

SPIS TREŚCI

1. FORMALNO - PRAWNA PODSTAWA OPRACOWANIA; METODA PRACY; CELE STUDIUM.....	10
I. FORMALNO - PRAWNA PODSTAWA OPRACOWANIA	10
II. METODA PRACY	10
III. CEL „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA POZNANIA” A CELE ROZWOJU.....	11
1. CEL „STUDIUM...”	11
2. PRZESŁANKI FORMUŁOWANIA CELÓW ROZWOJU - KONKRETYZACJA CELÓW ROZWOJU ZWIĄZANYCH Z ZAGOSPODAROWANIEM PRZESTRZENI	11
A) CELE OGÓLNE	11
B) CELE WYNIKAJĄCE ZE ZNACZENIA MIASTA POZNANIA W EUROPIE, POLSCE, REGIONIE WIELKOPOLSKIM.....	11
a) PRZESŁANKI I CELE zagospodarowania przestrzennego, dotyczące obszarów i elementów o znaczeniu ponadkrajowym.	11
b) PRZESŁANKI I CELE zagospodarowania przestrzennego, dotyczące obszarów i elementów o znaczeniu krajowym.....	12
c) PRZESŁANKI I CELE zagospodarowania przestrzennego, dotyczące obszarów i elementów o znaczeniu regionalnym.	13
2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	15
I. UWARUNKOWANIA O CHARAKTERZE FORMALNYM.....	15
II. UWARUNKOWANIA O CHARAKTERZE NIEFORMALNYM	17
1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z KONCEPCJI POLITYKI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU W ODNIESIENIU DO MIASTA POZNANIA	17
2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO”	18
3. UWARUNKOWANIA SPECJALNE.....	24
3.1. DEMOGRAFIA.....	24
I. PRZESŁANKI DZIAŁAŃ WYNIKAJĄCE Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU	24
II. PROGNOZY DEMOGRAFICZNE.....	24
III. WNIOSKI	30
3.2. UWARUNKOWANIA, W TYM - OGRANICZENIA SPOSOBU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DOTYCZĄCE WSZYSTKICH ELEMENTÓW PRZESTRZENI.....	31
I. OGRANICZENIA DLA LOKALIZACJI FUNKCJI WYNIKAJĄCE Z MOŻLIWOŚCI BEZPOŚREDNIEGO I POŚREDNIEGO ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA I ŻYCIA LUDZI.....	31
1. ZAGROŻENIA BEZPOŚREDNIE	31
A) POWÓDŹ	31
B) ZAGROŻENIA ŚRODKAMI CHEMICZNYMI ORAZ DZIAŁANIA WOJENNE	33
2. POŚREDNIE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA I ŻYCIA LUDZI.....	34
A) ZAGROŻENIA FALAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI	34
B) SKŁADOWISKA	36
C) POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY JAKO TZW. „OBSZAR EKOLOGICZNEGO ZAGROŻENIA”	37
II. UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z GOSPODAROWANIEM GRUNTAMI	38

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH USTAW	38
2. UWARUNKOWANIA O CHARAKTERZE OGÓLNYM	39
3. POZNAŃ - UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PRAWA WŁASNOŚCI GRUNTÓW	39
3.3. OCENA PRZESTRZENNYCH SKUTKÓW REALIZACJI MIEJSCOWEGO PLANU OGÓLNEGO ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA Z 1994 ROKU, JAKO UWARUNKOWANIE „STUDIUM...”	41
4. POLITYKA PRZESTRZENNA UMOŻLIWIAJĄCA REALIZACJĘ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	43
4.1. KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	43
<u>I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU</u>	<u>43</u>
<u>II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW</u>	<u>44</u>
1. OCHRONA PRZYRODY M. POZNANIA	44
A) OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ PRAWNĄ ORAZ WYMAGAJĄCE OBJĘCIA OCHRONĄ.....	44
B) ZASOBY „TRADYCYJNE”	46
C) ZASOBY DO TEJ PORY NIEZNANE I NIE WYKORZYSTYWANE W ŚWIADOMYM KSZTAŁTOWANIU PRZESTRZENI	46
D) DO ZASOBÓW ZAPISANYCH W PRZESTRZENI MIASTA, BARDZO CENNYCH JAKO MIEJSCA TOŻSAMOŚCI PRZYRODNICZO - KULTUROWEJ	46
2. OCENA STANU ZIELENI W MIEŚCIE	47
3. OCHRONA PRZYRODY W POZNAŃSKIM OBSZARZE METROPOLITALNYM	48
A) ISTNIEJĄCE, DUŻE TERENY PRAWNIE CHRONIONE I INNE TERENY WARTOŚCIOWE PRZYRODNICZO (ŁĄCZNIE Z POZNANIEM)	48
B) DUŻE OBSZARY PROPONOWANE (PRZEZ RÓŻNE PODMIOTY) DO OBJĘCIA OCHRONĄ.....	48
C) NIEWIELKIE, CENNE PRZYRODNICZO TERENY	48
D) LASY OCHRONNE	49
4. SIEĆ ECONET	51
5. KOPALINY	51
6. PANORAMY W TERENACH OTWARTYCH	52
<u>III. SZANSE I ZAGROŻENIA</u>	<u>53</u>
<u>IV. KIERUNKI</u>	<u>54</u>
1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	54
2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZO - KULTUROWE	56
4.2. OBSZARY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ; OGRODY SPECJALISTYCZNE I DZIAŁKOWE	59
<u>I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU</u>	<u>59</u>
<u>II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW</u>	<u>60</u>
1. MIEJSCOWY PLAN OGÓLNY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA, MPU 1994	60
2. OCENA STANU GLEB	61
3. WARUNKI NATURALNE POZNANIA NA TLE ANALIZ PRZEPROWADZONYCH DLA POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO	61
4. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH WYNIKAJĄCE ZE STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO	64
5. PROCESY SPOŁECZNO - EKONOMICZNE JAKO UWARUNKOWANIE ROZWOJU ROLNICTWA W POZNAŃSKIM OBSZARZE METROPOLITALNYM	69
6. CHARAKTERYSTYKA UPRAW ROLNYCH I HODOWLI W POZNANIU NA TLE POM.....	71
7. PRZETWÓRSTWO ROLNO-SPOŻYWCZE M. POZNANIA NA TLE POM	74
8. OGRODY SPECJALISTYCZNE W POZNANIU I POM.....	78
9. ROLNICTWO DOŚWIADCZALNE JAKO CZYNNIK ROZWOJU ROLNICTWA	78
10. AGROTURYSTYKA.....	79
11. OGRODY DZIAŁKOWE	79
<u>III. SZANSE I ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ.....</u>	<u>81</u>
<u>IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO</u>	<u>82</u>

1. OCHRONA GLEB JAKO ZASOBU PRZYRODNICZEGO	82
2. UMOŻLIWIENIE ZAOPATRYWANIA AGLOMERACJI W ZDROWĄ ŻYWNOSĆ, Z BLISKICH ODLEGŁOŚCI.....	82
3. USŁUGI ROLNICTWA (W TYM - INSTYTUTY BADAWCZE ROLNICTWA)	82
4. ZACHOWANIE I ROZWÓJ OGRODÓW SPECJALISTYCZNYCH	82
5. TERENY ROLNE A KIERUNKI ZABUDOWY	82
6. OGRODY DZIAŁKOWE.....	83
4.3. ENERGIA.....	84
<u>I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU.....</u>	<u>84</u>
<u>II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELU.....</u>	<u>85</u>
1. W MIEJSCOWYM PLANIE OGÓLNYM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA Z 1994 ROKU.....	85
2. STAN CZYSTOŚCI POWIETRZA	86
3. PROPOZYCJE ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH OKREŚLONYCH W „STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO”, 1997	91
4. MOŻLIWOŚCI ZASILANIA W ENERGIĘ POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO	91
<u>III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI GŁÓWNEGO CELU</u>	<u>97</u>
<u>IV. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO</u>	<u>98</u>
1. DOTYCZĄCE ENERGII KONWENCJONALNEJ.....	98
2. DOTYCZĄCE ENERGII NIEKONWENCJONALNEJ	99
4.4. ZAOPATRZENIE W WODĘ	100
<u>I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU.....</u>	<u>100</u>
<u>II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW</u>	<u>101</u>
1. OCHRONA WÓD PODZIEMNYCH STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ ZAOPATRZENIA POZNANIA W WODĘ.....	101
2. OCENA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH M. POZNANIA	102
3. UJĘCIA WÓD I STREFY OCHRONNE	102
4. W DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCYM MIEJSCOWYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA	104
5. OCENA STANU ZAOPATRZENIA W WODĘ.....	104
A) ZASIĘG POZNAŃSKIEGO SYSTEMU WODOCIĄGOWEGO (PSW) ORAZ ŹRÓDŁA ZAOPATRZENIA W WODĘ	104
B) PODSTAWOWE ELEMENTY POZNAŃSKIEGO SYSTEMU WODOCIĄGOWEGO	105
C) ZAPOTRZEBOWANIE NA WODĘ W POZNANIU	105
D) ZAOPATRZENIE W WODĘ POZOSTAŁYCH GMIN POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO.....	106
<u>III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI CELÓW</u>	<u>109</u>
<u>IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO</u>	<u>110</u>
4.5. ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW.....	111
<u>I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU.....</u>	<u>111</u>
<u>II. UWARUNKOWANIA</u>	<u>112</u>
1. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH W POZNANIU	112
2. MIEJSCOWY PLAN OGÓLNY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA	113
3. ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW - OCENA STANU	113
A) LUDNOŚĆ - STAN ISTNIEJĄCY	113
B) ODBIORNIKI ŚCIEKÓW Z TERENU M. POZNANIA	113
C) OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW.....	114
D) SIEĆ KANALIZACYJNA W POZNANIU - STAN ISTNIEJĄCY	114
a) Kanalizacja ogólnospławna.....	114
b) Kanalizacja sanitarna.....	115
E) KONCEPCJA ODPROWADZENIA ŚCIEKÓW W PROGRAMIE ROZWOJU KANALIZACJI SANITARNEJ I OGÓLNOSPŁAWNEJ AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ	116
F) PRZETRANSPORTOWANIE ŚCIEKÓW PRZEZ CENTRUM M. POZNANIA.....	116

G) ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW Z TERENÓW NIE SKANALIZOWANYCH M. POZNANIA ORAZ Z PRZYLEGŁYCH GMIN DO UKŁADU CENTRALNEGO	117
H) ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW W POZOSTAŁYCH GMINACH POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO	117
III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI CELU	118
IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	119
4.6. TRANSPORT	126
I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU	126
II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW	127
1. DOTYCHCZAS PLANOWANY ROZWÓJ TRANSPORTU	127
2. PRZESĄDZENIA	128
A) W ZAKRESIE TRANSPORTU KOLEJOWEGO, TRAMWAJOWEGO, DROGOWEGO (ULICZNEGO) I LOTNICZEGO	128
B) W ZAKRESIE REALIZACJI DRÓG ROWEROWYCH	130
3. SYTUACJA TRANSPORTOWA W MIEŚCIE, UWARUNKOWANIA W OBSZARZE METROPOLITALNYM	130
4. OCENA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO M. POZNANIA	131
A) HAŁAS	131
B) POWIETRZE	133
5. ANALIZY DOTYCZĄCE KONCEPCJI DALESZEGO ROZWOJU TRANSPORTU W MIEŚCIE	134
III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI CELÓW	138
IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	139
1. PRZESTRZENIE RUCHU PIESZEGO	142
A) KSZTAŁTOWANIE BULWARÓW	142
a) bulwaru wschodniego	142
b) bulwaru zachodniego - Grunwaldzkiego	142
c) bulwaru na obszarze objętym mpzp Łacina	142
B) BUDOWĘ NOWYCH MOSTÓW I KŁADEK DLA RUCHU LOKALNEGO	142
C) OKREŚLENIE ZASAD DZIAŁAŃ WPŁYWAJĄCYCH NA WYGLĄD PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	142
2. PRZESTRZENIE RUCHU ROWEROWEGO	143
A) DROGI ROWEROWE ŁĄCZĄCE GŁÓWNE ZESPOŁY MIESZKANIOWE Z CENTRUM MIASTA	143
B) DROGI ROWEROWE OBSŁUGUJĄCE WIĘKSZE OBSZARY MIEJSKIE	144
C) MIEJSKIE TURYSTYCZNE I REKREACYJNE DROGI ROWEROWE	144
D) MIĘDZYNARODOWE DROGI ROWEROWE	145
3. PRZESTRZENIE TRANSPORTU PUBLICZNEGO	145
A) UKŁAD KOLEJOWY	145
B) SIEĆ TRAMWAJOWA	147
C) ZAPLECZE TRANSPORTU PUBLICZNEGO	149
D) TRANSPORT AUTOBUSOWY	149
4. PRZESTRZENIE RUCHU I OBSŁUGI SAMOCHODÓW	149
A) UKŁAD ULIC UKŁADU PODSTAWOWEGO	149
B) ULICE UKŁADU OBSŁUGUJĄCEGO	160
C) SKRZYŻOWANIA	160
D) ORGANIZACJA RUCHU. STREFY RUCHU USPOKOJONEGO	160
E) PARKINGI I MIEJSCA POSTOJOWE	161
F) STACJE PALIW	162
5. LOTNISKA I PORTY WODNE	162
6. WĘZŁY INTEGRACJI PODSYSTEMÓW TRANSPORTOWYCH	162
7. WYMAGANIA TRANSPORTOWE W STOSUNKU DO TERENÓW I OBIEKTÓW O INNYM PRZEZNACZENIU (WYTYCZNE DO MPZP)	163
A) NORMATYW PARKINGOWY	163
B) LOKALIZOWANIE OBIEKTÓW RUCHOTWÓRCZYCH	164
C) ODLEGŁOŚCI ZABUDOWY OD INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ	164
4.7. KSZTAŁTOWANIE KLIMATU AKUSTYCZNEGO	165
I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU	165

II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW	166
1. ODDZIAŁYWANIE HAŁASU NA ZDROWIE LUDZI	166
2. SKAŻENIE ŚRODOWISKA HAŁASEM	167
A) HAŁAS KOMUNIKACYJNY	168
a) Hałas samochodowy	168
b) Hałas kolejowy	170
c) Hałas lotniczy	171
B) HAŁAS PRZEMYSŁOWY	172
3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH PLANÓW I PRZEPISÓW	175
A) ZASADY KSZTAŁTOWANIA WARUNKÓW AKUSTYCZNYCH W ŚRODOWISKU	175
a) Dopuszczalny poziom dźwięku w środowisku	175
b) Oceny oddziaływania na środowisko	177
B) OCHRONA PRZED HAŁASEM NA ETAPIE INWESTYCYJNYM	177
4. PSYCHOAKUSTYCZNA PERCEPCJA EKRANÓW PRZECIWAŁASOWYCH	178
III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI CELU	179
IV. KIERUNKI DZIAŁAŃ	180
1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE, UWZGLĘDNIAJĄCE ZASADY AKUSTYKI URBANISTYCZNEJ I ARCHITEKTONICZNEJ	180
2. DZIAŁANIA ORGANIZACYJNE, ZWIĄZANE ZE ŹRÓDŁEM HAŁASU	180
A) TRASY KOMUNIKACYJNE DROGOWE I LINIE TRAMWAJOWE	180
B) ZAJEZDNI TRAMWAJOWE I AUTOBUSOWE, BAZY SPRZĘTU, ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE	181
C) LINIE KOLEJOWE	181
D) LOTNISKA	181
3. STOSOWANIE ROZWIĄZAŃ PRZECIWAŁASOWYCH	181
A) OKNA DŹWIĘKOSZCZELNE	182
B) ZIELEŃ DŹWIĘKOIZOLACYJNA	182
C) EKRANY PRZECIWAŁASOWE	182
4.8. ZASPOKOJENIE PODSTAWOWYCH POTRZEB MIESZKAŃCÓW	185
I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU	185
II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW	186
1. MIESZKANIE - PRACA, USŁUGI - WYPOCZYNEK	186
A) MIESZKANIE	186
B) PRACA, USŁUGI	187
a) Praca	187
b) Usługi	187
C) WYPOCZYNEK	187
2. WSTĘPNA OCENA REALIZACJI MPOZP M. POZNANIA W ZAKRESIE MIESZKALNICTWA I WYBRANYCH USŁUG OGÓLNOMIEJSKICH, MPU 1998	188
3. MATERIAŁY WYDZIAŁU KOORDYNACJI ROZWOJU UMP ORAZ DANE Z OPRACOWAŃ STATYSTYCZNYCH	191
A) MIESZKALNICTWO	191
B) MIEJSCA PRACY. BEZROBOCIE	195
III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI CELU	197
1. MIESZKALNICTWO	197
A) SZKOLNICTWO	197
B) SŁUŻBA ZDROWIA	197
2. MIEJSCA PRACY	198
3. SPORT I REKREACJA	198
IV. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO	199
1. TERENY, KTÓRE MOGĄ BYĆ PRZEZNACZONE POD FUNKCJĘ MIESZKANIOWĄ (M)	199
A) ZALECENIA OGÓLNE	199
B) PRZESTRZENNE MOŻLIWOŚCI ROZWOJU MIESZKALNICTWA	200
a) Tereny preferowanej funkcji mieszkaniowej na obszarach koniecznych zmian struktury urbanistycznej, form użytkowania, funkcji i formy zabudowy	201
b) Tereny preferowanej funkcji mieszkaniowej na obszarach ze znaczącą rezerwą terenów wolnych pod zabudowę	203
c) Bieżąca działalność inwestycyjna	204

2. PREFEROWANE TERENY USŁUG WYŻSZEGO RZĘDU	204
A) OGÓLNOMIEJSKI OŚRODEK USŁUGOWY	204
a) Centrum miasta (mu)	204
b) Łacina	204
B) CAŁE MIASTO	205
a) Szkolnictwo wyższe	205
b) Usługi służby zdrowia	205
c) Usługi kultury ewentualnie z uzupełniającą funkcją mieszkaniową	205
d) Specjalistyczne usługi handlu	205
e) Usługi administracyjno - handlowe z funkcjami towarzyszącymi	205
f) Inne usługi o tendencjach ośrodkotwórczych	206
3. PREFEROWANE TERENY ROZWOJU SKONCENTROWANYCH FUNKCJI GOSPODARCZYCH	206
4. FUNKCJE W ZIELENI PUBLICZNEJ	207
A) TERENY SPORTU I REKREACJI W ZIELENI, ZNACZĄCE W STRUKTURZE MIASTA	207
B) PROPOZYCJE MOGĄCE STANOWIĆ PODSTAWĘ OPRACOWANIA PROGRAMU ROZWOJU SPORTU I REKREACJI	207
a) Kierunki zagospodarowania przestrzennego służące sportowi o znaczeniu międzynarodowym i krajowym	207
b) Kierunki zagospodarowania przestrzennego służące sportowi i rekreacji o znaczeniu regionalnym i miejscowym	208
c) Kierunki zagospodarowania przestrzennego służące sportowi i rekreacji o znaczeniu lokalnym	208
d) Kierunki zagospodarowania przestrzennego służące rekreacji	209
C) CMENTARZE	210
5. OBSZARY O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU W POLITYCE PRZESTRZENNEJ MIASTA	210
6. WYMAGANIA DOTYCZĄCE WSZYSTKICH, POTENCJALNYCH FUNKCJI:	211
4.9. POLITYKA PRZESTRZENNA PROMUJĄCA KULTURĘ MIASTA POZNANIA	213
<u>I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU</u>	<u>213</u>
<u>II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW</u>	<u>214</u>
1. HISTORYCZNY ROZWÓJ STRUKTURY URBANISTYCZNEJ	214
A) UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO - KULTUROWE	214
B) CENNE ZESPOŁY URBANISTYCZNE	216
C) ZABYTKOWE ZESPOŁY BUDYNKÓW I PIERŚCIEŃ FORTÓW	217
a) Zabytkowe zespoły budynków	217
b) Pierścień fortów	218
D) SZLAK PIASTOWSKI	218
E) MIEJSCA EKSPOZYCJI, PANORAMY	219
F) ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE	221
G) DROBNE ELEMENTY KULTUROWE, ISTOTNE W KRAJOBRAZIE MIASTA I NAJBLIŻSZYCH OKOLIC	223
a) Zespoły dworsko - folwarczne i pałacowo - folwarczne	223
b) Kościoły zabytkowe	223
c) Zabytkowe cmentarze	224
d) Kapliczki, figury, krzyże przydrożne	224
2. UKŁADY HISTORYCZNE PRAWNIE CHRONIONE	224
3. WSPÓŁCZESNE UWARUNKOWANIA PLANISTYCZNO - PRZESTRZENNE	225
4. PRZESTRZENNO - WIZUALNA SFERA MIASTA	226
<u>III. SZANSE I ZAGROŻENIA</u>	<u>227</u>
<u>IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO</u>	<u>228</u>
<u>1. DOTYCZĄCE ISTNIEJĄCYCH I PROJEKTOWANYCH OBSZARÓW CHRONIONYCH</u>	<u>228</u>
<u>2. DOTYCZĄCE KSZTAŁTOWANIA WSZYSTKICH TERENÓW ZABUDOWANYCH W M. POZNANIU</u>	<u>228</u>
A) OBSZARY UKSZTAŁTOWANEJ ŚRÓDMIEJSKIEJ STRUKTURY URBANISTYCZNEJ I WARTOŚCIOWYCH FORM ZABUDOWY	228
B) OBSZARY FORM ZABUDOWY W RAMACH ŚRÓDMIEJSKIEJ, HISTORYCZNEJ LUB KONTYNUOWANEJ STRUKTURY URBANISTYCZNEJ	228
C) OBSZARY ROZSZERZANIA STRUKTUR TOŻSAMOŚCI MIEJSKIEJ	229

D) OBSZARY ZABUDOWANE O SZCZEGÓLNYM CHARAKTERZE FORM LUB FUNKCJI	229
a) Łacina	229
b) Ostrów Tumski	230
c) Rzeźnia, Wzgórze Przemysła, Solna	230
d) Stadion	230
e) ul. Kościelna	230
f) ul. ul. Wojskowa - Ułańska	230
g) Gospoda Targowa	230
h) Rynek Łazarski	230
i) Górczyn	230
E) POZOSTAŁE OBSZARY HISTORYCZNEJ TOŻSAMOŚCI MIASTA	230
F) TERENY SZCZEGÓLNIE WARTOŚCIOWYCH FORM URBANISTYCZNO - ARCHITEKTONICZNEGO ZAGOSPODAROWANIA	231
G) TERENY ZESPOŁÓW ZABUDOWY O ODLEGŁEJ METRYCE HISTORYCZNEJ	231
H, I, J) OBSZARY RÓŻNORODNYCH STRUKTUR, FORM I FUNKCJI ZAGOSPODAROWANIA	231
K, L, M) TERENY ISTNIEJĄCEJ ZABUDOWY PRODUKCYJNO - USŁUGOWEJ	234
N, O) ISTNIEJĄCE I PROJEKTOWANE TERENY ZABUDOWY PRZEMYSŁOWO - USŁUGOWEJ AG (AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ)	234
P, R) NOWA TOŻSAMOŚĆ MIASTA - OBSZARY WYMAGAJĄCE INDYWIDUALNEGO, SZCZEGÓŁOWEGO PRZYGOTOWANIA WARUNKÓW STRUKTURY I FORM ZABUDOWY	235
a) brama miasta - Śródmieście	235
b) brama miasta - MALTA	235
c) brama miasta - PORT RZECZNY	236
S) BULWARY	236
a) bulwar wschodni	236
b) bulwar zachodni - Grunwaldzki	236
c) bulwar na obszarze objętym mpzp Łacina	236
T) MOSTY	237
U) PANORAMY MIASTA	237
W) TWARZ MIASTA	237
3. DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA SFERY PRZESTRZENNO-WIZUALNEJ MIASTA POZNANIA	238
A) POSTANOWIENIA OGÓLNE	238
B) POSTANOWIENIA SZCZEGÓŁOWE	239

5. TERENY WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY, CZĘŚCIOWO WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY I TERENY, KTÓRE MOGĄ BYĆ PRZEZNACZONE POD ZABUDOWĘ. SYNTEZA. 244

1. TERENY WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY	244
• Tereny przyrodniczo cenne, prawnie chronione i wymagające ochrony prawnej:	244
• Pozostałe tereny przyrodniczo cenne	245
• Tereny strefy żywicielskiej	245
• Tereny pod liniami wysokich napięć i wokół urządzeń wysokich napięć, wzdłuż gazociągów, magistral wodociągowych i kanalizacyjnych	245
• Tereny transportu	246
• Wody otwarte stojące i płynące	246
• Tereny zagrożone powodzią	246
2. TERENY CZĘŚCIOWO WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY	246
A) TERENY O OGRANICZENIACH ZAGOSPODAROWANIA I ZABUDOWY	246
• Pola elektromagnetyczne	246
• Ograniczenia związane z korzystaniem z lotnisk	246
• Stanowiska archeologiczne	246
B) TERENY O SPECJALNYCH WARUNKACH ZAGOSPODAROWANIA I ZABUDOWY	247
• Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe	247
• Cmentarze proponowane do zachowania	247
• Ogrody specjalistyczne proponowane do zachowania	247
• Ogrody działkowe proponowane do zachowania i przekształceń	247

• Proponowane tereny zieleni publicznej o specjalnym sposobie zabudowy	249
• Proponowane tereny usług w zieleni	249
• Proponowane tereny do odtworzenia w kierunku zagospodarowania zielenią	250
• Proponowana adaptacja zabudowy w klinach zieleni	250
• Proponowana zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, ekstensywna	250
• Lotniska	250
• Tereny specjalne.....	250
• Ujęcia wód pitnych wraz ze strefami ochronnymi.....	250
• Oczyszczalnie i przepompownie ścieków	250
• Zbiorniki wód pitnych, stacji uzdatniania i przepompownie.....	250
• Główne punkty rozdzielcze energii elektrycznej	250
3. TERENY, KTÓRE MOGĄ BYĆ PRZEZNACZONE POD ZABUDOWĘ.....	250
6. TERENY, DLA KTÓRYCH NALEŻY OPRACOWAĆ MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	251
<u>I. STAN ISTNIEJĄCY DOTYCZĄCY MPZP NA TERENIE M. POZNANIA</u>	<u>251</u>
<u>II. PROPOZYCJE OPRACOWANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO</u>	<u>253</u>
<u>III. TERENY, DLA KTÓRYCH OPRACOWANIE PLANÓW POWINNO UWZGLĘDNIĄĆ MERYTORYCZNIE I FORMALNIE SASIEDZTWO Z MIASTAMI I GMINAMI POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO</u>	<u>258</u>
<u>IV. OBSZARY WSKAZANE DO SCALEŃ</u>	<u>259</u>
7. DZIAŁANIA WDROŻENIOWE JAKO ELEMENT POLITYKI PRZESTRZENNEJ.....	260
<u>WPROWADZENIE</u>	<u>260</u>
<u>I. POLITYKA PRZESTRZENNA UMOŻLIWIAJĄCA REALIZACJĘ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU</u>	<u>261</u>
1. KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	261
2. OBSZARY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ. OGRODY SPECJALISTYCZNE I DZIAŁKOWE	261
3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	261
A) ENERGIA.....	261
B) ZAOPATRZENIE W WODĘ.....	262
C) ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW.....	262
D) TRANSPORT	263
a) Działania organizacyjne	263
b) Działania projektowe.....	263
c) Działania dotyczące opracowania programów itp.	263
4. OCHRONA PRZED HAŁASEM	264
5. POLITYKA PRZESTRZENNA UMOŻLIWIAJĄCA ZASPOKOJENIE PODSTAWOWYCH POTRZEB MIESZKAŃCÓW	265
6. POLITYKA PRZESTRZENNA PROMUJĄCA SPECYFIKĘ KULTUROWĄ POZNANIA.....	266
<u>II. GOSPODAROWANIE GRUNTAMI JAKO ELEMENT POLITYKI PRZESTRZENNEJ</u>	<u>267</u>
8. REKOMENDACJE DLA MIAST I GMIN SĄSIADUJĄCYCH Z POZNANIEM	268
<u>WPROWADZENIE</u>	<u>268</u>
<u>POLITYKA PRZESTRZENNA UMOŻLIWIAJĄCA REALIZACJĘ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU</u>	<u>268</u>
1. KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	268
2. OBSZARY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ. OGRODY SPECJALISTYCZNE I DZIAŁKOWE	268
3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	269
A) ENERGIA.....	269
a) Elementy o znaczeniu ponadkrajowym i krajowym.....	269

b) Elementy o znaczeniu lokalnym dla Poznania i Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego	269
B) ZAOPATRZENIE W WODĘ.....	269
C) ODPROWADZENIE ŚCIEKÓW.....	270
D) TRANSPORT	271
E) ZASPOKOJENIE PODSTAWOWYCH POTRZEB MIESZKAŃCÓW	271
WYJAŚNIENIA I INTERPRETACJA ZAPISÓW „STUDIUM...”	273

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW GRAFICZNYCH STANOWIĄCYCH INTEGRALNĄ CZĘŚĆ „STUDIUM...”

1. TERENY WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY, CZĘŚCIOWO WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY ORAZ PRZEZNACZONE POD ZABUDOWĘ. PREFEROWANE FUNKCJE, 1:15 000
2. KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KULTUROWEGO. ELEMENTY WYMAGAJĄCE ZWRÓCENIA SZCZEGÓLNEJ UWAGI, 1:15 000
3. ENERGIA, 1:15 000
4. POZNAŃSKI SYSTEM WODOCIĄGOWO - KANALIZACYJNY, 1:15 000
5. TRANSPORT, 1:15 000
6. PROPOZYCJE OPRACOWANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, 1:15 000
7. GŁÓWNE PRZESTRZENIE KREACJI MIASTA, 1:30 000
8. CHARAKTERYSTYKA ZABUDOWY TERENÓW - INTENSYWNOŚĆ I SPOSÓB WYKONANIA, 1:30 000
9. PANORAMY POZNANIA (zamieszczone w tekście oraz w osobnym albumie o formule otwartej)
10. „ROZMIESZCZENIE EKRANÓW PRZECIWAHAŁASOWYCH”, 1:30 000, „HAŁAS SAMOCHODOWY. RÓWNOWAŻNY POZIOM DŹWIĘKU W PORZE DZIENNEJ” „TERENY M. POZNANIA Z NAJWIĘKSZĄ KONCENTRACJĄ PRZEMYSŁU”, (mapki poglądowe załączone w tekście)
11. PODZIAŁ MIASTA NA STREFY

oraz pozostałe materiały graficzne:

- Poznań na tle „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju - Polska 2000 plus”,
- Poznań na tle ECONET,
- „Układy historyczne istniejące, prawnie chronione”,
- „Tereny pod zainwestowanie (nieliniowe) wg własności” (GEOPOZ),
- „Realizacja budownictwa mieszkaniowego w latach 1995-1998 (czerwiec)”,
- „Inwestycje pozamieszkaniowe w Poznaniu w latach 1995-1998 (kwiecień)”,
- opracowania graficzne dla Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego:

* załączone w tekście:

„Rozwój historyczny miasta Poznania”, „Przestrzenna struktura osad i okres i powstania”, „Transport”, „Stanowiska archeologiczne i grodziska”, „Wody podziemne i powierzchniowe”, „Złoża surowców mineralnych”, „Zasięg powodzi stuletniej (teoretyczny)”, „Lasy”, „Obszary chronione istniejące i projektowane”, „Potencjalne tereny użytków ekologicznych”, „Podział administracyjny”, „Poznański Obszar Metropolitalny, Przestrzenne przesłanki dla zrównoważonego rozwoju (wybór)”;

* poza tekstem:

„Sieć wodno-kanalizacyjna”, „Istniejąca i planowana sieć elektroenergetyczna”, „Gazociągi, ciepłociągi i ropociągi”.

1. FORMALNO - PRAWNA PODSTAWA OPRACOWANIA; METODA PRACY; CELE STUDIUM

I. FORMALNO - PRAWNA PODSTAWA OPRACOWANIA

Podstawę opracowania stanowi uchwała nr LXXII/552/II/98 Rady Miasta Poznania z dnia 19 maja 1998 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m.Poznania.

II. METODA PRACY

Pod względem merytorycznym „Studium...” stanowi zbiór wiedzy o występujących w Poznaniu uwarunkowaniach, możliwościach jego rozwoju oraz kierunkach zagospodarowania przestrzennego. Tłem prac nad „Studium...” jest Poznański Obszar Metropolitalny. Obszar ten jest pojęciem umownym i oznacza bezpośrednie sąsiedztwo m. Poznania, tworzone przez następujące miasta i gminy: Luboń, Mosina, Puszczykowo, Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Kórnik, Rokietnica, Tarnowo Podgórne, Suchy Las, Swarzędz i Komorniki.

POM traktowany jest jako obszar wzajemnych związków funkcjonalno - przestrzennych.

Prace nad wspomnianymi związkami m.Poznania z sąsiadującymi z nim gminami i miastami, prowadzone są w Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Poznaniu od drugiej połowy 1995 roku.

Uwarunkowania i wnioski płynące z dotychczasowych prac zostały zebrane w opracowaniu pt. „Uwarunkowania Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego. Diagnoza stanu. Identyfikacja problemów”, zakończonym w 1998 roku. Uwarunkowania, wnioski i rekomendacje płynące z tego opracowania stanowią istotną część „Studium...”, szczególnie w odniesieniu do systemowych elementów przestrzeni.

Problematyka ochrony środowiska stanowi motyw przewodni celów, uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, formułowanych dla elementów zagospodarowania tworzących systemy przestrzenne. Jako przesłanki dla formułowania celów przyjęto zapisy zawarte w Deklaracji Istambulskiej, przyjętej przez kraje uczestniczące w Konferencji HABITAT II w Istambule, która odbyła się w 1996 roku.

Uspołecznienie „Studium...” stanowi jeden z bardzo ważnych elementów metody opracowania.

Zostały zorganizowane dwie grupy spotkań:

- spotkania tematyczne, w których uczestniczyli zaproszeni specjaliści zajmujący się daną dziedziną; tematy spotkań obejmowały: kształtowanie terenów zabudowanych, gospodarkę wodno - ściekową, energię, strefę żywicielską + ogrody specjalistyczne + ogrody działkowe, demografię + mieszkalnictwo + usługi + tereny AG, elementy plastyczne w przestrzeni miejskiej, ochronę przyrody, transport; wypowiedzi uczestników spotkania traktowane były jako wypowiedzi eksperckie;
 - spotkania o charakterze popularnym, na które zostali zaproszeni przedstawiciele firm, instytucji itp., współtworzących bezpośrednio lub pośrednio przestrzenny wizerunek miasta; na spotkania te zostały sporządzone specjalne zeszyty, w których zawarto „zaadresowane” punkty do dyskusji. Celem spotkań było uzyskanie stanowiska uczestników w zakresie funkcji i potrzeb terenowych, którymi są zainteresowani.
- Listy uczestników obu grup spotkań znajdują się w dokumentacji „Studium...”

III. CEL „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA POZNANIA” A CELE ROZWOJU

1. CEL „STUDIUM...”

Zgodnie z ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym, **celem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania jest określenie polityki przestrzennej gminy.**

Wszystkie zaproponowane, niżej wymienione, cele rozwoju stanowią merytoryczne przesłanki określenia polityki przestrzennej miasta Poznania.

2. PRZESŁANKI FORMUŁOWANIA CELÓW ROZWOJU - KONKRETYZACJA CELÓW ROZWOJU ZWIĄZANYCH Z ZAGOSPODAROWANIEM PRZESTRZENI

A) CELE OGÓLNE

W ZAŁOŻENIACH do Miejscowego Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego m.Poznania z 1992 roku, uchwalonych przez Radę Miejską zapisano cel: „Poznań - miasto przyjazne człowiekowi”, w „PROGRAMIE STRATEGICZNYM ROZWOJU MIASTA”, przyjętym przez Radę Miejską w 1995 roku, zapisano misję „Przyjazne człowiekowi miasto możliwości”.

W „PROGRAMIE STRATEGICZNYM ROZWOJU MIASTA” zapisano również „poprawę środowiska przyrodniczego, bezpieczeństwa i warunków życia mieszkańców” oraz „polepszenie funkcjonowania organizmu miejskiego”.

W „Studium...” podtrzymuje się dotychczas przyjęty, nadrzędny cel rozwoju miasta:

PRZYJAZNE CZŁOWIEKOWI MIASTO MOŻLIWOŚCI

Tak sformułowany cel oznacza w „Studium...” przyjęcie, jako nadrzędnej, zasady ekorozwoju jako podstawy trwałego i zrównoważonego rozwoju. Przez zrównoważony rozwój rozumie się taki rozwój społeczno - gospodarczy, w którym w celu równoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli - zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń - następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

Polityka przestrzenna w tym przypadku oznacza zgodność z intencją uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 stycznia 1995 roku (MP nr 4 z 1995 roku) i przyjęcie zasady ekorozwoju, jako wyznacznika rozwoju społeczno-gospodarczego.

Zasada i idea ekorozwoju należą do głównych idei rozwoju regionalnego i przestrzennego w Unii Europejskiej.

B) CELE WYNIKAJĄCE ZE ZNACZENIA MIASTA POZNANIA W EUROPIE, POLSCE, REGIONIE WIELKOPOLSKIM

W „PROGRAMIE STRATEGICZNYM ROZWOJU MIASTA”, przyjętym przez Radę Miejską w 1995 roku, zapisano „wzrost znaczenia międzynarodowego”, „unowocześnienie gospodarki i otwarcie miasta na zewnątrz” oraz „wzmacnianie ponadregionalnych funkcji usługowych” Poznania jako jedne z celów strategicznych.

Poniżej przedstawiono przesłanki i cele związane z zagospodarowaniem przestrzeni, sprzyjające spełnieniu wymienionych celów strategicznych.

a) PRZESŁANKI I CELE zagospodarowania przestrzennego, dotyczące obszarów i elementów o znaczeniu ponadkrajowym.

W „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju”, z sierpnia 1997 roku, zapisano m.in.:

„Poznań jest ogniwem w paśmie aktywności o najwyższym znaczeniu dla integracji europejskiej („europole”).

Model struktury polskiej przestrzeni: dominantę społeczno - gospodarczą i przestrzenno - funkcjonalną stanowi układ węzłowy, a jego głównymi ogniwami są aglomeracje oraz miasta duże i średnie, wyposażone w urządzenia usługowe wyższego rzędu”.

W świetle strategii „Europa 2000 Plus” polityka regionalna stała się drugą pozycją wydatków budżetowych Unii Europejskiej. Na liście tej są trzy przedsięwzięcia wychodzące poza obszar Unii Europejskiej: autostrada Drezno - Praga, autostrada Norymberga - Praga oraz autostrada Berlin - Warszawa - Moskwa”.

Na osi wschód - zachód Poznań jest położony między dwoma dużymi miastami: Warszawą i Berlinem. Poniżej przedstawiono dane liczbowe dotyczące Poznania, Warszawy i Berlina pozwalające porównać podstawowe wielkości wymienionych miast oraz obszarów ich bezpośredniego oddziaływania.

	Powierzchnia w km ²	Liczba ludności w mln
Poznań	261	0,6
POM	1380	0,8
woj. wielkopolskie	29826	3,3
Warszawa	494	1,6
woj. mazowieckie	35715	5,7
Kraj Związkowy Berlin	883	3,4 (źródło: Encyklopedia PWN 1995)
Kraj Związkowy Brandenburgia	29100	2,7

O ile wielkości wymienionych wyżej województw są porównywalne o tyle powierzchnie analizowanych miast oraz liczba zamieszkującej je ludności różnią się w sposób zasadniczy.

POZNAŃ MOŻE KONKUROWAĆ Z WYMIENIONYMI STOLICAMI M.IN. NA ZASADZIE ODMIENNOŚCI STRUKTURY PRZESTRZENNEJ I FUNKCJONALNEJ.
Z TEGO WZGLĘDU UZNAJE SIĘ ZA CELOWE:

- **JAKOŚCIOWE ROZWIJANIE POZNANIA JAKO CZĘŚCI FUNKCJONALNEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO, Z ZACHOWANIEM WYRAŹNYCH RÓŻNIC MIĘDZY OFERTĄ DUŻEGO MIASTA A OFERTĄ OBSZARÓW BEZPOŚREDNIO Z NIM SĄSIADUJĄCYCH; OBSZARY TE WZAJEMNIE SIĘ UZUPEŁNIAJĄ I SĄ DLA SIEBIE BARDZO ATRAKCYJNE. WZAJEMNE ZALEŻNOŚCI UWARUNKOWANE SĄ TAK WIELOMA CZYNNIKAMI, ŻE TRWAŁOŚĆ I ŚCISŁOŚĆ TYCH ZWIĄZKÓW JEST BEZDYSKUSYJNA;**
- **POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY POWINIEN MIEĆ SPECJALNY STATUS, UŁATWIAJĄCY RACJONALNE ZARZĄDZANIE WSPÓLNĄ PRZESTRZENIĄ, SZCZEGÓLNIE W ZAKRESIE ELEMENTÓW O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM;**
- **WYDOBYWANIE, PODKREŚLANIE I UMOŻLIWIANIE ROZWOJU SZCZEGÓLNYCH, FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH CECH MIASTA I BEZPOŚREDNIEJ STREFY WZAJEMNYCH WPŁYWÓW, STANOWIĄCYCH O ICH FAKTYCZNEJ ATRAKCYJNOŚCI I NIEPOWTARZALNOŚCI;**
- **UMOŻLIWIANIE ROZBUDOWY ELEMENTÓW INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I TECHNICZNEJ, WEWNĘTRZNIE INTEGRUJĄCEJ OBSZARY WSPÓŁTWORZĄCE METROPOLIE;**
- **ZACHOWANIE KAMERALNEGO CHARAKTERU MIASTA POZNANIA DAJĄCEGO POCZUCIE ŻYCIA W MIEŚCIE, UMOŻLIWIAJĄCEGO KORZYSTANIE Z UDOGODNIEŃ ZWIĄZANYCH Z MIEJSKIM ŻYCIEM ORAZ OBCOWANIEM Z PRZYRODĄ.**

b) PRZESŁANKI I CELE zagospodarowania przestrzennego, dotyczące obszarów i elementów o znaczeniu krajowym.

Głównym dokumentem określającym uwarunkowania i kierunki przestrzennego rozwoju Polski jest „Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju”, z sierpnia 1997 roku.

Zapisano w niej m.in.: „Liczne przesłanki wskazują, że w najbliższych latach najszybszy rozwój gospodarczy i postęp cywilizacyjny wystąpi w aglomeracjach: warszawskiej, poznańskiej, krakowskiej, szczecińskiej, gdańskiej, wrocławskiej i bielskiej. (...)”

W wyniku obiektywnie uwarunkowanych trendów, wspieranych aktywnym oddziaływaniem państwa, może kształtować się w perspektywie najbliższego dwudziestolecia polski biegun Europy Środkowej, koncentrujący aktywność społeczno - gospodarczą konkurencyjną w skali gospodarki europejskiej, położony w wieloboku pomiędzy Gdańskiem, Bydgoszczą, Poznaniem, Wrocławiem, Krakowem, Łodzią i Warszawą. Głównym centrum jego polaryzacji mogłaby stać się w przyszłości aglomeracja warszawsko - łódzka. (...)”

Cechą charakterystyczną rozwoju demograficznego Polski w rozpoczętym dwudziestoleciu (1991 - 2010) będzie znacznie wolniejsze od dotychczasowego tempo wzrostu ogólnej liczby ludności, w tym także ludności zamieszkującej w miastach. (...)”

Przewidywany do 2020 roku rozwój zjawisk ludnościowych określają następujące najważniejsze tendencje: przestrzenne zmiany stanu i struktury ludności będą kształtowały się bardzo różnorodnie w zależności od skali i kierunków migracji wewnętrznych; w ramach przemieszczeń terytorialnych ludności przewiduje się relatywnie wysoki wzrost liczby mieszkańców tych miast, które utrzymują swą krajową lub lokalną atrakcyjność i siłę przyciągania; będą to przede wszystkim miasta największych aglomeracji, takich jak: gdańska, krakowska, poznańska, szczecińska, warszawska i wrocławska. (...)”

Wielofunkcyjne aglomeracje Warszawy, Poznania, Krakowa, Trójmiasta i Wrocławia są głównymi, potencjalnymi obszarami docelowymi migracji ludności oraz akumulacji kapitału, a także ośrodkami, które mogą w przyszłości awansować w europejskim systemie wielkich miast. (...)”

Uratowanie cennych obszarów przyrodniczych może być motorem rozwoju społeczno - gospodarczego, szczególnie w procesie wchodzenia Polski do Unii Europejskiej (Polska - duże kompleksy przyrodnicze o wyjątkowej wartości). Ekologiczna gospodarka rynkowa zakłada, że odradzanie się życia w ekosystemach, w tym życia ludzkiego, nie może podlegać prawom rynku (ekonomiczny interwencjonizm państwowy) (...)"

DO PODSTAWOWYCH CELÓW MIASTA POZNANIA NA TLE POTRZEB KRAJU, MAJĄCYCH WPŁYW NA ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENI, ZALICZONO M.IN.:

- **ODPOWIEDNIE UKIERUNKOWANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO FRAGMENTÓW SYSTEMU KRAJOWEJ SIECI EKOLOGICZNEJ „ECONET”,**
- **UMOŻLIWIENIE DALSZEGO ROZWOJU SZKOLNICTWA, WSZYSTKICH RODZAJÓW, NA POZIOMIE WYŻSZYM,**
- **ZACHOWANIE I ROZWÓJ NIEKTÓRYCH, SPECYFICZNYCH CZY CHARAKTERYSTYCZNYCH FUNKCJI PROMUJĄCYCH MIASTO W SKALI KRAJU**

ORAZ

- **ROZWÓJ SPRAWNEJ KOMUNIKACJI (WSZELKIEGO RODZAJU) Z INNYMI, WOJEWÓDZKIMI MIASTAMI POLSKI, OBSŁUGI TECHNICZNEJ, A TAKŻE OCHRONĘ ELEMENTÓW I SYSTEMÓW SŁUŻĄCYCH OBRONIE KRAJU.**

c) PRZESŁANKI I CELE zagospodarowania przestrzennego, dotyczące obszarów i elementów o znaczeniu regionalnym.

Od 1 stycznia 1999 roku Poznań jest stolicą województwa wielkopolskiego. Na województwo to składają się prawie w całości były województwa: kaliskie, konińskie, leszczyńskie, pilskie i poznańskie. Województwo wielkopolskie nie jest jednak sumą wymienionych województw, a nową jakościowo przestrzenią z odmiennie niż dotychczas, zaakcentowanymi priorytetami i miejscami szczególnej uwagi.

Określając funkcjonalno-przestrzenną strukturę Poznania w szerszym kontekście, należy wziąć pod uwagę przede wszystkim poziom życia mieszkańców naszego województwa. Poniżej przedstawiono analizy i wnioski wynikające z opracowania „Przestrzenie i czasowe zróżnicowanie warunków życia ludności w Polsce” Centralny Urząd Planowania (CUP), (Biuro Planowania Regionalnego z siedzibą w Łodzi, Łódź, czerwiec 1996), zestawione w sposób umożliwiający charakterystykę województwa wielkopolskiego. Wspomniane opracowanie udostępnił CUP, w Poznaniu.

I tak: województwo poznańskie należało do regionów wielostronnie rozwiniętych, o wysokim poziomie życia. Zanotowano ponad przeciętny poziom co najmniej połowy dziedzin (dziedziny zostały wyszczególnione w poniżej zamieszczonych zestawieniach). Cechą wiodącą województwa był bardzo korzystny poziom bezrobocia, warunków mieszkaniowych oraz infrastruktury, służby zdrowia i struktury demograficznej. Konsumpcja indywidualna była na wysokim poziomie, a od województw: katowickiego i krakowskiego, mieszczących się w tym samym typie, różniły je gorsze warunki bezpieczeństwa i bardzo dobry stan środowiska. Województwa: leszczyńskie i kaliskie należały do obszarów o przeciętnych warunkach życia; charakteryzowały się szczególnie dobrym stanem środowiska, wysokim bezpieczeństwem publicznym i społecznym, dobrymi warunkami mieszkaniowymi i oświatowymi. Również struktury demograficzne były lepsze od przeciętnych. Różniły się jednak od najlepszych regionów stosunkowo niskimi dochodami indywidualnymi i społecznymi, a także słabo rozwiniętą infrastrukturą techniczną.

Województwo konińskie należało do regionów o znacznej zamożności i konsumpcji, przy niedorozwoju infrastruktury. Ludność osiągała stosunkowo duże dochody. Opierając swą gospodarkę na przemyśle paliwowo-energetycznym, województwo poprawiło w latach 1990-94 ogólny poziom warunków życia, dzięki statystycznie wysokim dochodom m.in. z ww. działalności.

Województwo pilskie należało do regionów o ogólnie niskim poziomie warunków życia i wysokiej stopie bezrobocia oraz o słabej strukturze demograficznej. Charakteryzował je wysoki poziom bezrobocia i pomocy społecznej oraz w większości obniżony poziom bezpieczeństwa oraz bardzo dobry stan środowiska. Czynnikiem sprawczym znacznego obniżenia poziomu życia było z reguły powstałe w tym okresie bezrobocie. Pociągało to za sobą spadek bezpieczeństwa publicznego, dochodów indywidualnych i dochodów gmin, hamowało rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz pogarszało mierniki infrastruktury społecznej. Nie wystąpiła jeszcze deformacja struktury demograficznej, ale utrzymywanie się negatywnych zjawisk wywołało i ten niekorzystny proces.

Najlepsze warunki życia oferowało województwo poznańskie.

Miara rozwoju regionu jest m.in. wzrost liczby ludności.

Wpływ na przyrost naturalny mają przede wszystkim następujące czynniki: miejsce zamieszkania, wykształcenie, dostęp do opieki lekarskiej, świadomość w planowaniu rodziny.

Obserwowana od 1990 roku dynamika poszczególnych dziedzin potwierdza zarysowane tendencje.

Wartości wskaźników syntetycznych dla poszczególnych dziedzin wg województw w 1994 roku

Województwo	Konsumpcja indywidualna	Warunki mieszkaniowe*	Infrastruktura techniczna**	Oświata i kultura	Ochrona zdrowia	Demografia
kaliskie	39,90	43,03	24,48	52,34	38,73	47,58
konińskie	41,50	39,82	13,05	49,45	45,88	38,99
leszczyńskie	31,42	52,16	26,27	49,98	41,50	48,89
piłskie	37,34	45,75	18,06	55,72	41,08	40,82
poznańskie	56,69	69,26	41,57	53,15	67,22	73,35
Polska	46,66	50,49	26,62	53,84	46,80	57,14

* Wyższe wartości w woj. rolniczych

**Poziom komunikacji i abonenci telefoniczni

Wartości wskaźników syntetycznych dla poszczególnych województw w 1994 roku

Województwo	Stan środowiska naturalnego	Bezrobocie i pomoc społeczna	Bezpieczeństwo publiczne	Budżety gmin*	Dochody indywidualne	Zasiłki**
kaliskie	97,14	56,43	95,69	18,68	10,31	38,99
konińskie	(źle) 82,36	41,98	91,48	21,13	37,24	46,88
leszczyńskie	99,17	64,03	92,71	22,83	12,70	58,54
piłskie	99,36	39,77	71,55	9,12	10,85	47,07
poznańskie	96,59	(dobrze) 86,16	61,21	37,91	34,25	72,98
Polska	95,46	59,85	59,84	36,07	40,35	40,60

* Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca

** Świadczenia pieniężne pozyskiwane z pomocy społecznej

Tekst cytowany z opracowania „Przestrzenie i czasowe zróżnicowanie warunków życia ludności w Polsce” CUP, (Biuro Planowania Przestrzennego z siedzibą w Łodzi, Łódź, czerwiec 1996)

Wartość wskaźnika syntetycznego dla ogółu dziedzin

Województwo	Wskaźnik ogólny
kaliskie	47,15
konińskie	46,06
leszczyńskie	49,72
piłskie	43,19
poznańskie	61,59
Polska	51,29

Największy wskaźnik - województwo warszawskie 69,53,
drugi z kolei - województwo poznańskie 61,59.

Warunki życia ludności są kategorią zmienną. Przyjęty do analizy dynamiki zjawisk przedział czasowy lat 1990 - 1994 pozwolił na określenie dynamiki zmian w okresie najsilniejszych procesów transformacji politycznej. Uznano, że okres czterech lat jest dostatecznie długi dla określenia wpływu zachodzących zmian na życie społeczeństwa.

Województwo poznańskie nie zmieniło swej pozycji w stosunku do 1990 roku i zajmowało w 1994 roku drugą pozycję w kraju. Województwo konińskie przesunęło się z 42 na 22 miejsce.

Dla uzyskania stopniowej poprawy warunków życia mieszkańców województwa wielkopolskiego celowe jest m.in. odpowiednie ukierunkowanie rozwoju niektórych funkcji jego stolicy. **DO PODSTAWOWYCH CEŁÓW ROZWOJU MIASTA POZNANIA NA TLE POTRZEB REGIONU, MAJĄCYCH WPŁYW NA ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENI, ZALICZONO M.IN.:**

- UMOŻLIWIENIE ROZWOJU OBSŁUGI MEDYCZNEJ WYSOKOSPECJALISTYCZNEJ,
- ZACHOWANIE I WSKAZANIE MIEJSC ROZWOJU WYSOKICH TECHNOLOGII,
- ZACHOWANIE I ROZWÓJ ELEMENTÓW PRZESTRZENI PROMUJĄCYCH PRZYRODĘ, HISTORIĘ I KULTURĘ REGIONU,
- UMOŻLIWIENIE ROZWOJU OPIEKI SPOŁECZNEJ,
- JAKOŚCIOWY ROZWÓJ ADMINISTRACYJNEJ OBSŁUGI MIESZKAŃCÓW REGIONU,
- ROZWÓJ SPRAWNEJ KOMUNIKACJI, WSZELKIEGO RODZAJU, ORAZ SYSTEMÓW OBSŁUGI TECHNICZNEJ.

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

I. UWARUNKOWANIA O CHARAKTERZE FORMALNYM

Do szczególnych uwarunkowań o charakterze formalnym należą wytyczne zawarte w piśmie Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu, Wydziału Gospodarki Przestrzennej nr GP-II 7322/51/98/2453 z dnia 12.10.1998r.

„ Wytyczne ze „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa poznańskiego” jako: cele i kierunki polityki państwa i województwa, które należy w zakresie poszczególnych sfer uwzględnić przy Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania tj.:

1. Osadnictwo

Wzmocnienie roli Poznania jako stolicy nowo powołanego regionu Wielkopolska oraz kształtowanie jego rozwoju w kierunku rangi europejskiego ośrodka wzrostu (potencjalne europole) poprzez rozwój funkcji gospodarczych, infrastruktury biznesu, usług wyższego rzędu, kultury, nauki, szkolnictwa wyższego, zdrowia, handlu, wystawiennictwa. Konieczne jest dalsze harmonizowanie rozwoju wewnętrznego miasta.

2. Środowisko przyrodnicze

W sferze ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego uwzględnić Koncepcję Sieci Ekologicznej - ECONET, nawiązującą do dotychczasowego systemu obszarów chronionych.

3. Komunikacja

W zakresie kształtowania układu komunikacyjnego głównymi zadaniami są:

- projektowana autostrada A-2 Świecko - Poznań - Warszawa z węzłami: Komorniki, Dębina, Krzesiny,
- uzgodnienie postulowanego przeklasyfikowania dróg krajowych nr 11 i 42 do kategorii dróg ekspresowych, w tym nowych przebiegów tych dróg,
- przebieg III ramy (obwodnicy miejskiej) wraz z węzłami, zapisanej w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania miasta Poznania,
- zapewnienie spójności powiązania układu komunikacyjnego miasta Poznania z otaczającymi gminami,
- uwzględnienie trasy europejskiej drogi rowerowej biegnącej przez woj. poznańskie z zachodu na wschód,
- modernizacja linii kolejowych o znaczeniu międzynarodowym E - 20 Kunowice - Poznań - Warszawa oraz E - 59 Wrocław - Poznań - Szczecin i przystosowanie ich do zwiększonej prędkości eksploatacyjnej pociągów,
- utworzenie w Poznaniu lotniska cywilnego rangi międzynarodowej.

4. Infrastruktura techniczna

Konieczne jest pokonanie barier infrastruktury miejskiej w zakresie:

- zaopatrzenia w wodę:
poprzez pełne zaspokojenie wzrastającego* zapotrzebowania na wodę przez modernizację i rozbudowę systemu wodociągowego zgodnie z programem rozwoju Poznańskiego Systemu Wodociągowego dla m. Poznania i gmin położonych w jego zasięgu;
- odprowadzenia ścieków:
poprzez dokończenie realizacji oczyszczalni ścieków i urządzeń towarzyszących w oparciu o program rozwoju Poznańskiego Systemu Kanalizacyjnego dla miasta Poznania i gmin położonych w jego zasięgu;
- ucieplnienia:
poprzez rozwiązanie problemu zaopatrzenia miasta w ciepło zgodnie z europejskimi standardami uwzględniając "Program zaopatrzenia w ciepło miasta Poznania do roku 2020".

* obecnie (1999) obserwuje się tendencje malejącego zapotrzebowania na wodę (por. podrozdział 4.4 pkt II. 5.C)

W zakresie elektroenergetyki głównymi zadaniami są:

- projektowana linia 400 kV prądu zmiennego Poznań - Plewiska - Ostrów Wlkp. wraz z nową stacją rozdzielczą 400/110/kV Garaszewo;
- realizacja systemu nowych linii 110 kV oraz 5 nowych stacji 110/15 kV.

Wymienione szczegółowe przedsięwzięcia mają charakter zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych”.

Wykaz zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych, opracowanych przez WBPP w Poznaniu zacytowano poniżej:

PROPOZYCJE ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Infrastruktura techniczna

• **Komunikacja**

- Autostrada A-2 Berlin - Poznań - Warszawa;
- Budowa węzłów drogowych;
- Budowa obejść drogowych miast i miejscowości;
- Modernizacja układu komunikacyjnego m. Poznania.

KOLEJE

- Projektowana linia kolejowa - superszybka TGW-300km/h;
- Modernizacja istniejących linii międzynarodowych:
 - * E-20 - Berlin - Poznań - Warszawa;
 - * E-59 - Wrocław - Poznań - Szczecin;
- Nadbrzeże przeładunkowe;
- Lotniska: Ławica, Krzesiny.

• **Elektroenergetyka**

- Linia przesyłowa prądu zmiennego 400kV Poznań Plewiska-Ostrów Wlkp.;
- Linia przesyłowa prądu zmiennego 400kV Poznań-Bydgoszcz;
- Linia przesyłowa prądu zmiennego 110kV Poznań Północ-Strzeszyn;
- Linia przesyłowa prądu zmiennego 110kV Poznań Tarnowo Podgórne;
- Linia przesyłowa prądu zmiennego 110kV Poznań Północ-Owińska;
- Budowa nowych stacji transformatorowych WN/SN/110kV/15kV.

• **Gazownictwo** - brak.

Środowisko przyrodnicze

- Program oczyszczania rzeki Warty.

Zbiorniki wodne - brak.

II. UWARUNKOWANIA O CHARAKTERZE NIEFORMALNYM

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w odniesieniu do miasta Poznania

Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, opracowana przez zespoły ekspertów w Centralnym Urzędzie Planowania w 1995 roku, a następnie w ramach prac wykonywanych w Rządowym Centrum Studiów Strategicznych (lipiec 1997) jako „Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju - Polska 2000 plus”, mimo że nie jest obowiązującym dokumentem, ze względów merytorycznych może stanowić materiał pomocny przy formułowaniu uwarunkowań przestrzennego rozwoju miasta. Poniżej zapisano cytaty z treści „Koncepcji...”, które w sposób bezpośredni lub pośredni dotyczą m. Poznania.

(...)

Diagnozy przebiegu i skutków procesów transformacji polskiej gospodarki wskazują na **narastanie międzyregionalnych różnicowań poziomu rozwoju i warunków życia ludności** (...) oraz na zmiany w „rankingu” poszczególnych województw.

Zyskują województwa o wielofunkcyjnej strukturze społeczno - gospodarczej, dobrze skomunikowane w relacjach krajowych i zagranicznych, i koncentrujące potencjał intelektualny. (...)

• liczne przesłanki wskazują, że w najbliższych **latach najszybszy rozwój gospodarczy i postęp cywilizacyjny wystąpi w aglomeracjach: warszawskiej, poznańskiej, krakowskiej, szczecińskiej, gdańskiej, wrocławskiej i bielskiej**. Do grupy tej mogą dołączyć także aglomeracje: bydgosko - toruńska i łódzka, (...)

Uwzględniając zróżnicowanie przestrzenne przewidywanego do 2020 roku ruchu naturalnego i migracyjnego, można wyróżnić w Polsce następujące typy obszarów (...):

• obszary znacznego wzrostu ludności w wyniku napływu migracyjnego oraz przyrostu naturalnego obejmującego województwa metropolitalne: gdańskie, krakowskie, **poznańskie**, wrocławskie, (...)

Ewolucja usytuowania polskiej przestrzeni w Europie oraz jej uwarunkowania wewnętrzne dokumentują, że **otwarty system** przestrzenny kraju, dynamizujący jej przekształcenia w pierwszych dziesięcioleciach XXI wieku, mogłyby tworzyć (...):

• (...) **zbiór potencjalnych biegunów (ośrodków) rozwoju** społeczno - gospodarczego, o znaczeniu europejskim (tzw. europol), które w procesie **konkurencji międzynarodowej** (europejskiej) tworzyć będą coraz silniejsze węzły przedsiębiorczości i innowacji, oddziaływujące na całą polską i europejską przestrzeń; powstawać one będą w procesie europejskiej konkurencji wartości miejsca dla lokalizacji kapitału i przedsiębiorczości. (...)

Strategiczne cele polityki przestrzennego zagospodarowania zakładają, że podstawę kształtowania otwartego na Europę systemu przestrzennego, najsilniej dynamizującego rozwój społeczno - gospodarczy kraju, tworzyć będzie: (...)

• **sieć równomiernie rozmieszczonych w przestrzeni kraju biegunów (ośrodków) o znaczeniu europejskim**, które w procesie konkurencji międzynarodowej (globalnej i europejskiej) stawać się będą coraz silniejszymi węzłami polaryzującymi efektywny rozwój, oparty o przedsiębiorczość i innowacyjność podmiotów gospodarujących w systemie gospodarki globalnej; ich dynamizujące oddziaływanie na całą polską przestrzeń tworzyć będzie mechanizmy generujące pozytywne przekształcenia zagospodarowania przestrzennego kraju i jego integrację z przestrzenią europejską; siła tego oddziaływania kształtować będzie **procesy metropolizacji** ośrodków i regionów; aktywna polityka państwa powinna wzmacniać i stymulować te procesy, tworząc w polskiej przestrzeni **sieć regionów metropolitalnych**, ich struktury stawać się będą coraz bardziej podatne a kształtowanie regionalnych systemów innowacji, dynamizujących rozwój całego kraju (...).

Rozwój tych ośrodków następować będzie w procesie europejskiej konkurencji wartości renty położenia dla lokalizacji kapitału i przedsiębiorczości prywatnej oraz usług publicznych.

(...)

Przeprowadzone analizy wskazują, że jako kształtujące się **europole**, z najwyższymi szansami na dalszy rozwój, **można już traktować** Warszawę, Trójmiasto, **Poznań** i Kraków. Do ośrodków, które mogą potencjalnie w dłuższym okresie osiągnąć tę szansę, w układzie konkurencji europejskiej można zaliczyć także: Szczecin, Wrocław, Łódź, Katowice, Lublin.

Kryteriom tym odpowiadają najpełniej największe polskie aglomeracje. Koncentrują się w nich bowiem zjawiska najbardziej charakterystyczne dla rozwoju miast Unii Europejskiej, a procesy transformacji ustrojowej przebiegają szybciej niż w skali całego kraju:

- Wielofunkcyjne aglomeracje Warszawy, **Poznań**, Krakowa, Trójmiasta i Wrocławia są głównymi potencjalnymi obszarami docelowymi migracji oraz akumulacji kapitału, a także ośrodkami, które mogą w przyszłości awansować w europejskim systemie wielkich miast. (...)

Postęp w integracji Unii Europejskiej, rozwój systemów transportu i telekomunikacji nowej generacji, jak również perspektywy włączenia do Unii krajów Europy Środkowo - Wschodniej wywołują formowanie się tzw. Europejskiego Systemu Miast:

(...)

- Wpływ ten będzie miał charakter dwoisty polegający zarówno na pobudzeniu rozwoju, w wyniku napływu kapitału i interakcji ludzkiej, jak i na tłumieniu rozwoju niektórych wyższych funkcji o znacznym zasięgu przestrzennym, pełnionych przez ośrodki miejskie, które znajdują się w zasięgu funkcjonalnego Berlina - **Poznań**, Szczecin i Wrocław. (...)

Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET - Polska, opracowana w ramach europejskiego programu Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody - IUCN, jest reakcją na wzrastający zanik gatunków i ostoi dzikiej przyrody, mimo różnych krajowych i międzynarodowych działań na rzecz ich ochrony. Europejska sieć ekologiczna ma pełnić rolę systemu nadrzędnego w stosunku do obecnie podejmowanych i przyszłych działań, w zakresie szeroko rozumianej ochrony przyrody. (...)

Podstawowym celem utworzenia sieci ekologicznej w kraju i w Europie jest zwiększenie skuteczności ochrony różnorodności biologicznej. (...)

Do krajowej sieci ekologicznej ECONET - Polska zostało włączonych 46% powierzchni kraju. Sieć składa się z 78 obszarów węzłowych (30% powierzchni kraju), połączonych siecią korytarzy ekologicznych (16%) - (...)

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE „STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO”

„Studium zagospodarowania przestrzennego województwa poznańskiego” zostało wykonane w 1996 roku w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Poznaniu. Omawiane opracowanie nie jest dokumentem o charakterze obligatoryjnym, dlatego też zapisy w nim zawarte traktuje się jako postulaty.

Poniżej zamieszczono cytaty wspomnianego studium dotyczące priorytetów rozwoju odnoszących się do przestrzennego rozwoju m.Poznań.

Środowisko przyrodnicze:

Za najważniejsze zadania w kształtowaniu i ochronie środowiska przyrodniczego, w okresie dalszego rozwoju, uznaje się:

- dążenie do uzyskania czystości wód rzeki Warty,
- powołanie nowych parków krajobrazowych: Rogaliński, Zgierzyniecki i Zaniemyski oraz Wielkopolski Park Botaniczny i liczne rezerваты,
- utworzenie obszarów chronionego krajobrazu, które połączą najcenniejsze obszary przyrodnicze w spójny system obszarów chronionych,
- ochronę wód podziemnych w piętrze czwartorzędowym (Pradolina Warszawsko - Berlińska, Wielkopolska Dolina Kopalna, Dolina Warty między Sierakowem i Międzychodem) przed nadmierną eksploatacją i skażeniem,
- objęcie ochroną zlewni mających na celu ochronę ujęć wód komunalnych w Mosinie, Obornikach, Poznaniu - Dębnie i zapewnienie czystości jezior Wielkopolskiego Parku Narodowego,
- zabezpieczenie obszarów dla rozwoju rekreacji,
- zabezpieczenie obszarów dla rozwoju produkcji zdrowej żywności (rolnictwo ekologiczne),
- poprawa stopnia lesistości z 21% do około 30%; sukcesywne wprowadzanie zalesień i zadrzewień tworzących spójny układ przestrzenny lasów i korytarzy ekologicznych:
 - głównych stref wododziałowych,
 - gmin o lesistości poniżej 10% (15 gmin),
 - zlewni chronionych,
 - gruntów marginalnych dla rolnictwa.

Środowisko kulturowe:

W sferze ochrony dóbr i dziedzictwa kultury za ważniejsze uznaje się:

- kontynuowanie rozpoczętej w latach 80-tych konserwacji i rekonstrukcji zabytkowych założeń (zarówno parków wiejskich jak i alei i pasów zadrzewień), zmierzających do przywrócenia im walorów historycznych i artystycznych,
- przystosowania obiektów zabytkowych do użytkowania turystycznego; dotyczy to budynków lub miejsc o wartościach historyczno - kulturowych klasy światowej (w większości muzea) oraz budynków o drugorzędnej wartości historycznej lub kulturowej, ale zlokalizowanych na obszarach o naturalnym pięknie.

Gospodarka wodna i ochrona wód:

Nadrzędną rolę w zakresie gospodarki wodnej powinna spełniać czynna ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, która obejmuje racjonalne zagospodarowanie zasobów wodnych województwa poznańskiego. Priorytetami tego racjonalnego zagospodarowania są następujące kierunki działań:

- korekta stref ochronnych ujęć wód podziemnych,
- ochrona całych zlewni hydrograficznych,
- usuwanie największych źródeł zanieczyszczeń punktowych w zlewni.

Wody powierzchniowe:

W celu ochrony ujęć komunalnych w Mosinie, Obornikach, Dębinie i Wroniawach, wydzielono na obszarze województwa zlewnie chronione rzek:

- Kanału Szymanowo - Grzybno,
- Potoku Junikowskiego.

Ochroną obejmuje się zlewnię Samicy Stęszewskiej, ze względu na zasilenie jezior Wielkopolskiego Parku Narodowego oraz ujęcia Mosińskiego.

W ramach małej retencji wodnej w zlewniach rzek pozbawionych zbiorników wodnych w pierwszej kolejności przewiduje się wykonanie budowli piętrzących dla powstrzymania nadmiernego odpływu wód powierzchniowych.

Wody podziemne:

Zgodnie z ustaleniami rządowego programu badawczego „Strategia ochrony głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce” (1990) na terenie województwa poznańskiego wydzielono obszary zbiorników wód podziemnych:

- w piętrze czwartorzędowym: Pradolinę Warszawsko - Berlińską; Wielkopolską Dolinę Kopalną; dolinę Warty między Sierakowem i Międzychodem,
 - w piętrze trzeciorzędowym: fragmenty zbiorników trzeciorzędowych.
- Ochrona prawna tych zbiorników ma być ustanowiona w ramach aktów wykonawczych nowego prawa wodnego. Dla poszczególnych zbiorników opracowane będą dokumentacje hydrogeologiczne, zgodnie z wymogami nowego prawa geologicznego i górniczego z 1994 roku.

Sfera społeczna:

Bez względu na rangę i funkcję miast oraz ich wielkość, wszystkie jednostki winny dążyć do prawidłowego rozwoju w pełnej zgodności z predyspozycjami środowiska i z uwzględnieniem jego ochrony przed skutkami urbanizacji. Dlatego kompleksowe wyposażenie miast w infrastrukturę komunalną jest podstawowym uwarunkowaniem ich rozwoju.

Przede wszystkim należy dążyć do:

- pełnego zwodociągowania i skanalizowania wszystkich miast i gminnych ośrodków wiejskich oraz większych wsi,
- zaopatrzenia wszystkich miast w gaz.

Szczególnie dla miasta Poznania za niezbędne uznaje się zakończenie realizacji Centralnej Oczyszczalni Ścieków i poprawę układu komunikacyjnego, poprzez rozbudowę podstawowej sieci ulicznej oraz usprawnienie drożności dla ruchu tranzytowego.

Za najważniejsze działania w zakresie poprawy jakości życia uznaje się:

- **w Poznaniu dalszy rozwój usług wyższego rzędu m.in.: nauki i szkolnictwa wyższego, leczenia specjalistycznego, kultury i administracji.**

Ponadto, w związku z trudną sytuacją społeczno - ekonomiczną znacznej części mieszkańców województwa i zapaścią realizacyjną w budownictwie spółdzielczym, uznaje się za priorytetowe rozwinięcie wielu form społecznego budownictwa mieszkaniowego dla rodzin mniej zamożnych (budownictwo czynszowe i komunalne).

Rolnictwo:

Dotychczasowy rozwój rolnictwa, w oparciu o istniejące zasoby przyrodnicze ukierunkowany był na produkcję roślinno - hodowlaną, którą należy kontynuować, zachowując jednocześnie specyfikę gospodarczą pewnych rejonów (upraw chmielu - Grodzisk Wlkp.; wikliny - Nowy Tomysł; ziół - Kłęka, Strykowo; owoców jagodowych - Rakoniewice).

Niezależnie od uwarunkowań przyrodniczych powinno się dążyć do:

- rozwoju innych specjalności ogrodniczo - warzywniczych (m.in. pieczarek, szparagów), które wzbogacą bazę surowcową dla przemysłu rolno - spożywczego,
- kontynuować pozytywną tradycję przetwórstwa rolno - spożywczego w lokalnych zakładach produkcyjnych i przetwórnich, w oparciu o własną bazę surowcową (mięso, mleko, owoce) i mniejszą siłę roboczą, co w konsekwencji doprowadzi do ożywienia aktywności gospodarczej tych rejonów.

Jednakże rozwój i kierunki produkcji w rolnictwie uzależnione będą od zmian koniunkturalnych gospodarki kraju.

Przemysł i działalność produkcyjna:

Ważniejszymi zadaniami w zakresie rozwoju przemysłu i działalności produkcyjnej jest:

- ograniczenie uciążliwości istniejącego przemysłu szczególnie w obszarze ekologicznego zagrożenia obejmującego miasto **Poznań** i miasto Luboń poprzez ich łągodzenie i likwidowanie,
- zmniejszenie nadmiernych koncentracji przemysłu w mieście **Poznaniu** i mieście Gnieźnie na rzecz nowych kierunków przestrzennych,
- dalszy rozwój przemysłu szczególnie w **Poznaniu** i Gnieźnie powinien być strukturalnie zreorganizowany z uwagi na walory środowiska przyrodniczego, kulturowego i architektonicznego,
- konieczne jest kontynuowanie rozwoju przemysłu wysokich technologii z wykorzystaniem wyspecjalizowanych kadr i możliwości ośrodka akademickiego miasta **Poznania**,
- zmiana kierunków struktury inwestowania na rzecz przemysłów tzw. nośników postępu technicznego - przemysł elektromaszynowy, chemiczny, poligraficzny, precyzyjny,
- nadal rozwijający się przemysł przetwórczy o orientacji surowcowej, równomiernie rozproszony na obszarze województwa, działający w oparciu o bezpieczne technologie dla środowiska (w tym zamknięte obiegi wody),
- wskazanie nowych kierunków rozwoju przestrzennego przemysłu dla inwestorów strategicznych - zakładów aktywizujących otoczenie:
 - gminy sąsiadujące z Poznaniem: Tarnowo Podgórne, Suchy Las, Swarzędz,
 - rejon węzłów „Buk” i „Kleszczewo” na autostradzie.

Wypoczynek i turystyka:

Proponuje się dalszy szeroki rozwój znanych form aktywności jak: wędrówki piesze, kajakowe, rowerowe, ruch pielgrzymkowy oraz rozwój kształtujących się form takich jak: turystyka konna, narciarstwo biegowe i inne oraz ośrodki ochrony biologicznej, ośrodki sportu w tym ośrodki sportów wodnych.

Ponadto proponuje się wypoczynek na terenach wiejskich we wsiach wakacyjnych (agroturystyka), traktowany jako pobyt zdrowotny i edukacyjny.

Część obiektów zabytkowych można przystosować do użytkowania turystycznego. Dotyczy to obiektów i miejsc o wartościach historycznych lub kulturowych zlokalizowanych na obszarach szczególnie atrakcyjnych krajobrazowo, które winny być wykorzystane jako baza noclegowa dla ruchu turystycznego (...).

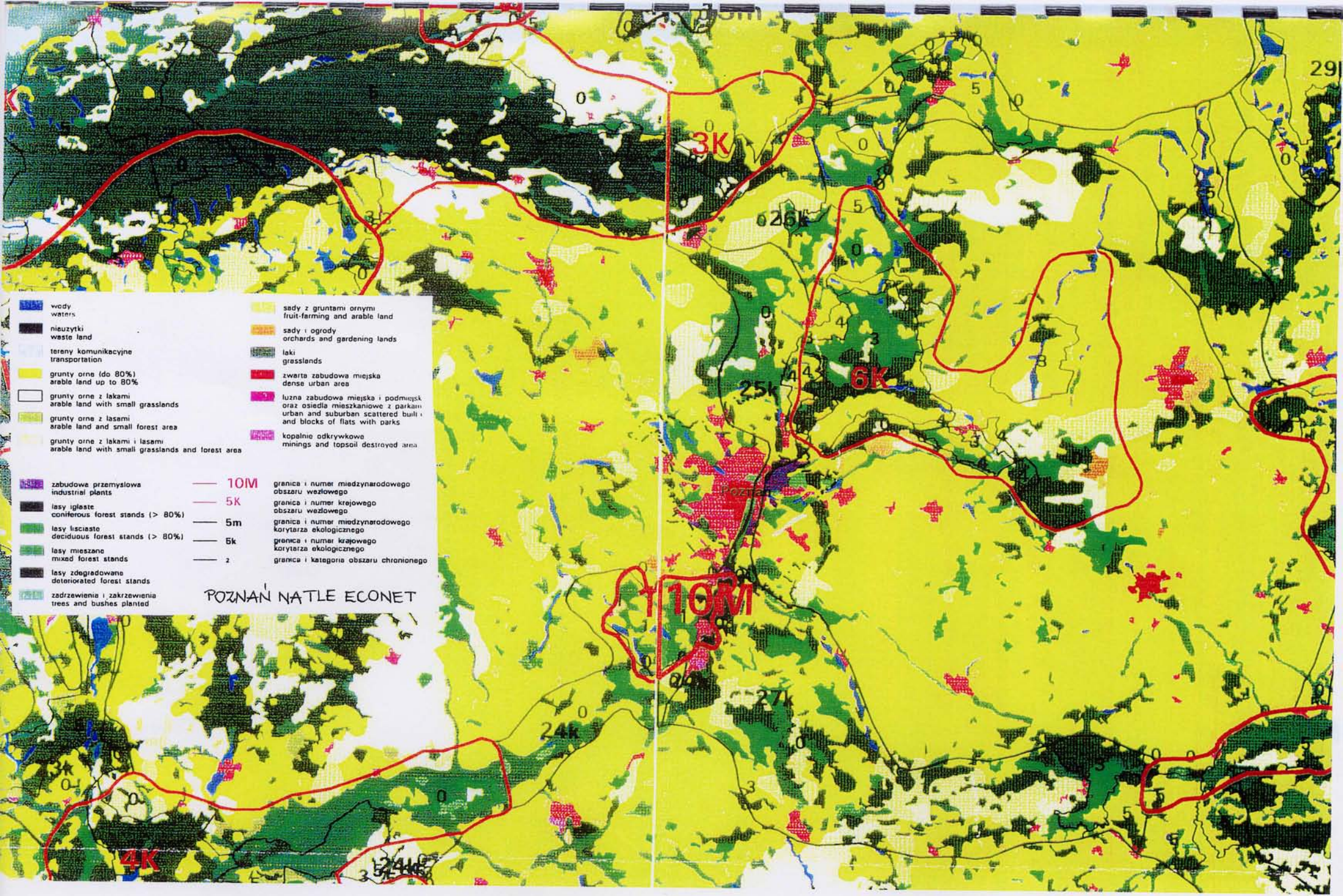
Biorąc pod uwagę rozwój turystyki tranzytowej na kierunku najbardziej aktywnym wschód - zachód (autostrada A-2, europejski szlak rowerowy), proponuje się różnorodne formy obsługi, np.: motele szczególnie przystosowane do obsługi podróżnych tranzytowych (miejsca obsługi podróżnych MOP-y) przy autostradzie, bazy turystyczne przy szlaku rowerowym dla tranzytowych turystów wakacyjnych oraz turystów odbywających podróże zawodowe.

Transport:

Konieczność włączenia wojewódzkiego układu transportowego w międzynarodowe struktury transportowe i dostosowanie go do standardów europejskich przez:

- budowę autostrady A-2 - Świecko - **Poznań** - Warszawa i jej powiązania węzłami autostradowymi z siecią dróg krajowych,
- przystosowanie drogi krajowej nr 5 - Wrocław - **Poznań** - Bydgoszcz do parametrów drogi ekspresowej,
- modernizację drogi krajowej nr 2 Świecko - Pniewy - Poznań - Września - Konin, jako trasy alternatywnej dla płatnej autostrady A-2,
- wprowadzenie drogi krajowej nr 11 **Poznań** - Oborniki - Piła - Koszalin oraz drogi krajowej nr 42 Poznań - Jarocin do kierunkowego układu dróg ekspresowych - łączących Aglomerację Śląską i Poznańską z Wybrzeżem Zachodnim,
- przyspieszenie modernizacji i rozbudowy **Poznańskiego Węzła Drogowego** z proponowanym zachodnim obejściem m. Poznania łączącym drogę nr 11 z węzłem autostradowym Głuchowo,

- budowę obwodnic drogowych miast o randze ponadlokalnej z koniecznością pilnego rozwiązania kolizyjnego przejazdu przez Pniewy,
- podjęcie działań w celu zabezpieczenia terenów (poza granicami miasta **Poznania**) pod potencjalne międzynarodowe lotnisko pasażerskie,
- budowę połączeń kolejowych o dużych szybkościach relacji Berlin - **Poznań** - Warszawa - Mińsk,
- modernizację linii kolejowych o znaczeniu międzynarodowym: E-20 Kunowice - **Poznań** - Warszawa; E-59 Wrocław - Poznań - Szczecin; i przystosowanie do prędkości eksploatacyjnej pociągów osobowych 160 km/h.

wody
waters	sady z gruntami ornymi
fruit-farming and arable land
nieużytki
waste land	sady i ogrody
orchards and gardening lands
tereny komunikacyjne
transportation	łąki
grasslands
grunty orne (do 80%)
arable land up to 80%	zwarte zabudowa miejska
dense urban area
grunty orne z łąkami
arable land with small grasslands	luźna zabudowa miejska i podmiejska
oraz osiedla mieszkaniowe z parkami
urban and suburban scattered built
and blocks of flats with parks
grunty orne z lasami
arable land and small forest area	kopalnie odkrywkowe
minings and topsoil destroyed area
grunty orne z lasami i łąkami
arable land with small grasslands and forest area	
zabudowa przemysłowa
industrial plants	10M granica i numer międzynarodowego
obszaru węzłowego
lasy iglaste
coniferous forest stands (> 80%)	5K granica i numer krajowego
obszaru węzłowego
lasy liściaste
deciduous forest stands (> 80%)	5m granica i numer międzynarodowego
korytarza ekologicznego
lasy mieszane
mixed forest stands	5k granica i numer krajowego
korytarza ekologicznego
lasy zdegradowane
deteriorated forest stands	2 granica i kategoria obszaru chronionego
zadrzewienia i zakrzewienia
trees and bushes planted	

POZNAŃ NATLE ECONET

3. UWARUNKOWANIA SPECJALNE

3.1. DEMOGRAFIA

I. PRZESŁANKI DZIAŁAŃ WYNIKAJĄCE Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU

HABITAT II

„Ludność i trwały oraz zrównoważony rozwój osiedli ludzkich.

Jakość życia oraz działalność wszystkich istot ludzkich jest ściśle powiązana ze zmianami ludnościowymi, modelami demograficznymi, w tym ze wzrostem, strukturą i rozmieszczeniem ludności, oraz takimi zmiennymi rozwojowymi jak edukacja, zdrowie, poziomy wykorzystania zasobów naturalnych, stan środowiska naturalnego oraz tempo i jakość rozwoju gospodarczego i społecznego.

Aby uwzględnić kwestie ludnościowe dotyczące osiedli ludzkich oraz w pełni zintegrować problemy demograficzne z polityką trwałego i zrównoważonego rozwoju osiedli ludzkich, (...) władze samorządowe powinny:

(...) zapewnić odpowiednie uwzględnienie problemów demograficznych w procesach podejmowania decyzji, zwłaszcza dotyczących planowania i zarządzania w miastach (...) zapewnienia podstawowej infrastruktury i usług lub innych, związanych z tym polityk”.

II. PROGNOZY DEMOGRAFICZNE

Podstawą do opracowania Miejsowego Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego m. Poznania była prognoza demograficzna opracowaną przez prof. Mieczysława Kendelskiego i Stanisławę Kirych w 1991 roku na zlecenie Miejskiej Pracowni Urbanistycznej. Przyjęto liczbę ludności - wariant pomigracyjny (uwzględniający migracje wewnętrzne i zagraniczne oraz tzw. migracje czasowe, które są wynikiem specjalnych szacunków) - ludność faktyczna (do ludności faktycznej zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały oraz zameldowaną na pobyt czasowy trwający ponad 2 miesiące). Prognozę dla tzw. ludności faktycznej autorzy sporządzili posługując się tzw. wielostanowym modelem Rogersa-Willekensa.

Według tej prognozy ludność faktyczna Poznania przedstawiała się następująco:

ROK	LUDNOŚĆ FAKTYCZNA	LUDNOŚĆ STAŁA
2005	607000	580000
2010	611500	584000
2015	615000	584000
2020	619000	584000

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA NA LATA 2000-2020

dla miasta Poznania i Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego

Prognoza została wykonana przez Centrum Statystyki Regionalnej Akademii Ekonomicznej, we wrześniu 1998 roku, na zlecenie Miejskiej Pracowni Urbanistycznej.

Prognozę wykonano w 5 wariantach: trzy dotyczą prognozy biologicznej i dwa pomigracyjnej.

Niektóre uwagi i założenia do prognozy.

- Stan ludności
 - Źródłem stanu i struktury wyjściowej była ewidencja ludności PESEL wg stanu na koniec I kwartału 1998 roku.
 - Ludność została przeszacowana metodą retrospekcji na dzień 31 grudnia 1997 roku.

- Prognoza dotyczy ludności zameldowanej na pobyt stały (w pracach nad „Studium...” materiał ten został dodatkowo uzupełniony o szacunkowe wielkości dotyczące zameldowanych czasowo).
- Założenia odnośnie do płodności
 - Współczynnik dzietności teoretycznej wynosi 1,5 dziecka i nie zapewnia prostej reprodukcji ludności.
 - Dzietność przyjęto na stałym poziomie w całym prognozowanym okresie.
- Założenia odnośnie do trwania życia
 - „Perspektywiczne” prawdopodobieństwa przeżycia oszacowano na podstawie danych GUS, dotyczących całego kraju.
 - Przyjęto, że umieralność będzie się zmniejszać i docelowo (2020) osiągnie taki poziom, jaki miały w połowie lat osiemdziesiątych Szwecja i Finlandia.
- Założenia odnośnie do migracji w wariantach pomigracyjnych
 - Cały obszar będzie się charakteryzował dodatnim saldem migracyjnym we wszystkich przedziałach wieku. W wariantach 1 pomigracyjnym przyjęto oszacowane przez L.Bolesławskiego duże salda migracji dla byłego województwa poznańskiego.
 - W wariantach 2 pomigracyjnym założono, że saldo migracji będzie rosło z 5000 osób w 5-letnim okresie 1996-2000, do 1000 w latach 2016-2020.
 - Założony kalendarz salda migracji oszacowano na podstawie 11 parametrowego modelu Castro-Rogersa, biorąc za punkt wyjścia migrujących ze Sztokholmu.
 - Należy zachować szczególną ostrożność przy interpretacji małych subpopulacji, poniżej 100 osób oraz liczby urodzeń pod koniec okresu prognozowanego.

Zamieszczona poniżej, opracowana przez Wydział Koordynacji Rozwoju Urzędu Miasta Poznania prognoza demograficzna do 2020 roku poprzedzona była wieloletnimi obserwacjami i analizą zjawisk demograficznych zachodzących w Poznaniu, szczególnie w ostatnich latach. Przy jej sporządzaniu przyjęto założone i częściowe współczynniki (płodności i umieralności) skorygowane o zachowania prokreacyjne ludności Poznania w latach 90-tych (wynikające z niekorzystnej sytuacji ekonomicznej).

Nie założono większych zmian wynikających z salda przemieszczeń ludności i utrzymano je na poziomie lat 90-tych.

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA 2005 - 2020

WARIANT 1 POMIGRACYJNY

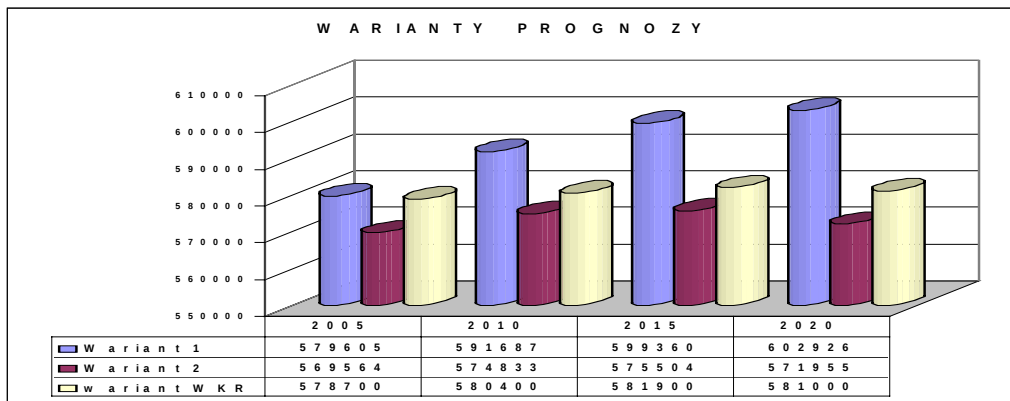
Wiek	Ludność				Wiek	Procenty			
	2005	2010	2015	2020		2005	2010	2015	2020
0-2	19773	19693	17819	16309	0-2	3,4	3,3	3,0	2,7
3-6	25374	27152	26208	23564	3-6	4,4	4,6	4,4	3,9
7-12	31781	38911	41502	40206	7-12	5,5	6,6	6,9	6,7
13-15	18337	15250	20023	21272	13-15	3,2	2,6	3,3	3,5
16-18	21119	17056	18147	21192	16-18	3,6	2,9	3,0	3,5
19-24	54205	43432	35525	38958	19-24	9,4	7,3	5,9	6,5
25-59	298312	296468	286362	276278	25-59	51,5	50,1	47,8	45,8
60-64 M	10734	20236	19614	17387	60-64 M	1,9	3,4	3,3	2,9
60-64 K	13523	25757	26332	22470	60-64 K	2,3	4,4	4,4	3,7
65+	86447	87732	107828	125290	65+	14,9	14,8	18,0	20,8
SUMA	579605	591687	599360	602926	SUMA	100,0	100,0	100,0	100,0

WARIANT 2 POMIGRACYJNY

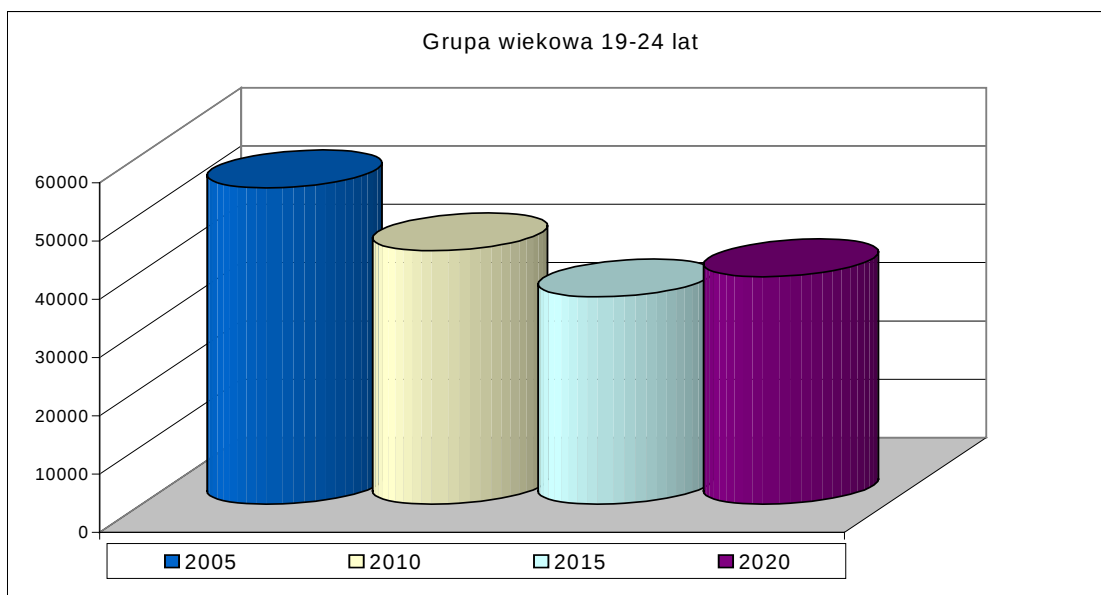
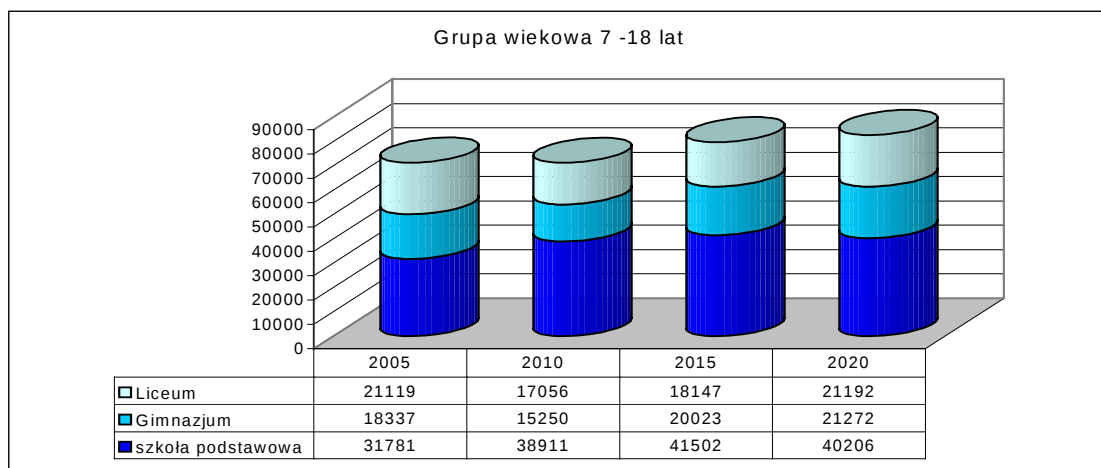
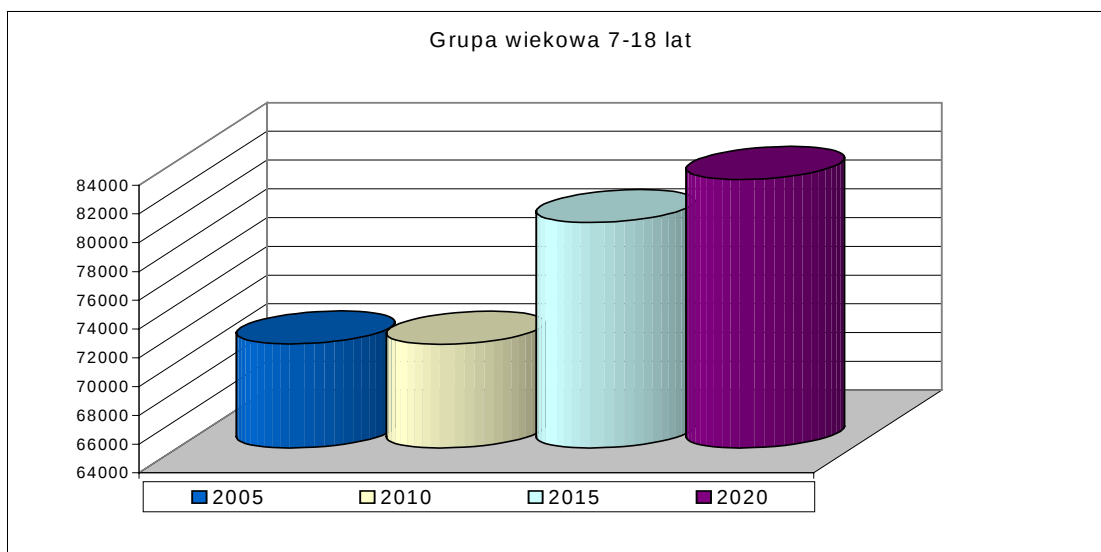
Wiek	Ludność				Wiek	Procenty			
	2005	2010	2015	2020		2005	2010	2015	2020
0-2	19066	18634	16495	14721	0-2	3,3	3,2	2,9	2,6
3-6	24511	25745	24381	21414	3-6	4,3	4,5	4,2	3,7
7-12	30932	37133	38927	37019	7-12	5,4	6,5	6,8	6,5
13-15	18021	14637	18911	19771	13-15	3,2	2,5	3,3	3,5
16-18	20719	16428	17097	19704	16-18	3,6	2,9	3,0	3,4
19-24	52774	41637	33277	35831	19-24	9,3	7,2	5,8	6,3
25-59	293769	288365	274688	261035	25-59	51,6	50,2	47,7	45,6
60-64 M	10649	20087	19394	17082	60-64 M	1,9	3,5	3,4	3,0
60-64 K	13419	25575	26058	22084	60-64 K	2,4	4,4	4,5	3,9
65+	85704	86592	106276	123294	65+	15,0	15,1	18,5	21,6
SUMA	569564	574833	575504	571955	SUMA	100,0	100,0	100,0	100,0

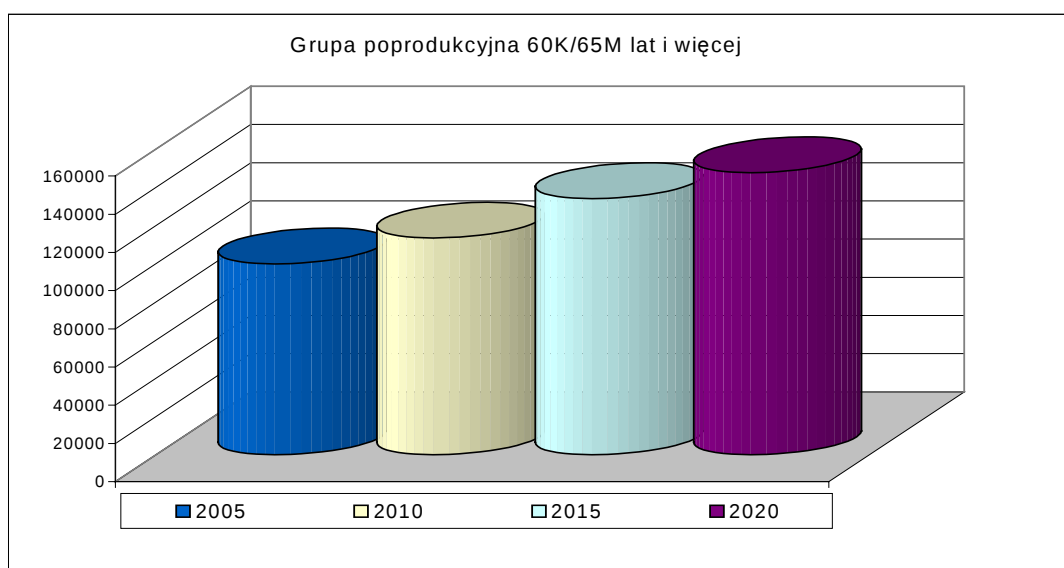
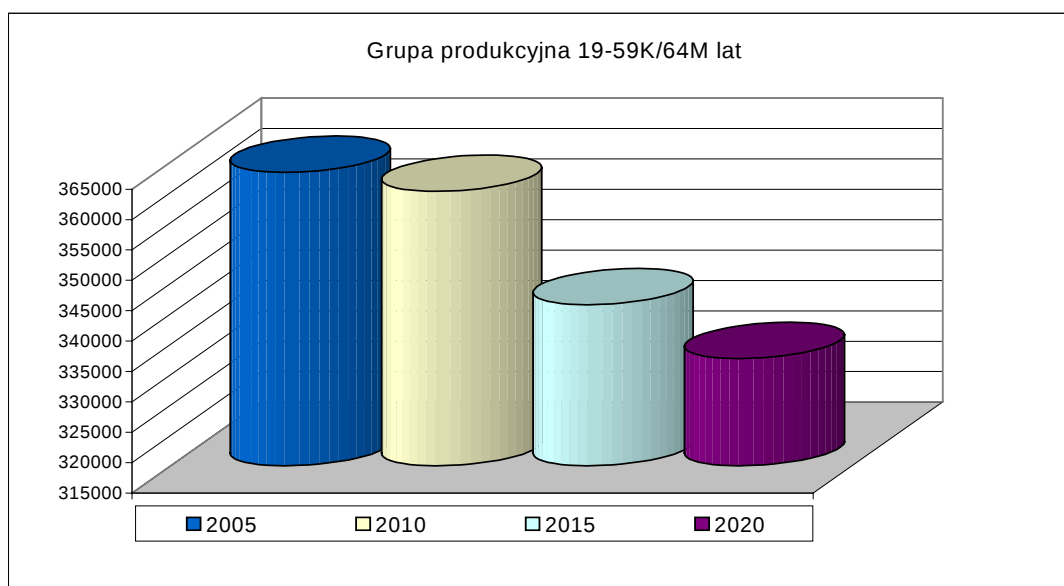
WARIANT wg Wydziału Koordynacji Rozwoju (ludność ogółem)

Wiek	Ludność				Wiek	Procenty			
	2005	2010	2015	2020		2005	2010	2015	2020
0-2	15600	16200	15700	15100	0-2	2,7	2,8	2,7	2,6
3-6	21400	22100	22700	20900	3-6	3,7	3,8	3,9	3,6
7-14	43400	42400	41900	41800	7-14	7,5	7,3	7,2	7,2
15-17	19700	16200	15700	15700	15-17	3,4	2,8	2,7	2,7
18-59/64	383100	381900	375300	365500	18-59/64	66,2	65,8	64,5	62,9
60/65 +	95500	101600	110600	122000	60/65 +	16,5	17,5	19,0	21,0
suma	578700	580400	581900	581000	suma	100,0	100,0	100,0	100,0

WARIANT 1 POMIGRACYJNY

Powierzchnia, gęstość zaludnienia, migracje, przyrost naturalny

Rok	Ludność	Powierzchnia w ha	Gęstość os/ha	Saldo migracji	Przyrost nat. na 1000 osób
1945	268000	22610	11,9	*	19,9
1950	320700	21960	14,6	3503	16,6
1955	374900	21960	17,1	1897	15,0
1960	414600	21960	18,9	1915	7,4
1965	438200	21960	20,0	2710	4,2
1966	442500	21960	20,2	2672	3,7
1967	453300	21960	20,6	3050	2,8
1968	457400	21960	20,8	2850	2,9
1969	462100	21960	21,0	3439	2,8
1970	469600	21960	21,4	4526	3,4
1971	478600	21960	21,8	5042	3,6
1972	485800	21960	22,1	5257	4,3
1973	499000	22840	21,8	4905	5,2
1974	506200	22840	22,2	*	*
1975	515900	22840	22,6	6829	5,8
1976	527000	22840	23,1	7663	6,6
1977	534400	22860	23,4	3898	6,5
1978	536400	22860	23,5	4536	5,8
1979	544000	22860	23,8	3688	7,3
1980	552900	22860	24,2	3969	6,1
1981	558000	22860	24,4	1663	5,6
1982	563000	22860	24,6	1788	5,7
1983	570900	22860	25,0	4195	7,0
1984	574100	22860	25,1	143	5,6
1985	575100	22860	25,2	1794	3,7
1986	578000	22860	25,3	1504	2,5
1987	585900	26130	22,4	829	1,6
1988	586500	26130	22,4	1157	0,9
1989	588700	26130	22,5	316	0,2
1990	590100	26130	22,6	2008	-1,1
1991	589700	26130	22,6	358	-1,3
1992	582900	26130	22,3	-769	-1,8
1993	582800	26130	22,3	280	-1,4
1994	582357	26130	22,3	995	-2,2
1995	581171	26130	22,2	525	-2,5
1996	580831	26130	22,2	804	-2,1
1997	580046	26130	22,2	-219	-2,3
1998	578235	26130	22,1	470	-2,7

* brak danych
wg Roczników Statystycznych

Omawiane prognozy nie uwzględniają ewentualnej imigracji spoza Polski, ponieważ obecnie są to w skali kraju śladowe wielkości. Sytuacje szczególne mogą się jednak zdarzyć. Ze względu jednak na ich nieprzewidywalność, nie mogą one stanowić bezpośredniej podstawy dla polityki przestrzennej miasta.

III. WNIOSKI

Prognoza demograficzna daje szansę jakościowego rozwoju miasta. Przy opracowywaniu „Studium...” przyjęto liczbę ludności wg wariantów 1 i 2 pomigracyjnych. Na podstawie prognozy demograficznej oszacowano potrzeby terenów pod zabudowę mieszkaniową (wraz z podstawowymi usługami np. szkolnictwo, podstawowe usługi ochrony zdrowia).

Jedną z przyczyn „ucieczki” z miasta może być m.in. stosunkowo niska jakość środowiska zamieszkiwania (hałas, brak zieleni itp.). W „Studium...” określono kierunki związane z gospodarowaniem przestrzenią, umożliwiające zahamowanie procesu „ucieczki” z miasta.

Ponadto, w kontekście ochrony populacji w mieście niezbędne jest zwrócenie uwagi na jakość wody, jakość żywności, jakość powietrza. W celu wyeliminowania przyczyn spowodowanych ewentualną, niewłaściwą jakością składników, o których powyżej mowa, celowe jest podjęcie przez samorząd lokalny prac, które pozwoliłyby ewentualnie wykluczyć te zagrożenia zdrowia lub życia mieszkańców lub też wskazać sposoby ich wyeliminowania.

Wspomniane prace mogą być wspomagane Raportem Zdrowotnym Miasta (1996) oraz stanowić jedną z podstaw opracowania programów dla poprawy stanu zdrowotnego mieszkańców Poznania oraz prowadzenia polityki zdrowotnej, społecznej i ochrony środowiska.

3.2. UWARUNKOWANIA, W TYM - OGRANICZENIA SPOSOBU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DOTYCZĄCE WSZYSTKICH ELEMENTÓW PRZESTRZENI

I. OGRANICZENIA DLA LOKALIZACJI FUNKCJI WYNIKAJĄCE Z MOŻLIWOŚCI BEZPOŚREDNIEGO I POŚREDNIEGO ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA I ŻYCIA LUDZI

1. ZAGROŻENIA BEZPOŚREDNIE

A) POWÓDŹ

Pierwsza wzmianka w tekście źródłowym o powodzi w Poznaniu wiąże się z oblężeniem miasta w 1146 roku, kiedy to końcowa bitwa odbyła się w czasie wiosennego wezbrania wód Warty, Cybiny i Główniej. Następna dotyczy porozumienia pomiędzy księciem Przemyśłem I a kapitułą poznańską z 1252 roku, w sprawie zamiany gruntów na obszarze Poznania. Kapituła otrzymała poza połową rzeki Warty, opływającej przynależny jej teren, połowę opłat za przewóz przez rzekę w czasie wezbrań. O częstotliwości występowania wtedy wezbrań w Poznaniu świadczy również fakt, iż główną przyczyną założenia szkoły miejskiej w lewobrzeżnym Poznaniu w 1302 roku była niemożność uczęszczania młodzieży do szkoły katedralnej na Ostrowie Tumskim z powodu powodzi.

A. Warschauer znalazł wzmianki o wielkich powodziach w Poznaniu w następujących latach:

1501, 1502, 1515, 1540, 1543, 1548, 1551, 1578, 1586, 1596, 1598, 1612, 1614, 1628, 1650, 1651, 1663, 1674, 1675, 1686, 1689, 1690, 1693, 1694, 1698, 1709, 1731, 1734, 1736, 1737, 1755, 1761, 1764, 1765, 1769, 1770, 1780, 1785. Spowodowały one długotrwałe zalewy miasta, trwające niekiedy 2-3 miesiące. Najwyższy wylew nawiedził Poznań w lipcu 1736 roku, kiedy to fala wezbraniowa osiągnęła rzędnię 60,9 m n.p.m. Wysokość ówczesnego poziomu wody przedstawia tabliczka znamionowa, umieszczona na jednej z kamienic (nr 50) wschodniej pierzei Starego Rynku.

Z pracami zabezpieczającymi przed zalewami wód Warty mamy do czynienia w Poznaniu od samego początku istnienia grodu na Ostrowie Tumskim, a więc od połowy X wieku.

Między innymi w 1424 roku król Władysław Jagiełło nakazał miastu zbudować groblę, od mostu Chwaliszewskiego aż do wzgórza na prawym brzegu Warty, którą później nazwano Czartorią. W dolinie Warty miała ona usprawnić wykorzystanie traktu na Środę.

Większe prace związane z zabezpieczeniem Poznania przed powodzią trwają praktycznie od 1889 roku (klęski powodzi w latach: 1850, 1855, 1871, 1888).

W latach międzywojennych został opracowany projekt uporządkowania przekopami koryta Warty. W projekcie tym koryto żeglowne miało być skierowane spod Mostu Św. Rocha, między Wyspą Tumską a Śródką, pod most na kanale ulgi Cybiny i dalej wzdłuż wału przeciwpowodziowego na Zawadach. Roboty rozpoczęto w 1938 roku i do wybuchu II wojny światowej wykonano 1,2 kilometrowy wał przeciwpowodziowy oraz część kinety koryta głównego. W czasie wojny, po powodzi wiosennej w 1941 roku, która spowodowała dużo strat gospodarczych, opracowano nową koncepcję zabezpieczenia śródmieścia Poznania.

W nowym projekcie zamierzano przeprowadzić wszystkie wody Warty już tylko jednoramiennym korytem o szerokości 188 m, w którym miało być uformowane koryto średniej rocznej wody, o szerokości 55 m.

Według tego projektu trasa koryta od mostu Św. Rocha miała być wytyczona przez zabudowania wyspy Chwaliszewskiej i połączona ze starym korytem przy tamie garbarskiej pod mostem kolejowym, który miał zostać w czasie okupacji przebudowany.

W pierwszych latach powojennych odbudowano mosty drogowe i kolejowe, które w czasie walk o Poznań uległy zniszczeniu.

W 1952 roku Zarząd Dróg i Mostów Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Poznaniu przystąpił do opracowania przebudowy dróg. W związku z tym wysunięto koncepcję generalnego uporządkowania problemu Warty, a w szczególności przebudowę węzła wodnego w Poznaniu. W skład węzła wodnego wchodzi: zakole Chwaliszewskie - dotąd wąskie gardło żeglugi na Warcie, Cybiński kanał ulgi i główne koryto żeglugowe wraz ze środkowym kanałem ulgi. Węzeł ten wskutek niewystarczającej zdolności przepustowej mostów kolejowych i drogowych oraz zwartej zabudowy staromiejskiej, utrudniał spływ wód powodziowych.

Podstawowym celem zamierzonych prac regulacyjnych i drogowych miało być:

- stworzenie optymalnych warunków przepływu wód katastrofalnych, które w Poznaniu mogą osiągnąć wielkość $2060 \text{ m}^3/\text{s}$ (taka wielkość odpowiada przepływowi o wyliczonym prawdopodobieństwie 0,5%),
- złagodzenie krzywizny koryta żeglugowego w zakolu Chwaliszewskim, gdyż ówczesna krzywizna posiadała promień 95 m, zamiast 300 m, przewidzianych dla rzek żeglownych III kategorii, do jakich zaliczona została Warta,
- stworzenie urbanistycie miejskiej warunków do racjonalnych rozwiązań transportowych, budownictwa ogólnego i dla obiektów rekreacyjnych.

„Hydroprojekt” opracował w 1964 roku nową wersję regulacji Warty w obrębie Poznania. Projekt ten przewidywał wykonanie nowego koryta Warty w obrębie mostu Chrobrego i zasypanie 600 m zakola Chwaliszewskiego.

Wykonane w latach 1966 - 1969 roboty pozwoliły na uzyskanie układu koryt bez dodatkowych poważniejszych wyburzeń oraz ukształtowanie bulwarów harmonizujących z istniejącą zabudową tej części miasta. Przepływ wysokiej wody 2060 m³/s poniżej mostu Św. Rocha dzieli się i zasila dwa ramiona: kanał główny (żeglowny) będzie prowadził 1250 m³/s, czyli ok. 60% i Cybiński kanał ulgi - 810 m³/s, czyli ok. 40%. Powtórnie podział wód nastąpi poniżej mostu Chrobrego: kanał żeglowny pod mostem kolejowym na Garbarach przepuści 970 m³/s (ok. 78%), most kolejowy na środkowym kanale ulgi - 280 m³/s (ok. 22%).

Koryto żeglowne zaprojektowano jako dwudzielne. Regulację koryta wykonano na wodę średnią roczną z uwzględnieniem wzniesienia krawędzi obudowy brzegów ok. 50 cm powyżej zwierciadła wody.

W latach 1970 - 1975 obudowano obrzeża Warty bulwarem na odcinku od mostu Św. Rocha po Starołękę oraz od mostu kolejowego na tamie garbarskiej w dół rzeki.

Tak więc w wyniku prawie 100 - letnich prac związanych z regulacją Warty, budową wałów przeciwpowodziowych i podniesieniem poziomu terenów najniżej położonych oraz przez stosowanie nasypów, Poznań zabezpieczył się przed zagrożeniem powodziowym.

W 1983 roku dokonano obliczeń przepustowości rz. Warty na odcinku Śrem - Poznań - Oborniki.

Wykonanie takich obliczeń uznano za celowe mimo, że na odcinku tym nie ma wałów przeciwpowodziowych, poza krótkim odcinkiem prawobrzeżnego wału w Poznaniu, w gminie Czerwonak przy COŚ i fragmentem wału okrężnego w Śremie, a zatem nie ma podstaw do określenia wielkości wody, miarodajnej i kontrolnej.

Uzasadniono to tym, że istnieje duże prawdopodobieństwo ich budowy w tym rejonie, szczególnie w rejonie Rogalinka.

Od 1987 roku znaczącą rolę w transformacji przepływów Warty odgrywa zbiornik Jeziorsko.

Zajmuje on odcinek Warty między: 484 km (zapora czołowa) i 504 km, gromadząc odpływ ze zlewni o powierzchni ok. 9 tys. km². Całkowita pojemność zbiornika wynosi 203 mln m³, pojemność użytkowa 172,6 mln m³. W okresie od 10.IV do 20.VI zbiornik jest całkowicie wypełniony, następnie do końca października woda zmagazynowana w zbiorniku w ilości 172, 6 mln m³ służy do zwiększania naturalnych przepływów rzeki Warty, zależnie od sytuacji niżówkowej na rzece. W czasie powodzi w dorzeczu Odry w lipcu 1997 roku, zbiornik spełnił swą funkcję przeciwpowodziową, zatrzymując wody powodziowe, które spowodowałyby zalanie doliny Warty oraz miast i osad nadwarciańskich.

Na terenie POM nie była to powódź jednoprocetowa (zdarzająca się jeden raz na sto lat).

Duży wpływ na obniżenie przepływów Warty będzie miała budowa zbiornika retencyjnego na Prośnie w Wielowsi Klasztornej, skąd część wód będzie kierowana do Baryczy.

Powódź w 1997 roku spowodowała w POM zalanie gruntów ornych w Czerwonaku (30, 88 ha), Komornikach (33,79 ha), Mosinie (651,95 ha), Poznaniu (4 ha), Puszczykowie (7,50 ha). Oprócz terenów rolnych w gminie Komorniki została zalana oczyszczalnia ścieków w budowie (Łęczycza). Naprawy lub budowy wałów powodziowych wymaga gmina Mosina i m. Luboń. Zanotowane maksymalne stany w m. Poznaniu wynosiły: 549 cm (2 sierpnia, godz. 7⁰⁰) i 550 cm (2 sierpnia, godz. 20⁰⁰).

Najwyższe roczne stany w przekroju wodowskazowym Poznań - most Św. Rocha, w porządku chronologicznym w okresie 1961-1993, zamieszczono w poniższej tabeli.

NAJWYŻSZE ROCZNE STANY W PRZEKROJU WODOWSKAZOWYM POZNAŃ - MOST ŚW. ROCHA

L.p.	rok	stan w cm	L.p.	rok	stan w cm
1	1 960	415	18	1 977	543
2	1 961	496	19	1 978	394
3	1 962	515	20	1 979	700
4	1 963	483	21	1 980	514
5	1 964	489	22	1 981	567
6	1 965	554	23	1 982	532
7	1 966	575	24	1 983	396
8	1 967	605	25	1 984	290
9	1 968	545	26	1 985	537
10	1 969	390	27	1 986	490
11	1 970	571	28	1 987	466
12	1 971	536	29	1 988	455
13	1 972	352	30	1 989	353
14	1 973	453	31	1 990	250
15	1 974	527	32	1 991	243
16	1 975	548	33	1 992	364
17	1 976	460	34	1 993	287

Prawdopodobieństwo przepływów Warty (J. Głuszak 1968) oraz stany według częstotliwości występowania zawarto w poniżej zamieszczonych tabelach.

PRZEPŁYWY MAKSYMALNE (M³/S) O PRAWDOPODOBIENSTWIE (%) Z OKRESU 1921-1975 PRZEDSTAWIAJĄ SIĘ NASTĘPUJĄCO (ATLAS HYDROLOGICZNY-1986):

Prawdopodobieństwo (%)	Przepływy (m ³ /s)
1	1350
2	1170
5	930
10	747
25	509
50	315

**MAKSYMALNE PRZEPŁYWY (Q) I STANY ROCZNE (H) O KREŚLONYM PRAWDOPODOBIENSTWIE WYSTĄPIENIA (Q 1970-1990, H 1970-1993)
WARTA - POZNAŃ (MOST ŚW. ROCHA)**

p(%)	Powt. T (lat)	Q maxp m ³ /s	Błąd Q maxp m ³ /s	Granica przedziału ufności
0.1	1000	1099	416	1515
0.2		1024	360	1384
0.5		923	280	1203
1	100	847	236	1083
2	50	767	190	957
3		716	158	874
5	20	658	126	784
10	10	568	87.5	655.5
20	5	474	60	534
30		410	46	456
50	2	320	43.8	363.8

p(%)	Powt. T (lat)	H maxp cm	Błąd H maxp cm	Granica przedziału ufności
0.1	1000	1006	283	1289
0.2		955	240	1195
0.5		891	190	1081
1	100	840	159	999
2	50	785	125	910
3		752	105	857
5	20	711	84	795
10	10	648	58	706
20	5	579	40	619
30		531	35	566
50	2	460	33	493

Analiza wszystkich zestawień występowania stanów i przepływów o określonym stopniu prawdopodobieństwa wykazuje, że po 1970 roku, w wyniku przebudowy węzła wodnego w Poznaniu, zmniejszyły się wyraźnie przepływy maksymalne. Zestawienia te dotyczą jednak stosunkowo krótkiego okresu czasu, rzędu dwudziestu kilku lat.

W niniejszym „Studium...” wyklucza się zabudowę terenów w dolinie Warty w zasięgu powodzi stuletniej (jednoprocentowej) - por. załącznik graficzny. W międzywalu istnieje możliwość lokalizowania obiektów służących rekreacji.

B) ZAGROŻENIA ŚRODKAMI CHEMICZNYMI ORAZ DZIAŁANIA WOJENNE

„Budowle ochronne dla ludności powinny zapewniać ochronę przed określonym oddziaływaniem rażących czynników współczesnych środków bojowych oraz wtórnymi skutkami ich użycia, a także skutkami skażenia środowiska substancjami promieniotwórczymi i chemicznymi, w tym toksycznymi środkami przemysłowymi”. W POM najwięcej budowli ochronnych występuje w Poznaniu. Szczegółowsze informacje na ten temat oraz potrzeby w zakresie budowli ochronnych zawarto we wspólnym opracowaniu MPU i IOC UM (Inspektorat Obrony Cywilnej Urzędu Miejskiego), po konsultacjach z IOC UW, pt. „Budowle ochronne Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego”.

Poniżej zamieszczono najważniejsze wnioski z tego opracowania, dotyczące planowania przestrzennego:

- w obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego nie zawsze uwzględniano potrzeby związane z budowlami ochronnymi. Uzupełniając zatem plany, należałoby przy wydawaniu zezwoleń na budowę niektórych obiektów mieszkalnych (w tym - dużych budynków), przemysłowych lub zakładów i budynków użyteczności publicznej, przewidzieć w nich odpowiednią ilość schronów dla ludności cywilnej, zamieszkującej przyległy teren,
- schrony, przeznaczone dla ochrony pracowników zakładów pracy, w których istnieje zagrożenie od toksycznych środków przemysłowych oraz ochrony ludności zamieszkanej w strefie bezpośredniego zagrożenia tych zakładów (oraz w pobliżu innych obiektów będących magazynami środków toksycznych), powinny być budowane i przygotowane już w czasie pokoju. Schrony te oraz drogi do nich powinny być odpowiednio oznakowane, a ponadto powinny być utrzymywane na bieżąco w pełni gotowości techniczno - eksploatacyjnej,
- wobec dużego ruchu środków transportu przewożących środki toksyczne, oraz punktów na terenie miasta, w których magazynowane są takie środki, celowym byłoby przygotowanie odpowiednich schronów dla ludności w przypadku awarii pojazdów transportujących takie środki lub awarii w magazynach z materiałami toksycznymi. Należałoby zwrócić głównie uwagę na ochronę funkcji mieszkalnych i usługowych wzdłuż ulic, którymi przewozi się takie środki (np. Trasa Niestachowska), aby w przypadku awarii samochodu cysterny, można było szybko ewakuować ludzi mieszkających przy takiej ulicy do odpowiednio przygotowanych przy tych trasach schronów. („Materiały toksyczne - magazynowanie, transport” - MPU, Poznań 1998).

W planach zagospodarowania przestrzennego powinny być także ustalone granice terenów przeznaczonych, podczas podwyższonej gotowości obronnej państwa i początkowym okresie wojny pod doraźną budowę: wolnostojących budowli ochronnych (wcześniej powinny być zapewnione dokumentacje techniczne oraz siły i środki do budowy tych schronów) i wyjść awaryjnych z istniejących i częściowo przygotowanych budowli ochronnych. W czasie pokoju tereny te w porozumieniu z odpowiednimi terenowo szefami obrony cywilnej mogą być zagospodarowane w sposób umożliwiający szybkie wykonanie na nich budowli ochronnych.

Jednym z problemów jest sposób zagospodarowania stref ochronnych od obiektów stanowiących zagrożenie w przypadku awarii na ich terenie. W trakcie prac nad POM zinwentaryzowano wspomniane obiekty na podstawie materiałów Miejskiego Inspektoratu Obrony Cywilnej i Wojewódzkiego Inspektoratu Obrony Cywilnej. Większość wymienionych obiektów znajduje się na terenie m.Poznań. Problemem przestrzennym w wielu przypadkach jest brak logicznego uzasadnienia dla zmiany lokalizacji danego obiektu. Być może, w wyniku dalszych prac nad POM, w niektórych szczególnie drastycznych przypadkach, będzie konieczna rezygnacja z zapisów dotyczących nowych terenów mieszkaniowych itp., zawartych w obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego.

W planach zagospodarowania przestrzennego powinny być zachowane kompleksy i obiekty wojskowe oraz ich strefy ochronne w dotychczasowych granicach, wojskowa infrastruktura techniczna (z zachowaniem dotychczasowego przebiegu w terenie tras wojskowych doziemnych kabli komunikacyjnych), a także wojskowa infrastruktura mieszkaniowa. Zmiana funkcji terenów użytkowanych przez wojsko może być dokonana w wyniku prowadzenia negocjacji. Negocjacje mogą dotyczyć m.in. przejęcia na cele miasta Poznań terenów zbędnych dla celów wojskowych.

W planach zagospodarowania przestrzennego powinny być także uwzględnione potrzeby straży pożarnej.

2. POŚREDNIE ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA I ŻYCIA LUDZI

A) ZAGROŻENIA FALAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI

W POM znajdują się:

- stacje radiolokacyjne (radary) - związane z lotniskami cywilnymi i wojskowymi,
- stacje nadawcze radiowe i telewizyjne,
- anteny telefonii komórkowej i cyfrowej.

Wszystkie te urządzenia posiadają swoje strefy ochronne oraz strefy ograniczonej zabudowy.

Zgodnie z obowiązującym aktem prawnym regulującym zagadnienie ochrony przed promieniowaniem mikrofalowym szkodliwym dla ludzi i środowiska obowiązuje Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1998 roku (Dz.U. Nr 107 poz. 676) i które ustanawia strefy ochronne (pierwszego i drugiego stopnia) wokół urządzenia promieniującego, oraz wartości graniczne gęstości strumienia energii w tych strefach.

Ustalono następujące zasady przebywania ludności w strefach ochronnych:

- na obszarze strefy ochronnej pierwszego stopnia przebywanie ludności jest zabronione,
- na obszarze strefy ochronnej drugiego stopnia dopuszcza się okresowe przebywanie ludności, związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, turystycznej itp. Na obszarze tej strefy zabrania się

lokalizowania budynków mieszkalnych oraz budynków wymagających szczególnej ochrony, a zwłaszcza szpitali, internatów itp.

Ustanowiono także wartości graniczne stref ochronnych dla zakresu mikrofalowego (pole elektromagnetyczne o częstotliwości powyżej 300 MHz do 300 000 MHz).

Z zapisanych ustaleń wynika, że **za teren dostępny dla budownictwa mieszkaniowego i budynków o szczególnej ochronie (szpitale, żłobki, szkoły, przedszkola, domy opieki itp.) należy uznawać wyłącznie teren poza strefą drugiego stopnia.**

W całościowym opracowaniu dotyczącym omawianego zagadnienia przedstawiono na podkładach mapowych w skali 1:20 000 strefy ochronne oraz strefy ograniczonej zabudowy od promieniowania mikrofalowego i fal UKF w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym. Niektóre wielkości stref, ze względu na brak danych są przybliżone.

Urządzenia radiolokacyjne (radary).

Do urządzeń radiolokacyjnych należą radiolokatory, radiolatarnie i radiolinie.

Radiolokatory: radiolokator AVIA-CM na Ławicy, radiolokatory specjalne w gminach Mosina i Komorniki.

Radiolatarnie lotnicze:

- radiolatarnia RL-NDB "Poz" zlokalizowana przy ul. Serafitek,

- radiolatarnia RL-NDB "Poz" zlokalizowana przy ul. Polskiej.

Wśród radiolinii należy wymienić:

- radiolinia dla zabezpieczenia ruchu lotniczego lotniska cywilnego Poznań-Ławica: Poznań Ławica-Poznań, Akademia Ekonomiczna (odcinek 1), Akademia Ekonomiczna - Poznań WCT (odcinek 2),

- radiolinie telekomunikacyjne: CLR Poznań Piątkowo (stara wieża) - SLR Poznań Targi (pawilon 11 - wieża Górnośląska), CLR Poznań Piątkowo (stara wieża) - TON Poznań Akademia Ekonomiczna, CLR Poznań Piątkowo (stara wieża) - RTCN Góra k/Śremu, CLR Poznań Piątkowo (stara wieża) - SLR Żerków k/Jarocina, CLR Poznań Piątkowo (stara wieża) - SLR Bolewice, CLR Poznań Piątkowo (nowa wieża) - SLR Szamotuły, radiolinie radiowych stacji nadawczych (Radio „S” Piekary - Karolin, telekomunikacji BPT Telebank Poznań ul. Kozia - CLR Poznań Piątkowo).

Stacje nadawcze radiowe i telewizyjne

Wśród anten nadawczych znajdują się:

Anteny nadawcze lokalnych stacji radiowych i telewizyjnych: Radia „S” oraz telewizji lokalnej, Radia „RMI - FM”, Radia „Obywatelskiego”, Radia „ZET”, Radia „Afera”, Radia „Merkury”, Radia „Winogrody”, „BPT - Telebank”, Radia „NET”, Radia „Refleks”, anteny zainstalowane na wieżach Piątkowskich (CLR Poznań Piątkowo), na wieżowcu Akademii Ekonomicznej przy ul. Kościuszki w Poznaniu.

Anteny telefonii komórkowej i cyfrowej

Anteny nadawczo-odbiorcze telefonii cyfrowej GSM (13), telefonii komórkowej „Centertel” (7) znajdują się w większości na obszarze m.Poznania (telefonii komórkowa „Centertel” posiada także anteny nadawczo-odbiorcze na wieżowcu Akademii Ekonomicznej i na wieży Piątkowskiej).

Dane dotyczące wielkości stref ochronnych wszystkich obiektów mogą ulegać zmianom, albowiem moce nadajników wymienionych obiektów mogą się zmieniać. Stąd wynika konieczność ciągłego aktualizowania tych wielkości uzyskiwanych z okresowych pomiarów przez odpowiednie służby „Sanepidu” w Poznaniu, oraz Wojskowego Instytutu Higieny i Epidemiologii w Warszawie. W chwili obecnej stanowi to pewien problem organizacyjny.

Oprócz wymienionych źródeł pól elektromagnetycznych o częstotliwości powyżej 50 Hz, istnieje na obszarze aglomeracji poznańskiej szereg anten, których źródła nie są znane, są to jednak źródła o bardzo małej mocy nie mającej wpływu na zagadnienia urbanistyczne.

Uwaga: wszystkie zamieszczone tu informacje posiadają aktualność na koniec października 1996 roku.

Wszystkie urządzenia nadawczo-odbiorcze telefonii komórkowej i cyfrowej w świetle wspólnego stanowiska Ministerstwa Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa, Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa oraz Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego w sprawie instalacji systemów anten nadawczych telefonii komórkowej na istniejących obiektach budowlanych z dnia 10.10.1996 r. posiadają charakter tymczasowy i nie mogą kolidować z planami zagospodarowania przestrzennego.

Wobec takiego stanowiska inwestor anten nadawczych telefonii komórkowej i cyfrowej powinien uzyskać zgodę na ich instalowanie tylko pod warunkiem spełnienia wymogów zawartych w ww. stanowisku, przy czym charakter tej zgody powinien mieć klauzulę tymczasowości, albowiem w ten sposób nie naruszy planów zagospodarowania przestrzennego. Z powyższego wynika, że przy aktualizowaniu niniejszych materiałów, nie ma potrzeby zaznaczania na mapie lokalizacji anten telefonii komórkowej i cyfrowej dla których wydano tymczasową zgodę na ich instalowanie począwszy od listopada 1996 roku.

B) SKŁADOWISKA

W Poznańskim Obszarze Metropolitalnym zlokalizowane są składowiska odpadów komunalnych, przemysłowych oraz o charakterze mieszanym, gdzie składowane są praktycznie wszystkie rodzaje odpadów, tj. komunalne, przemysłowe, budowlane oraz inne.

Składowiska przemysłowe

Składowiska odpadów przemysłowych zlokalizowane są głównie w pobliżu dużych zakładów przemysłowych, w Poznaniu, Bolechowie, Luboniu oraz Suchym Lesie.

SKŁADOWISKA ODPADÓW PRZEMYSŁOWYCH W AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ W ROKU 1994

Lp.	Gmina	Miejscowość	Właściciel składowiska	Rodzaj składowanych odpadów	Ilość nagromadzonych odpadów (tys. ton)
1	Czerwonak	Bolechowo	Tłocznia Metali Pressta SA	osady poneutralizacyjne	2.4
2	Luboń	Luboń	Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Ziemiaczanego SA	piasek z piaszczynników	18.0
3	Luboń	Luboń (nieczynne)	Zakłady Chemiczne Luboń SA	ługi pokrystaliczne	40.0
4	Poznań	Poznań	Zespół Elektrociepłowni Poznańskich SA EC II Karolin	popiół i żużel	862.3
5	Poznań	Poznań	Zakłady Metalurgiczne Pomet PP	odwałowa masa formierska	6.3
6	Suchy Las	Biedrusko (poligon wojskowy)	Tłocznia Metali Pressta SA w Bolechowie	osady poneutralizacyjne	1.8

Źródło: WIOŚ - Poznań, 1994 (wg Szychta, 1995) „Raport o stanie środowiska w województwie poznańskim w roku 1994”

Do największych składowisk odpadów przemysłowych należą (wg WIOŚ): składowisko ługów pokrystalicznych Poznańskich Zakładów Chemicznych w Luboniu oraz składowisko odpadów paleniskowych Zespołu Elektrociepłowni Poznańskich SA Elektrociepłownia II Karolin w Poznaniu.

Składowisko odpadów komunalnych w gminie Suchy Las (dla Poznania)

Należy do największych i najnowocześniejszych składowisk odpadów. Użytkowane jest przez m. Poznań oraz gm. Suchy Las - w ramach porozumienia. Znajduje się ono w południowej części gminy Suchy Las, w pobliżu granic Poznania. Gromadzone są tam praktycznie wszystkie rodzaje odpadów. Stara część wysypiska została przygotowana do rekultywacji, rozbudowę nowej części rozpoczęto w 1993 roku. Docelowo powierzchnia składowiska ma wynosić 32 ha. Okres eksploatacji składowiska przewidziano **do roku 2010**.

Problemem mającym znaczny wpływ na degradację środowiska w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym (i nie tylko) są dzikie wysypiska odpadów. Początkiem powstania takiego miejsca jest nielegalne składowanie śmieci w lesie, na łące lub w innym miejscu zaakceptowane częściowo przez społeczność lokalną. Władze gmin wydają znaczne środki finansowe zmierzające do likwidacji tych wysypisk.

W 1993 roku podjęto pierwsze działania na większą skalę, w celu likwidacji dzikich wysypisk śmieci na terenie Poznania.

WYKAZ ZLIKWIDOWANYCH WYSYPISK ŚMIECI NA TERENIE POZNANIA W 1994 ROKU

(wg Urzędu Miasta Poznania)

Dzielnica	Liczba wysypisk	Powierzchnia (m ²)
Nowe Miasto	9	69120
Stare Miasto	14	15220
Wilda	15	35760
Jeżyce	6	25540
Grunwald	3	32920
Ogółem	47	178560

Źródło: WIOŚ Poznań 1995, „Raport o stanie środowiska w województwie poznańskim w roku 1994”

Z tabeli wynika, że likwidacja dzikich wysypisk stanowi pewien problem. W 1994 roku zlikwidowano 47 wysypisk, o łącznej powierzchni ponad 17 ha, głównie w dzielnicach Wilda, Stare i Nowe Miasto.

(podobny problem występuje także w pozostałych gminach aglomeracji poznańskiej).

Lokalizacje składowisk, dopuszczalność likwidacji, gromadzenia lub unieszkodliwiania odpadów w miejscach ustalonych uzależnione są od wyników badań geologiczno - hydrologicznych i wyłączenia gruntów z użytkowania rolniczego. W celu ochrony przestrzeni oszczędne wykorzystanie zasobów przez podmioty gospodarcze oraz recykling, muszą być traktowane priorytetowo przez władze samorządowe poszczególnych gmin.

C) POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY JAKO TZW. „OBSZAR EKOLOGICZNEGO ZAGROŻENIA”

Zgodnie z Uchwałą Rady Ministrów nr 21/83 z dnia 4 marca 1983 roku, w skład Poznańskiego Obszaru Ekologicznego Zagrożenia wchodziły miasta: Poznań, Luboń i Puszczykowo oraz miasta i gminy: Mosina, Swarzędz, Komorniki, Czerwonak, Suchy Las oraz Stęszew, o łącznej powierzchni 1005 km² i zamieszkałej przez 718 tys. mieszkańców. Podstawą wyodrębnienia obszarów zagrożonych były prace prowadzone w latach 1980 - 1982 przez ówczesną Komisję Planowania przy Radzie Ministrów. Przeprowadzone klasyfikacja opierała się w znacznym stopniu na wskaźnikach emisyjnych. W lipcu 1995 roku, z inicjatywy Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, zostały przeprowadzone przez wszystkie Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska wstępne prace związane z weryfikacją istniejących obszarów ekologicznego zagrożenia, tym razem w oparciu o wskaźniki emisyjne uzyskane z badań monitoringowych środowiska.

W wyniku przeprowadzonych analiz stwierdzono, że np. w Poznaniu występują ciągle przekroczenia dopuszczalnych norm o znacznym zasięgu i natężeniu w zakresie poziomu zanieczyszczenia wód powierzchniowych i emisji hałasu, w Luboniu - w zakresie poziomu zanieczyszczenia wód podziemnych, w Mosinie - w zakresie poziomu zanieczyszczenia wód powierzchniowych. Poznań został zakwalifikowany do kategorii gmin, w których zanieczyszczenia i uciążliwości mają charakter ponadnormatywny i trwałe, jednak nie dotyczy to wszystkich elementów lub istotne przekroczenie norm występuje tylko w niektórych elementach. Luboń i Mosina zostały zakwalifikowane do kategorii gmin, na obszarze których mogą występować stężenia zanieczyszczeń przekraczające normy dopuszczalne, jednakże mają one charakter lokalny lub dotyczą tylko jednego z analizowanych kryteriów (Elżbieta Tybiszewska, „Klasyfikacja gmin...”, „Środowisko naturalne miasta Poznania”, WOŚ UM w Poznaniu, 1997).

Stan wód związany jest przede wszystkim z nieuporządkowaną gospodarką ściekową. Aktualnie służy rocznie do wód powierzchniowych POM ponad 68 mln m³ ścieków komunalnych i przemysłowych (por. podrozdział 4.4.) Drugim podstawowym czynnikiem degradacji środowiska jest wysoki poziom emisji hałasu. Problem ten głównie dotyczy m.Poznania i w zakresie przeciwdziałań metodami przestrzennymi, przewiduje się wykorzystanie w dalszych pracach nad niniejszym tematem zapisów zawartych w MPOZP m.Poznania.

W zakresie zagrożeń powietrza największym powierzchniowo i jakościowo źródłem jest Poznań z wszystkimi jego rodzajami zagrożeń (źródła stacjonarnego spalania, źródła mobilne, źródła technologiczne).

„(...) Zachodzące obecnie w Polsce procesy gospodarcze powodują między innymi:

- spadek produkcji w części zakładów z listy „szczególnie uciążliwych dla środowiska” i w efekcie spadek emisji zanieczyszczeń z tych zakładów,
- wprowadzenie nowych technologii, urządzeń i materiałów o zmniejszonej uciążliwości dla środowiska,
- powstawanie nowych zakładów o zróżnicowanej ilościowo i jakościowo emisji zanieczyszczeń,
- szybki wzrost kosztów nośników energii (gazu, oleju, węgla, energii elektrycznej) przy równoczesnym gwałtownym rozwoju rynku urządzeń i technologii służących obniżaniu zużycia energii i wykorzystaniu tańszych nośników energii,
- pojawienie się konkurencji na rynku paliw oraz rynku systemów zaopatrzenia w ciepło.

Następstwem tych zmian są:

- zmniejszenie się emisji zanieczyszczeń ze źródeł stacjonarnego spalania, głównie w grupie: kotłowni lokalnych i palenisk domowych - jest to tendencja długotrwała,
- zmniejszenie się emisji ze źródeł technologicznych związanych z dużymi zakładami produkcyjnymi,
- wzrost emisji zanieczyszczeń z małych, nowopowstających zakładów, przy szerszym jakościowo zakresie emitowanych zanieczyszczeń.

Efektom widocznym powyższych zmian jest istotny spadek stężenia pyłu w powietrzu atmosferycznym oraz stabilizacja (w 1995r.) stężeń dwutlenku siarki.

Równocześnie jednak stały przyrost ilości samochodów zarejestrowanych (o ponad 5% rocznie) i poruszających się po ulicach Poznania, prowadzi do sytuacji, w której główne trasy komunikacyjne, w godzinach szczytu, są trudno przejezdne, a średnia prędkość jazdy spada poniżej 10 km/h. Przy tym tzw. godziny szczytu komunikacyjnego obejmują, w dniach roboczych, do ośmiu godzin. Sytuacja ta powoduje nieproporcjonalny, do przyrostu ilości samochodów, przyrost natężenia emisji i to głównie związków węglowodorów i tlenku węgla.

Efektom przedstawionej sytuacji jest wzrost emisji: NO_x i SO₂ ze źródeł mobilnych, w stosunku do roku 1994, szacunkowo o 10%, oraz wzrost emisji C_xH_y, CO szacunkowo o około 20%. Uwzględniono przy tym wzrost

udziału samochodów wyposażonych w katalizator oraz wprowadzenie lepszych (pod względem ekologicznym) paliw (...)" („Środowisko naturalne m.Poznań", WOŚ UM, „Stan czystości powietrza atmosferycznego", Zbigniew Bagieński, Elżbieta Tybiszevska, Ewa Langner).

Całkowitą emisję zanieczyszczeń powietrza dla m. Poznania przedstawia poniższa tabela. Znakami zapytania oznaczono pola, w których występują wartości istotne dla bilansu, jednak trudne do oszacowania.

Emisja istotnych zanieczyszczeń na terenie Poznania w 1994 r.

Zanieczyszczenie	Jednostka	Źródła stacjonarnego spalania	Źródła mobilne	Źródła technologiczne	Razem
metale ciężkie	Mg/rok	?	19	3,5	22.5
związki węglowodorowe	Mg/rok	4250	5800	268	10318
dwutlenek siarki	Mg/rok	23174	690	5	23869
tlenki azotu	Mg/rok	6185	6300	45	12530
tlenek węgla	Mg/rok	23651	26000	80	49731
pyły ogółem	Mg/rok	25412	?	220	25632
dwutlenek węgla	tys. Mg/rok	4370	980	?	5350
para wodna	tys. Mg/rok	875	350	?	1225

„Środowisko naturalne m.Poznań", WOŚ UM Poznań

Obecna wiedza na temat pozostałych składników środowiska przyrodniczego wydaje się zaprzeczać jednoznaczne traktowanie POM jako obszaru zagrożenia ekologicznego. Wniosek ten dotyczy szczególnie jakości przyrody ożywionej, przede wszystkim ilości i jakości obszarów szczególnie cennych przyrodniczo, występujących w POM.

Byłoby ze wszech miar celowe opracowanie przez poznańskie środowisko naukowe metod pozwalających na określenie, które konkretnie zjawiska i sytuacje zachodzące w POM, związane z jakością środowiska, powodują zagrożenia dla zdrowia i życia jego mieszkańców oraz kondycji przyrody ożywionej, które związku z tymi faktami nie mają wpływu lub jest on znikomy, a które stanowią o wysokiej jakości pewnych składników środowiska.

II. UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z GOSPODAROWANIEM GRUNTAMI

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH USTAW

Podstawą tworzenia gminnych zasobów nieruchomości są „Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”. „Studium...” określa uwarunkowania i kierunki wynikające z konieczności lokalizowania na terenie miasta zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

- W rozumieniu ustawy o gospodarce nieruchomościami, z dnia 21 sierpnia 1997 roku (art. 6), celami publicznymi są m.in.:
 - wydzielenie gruntów pod drogi publiczne,
 - budowa i utrzymanie przewodów i urządzeń do przesyłania pary, gazu, energii elektrycznej,
 - budowa i utrzymanie publicznych urządzeń zaopatrujących w wodę, gromadzących, przesyłających i oczyszczających ścieki, utylizujących odpady,
 - budowa i utrzymanie urządzeń z zakresu ochrony i utrzymania środowiska,
 - ochrona nieruchomości stanowiących dobra kultury,
 - budowa i utrzymanie urzędów organów władzy, administracji, sądów i prokuratur, państwowych szkół wyższych, szkół publicznych, publicznych obiektów oświaty, ochrony zdrowia i opieki społecznej,
 - budowa i utrzymanie obiektów na potrzeby obronności państwa i bezpieczeństwa publicznego,
 - zakładanie i utrzymywanie cmentarzy i inne.
- Gospodarowanie gruntami stanowiącymi nieruchomości rolne Skarbu Państwa reguluje ustawa z dnia 19 października 1991 roku o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw. Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, w drodze umowy, może nieodpłatnie przekazać gminie na własność nieruchomości wchodzące w skład zasobu na cele inwestycji infrastrukturalnych (art. 24 ust. 5).
- Ustawa z 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych wprowadza ograniczenia dotyczące możliwości gospodarowania na tych gruntach. Gruntami rolnymi są następujące grunty:
 - określone w ewidencji gruntów jako użytki rolne,
 - parków miejskich, zadrzewień i zadrzewień śródpolnych,

- pracowniczych ogrodów działkowych i ogrodów botanicznych.

Gruntyami leśnymi są grunty określone w przepisach o lasach jako lasy.

W art. 6 ust. 1 ustawy zapisano, że na cele nierolnicze i nieleśne można przeznaczyć grunty oznaczone w ewidencji gruntów jako nieużytki, a w razie ich braku grunty o najniższej przydatności produkcyjnej.

Przeznaczenia tych gruntów na cele nierolnicze dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w trybie określonym w przepisach o zagospodarowaniu przestrzennym, pod warunkami określonymi w omawianej ustawie.

- Ustawa z dnia 21 marca 1985 roku o drogach publicznych określa m.in. możliwości zagospodarowania pasa terenu zarezerwowanego pod przyszłą budowę lub modernizację drogi. Ustawa nie określa jednak warunków w stosunku do gruntu zarezerwowanego w przypadku odejścia od realizacji drogi o innym przebiegu (np. w wyniku zmiany planu zagospodarowania przestrzennego).

W art. 35 ust. 1 omawianej ustawy stwierdza się, że w planach zagospodarowania przestrzennego należy zarezerwować pod przyszłą budowę lub modernizację dróg pas terenu o szerokości uwzględniającej ochronę użytkowników dróg i terenu przyległego przed wzajemnym niekorzystnym oddziaływaniem. W ust. 2 i 3 stwierdza się, że: „Zarezerwowany pas terenu (...) powinien być wykorzystany (...), na cele rolnicze lub gospodarcze o tymczasowym charakterze, za zezwoleniem właściwego terenowego organu administracji państwowej, po zasięgnięciu opinii zarządu drogi”. „W zarezerwowanym pasie mogą być wznoszone tylko tymczasowe budynki (...).”

- Ustawa z dnia 23 czerwca 1995 roku o zmianie ustawy o pracowniczych ogrodach działkowych wprowadza pewne zmiany, które zasadniczo rzutują na obecną możliwość dysponowania tymi obszarami.

W art. 1 pkt. 2 oraz art. 2 ust. 6 stwierdza się:

„1. Grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub własność gminy, przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod pracownicze ogrody działkowe, przekazuje się nieodpłatnie Polskiemu Związkowi Działkowców (...).

2. Grunty, o których mowa w ust. 1 mogą być oddane nieodpłatnie Polskiemu Związkowi Działkowców w użytkowanie wieczyste na zasadach określonych w przepisach o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości”. Związkowi temu przysługuje odszkodowanie za grunty będące w jego użytkowaniu wieczystym a wywłaszczone na cele publiczne”.

2. UWARUNKOWANIA O CHARAKTERZE OGÓLNYM

Brak całościowej polityki gospodarowania gruntami w większości polskich miast jest wynikiem m.in. gwałtownych zmian ustrojowych państwa.

W chwili obecnej główny nacisk położono na proces prywatyzacji gruntów. Proces ten dotyczy zbywania działek w formie własności lub użytkowania wieczystego, sprzedaż udziałów w prawie użytkowania wieczystego gruntów pod prywatyzowanymi mieszkaniami lub zbywania w formie aportu rzeczowego do wspólnych przedsięwzięć publiczno - prywatnych.

Prowadzona obecnie „polityka” w zakresie obrotu nieruchomościami jest zależna od chwilowych potrzeb.

Niezwykle istotnym elementem w gospodarowaniu gruntami przez miasto są działania związane z rozpoznaniem stanu własności komunalnej. W niektórych miastach proces inwentaryzacji mienia komunalnego jeszcze trwa.

Ustawowa możliwość powiększania zasobów gruntów komunalnych jest szansą gmin dla utworzenia zwartych, komunalnych rezerw terenowych, m.in. poprzez wywłaszczanie oraz wykup spod już istniejących funkcji.

3. POZNAŃ - UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PRAWA WŁASNOŚCI GRUNTÓW

6 grudnia 1994 roku uchwalono Miejscowy Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego m. Poznania, w którym uwzględniono, w sposób możliwy w skali tak dużego miasta, własności gruntów. Plan stanowił jedną z podstaw dla prowadzenia działań w zakresie aktywnej polityki gruntami.

W „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania” nie ulega zmianie zasadniczy kierunek postępowania - Poznań pozostaje miastem o strukturze skupiającej tzw. kapitał urbanistyczny. Działanie takie ma na celu m.in. ograniczenie kosztów funkcjonowania miasta (ograniczenie rozproszenia przestrzeni).

W „Studium...” nie ulega również zmianie generalne przeznaczenie terenów; zapisy „Studium...” nie powinny zatem powodować zakłóceń w dotychczasowych działaniach związanych z gospodarowaniem gruntami.

Przy opracowaniu „Studium...” korzystano z mapy władania gruntami „Miasto Poznań .Skarb Państwa - 1998 oraz tabeli „Miasto Poznań - zestawienie wg stanu władania” opracowanych przez Zarząd Geodezji i Katastru Miejskiego „Geopoz”.

POZNAŃ - ZESTAWIENIE WG WŁADANIA - SYNTENZA

WŁAŚCICIEL	LICZBA DZIAŁEK	PROCENT	POWIERZCHNIA	PROCENT
MIASTO POZNAŃ	29 333	32,11	78 774 816	27,80
INSTYTUCJE, PRZEDSIĘBIORSTWA, TOWARZYSTWA	877	0,96	1 846 613	0,65
PRYWATNE	39 628	43,38	76 344 854	26,94
SKARB PAŃSTWA	20 584	22,53	114 656 400	40,47
NALEŻY SPRAWDZIĆ, USTALIĆ	926	1,01	11 721 318	4,14
RAZEM	91 348	100,00	283 344 001	100,00

Jak wynika z wyżej zamieszczonej tabeli, w Poznaniu największą powierzchnię zajmują tereny będące we władaniu Skarbu Państwa (ok. 40%). Gruntów we władaniu komunalnym jest ok. 28%, gruntów prywatnych ok. 27%, gruntów instytucji, przedsiębiorstw, towarzystw jest ok. 0,65%. Stosunkowo niewielki jest odsetek terenów wymagających sprawdzenia - ok. 4%.

Zgrupowane tereny znajdujące się we władaniu Skarbu Państwa występują w rejonach: Morasko, Radojewo, Umultowo, Wielkie, Psarskie, Naramowice, Śródka, Główna, Park Cytadela, Ogród Zoologiczny, Kobylepole, Michałowo, Starołęka, Głuszyna.

Zgrupowane tereny znajdujące się we władaniu Miasta Poznania występują w rejonach: Strzeszyn, Krzyżowniki, Golęcin, Piątkowo, Winiary, Ławica, Górczyn, Junikowo, Dębiec, Wilda, Główna, Zieliniec, Komandoria, Rataje, Chartowo, Sławie, Minikowo, Piotrowo.

Ze „Studium....”, oprócz ponadlokalnych celów publicznych, wynikają również wnioski dotyczące obszarów wymagających **scaleń. Za obszary wskazane do scaleń uznano tereny wymagające jednolitego kształtowania przestrzennego przy założeniu, że będą różni inwestorzy.**

Zapisy na ten temat zawarto w rozdziale 6 pt. „Tereny, dla których należy opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego”.

3.3. OCENA PRZESTRZENNYCH SKUTKÓW REALIZACJI MIEJSCOWEGO PLANU OGÓLNEGO ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA Z 1994 ROKU, JAKO UWARUNKOWANIE „STUDIUM...”

Wprowadzenie

Miejskowy Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego m. Poznania (MPOZP) opracowany w latach 1991-1994 w oparciu o ustawę o planowaniu przestrzennym z dnia 12 lipca 1984 roku, zawierał w swoich założeniach realizację określonego w nim programu co najmniej do roku 2005, w sytuacji zmieniających się warunków ekonomicznych, społecznych i prawnych. W tej sytuacji pełna i jednoznaczna ocena skutków realizacji MPOZP, po upływie niecałych 5-ciu lat, jest trudna.

Realizacja niektórych elementów MPOZP, np. z zakresu infrastruktury technicznej i transportu odbywała się i odbywa w sytuacji konieczności nadrobienia dużych zaległości. Zmieniły się również zasady prowadzenia przez państwo polityki mieszkaniowej.

Wyżej zasygnalizowane zmienne sprawiają, że przeprowadzona ocena w ramach prac nad „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Poznania” może być oceną niepełną, nie dającą jednoznacznych odpowiedzi dotyczących skutków realizacji wszystkich elementów MPOZP.

Uwagi wstępne

MPOZP opracowywany był wprawdzie na podstawie ustawy o planowaniu przestrzennym z 1984 roku, jednak starano się w jego konstrukcji uwzględnić zapisy będącej w przygotowaniu nowej ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, która uchwalona w lipcu 1994 roku, ostatecznie weszła w życie w dniu 1 stycznia 1995 roku. Przy ocenie należy zwrócić uwagę na złożoność tego opracowania, jakim ze względu na zaistniałą sytuację (uchylenie dotychczas obowiązującego planu ogólnego m. Poznania z 1976 r.) oraz wymogi nowej, wchodzącej w życie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, a zwłaszcza art. 67.

W tej sytuacji nowy plan zagospodarowania przestrzennego m. Poznania musiał jednocześnie spełniać dwie funkcje:

- funkcję studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, zgodnie art. 6 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, a zwłaszcza ust 4 i 5,
 - a także funkcję miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z art. 7, 9, 10.
- Złożona funkcja MPOZP, nieznana w dotychczasowej praktyce urbanistycznej, mogła utrudnić czytelność tego dokumentu i powodować trudności w jego prawidłowej interpretacji, w trakcie realizacji MPOZP (mimo przeprowadzonego szkolenia pracowników służb urbanistyczno - architektonicznych).

Negatywnym przykładem może być tu np. nadinterpretacja zapisu o możliwości realizowania na terenach rolnych „zabudowy zagrodowej”.

Poprzez częściowo pełnioną funkcję studium, MPOZP mógł być i był wykorzystywany jako merytoryczna podstawa opracowywania mpzp, (5 mpzp uchwalonych, dla 19 podjęto uchwały o przystąpieniu do opracowania mpzp; por. rozdział 6 „Studium...”).

Uwagi ogólne

Elementy MPOZP odnoszące się do ustaleń z zakresu uwarunkowań i kierunków zagospodarowania dotyczących środowiska przyrodniczego i kulturowego i kształtowania miasta jako zwartego układu urbanistycznego zostały w zasadzie spełnione. Świadczy o tym choćby ocena urbanistów niemieckich, którzy oceniając Poznań jako układ strukturalny uznali, że miasto wciąż jeszcze jest miastem krótkich dróg (maj 1999). Ustalenia MPOZP związane z realizacją polityki zrównoważonego rozwoju w niektórych przypadkach zostały jednak naruszone. Sytuacja ta nie spowodowała jednak zagrożeń dla przyrodniczej struktury w skali miasta. Wciąż jeszcze m. Poznań może być oceniane jako „zdrowe miasto”.

Mniej więcej równolegle do Miejsowego Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego m. Poznania, powstawał w Wydziale Koordynacji UM Program Strategicznego Rozwoju m. Poznania, w którym zawarto podobne cele jakie w zakresie dotyczącym przestrzeni zostały określone w MPOZP m. Poznania.

Uwagi szczegółowe

1. Infrastruktura techniczna. Rozwój tego ważnego elementu struktury na ogół nadąża za potrzebami miasta. Skupia się to głównie w kontynuacji budowy Centralnej Oczyszczalni Ścieków w Kozichgłowach i budowie niektórych kolektorów głównych (np. Smochowice) jakkolwiek programy w tej dziedzinie zakończono już po uchwaleniu MPOZP. Następuje wymiana (i rozbudowa) sieci gazowej. Rozwija się sieć ciepłownicza z centralnego źródła ciepła, co pozwala zamykać lokalne ciepłownie i zmniejszać zanieczyszczenie atmosfery.

Szczegółowe informacje zawarto w podrozdziale 4.3 pkt I.1.

2. Transport

Zgodnie z przewidywaniem w MPOZP, wzrosła w latach 1994-99, ilość samochodów osobowych w mieście. Sugerowana w MPOZP konieczność rozwoju transportu publicznego (tramwaj, autobus) jako głównych środków przemieszczania się mieszkańców miasta, znalazła odzwierciedlenie w realizacji. Uruchomiono Poznański Szybki Tramwaj i wymieniono w znacznym stopniu tabor autobusowy. W ramach usprawnień organizacyjnych poszerzono strefę ograniczonego postoju. Szczegółowe informacje zawarto w podrozdziale 4.6 pkt II.1,2.

3. Mieszkania

W MPOZP wyznaczono tereny dla ok. 34 tys. mieszkań w budownictwie jedno- i wielorodzinnym. Wykorzystano wskazany teren dla ok. 3000 decyzji (w tym 70% w budownictwie jednorodzinnym) zaś ok. 6400 mieszkań zrealizowano w budownictwie wielorodzinnym. Ze względów przestrzennych nie było więc ograniczeń dla rozwoju funkcji mieszkalnictwa.

4. Tereny aktywności gospodarczej

Wyznaczono w MPOZP ok. 740 ha powierzchni miasta, przewidzianej na ten cel. Wykorzystano do tej pory ok. 30%.

5. Usługi

Usługi rozwijały się głównie w części śródmiejskiej miasta - na wolnych działkach (plomby). Przestrzennie najbardziej spektakularnie rozwijał się Uniwersytet na wyznaczonym w MPOZP terenie na Morasku, MTP realizowały program dotyczący zagospodarowania przestrzennego na własnym terenie. Szczegółowe informacje dotyczące ww. zagadnień zawarto w podrozdziale 4.8 pkt II.1,2,3.

Wnioski końcowe

Jak wynika z oceny skutków realizacji MPOZP zawartej w niniejszym tekście, a także w tekstach dotyczących poszczególnych działów, obecnie obowiązujący Miejskowy Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego dla m. Poznania umożliwiał sterowanie prawidłowym rozwojem przestrzennym Poznania. Jak wyżej wykazano, nadal istniejące w mieście rezerwy przestrzeni pod funkcje o znaczeniu miastotwórczym wskazują, że istnieje możliwość kontynuowania polityki przestrzennej w tym zakresie.

Pewna (niezbędna) restrykcyjność MPOZP chroniła cenne zasoby przyrodnicze i kulturowe miasta, a także rezerwy terenowe dla rozwoju niektórych elementów infrastruktury technicznej i transportu (np. dla autostrady). Należy stwierdzić, że analizowany MPOZP m. Poznania z 1994 roku zapewnił szereg możliwości rozwojowych dla miasta, chroniąc i umożliwiając jakościowy rozwój istniejących zasobów i stwarzając uwarunkowania dla nowych, współcześnie bardziej słusznych rozwojowych celów Poznania.

Uwaga I:

Opracowanie dotyczące koncepcji ochrony terenów przyrodniczo cennych zawarte w Miejskowym Planie Ogólnym Zagospodarowania Przestrzennego m. Poznania, zostało uchwalone odrębnymi uchwałami Rady Miejskiej Poznania z dnia 10 maja 1994 roku i nie przestanie obowiązywać automatycznie, równocześnie z ustaniem ważności MPOZP z 1994 roku.

Uwaga II:

Dla potrzeb MPOZP sporządzono także wykaz szczegółowych planów zagospodarowania przestrzennego opracowanych wcześniej a sprzecznych z ustaleniami nowego (omawianego) MPOZP oraz określono zakres tych sprzeczności (uchwała nr LI/341/II/96 RM Poznania z dnia 7 grudnia 1996 roku).

4. POLITYKA PRZESTRZENNA UMOŻLIWIAJĄCA REALIZACJĘ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

4.1. KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU

PRZESŁANKI

HABITAT II

“(…) W celu wspierania zdrowego środowiska naturalnego, w którym będzie można kontynuować realizację programu odpowiedniego mieszkania dla każdego oraz trwałego i zrównoważonego rozwoju osiedli ludzkich, dla obecnego i przyszłych pokoleń, rządy odpowiednich szczebli (...) powinny:

- popierać zachowywanie oraz zgodne z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju użytkowanie miejskich i podmiejskich obszarów zróżnicowania biologicznego, w tym lasów, lokalnych siedlisk i zróżnicowania biologicznego gatunków; ochrona zróżnicowania biologicznego powinna być włączona w lokalną działalność w zakresie planowania trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- chronić istniejące zasoby leśne i popierać tam gdzie jest to możliwe, zalesianie wokół i wewnątrz osiedli ludzkich w celu zaspokojenia elementarnych potrzeb w zakresie zabezpieczenia energii, budownictwa, rekreacji i żywności,
- zachęcać, stosownie do sytuacji, do ustalania produkcyjnych i rekreacyjnych pasm zieleni wokół aglomeracji miejskich i wiejskich, w celu ochrony ich środowiska i zapewnienia produkcji rolnej.”

CELE:

**OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE SZCZEGÓLNYCH WARTOŚCI PRZYRODNICZYCH M. POZNANIA
W SPOSÓB UMOŻLIWIAJĄCY ZACHOWANIE I WZBOGACANIE PRZYRODNICZEJ
RÓŻNORODNOŚCI MIASTA**

**UMOŻLIWIENIE POŁĄCZENIA OBSZARÓW CHRONIONYCH M. POZNANIA Z TERENAMI
OTACZAJĄCYMI, W SPOSÓB UMOŻLIWIAJĄCY REALIZACJĘ CHRONIONYCH SYSTEMÓW
PRZYRODNICZYCH W SKALI KRAJU**

II UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW

Merytoryczną podstawę uwarunkowań stanowią następujące materiały:

OCHRONA PRZYRODY W MIEJSCOWYM PLANIE OGÓLNYM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA

UWARUNKOWANIA „POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO. DIAGNOZA STANU. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW. SYNTEZA.” MPU, 1998

WYTYCZNE ZE „STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO”, PRZEKAZANE PRZEZ WYDZIAŁ GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W POZNANIU NR GP - II 7322/51/98/2453 Z DNIA 12 PAŹDZIERNIKA 1998

OCENA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W POZNANIU, LESZEK KUREK, 1998

„TERENY SZCZEGÓLNIE WARTOŚCIOWE POD WZGLĘDEM PRZYRODNICZYM NA OBSZARZE AGLOMERACJI MIASTA POZNANIA”, DR DR BOGDAN JACKOWIAK, JERZY PTASZYK, ZBIGNIEW CELKA, POZNAŃ GRUDZIEŃ 1996R.

KONCEPCJA OCHRONY PRZYRODY W ZESPOLE PRZYRODNICZO - KRAJOBRAZOWYM „MORASKO”, POLSKIE TOWARZYSTWO OCHRONY PRZYRODY „SALAMANDRA”

1. OCHRONA PRZYRODY M. POZNANIA

Na obszarze m.Poznań znajdują się obszary cenne przyrodniczo, wyznaczone w wyniku podjęcia przez Radę Miejską Poznań, na podstawie ustawy o ochronie przyrody z 1991 roku, uchwał w maju 1994 roku, uwzględnione i poszerzone w Miejscowym Planie Ogólnym Zagospodarowania Przestrzennego m.Poznań, uchwalonym w grudniu 1994 roku. Poniżej przedstawiono charakterystykę tych obszarów.

A) OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ PRAWNĄ ORAZ WYMAGAJĄCE OBJĘCIA OCHRONĄ

Do szczególnie cennych przyrodniczo zasobów, objętych ochroną prawną i wymagających objęcia ochroną prawną należą:

Rezerwat przyrody

Celem ochrony roślinności łęgu zboczowego i grądu kokoryczowego zaproponowano utworzenie rezerwatu częściowego „Kokoryczowe Wzgórze” o pow. 27 ha. Propozycja ta była skutkiem zatarcia się i zdegradowania śladów układu przestrzennego romantyczno - krajobrazowego parku, pozostającego obecnie pod zarządem Lasów Państwowych. Dla ochrony obszaru leśnego, tworzącego niegdyś park, a dziś mającego znaczące walory przyrodnicze, celowe wydawało się uzupełnienie rodzaju ochrony omawianego terenu poprzez doprowadzenie do „nałożenia się” dwóch kategorii ochrony: przyrodniczej i konserwatorskiej.

Dla projektowanego rezerwatu wstępnie wyznaczono otulinę.

Jako celowe uznano także wzmożenie ochrony istniejącego rezerwatu „Meteoryt Morasko” znajdującego się na Górze Moraskiej, najwyższej kulminacji w okolicach Poznania (153, 9 m n.p.m., pow. 66 ha), chroniącego obszar upadku meteorytu żelaznego oraz fragment lasu grądowego z rzadkimi gatunkami runa. Propozycja wyznaczenia otuliny wokół tego rezerwatu była odpowiedzią na obserwowane w Polsce tendencje dzielenia obszarów po Państwowych Gospodarstwach Rolnych na działki budowlane oraz na stopniowe „wkraczanie” na Górę Moraską budownictwa sąsiadującej z Poznaniem gminy Suchy Las.

Wśród cennych zasobów przyrody wymagających ochrony jest dotychczasowy rezerwat „Żurawiniec” o pow. 1,3 ha, chroniący zbiorowiska roślinne torfowiska przejściowego. Główny obiekt ochrony przestał istnieć w wyniku bezpośredniego oddziaływania miasta, lecz rezerwat w dalszym ciągu stanowi bardzo ciekawe, cenne dla nauki pole obserwacji. W dotychczasowym MPOZP zaproponowano utworzenie otuliny wokół rezerwatu celem spowolnienia procesów dalszej degradacji.

Wykazane w stanowisku Rady Miejskiej z dnia 10 maja 1994 roku poparcie dla wyznaczenia otulin wokół rezerwatów istniejących: „Morasko” i „Żurawiniec” oraz dla utworzenia rezerwatu przyrody „Kokoryczowe Wzgórze”, wzmacniającego ochronę parku zabytkowego w Radojewie, miało ułatwić ochronę przyrodniczych funkcji tych terenów.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody dalsze prace zmierzające do sformalizowania powyższych zapisów mógł podjąć Wojewódzki Konserwator Przyrody.

Użytki ekologiczne

Podobne, niekorzystne procesy, przede wszystkim zaś wybitne walory przyrodnicze, leżały u podstaw wyznaczenia na obszarze miasta użytków ekologicznych.

Według ustawy z 16 października 1991 roku, o ochronie przyrody „użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp. Użytki ekologiczne uwzględnia się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i uwidacznia w ewidencji gruntów.”

Na obszarze miasta zostały objęte ochroną jako użytki ekologiczne 22 miejsca.

Są to:

1. „Psarskie”, pow. 77 ha (w granicach miasta 41 ha) - ochrona terenów łęgowych, torfianek i trzcinowiska w dolinie Samicy Kierskiej,
2. „Nad Jeziorem”, pow. 16 ha - ochrona walorów ornitologicznych i florystycznych,
3. „Krzyżanka”, pow. 36 ha - ochrona walorów ornitologicznych i florystycznych,
4. „Strzeszyn”, pow. 114 ha - ochrona biotopów: torfowisko niskie, torfianka, podmokłe łąki, murawy kserotermiczne i okrajki lasów oraz biotopów wodnych,
5. „Bogdanka”, pow. 165 ha - ochrona roślinności o charakterze łęgowym,
6. „Jezioro Umultowskie”, pow. 18 ha - ochrona walorów ornitologicznych,
7. „Różany Młyn”, - pow. 14 ha - ochrona siedliska bobra europejskiego i wielu rzadkich gatunków roślinności łęgowej i łąkowej,
8. „Wilczy Młyn”, - pow. 108 ha - ochrona wtórnej ostoi wielu rzadkich roślin ciepłolubnych, fragmentów łągów nadrzecznych ze starym, naturalnym drzewostanem oraz bogatej roślinności kserotermicznej,
9. „Główna”, pow. 18 ha - ochrona dobrze zachowanej roślinności leśnej, szczególnie typu łęgowego, a także grądowego,
10. „Fort IIIa - Miłostowo”, - ochrona zimowiska nietoperzy i zieleni przy forcie,
11. „Olszak I i II”, - pow. 280 ha (w granicach miasta 266 ha) - ochrona bogactwa roślinności leśnej, szczególnie typu łęgowego (łągi olszowe), a miejscami także grądowego; szczególna ochrona wód Cybiny i Małty,
12. „Darzybór”, pow. 330 ha - ochrona dobrze zachowanych fragmentów borów mieszanych; ochrona roślinności łąkowej,
13. „Strumień Junikowski”, pow. 94 ha - ochrona siedliska zespołu rzadkich w skali Europy gatunków pajaków torfowisk; ochrona różnorodnej flory siedlisk wilgotnych i podmokłych,
14. „Fort VIIIa - Raszyn”, - ochrona zimowiska nietoperzy i zieleni przy forcie,
15. „Kopanina I i II”, pow. 58 i 68 ha - ochrona siedliska ginących gatunków ptaków, unikatowych w skali rejonu wilgotnych łąk, torfowisk niskich oraz różnorodnej flory siedlisk wilgotnych i podmokłych,
16. „Dębina”, - pow. 133 ha - ochrona lasów dębińskich ze starodrzewem i stawami,
17. „Fort I - Starołęka”, - ochrona czwartego pod względem wielkości zimowiska nietoperzy w Polsce i zieleni przy forcie,
18. „Rów Minikowski”, „Świątnica I i II”, pow. 37, 39, 30 ha - ochrona ostatniego śladu roślinności, która rozpowszechniona była w tej części miasta w okresie poprzedzającym jego intensywny rozwój,
19. „Dworski Rów”, pow. 109 ha - ochrona roślinności łąkowej,
20. „Głuszynka”, pow. 92 ha (w granicach miasta 48 ha) - ochrona walorów ornitologicznych,
21. „Fort VIa - Gołęcin”, - ochrona drugiego pod względem wielkości zimowiska nietoperzy w Poznaniu i zieleni przy forcie,
22. „Fort V - Lechicka” - ochrona zimowiska nietoperzy i zieleni przy forcie.

Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe

Ustawę o ochronie przyrody wykorzystano także w zakresie umożliwiającym tworzenie zespołów przyrodniczo - krajobrazowych. Według ustawy „zespół przyrodniczo - krajobrazowy wyznacza się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych”.

Na obszarze Poznania utworzono trzy zespoły przyrodniczo - krajobrazowe:

- zespół przyrodniczo - krajobrazowy „Morasko”, o powierzchni 24,1 km² chroniący:
 - fragment moreny czołowej między granicą m.Poznania na zachodzie a Nową Wsią Górną na wschodzie,
 - fragment doliny Warty od ujścia Różanego Potoku do północnej granicy miasta (obszar zasobowy wód),
 - zlewnię Różanego Potoku - o wodach pierwszej klasy czystości, ze zlewnią Jeziora Umultowskiego,
 - zlewnię tzw. Potoku Naramowickiego o wodach pierwszej klasy czystościoraz układy osadnicze: Morasko, Radojewo, Umultowo, Nowa Wieś Górna, Nowa Wieś Dolna;
- zespół przyrodniczo - krajobrazowy „Głuszyna” o pow. 8,2 km², chroniący dolinę rz. Kopel (Kopel = Kopla = Głuszynka) oraz układy osadnicze Głuszyna i Piotrowo,

- zespół przyrodniczo - krajobrazowy „Michałówka”, o powierzchni 24,2 km², chroniący wody zlewni Michałówki o pierwszej klasie czystości, wody podziemne doliny kopalnej oraz układy osadnicze: Krzesiny, Sławie.

Decyzję o utworzeniu większości użytków ekologicznych i wszystkich zespołów przyrodniczo - krajobrazowych Rada Miejska podjęła w dniu 10 maja 1994 roku.

Kilka użytków ekologicznych zostało uchwalonych wraz z Miejscowym Planem Ogólnym Zagospodarowania Przestrzennego m. Poznania.

Użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo - krajobrazowe wyznaczono celem racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody i kultury poprzez „ratowanie” obszarów szczególnie cennych, występujących jeszcze na obszarze Poznania. Uchwała ta stanowi również jedną z odpowiedzi na oczekiwania mieszkańców, dotyczących miejsca ochrony środowiska wśród priorytetowych zadań w mieście, wyrażone w ankiecie przeprowadzonej w ramach opracowywania Programu Strategicznego Rozwoju Miasta.

10 maja 1994 roku Rada Miejska zaakceptowała również projekt „Ustaień z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego do projektu planu zagospodarowania przestrzennego m. Poznania” dot. rezerwatów, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo - krajobrazowych”.

Od momentu uchwalenia w grudniu 1994 roku Miejscowego Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego m. Poznania, ustalenia o których mowa, traktowane są jako część ustaień MPOZP.

B) ZASOBY „TRADYCYJNE”

Do zasobów „tradycyjnych” Poznania zaliczono przede wszystkim **kliny zieleni**.

W dotychczasowym MPOZP przewidziano zachowanie istniejących klinów zieleni oraz zapoczątkowanie budowy dwóch nowych, południowych klinów zieleni. Zachowanie zieleni w istniejących klinach jest stosunkowo łatwe, stanowią one bowiem głównie własność komunalną. W klinach przeważają tereny zalesione. Szersza informacja na temat lasów została zawarta w tekście dotyczącym uwarunkowań wynikających z prac nad Poznańskim Obszarem Metropolitalnym.

Dodatkowym czynnikiem podnoszącym walor istniejących klinów zieleni jest występowanie w nich bardzo cennych przyrodniczo obszarów. Występujące tam użytki ekologiczne wzmacniają rangę omawianych terenów. Użytki ekologiczne stanowią także w czterech miejscach „zaczyn” nowych klinów zieleni. „Zaczyn” taki stanowią także występujące na tych terenach ogrody działkowe, ogrody przydomowe, parki podworskie i lasy. Głównym celem kreowania południowych klinów zieleni jest ochrona wód w tej części miasta.

Głównym celem tworzenia pasma zieleni wzdłuż Różanego Potoku jest ochrona wód jego zlewni.

C) ZASOBY DO TEJ PORY NIEZNANE I NIE WYKORZYSTYWANE W ŚWIADOMYM KSZTAŁTOWANIU PRZESTRZENI

Do zasobów do tej pory nieznanymi i nie wykorzystywanymi w świadomym kształtowaniu przestrzeni zaliczono **roślinność** tworzącą część terenów otwartych, **w naturalny sposób przenikającą miasto**. Jednym z celów koncepcji terenów zieleni w śródmieściu Poznania było podpatrzenie tendencji spontanicznie wkraczającej roślinności i wykorzystanie tego faktu jako przewodniego motywu kształtowania przestrzeni.

D) DO ZASOBÓW ZAPISANYCH W PRZESTRZENI MIASTA, BARDZO CENNYCH JAKO MIEJSCA TOŻSAMOŚCI PRZYRODNICZO - KULTUROWEJ

Do zasobów zapisanych w przestrzeni miasta, bardzo cennych jako miejsca tożsamości przyrodniczo - kulturowej, należą niewielkie obszary **towarzyszące zespołom urbanistycznym** o szczególnych wartościach kulturowych lub też zanikające, dawne układy zespołów osiedleńczych. Obie grupy tych obszarów mogą być wykorzystane dla podkreślenia ich historycznej wartości poprzez „zapis zieleni”, tym samym zaś - wzbogacenia kulturowej wartości omawianego zespołu.

Przejścia między budynkami, małe podwórza, przedogródki, w pierwotnym zamyśle aranżowane jako tereny zieleni często są obecnie zdewastowane.

Zachowana struktura przestrzenna pozwala jednak na zaproponowanie wykorzystania „ślądu zieleni” celem jej powtórnego wprowadzenia.

W nawiązaniu do zasady wykorzystania zasobów przewidziano zachowanie, ochronę lub odtworzenie: parków i ogrodów zabytkowych, dawnych ogrodów i parków, dawnych teatrów ogródkowych, zieleni towarzyszącej koszarom, zieleni istniejących i dawnych zakładów przemysłowych oraz komunalnych, zieleni towarzyszącej dawnym redutom, dawnych alej (przewiduje się wprowadzanie gatunków, którymi aleje te były niegdyś obsadzone, z zachowaniem istniejącej zieleni), kompozycji (lub śladów kompozycji) zieleni dawnych placów i rynków, starych cmentarzy lub śladów zieleni dawnych cmentarzy, kompozycji (lub śladów kompozycji) zieleni publicznej w dawnych zespołach domów jednorodzinnych, kompozycji (lub śladów kompozycji) zieleni w dawnych zespołach budownictwa wielorodzinnego, kompozycji zieleni na osiedlach budowanych w latach powojennych a także zachowanie i, w miarę możliwości, kompozycyjne łączenie zieleni fortów.

Ponadto przewidziano zachowanie istniejących pomników przyrody i objęcie ochroną prawną drzew pomnikowych.

W dotychczasowym MPOZP uwzględniono także wprowadzanie zieleni na innych obszarach, mających szansę stanowić w przyszłości charakterystyczne miejsca tożsamości przyrodniczo-kulturowej m.Poznania.

2. OCENA STANU ZIELENI W MIEŚCIE

Zieleń w Poznaniu ukształtowana została na przestrzeni lat w postaci **systemu klinowo - pierścieniowego**, gdzie kliny zieleni, wykorzystując naturalne ukształtowanie dolin rzecznych (Warta, Bogdanka, Cybina) wkomponowują się z czterech stron do wnętrza miasta, w układzie wschód - zachód i północ - południe. Zieleń otwartą stanowią m. in. **parki o powierzchni łącznej 465 ha** (z czego 46 ha to parki zabytkowe) oraz **zieleńce o łącznej powierzchni 77 ha** pozostające pod opieką Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miejskiego. Stan zieleni jest różny, zależny przede wszystkim od obciążenia czynnikami zewnętrznymi jak np. ostra zima (szczególnie w latach 1995/96 i 1996/97), obniżenie poziomu wód gruntowych (związane głównie z upalnymi latami), zasolenie gleby (pochodzące od zimowego utrzymania dróg), zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego (zasadniczo pochodzącego od komunikacji), dewastacji przez mieszkańców (szczególnie dla nowych nasadzeń) oraz od ilości posiadanych środków finansowych, które w stosunku do istniejących potrzeb są stosunkowo skromne. **Drzewostany przyuliczne to głównie ok. 26 tys. drzew**, które poddane są szczególnie dużemu obciążeniu od pojazdów i pieszych, o najwyższym stopniu degradacji i zagrożenia, wynikającym z potrzeb przebudowy układów komunikacyjnych. W ciągu ostatnich lat w mieście ubywa ponad 1 % drzew przyulicznych rocznie, a praktycznie wszystkie drzewa wymagają prowadzenia starannych zabiegów pielęgnacyjnych. Podjęta w 1995 roku przez WOŚ UM stała akcja „leczenia drzew” (rocznie ok. 2000 drzew), nakazy przesadzania wartościowego drzewostanu w wypadku kolizji z modernizacją dróg i budynków oraz dosadzanie w miejsca wypadów nowych drzew (o ile nie przeszkadza temu uzbrojenie podziemne) rokuje na zachowanie podstawowego układu drzewostanu przyulicznego.

Zieleń towarzysząca obiektom komunikacyjnym to ok. 150 ha drobnych terenów zieleni, z których ok. 130 ha pozostające w gestii Zarządu Dróg Miejskich, poddane zostaje szczególnie dużemu obciążeniu od pojazdów i pieszych, charakteryzując się wysokim stopniem degradacji. W związku z przeznaczeniem nikłych środków, zamiast intensywnych zabiegów rekultywujących, nasadzeń drzew i krzewów (poprawiających efekty estetyczne, ale i użytkowe jak np. tłumienie hałasu, utrudnienie przenoszenia skażenia powietrza, zapobieganie oślepieniu, uniemożliwianie przekraczania pasa rozdziału) prowadzone są tylko niezbędne prace o charakterze porządkowym. Część prac, prowadzona niefachowo, przyczynia się do dodatkowego pogorszenia stanu zieleni. **Ogrody działkowe zajmują powierzchnię ok. 820 ha i stanowią poważną powierzchnię zieleni miejskiej** o specjalnym przeznaczeniu, jednakże ze względu na wzrost znaczenia zanieczyszczeń pochodzących od komunikacji (głównie metale ciężkie), niektóre z nich jak i pasy zieleni w pozostałych ogrodach przylegające bezpośrednio do dróg intensywnie użytkowanych winny zmienić charakter z użytkowania do celów produkcji żywności na charakter rekreacyjny.

Zieleń towarzysząca innym obiektom (m. in. zakładom przemysłowym i usługowym, szpitalom, obiektom sportowym, zieleń osiedlowa i przydomowa oraz cmentarze) charakteryzuje się różnym stanem, zależnym od zainteresowania właściciela lub użytkownika terenu, niemniej podlega ona w całości w zakresie jej usuwania nadzorowi administracyjnemu Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miejskiego. **Swoistej presji podlegają często tereny zieleni osiedlowej ze względu na chęć lokowania na ich terenie parkingów i garaży.**

Tereny lasów komunalnych obejmują ok. 2550 ha i stanowią element klinowo - pierścieniowego układu zieleni miasta (głównie klin wschodni, zachodni i południowy). Lasy te, jako należące do grupy lasów ochronnych podlegają szczególnej ochronie, niemniej drzewostan ten, podobnie jak i inne lasy w Polsce, narażony jest na choroby i uszkodzenia powodowane przez grzyby i szkodniki oraz zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego.

Poznań posiada (od dawna) dużą powierzchnią zieleni w mieście i jej układ jest prawidłowy ze względu na system klinowo - pierścieniowy, wykorzystujący naturalne ukształtowanie dolin rzecznych. W ostatnich kilkunastu latach jednakże, zauważalny jest nie tylko brak przyrostu zieleni, ale jej częściowy ubytek. Najważniejsze czynniki wpływające na degradację terenów zieleni to: traktowanie zieleni jako rezerwy terenu pod budowę, niszczący wpływ transportu na zieleń (eliminacja drzew przy modernizacji dróg, zanieczyszczenia powietrza wzdłuż tras komunikacyjnych, pogarszanie warunków glebowych z powodu nadmiernego zasolenia oraz z powodu uszczelniania powierzchni - niedobór wody i niewystarczające napowietrzanie wglębne), niekorzystne warunki klimatyczne ostatnich lat (susze letnie i mroźne zimy), brak środków finansowych na prawidłowe zabiegi konserwacyjne i nowe tereny zieleni miejskiej oraz dewastacja przez mieszkańców.

3. OCHRONA PRZYRODY W POZNAŃSKIM OBSZARZE METROPOLITALNYM

A) ISTNIEJĄCE, DUŻE TERENY PRAWNIE CHRONIONE I INNE TERENY WARTOŚCIOWE PRZYRODNICZO (ŁĄCZNIE Z POZNANIEM)

Wielkopolski Park Narodowy

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 października 1996 roku w sprawie Wielkopolskiego Parku Narodowego,

Dziennik Ustaw Nr 130 poz. 613.

Gmina Czerwonak

Park Krajobrazowy „Puszcza Zielonka”

Rozporządzenie Wojewody Poznańskiego Nr 5/93 z dnia 20 września 1993 roku

Dziennik Urzędowy Województwa Poznańskiego Nr 13 poz. 149.

Gmina Kórnik

Obszar Chronionego Krajobrazu w gminie Kórnik

Uchwała Nr I/1/93 Miasta i Gminy w Kórniku z dnia 26 stycznia 1993 roku.

Gmina Mosina

- Zespół Przyrodniczo Krajobrazowy na terenie łągów rogałębskich

Uchwała Nr XLV/237/94 Rady Gminy Mosina z dnia 16 marca 1994 roku

- Rogaliński Park Krajobrazowy

Rozporządzenie Nr 4/97 Wojewody Poznańskiego z dnia 26 czerwca 1997 roku

Dziennik Urzędowy Województwa Poznańskiego Nr 14 poz. 98.

Gmina Suchy Las

Obszar Chronionego Krajobrazu w obrębie Biedruska

* Uchwała Nr XXV/138/95 Rady Gminy Suchy Las z dnia 7 sierpnia 1995 roku

* Uchwała Nr XLVI/243/97 Rady Gminy Suchy Las z dnia 22 stycznia 1997 roku

Gmina Tarnowo Podgórne

Obszar Chronionego Krajobrazu w obrębie Lusowa

Uchwała Nr XL/305/97 Rady Gminy Tarnowo Podgórne z dnia 18 marca 1997 roku

Miasto Poznań

Uchwała Nr CV/610/94 Rady Miejskiej Poznania z dnia 10 maja 1994 roku w sprawie utworzenia użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo - krajobrazowych.

Dziennik Urzędowy Województwa Poznańskiego Nr 22 poz. 246, z dnia 8 grudnia 1994 roku.

B) DUŻE OBSZARY PROPONOWANE (PRZEZ RÓŻNE PODMIOTY) DO OBJĘCIA OCHRONĄ

(stan na 1998 rok)

- Powiększenie Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka	1046 ha
- Poszerzenie Zespołu Przyrodniczo - Krajobrazowego Michałówka	1312 ha
- Poszerzenie Zespołu Przyrodniczo - Krajobrazowego Głuszyna	532 ha
- Obszar chronionego krajobrazu doliny Samicy	589 ha
- Obszar chronionego krajobrazu Bolechowo - Kozięgłowy	2544 ha
- Obszar chronionego krajobrazu Kicińsko - Biskupicki	
z dolinami Cybiny - Głównej	4320 ha
- Mosiński obszar chronionego krajobrazu	2960 ha
- Kórnicko - Bniński obszar chronionego krajobrazu	6895 ha

razem	20 198 ha

Duże tereny objęte ochroną prawną ze względu na walory przyrodnicze, wraz z rezerwatami i użytkami ekologicznymi, łącznie zajmują powierzchnię 38 179 ha co stanowi 27,7% powierzchni POM

C) NIEWIELKIE, CENNE PRZYRODNICZO TERENY

Na zlecenie MPU w 1996 roku zostało wykonane opracowanie „Wyznaczenie na obszarze aglomeracji Poznania terenów szczególnie wartościowych pod względem przyrodniczym”. Mapę wynikową opracowania wykonano w MPU w 1998 roku. **Tereny te mogą zostać objęte ochroną np. jako użytki ekologiczne.**

Obecnie na terenie POM jest **ok. 14460 ha niewielkich terenów**, szczególnie cennych przyrodniczo, nie objętych do tej pory ochroną, co stanowi **ok. 10,5% całkowitej powierzchni POM. Dla miasta Poznania odsetek ten wynosi 7,3%; są to istniejące 22 użytki ekologiczne.** Dane na ten temat zamieszczono w załączonym zestawieniu.

POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY - PROCENT NIEWIELKICH TERENÓW SZCZEGÓLNIE WARTOŚCIOWYCH POD WZGLĘDEM PRZYRODNICZYM

Lp.	Miejscowość	Powierzchnia ² w km	Pow. terenów szczególnie wartościowych pod względem przyrodniczym w km ²	%
1	m. Poznań	261,31	19,00	7,30
2	m. Kórnik	6,08	1,42	23,36
3	m. Luboń	13,52	0,45	33,28
4	m. Mosina	13,58	1,99	14,65
5	m. Puszczykowo	16,65	2,21	13,27
6	m. Swarzędz	8,16	1,57	19,24
7	gm. Czerwonak	82,24	7,65	9,30
8	gm. Dopiewo	108,08	6,28	5,81
9	gm. Kleszczewo	74,77	4,93	6,59
10	gm. Komorniki	66,55	5,88	8,84
11	gm. Kórnik	180,5	19,10	10,58
12	gm. Mosina	157,29	32,30	20,54
13	gm. Rokietnica	79,31	7,95	10,02
14	gm. Suchy Las	116,55	13,71	11,76
15	gm. Swarzędz	93,83	9,67	10,31
16	gm. Tarnowo Podgórne	101,40	10,49	10,35
Powierzchnia Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego		1 379,82	144,60	10,48

D) LASY OCHRONNE

W Poznańskim Obszarze Metropolitalnym znajduje się 27 907 ha lasów, co stanowi 20.2% powierzchni POM. Dominują siedliska borowe (bory mieszane, bory mieszane świeże, bory suche). Najwięcej lasów w stosunku do całkowitej powierzchni gminy występuje w gminie Czerwonak, najmniej - w gminie Kleszczewo. Wśród lasów znajdują się lasy ochronne: wodochronne, glebochronne, glebowe powierzchnie wzorcowe, strefy zieleni wysokiej, lasy masowego wypoczynku, lasy w strefie oddziaływania przemysłu i inne. **Lasy w strefie 10 km od miasta zajmują obszar 22 900 ha.**

86,0% powierzchni leśnej należy do lasów państwowych, 7,4% to lasy komunalne, a 6,6% to lasy nie będące własnością skarbu państwa. Lasy Wielkopolskiego Parku Narodowego w POM stanowią 11,0% lasów państwowych, co stanowi 2,2% powierzchni POM.

Część lasów, mimo że znajduje się w strefie 10 km nie figuruje na mapach urządzeniowo - leśnych jako lasy ochronne (ustawa o lasach).

LESISTOŚĆ

Miasto/gmina	Powierzchnia lasów w ha	Lesistość w %
m. Poznań	3 447	13.19
m. Kórnik	0	0
m. Luboń	60	4,44
m. Mosina	343	25,26
m. Puszczykowo	854	51,29
m. Swarzędz	8	0,98
Gm. Czerwonak	3 433	41,74
Gm. Dopiewo	1 740	16,10
Gm. Kleszczewo	156	2,09
Gm. Komorniki	1 105	16,60
Gm. Kórnik	4 775	26,45
Gm. Mosina	6 193	39,37
Gm. Rokietnica	643	8,11
Gm. Suchy Las	3 075	26,38
Gm. Swarzędz	1 326	14,13
Gm. Tarnowo Podgórne	684	6,75
Razem	27 907	20,22

W dawnym województwie poznańskim lesistość wynosiła 21,8%. **W POM wynosi ok. 20,2%.**

Wśród gmin należących do POM najwyższa lesistość występuje w Puszczykowie ok. 51,3%, gm. Czerwonak ok. 41,7% i gm. Mosina ok. 39,8%. **W Poznaniu lesistość wynosi ok. 13,2%. Zakładany procent lesistości w b. województwie poznańskim wynosi ok. 30%.**

LASY W STOSUNKU DO OGÓLNEJ POWIERZCHNI LASÓW W POM

Miasto / gmina	Powierzchnia lasów w ha	%
m. Poznań	3 447	12,4
m. Kórnik	0	0,0
m. Luboń	60	0,2
m. Mosina	343	1,2
m. Puszczykowo	854	3,1
m. Swarzędz	8	0,1
Gm. Czerwonak	3 433	12,3
Gm. Dopiewo	1 740	6,2
Gm. Kleszczewo	156	0,6
Gm. Komorniki	1 105	4,0
Gm. Kórnik	4 775	17,1
Gm. Mosina	6 193	22,2
Gm. Rokietnica	643	2,3
Gm. Suchy Las	3 075	11,0
Gm. Swarzędz	1 326	4,8
Gm. Tarnowo Podgórne	684	2,5
Razem	27907	100,0

Powierzchnia lasów w POM wynosi 27 907 ha. Największa ich powierzchnia jest w gm. Mosina - 22,2%, w gm. Kórnik - 17,1%, m. Poznaniu - 12,4% oraz gm. Czerwonak - 12,3%. W tych czterech gminach lasy stanowią 64% powierzchni lasów w POM.

Najmniej lasów znajduje się w miastach: Luboń - 0,2%, Swarzędz - 0,1% oraz w Kórniku, gdzie w ogóle nie ma lasów.

POWIERZCHNIE LASÓW WG MIAST / GMIN

Miasto/gmina	Lasy państwowe ha	Lasy komunalne ha	Lasy nie będące własnością Skarbu Państwa ha	W tym: lasy WPN ha	Razem lasy ha
m. Poznań	1 166	2 550	231		3 447
m. Kórnik					
m. Luboń	60				60
m. Mosina	309		34	257	343
m. Puszczykowo	787		67	787	854
m. Swarzędz		8			8
gm. Czerwonak	3 402	6	25		3 433
gm. Dopiewo	1 669		71	94	1 740
gm. Kleszczewo	149		7		156
gm. Komorniki	1 084		21	1 031	1 105
gm. Kórnik	4 355		420		4 775
gm. Mosina	5 431		762	905	6 193
gm. Rokietnica	579		64		643
gm. Suchy Las	3 007		68		3 075
gm. Swarzędz	1 310	2	14		1 326
gm. Tarnowo Podgórne	627		57		684
RAZEM	24 000	2 566	1 841	3 074	27 907

W Poznaniu tereny lasów komunalnych obejmują ok. 2550 ha (59,5% lasów w mieście).

Lasy komunalne występują także w mieście Swarzędzu i gm. Czerwonak

Najwięcej lasów państwowych występuje w gm. Mosina - 22,6% i gm. Kórnik - 18,1% ogółu lasów państwowych w POM.

Lasy państwowe znajdujące się w Poznaniu stanowią ok. 4,9% lasów państwowych w POM.

PODZIAŁ LASÓW WG WŁASNOŚCI W POM

- lasy państwowe	24.000 ha	86,00% pow. lasów
- lasy komunalne	2.066 ha	7,40% pow. lasów
- lasy nie będące własnością Skarbu Państwa	<u>1.841 ha</u>	<u>6,60%</u> pow. lasów
RAZEM	27.907 ha	100,0%

W m. Poznaniu notuje się niski procent lesistości (13,2%) oraz nierównomierne nasycenie lasami terenów otaczających miasto

4. SIEĆ ECONET

Krajowa sieć ekologiczna (ECONET) jest tworzona w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym przez **trzy korytarze ekologiczne** o znaczeniu krajowym:

- na SW, w rejonie jeziora Trzcielińskiego (przy WPN) oraz na fragmencie basenu mosińskiego (24 K),
- na S i SE, w rejonie od jezior kórnickich po zachodnią część basenu mosińskiego (27K)
- w środkowej i płn. części POM korytarz - przez dolinę Warty, na odcinku między m. Luboń aż poza granice POM (25 K).

Na terenie m.Poznania sieć ECONET w sposób bezpośredni lub pośredni współtworzą:

- wodonośne osady piętra czwartorzędowego Przełomowej Doliny Warty, a w szczególności ujęcie wody w Dębinie, w obszarze postulowanych stref ochrony bezpośredniej i pośrednich,
- kliny zieleni dolin rzek: Warty, Strumienia Junikowskiego, Bogdanki, Cybiny i Główniej,
- zespoły przyrodniczo - krajobrazowe „Morasko”, „Michałówka”, „Głuszyna”, uchwalone przez RM Poznania w 1994 roku.

Na terenie Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego sieć ECONET, w sposób bezpośredni lub pośredni, współtworzą m.in.:

- zbiorniki wód podziemnych piętra czwartorzędowego PWB i WDK:
 - * Pradoliny Warszawsko Berlińskiej (PWB) - obszaru najwyższej ochrony (ONO),
 - * Wielkopolskiej Doliny Kopalnej (WDK) - obszaru wysokiej ochrony (OWO),
 - * ujęcie wód podziemnych Mosina - Krajkowo, jedno z największych w Polsce, mające ogromne znaczenie strategiczne dla m. Poznania oraz aglomeracji poznańskiej wraz ze strefami ochronnymi (Rozporządzenia MOŚZNiL w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody (Dz.U. Nr 116, poz. 504, z dnia 5 listopada 1991 roku),
- wodonośne osady piętra czwartorzędowego Przełomowej Doliny Warty,
- Zespół Przyrodniczo - Krajobrazowy „Głuszyna”,
- Obszar Chronionego Krajobrazu w obrębie Biedruska,
- Rogaliński Park Krajobrazowy,
- Zespół Przyrodniczo - Krajobrazowy na terenie Łęgów Rogalińskich,
- Kórnicki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- projektowany Mosiński Obszar Chronionego Krajobrazu,
- projektowany Obszar Chronionego Krajobrazu Bolechowo - Koziegłowy,
- projektowany Kórnicko - Briański Obszar Chronionego Krajobrazu,
- projektowane zespoły przyrodniczo - krajobrazowe „Głuszyna” oraz „Michałówka” (tereny poza granicami Poznania).

5. KOPALINY

W POM znajdują się następujące złoża surowców mineralnych: węgiel brunatny, torf, gaz ziemny, kruszywo naturalne i surowce ilaste.

Złoża surowców mineralnych występują we wszystkich gminach współtworzących POM, wyłączając gminę Kleszczewo, gdzie do tej pory nie odkryto żadnych złóż. Kopaliny zalegają głównie w dolinach cieków i rynien jeziornych, niekiedy na obszarach prawnie chronionych, istnieją zatem ograniczenia w ich wydobywaniu. Szczególny problem stanowi wielkopowierzchniowa eksploatacja złóż w tak funkcjonalnie zróżnicowanym i wartościowym terenie jakim jest POM, ze względu na nieuchronne, bezpośrednie lub pośrednie zagrożenia dla ludzi i pozostałych składników środowiska przyrodniczego a także kulturowego. Problemem jest również ustanowienie zasad zagospodarowania przestrzennego na terenach występowania niektórych surowców w sposób umożliwiający ochronę złóż, w celu zachowania rezerw nienaruszalnych dla przyszłych pokoleń. Innego rodzaju problem stanowi nielegalne wydobywanie surowców (dzikie odkrytki), brak inwentaryzacji i zasad zabezpieczenia otworów geologicznych, a także rekultywacja terenów powyroboiskowych. Wyrobiska powstałe w wyniku eksploatacji rekultywowane bywają pod funkcje rybne (gm. Dopiewo), pełnią funkcje rekreacyjne o nieorganizowanym charakterze (gm. Czerwonak), wykorzystywane są jako miejsca składowania odpadów (zorganizowane - gm. Dopiewo, gm. Suchy Las i nieorganizowane, rozsiane po całej aglomeracji). Niektóre z nich samoistnie przekształcają się w tereny szczególnie wartościowe przyrodniczo (Trzaskowo,

gm. Czerwonak - miejsce wykorzystywane podczas wiosennych i jesiennych przelotów ptaków i duża różnorodność grup zwierząt: wodne, nadwodne, agrocenoz, trzcinowisk, łąkowe, synantropijne, ekotonu, fito i zoofagi, drapieżniki). **Celowe jest zachowanie zasad zróżnicowania funkcji powstałych w wyniku świadomej lub samoistnej rekultywacji wyrobisk, w zależności od rodzaju podłoża, stopnia zawodnienia oraz innych, przyrodniczych i przestrzennych uwarunkowań występujących na terenach sąsiadujących.**

Miasto Poznań

W Poznaniu znajduje się jedno eksploatowane złoża kruszywa naturalnego Poznań Rydzowa, poza tym występują złoża nie eksploatowane:

- Umultowo - złoża piasku,
- Umultowo II - złoża piasku i żwiru,
- Kotowo - surowce ilaste ceramiki czerwonej,
- Czapury - złoża kredy jeziornej.

Ponadto, w Poznaniu znajdują się złoża torfów o zasobach szacunkowych oraz złoża węgla brunatnego stanowiące fragment północny tzw. „Rowu Poznania”.

Kopalina o szczególnym znaczeniu występującą na obszarze miasta są wody termalne (por. podrozdział 4.3. „Energia”).

Zasady prac geologicznych i wydobywania kopalin, w tym - potrzeby związane ze sporządzaniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego określa ustawa prawo geologiczne i górnicze z dnia 4 lutego 1994 (Dz.U. nr 27 z 1 marca 1994).

Ze względu na wielorakie, negatywne konsekwencje wynikające z ewentualnej eksploatacji tzw. „Rowu Poznańskiego” nie przewiduje się w „Studium...” wariantu polityki przestrzennej uwzględniającej eksploatację.

Na terenach prawnie chronionych ze względów przyrodniczych, nie przewiduje się eksploatacji złóż kopalin.

6. PANORAMY W TERENACH OTWARTYCH

Do szczególnie atrakcyjnych panoram w terenach otwartych należą:

- widok na Górę Moraską z miejsca pomiędzy osiedlami Radojewo i Morasko,
- widok z Góry Moraskiej (360 stopni),
- widok na dolinę Warty i „Kokoryczowe Wzgórze” z kulminacyjnego punktu drogi prowadzącej wzdłuż doliny Warty do Naramowic (za przecięciem drogi z linią kolejową),
- widok na „Kokoryczowe Wzgórze” z miejsc położonych między miejscowościami Radojewo i Morasko,
- widok z mostu kolejowego (dębińskiego) na dolinę Warty,
- widok na dolinę Głuszyny z mostu w Piotrowie.

III. SZANSE I ZAGROŻENIA

SZANSE:

- zachowane i prawnie chronione zasoby i walory środowiska przyrodniczego w m. Poznaniu,
- istniejące zasoby przyrody występujące wokół miasta,
- Poznań - członkiem sieci „zdrowych miast”,
- pozytywna działalność niezależnych grup ekologicznych.

ZAGROŻENIA:

- własnościowe rozdrobnienie terenów chronionych,
- naciski na budowę obiektów, szczególnie mieszkalnych, w „ładnym krajobrazie” i w zieleni,
- stała dewastacja zieleni (wandalizm, transport),
- brak szerokiej popularyzacji ochrony przyrody (szczególnie merytorycznych przyczyn ochrony).

IV. KIERUNKI

1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

- Za konieczne uznaje się zachowanie wszystkich istniejących obszarów prawnie chronionych oraz utworzenie otulin wokół **rezerwatów**: „Meteoryt Morasko” i „Żurawiniec”. Tereny projektowanych otulin są wyłączone z zabudowy.
- Dla ochrony rezerwatu „Meteoryt Morasko” niezbędne jest:
 - poszerzenie granic rezerwatu (54,6 ha) o przylegający od strony południowo - zachodniej las typu acidofilnej dąbrowy trzcinikowej oraz płat wilgotnych łąk i turzycowisk (ok. 22 ha),
 - ustanowienie otuliny wokół rezerwatu i włączenie w nią m.in. obszaru poszukiwań śladów deszczu meteorytowego w strefie ok. 350 m na północ od krateru meteorytowego nr 7;do czasu ustanowienia otuliny i określenia zasad jej zagospodarowania, ustala się zachowanie krajobrazów: rolnego i leśnego z dopuszczeniem funkcji „osłaniających” i wspomagających przyrodnicze wartości rezerwatu florystycznego oraz podkreślające piękno Góry Moraskiej (naturalny park, poletka doświadczalne ze zdrową żywnością, las po północnej stronie rezerwatu, tworzący korytarz ekologiczny, między rezerwatem a lasami poligonu „Biedrusko”).
- Dla ochrony rezerwatu „Żurawiniec” niezbędne jest:
 - użytkowanie terenu nie powodujące uszczelnienia podłoża,
 - nie lokalizowanie funkcji generujących ruch osób i pojazdów w kierunku rezerwatu,
 - zakaz lokalizowania obiektów budowlanych lub liniowych elementów infrastruktury technicznej na obszarze śródleśnym,
 - zakaz lokalizowania liniowych elementów infrastruktury technicznej na obszarze otuliny,
 - wprowadzenie na obszarze Piątkowa wariantowych możliwości kontaktu mieszkańców z przyrodą, konkurencyjnych w stosunku do obszarów leśnych, sąsiadujących z rezerwatem,
 - zachowanie wyraźnie wyznaczonych ścieżek penetracji dla pieszych na obszarze lasu.
- Za konieczne uznaje się objęcie jedną z form ochrony „Kokoryczowego Wzgórza”, chroniącego roślinność łągu zboczowego i grądu kokoryczowego wraz z otuliną; do czasu wyznaczenia otuliny i określenia zasad jej zagospodarowania (zasięg w niniejszym „Studium...”), ustala się zachowanie wokół obszaru krajobrazu rolnego i zalesienie skarpy nadwarciańskiej; niezbędne - opracowanie planu ochrony; istnieje możliwość objęcia terenu ochroną jako użytku ekologicznego.
- Za niezbędne uznaje się utworzenie eksperymentalnego rezerwatu zieleni miejskiej (teren znajduje się w granicach ulic Armii Poznań i Przepadek);
- Za niezbędne uznaje się poszerzenie użytku ekologicznego Jezioro Umultowskie o tereny położone na północ i południowy - zachód w stosunku do istniejącego zasięgu użytku oraz poszerzenie użytku ekologicznego Głuszynka.
- Za niezbędne uznaje się: **utworzenie następujących użytków ekologicznych** wzbogacających sieć ECUNETU:
 - „Łęgi Północne” przy Nowej Wsi Górnej,
 - „Oczko Umultowskie”, na płn. od ul. Widłakowej,
 - „Trzcinowisko” w rejonie nowych terenów UAM,
 - „Zbiornik śródleśny” w rejonie nowych terenów UAM,
 - „Stary Różany Młyn” w rejonie Różanego Potoku,
 - „Strumień Północny” w rejonie Nowej Wsi Dolnej,
 - „Stawki” - stawiki i wyrobiska żwirowe we wsi Morasko,
 - „Stawki śródpolne” na polach wsi Morasko,
 - „Olsy Naramowickie” przy ul. Naramowickiej w Umultowie,
 - „Stawek Lewandowskiego” przy ul. Lewandowskiego we wsi Morasko,
 - „Bagniska Umultowskie” w Umultowie,
 - „Staw Śródpolny” przy ul. Huby Moraskie,
 - „Łęgi Olszowe Hub Moraskich” (I i II),
 - „Staw Nadwarciański” przy ul. Nadwarciańskiej,
 - „Dębowy Jar” nad brzegiem Warty w rejonie Umultowa,
 - „Bobrowe Łęgi” nad Wartą w rejonie Radojewa,

- „Murawy Napiaskowe” na terasie zalewowej Nowej Wsi,
- „Dolina Różanego Potoku” przy ujściu Różanego Potoku,
- „Północny Staw Różanego Młyna” przy ujściu Różanego Potoku,
- „Murawy Napiaskowe Różanego Młyna” na terasie zalewowej w Różanym Młynie,
- „Łęgi i Ugory” przy wysypisku odpadów komunalnych miasta Poznania (fragment),
- „Fort IA” (ochrona stanowisk nietoperzy),
- „Fort IIA” (ochrona stanowisk nietoperzy),
- „Fort II” (ochrona stanowisk nietoperzy),
- „Dolina Krzyżanki”.

Tereny wszystkich istniejących i projektowanych użytków ekologicznych są wyłączone z zabudowy.

- Zasady zagospodarowania **zespołów przyrodniczo - krajobrazowych** muszą być podporządkowane ochronie wszystkich składników krajobrazu, a szczególnie składników stanowiących główny przedmiot ochrony.

W zespole przyrodniczo - krajobrazowym „Morasko”:

- fragment moreny czołowej między granicą m.Poznania na zachodzie a Nową Wsią Górną na wschodzie,
- fragment doliny Warty od ujścia Różanego Potoku do północnej granicy miasta (obszar zasobowy wód),
- zlewnię Różanego Potoku - o wodach pierwszej klasy czystości, ze zlewnią Jeziora Umultowskiego,
- zlewnię tzw. Potoku Naramowickiego o wodach pierwszej klasy czystości,

oraz układy osadnicze: Morasko, Radojewo, Umultowo, Nowa Wieś Górna, Nowa Wieś Dolna.

- Proponuje się poszerzenie „zespołu” o tereny projektowanych użytków ekologicznych: „Północny Staw Różanego Młyna” i „Stary Różany Młyn”, położone na południu zespołu, w dolinie Warty i ograniczenie „zespołu” od zachodu linią kolejową.

W zespole przyrodniczo - krajobrazowym „Głuszyna” ochronę doliny rz. Kopel (Kopel = Kopla = Głuszynka) oraz układy osadnicze Głuszyna i Piotrowo.

Uwaga: w przypadku ekonomicznych możliwości piętrzenia strumienia Kopel (Głuszynki) - utworzenie zbiornika retencyjnego.

W zespole przyrodniczo - krajobrazowym „Michałówka”, ochronę wód zlewni Michałówki, wody podziemne wielkopolskiej doliny kopalnej oraz układy osadnicze: Krzesiny, Sławie.

- Za konieczną uznaje się czynną, przestrzenną i funkcjonalną ochronę klinów zieleni m.Poznania, m.in. poprzez realizację zapisów zawartych w części „Studium...” dotyczącej preferowanego przeznaczenia terenów.
- Za konieczną uznaje się czynną, przestrzenną i funkcjonalną ochronę lasów m.Poznania, m.in. poprzez realizację zapisów zawartych w części „Studium...” dotyczącej preferowanego przeznaczenia terenów; konieczne jest stopniowe powiększanie terenów zalesionych w klinach zieleni; tereny lasów państwowych i komunalnych uznaje się jako wyłączone z zabudowy; ostateczną decyzję o możliwości lokalizacji obiektów rekreacyjnych, podejmują zarządzający lasami (dotyczy to szczególnych przypadków związanych z publiczną funkcją lasów);

Dla lasów prywatnych - wyklucza się zmianę użytkowania terenów.

Uznaje się za niezbędne stopniowe dolesianie terenów współtworzących zespoły przyrodniczo - krajobrazowe, stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność komunalną (szczegółowe zasady zostaną określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego); na terenach rolnych określonych w „Studium...” jako „tr”, stanowiących własność prywatną, zmiana użytkowania może nastąpić wyłącznie na użytkowanie leśne. Zalesienie jest możliwe jeśli w mpzp teren jest przeznaczony pod zalesienie.

- Bezwzględnej ochrony wymagają niżej wymienione panoramy oraz miejsca widokowe:
 - widok na Górę Moraską z miejsca pomiędzy osiedlami Radojewo i Morasko,
 - widok z Góry Moraskiej (360 stopni),
 - widok na dolinę Warty i „Kokoryczowe Wzgórze” z kulminacyjnego punktu drogi prowadzącej wzdłuż doliny Warty do Naramowic (za przecięciem drogi z linią kolejową),
 - widok na „Kokoryczowe Wzgórze” z miejsc położonych między miejscowościami Radojewo i Morasko,
 - widok z mostu kolejowego (dębińskiego) na dolinę Warty.
 - widok na dolinę Głuszyny z mostu w Piotrowie.

2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZO - KULTUROWE

- Za konieczną uznaje się:

- dalszą, czynną ochronę zasobów do tej pory nieznanych i nie wykorzystywanych w świadomym kształtowaniu przestrzeni, poprzez ochronę przed zabudową i zmianą użytkowania miejsc występowania roślinności spontanicznej:

parku przy narożniku ul. Armii Poznań i ul. Winogrody, Parku Szelańskiego wraz ze skarpami biegnącymi w kierunku miasta, wierzchowiny i stoków Cytadeli, terenu między ulicami: Przepadek i Armii Poznań (rezerwat eksperymentalny), terenu przy fragmencie murów średniowiecznych przy ul. Masztalarskiej, zachodniej strony nasypu kolejowego od ul. Poznańskiej do al. Niepodległości, skarpy przy ul. Szelańskiej, zachowanie dotychczasowej nawierzchni Starego Rynku i Placu Mickiewicza.

- dalszą, czynną ochronę zasobów zapisanych w przestrzeni miasta, bardzo cennych jako miejsca tożsamości przyrodniczo - kulturowej, w tym:

parków i ogrodów zabytkowych: Parku im. Stanisława Moniuszki - ul. Chopina, Parku im. Henryka Wieniawskiego - ul. Wieniawskiego, Parku im. Adama Mickiewicza, Parku im. Karola Marcinkowskiego - al. Niepodległości, Parku Chopina - ul. Podgórna, Parku Lubuskiego, ogrodu Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii - Ostrów Tumski, ul. Lubrańskiego, miejsc po starych cmentarzach przy kościołach: p.w. Św. Wojciecha, p.w. Św. Małgorzaty, p.w. Św. Marcina; p.w. Bożego Ciała;

starych ogrodów i wirydarzy: przy kościele jezuitów (poddominikańskim), przy ul. Dominikańskiej, przy kościele „Katarzynek” przy ul. Wronieckiej, przy kościele p.w. Bożego Ciała - przy ul. Krakowskiej;

starych cmentarzy lub śladów zieleni dawnych cmentarzy: Św. Stanisława Kostki - ul. Łowmiańskiego, przy ul. ul.: Obornickiej, Szelańskiej, Grunwaldzkiej, Topolowej, Bluszczowej, Rolnej, Lutyckiej, Fortecznej, Samotnej, Parku Świętojańskiego, dwa cmentarze na Górczynie, cmentarz archikatedralny w sąsiedztwie Jeziora Maltańskiego, Parku im. Karola Marcinkowskiego przy ul. Niepodległości, Parku im. H. Dąbrowskiego;

parków, zieleńców i cmentarzy: Cytadeli, Zieleńca wokół Opery, parku przy ul. Północnej - Park Armii Poznań;

starych ogrodów i parków: ogrodu za Pałacem Działyńskich, zbocza Góry Przemysła, ogródka za probostwem farnym, ogrodu przy szpitalu im. J. Strusia - ul. Szkolna, ogrodu przy Muzeum Etnograficznym (d. Łoża Masońska), Parku Wieniawskiego, ogrodu przy dawnej komendanturze - ul. Solna, zespołu kanonii na Ostrowie Tumskim, zespołu zieleni przy Liceum Marii Magdaleny - ul. Garbary, ogrodu przy d. Zamku Cesarskim (zieleniec za Zamkiem), ogrodu strzeleckiego na Szelańcu, Ogrodu Botanicznego przy ul. J.H. Dąbrowskiego, Ogrodu Zoologicznego - ul. Gajowa, Parku Wilsona, parku przy szpitalu - ul. St. Przybyszewskiego, parku przy szpitalu - ul. 28 Czerwca 1956 (platany + skarpa), parku przy szpitalu - ul. Polna;

dawnych założeń terenów zieleni z fontannami: Placu Cyryla Ratajskiego, Zielonych Ogródków - ul. Zielona;

dawnych teatrów ogródkowych: po obu stronach ul. Libelta i w pasażu „Apollo”;

istniejących, cennych alei:

przy ul. Jastrowskiej (dęby szypułkowe, jesiony wyniosłe), przy ul. Biskupińskiej (dąb szypułkowy, klon pospolity, kasztanowiec biały, wiąz szypułkowy, robinia), przy ul. Omańkowskiej (kasztanowiec biały, jesion wyniosły), przy al. Niepodległości (platany, lipy krymskie, lipy drobnolistne), przy ul. T. Kościuszki (kasztanowce białe), przy ul. St. Przybyszewskiego (platany, klony), przy alei Sypniewo - Koninek (kasztanowiec biały), przy ul. Hetmańskiej (kasztanowiec czerwony, kasztanowiec biały), przy al. Wielkopolskiej (kasztanowiec biały, czerwony); przy ul. Meteorytowej (lipa drobnolistna, modrzew europejski), przy ul. Ewangelickiej; wzdłuż istniejących, cennych alei należy wydzielić szerokie pasy terenu wolne od uzbrojenia (pasy pod koronami drzew).

alei wymagających rekonstrukcji: al. Marcinkowskiego, alei wiodącej od ul. Strzeleckiej do kościoła Bożego Ciała.

pozostałych alei, wymagających ochrony i uzupełnień przy ulicach: Bułgarskiej, Rycerskiej, Przybyszewskiego, Reymonta, Wojskowej, Jarochońskiego, Hetmańskiej, Litewskiej, Wielkopolskiej, Szelańskiej, Lechickiej - Lutyckiej, Czechosłowackiej, Fortecznej, Jugosłowiańskiej, Serbskiej, Połabskiej. *Uwaga: przy projektowaniu nowych i przebudowie istniejących ciągów ulicznych, należy umożliwić strefę nasadzeniową pod zielenią;*

śladów zieleni towarzyszącej koszarom przy ulicach: Rolnej/Wspólnej, Wojskowej, Ułańskiej, Reymonta, Szylinga, Wojska Polskiego, Gen. Tadeusza Kutrzeby,

śladów zieleni towarzyszącej dawnym zakładom przemysłowym i komunalnym: d. wozowni poznańskiej kolei elektrycznej przy ul. Głogowskiej i Sienkiewicza - Gajowa, zakładów wodociągowych przy ul. Wiśniowej, zakładów przemysłowych między ul. Starołęką a Wartą, zakładów przemysłowych na płn. od Jeziora Maltańskiego, zakładów im. Hipolita Cegielskiego, zakładu przy ul. Św. Wawrzyńca, zakładów przemysłowych przy ul. Gnieźnieńskiej i ulicach Kraszewskiego, Jackowskiego, Wawrzyniaka, Bukowska;

rzeźni miejskiej przy ul. Garbary, d. Miejskich Zakładów Światła i Wody przy ul. Grobla, d. zakładów tytoniowych przy ul. Wyspiańskiego, d. zakładów między ul. Spichrzową a Magazynową;
śladów zieleni towarzyszącej dawnym redutom lub podkreślenie dawnych redut: reduty Czecha przy EC I - Garbary, reduty Przemysła, reduty Radziwiłła i Marcinkowskiego;
kompozycji zieleni dawnych placów i rynków na: Placu Adama Asnyka, Placu Lipowym, Placu Niepodległości, Placu Kazimierza Nowakowskiego, Placu Orawskim, Placu Spiskim, Placu Stawnym, placu przy ul. Małeckiego;
kompozycji (lub śladów kompozycji) zieleni publicznej w dawnych zespołach domów jednorodzinnych na: os. Sołacz, os. w rejonie ul. Ostroroga - Skarbka, os. w rejonie ul. Szamotulskiej, os. Warszawskie, os. w rejonie ul. Pamiątkowej, os. w rejonie ul. Listopadowej, os. w rejonie ul. Bzowej, os. w rejonie Placu Zbawiciela, os. między ul. Grunwaldzką, Bułgarską, Marcelińską, Grochowską;
kompozycji (lub śladów kompozycji) zieleni w dawnych zespołach budownictwa wielorodzinnego lub odtworzenie zieleni na: os. między ul. Hutniczą a 28 Czerwca 1956, os. między ul. 28 Czerwca 1956r - Kosińskiego, os. między ul. Górną Wilda - Niedziałkowskiego - Wierzbicice, os. w rejonie ul. Gustawa Potworowskiego, ul. Andrzejewskiej, os. w rejonie ul. Karwowskiego, os. w rejonie ul. Śniadeckich, os. w rejonie ul. Henryka Siemiradzkiego (wg projektu arch. M. Johowa), os. w rejonie ul. Juliusza Słowackiego (os. między ul. Maksymiliana Jackowskiego a Jana H. Dąbrowskiego);
kompozycji zieleni na osiedlach budowanych w latach sześćdziesiątych: os. między ul. Marcelińską, Bukowską, Swobody i Szamotulską, os. przy ul. Warszawskiej, os. na Dębcu;
kompozycji niskiej zieleni fortów oraz schronów pomocniczych w szczególnych przypadkach (i ew. kompozycyjnego ich łączenia):

- I Minikowo,
- IA Starołęka,
- II Żegrze,
- IIA Franowo,
- III Malta (w klinie zieleni),
- IIIA Miłostowo (w klinie zieleni),
- IV Karolin,
- IVA Wilczy Młyn (w klinie zieleni),
- V Piątkowo (ul. Lechicka),
- VA Piątkowo (os. Bolesława Chrobrego),
- VI Winiary,
- VIA Gołęcin (w klinie zieleni),
- VII Jeżyce,
- VIIA Marcelin (w projektowanym klinie zieleni),
- VIII Grunwald,
- VIIIA Raszyn,
- IX Górczyn,
- IXA Dębiec;

tereny fortów traktuje się jako wyłączone z zabudowy;

istniejących pomników przyrody i drzew pomnikowych (wg opracowania wykonanego przez Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Poznania w 1998 roku)

• Do działań koniecznych zalicza się:

- zachowanie pozostałych, nie wymienionych parków i zieleńców, będących pod zarządem „miasta”,
- kontynuację realizacji następujących parków: parku osiedlowego między Osiedlami Bolesława Śmiałego i Stefana Batorego, parku przy ul. Serbskiej - Księcia Mieszka I, parku między Górnym a Dolnym Tarasem Rataj; parku na Osiedlu Oświecenia, parku Żegrze F-3,
- przeznaczenie pod zieleń urządzoną następujących obszarów: terenu Fortu VII (przy Alei Polskiej), terenu przy ul. Lechickiej, między ul. Umultowską a Naramowicką,
- wykluczenie na terenach zieleni miejskiej urządzonej (parki, zieleńce, cmentarze itp.) lokalizacji reklam oraz obiektów typu kioski, kontenery, powłoki i pneumatyczne namioty, stragany, garaże, itp.; tereny zieleni miejskiej urządzonej traktuje się jako tereny niezabudowane,
- wykluczenie na terenach zieleni miejskiej urządzonej (parki, zieleńce, cmentarze itp.) lokalizacji instalacji podziemnych; w szczególnych przypadkach lokalizacja instalacji podziemnych jest dopuszczalna pod warunkiem całkowitej ochrony zieleni trwałej (wraz z systemem korzeniowym) oraz możliwości dokonywania nowych nasadzeń zieleni o różnych formach i gatunkach,
- projekty i urządzanie zieleni na terenach pasów uzbrojonych lub z projektowanym uzbrojeniem należy dostosować do funkcji podziemnych oraz odwrotnie, projekty i realizacja uzbrojenia na terenach istniejącej i projektowanej zieleni powinny uwzględniać pełną ochronę istniejącej, trwałej zieleni lub koncepcję (projekt) danego założenia zieleni,

- wzdłuż istniejących i projektowanych tras komunikacyjnych niezbędne jest wyraźne wydzielenie pasów terenu przeznaczonych wyłącznie pod zieleni izolacyjną i krajobrazową; nie wyklucza się projektowania i realizacji ekranów przeciwhałasowych wzdłuż tras komunikacyjnych, w pasach terenu z istniejącą lub projektowaną zielenią i uzbrojeniem (trwała zieleni istniejąca wymaga całkowitej ochrony),
 - w przypadku prowadzenia jakichkolwiek prac w pobliżu istniejącej zieleni istnieje obowiązek skutecznej ochrony tej zieleni,
 - zmiana przeznaczenia terenu, na którym znajduje się starodrzew wymaga wyrażenia zgody w postaci decyzji administracyjnej przed uchwaleniem mpzp (ustawa o ochronie przyrody, Dz.U. nr 114/91, poz. 492, art. 44 z późniejszymi zmianami).
 - dalszą, czynną ochronę charakterystycznych form terenu miasta, w tym szczególnie:
 - * wyspy między Wartą a Cybiną ,
 - * Wzgórza Św. Wojciecha, Góry Przemysława,
 - * starego koryta Warty z uwzględnieniem wykreowania krajobrazu parkowo - wodnego,
 - * rynny Jeziora Kierskiego
- oraz zachowanie istniejących wód płynących i stojących jako wód otwartych; cieki naturalne wymagają zachowania w stanie naturalnym.

4.2. OBSZARY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ; OGRODY SPECJALISTYCZNE I DZIAŁKOWE

I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU

PRZESŁANKI:

HABITAT II

„(...) W celu wspierania zdrowego środowiska naturalnego, w którym będzie można kontynuować realizację programu odpowiedniego mieszkania dla każdego oraz trwałego i zrównoważonego rozwoju osiedli ludzkich, dla obecnego i przyszłych pokoleń, rządy odpowiednich szczebli (...) powinny:

- zachęcać, stosownie do sytuacji, do ustalania produkcyjnych i rekreacyjnych pasm zieleni wokół aglomeracji miejskich i wiejskich, w celu ochrony ich środowiska i zapewnienia produkcji rolnej.”

(...) „W celu popierania trwałego i zrównoważonego rozwoju osiedli wiejskich oraz zmniejszenia migracji ze wsi do miast (...) władze samorządowe powinny wzmacniać różnorodność form rolnictwa i jego zdolność do trwałego i zrównoważonego rozwoju w celu osiągnięcia dynamizmu”.

(...) „W wielu miastach używa się terenów peryferyjnych do celów związanych z istnieniem miasta w sposób marnotrawny, a równocześnie nie wykorzystuje się w pełni istniejącej infrastruktury i terenów uzbrojonych. Warunkiem eliminacji nie zrównoważonego i niezdrowego rozwoju osiedli ludzkich jest wspieranie takich modeli użytkowania terenów, które minimalizują potrzeby transportowe, oszczędzają energię i chronią obszary otwarte i zielone. Pierwszorzędne znaczenie dla rozwoju miast ma odpowiednia intensywność zagospodarowania terenów i przemieszczanie funkcji.”

CEL:

**ZACHOWANIE BEZPOŚREDNIEJ, STREFY ŻYWICIELSKIEJ DLA M. POZNANIA I OBSZARÓW
BEZPOŚREDNIO Z NIM SĄSIADUJĄCYCH**

poprzez:

- ochronę gleb jako zasobu przyrodniczego (zagospodarowywanie ich powinno odbywać się pod kontrolą samorządu),
- umożliwienie zaopatrzenia aglomeracji w zdrową żywność z bliskich odległości,
- zachowanie i rozwój ogrodów specjalistycznych,
- zachowanie i rozwój rolnictwa doświadczalnego,
- umożliwienie rozwoju agroturystyki,
- zachowanie ogrodów działkowych.

II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW

Podstawę dla określenia uwarunkowań stanowią następujące materiały:

MIEJSCOWY PLAN OGÓLNY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA, MPU 1994

OCENA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO M. POZNANIA, LESZEK KUREK, 1998

„UWARUNKOWANIA POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO. DIAGNOZA STANU. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW. SYNTEZA”, MPU 1998

„POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY. WARUNKI PRZYRODNICZE”. JERZY TOMASZEWSKI, PUŁAWY 1998.

1. MIEJSCOWY PLAN OGÓLNY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA, MPU 1994

W MPOZP m. Poznania osadnictwo rolnicze zapisano jako OR, tereny użytkowane rolniczo + zabudowa zagrodowa jako tr.

Tereny użytkowane rolniczo wyznaczono w tzw. strefie III, peryferyjnej. Tereny użytkowane rolniczo, oznakowane gwiazdką, np. III. OR1. tr*2, wg MPOZP mogły być przeznaczone pod inne funkcje i tak:

„...III.OR1.tr*1 - Teren upraw rolnych z możliwością lokalizacji zakładu utylizacji odpadów komunalnych po wyborze technologii.

III.OR1.tr*2 - Teren upraw polowych i zabudowy zagrodowej skoncentrowanej wzdłuż ul. Śmigi. Zakłada się, że transformacja lotniska wojskowego w port lotniczy i realizacja drogi KG łączącej autostradę (poprzez Krzesiny) ze Starołęką (poprzez Minikowo) stanie się podstawą przekształcenia terenu użytkowanego rolniczo w strefę aktywności gospodarczej. Nie wyklucza się realizacji budownictwa zagrodowego w rejonie zurbanizowanym - wzdłuż ul. Śmigi.

III.OR1.tr*7 - Teren użytkowany rolniczo; akceptacja istniejącej zabudowy wzdłuż ulicy Bobrownickiej; nowa zabudowa mieszkaniowa i usługowa nieuciążliwa możliwa wzdłuż ul. Bobrownickiej od strony zachodniej; minimalna wielkość działki 2000 m².

III.OR5.tr*1 - Teren rolny. Nie wyklucza się możliwości przeznaczenia części lub całości terenu na pole golfowe. Niezależnie od użytkowania rolniczego czy sportowo- rekreacyjnego ustala się zachowanie i uzupełnienie pasów zieleni wysokiej wzdłuż drogi i cieku wodnego.

III.OR8.tr*1 - Teren rolny użytkowany przez Instytut Budownictwa i Mechanizacji Rolnictwa. Nie wyklucza się przeznaczenia części terenu na pracownicze ogrody działkowe, w zamian za likwidowane w śródmieściu.

III.OR9.tr*1 - Tereny łąk, pastwisk, upraw polowych, cieków wodnych i zieleni śródpolnej. Strefa ochrony istniejących zasobów geograficzno-przyrodniczych. W części strefa bezpośredniej Jeziora Umultowskiego i Potoku Naramowickiego. Dopuszcza się zabudowę zagrodową związaną z produkcją rolniczą oraz zabudowę wzdłuż ulicy Huby Moraskie - w zakresie modernizacji zabudowy istniejącej zmierzającej do poprawy standardu mieszkalnej i produkcyjnej. Wyklucza się z terenu duże kompleksy obiektów związanych z produkcją i przetwarzaniem oraz hodowlą. Obowiązuje zasada szczelnych szamb i wywozu ścieków do kanalizacji zbiorczej.

III.OR9.tr*2 - Teren upraw polowych i zieleni stanowiące otulinę rezerwatu „Morasko”- wykluczone wszelkie formy zabudowy.

Tereny otwarte o charakterze rekreacyjnym. Strefa obiektów rekreacyjnych i urządzeń niekubaturowych.

III.KZ2.tr*3 - Teren użytkowany rolniczo z istniejącą zabudową zagrodową; w obrębie terenu częściowo zrealizowano zabudowę wg planu realizacyjnego; dalsza zabudowa tego terenu (w ramach pl. realizacyjnego) jest możliwa pod warunkiem rozwiązania problemu utylizacji ścieków, wskazane jest łączenie działek i zabudowa budynkami wolnostojącymi...

Ogrody działkowe zostały oznaczone w MPOZP jako - do. Zostały dla nich zapisane następujące ustalenia:

„1. Tereny ogrodów działkowych nie mogą być bezpośrednio przekształcone w miejsca stałego zamieszkania (nie dotyczy to zmiany funkcji poprzez plan zagospodarowania przestrzennego);

2. W MPOZP dopuszcza się jednak całkowitą lub częściową likwidację ogrodów działkowych w nielicznych przypadkach poprzez wpisanie oznaczeń i ustaleń dla nowych funkcji. Likwidacja ogrodów działkowych dokonuje się na zasadach określonych odrębnymi przepisami;

3. Realizacja nowych ogrodów działkowych lub odtworzenie likwidowanych dopuszczalne jest na wszystkich terenach określonych w planie jako tereny rolne, o ile nie zapisano przeciwwskazań w tym zakresie;
4. Pracownicze ogrody działkowe zakłada się na czas nieokreślony, jako obiekty stałe;
5. grunty przeznaczone pod pracownicze ogrody działkowe terenowe organy administracji państwowej przekazują nieodpłatnie w użytkowanie polskiemu Związkowi Działkowców. Grunty te pozostają własnością Skarbu Państwa (wg aktualnych przepisów w dniu uchwalenia planu)".

2. OCENA STANU GLEB

„...Najmniej przekształcony skład gleb (najbliższy naturalnemu) stanowią gleby użytkowane rolniczo, obejmujące ok. 32,5% powierzchni miasta. Zauważalny jest proces zmniejszania się powierzchni rolnej na terenie miasta w tempie ok. 1,5% powierzchni rolnej rocznie (0,6% powierzchni miasta ogółem)

Tereny zagospodarowane pod zabudowę stanowią 24% powierzchni miasta i przyrastają z szybkością 2,5% powierzchni zabudowanej rocznie - praktycznie równej ubytkowi terenów rolniczych (ok. 0,6% powierzchni ogólnej miasta), co wiąże się z przemieszczaniem dużych mas ziemnych oraz dostarczaniem na budowę dużych ilości masowych materiałów budowlanych. Podobne przekształcenia następują na powierzchniach przeznaczonych pod obsługę komunikacyjną, stanowiących ok. 10% powierzchni ogólnej miasta i przyrastających w tempie ok. 1% powierzchni komunikacyjnej rocznie (ok. 0,1% powierzchni miasta).

Wielokrotne przemieszczanie warstw gruntu rodzimego, wykorzystywanego pod budynki, sieci uzbrojenia ulicznego, budowle podziemne, itp., powoduje istotne wahania poziomu wody gruntowej, głównie poprzez obniżenie ich poziomu, co wpływa szczególnie niekorzystnie na zieleń miejską, która w okresach niskich opadów odczuwa bardzo szybko niedobory wody co wraz z zasoleniem gleb wzdłuż tras komunikacyjnych przyczynia się do poważnego ubytku drzewostanu w mieście.

Stopień zanieczyszczenia gleb jak i poziom degradacji i dewastacji chemicznej gruntów w Poznaniu nie wykazuje przekroczeń norm i wskaźników jakości lub też naruszenia te są nieznaczne, o sporadycznym charakterze i zasięgu, i nie stanowią istotnego zagrożenia. W większości (87%) stopień skażenia gleb występuje na poziomie naturalnej zawartości metali ciężkich.

Wysoki poziom zawartości ołowiu stwierdzono jedynie w glebach tych obszarów miasta leżących w pobliżu dróg, gdzie występuje duże natężenie ruchu kołowego, jednakże stężenie ołowiu w glebie szybko się zmniejsza, osiągając w odległości do 20 m. od jezdni znacznie mniejszą koncentrację. Niemniej w niektórych przypadkach wartość ta przekracza jeszcze wartości normatywne, co ma istotne znaczenie w przypadku ogrodów działkowych w rejonie ul. Lechickiej, Krauthoffera, Hetmańskiej i Drodze Dębińskiej, gdzie należy przewidzieć wyeliminowanie tego obszaru z produkcji owoców i warzyw, i ewentualnie zmienić charakter użytkowania ogrodów na typowo rekreacyjny lub też zlikwidować je w obecnej lokalizacji...”

Reasumując w Poznaniu istnieją korzystne warunki środowiskowe dla produkcji rolnej i ogrodniczej szczególnie w peryferyjnej strefie miasta (III strefa).

3. WARUNKI NATURALNE POZNANIA NA TLE ANALIZ PRZEPROWADZONYCH DLA POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO

FIZYCZNA OCHRONA GLEB

W Poznańskim Obszarze Metropolitalnym przeważają powierzchnie płaskorówninne i niskofaliste. Konfiguracja terenu jest na ogół korzystna dla produkcji rolniczej.

Poznański Obszar Metropolitalny położony jest w strefie ścierania się klimatu oceanicznego i klimatu kontynentalnego. Średnia roczna temperatura około 8° C jest stosunkowo wysoka i korzystna dla wegetacji roślin uprawnych. Opady roczne są niskie wynoszą 518 mm.

Największą powierzchnię zajmują gleby okresowo za suche. W gruntach ornych dominują gleby pseudobielicowe i brunatne wylugowane w małym stopniu czarne ziemie. Dominują gleby z piasków lub glin o różnym stopniu powierzchniowego spiaszczenia.

Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wyliczono metodą opracowaną w IUNG (uwzględnia on m.in.: przydatność rolniczą gleb, agroklimat, rzeźbę terenu, warunki wodne). Wskaźnik ten dla POM wynosi 66,2 w porównaniu do wskaźnika waloryzacji Polski, który wynosi 60,3 jest wyższy o 5,9.

OGÓLNY WSKAŹNIK JAKOŚCI ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ W POM

L.p.	Jednostki organizacyjne	Wskaźnik jakości rolniczej
1	Poznań	60,7
2	Luboń	62,1
3	Puszczykowo	44,4
4	Kórnik	68,3
5	Mosina	49,8
6	Swarzędz	66,8
7	Czerwonak	55,0
8	Dopiewo	69,4
9	Kleszczewo	81,1
10	Komorniki	76,6
11	Rokietnica	75,4
12	Suchy Las	64,1
13	Tarnowo Podgórne	66,4
14	POM	66,2

Źródło: Poznański Obszar Metropolitalny warunki przyrodnicze.
Jerzy Tomaszewski, Puławy 1998 r

Najwyższy wskaźnik 81,1 posiada gmina Kleszczewo a najniższy - 44,4 miasto Puszczykowo.
Poznań mając wskaźnik 60,7 plasuje się na 11 miejscu w POM.

WSKAŹNIK BONITACJI GRUNTÓW ORNYCH (W PUNKTACH) DLA GRUP GLEB 1,2,3 W POM

L.p.	Jednostki organizacyjne	Grupy gleb			Grunty orne
		1	2	3	
1	Poznań	74,5	53,6	26,2	45,6
2	Luboń	75,4	55,1	26,0	44,7
3	Puszczykowo	0,0	45,9	25,1	30,7
4	Kórnik	78,2	54,6	27,2	54,0
5	Mosina	0,0	51,1	25,0	33,0
6	Swarzędz	74,8	53,4	27,5	51,4
7	Czerwonak	74,3	52,1	26,0	39,7
8	Dopiewo	73,9	50,6	26,4	49,8
9	Kleszczewo	77,1	53,2	28,5	63,2
10	Komorniki	76,1	55,4	28,0	57,3
11	Rokietnica	77,2	53,4	26,6	58,0
12	Suchy Las	72,6	51,9	27,5	48,0
13	Tarnowo Podgórne	73,2	52,7	26,5	49,0
14	POM	75,8	53,1	25,9	50,1

Źródło: Poznański Obszar Metropolitalny warunki przyrodnicze. Jerzy Tomaszewski, Puławy 1998 r

Klasy gleb

- 1- (I - IIIb)
- 2- (IVa - IVb)
- 3- (V - VI)

Wskaźnik bonitacji gruntów ornych dla POM wynosi 50,1, a dla Polski 46,0.

Najwyższy wskaźnik bonitacji gruntów ornych posiada gmina Kleszczewo - 63,2, a najniższy miasto Puszczykowo - 30,7. **Dla Poznania wskaźnik ten równy jest 45,6.**

Wskaźnik bonitacji dla grupy gleb - 1, najwyższy w POM posiada gmina Kórnik - 78,2, jest bliższy klasie IIIa, dla której punktacja wynosi 83 punkty. Gleby tej grupy nie występują na terenie miasta Puszczykowo i w gminie Mosina. W Poznańskim Obszarze Metropolitalnym wskaźnik dla grupy 1 wynosi 75,8, czyli jest bliższy klasie IIIb, dla grupy 2 wynosi 53,1 bliżej klasy IVa, dla której wynosi 57 punktów. Wskaźnik bonitacji dla 2 grupy gleb najwyższy w POM jest w gm. Komorniki - 55,4, a najniższy w m. Puszczykowo - 45,9 - gdzie jest bliższy klasie IVb, dla której punktacja wynosi 42 punkty. Dla grupy 3 wskaźnik bonitacji gruntów ornych dla POM wynosi 25,9 i jest bliższy klasy V, dla której punktacja wynosi 30.

POWIERZCHNIA GLEB GRUP:1,2,3 W % W STOSUNKU DO POWIERZCHNI GRUNTÓW ORNYCH POM

L.p.	Jednostki organizacyjne	Grupy gleb		
		1	2	3
1	Poznań	3,5	12,2	17,2
2	Luboń	0,2	1,1	1,1
3	Puszczykowo	0,0	0,3	1,1
4	Kórnik	16,3	15,5	10,9
5	Mosina	0,0	5,8	19,6
6	Swarzędz	8,5	11,0	7,2
7	Czerwonak	1,7	3,7	8,1
8	Dopiewo	12,8	10,4	10,0
9	Kleszczewo	20,8	7,7	2,6
10	Komorniki	7,6	8,4	2,7
11	Rokietnica	14,5	8,4	4,5
12	Suchy Las	3,6	4,9	4,4
13	Tarnowo Podgórne	10,5	10,6	10,6
14	POM	100,0	100,0	100,0

Źródło: Poznański Obszar Metropolitalny warunki przyrodnicze. Jerzy Tomaszewski, Puławy 1998

Klasy gleb

- 1 (I - IIIb)
- 2 (IVa - IVb)
- 3 (V - VI)

W Poznańskim Obszarze Metropolitalnym największa powierzchnia gruntów ornych grupy 1 występuje w gm. Kleszczewo - 20,8%. Największa powierzchnia gleb grupy 2 występuje w gminie Kórnik - 15,5%, najmniejsza w m. Puszczykowo 0,3%.

Z gleb grupy 3 najwięcej występuje w gminie Mosina - 19,6% a najmniej w miastach: Luboń - 1,1% i Puszczykowo - 1,1%.

POWIERZCHNIA GLEB GRUP:1,2,3 W % W STOSUNKU DO POWIERZCHNI GRUNTÓW ORNYCH JEDNOSTEK ADMINISTRACYJNYCH POM

L.p.	Jednostki organizacyjne	Grupy gleb			Grunty orne
		1	2	3	
1	Poznań	6,7	47,9	45,4	100,0
2	Luboń	5,2	55,4	39,4	100,0
3	Puszczykowo	0,0	27,0	73,0	100,0
4	Kórnik	25,4	50,6	24,0	100,0
5	Mosina	0,0	30,7	69,3	100,0
6	Swarzędz	20,3	55,4	24,3	100,0
7	Czerwonak	8,1	37,5	54,4	100,0
8	Dopiewo	26,3	44,8	28,9	100,0
9	Kleszczewo	50,9	40,0	9,1	100,0
10	Komorniki	26,1	60,9	13,0	100,0
11	Rokietnica	37,7	45,9	16,4	100,0
12	Suchy Las	17,8	51,2	31,0	100,0
13	Tarnowo Podgórne	21,9	46,8	31,3	100,0
14	POM	22,9	45,8	31,3	100,0

Źródło: Poznański Obszar Metropolitalny warunki przyrodnicze. Jerzy Tomaszewski, Puławy 1998 r

Klasy gleb

- 1 (I - IIIb)
- 2 (IVa - IVb)
- 3 (V - VI)

W POM klasa I-IIIb stanowi 22,9% gruntów ornych, IVa -IVb 45,8%, V -VI 31,3%. Najlepiej jest w Kleszczewie , najgorzej w Mosinie i Puszczykowie.

Struktura gleb najlepsza jest w Kleszczewie 1 - 50,9%, 2 - 40%, 3 - 9,1%. Dobre warunki są także w gm. Rokietnica. Najgorsza w m. Puszczykowo 1 - 0%; 2 - 27,0%; 3 - 73,0% i w gm. Mosina 1 - 0,0%; 2 - 30,7%; 3 - 69,3%.

Ogólny wskaźnik jakości przestrzeni rolniczej dla Poznania wynosi 60,7, co plasuje miasto na 11 miejscu w POM. Wskaźnik bonitacji gruntów ornych wynosi 45,6, co daje miastu 9 miejsce. Wskaźnik bonitacji dla grupy 1 wynosi - 74,5 i jest bliższy klasie IIIb, dla której punktacja wynosi 70 pkt. Powierzchnia gleb tej grupy wynosi 3,5% w stosunku do powierzchni gleb grupy 1 w POM.

Wskaźnik bonitacji dla grupy 2 wynosi - 53,6 tj. bliżej klasy IVa. Gleby te stanowią 12,2% powierzchni gruntów tej grupy w POM.

Wskaźnik bonitacji dla grupy 3 wynosi - 26,2, czyli jest bliższy klasie V dla której punktacja wynosi 30.

17,2% gruntów POM należących do 3 grupy znajduje się w Poznaniu.

Powierzchnia gleb grupy 1 stanowi - 6,7%, grupy 2 - 47,9%, a grupy 3 - 45,4% gruntów ornych w mieście.

4. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH WYNIKAJĄCE ZE STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO

KULTUROWE UWARUNKOWANIA ROZWOJU ROLNICTWA W POZNAŃSKIM OBSZARZE METROPOLITALNYM

Na podstawie opracowania „Studium tożsamości kulturowej Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego” - dr Andrzeja Brencza (luty 1996) stwierdza się, że istotne staje się doprowadzenie do zachowania oraz odbudowy dziedzictwa historycznego i kulturowego z uwzględnieniem bezpośrednich związków funkcjonalno - przestrzennych, występujących w ramach Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego, szczególnie związanych z funkcją rolnictwa

Poniżej pokrótce przedstawiono niekorzystne zjawiska, rodzące problemy o charakterze przestrzennym.

Istnieje potrzeba OCHRONY ZACHOWANYCH, HISTORYCZNIE UKSZTAŁTOWANYCH STRUKTUR OSIEDLI jako świadectwa ewolucyjnego rozwoju osadnictwa wokół dużego ośrodka na tle obserwowanych procesów dążenia do niekontrolowanej niekiedy, zabudowy poszczególnych terenów.

W POM występują osady o zachowanych strukturach, w tym **ulicówki** (Lusowo - 1142, najstarsza, Kleszczewo, Skórzewo, Pierzchno, Kobylniki, Rumianek, Swadzim, Kamionki, Szczytniki, Rabowice, Babki, Zalasewo, Garby Wielkie, Więckowice, Żabinko, Zimin, Czapury, Napachanie, Dachowa, Daszewice, Gołuski, Lusówko -1570, najmłodsza) i **owalnice** (Ceraadz Kościelny - 1235, najstarsza, Gowarzewo, Szewce, Dopiewiec, Trzcieliny, Chomęcice, Dąbrówka, Mrowino, Góra, Kokoszczyń, Głuchowo - 1458, najmłodsza).

Owalnice i ulicówki na omawianym obszarze są prawie wszystkie wsiami o kształtach w pełni rozwiniętych.

Fakt ten oraz data lokowania świadczą o ciągłości procesów osadniczych.

Inną charakterystyczną formą osadniczą są **wsie folwarczne**, kształtowane od połowy XV do XVIII wieku, a więc w okresie rozwoju folwarków pańszczyźnianych. Wsie folwarczne z reguły zachowały się w niezmienionej postaci, szczególnie te, które stanowiły wyodrębnione osiedla folwarczne jak: Sobota, Pawłowice, Roztworowo, Rozalin, Więckowice, Zborowo, Żarnowiec, Szreniawa, Rosnowo, Dymaczewo Stare, Rogalin Nowa Wieś, Czołowo, Żerniki, Śródka, Nagradowice, Jasin, Puszczykowo - Zaborze, Święcinek, Uzarzewo, Wierzenica, Annowo, Trzaskowo i Szlachęcin.

Niezaprzeczalny wpływ na krajobraz na południu i wschodzie Poznania miała tzw. kolonizacja olenderska, przeprowadzana od XVI - XVIII wieku. Wyróżniają się dwa typy **osad olenderskich**: 1 - małe, złożone z kilku, najwyżej kilkunastu gospodarstw; mniej więcej takie pozostały do dziś (Krosinko, Drużyna, Nowinki, Sowinki, Baranówko, Baranowo, Huby Rogalińskie, Rogalin - Polesie, Huby Mieczewskie, Bielawy, Jaryszki, Świątniczki, Gądko, Robakowo, Garby Małe, Gortatowo Huby, Wierzenica i Promnice) i 2 - rozproszone, które powstawały najczęściej na terenach leśnych, jak: Borówiec, Czmoniec, Trzykolne Młyny, a w pasie puszczańskim, oddzielającym dawny powiat gnieźnieński od poznańskiego: Uzarzewo Huby, Wierzenica - Pawłówek, Kliny, Milno i Zielonka.

zupełnie inny przebieg miały procesy osadnicze na terenach położonych na północ i północny - wschód od Poznania. Wyraźne piętno odcisnęły tu reformy agrarne z połowy XIX wieku, prowadzące do tworzenia wydzielonych osiedli folwarcznych i podziałów zwartych dotąd wsi na kilka oddzielnych kolonii oraz najnowsza kolonizacja niemiecka z przełomu XIX/XX wieku. Po roku 1886, w okresie działania Pruskiej Komisji Osadniczej, następowało wykupywanie gruntów folwarcznych i zakładanie na nich kolonii niemieckich. Do takich osad zalicza się: Piątkowo (dziś w granicach Poznania), Suchy Las, Jelonek, Złotniki, Złotkowo, Gołęczewo, Zielątkowo i Chłudowo. Wymienione procesy wraz z wcześniejszym osadnictwem olenderskim zniszczyły prawie całkowicie średniowieczną strukturę osadniczą tej części obszaru metropolitalnego.

Podstawowy problem przestrzenny stanowi zachowanie pierwotnych kształtów wsi i historycznych cech ich struktur przestrzennych. Konieczne jest szczególne zwrócenie uwagi aby zasady rozwoju przestrzennego gmin wchodzących w skład Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego formułować w sposób uwzględniający zachowanie i podkreślenie historycznych układów osadniczych.

Uzyskanie różnorodności i wzajemnego uzupełniania się rodzajów funkcji turystyczno - wypoczynkowo - poznawczych występujących w POM (i np. dążenie do utworzenia atrakcyjnych połączeń umożliwiających wyprawy „od dworu do dworu” czy „od folwarku do folwarku”), wykorzystujących ZESPOŁY DWORSKO - FOLWARCZNE I PAŁACOWO - FOLWARCZNE („Zespoły Dworsko - Folwarczne i Pałacowo - Folwarczne w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym”, Muzeum Narodowe Rolnictwa i przemysłu rolno - spożywczego w Szreniawie, 1997) natrafia na barierę związaną ze stanem zespołów dworsko - folwarcznych i pałaców, a także ich funkcjami oraz obecnym sposobem zagospodarowania ich otoczenia.

Od 1990 roku, gdy rozwiązano PGR-y, a majątki przejęła Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, obiekty często stoją puste i niszczeją.

W POM znajduje się 137 zachowanych zespołów dworsko-folwarcznych i 43 ślady po folwarkach. Większość z zachowanych obiektów wymaga bieżącego lub kapitalnego remontu. Wykaz zespołów dworsko-folwarcznych wraz z ich krótką charakterystyką przedstawiono w załączonej tabeli. Właścicielami zespołów lub obiektów je współtworzących są: Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa (46), osoby prywatne (26), RSP (13), Urzędy miast i gmin (20) oraz uczelnie i in.

Gmina Miejscowość	Zach.	Niez.	Własność	Użytkownik	Stan obiektów
Poznań	23	9			
Antonin	1		pryw.	pryw.	4, 3
Chartowo		1			
Edwardowo	1		Skarb Państwa, MPGM Sp. z o.o.	Jedn. wojskowa, lokatorzy	4
Franowo		1			
Głuszyna	1		MPGM Sp. z o.o. ,Dro-Kan Sp. z o.o.	Dro-Kan Sp. z o.o. lokatorzy	5, 4, 3
Golećcin		1			
Junikowo		1			
Kiekrz		1			
Kobylepole	1		MPGM Sp. z o.o., ZNTK	lokatorzy	5, 4, 3
Kobylepole - Huby	1		MPGM Sp. z o.o. ,AWR Sp.	pryw.	4
Krzesiny	1		MPGM Sp. z o.o.	Przedszkole	4
Krzyżowniki	1		MPGM Sp. z o.o.	lokatorzy	4, 3
Ławica	1		Pozmeat S.A. ,MPGM	kowalstwo artystyczne „Coln”	4, 3
Mała		1			
Marcelin	1		AR	AR ,Adviser-PHU	4, 3
Minikowo	1		pryw.	lokatorzy, Sp. z o. o.	4, 3
Morasko	1		Zgromadz. Sióstr Misjonarek AWR SP, prywatny	Zgromadz. Sióstr Misjonarek prywatny, lokatorzy	5, 4, 3, 2, 1
Naramowice	1		AWR SP	Gosp. Ogrod. S.P. „Naramowice”	5, 4
Nowa Wieś Górna	1		pryw.	pryw.	5, 4, 3
ul. Palacza	1		UAM, SM „Grunwald”	UAM, lokatorzy	4, 3
Piątkowo		1			
Piotrowo	1		Skarb Państwa - Jedn. woj. Wielkp. spółdz. ogrod-pszczel. MPGM Sp. z o.o.	prywatny, lokatorzy	5, 4, 3
Podolany		1			
Pokrzywno	1		Zgromadz. Sióstr Elżbietanek PH Domus	Zgromadz. Sióstr Elżbietanek PH Domus	4
Radojewo	1		Urząd Miejski w Poznaniu prywatny.	prywatny, lokatorzy	4, 3
Sołacz	1		AR	AR	5
Spławie	1		AWR SP, MPGM, prywatny	prywatny, lokatorzy	4, 3
Strzeszyn	1		Instytut Bud., Mech. i elektryfikacji rolnictwa, PHU Sp. z o.o.	Instytut Bud., Mech. i elektryfikacji rolnictwa, PHU Sp. z o. o	4, 5
Strzeszynek		1			
Szczepankowo	1		AWR SP	lokatorzy	4, 3
Umultowo	1		prywatny.	prywatny.	4, 3
Żabikowo	1		prywatny.	prywatny.	4
Czerwonak	7	2			
Annowo	1		AWR SP, Wiej. Spółdz. Mieszk.	GRSP w Owińskach	4, 3
Bolechowo	1		Urząd Gminy	lokatorzy	4, 3, 2
Kicin	1		Urząd Gminy	lokatorzy	4
Mielno	1		Urząd Gminy, Wiej. Spółdz. Mieszk. prywatny.	lokatorzy	4
Miękówko		1			
Owińska	1		Urząd Gminy, Wiej. Spółdz. Mieszk. prywatny., AWRSP	GRSP, lokatorzy	4, 3
Potasze		1			
Szlachęcin	1		AWR SP	GRSP	4, 3
Trzaskowo	1		AWR SP, Wiej. Spółdz. Mieszk.	GRSP, lokatorzy	4, 3
Dopiewo	14	9			
Dąbrówka	1		RSP „Dąbrówka”	RSP, szk. podst., lokatorzy	4, 3
Dopiewiec	1		AWR SP, SM w Konarzewie	Sp. z o.o., Gosp. Rolne, lokatorzy	4, 3, 2
Dopiewo	1		AWR SP, SM w Konarzewie	Sp. z o.o., Gosp. Rolne, lokatorzy	5, 4, 3
Fiałkowo	1		AWR SP	lokatorzy	4
Gołuski		1			
Gurowo		1			

Joanka		1			
Konarzewo	1		AWR SP, SM w Konarzewie	Sp. z o.o., Gosp. Rolne, lokatorzy	4, 3
Lisówki		1			
Pałędzie		1			
Podgaj		1			
Podłożyny	1		AWR SP, SM w Konarzewie	Sp. z o.o., Gosp. Rolne, lokatorzy	4, 3
Pokrzywnica	1		pryw.	pryw.	4
Polityka		1			
Skórzewo	1		RSP w Skórzewie	RSP w Skórzewie	4
Trzcielín 1	1		AWR SP, SM w Konarzewie	Sp. z o.o., Gosp. Rolne, lokatorzy	4, 3
Trzcielín 2	1		AWR SP	lokatorzy	4, 3
Trzcielín 3	1		AWR SP, SM w Konarzewie	lokatorzy	4, 3
Więckowice	1		AWR SP, SM w Konarzewie	Sp. z o.o., Gosp. Rolne, lokatorzy	4, 3
Więckówko		1			
Zborowo	1		AWR SP, SM w Konarzewie	Sp. z o.o., Gosp. Rolne, lokatorzy	4, 3
Zborówko		1			
Żarnowiec	1		AWR SP	Sp. z o.o., Gosp. Rolne	4, 3, 2
Kleszczewo	15	1			
Bylino		1			
Gowarzewo	1		Urząd Gminy w Kleszczewie, przyw.	przedszkole, przyw.	4, 3
Kleszczewo	1		Poznańska Hod. Roślin, przyw.	Poznańska Hod. Roślin, przyw.	4, 3
Komorniki	1		RSP, Komorniki, przyw.	RSP, Komorniki, przyw.	4, 3
Krowo	1		AWR SP	SM, gosp. rolne	5, 4
Krzyżowniki	1		pryw.	pryw.	5, 4
Lipowice	1		pryw.	pryw.	4, 3
Markowice	1		pryw.	pryw.	5, 4, 3
Nagradowice	1		Poznańska Hod. Roślin, parafia rzym.-kat., Spółdz. Mieszk.	Poznańska Hod. Roślin, parafia rzym.-kat, lokatorzy	5, 4, 3
Poklatki	1		Urząd Gminy w Kleszczewie, przyw.	lokatorzy	4
Synowice	1		pryw.	pryw.	4
Szewce	1		Urząd Gminy w Kleszczewie, przyw.	lokatorzy	4, 3, 2
Śródka	1		RSP, Krzyżowniki, przyw.	lokatorzy	4, 3, 1
Tulce	1		Poznańska Hod. Roślin, S.M.	lokatorzy	5, 4
Zadęby	1		pryw.	pryw.	4
Zimin	1		pryw., AWRSP	lokatorzy	4, 3
Komorniki	7	1			
Chomęcice	1		S.M. w Konarzewie	S.M. w Konarzewie	4, 3
Głuchowo	1		pryw.	lokatorzy	4
Hilarówko		1			
Komorniki	1		RSP w Komornikach, przyw.	RSP w Komornikach, przyw.	4
Plewiska	1		Urząd Gminy w Komornikach, pryw.	Herbapol, przyw.	5, 4
Rosnowo	1		AWR SP	Gospodarstwo Sadownicze	4
Szreniawa	1		Muzeum Narodowe Rolnictwa GRSP w Komornikach	Muzeum Narodowe Rolnictwa GRSP w Komornikach	5, 4, 1
Wiry	1		AWR SP, przyw.	PH s.c., GRSP Szreniawa	4, 3
Kórnik	17	1			
Biernatki	1		AWR SP, S.M. Łęknio	lokatorzy	4, 3, 2
Celestynowo	1		Parafia Rzym.-kat.	lokatorzy	4, 3
Dachowa	1		Sp. z o.o., S.M. w Szczodrzykowie	lokatorzy	4, 3
Dworzyska	1		Ośrodek Bad.-Rozw. Drobniarstwa	hodowla drobiu wodnego	4
Dziecmierowo	1		PAN, przyw	PAN, przyw	5, 4
Gądko	1		Sp. z o.o., S.M. w Szczodrzykowie	lokatorzy	5, 4, 3, 2, 1
Jaryszki	1		pryw.	pryw.	5, 4
Koninko	1		AWR SP, S.M. w Szczodrzykowie	Gospod. Rolne, lokatorzy	4, 3
Kórnik	1		PAN, Urząd Gminy w Kórniku	PAN, Urząd Gminy w Kórniku	5
Kromolice	1		Sp. z o.o., S.M. w Szczodrzykowie	lokatorzy	4, 3
Pierzchno	1		Sp. z o.o., w Szczodrzykowie	Zakład Rolny	4, 3
Prusinowo	1		AWR SP, S.M.Łęknio	Gospodarstwo Rolne	4
Robakowo	1		RSP Robakowo, Urząd Miasta i Gminy	RSP Robakowo, Urząd Miasta i Gminy, lokatorzy	5, 4, 3, 2,
Runowo	1		Sp. z o.o., S.M.w Szczodrzykowie	Sp. z o.o., lokatorzy	4, 3
Szczodrzykowo	1		Sp. z o.o., S.M.w Szczodrzykowie	Sp. z o.o., lokatorzy	4, 3
Szczytniki	1		RSP Robakowo, Urząd Miasta i Gminy, przyw.	lokatorzy	4, 3
Świątniczki		1			
Żerniki	1		AWR SP, S.M. w Szczodrzykowie	Gospod. Rolne, lokatorzy	4, 3
Luboń	1				
Luboń	1		Urząd Gminy	pryw., hurtownia	4, 3
Mosina	8	2			

Babki	1	1	Sp. z o.o., S.M.w Szczodrzykowie	Sp. z o.o., S.M.w Szczodrzykowie	4, 3
Baranowo		1			2
Bolesławiec	1		AWR SP	brak	
Budzyń	1		Urząd Miasta i Gminy Mosina	Zakład Usług Komunalnych,	4
				Przeds. Gosp. Komunal. i Mieszk.	4, 3
Głuszyna Leśna	1		AWR SP	Wielkp. Zakł. Przem. Ziemniacz.	
Krajkowo		1			
Podlesie	1		AWR SP	„Majątek Rogalin” Sp. z o.o.	3
Pożegowo	1		Urząd Miasta i Gminy Mosina	Przeds. Gosp. Komunal. i Mieszk.	4
Rogalin	1		AWR SP, pryw.	Majątek „Rogalin” Sp. z oo, lokatorzy	4, 3
Sowiniec	1		AWR SP	dzierżawa	4
Rokietnica	11	3			
Bytkowo	1		Spółdz. Rol. w Rokietnicy, pryw.	Spółdz. Rol. w Rokietnicy, pryw.	4, 3
Cerekwica	1		Gm. Spółdz. Samopomoc Chłopska	Janra s.c., pryw.	4, 3
			pryw.		
Dalekie	1		AWR SP	Dom Handlowy	4
Kobylniki		1			
Mrowino	1		AWR SP , pryw.	Dom Handlowy, pryw.	4, 3
Napachanie	1		AWR SP,pryw	Dom Handlowy	4, 3
Pawłowice	1		AWR SP,pryw	dzierżawa	4, 3
Przybroda	1		AR, pryw.	AR , Rol.-Sadow. Gosp. Dośw.	5, 4
Rokietnica	1		RSP , Zesp. Szkół Rol., pryw.	RSP , Zesp. Szkół Rol., pryw.	5, 4, 3
Roztworowo	1		AWR SP, SM w Żydowie	Sp z o.o., lokatorzy	4, 3
Sobota	1		AWR SP	Przeds. Rol „Sobrol”sp. z o.o. pryw.	5, 4, 3
Starzyny		1			
Zmysłowo		1			
Żydowo	1		AWR SP, SM w Żydowie	przedszkole, Sp z o.o.,pryw.	5, 4
Suchy Las	4	7			
Biedrusko	1		Jedn. Wojskowa	Jedn. Wojskowa	5
Chłudowo	1		Zgromadz. Słowa Bożego, pryw.	Zgromadz. Słowa Bożego, pryw.	5, 4, 3
Chojnica		1			
Glinno		1			
Goleńczewo		1			
Knyszyn		1			
Łagiewniki		1			
Truskotowo		1			
Tworkowo		1			
Zielątkowo	1		pryw.	pryw.	4, 3
Złotniki	1		AWR SP	AR , Rol. Gosp. Dośw., pryw.	4, 3, 2
Swarzędz	14	3			
Garby		1			
Janikowo	1		pryw.	pryw.	4
Jasin	1		AWR SP	GRSP w Uzarzewie	4, 3
Karłowice	1		AWR SP, SM w Wierzonce	GRSP w Karłowicach, lokatorzy	4, 3
Kruszewnia	1		RSP w Kruszewni	RSP w Kruszewni	4, 3, 2
Nowa Wieś	1		Instytut Weterynarii w Puławach	Zakł. Bad. Chorób Owadów Użytk.	5, 4
				Muzeum Narodowe Rolnictwa	
Paczkowo	1		Urząd Miasta i Gminy Swarzędz	Szk. podst., RSP, lokatorzy	5, 4
			RSP Paczkowo, lokatorzy		
Pawłówko		1			
Puszczykowo -	1		pryw.	pryw.	5, 4
Zaborze					
Rabowice	1		pryw.	lokatorzy	4, 3
Sarbinowo	1		pryw.	pryw.	4, 3, 1
Swarzędz		1			
Święcinek	1		AWR SP, SM w Uzarzewie	GRSP w Uzarzewie, lokatorzy	4, 3
Uzarzewo	1		AWR SP, SM w Uzarzewie	GRSP , lokatorzy, Muzeum Narodowe	5, 4
			AWR SP		
Wierzenica	1		AWR SP, SM w Wierzonce	Sp z o.o., lokatorzy	4, 3
Wierzonka	1		AWR SP, SM w Wierzonce	Gosp. Rolne w Wierzonce, lokatorzy	4, 3
Zalasewo	1		Urząd Miasta i Gminy Swarzędz	Szk. podst., lokatorzy	4, 3
			pryw.		
Tarnowo	16	5			
Podgórne					
Baranowo	1		AR	AR	5, 4, 3
Batorowo		1			
B(r)uchweide		1			
Ceradz Kościelny		1			

Chyby	1	ZDOKP	ZDOKP	5, 4
Góra	1	pryw.	pryw.	4
Jankowice	1	Urząd Gminy Tarnowo Podgórne	RSP Jankowice, przyw., ZSP	5, 4, 3, 1
Karolewo	1	pryw.	pryw.	4, 3
Kokoszczyń	1	1		
Lusowo	1	pryw.	pryw.	4
Lusówko	1	RSP w Lusówku, przyw.	RSP w Lusówku, przyw., przedszkole	5, 4, 3
Lusówko	1	pryw.	pryw.	4
Otowo	1	1		
Przeźmierowo	1	Gm. Spółdz. Samopomoc Chłopska	Gm. Spółdz. Samopomoc Chłopska	4
Rozalin	1	Urząd Gminy Tarnowo Podgórne		
		RSP w Lusówku	RSP w Lusówku, przyw	4, 3
Rumianek	1	Urząd Gminy Tarnowo Podgórne	lokatorzy	4, 3
Sady	1	Spółdz. Rolniczo-Handlowa, przyw.	Spółdz. Rolniczo-Handlowa, lokatorzy	4
Sierosław	1	Urząd Gminy Tarnowo Podgórne	Spółka Albrecht, przyw.	5, 4, 2
		pryw.		
Sobiesiernie	1	pryw.	pryw.	4
Swadzim	1	AR, przyw.	AR, przyw.	5, 4, 3
Tarnowo Podgórne	1	Urząd Gminy Tarnowo Podgórne	Przedszkole	5, 4, 3
		Gm. Spółdz. Samopomoc Chłopska	Poznańska Spółdz. Mleczarska	
		Poznańska Spółdz. Mleczarska	pryw.	
		pryw.		
RAZEM	137	43		

Stan techniczny budynku:

0 - UNICESTWIONY - całkowite zniszczenie naziemnej części budynku

1 - RUINA - zachowane częściowo mury budynku

2 - ZNISZCZONY - zachowane mury w pełnej wysokości, częściowo sklepienia, stropy, konstrukcja dachu

3 - ZDEWASTOWANY - wymaga remontu kapitalnego

4 - STAN DOSTATECZNY - wymaga bieżącego remontu

5 - STAN DOBRY - remontowany na bieżąco

Ze wspomnianymi obiektami wiąże się występowanie parków o historycznych funkcjach.

W POM znajduje się 129 parków zabytkowych lub kwalifikujących się do objęcia ochroną. W tym 66 wpisanych jest do rejestru zabytków. Parki są w różnym stanie. Problemem jest nie tylko zachowanie i ewentualna rekonstrukcja parków lecz także sposób zagospodarowania ich otoczenia. Zdarza się, że sąsiedztwo parku powoduje przestrzenny dysonans z ideą parku.

Gmina	parki zabytkowe	w tym wpisane do rejestru
Poznań	56	25
Czerwonak	6	3
Dopiewo	9	7
Kleszczewo	9	4
Komorniki	4	2
Kórnik	11	1
Mosina	3	1
Rokietnica	8	7
Suchy Las	3	3
Swarzędz	11	6
Tarnowo Podgórne	9	7

13 parków współtworzy zespoły folwarczne, 45 zespoły dworsko - folwarczne, 28 zespoły pałacowo - folwarczne.

66 parków wpisanych jest do rejestru zabytków.

Wykorzystywanie STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH (w POM - ponad 3900) i GRODZISK do promowania różnorodności kulturowej POM poprzez odpowiednie zagospodarowywanie przestrzeni wokół szczególnie atrakcyjnych, stopniowo odsłanianych obiektów, napotyka na problem własności terenów, na których występują obiekty dziedzictwa archeologicznego oraz problem udostępniania informacji szerokiemu ogółowi odbiorców (poszukiwacze skarbów) - („Stanowiska archeologiczne na terenie aglomeracji poznańskiej”, Andrzej Prinke, Poznań 1997)

Zabytki archeologiczne bywają niszczone m.in. poprzez nieodpowiednie, intensywne działania rolnicze i budowlane. Oczywiście jest, że wszelkie działania inwestycyjne itp., prowadzone w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk archeologicznych wymagają uzgodnienia z Archeologiem Wojewódzkim. Rozmieszczenie stanowisk zilustrowano na załączniku graficznym.

Trudno jest jednoznacznie stwierdzić czy byłoby lepiej aby stanowiska archeologiczne były własnością państwową, co oznaczałoby konieczność ich wywłaszczenia na masową skalę i co wiązałoby się z nieprawdopodobnymi kosztami i innymi konsekwencjami, czy też lepsze byłoby znalezienie odpowiedniego, oświeconego właściciela i użytkownika (jedno z założeń polityki państwa).

Wbrew pozorom dobrym użytkownikiem były PGR-y, które gospodarując na dużej powierzchni, mogły pozwolić sobie na wyłączenie spod upraw niektórych obszarów. Nowi, energiczni właściciele lub dzierżawcy, przystępują do intensywnych działań rolniczych i budowlanych, niszczących częstokroć dziedzictwo archeologiczne głęboką orką lub poprzez niwelowanie stanowisk o własnej formie terenowej. Być może zatem, najcenniejsze stanowiska archeologiczne, takie jak grodziska czy dwory nie powinny jednak stanowić własności prywatnej ale winny stać się rezerwatami archeologicznymi.

W POM zweryfikowano z wynikiem pozytywnym 8 grodzisk, w tym - 3 stożkowe, 5 wklęsłych i jedno wieloczołowe. Grodziska występują w gminach: Dopiewo, Kórnik, Poznań, Rokietnica, Suchy Las i Swarzędz. Spośród nich 4 grodziska są zniszczone.

Ponadto weryfikacji, uprzednio uznawanych za grodziska, wymaga 9 obiektów znajdujących się w gminach: Czerwonak (Owińska, Koziegłowy), Kleszczewo (Tulce), Komorniki (Komorniki, Głuchowo), Poznań (Nowe Miasto), Rokietnica (Przybroda).

W POM występuje ponadto dwór obronny (gmina Mosina, Krajkowo), podgrodzie (Poznań, wyspa) oraz wymagające zweryfikowania nasypy (Dopiewo, Trzcielin; Kleszczewo, Krzyżowniki).

Podobnie jak w przypadku zabytków archeologicznych intensywne działania rolnicze mogą prowadzić do niszczenia ww. zabytków.

W POM występują osady o zachowanych strukturach, w tym ulicówki i owalnice. Inną charakterystyczną formą osadniczą są wsie folwarczne, z reguły zachowane w niezmienionej postaci.

Wpływ na krajobraz na południu i wschodzie Poznania miała tzw. kolonizacja olenderska, przeprowadzana od XVI - XVIII wieku. Wyróżniają się dwa typy osad olenderskich: 1 - małe, złożone z kilku, najwyżej kilkunastu gospodarstw; i 2 - rozproszone, które powstawały najczęściej na terenach leśnych, w pasie puszczańskim, oddzielającym dawny powiat gnieźnieński od poznańskiego. Zupełnie inny przebieg miały procesy osadnicze na terenach położonych na północ i północny - wschód od Poznania. Wyraźne piętno odcisnęły tu reformy agrarne z połowy XIX wieku, prowadzące do tworzenia wydzielonych osiedli folwarcznych i podziałów zwartych dotąd wsi na kilka oddzielnych kolonii oraz najnowszą kolonizacją niemiecką z przełomu XIX/XX wieku. Po roku 1886, w okresie działania Pruskiej Komisji Osadniczej, następowało wykupywanie gruntów folwarcznych i zakładanie na nich kolonii niemieckich.

W POM znajduje się 138 zachowanych zespołów dworsko-folwarcznych i 44 ślady po folwarkach. Większość z zachowanych obiektów wymaga bieżącego lub kapitalnego remontu. Na tym terenie istnieje 129 parków zabytkowych lub kwalifikujących się do objęcia ochroną. W tym 66 wpisanych jest do rejestru zabytków.

W POM jest ponad 3900 stanowisk archeologicznych, zweryfikowano z wynikiem pozytywnym 8 grodzisk, w tym (3 stożkowe, 5 wklęsłych) i jedno wieloczołowe. Spośród nich 4 grodziska są zniszczone.

5. PROCESY SPOŁECZNO - EKONOMICZNE JAKO UWARUNKOWANIE ROZWOJU ROLNICTWA W POZNAŃSKIM OBSZARZE METROPOLITALNYM

Na początku lat 90-tych do gospodarki uspołecznionej należało ok. 41% użytków rolnych znajdujących się w POM. Do 1995 roku ich ilość zmniejszyła się i wynosiła ok. 31% użytków rolnych. Po likwidacji Państwowych Gospodarstw Rolnych Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa przejęła ok. 24 tys. ha, w tym 23 tys. ha po byłych PGR-ach. Likwidacja PGR-ów stworzyła niekorzystną sytuację w zakresie produkcji rolniczej:

- wzrost ilości odłogów
- bezrobocie
- postępująca degradacja infrastruktury technicznej i społecznej

Do kwietnia 1997 roku, AWR SP trwale rozdysonowała (sprzedaż, nieodpłatne przekazanie do gmin, Lasów Państwowych, zwrot na rzecz osób prawnych, Kościoła) 3255 ha, a więc ok. 14% gruntów z Zasobu.

W poszczególnych gminach przedstawia się to następująco:

POZNAN	49 ha	OK. 3%
Czerwonak	82 ha	ok. 5%
Dopiewo	673 ha	ok. 47%
Kleszczewo	69 ha	ok. 3%
Komorniki	149 ha	ok. 7%
Kórnik	717 ha	ok. 19%
Mosina	36 ha	ok. 2%
Rokietnica	172 ha	ok. 5%
Suchy Las	43 ha	ok. 3%
Swarzędz	194 ha	ok. 8%
Tarnowo Podgórne	71 ha	ok. 10%
Ogółem	3255 ha	ok. 14%

W Poznaniu sprzedaż i dzierżawa gruntów rolnych wynosiła

ROK	DZIERŻAWA (w ha)	Sprzedaż (w ha)
do 1997	9,92	25,55
1998	–	77,65
I kwartał 1999	–	–
Razem	9,92	103,20

Tereny sprzedawane przez AWR SP prywatnym nabywcom na cele upraw rolniczych, często stanowią później cel zabiegów o przekwalifikowanie ich na działki budowlane. Obserwuje się występowanie trudności ze znalezieniem inwestorów, zainteresowanych nabywaniem od AWR SP, dużych arealów gruntów. Porównawcza, przeciętna wielkość gospodarstwa rolnego w POM wynosi 11,9 ha, Jak wskazują doświadczenia europejskie dopiero przy wielkościach gospodarstw powyżej 30 ha, dochody z pracy w rolnictwie zapewniają odpowiedni poziom życia i wymuszają rezygnację z dodatkowego zatrudnienia poza rolnictwem.

Zatrudnienie w rolnictwie

W POM pracujących (bez rolników indywidualnych i duchownych oraz bez zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących nie przekracza 5) jest ogółem 268505 osób, w rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie pracuje -3358 osób tj. 1,25% zatrudnionych ogółem.

W poszczególnych gminach wygląda to następująco:

L.p.	JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE	Zatrudnieni		%
		ogółem	W rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie	
1	Poznań	226281	1223	0,54
2	Luboń	3597	5	0,14
3	Puszczykowo	2311	6	2,60
4	Kórnik	3231	301	9,32
5	Mosina	4200	204	4,86
6	Swarzędz	8125	251	3,09
7	Czerwonak	5094	273	5,36
8	Dopiewo	2265	367	16,20
9	Kleszczewo	548	186	33,94
10	Komorniki	2690	141	5,24
11	Rokietnica	1164	112	9,62
12	Suchy Las	3110	51	1,64
13	Tarnowo Podgórne	5889	238	4,04
14	POM	268505	3358	1,25

Źródło: Rocznik statystyczny województwa poznańskiego 1997r.

Na terenie Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego Najwyższe zatrudnienie jest w Kleszczewie gdzie wynosi ok. 34% i Dopiewie ok. 16%.

Najniższe zatrudnienie w tym dziale gospodarki występuje w Poznaniu - 0,5% i Luboniu -0,1% ogółu zatrudnionych w tych miejscowościach.

W Poznaniu pracuje ok. 8 tys. rolników indywidualnych co łącznie daje zatrudnienie w rolnictwie na poziomie ok. 4,1% ogółu zatrudnionych.

Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego użytkowania terenów

Użytki rolne w stosunku do powierzchni użytków rolnych POM w 1996 roku

L.p.	Jednostki organizacyjne	Użytki rolne	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska
1	Poznań	11,2	10,8	27,4	12,4	5,8
2	Luboń	0,9	0,9	0,4	0,6	0,6
3	Puszczykowo	0,4	0,4	0,9	0,6	0,9
4	Kórnik	15,0	14,7	11,6	16,2	28,5
5	Mosina	11,0	10,1	3,1	23,7	21,9
6	Swarzędz	9,0	9,2	8,9	7,7	5,7
7	Czerwonak	4,7	4,6	2,5	4,0	9,2
8	Dopiewo	10,3	11,1	2,0	5,6	1,4
9	Kleszczewo	8,8	9,5	1,5	3,0	4,5
10	Komorniki	6,2	6,1	17,7	3,9	2,2
11	Rokietnica	8,1	8,2	8,9	7,2	9,5
12	Suchy Las	4,2	4,1	7,4	5,0	2,4
13	Tarnowo Podgórne	10,2	10,3	8,5	10,1	7,4
14	POM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne

Największa powierzchnia użytków rolnych znajduje się w gminie Kórnik (15,0%), mieście Poznaniu (11,2%) i gminie Tarnowo Podgórne (10,2%). Najmniej w Luboniu (0,9%) i Puszczykowie (0,4%). Gruntów ornych najwięcej jest w gminie Kórnik (14,7%) i gm. Dopiewo (11,1%). Najmniej w Puszczykowie (0,4%) i Luboniu (0,9%).

Największe powierzchnie sadów w stosunku do powierzchni POM znajdują się w m. Poznaniu (27,4%)

i gm. Komorniki (17,7%). Najmniej w m. Luboniu (0,4%) i Puszczykowie (0,9%).

Powierzchnia łąk największa jest w gminie Mosina (23,7%) i gm. Kórnik (16,2%) i Poznaniu (12,4%) najmniejsza w miastach: Luboniu (0,6%) i Puszczykowie (0,6%) oraz w gm. Kleszczewo (3,0%).

Areał pastwisk największy jest w gm. Kórnik (28,5%) gm. Mosina (21,9%) najmniejszy w m. Luboniu (0,6%) i m. Puszczykowo (0,9%)

Struktura użytków rolnych w gminach w stosunku do powierzchni ogólnej w poszczególnych jednostkach administracyjnych

L.p.	Jednostki organizacyjne	Powierzchnia ogółem	Użytki rolne	Grunty orne	sady	Łąki	Pastwiska
1	Poznań	100,0	32,5	27,8	2,1	2,3	0,3
2	Luboń	100,0	48,1	44,8	0,5	2,0	0,8
3	Puszczykowo	100,0	19,5	15,6	1,1	1,9	0,9
4	Kórnik	100,0	61,2	52,9	1,3	4,3	2,7
5	Mosina	100,0	49,1	39,6	0,4	6,8	2,3
6	Swarzędz	100,0	67,1	60,6	1,8	3,7	1,0
7	Czerwonak	100,0	43,0	38,0	0,6	2,4	2,0
8	Dopiewo	100,0	72,3	69,2	0,4	2,5	0,2
9	Kleszczewo	100,0	89,4	86,0	0,4	2,0	1,0
10	Komorniki	100,0	70,9	62,0	5,4	2,9	0,6
11	Rokietnica	100,0	78,0	69,3	2,1	4,5	2,1
12	Suchy Las	100,0	27,4	23,6	1,3	2,1	0,4
13	Tarnowo Podgórne	100,0	76,5	68,6	1,7	4,9	1,3
14	POM	100,0	55,1	48,7	1,5	3,6	1,3

Źródło: opracowanie własne

Najwyższy odsetek użytków rolnych występuje w gm. Kleszczewo (89,4%), najniższy w m. Puszczykowo (19,5%).

Gminy wokół Poznania zachowują charakter rolniczy, dostosowany w znacznym stopniu do potrzeb mieszkańców Poznania. Najwyższy odsetek użytków rolnych występuje w gm. Kleszczewo (89,4%), najniższy w m. Puszczykowo (19,5%).

6. CHARAKTERYSTYKA UPRAW ROLNYCH I HODOWLI W POZNANIU NA TLE POM

Na terenie Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego powierzchnia zasiewów wynosiła w 1996 roku 71585 ha. Uprawiano:

- zboża - 68%
- kukurydza - 5,8%
- ziemniaki - 6,0%

przemysłowe - 5,7%
pastewne - 6,0%
strączkowe - 0,6%
pozostałe - 7,7%

Hodowla

W 1996 roku na terenie Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego rolnicy hodowali 23306 sztuk bydła (z tego 58% rolnicy indywidualni), 139893 sztuk trzody chlewnej (rolnicy ind. 85%), 3100 sztuk owiec (rolnicy ind. 27%), 603 konie (rolnicy ind. 76%) i ok. 427 tys. sztuk kur - z czego rolnicy indywidualni ok. 44%. W chowie bydła i trzody chlewnej przoduje gmina Kórnik. Najwięcej owiec znajduje się w gminie Suchy Las, a koni w gminie Kleszczewo i w gminie Mosina. **W hodowli kur na czoło wysuwa się zdecydowanie gmina Dopiewo i miasto Poznań.** Na bazie produktów rolnych uzyskiwanych w regionie, rozwija się działalność produkcyjna.

Ogrodnictwo

W gminach wchodzących w skład Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego działa zakład ogrodniczy Naramowice i gospodarstwo sadownicze w Rosnowie oraz wiele prywatnych gospodarstw ogrodniczych.

W Poznaniu i w okolicznych gminach rozwijają działalność szkółki drzew i roślin ozdobnych. Są wśród nich:

W Poznaniu - Centrum Agrotechniczne Botanik (fundacji Uniwersytetu im. A. Mickiewicza);

Twój Ogród - duże drzewa i krzewy ozdobne; CNOS - Przedsiębiorstwo nasiennictwa ogrodniczego i szkółkarstwa. Wiele prywatnych gospodarstw szkółkarskich znajduje się w Szczepankowie, Sławiu, Krzesinkach;

W Czerwonaku - Przedsiębiorstwo Ogrodnicze Owiplant Sp. z o.o. (uprawy roślin ozdobnych); Platan - Kicin (rośliny ozdobne); Ogród - Koziegłowy;

W Kórniku - Zakład Doświadczalny Polskiej Akademii Nauk (szkółka hodowlana);

W Puszczykowie - Evergreens (szkółka drzew i krzewów ozdobnych);

W Suchym Lesie - Agro Plant (materiały siewne, sadzonki drzew i krzewów);

W Tarnowie Podgórny - Neropo Sp. z o.o. (kwalifikowana szkółka drzew i krzewów)
Centrum Ogrodnicze Yucca.

Poza wymienionymi szkółkami drzew i krzewów ozdobnych działają w: Poznaniu, Borówcu, Chomęcicach, Dzieńmierowie, Janikowie, Komornikach, Luboniu, Lusowie, Łowęcinie, Rabowicach, Swarzędzu, Tarnowie Podgórny, Żółnikach, Konarzewie, Skórzewie, Rokietnicy, Chłudowie i Suchym Lesie.

POZNAŃ

W Poznaniu użytki rolne stanowią 32,5% powierzchni. W mieście występuje duży areał sadów, które stanowią ok. 27,4% sadów w POM.

W 1999 roku w Poznaniu jest 8520 ha użytków rolnych; 7258 ha stanowią grunty orne, 550 ha sady, 75 ha pastwiska, 610 ha łąki.

Rolnicy indywidualni użytkują grunty o powierzchni 6820 ha, w tym 5902 ha gruntów ornych, 527 ha sadów, 336 ha łąk i 55 ha pastwisk.

Największa koncentracja użytków rolnych występuje w dzielnicach:

Nowe Miasto: w Sławiu, Garaszewie, Pokrzywnie, Krzesinach, Krzesinkach, Minikowie, Głuszynie, Szczepankowie

Stare Miasto: w Morasku, Radojewie i Umultowie

Grunwald: w obrębie Kotowa i Fabianowa

Na powierzchni 8520 ha. uprawia się zboża, rzepak, buraki cukrowe i pastewne, kukurydzę, ziemniaki, warzywa i inne rośliny pastewne i przemysłowe.

Na obrzeżach miasta prowadzi działalność 1091 gospodarstw rolnych w tym:

687 gospodarstw ma siedzibę na Nowym Mieście

208 na Starym Mieście

113 na Grunwaldzie

76 na Jeżycach

7 na Wildzie

oraz 300 gospodarstw zaliczanych do działów specjalnych rolnictwa, w których uprawia się warzywa pod osłonami, kwiaty, pieczarki oraz utrzymuje zwierzęta gospodarskie: króliki, zwierzęta futerkowe i pszczoły.

W Poznaniu w gospodarstwach indywidualnych prowadzi się chów:

7600 sztuk trzody chlewnej

610 sztuk bydła w tym: 240 krów, 80 koni i 30 owiec

Pod względem liczby gospodarstw rolnych ukierunkowanych na produkcję warzyw gruntowych Poznań zajmował z liczbą 290 gospodarstw - 2 miejsce w woj. poznańskim

Najmniejsze z gospodarstw mają powierzchnię przekraczającą 1 ha, największe ponad 100 ha. Poznań znany jest w całym kraju z Wielkopolskiej Giełdy Rolno-Ogrodniczej we Franowie. Jest to pierwsza giełda w kraju, która znakomicie funkcjonuje. Giełdą specjalizującą się w transakcjach kupna i sprzedaży zbóż i mięsa jest Giełda Poznańska S.A.

LUBOŃ

Występują bardzo dobre i dobre kompleksy glebowe.

W granicach miasta funkcjonują małe gospodarstwa rolne oraz liczne zagrody dysponujące działkami do 1 ha, na których rozwija się ogrodnictwo

PUSZCZYKOWO

Przeważają gleby lekkie przeważnie piaszczyste. Puszczykowo Stare posiada lepsze gleby wpłynęło to na ogrodniczo - rolniczy charakter osiedla. Małe ogrody, lekkie gleby, atrakcyjne kompleksy leśne stwarzają warunki dla rozwoju funkcji turystycznej.

CZERWONAK

Przeważają słabe gleby o niskiej produktywności, przydatne dla roślin o małych wymaganiach glebowych.

W obniżeniach terenowych i dnach dolin znajdują się użytki zielone. Funkcja rolnicza dominuje w południowo-wschodniej części gminy. Na przeważającej powierzchni pokrytej lasami powołano Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka. Walory naturalne powodują, że może stać się gminą ekologiczną.

DOPIEWO

Gmina o charakterze rolniczym, posiada korzystne warunki dla produkcji rolniczej. Prawie 60% gruntów ornych stanowią dobre gleby kl. II - IV.

W gminie dominuje hodowla i uprawy na potrzeby hodowli.

Zalecane rozwinięcie gruntowych upraw warzywniczych i sadowniczych.

KOMORNIKI

Dominują małe gospodarstwa, z przewagą upraw ogrodniczych i sadów. Gmina charakteryzuje się znaczną liczbą drobnych podmiotów gospodarczych działających w zakresie przemysłu przetwórczego.

Gleby predysponują do upraw warzywniczych. Sąsiedztwo Poznania i zabezpieczenie ciepła przez elektrociepłownię sprzyja uprawom pod szkłem.

KÓRNIK

Gmina o charakterze rolniczym. W strukturze użytków rolnych przeważają gleby wyższych klas bonitacyjnych.

Dominuje gospodarka uprawowo - hodowlana. Jest to gmina , w której występuje najwyższe pogłowie bydła i trzody chlewnej. W powierzchni zasiewów dominują zboża.

Bardzo dobrze rozwinięte gospodarstwa ogrodnicze. Występuje duży areał dla produkcji warzyw gruntowych i ich wysokie zbiory.

MOSINA

Gmina o głównej funkcji rolniczej. Barierą dla jej dalszego rozwoju są słabe gleby. Funkcja ta wypierana jest przez inne we wsiach: Czapury, Pecna, Konstantynowo, Iłowiec, Wiórek. Uprawy ogrodniczo - sadownicze występują w: Krajkowie, Baranowie, Krosinko, Ludwikowo, Niwinki, Rogalin, Rogalinek i Żabinko.

ROKIETNICA

Gmina typowo rolnicza o kierunku uprawowo - hodowlanym. Dobrze rozwinięta produkcja warzywnicza i sadownicza z tendencją do dalszego wzrostu.

Spodziewana intensyfikacja gospodarki rolnej tj. sadownictwa, produkcji szklarniowej i pod osłonami szczególnie w Kiekrzu, Rokietnicy i Rogierówku.

SUCHY LAS

Produkcja rolna skupiona jest głównie w północnej części gminy. W miejscowościach: Suchy Las, Chłudowo, Gołeczewo, Złotkowo, Złotniki funkcja rolnicza powoli zanika lub przekształca się. W Zielątkowie funkcją zasadniczą jest rolnictwo , uzasadnione występowaniem gleb o dobrej bonitacji. Na terenach bezpośrednio przyległych do miasta Poznania hodzi się drób i uprawia warzywa. Gmina predysponowana jest do utrzymania i dalszego rozwoju gospodarstw ogrodniczych. Pełnić winna rolę strefy żywicielskiej dla miasta Poznania.

SWARZĘDZ

Funkcja rolnicza wypierana jest przez inne funkcje przede wszystkim w Gruszczynie, Paczkowie, Janikowie, Kobylnicy i Bogucinie. We wsiach Jasin i Zalasewo nieznaczna część rolników zainteresowana jest utrzymaniem swoich gospodarstw, większość zainteresowana jest sprzedażą ziemi.

TARNOWO PODGÓRNE

Północna część gminy obfituje w gleby korzystne dla produkcji rolniczej, natomiast południowa część ma gleby słabe za suche, o niskiej przydatności rolniczej. Funkcją wiodącą w gminie jest przemysł i rolnictwo, zarówno jako gospodarka uprawowo - hodowlana, uprawy warzywniczo - ogrodnicze jak i uprawy sadownicze. Główne kierunki upraw to zboża, rośliny pastewne i okopowe. Postulowane zwiększenie upraw warzywniczych i sadowniczych. Przemysł rolno - spożywczy jest dobrze rozwinięty, stanowi funkcję uzupełniającą w Tarnowie Podgórnym, Lusówku i Jankowicach.

W POM obok gospodarstw ogólnoprodukcyjnych rozwija się sadownictwo, ogrodnictwo i uprawy warzyw. Najbardziej rolniczy charakter zachowała gmina Kleszczewo

7. PRZETWÓRSTWO ROLNO-SPOŻYWCZE M. POZNANIA NA TLE POM

Rolnictwo na terenie POM stwarza możliwości zintensyfikowania przetwórstwa jego produktów. W ostatnich latach powstało i rozszerzyło produkcję szereg małych i średnich zakładów przetwórstwa mięsa, owoców i warzyw. Ma to znaczenie dla zaopatrzenia rynku lokalnego i całego regionu.

W POM działa ponad 290 zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego. W Poznaniu istnieje co najmniej 100 firm. Przetwórstwo rolno - spożywcze w drobnym i średnim zakresie ma szansę stanowić jedną z wiodących funkcji POM, korzystną zarówno ze względu na sprzyjanie zachowań przyrodniczych podstaw rozwoju, jak i ze względu na możliwości rozwoju gospodarczego.

Poznań:

Famiro S.A. - producent przetworów
Gal S. c. - specjalistyczne przedsiębiorstwo rolno - przetwórcze
Madra S.c. - przetwórstwo warzywno- owocowe, konfekcjonowanie herbaty
Pac - Ski - produkcja artykułów spożywczych
Pegaz Sp. z o.o. - Poznańska Wytwórnia Produktów spożywczych
Polziem Sp. z o.o. - Polski Przemysł Ziemniaczany
Greenvita Sp. z o.o.
Dymecki - przetwórstwo warzyw i owoców
Holco Sp. z o.o. - warzywno smakołyki
Przetwórnia owocowo - warzywna Wielkopolskiej Spółdzielni Ogrodniczej
Goplana S.A.
Browary Wielkopolski S.A.
CPC Amino S.A.
Zakłady Przemysłu Spirytusowego POLMOS
Poznańska Spółdzielnia Mleczarska
Wytwórnia Wyrobów Tytoniowych
Kama S.C.
Jarpol - przedsiębiorstwo przetwórcze
Asonic S.C. - przedsiębiorstwo doświadczalno-produkcyjne
Cukrotech
Przedsiębiorstwo zbożowo-młynarskie
Poparex - przedsiębiorstwo obrotu i przetwórstwa art. rolnych
Orpasz Sp. z o.o. - wytwórnia pasz i koncentratów
Bar-Pol S.C. - przetwórstwo ogórków
Julianex - przetwórstwo owoców i warzyw
Omnifood Sp. z o.o. - zakład przetwórstwa grzybów
Rodi - produkcja surówek warzywnych
Abel S.C. - przetwórstwo rolno-spożywcze
Wielkopolska Hodowla Buraka Cukrowego
Wielkopolska Spółdzielnia Rolnik
Farmutil HS - zakład rolniczo-przemysłowy
Inter-Champ - przetwórstwo pieczarek
Rovita - zakład produktów spożywczych
Dan Cake
Marcus - wytwórnia makaronów
Star Foods Ltd
Terravita
Intersmak Sp. z o.o.
Astra Sp. z o.o.
Anzana - palarnia kawy
Celiko - wytwórnia artykułów spożywczych
Wytwórnia lodów i artykułów spożywczych - Broda
Wytwórnia miódów pitnych - Abel
Korn Sp. z o.o. - zakład produkcji spożywczej
Chaps - produkcja gotowych dań spożywczych
Celika - producent żywności bezglutenowej
Dan Pol Sp. z o.o. - producent wyrobów ciastkarskich
Fawor - spółdzielnia piekarsko- ciastkarska
Magorex Sp. z o.o.- przedsiębiorstwo usługowo-wytwórcze
Off-Max Sp. z o.o.- produkcja i sprzedaż pieczywa francuskiego
Marinetti & Peters Pizza Italia Sp. z o.o. - produkcja pizzy
Vitacorn Sp. z o.o. - produkcja i sprzedaż zdrowej żywności
Mc Cain Poland Sp. z o.o. - producent mrożonych frytek i przetworów ziemniaczanych
Friesland Naramowice
Gospodarstwo Ogrodnicze S.P. Naramowice - zakład mleczarski
Poznańska Spółdzielnia Mleczarska - Dębiec
MD Foods - Polska Sp. z o.o.
Danmis Sp. z o.o.- produkty z mleka koziego

Luboń

Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Ziemniaczanego S.A.

Zakład Produkcji Majonezu

Agro-Smak - przetwórnia warzyw i owoców

Maltes S.A. - produkcja słodu

Miś - wytwórnia lodów

Wytwórnia wód gazowanych

Puszczykowo

Cavana - chrupki

Norexim - chrupki

Tovago - paluszki

Anaj - produkcja lodów i makaronów

Baltex S.C. - chrupki kukurydziane

Kórnik

Zakład Wyrobu Mączek Paszowych i Nawozowych - Czołowo

TPZ TOMAX - przetwórstwo owocowo - warzywne - Kamionki

PPHU Rolmix - Koninko

Produkcja surówek owocowo-warzywnych - Kórnik

Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna - Robakowo

Wytwórnia wód gazowanych - Kórnik

Jagroł - Kórnickie przedsiębiorstwo rolno-handlowe i usługowe - Pierzchno

Kwaszenie ogórków i kapusty

Product Plus S.C. - produkcja sezamków i jajek niespodzianek - Kórnik

Spółdzielnia rolniczo-produkcyjna - Szczytynki

zakład Wyrobu Mączek - Konarskie

Spółdzielnia mleczarska - Kórnik

Mosina

Limaro S.c. Zakład produkcji artykułów spożywczych i przetwórstwa owocowo - warzywnego - Mosina

Złoty Kłos - producent kasz i otręb jęczmiennym - Wiórek

Zakład przetwórstwa spożywczego - Mosina

Mieszalnia pasz - Mosina

Zbyszko - zakład produkcji makaronu - Rogalinek

Tom Foods Sp. z o.o. - producent mrożonek - Mosina

Przetwórnia owocowo - warzywna S.C. - Mosina

Poltex - produkcja chrupek - Mosina

Zlewnia mleka - Mosina

Swarzędz

Produkcja serów harceńskich

Dag Met - spożywcze przedsiębiorstwo produkcyjno-handlowe - Swarzędz

Ha-Woj. - produkcja artykułów spożywczych - Swarzędz

Herbapol - poznańskie zakłady zielarskie - Swarzędz

Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna -Kruszewnia

Tomax przedsiębiorstwo zagraniczne - Janikowo

Mikpol - przedsiębiorstwo wielobranżowe produkcyjno-handlowe - Janikowo

Polmos- zakład produkcji spirytusu - Janikowo

Chrupanex - przedsiębiorstwo rolno-spożywcze - Janikowo

Przedsiębiorstwo produkcji artykułów spożywczych - Janikowo

Poznańska Spółdzielnia Mleczarska - oddział produkcyjny - Swarzędz

Czerwonak

Inter Del Sp. z o.o. - Czerwonak

Zdrój - zakład produkcji spożywczej - Czerwonak

Przedsiębiorstwo rolno-przemysłowe - Owińska

Produkcja serów harceńskich - Kicin

Skup mleka - Kicin

Woj. Związek Spółdz. Mleczarskich - Koziegłowy

Dopiewo

R.S.P. w Dąbrówce - przetwórstwo owoców i warzyw

Forex Sp. z o.o. - produkcja pieczywa - Dopiewo

Good Food Sp. z o.o. - produkcja zdrowej żywności - Skórzewo

Wytwórnia pyz drożdżowych - Dopiewo

Przetwórnia owocowo-warzywna - Dąbrówka

Agrofirma - spółdzielnia produkcji rolniczej - Skórzewo

Punkt skupu buraków - Zakrzewo

Ser Mark - zakład produkcji serów i pyz - Konarzewo

Komorniki

Zakład produkcji artykułów spożywczych - Komorniki

Przetwórnia owoców i warzyw - Komorniki

Wytwórnia pyz drożdżowych Dekiert - Komorniki

Tessa - produkcja lizaków ozdobnych i lodów w proszku - Komorniki

Dymecki Grzegorz - przetwórnia owocowo - warzywna - Komorniki

Herbapol - Rolno przemysłowe zakłady zielarskie

Fructo - zakład produktów spożywczych - Wiry

Halbex - zakład produktów spożywczych - Wiry

Zlewnia mleka

Rokietnica

Przedsiębiorstwo Rolne Matz w Żydowie

Zakład Doświadczalny Akademii Rolniczej w Przybrodzie

Punkt skupu warzyw i owoców - Rokietnica

Punkt skupu buraków cukrowych - Rokietnica

Sobrol - przedsiębiorstwo rolne - Sobota

Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna - Rokietnica

Zlewnia mleka

Suchy Las

Vitabest Sp. z o.o. - piekarnictwo, cukiernictwo, przetwórstwo owoców i warzyw - Jelonek

Gabi - konfekcjonowanie przypraw - Suchy Las

Korn - zakład produktów spożywczych - Suchy Las

Zlewnia mleka - Chludowo

Tarnowo Podgórne

Lusówko - przetwórnia owocowo - warzywna Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej

Delsa Food- przedsiębiorstwo produkcji spożywczej - Lusówko

Stollwerck - fabryka czekolady - Jankowice

Milano - fabryka czekolady 0- Przeźmierowo

Zakład przetwórstwa rolno- spożywczego - Batorowo

Elite Polska Sp. z o.o. - Swadzim

Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna Przyszłość - Jankowice

Magdal przedsiębiorstwo przetwórstwa produktów rolniczych - Rumianek

Glutenex - zakład piekarniczo - cukierniczy - Sady

Akwa - zakład produkcji spożywczej - Tarnowo Podgórne

Herbes - produkcja przypraw - Przeźmierowo

Delta - przedsiębiorstwo produkcji spożywczej - Tarnowo Podgórne

Sundi Polska Sp. z o.o. - Przeźmierowo

Przedsiębiorstwo produkcyjno-handlowe - Jankowice

Chłodrol - spółka handlowo usługowa - Tarnowo Podgórne

Zlewnia mleka

MIĘSO - WĘDLINY - DRÓB

Poznań

Zakłady mięsne POZMEAT S.A.

Jarpol - przedsiębiorstwo przetwórcze

Kulinarex - Zakład produkcji wyrobów garmazeryjnych i obróbki mięsa

Las An Sp. z o.o.- przerób dziczyzny

Krystyna S.C. - wytwórnia wędlin

Makpol S.C.

Rzeźnictwo i wędliniarstwo

Mięso, Wędliny - produkcja, sprzedaż

Centralna Stacja Hodowli Drobiu

Wylęgarnia drobiu Testa

Ośrodek Hodowli Zarodowej

Stacja Hodowli i Unasieniania Zwierząt

Przy Lesie - ferma

Ova Sp. z o.o.

Drób S.A. - wielkopolska spółka Drobiarska

Przedsiębiorstwo drobiarskie

Zakład rzeźniczo - wędliniarski

Garmażer

Zakład rzeźniczo - wędliniarski

Rzeźnictwo-wędliniarstwo

Przedsiębiorstwo garmazeryjne

Zakład rozbioru mięsa

Luboń

BE-MAR - ubojnia, masarnia

Zakład rzeźniczo - wędliniarski

Rzeźnictwo-wędliniarstwo

Puszczykowo

Zakład rzeźniczo -wędliniarski

Czerwonak

Koziegłowy - zakłady drobiarskie

Alban - zakład przetwórstwa mięsnego - Kicin

Zakład przetwórstwa mięsnego Sp. z o.o. - Kicin

Rzeźnictwo, wędliniarstwo - Czerwonak

Ferma bukatów - Mielno

Ferma drobiu - Kicin

Ferma drobiu - Kicin

Zakład wędliniarski - Owińska

Dopiewo

Produkcja konserw mięsnych - Dopiewo

Zakład masarski - Dopiewo

Garmażer FKD S.c. - zakład wędliniarsko garmazeryjny - Dopiewo

Rzeźnictwo-wędliniarstwo - Skórzewo

Bolmadrob S. C. - wylęgarnia piskląt - Skórzewo

Zakłady mięsne - wytwórnia wędlin - Skórzewo

Zakład produkcji-wędlin i podrobów - Dopiewo

Kleszczewo

ubojnia zwierząt - Kleszczewo

Stacja hodowli i unasienniania zwierząt - Tulce

Zakład wylęgu drobiu - Tulce

Ubojnia zwierząt rzeźnych - Górzewo

Zakład masarsko - wędliniarski

Komorniki

Zakład rzeźniczo - wędliniarski - Komorniki

Zakład rzeźniczo - wędliniarski S.c. - Plewiska

Halbex PPH - Wiry

Kórnik

Masarnia - Kórnik

Zakład rzeźniczo - wędliniarski - Borówiec

ubojnia zwierząt - Runowo

Zakład masarsko - wędliniarski - Runowo

hodowla gęsi na jajka wylęgowe - Czmoniec

Spółdzielnia Rolniczo-Produkcyjna - Ferma - Robakowo

Spółdzielnia Kółek Rolniczych - Kórnik

Punkt unasienniania zwierząt - Borówiec

Spółdzielnia Rolniczo-Produkcyjna - Ferma - Borówiec

ferma przepiórek japońskich - Czmoniec

Mosina

Przetwórstwo mięsne - Mosina

Zakład masarski - Mosina

Ubojnia drobiu - Dymaczewo Stare

Ferma drobiu - Dymaczewo Nowe

Ferma drobiu i ubojnia - Mosina

punkt skupu żywca - Rogalinek

Zakład wylęgu drobiu - Dymaczewo Stare

Zakład masarsko - wędliniarski - Mosina

Produkcja wyrobów masarskich - Wiórek

Ferma drobiu - Rogalinek

Zakład hodowli drobiu - Mosina

Punkt unasienniania zwierząt - Pecna

Spółdzielnia Kółek Rolniczych - Mosina

Spółdzielnia Kółek Rolniczych - Dymaczewo Nowe

Rokietnica

Rolnicza Spółdzielnia -Produkcyjna - Ferma - Napachanie

Państwowy ośrodek hodowli zarodowej - Pawłowice

Ferma drobiu - Kiekrz

Ferma drobiu - Mrowino

wytwórnia wędlin. zakład Pomocniczy. Ubojnia zwierząt - Kobylniki

Suchy Las

Zakład rzeźniczo - wędliniarski - Suchy Las

Animex Wamp Sp. z o. o. - punkt skupu dziczyzny- Suchy Las

Mark - Drob - hodowla i ubojnia drobiu - Chludowo

Ferma drobiu - Jelonek

Okręgowa Spółdzielnia Hodowli drobnego inwentarza- Suchy Las

Ferma drobiu - Chludowo

Gospodarstwo rolno-hodowlane - Chludowo

Ferma drobiu - Chludowo

gospodarstwo rolne, wylęgarnia drobiu - Chludowo

skup i sprzedaż drobiu - Chludowo

Ferma drobiu - Jelonek

Swarzędz

masarnia - Swarzędz

Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna - masarnia - Rabowice

Zakład masarski - Swarzędz

Zakład rzeźniczo, wędliniarski - Swarzędz

Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna - Pokój

- Ferma drobiu - Garby

- Ferma drobiu - Paczkowo

Żywix S.C. Rzeźnictwo, wędliniarstwo- Swarzędz

Ferma drobiu - Zalasewo

Ferma drobiu - Swarzędz

Ferma w sadzie - Bogucin

Laspol- zakład przetwórstwa dziczyzny - Gruszczyn

Tarnowo Podgórne

Poparex - ubojnia królików

wytwórnia wędlin - Przeźmierowo

Rzeźnictwo, wędliniarstwo- Przeźmierowo

Przedsiębiorstwo przetwórstwa mięsa króliczego - Tarnowo Podgórne

Punkt skupu żywca - Tarnowo Podgórne

Ferma kur - Baranowo

Ferma kur - Wysogotowo
Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna - punkt skupu żywca - Tarnowo Podgórne
Rolniczy kombinat Spółdzielczy Świerkówki - Tarnowo Podgórne

Rolnictwo na terenie POM stwarza możliwości zintensyfikowania przetwórstwa jego produktów. W ostatnich latach powstało i rozszerzyło produkcję szereg małych i średnich zakładów przetwórstwa mięsa, owoców i warzyw. Ma to znaczenie dla zaopatrzenia rynku lokalnego i całego regionu.

8. OGRODY SPECJALISTYCZNE W POZNANIU I POM

POZNAŃ

Na terenie Poznania znajdują się trzy ogrody dydaktyczne znajdujące się w gestii:

- Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza - ogród botaniczny,
- Akademii Rolniczej - ogród dendrologiczny,
- Akademii Medycznej - ogród farmakognostyczny.

POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY

-Kórnik - Ogród Dendrologiczny (arboretum) Instytut Dendrologii PAN.

Ogrody specjalistyczne stanowią nie tylko ważne fragmenty przestrzeni o znaczeniu naukowym, lecz także krajobrazowym i wypoczynkowym (ogród botaniczny).

9. ROLNICTWO DOŚWIADCZALNE JAKO CZYNNIK ROZWOJU ROLNICTWA

POZNAŃ

Instytut Budownictwa Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa.

POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY

Czerwonak

- Potasze - Zakład hodowlany AR;

Dopiewo

- Polityka - Ośrodek badań rozwojowych drobiarstwa,
- Dąbrowa - Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Drobiarstwa. Zakład wylęgu drobiu,
- Skórzewo - Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Drobiarstwa,
- Skórzewo - Instytut Zootechniki oddział badawczy drobiarstwa. Zakład hodowli doświadczalnej;

Kleszczewo

- Nagradowice - Zakład stacji hodowli roślin w Tulcach. Uprawa doświadczalna roślin: zbóż, motylkowych, przemysłowych i pastewnych;

Kórnik

- Kórnik - Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Drobiarstwa Wodnego,
- Kórnik - Ogród Dendrologiczny (arboretum) Instytut Dendrologii PAN,
- Dzieńmierowo - PAN Zakład Doświadczalny. Gospodarstwo Rolne;

Mosina

- Świątniki - Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Drobiarstwa. Oddział hodowli drobiu wodnego,
- Jezioro - Stacja ekologiczna. Uniwersytet A. Mickiewicza;

Rokietnica

- Cerekwica - Zakład Genetyki Roślin PAN,
- Przybroda - Zakład Doświadczalny AR. Rolniczo-sadownicze gospodarstwo doświadczalne,
- Przybroda - Zakład Doświadczalno-Dydaktyczny uprawy Roli i Roślin. AR;

Suchy Las

- Złotniki-Jelonek - Zakład Doświadczalny AR - hodowla owiec;

Swarzędz - Instytut Weterynarii. Zakład Chorób Owadów Użytkowych Pszczół;

Tarnowo Podgórne

- Baranowo - Zakład Doświadczalny AR - warzywnictwo,
- Baranowo - Hodowla Zwierząt Doświadczalnych,
- Swadzim - Rolnicze Gospodarstwo Doświadczalne AR. Uprawy ogólne, z poletkami doświadczalnymi roślin zbożowych i sadownictwa.

10. AGROTURYSTYKA

Na terenie Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego dotychczas funkcjonuje niewiele gospodarstw agroturystycznych. Znajdują się one w miejscowościach: Żydowo - gm. Komorniki, Lusowo - gm. Tarnowo Podgórne, Biernatki - gm. Kórnik, Czerwonak i Chomęcice - gm. Komorniki i nie zawsze ich lokalizacja jest atrakcyjna ze względów turystycznych.

Poza tworzeniem nowych miejsc pracy na wsi, agroturystyka przyczynia się do zachowania istniejącego poziomu zatrudnienia i stwarza możliwości podjęcia pracy w nowych zawodach, nie związanych z tradycyjnymi zawodami rolniczymi. Ponadto przyczynia się ona do utworzenia dodatkowego rynku na produkty żywnościowe i różnego rodzaju usługi. Coraz większe zapotrzebowanie na taką formę wypoczynku stwarza szansę dla rolników na poprawę jakości życia.

W POM istnieją warunki dla rozwoju agroturystyki, wynikające m.in. z różnorodnych walorów turystycznych i wypoczynkowych w tym dla turystyki kwalifikowanej. Turystyka kwalifikowana winna stanowić warunek rozwoju wspomnianych funkcji.

11. OGRODY DZIAŁKOWE

Na terenie miasta Poznania znajduje się około 90 ogrodów działkowych. Stanowią one, w przypadku położenia w gęstej zabudowie miasta i jej bezpośrednim sąsiedztwie, poważną powierzchnię miejskiej zieleni o specjalnym przeznaczeniu. Ogrody działkowe pełnią funkcję rolniczą jak i wypoczynkową. Trudno jest jednak wyznaczyć w których przeważa jedna z funkcji. W dużej mierze zależy to od indywidualnych decyzji użytkowników ogrodów. Zainteresowanie mieszkańców ogrodami działkowymi nie spada.

Stan Pracowniczych Ogrodów Działkowych na terenie miasta Poznania (październik 1997r.)

Dzielnica	Liczba POD	Ilość działek	Powierzchnia w ha	%
Stare Miasto	6	1037	43,85	0,9
Nowe Miasto	17	4251	201,87	1,9
Wilda	16	2833	116,91	7,8
Grunwald	21	4714	202,11	5,6
Jeżyce	35	6175	260,74	4,5
ogółem	95	19010	825,48	3,2

Około 20 tys. działek (nie licząc położonych poza granicami miasta) angażuje około 80 tys. mieszkańców miasta. To nie tylko produkcja warzyw ważna dla ludzi o skromnych dochodach lecz także szczególna forma wypoczynku zwłaszcza ludzi starszych (patrz także na zalecenia dla skutków prognozy demograficznej). Istnieje potrzeba uwzględnienia w polityce przestrzennej miasta (mpzp) potrzeb realizacji nowych ogrodów działkowych w ramach rekompensat za uwzględnione likwidacje.

Zmiana funkcji wymuszona uciążliwością otoczenia i potrzebą wynikającą z wymogu rozwoju innych, bardziej właściwych w tych miejscach funkcji, w zależności od położenia (np. śródmieście - patrz zapis roz. 5, pkt 2.B).

W mieście znajdują się następujące ogrody działkowe:

obiekt	nazwa	lokalizacja
ogród działkowy	POD Sypniewo	ul. Sypniewo
ogród działkowy	POD 25 lecia PRL	ul. Głuszyna
ogród działkowy	POD Pod Kasztanami 7	ul. Siłniki
ogród działkowy	POD Relax 27	ul. Rymanowska
ogród działkowy	POD Pod Lipami	Krzesiny ul. Jarosławska
ogród działkowy	POD Minikowo	ul. Ożarowska, Sandomierska
ogród działkowy	POD Wilda	ul. Opolska
ogród działkowy	POD Świerczewo	ul. Leszczyńska, Opolska
ogród działkowy	POD Gintrowskiego	ul. Opolska
ogród działkowy	POD Seneka	ul. Opolska, Sulechowska
ogród działkowy	POD HCP IV	ul. Samotna
ogród działkowy	POD HCP I	ul. Kasztanowa
ogród działkowy	POD P. Skargi	ul. Leszczyńska
ogród działkowy	POD M. Jackowskiego	ul. Wspólna
ogród działkowy	POD A. Mickiewicza	ul. Wspólna
ogród działkowy	POD im. Mazurka	ul. Dolna Wilda, Hetmańska,
ogród działkowy	POD WPWiK	ul. Droga Dębińska
ogród działkowy	POD J. Paszkowiaka	ul. Hetmańska, Dolna Wilda, Droga
ogród działkowy	POD T. Kościuszki	ul. Dolna Wilda
ogród działkowy	POD Bielniki	ul. Droga Dębińska, Piastowska
ogród działkowy	POD Palacza	ul. Palacza
ogród działkowy	POD J. Chociszewskiego	ul. Palacza, Arciszewskiego
ogród działkowy	POD W. Reymonta	ul. W. Reymonta

ogród działkowy	POD St. Wypiańskiego	ul. W. Reymonta
ogród działkowy	POD Ustronie	ul. Ptasia
ogród działkowy	POD Kolejarz Edwardowo	ul. Edwardowo
ogród działkowy	POD Wypoczynek	ul. Edwardowo
ogród działkowy	POD Tysiąclecia	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD Nad Stawem	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD Lotnictwa Polskiego	przy lotnisku
ogród działkowy	POD Żwirki i Wigury	ul. Zgorzelecka
ogród działkowy	POD Kadry WP i prac. cywil.	ul. 5 stycznia, Pilotów
ogród działkowy	POD Energetyka II	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD Nowa Przyroda	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD Ubezpieczeniowiec	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD M. Dąbrowskiej	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD II Armii Wojska Polskiego	przy lotnisku
ogród działkowy	POD Buczka	Al. Polska
ogród działkowy	POD Jutrzenka	ul. Szamarzewskiego
ogród działkowy	POD Przy Lesie	ul. Złotowska
ogród działkowy	POD Złotowska II	ul. Złotowska, Owczka
ogród działkowy	POD Camping	ul. Złotowska
ogród działkowy	POD Leśna Polana	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD Wichrowa	ul. Wichrowa
ogród działkowy	POD K. Marcinkowskiego	ul. H. Dąbrowskiego
ogród działkowy	POD Wiepofama	ul. Gorajska
ogród działkowy	POD Szafirek	ul. Gorajska
ogród działkowy	POD Komuny Paryskiej	ul. Gorajska
ogród działkowy	POD Zakątek	ul. Polanowska
ogród działkowy	POD Camping pod lasem	ul. Słupska
ogród działkowy	POD Zagajnik	ul. Stobnicka
ogród działkowy	POD Strzeszyn	ul. Biskupińska, Strzeszyńska
ogród działkowy	POD Cyryla Ratajskiego	ul. Krajenecka, Koszalińska
ogród działkowy	POD Armii Poznań	ul. Krajenecka, Koszalińska
ogród działkowy	POD ST. Strugarka	ul. Biskupińska
ogród działkowy	POD Rusałka	ul. Koszalińska
ogród działkowy	POD Relax	ul. Dojazd
ogród działkowy	POD L. Przytuskiego	ul. Dojazd
ogród działkowy	POD Gaj	ul. Dojazd
ogród działkowy	POD Mostostal	ul. Dojazd
ogród działkowy	POD AR II	ul. Dojazd
ogród działkowy	POD H. Dąbrowskiego	ul. Piątkowska
ogród działkowy	POD Relax	ul. Miętowa
ogród działkowy	POD Urodzaj	ul. Lechicka
ogród działkowy	POD Urodzaj	ul. Serbska, Wilczak
ogród działkowy	POD Urodzaj	ul. Serbska
ogród działkowy	POD Z. Masłowskiego	ul. Bałtycka, Syrenia
ogród działkowy	POD E. Orzeszkowej	ul. Wrzesińska
ogród działkowy	POD Pomet	ul. Krańcowa
ogród działkowy	POD Międzyzylesie	ul. Wrzesińska
ogród działkowy	POD Cybinka	ul. Pusta
ogród działkowy	POD Kolejarz	ul. Kobylepole
ogród działkowy	POD Darzynka	ul. W. Majakowskiego
ogród działkowy	POD Tramwajarz	ul. Sarmacka
ogród działkowy	POD PPBP nr 1	ul. Umultowska
ogród działkowy	POD Roosevelta	ul. Naramowicka
ogród działkowy	POD im. 23 lutego	ul. Umultowska
ogród działkowy	POD Skłodowskiej	ul. Rugijska
ogród działkowy	POD J. III Sobieskiego	ul. Hetmańska, Krauthofera
ogród działkowy	POD Św. Marcina	ul. Findera
ogród działkowy	POD Kopczyńskiego	ul. Findera
ogród działkowy	POD Łukaszczyca	ul. Findera, Rutkowskiego
ogród działkowy	POD im. M. C. Skłodowskiej	ul. Hetmańska
ogród działkowy	POD Drzymały	ul. Katowicka
ogród działkowy	POD Kolejarz	ul. Południowa
ogród działkowy	POD im. H. Sawickiej	ul. R. Dmowskiego
ogród działkowy	POD Kopernika	dr. kolejowa Górczyn
ogród działkowy	POD Moniuszki	ul. Litewska
ogród działkowy	POD Bogdanka	ul. Puławskiego
ogród działkowy	POD Energetyk I	Ostrów Tumski
ogród działkowy	POD Zjednoczeni	ul. Dąbrowskiego
ogród działkowy	POD Olszyna	ul. Dąbrowskiego
ogród działkowy	POD POZMEAT	ul. Bukowska, Perzycka
ogród działkowy	POD Stokrotka	ul. Miczurina
ogród działkowy	POD Słonecznik	ul. Obornicka - czasowy
ogród działkowy	POD Górczynka	ul. Buczka, Opolska
ogród działkowy	POD Nowy Młyn	ul. Browarna

Na obszarze POM, poza granicami m. Poznania znajdują się ok. 24 ogrody działkowe.

III. SZANSE I ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ

SZANSE:

- występowanie relatywnie dobrych klas gleb, wysoka kultura rolna,
- istniejące zaplecze rolnicze dla rozwoju przemysłu rolno - spożywczego,
- istniejące zaplecze sadowniczo - ogrodnicze,
- istniejąca baza doświadczalna uczelni, instytutów itp.,
- zaczyn rozwoju agroturystyki,
- ogrody działkowe - jedno z najefektywniejszych sposobów utrzymania zieleni w mieście; duże znaczenie społeczne,
- istniejąca infrastruktura działających instytucji rynku rolnego.

ZAGROŻENIA:

- brak powszechnej świadomości o praktycznej nieodnawialności gleb,
- traktowanie zwartych terenów rolnych jako potencjalnych, łatwo dostępnych, relatywnie tanich terenów budowlanych,
- przekształcanie się niektórych ogrodów działkowych w tereny budownictwa jednorodzinnego.

IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. OCHRONA GLEB JAKO ZASOBU PRZYRODNICZEGO

Uznaje się za celowe:

- zachowanie terenów użytkowania rolniczego wyznaczonych w MPOZP m.Poznań (z uwzględnieniem innych uwarunkowań) oraz terenów użytkowania rolniczego, które mogą być przeznaczone pod inne funkcje, wymienione w uwarunkowaniach.

2. UMOŻLIWIENIE ZAOPATRYWANIA AGLOMERACJI W ZDROWĄ ŻYWNOŚĆ, Z BLISKICH ODLEGŁOŚCI

Uznaje się za celowe zachowanie i dalszy rozwój funkcji rolniczych m.in. w zakresie intensywnej produkcji ogrodniczej i rolnej przede wszystkim w rejonie Szczepankowa, Spławia, Michałowa, Pokrzywna, Garaszewa, Krzesin i Krzesinek.

Uznaje się, że tereny rolne występujące w zespołach przyrodniczo-krajobrazowych mogą być sukcesywnie przeznaczane pod zalesienie pod warunkiem zachowania walorów obszarów szczególnie cennych przyrodniczo (rezerваты, użytki ekologiczne, projektowane użytki ekologiczne) - po uwzględnieniu badań specjalistycznych.

3. USŁUGI ROLNICTWA (W TYM - INSTYTUTY BADAWCZE ROLNICTWA)

POZNAŃ

Uznaje się za celowe zachowanie funkcji usług rolnictwa - usługi w zieleni

- rejon ulic Naramowicka, Czarnucha, Karpia i tory PKP; teren intensywnej produkcji rolniczej i ogrodniczej szklarniowej,
- rejon ulic Michałowo, na południe od ul. Kobylepole; zakłada się modernizację i podnoszenie standardu istniejących obiektów i eliminację ich ew. uciążliwości, w szczególności poprzez włączenie do systemu kanalizacji zbiorczej,
- rejon ulic Biskupińska, Krajenecka, Grajewska teren Instytutu Budownictwa Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa.

4. ZACHOWANIE I ROZWÓJ OGRODÓW SPECJALISTYCZNYCH

Celowe jest zachowanie:

- ogrodu botanicznego,
- ogrodu dendrologicznego,
- ogrodu farmakognostycznego,

jako terenów zieleni, nie podlegających przekształceniu funkcji (mapa).

5. TERENY ROLNE A KIERUNKI ZABUDOWY

Uznaje się, że:

- Tereny rolne do zachowania, znajdujące się poza terenami zabudowanymi i przeznaczonymi do zabudowy, pozostają jako obszary nie przeznaczone do zabudowy (mapa) oraz z ograniczeniem upraw szklarniowych do obszarów zabudowanych, przeznaczonych do zabudowy.
- Tereny rolne do ewentualnych przekształceń, do czasu podjęcia decyzji o zmianie funkcji - pozostają jako tereny nie przeznaczone do zabudowy.
- Jako obszary nie przeznaczone do zabudowy traktuje się także tereny łąk i pastwisk występujące w klinach zieleni, w dolinach rzek oraz w obszarach objętych ochroną na podstawie odrębnych przepisów prawnych (mapa).
- Kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego: zachowanie i wprowadzanie zieleni śródpolnej, zachowanie wód stojących i płynących itp.

6. OGRODY DZIAŁKOWE

Preferuje się zachowanie pracowniczych ogrodów działkowych nie przewidzianych do zmiany przeznaczenia na podstawie dotychczasowych planów i projektów planów.

Zachowane ogrody działkowe traktowane są jako obszary nie przeznaczone do zabudowy. Ewentualna zmiana funkcji zachowanych ogrodów działkowych może nastąpić wyłącznie na funkcję zieleni publicznej.

Dla funkcji zmieniających funkcję ogrodów działkowych, konieczne jest zachowanie terenów pod zielenią publiczną w stopniu zależnym od nasycenia terenów danej funkcji zielenią (budownictwo jednorodzinne z ogrodami - mniejsze powierzchnie, usługi, transport itp. - większe powierzchnie).

W oparciu o prowadzone prace projektowe (projekty planów), proponuje się wprowadzanie następujących kategorii podziału terenów Pracowniczych Ogródów Działkowych znajdujących się na obszarze Śródmieścia Poznania:

- tereny z utrzymaną funkcją ogrodu działkowego i dopuszczaną zmianą przeznaczenia wyłącznie pod zieleni publiczną (ogólnodostępną), z możliwością wprowadzenia funkcji towarzyszących, ogólnodostępnych np. sportowo-rekreacyjnych;
- tereny z możliwą zmianą funkcji na:
 - a) usługową - z wymogiem przeznaczenia min. 30% pow. terenu na cele zieleni publicznej, ogólnodostępnej,
 - b) mieszkaniową, jednorodziną, (z obowiązkowym wymogiem wprowadzenia zieleni towarzyszącej na działkach przeznaczonych pod zabudowę - minimalną powierzchnię przeznaczoną pod zieleni powinien określić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego).

Na pozostałym obszarze miasta proponuje się zachowanie następujących standardów, dla ulegających zmianie funkcji ogrodów działkowych:

- zabudowa mieszkaniowa - wymóg przeznaczenia min. 80% powierzchni terenu ogrodu na cele zieleni publicznej, traktowanej jako system lub fragment systemu zieleni miejskiej,
- zabudowa usługowa wymóg przeznaczenia min. 70% powierzchni terenu ogrodu na cele zieleni publicznej, traktowanej jako system lub fragment systemu zieleni miejskiej,
- transport - wymóg odtworzenia powierzchni zieleni zajętej przez obiekt transportu, wzdłuż lub wokół tego obiektu.

Proponuje się ponadto możliwość wyznaczenia, w miarę potrzeb i możliwości terenowych, ogrodów działkowych o powierzchni ok. 1 ha na terenach odpowiednich dla tego rodzaju funkcji na terenach MW znajdujących się w II strefie.

UWAGA: wykaz ogrodów działkowych proponowanych do zachowania i przekształceń znajduje się w rozdziale 5, pkt 2.B)

4.3. ENERGIA

I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU

PRZESŁANKI

HABITAT II

„W celu popierania sprawnego oraz zgodnego z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju używania energii, rządy odpowiednich szczebli, w partnerskiej współpracy z sektorem prywatnym, organizacjami pozarządowymi (...) powinny: (...)

- stosować odpowiednie środki popierające używanie odnawialnych i bezpiecznych źródeł energii oraz poprawiać sprawność zużycia energii w osiedlach ludzkich, (...)
- inspirować badania, rozwój i użytkowanie nie zmotoryzowanych lub niskoenergetycznych systemów transportowych oraz użytkowanie odnawialnych źródeł energii i technologii, takich jak energia słoneczna, energia wiatru i energia zawarta w biomasie.”

CEL:

ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ MIASTA POZNANIA I ZURBANIZOWANYCH TERENÓW Z NIM SĄSIADUJĄCYCH,

poprzez:

- umożliwienie rozbudowy istniejącej infrastruktury oraz stopniowe eliminowanie, przy produkcji energii, konwencjonalnych paliw niekorzystnych dla środowiska,
- umożliwienie wykorzystywania lokalnych źródeł energii niekonwencjonalnej,
- umożliwienie stopniowego eliminowania konwencjonalnych źródeł energii i wdrażanie źródeł ekologicznie „czystych”.

I. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELU

Podstawę dla określenia uwarunkowań stanowią następujące materiały:

MIEJSCOWY PLAN OGÓLNY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA Z 1994 ROKU

„KONCEPCJA ROZWOJU MIEJSKIEJ SIECI ELEKTROENERGETYCZNEJ WYSOKIEGO NAPIĘCIA MIASTA POZNANIA”, BIURO STUDIÓW I PROJEKTÓW ENERGETYCZNYCH „ENERGOPROJEKT” W POZNANIU, POZNAŃ, 1993

„STAN CZYSTOŚCI POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO W POZNANIU. TENDENCJE WYSTĘPUJĄCYCH ZMIAN”. LESZEK KUREK, WYDZIAŁ OCHRONY ŚRODOWISKA, URZĄD MIASTA POZNANIA, 1998

ENERGIA KONWENCJONALNA

„PROGRAM ZAOPATRZENIA W CIEPŁO MIASTA POZNANIA DO ROKU 2010”, POLITECHNIKA POZNAŃSKA - INSTYTUT INŻYNIERII ŚRODOWISKA - ZAKŁAD OGRZEWNICTWA, KLIMATYZACJI I OCHRONY POWIETRZA, KWIECIEŃ 1995 ORAZ SYNTEZA „PROGRAMU...” OPRACOWANA W MPU

„POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY, ISTNIEJĄCA I PLANOWANA SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA 110 KV, 220 KV I 400 KV”, MPU, 1996

ENERGIA NIEKONWENCJONALNA

„POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY, NIEKONWENCJONALNE ŹRÓDŁA ENERGII, ZESZYT 1 - MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA ZASOBÓW WODNYCH”, MPU, 1998

„POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY, NIEKONWENCJONALNE ŹRÓDŁA ENERGII, ZESZYT 2 - MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA ENERGII PROMIENIOWANIA SŁONECZNEGO”, MPU, 1998

„POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY, NIEKONWENCJONALNE ŹRÓDŁA ENERGII, ZESZYT 3 - MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA ENERGII GEOTERMALNEJ”, MPU, 1998

„MOŻLIWOŚCI ROZWOJU ENERGETYKI WIATROWEJ W POLSCE”, GDAŃSK, 1997

1. W MIEJSCOWYM PLANIE OGÓLNYM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA Z 1994 ROKU

na temat energii zapisano:

„Zaopatrzenie w ciepło. Ustala się stosowanie rozwiązań wynikłych z przyjętego przez UM Poznań „programu w zakresie zaopatrzenia w ciepło” (lub zasad wyboru systemów zalecanych w „programie”) w stosunku do poszczególnych obszarów miasta niesprzecznych z ustaleniami obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego m. Poznań przy zastosowaniu kryterium minimalizacji szkodliwości dla środowiska przyrodniczego.

Energia gazowa. Na rysunku MPOZP oznaczono punkty wejścia na obszar miasta „źródła” zaopatrzenia w energię gazową z niezbędnym zapleczem. Dopuszcza się prowadzenie gazociągów w istniejących ulicach pod warunkiem zachowania istniejących przepisów w zakresie zasad strefowania przy zachowaniu istniejącej zieleni lub pasów do nowych nasadzeń. Dopuszcza się także możliwość prowadzenia w uzasadnionych przypadkach także przez tereny niepubliczne. Dotyczy to także lokalizacji stacji redukcyjnych z zaleceniem stosowania najnowszych rozwiązań technicznych, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach (np. obszary zabytkowe lub o szczególnych walorach krajobrazowych) także podziemnych.

Energia elektryczna. Zakłada się, że zaopatrzenie w EE odbywać się będzie w oparciu o dwa źródła. *Wewnętrzne* - EC „Karolin” i czasowo EC „Garbary” (ok. 200MW). Ustala się konieczność ograniczenia szkodliwych emisji do atmosfery oraz rozwiązanie utylizacji odpadów stałych w formie nie uciążliwej dla środowiska przyrodniczego i nieterenochłonnego (wtórne wykorzystanie).

Zewnętrzne - poprzez linie przesyłowe wysokich napięć, zgodnie z zapisem na rysunku MPOZP.

Ustala się, aby Miejskie Stacje Transformatorowe (MST) istniejące (w całości lub tylko same transformatory wyprowadzać z budynków mieszkalnych do stacji wolnostojących lub „kesonów”. W przypadku konieczności pozostawienia stacji w budynku należy fundament pod transformatorem wydzielić z całości fundamentów budynku. powyższe należy stosować jako obowiązującą zasadę przy budowie nowych MST. W stosunku do linii wysokich napięć ustala się następujące strefy ochronne (w środku przęsła na wysokości 1,8 m od ziemi) maksymalnie od skrajnego przewodu:

- dla linii o napięciu 110 kV - 14,5 m (zalecana 20 m)
- dla linii o napięciu 220 kV - 26,0 m (zalecana 36 m)
- dla linii o napięciu 400 kV - 33,0 m (zalecana 45 m)

Rzeczywiste wielkości stref ochronnych powinny być określone po dokonaniu odpowiednich pomiarów pól elektromagnetycznych na czynnych liniach elektroenergetycznych.

Podobnie jak dla linii elektroenergetycznych, można określić orientacyjne (brak przepisów) zalecane strefy ochronne wokół stacji elektroenergetycznych, w których nie powinny być lokalizowane budynki mieszkalne. Odległości te wynoszą od ogrodzenia zewnętrznego stacji:

- dla stacji o górnym napięciu 110 kV - 10,5 m
- dla stacji o górnym napięciu 220 kV - 22,0 m
- dla stacji o górnym napięciu 400 kV - 29,0 m.”

W MPOZP szczególną uwagę zwrócono na zaopatrzenie miasta w energię z wykorzystaniem źródeł konwencjonalnych.

2. STAN CZYSTOŚCI POWIETRZA

Przy przebudowie systemów energetycznych, analizie poddawany jest zazwyczaj efekt cząstkowy, związany z restrukturyzacją pojedynczego obiektu. Analizy dokonuje się zazwyczaj poprzez opracowanie operatu (studium) ochrony powietrza atmosferycznego, w którym drogą symulacji porównuje się stany przed modernizacją obiektu i po wykonaniu przebudowy. Dzięki wspomnianym działaniom uzyskuje się efekt polegający na zmniejszeniu emisji zanieczyszczeń (tzw. energetycznych) do powietrza atmosferycznego. Uzyskana poprawa emisji wynika zazwyczaj z następujących powodów: nowe źródło energii cieplnej bazuje na paliwie mniej zanieczyszczającym środowisko, jest bardziej efektywne, przesunięciu następuje punkt emisji - szczególnie dla sieci ciepłowniczej - zamiast tzw. niskiej emisji, zastosowany układ rozprowadzania energii jest bardziej wydajny (układy sterujące, liczniki ciepła, itp.), następuje zmniejszenie energochłonności obiektu (docieplenie). Takie analizy cząstkowe są wskazane i potrzebne dla oceny efektywności prowadzonych zmian, z punktu widzenia ochrony środowiska oraz racjonalnego wykorzystania energii, a także ich opłacalności ekonomicznej. Nie ujmują one jednak - jako pojedyncze przemiany - faktycznego wpływu na zmianę stanu zanieczyszczenia powietrza, głównie z powodu znikomego wpływu pojedynczego źródła emisji (których ilość w skali Poznania szacuje się na kilka tysięcy, licząc od kotłowni dla pojedynczego domu wielorodzinnego wznwyż), w skali całego ładunku zanieczyszczeń emitowanego z terenu miasta. Stąd trudne jest, dla tak skomplikowanego układu, jednoznaczne obliczenie i znalezienie faktycznego odzwierciedlenia zakresu zmian w rzeczywistym poziomie zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego na terenie miasta.

Na tle powyższych, pojedynczych działań naprawczych Poznańskiej Energetyki zaopatrującej w ciepło, i obejmującej tzw. stacjonarne źródła emisji zorganizowanej, bardzo ciekawie wygląda zestawienie wieloletnich badań stanu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego na przestrzeni ostatnich 11-tu lat, obejmujących okres od 1987 do 1997 roku. **BADANIA TAKIE PROWADZI SYSTEMATYCZNIE WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO - EPIDEMIOLOGICZNA - DZIAŁ HIGIENY KOMUNALNEJ W POZNANIU, DOKONUJĄC KONSEKWENTNIE TYSIĘCY POMIARÓW W WIELU WYZNACZONYCH PUNKTACH POZNANIA, OKREŚLAJĄC FAKTYCZNY POZIOM ZANIECZYSZCZEŃ „DOBA PO DOBIE” I ODNOSZĄC JE DO POZIOMÓW NORMATYWNYCH STĘŻEŃ DOPUSZCZALNYCH.**

Na przestrzeni 11 lat badania prowadzone przez WSSE w Poznaniu dotyczyły 8 stanowisk pomiarowych, rozmieszczonych w różnych punktach miasta w 10 lokalizacjach, z czego 2 punkty uległy zmianie.

Do analizy stopnia zanieczyszczeń powietrza przyjmowane jest 8 (7 - w zależności od rodzaju zanieczyszczenia) punktów pomiarowych w następujących miejscach:

1. (Grunwald) - ul. Rycerska 10
2. (Jeżyce) - ul. Galla 20
3. (Nowe Miasto) - os. Armii Krajowej 100
4. (Stare Miasto) - os. Kosmonautów 104
5. (Stare Miasto) - ul. Kościuszki 118
6. (Wilda) - ul. Czechosłowacka 27 (dawniej ul. Czwartaków 17)
7. (Nowe Miasto) - ul. Rynek Wschodni 1 (dawniej ul. Harcerska 3)
8. (Stare Miasto) - os. B. Chrobrego 118

Normy dopuszczalne zanieczyszczenia powietrza, stosownie do rozporządzeń Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wynoszą:

do dnia 1998-05-11

Zanieczyszczenie	Jednostka	D ₃₀	D ₂₄	D _a
Pył zawieszony PM10	µg/m ³	250	120	50
SO ₂		600	200	32
NO ₂		500	150	50
OPAD PYŁU	g/m ² *rok	200		

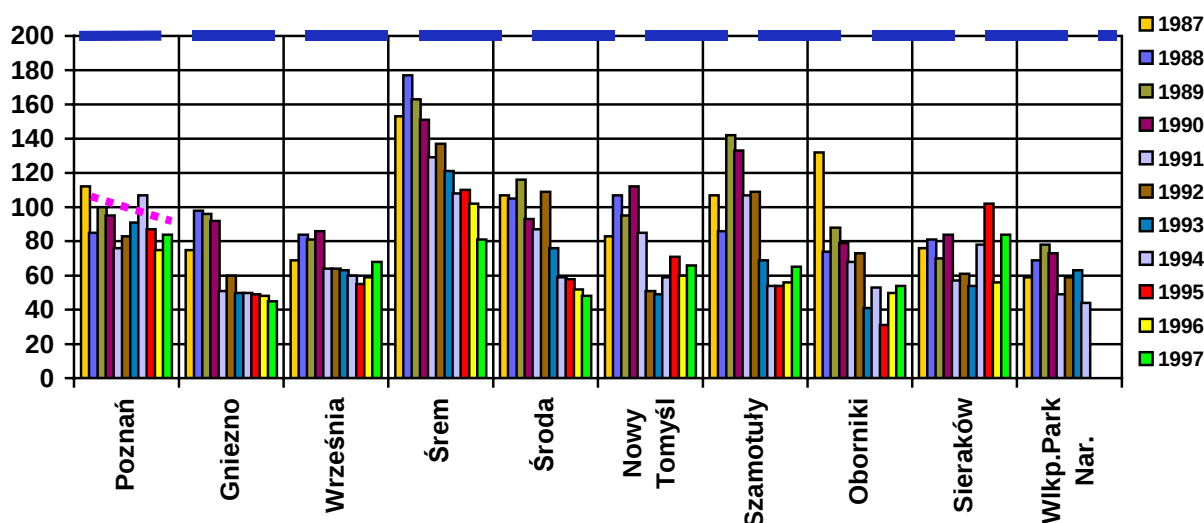
od dnia 1998-05-12

Zanieczyszczenie	Jednostka	D ₃₀	D ₂₄	D _a
Pył zawieszony PM10	µg/m ³	280	do 2004 r 125 od 2005 r 50	do 2000 r 50 2005-2009 r 30 od 2010 r 20
SO ₂		500	150	do 2004 r 40 od 2005 r 30
NO ₂		500	150	40
OPAD PYŁU	g/m ² *rok	200		

Zestawienie pomierzonych stężeń zanieczyszczeń, uśrednione dla wszystkich 8 (7) punktów pomiarowych z terenu m. Poznania zestawiono dla porównania wraz z podanymi danymi dla niektórych miast województwa poznańskiego (Gniezno, Września, Śrem, Środa, Nowy Tomyśl, Szamotuły, Oborniki, Sieraków, Wlkp. Park Narodowy, Swarzędz, Luboń, Babki).

I tak, wykres nr 1 zawiera uśrednione dla całej miejscowości wyniki pomiarowe opadu pyłu, wykres nr 2 pyłu zawieszonego, wykres nr 3 dwutlenku siarki, wykres nr 4 dwutlenku azotu.

Opad pyłu - wyniki pomiarów wg WSSE 1987-1997 - wykres nr 1

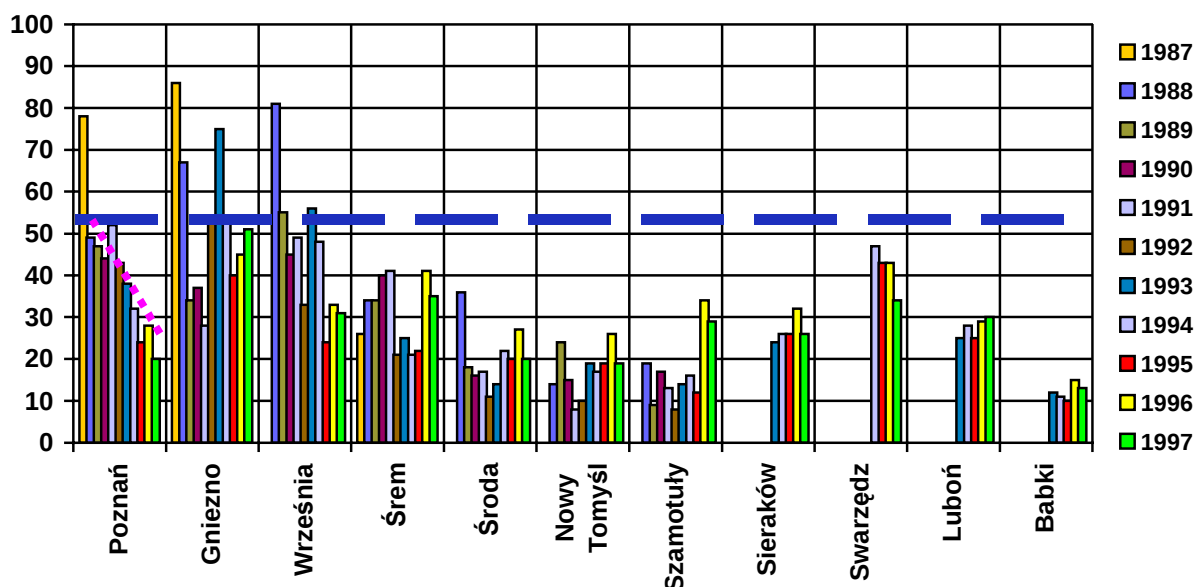

Analizując wykres nr 1 dotyczący opadu pyłu należy stwierdzić, iż poziom opadu pyłu w żadnym miejscu (oprócz Wlkp. Parku Narodowego i Sierakowa - obszary chronione) nie przekracza wartości dopuszczalnej 200 g/m³*rok i oscyluje poniżej 50% tej wartości.

Dla Poznania sytuacja jest ustabilizowana na poziomie około 80-90 g/m³*rok. W odróżnieniu od innych zanieczyszczeń praktycznie występuje stabilizacja - tendencja spadkowa jest ledwo zauważalna.

Z pozostałych miast na szczególną uwagę zasługuje poprawa z wysokiego relatywnie poziomu w Śremie, chociaż także inne miejscowości odnotowują tendencję spadkową.

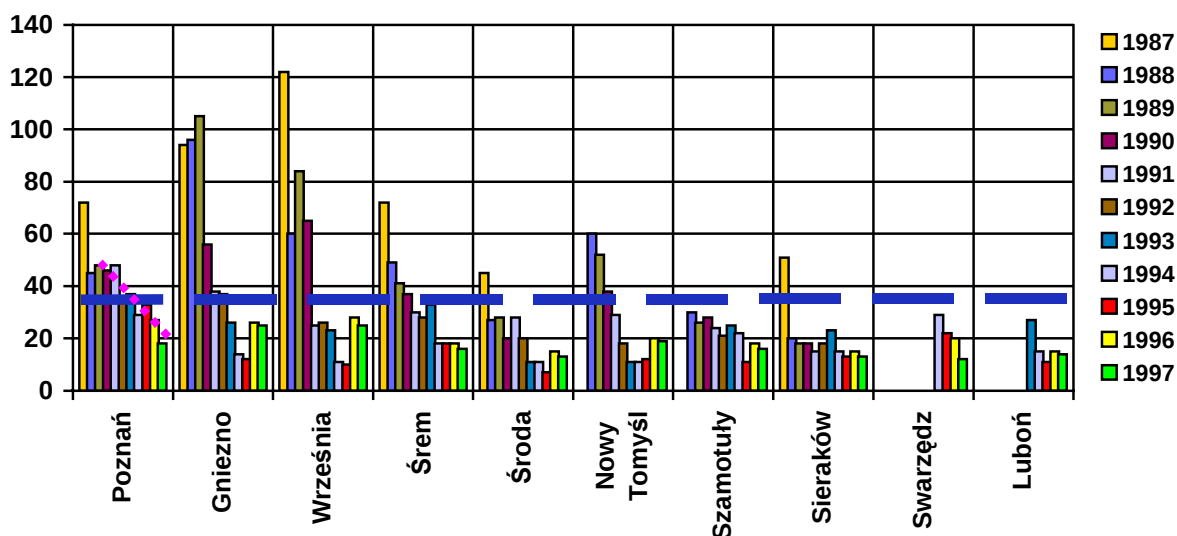
Pył zawieszony - wyniki pom. wg WSSE 1987-1997 - wykres nr 2

Wykres nr 2 dotyczący wyników pomiarów pyłu zawieszonego przedstawia poziomy stężenie średniorocznych od około $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w roku 1988 i stopniowo zmniejszające się do około $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w roku 1997, co odpowiada 40% wartości normowanej obowiązującej do 2004 roku ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Tendencja spadkowa w wypadku Poznania jest systematyczna i bardzo wyraźna, co świadczy o ciągłej poprawie jakości i sprawności urządzeń zatrzymujących najdrobniejsze frakcje pyłu oraz prawie zupełnej eliminacji emisji pyłu zawieszonego podczas likwidacji źródeł opalanych węglem, choć ten ostatni pogląd może wymagać większego zastanowienia ze względu na stagnujący poziom opadu pyłu. Prawdopodobnie rozbieżność ta świadczy o coraz wyższej zdolności wychwytywania pyłów - szczególnie najdrobniejszych frakcji, najtrudniejszych do przechwycenia - przez energetykę zawodową, przy braku dużej poprawy dla tzw. niskiej emisji (pojedyncze paleniska węglowe w domach jedno- i wielorodzinnych oraz najmniejsze kotłownie). Właśnie niska emisja, ze względu na praktycznie całkowity brak urządzeń odpylających, będzie odpowiedzialna za wprowadzanie do powietrza znaczących (i decydujących o osiągniętych poziomach zanieczyszczenia) ilości pyłów wszystkich frakcji, gdzie udział pyłu zawieszonego stanowi tylko niewielką część emisji wszystkich frakcji pyłów. Z pewnością rozbieżności pomiędzy zmianami zachodzącymi dla opadu pyłu i pyłu zawieszonego wymagają głębszej analizy badawczej, umożliwiającej dokładne poznanie procesów wpływających na powyższą niejednorodność.

Na potwierdzenie szczególnej wartości zachodzących zmian na terenie miasta Poznania należy przytoczyć dane dla poszczególnych miast województwa poznańskiego, gdzie praktycznie poza Wrześnią nie można wskazać jednolitej tendencji spadkowej. Należy przy tym podkreślić także fakt, iż dla miasta takiego jak Poznań, o liczbie źródeł zanieczyszczeń liczonej w tysiącach, uzyskanie stałej poprawy może wynikać tylko z trwałych i stabilnych działań naprawczych prowadzonych konsekwentnie na bardzo wielu obiektach, gdzie przypadkowa zmiana dla kilku obiektów nie jest w stanie przynieść zauważalnych zmian - co jest możliwe dla miejscowości mniejszych, o liczbie punktów emisji liczonej tylko w setkach, czy dziesiątkach. Powyższe stwierdzenie odnosi się także dla zanieczyszczeń SO_2 i NO_2 .

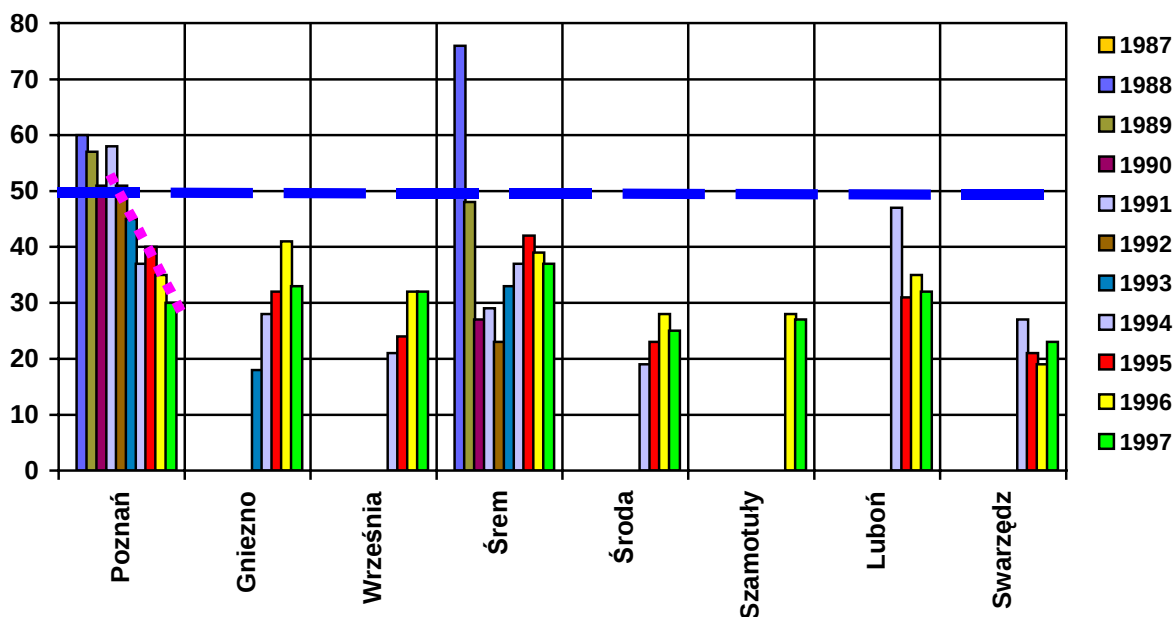
SO₂ - wyniki pomiarów wg WSSE 1987-1997 - wykres nr 3

Wykres nr 3 obrazujący sytuację dla SO₂, pokazuje obniżanie się dla Poznania stężeń tego zanieczyszczenia na przestrzeni ostatnich 6 lat z poziomu około 45 µg/m³ do wartości poniżej 20 µg/m³ w 1997 roku. Wcześniej przekraczany poziom dopuszczalny, wynoszący wg dotychczasowych przepisów 32 µg/m³, obecnie jest dotrzymywany nie tylko z powodu zliberalizowania normy średniorocznej do 2004 roku (40 µg/m³), ale przede wszystkim dzięki systematycznemu i stabilnemu spadkowi emisji zanieczyszczeń, zapewniającemu praktycznie spełnienie już dziś wymagań dla okresu po 2005 roku (30 µg/m³). Ważna jest równocześnie świadomość wystąpienia na przełomach lat 1995/96 oraz 1996/97 długich i stosunkowo mroźnych zim, co w sposób radykalny zazwyczaj znajduje odzwierciedlenie w poziomie emisji i dalej, w poziomie stężeń zanieczyszczeń - szczególnie SO₂ i pyłu. Mimo powyższego faktu poprawa stanu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w Poznaniu nie uległa wyhamowaniu, co jeszcze bardziej potwierdza długofalowość, stabilność i rzetelne podstawy procesu przekształceniowego.

Dla poszczególnych miast byłego województwa poznańskiego poziom zanieczyszczeń SO₂ ustabilizował się poniżej wartości normowanej (zarówno nowej jak i starej) i dla większości z nich można zauważyć poprawianie się sytuacji, z równoczesnym wyraźnym wskazaniem na prawdopodobne odbicie wyników w latach 1996 i 1997 z tytułu wspomnianych powyżej zim (Gniezno, Września, Środa, Nowy Tomyśl, Szamotuły).

NO₂ - wyniki pomiarów wg WSSE 1987-1997 - wykres nr 4

Przed analizą wykresu nr 4 należy zwrócić szczególną uwagę na udział różnych rodzajów źródeł emisji w zanieczyszczaniu powietrza atmosferycznego tlenkami azotu. Szacuje się dla Poznania, że udział w emisji tlenków azotu mają źródła stacjonarne w 50% oraz komunikacja w 50%. Dla dużych miast Europy Zachodniej udział emisji NO₂ od komunikacji dochodzi do 70-80%. W świetle powyższego, a także ze względu na fakt bardzo dużego przyrostu ilości pojazdów samochodowych w kraju, dochodzącego ostatnio do 0,5 mln nowych pojazdów samochodowych rocznie (w 1997 roku około 470 tys.) należałoby się spodziewać znacznego pogorszenia zanieczyszczania powietrza atmosferycznego miasta Poznania przez tlenki azotu. Jednakże osiągnięte wyniki pomiarów NO₂ w Poznaniu wskazują na bardzo istotną obniżkę poziomu stężeń tego zanieczyszczenia. Wartość około 50 µg/m³ w roku 1992 obniżała się systematycznie do wartości około 30 µg/m³ w 1997 roku, co stanowi 60% „starej” normy i 75% „nowej” wartości dopuszczalnej.

Powyższego stanu rzeczy należy upatrywać w fakcie, iż wszystkie pojazdy nowo rejestrowane (a właściwie tylko takie przybywają) były, od 1 lipca 1996 roku, (Fiat 126p z opóźnieniem) wyposażone w reaktor katalityczny, co przyczynia się średnio do około 10-krotnego spadku emisji tlenków azotu, tlenku węgla i węglowodorów, przy równoczesnym wycofywaniu pojazdów starych i zużytych, o najgorszych właściwościach zanieczyszczających powietrze atmosferyczne. W ujęciu globalnym, 10-krotny spadek emisji NO₂, mimo olbrzymiego przyrostu pojazdów o nowoczesnej konstrukcji silnika oraz niekorzystnych parametrów ruchu drogowego (jazda w korkach ulicznych, duży udział jazd wewnątrzmiastowych przy nie rozgrzanym silniku na „ssaniu”), nie jest niwelowany i przyczynia się do łącznego spadku emisji tlenków azotu - przynajmniej obecnie.

Tendencja spadkowa zanieczyszczenia NO₂ powietrza atmosferycznego dla miasta Poznania nie znajduje odzwierciedlenia w wynikach z innych miast byłego województwa poznańskiego, gdzie w większości przypadków występuje trend odwrotny, ukazujący wyraźny wzrost stężeń NO₂ (Gniezno, Września, Śrem, Środa). Problemem stają się zanieczyszczenia powietrza substancjami kancerogennymi, emitowanymi przez środki transportu.

Mimo, iż dane podawane przez WSSE w Poznaniu ujmują dokładnie dla poszczególnych punktów pomiarowych, różne zanieczyszczenia z możliwością ich odnoszenia do wartości normowych, to zestawienie uśrednianych ze wszystkich punktów pomiarowych wartości stężeń średniorocznych za ostatnie 11 lat przedstawia znacznie większą wartość - ze względu na uchwycenie dynamiki i kierunku zmian zachodzących w zanieczyszczaniu powietrza atmosferycznego, zarówno dla miasta Poznania jak i dla innych miast województwa poznańskiego, a pochodzącego głównie od procesów energetycznych. Poza tym, należy uznać powyższe dane dla Poznania za bardzo wiarygodne, gdyż obejmują one relatywnie dużą liczbę punktów pomiarowych (8-7 w zależności od rodzaju zanieczyszczenia). Dane dla innych miast województwa poznańskiego mogą być obarczone dużym błędem w stosunku do danych Poznania, ponieważ zazwyczaj bazują na wynikach pomiarowych z jednego punktu pomiarowego, co może powodować szczególne uzależnienie od warunków meteorologicznych lub pojedynczych, przypadkowych zdarzeń lub działań.

Powyższa analiza długookresowa nie służy stwierdzeniu o doskonałej jakości „poznańskiego powietrza”, lecz potwierdzeniem na to, iż podjęte działania i przyjęte rozwiązania przez wszystkich uczestników procesu przekształcania źródeł emisji są prawidłowe i należy je konsekwentnie realizować, szukając najsłabszych ogniw w zakresie ochrony powietrza tak, aby dotychczasowe osiągnięcia można było dalej kontynuować i pogłębiać. Niebagatelne znaczenie ma także świadomość, iż rola zanieczyszczeń powietrza ze źródeł stacjonarnych będzie stale malała, natomiast coraz bardziej narastał będzie wpływ źródeł emisji pochodzących od komunikacji (zarówno w ujęciu względnym jak i bezwzględnym).

Przyczyn poprawy stopnia zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w Poznaniu można upatrywać w następujących działaniach lub czynnikach oddziaływujących:

- przebudowa kotłowni węglowych, głównie na gazowe lub zasilane z sieci ciepłowniczej z dala czynnej (około 60 - 100 obiektów różnej wielkości corocznie),
- przebudowa wymienników ciepła i układów sterujących w sieciach ciepłowniczych (PEC),
- wzrost kosztów nośników energii (gazu, oleju, węgla, energii elektrycznej i ciepłej) oraz powszechne wprowadzenie rozliczeń wg rzeczywistego zużycia dzięki opomiarowaniu spowodowało wzrost zainteresowania płatników oszczędzaniem energii dla obniżania obciążeń finansowych,
- następstwem poprzedniej pozycji jest wprowadzanie urządzeń automatycznej regulacji, pozwalających na zagwarantowanie stałych, pożądanych parametrów bez powodowania niepotrzebnych przekroczeń zużycia (termoregulatory, automatyka sterująca źródłem wytwarzającym ciepło lub węzłem cieplnym),
- termorenowacja - ocieplanie i uszczelnianie budynków dla zmniejszenia strat ciepła, za które trzeba zapłacić,
- spadek produkcji w zakładach przemysłowych, a dalej także zapotrzebowania na energię niezbędną do celów produkcyjnych i często ogrzewania pomieszczeń,

- nowe technologie w zakładach przemysłowych,
- konkurencja - łatwiejsza dostępność różnych rodzajów energii,
- wprowadzenie w 1996 roku dla około 300 autobusów miejskich specjalnego oleju napędowego „eko-diesel” o bardzo dobrych parametrach emisji zanieczyszczeń podczas spalania,
- wymiana przestarzałego taboru i zakup nowych autobusów miejskich - w latach 1996/97 - 122 szt., w 1998 roku kolejne - w trakcie realizacji,
- wprowadzenie obowiązku posiadania katalizatora przez rejestrowane po raz pierwszy samochody - lipiec 1996 roku - obecnie około 50% benzyn zużywanych stanowią benzyny bezołowiowe.

Dla wskazania kierunku następnych działań, pogłębiających dotychczasowy mechanizm poprawy sytuacji należy przeanalizować inne dane, dotyczące zapotrzebowania na ciepło w Poznaniu, w zależności od sposobu zasilania jak i zróżnicowania charakteru odbiorców ciepła.

Po dokładnej analizie danych, ujmujących wielkość emisji z poszczególnych podobszarów (oprócz elektrociepłowni Karolin i Garbary) wyłania się bardzo wyraźnie potrzeba skoncentrowania działań na podobszarach oznaczonych jako (oznaczenia przyjęte w programie ciepłownictwa) A1 (śródmieście), A2 (wschodnie Jeżyce i część wschodniego Grunwaldu), C1 (zachodnia Wilda), C6 (wschodni Grunwald), C2 (środkowa część Wildy) oraz ewentualnie C5 (zachodnio-środkowa Wilda i wschodni Grunwald), C11 (Jeżyce), D5 (Nowe Miasto - Starołęka), B2 (Stare Miasto - zachodnie Winogrody), gdzie zarówno poziom emisji równoważnej z podobszarów jak i emisji SO_2 , NO_x i pyłu są bardzo duże lub duże.

Analizując dalej dla powyższych podobszarów strukturę zapotrzebowania w ciepło można zauważyć, iż dominujące na tych terenach zapotrzebowanie w ciepło pochodzi prawie wyłącznie z kotłowni węglowych indywidualnych (A1, A2, C1, C6, C2) natomiast z obszarów (C5, C11, B2) jest wyższe niż z innych źródeł zaopatrzenia.

Z kolei jeżeli uwzględni się dla tychże samych podobszarów rodzaj zabudowy lub charakter odbiorcy, to otrzymamy stwierdzenie, że budynki mieszkalne wielorodzinne przeważają dla podobszarów (A1, A2, C1, C6, C5, B2), obiekty przemysłowe i pozostałe obiekty dla (D5, C2), a budynki mieszkalne jednorodzinne i wielorodzinne dla C11.

Reasumując, jeżeli poszukiwane będą obszary i obiekty, z których wielkość emisji na terenie Poznania jest największa i które dla racjonalnego wykorzystania środków finansowych i uzyskania dalszej głębokiej poprawy stanu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego pochodzącego od zanieczyszczeń energetycznych powinny być traktowane priorytetowo, to działania naprawcze należy skupić odpowiednio w rejonach: C6, C1, A1, A2, C2 i dalej C5, C11, D5, B2 (oznaczenia w Programie ciepłownictwa), a obejmować winny głównie likwidację indywidualnych kotłowni węglowych w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych oraz ewentualnie w niektórych podobszarach likwidację obiektów przemysłowych.

3. PROPOZYCJE ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH OKREŚLONYCH W „STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO”, 1997

Do zadań zaliczono:

- linię przesyłową prądu zmiennego 400 kV Poznań (Plewiska) - Ostrów Wlkp.
- linie przesyłowe prądu zmiennego 110 kV Poznań Północ - Szamotuły i Poznań Północ - Strzeszyn oraz budowę 5 nowych stacji transformatorowych WN/SN/110 kV/15kV.

4. MOŻLIWOŚCI ZASILANIA W ENERGIĘ POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO

ENERGIA KONWENCJONALNA

Energia elektryczna

Na terenie **Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego** pracują dwie elektrociepłownie, które są również źródłem energii elektrycznej zaspokajającej około 40% zapotrzebowania Obszaru.

Pozostała część energii elektrycznej zapotrzebowanej przez Poznański Obszar Metropolitalny dostarczana jest ze źródeł zewnętrznych liniami najwyższych napięć. I tak:

- ze źródeł wschodnich (Pątnów, Konin) - liniami 220 kV: Czerwonak-Pątnów, i Plewiska-Konin,
- ze źródeł południowych (Turów) - liniami 220 kV: Plewiska-Leszno-Mikułowa i Plewiska-Polkowice-Mikułowa,
- ze źródeł zachodnich (Dolna Odra) - linią 400 kV Plewiska-Krajnik,
- ze źródeł północnych (Żydowo) - linią 220 kV Plewiska-Krzewina-Żydowo.

Na obszarze **Poznania** znajdują się dwa źródła energii elektrycznej:

- elektrociepłownia Karolin, pokrywająca ok.40% zapotrzebowania Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego,
- elektrociepłownia Garbary, produkująca małe ilości energii elektrycznej.

W przypadku awarii lub planowego odstawienia do przeglądu jednego z trzech pracujących bloków w elektrociepłowni Karolin, deficyt mocy zostanie pokryty z krajowego systemu energetycznego.

Istniejący układ sieci najwyższych napięć zapewnia prawidłowe zasilanie Poznania, jednak w najbliższej przyszłości konieczne będzie jego dodatkowe powiązanie liniami najwyższych napięć. W tym celu planuje się budowę linii 400 kV Ostrów - Garaszewo - Plewiska oraz linii 400 kV Plewiska - Bydgoszcz. Będzie to zamknięcie jednego z krajowych pierścieni systemu 400 kV, co zapewni przyszłościowe zwiększenie pewności zasilania Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego.

Połączenie z krajowym systemem energetycznym „Głównych Punktów Zasilających” 110/15 kV (GPZ) w Poznaniu odbywa się liniami 110 kV, które są - ze względu na swoją rolę - zarówno liniami krajowymi jak i liniami lokalnymi.

Typowymi liniami o znaczeniu wyłącznie lokalnym są linie o napięciu 15 kV wyprowadzone z „Głównych Punktów Zasilających” 110/15 kV, które zasilają „Miejskie Stacje Transformatorowe” 15/0,4 kV i „Wiejskie Stacje Transformatorowe” 15/0,4 kV. Z tych stacji transformatorowych wyprowadzone są linie niskiego napięcia, zasilające bezpośrednio wszystkich odbiorców miejskich i wiejskich.

Reasumując można stwierdzić, że Poznański Obszar Metropolitalny, oprócz energii elektrycznej ze źródeł lokalnych, ma możliwość korzystania z energii elektrycznej ze źródeł znajdujących się poza tym Obszarem, czyli z krajowego systemu energetycznego.

W najbliższych latach planuje się dodatkowe powiązanie Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego z systemem energetycznym, czyli ze źródłami leżącymi poza tym obszarem, liniami 400 kV: Ostrów-Poznań Garaszewo-Plewiska oraz Bydgoszcz-Poznań Północ-Plewiska.

Energia ciepła

Moc ciepła na terenie **miasta Poznania** i okolicznych miast produkowana jest głównie przez zespół elektrociepłowni Karolin i Garbary. Oprócz tego zespołu na Obszarze pracują także średnie i małe kotłownie o charakterze lokalnym lub osiedlowym, a także kotłownie przemysłowe. **Wytwarzanie energii cieplnej w tych źródłach opiera się głównie na węglu kamiennym, powodując podczas spalania znaczne zanieczyszczenie atmosfery.**

Według wariantowego opracowania Politechniki Poznańskiej - Instytutu Inżynierii Środowiska z kwietnia 1995 roku pt. „Program zaopatrzenia w ciepło miasta Poznania w roku 2010”, zapotrzebowanie na moc cieplną istniejącego budownictwa miasta Poznania (łącznie z najbliższą okolicą), z uwzględnieniem jego termorenowacji i automatyzacji (przyjęto około 50% istniejących zasobów budowlanych), oraz przyrostu nowego budownictwa wynoszą:

Wariant I-Prognoza realistyczna

rok 1995 ogółem 3441,6 MW, w tym budownictwo mieszkaniowe 2037,4 MW					
* 2000	* 3245,4 MW	*	*	*	1832,2 MW
* 2005	* 3049,2 MW	*	*	*	1626,0 MW
* 2010	* 2853,0 MW	*	*	*	1421,8 MW

Wariant II-Prognoza pesymistyczna

rok 1995 ogółem 3441,6 MW, w tym budownictwo mieszkaniowe 2037,0 MW					
* 2000	* 3450,0 MW	*	*	*	2050,0 MW
* 2005	* 3500,0 MW	*	*	*	2050,0 MW
* 2010	* 3550,0 MW	*	*	*	2050,0 MW

Wariant III-Prognoza optymistyczna

rok 1995 ogółem 3441,6 MW, w tym budownictwo mieszkaniowe 2037,0 MW					
* 2000	* 3100,0 MW	*	*	*	1740,0 MW
* 2005	* 2780,0 MW	*	*	*	1340,0 MW
* 2010	* 2400,0 MW	*	*	*	960,0 MW

Wolniejszy spadek zapotrzebowania mocy cieplnej w prognozie realistycznej i pesymistycznej spowodowany jest prawdopodobnie trudnościami ekonomicznymi w realizacji termorenowacji istniejącego budownictwa.

Wynika to również z doświadczenia państw zachodnich, w których termorenowacja będzie przebiegała przez około 20 lat lub dłużej, w zależności od polityki gospodarczej miast w tej dziedzinie.

W najbliższych latach planuje się całkowite przejście elektrociepłowni Garbary oraz stopniowe przechodzenie kotłowni osiedlowych na paliwo gazowe. Przewiduje się także likwidację niektórych kotłowni lokalnych, a ich odbiorców podłączenie do sieci ciepłowniczej.

Struktura wytwarzania energii cieplnej w 1994 roku na terenie miasta Poznania była następująca:

z węgla	98,8%
z gazu	0,5%
z oleju EL	0,7%

W elektrociepłowniach Karolin i Garbary oraz kotłowniach osiedlowych zdecydowanie dominuje produkcja mocy cieplnej z węgla.

Podobna sytuacja występuje w duńskiej miejscowości Odense (100000 mieszkańców), w której struktura wytwarzania mocy cieplnej kształtuje się następująco:

z węgla	91,0%
z oleju EL	3,0%
z gazu	3,0%
z wiatru	2,0%
z biogazu	1,0%

Nieco odmienna polityka energetyczna prowadzona jest w Szwecji, np. w Goteborgu (450000 mieszkańców) struktura wytwarzania mocy cieplnej przedstawia się następująco:

ze spalarni śmieci	20%
ciepło odpadowe z rafinerii SHEKLA	25%
ze ścieków poprzez pompy ciepła	20%
z gazu ziemnego	28%
z węgla	1%
z oleju EL	3%
z biogazu	3%

SPALARNIA ŚMIECI JAKO ŹRÓDŁO ENERGII CIEPLNEJ.

W **Poznaniu** przewidziano uruchomienie spalarni śmieci, wg analizy przeprowadzonej przez Politechnikę Poznańską, przyjmując metodę utylizacji śmieci na podstawie opracowania przygotowanego przez japońską agencję JICA.

Spalarnia została zlokalizowana we Franowie - Michałowie, na obszarze 180 ha z dogodnym dojazdem w odległości około 1 km od osiedli mieszkaniowych.

Nowoczesne spalarnie wykonane są w takiej technologii, że uciążliwość dla środowiska (gazy i pyły odlotowe) jest minimalna. Spalarnie takie mogą być wtedy lokalizowane nawet na terenach zurbanizowanych, przez co zmniejsza się koszty związane z transportem odpadów.

Energia pochodząca ze spalania śmieci może być wykorzystana do produkcji energii cieplnej i elektrycznej.

Według opracowania Politechniki Poznańskiej, **spalarnia śmieci dla miasta Poznania może zastąpić ciepłownię o mocy cieplnej - wielkości około 50 MW.**

Przewiduje się, że przepustowość poznańskiej spalarni przy pracy 7000 h/rok wyniesie w roku 2010 około 175000 ton/rok (przy odpadach popiołu i żużla około 59200 ton/rok) z produkcją ciepła około 1215 TJ/rok (Tera dżuli -10¹²).

Gaz

Jak już wspomniano, w najbliższych latach planuje się całkowite przejście elektrociepłowni Garbary oraz stopniowe przechodzenie kotłowni osiedlowych - na paliwo gazowe.

Zapotrzebowanie na moc cieplną istniejącego budownictwa po realizacji termorenowacji i automatyzacji (wg opr. Politechniki Poznańskiej - prognozy optymistycznej) będzie miało tendencję spadkową z 2037 MW w 1995 roku na 960 MW w 2010 roku, **będzie natomiast wzrastało zapotrzebowanie na gaz ziemny** - głównie ze względu na przechodzenie elektrociepłowni na paliwo gazowe, z 107690 m³/h w 1995 roku do 255676 m³/h w 2010 roku.

Obecnie **Poznański Obszar Metropolitalny** zasilany jest gazem ziemnym zaazotowanym z dwóch źródeł: magistrali Szczecin-Krobia i odwiertów lokalnych na terenie Wielkopolski. Wg opracowania Politechniki Poznańskiej, miasto Poznań posiada dogodny układ gazociągów magistralnych wysokiego ciśnienia.

W najbliższych latach, po uruchomieniu magistrali gazowej Jamał (Rosja) - Europa Zachodnia, przewiduje się wprowadzenie do miasta trzeciego zasilania z tej magistrali. Włączenie w ten gazociąg zostanie wykonane w okolicy Murowanej Gośliny prawdopodobnie około roku 2003. Gaz z tego rurociągu będzie przesyłany w stronę Poznania gazociągiem Krobia - Szczecin i stopniowo wprowadzany do sieci rozdzielczej miasta Poznania. Wprowadzenie gazu rosyjskiego spowoduje konieczność przestawienia odbiorców Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego z gazu zaazotowanego GZ-35 na gaz wysokometanowy GZ-50.

Ze względu na wysoką kaloryczność gazu wysokometanowego, nie będzie potrzeba wymiany rurociągów, albowiem istniejącymi będzie można przesyłać większe ilości energii. Założono, że z wyżej wymienionego rurociągu tranzytowego, przesył gazu w kierunku Poznania będzie wynosił około 304 000 m³/h, oraz dodatkowo 55 000 m³/h dla elektrociepłowni Karolin i Garbary.

Do roku 2005 przewiduje się zaopatrywanie mieszkańców miasta Poznania i okolic gazem zaazotowanym z kopalń znajdujących się na Niżu Wielkopolskim.

W wyniku zastosowania gazu ziemnego w energetyce będzie możliwość uzyskania większych korzyści ekonomicznych, w tym - ekologicznych. Zmniejszy się emisja zanieczyszczeń, szczególnie z elektrociepłowni, ale także po przejściu kotłowni osiedlowych i małych kotłowni lokalnych opalanych węglem na opalanie gazowe. Prognozy zapotrzebowania gazu dla miasta Poznania i przyległych miejscowości (Baranowo, Bogucin, Chyby, Czapury, Daszewice, Komorniki, Koziegłowy, Luboń, Plewiska, Przeźmierowo, Skórzewo, Suchy Las, Swarzędz, Tulce, Wysogotowo) według opracowania Politechniki Poznańskiej, przedstawiają się następująco (do roku 2005 przyjęto gaz zaazotowany GZ-35, a na rok 2010 gaz wysokometanowy GZ-50):

Rok 1995 - Miasto Poznań	98799 m ³ /h	Okolica	8891 m ³ /h	Razem	107690 m ³ /h
Rok 2000 - Miasto Poznań	214959 m ³ /h	Okolica	26622 m ³ /h	Razem	241581 m ³ /h
Rok 2005 - Miasto Poznań	257725 m ³ /h	Okolica	43113 m ³ /h	Razem	300838 m ³ /h
Rok 2010 - Miasto Poznań	211877 m ³ /h	Okolica	43 799 m ³ /h	Razem	255676 m ³ /h

Biogaz jako źródło energii

Słabo wykorzystanym źródłem energii jest biogaz uzyskiwany z fermentacji beztlenowej substancji organicznych (obornika, odpadków roślinnych i zwierzęcych, ścieków miejskich). Biogaz zawiera około 65% metanu i około 35% dwutlenku węgla. Nieliczne gospodarstwa rolne produkują dla własnych potrzeb biogaz otrzymywany z fermentacji obornika. W **Poznaniu** pewne ilości biogazu produkowane są z fermentacji ścieków miejskich w Centralnej Oczyszczalni Ścieków w Koziegłowach w gminie Czerwonak. Aktualnie pracuje się nad udoskonaleniem metody produkcji biogazu, głównie ze względów na zbyt małą zawartość w nim metanu (około 43%). **Przewiduje się zainstalowanie bloków energetycznych do produkcji energii elektrycznej i ciepłej z biogazu po roku 2000.**

Ścieki płynące do oczyszczalni ścieków posiadają temperaturę kilka a nawet kilkanaście stopni powyżej zera, stąd możliwość uzyskiwania przy pomocy pomp ciepła znacznych ilości energii cieplnej. Metoda ta nie jest obecnie wykorzystywana.

Składowisko odpadów w Suchym Lesie należy do najnowocześniejszych w Polsce. Na przełomie lat 95/96 zrealizowano urządzenia wykorzystujące powstający w składowisku biogaz do produkcji energii elektrycznej. W okresie od 1.06.96 do 31.10.96 elektrownia wyprodukowała np. 862 971 kWh energii elektrycznej zużywając 798 802 m³ biogazu, unieszkodliwiając tym samym 295 556 m³ metanu. Produkowana energia zużywana jest na potrzeby własne składowiska oraz sprzedawana Energetyce Poznańskiej.

Energia wodna

Na terenie **Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego** istnieje kilka cieków, na których znajduje się szereg jazów, wykorzystywanych do lat sześćdziesiątych jako urządzenia piętrzące wody, przeznaczone do pracy turbin małych elektrowni wodnych lub młynów.

Obecnie, niektóre z tych jazów służą do piętrzenia wody w zbiornikach przeznaczonych do hodowli ryb lub regulacji poziomu lustra wody w takich ciekach wodnych jak: Cybina, Główna i Głuszynka (Kopla).

Część tych jazów nadaje się (po generalnym remoncie) do ponownego uruchomienia na nich małych elektrowni wodnych, część jednak wymagałoby całkowitej odbudowy.

Budowa małych elektrowni wodnych opartych na istniejących jazach (lub po ich generalnym remoncie) umożliwiłyby produkcję energii elektrycznej na potrzeby odbiorców mieszkających w pobliżu danej elektrowni. Lokalizacja taka pozwalałaby na rezygnację z przesyłu energii elektrycznej z odległych elektrowni konwencjonalnych, a tym samym rezygnacji z produkcji energii elektrycznej potrzebnej do pokrycia strat związanych z jej przesyłem.

Budowa małych elektrowni wodnych i remont jazów wymagałby dużych nakładów finansowych, jednak po zamortyzowaniu takiej inwestycji, energia elektryczna mogłaby być prawie darmowa.

Niezbędne staje się wstrzymanie „od zaraz” dalszej dewastacji istniejących jazów, albowiem wzrastający koszt produkcji energii elektrycznej w elektrowniach konwencjonalnych oraz konieczność ograniczenia zanieczyszczenia środowiska wymusi pilne uruchamianie „czystych” źródeł energii elektrycznej.

ENERGIA NIEKONWENCJONALNA

Możliwości wykorzystania energii promieniowania słonecznego

Obecnie w Polsce wzrasta zainteresowanie wykorzystaniem energii słonecznej. Polska należy do krajów o średnim nasłonecznieniu. Przyjmuje się, że średnia roczna suma energii promieniowania słonecznego, padającego na płaszczyznę poziomą wynosi w Polsce około 1000 kWh/m², a na powierzchnię nachyloną pod kątem 30° do poziomu jest większa o około 20%. Dla porównania, roczne sumy promieniowania energii słonecznej w niektórych krajach europejskich wynoszą dla płaszczyzny poziomej ($\alpha = 0^\circ$):

Wielka Brytania	770-1070 kWh/m ²
Hiszpania	1160-1730 *
Włochy	272-1667 *
Niemcy	767-1037 *
Belgia	958-1059 *

a spoza krajów europejskich:

Izrael	2152 kWh/m ²
Egipt	2034 *
Nigeria	1584 *

Jak wynika z powyższego zestawienia, roczna suma promieniowania energii słonecznej w Polsce, swoją wielkością dorównuje innym krajom europejskim. W Polsce roczne sumy całkowitego promieniowania energii słonecznej na powierzchnię poziomą wynoszą dla niektórych miejscowości:

Kołobrzeg	1052 kWh/m ²
Gdynia	1039 kWh/m ²
Brwinów k/Warszawy	1004 *
Zakopane	1032 *
Wrocław	1034 *
Poznań	1019 *

Z zestawienia tego można wnioskować, że na Poznańskim Obszarze Metropolitalnym promieniowanie słoneczne może być wykorzystywane w celu pozyskiwania energii.

Według statystyk, wielkość udziału energii promieniowania słonecznego w produkcji energii elektrycznej wynosi obecnie około 0,0003% rocznego zapotrzebowania w Europie. Podobne wielkości przedstawiają wykorzystanie energii promieniowania słonecznego do produkcji innych nośników energii.

Tak małe wielkości wykorzystywania energii promieniowania słonecznego wynikają głównie ze znacznych kosztów w pozyskiwaniu tej energii. Można jedynie prognozować wzrost udziału energii pozyskiwanej z promieniowania słonecznego, pod warunkiem jednak zwiększenia do tego celu produkcji urządzeń przetwarzających, powodujących spadek ich kosztów. W Polsce, badaniami nad wykorzystaniem energii promieniowania słonecznego do produkcji innych nośników energii zajmują się niektóre instytuty naukowe, natomiast brak jest producentów, którzy podjęliby się produkcji urządzeń przetwarzających, opartych na wynikach tych badań. W Polsce, a także w Poznaniu, powstało kilka firm oferujących stosunkowo drogie kolektory słoneczne produkcji zagranicznej.

Mimo wielu problemów pojawiających się na drodze do wykorzystania energii promieniowania słonecznego, Polska będzie musiała w większym stopniu zainteresować się tym zagadnieniem. Wpływ na gospodarkę naszego kraju, będą bowiem miały treści umów międzynarodowych, dotyczących ochrony środowiska (np. limity emisji gazów do atmosfery pochodzących ze spalania węgla), co wymusi ograniczenie produkcji energii elektrycznej w elektrowniach konwencjonalnych.

W związku z powyższym niezbędne staje się stopniowe dostosowywanie architektury i materiałów budowlanych do wykorzystania energii promieniowania słonecznego w układach pasywnych i aktywnych.

Możliwości wykorzystania energii geotermalnej

Ziemia posiada znaczne ilości energii (ciepłej), a jej zasoby przekraczają wielkości udokumentowanych paliw konwencjonalnych. Zakłada się, że po roku 2030 energia geotermalna będzie jednym z podstawowych źródeł energetycznych.

Przedsiębiorstwo Geologiczne z Wrocławia prowadziło prace wiertnicze, które doprowadziły do znalezienia wód geotermalnych w utworach jury dolnej na obszarze południowo-zachodniej części monokliny przedsudeckiej. Dokonano także licznych badań, pozwalających ustalić, że ta część monokliny przedsudeckiej, na której leży **Poznański Obszar Metropolitalny**, należy w Polsce do perspektywicznych obszarów pod względem możliwości eksploatacji wód geotermalnych, o stosunkowo niewielkiej mineralizacji.

Optymalne strefy eksploatacji wód geotermalnych występują w zbiornikach dolnojurańskim i dolnokredowym. Odkryte w ostatnich latach złoża wód geotermalnych w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym świadczą o możliwościach ich eksploatacji, czego dowodem jest istniejący odwiert w rejonie zbiornika Malta, z którego obecnie może wypływać woda geotermalna (wypływ ma charakter artezyjski) o temperaturze około 42°C („Swarzędz IGH-1”).

Otwór „Swarzędz IGH-1” został początkowo zlokalizowany na terenie miasta Swarzędza, jednak ze względu na trudności ze znalezieniem odpowiedniego miejsca na jego usytuowanie, z którego można byłoby swobodnie odprowadzać wody geotermalne podczas pompowania, zmieniono tę lokalizację przy zachowaniu analogicznych warunków geologicznych. W uzgodnieniu z Urzędem Miejskim w Poznaniu, na podstawie projektu Zakładu Hydrologii i Geodezji Inżynierskiej-Institutu Geologii w Warszawie, podjęto decyzję o wykonaniu otworu na terenie miasta Poznania nad jeziorem Maltańskim przy ulicy Wileńskiej.

Wykorzystanie wód geotermalnych na skalę przemysłową zależy od kilku czynników. Najważniejszymi z nich to wysokość temperatury eksploatacyjnej wody geotermalnej i wydajność otworu.

Udowodniono, że temperatura wód geotermalnych wzrasta w przybliżeniu z głębokością, ale także wzrasta jej zmineralizowanie, co utrudnia eksploatację złóż. Dla prawidłowej eksploatacji potrzebne są dwa odwierty: eksploatacyjny i zatłaczający. Koszty takich odwiertów będą stosunkowo duże, stąd bardziej ekonomicznym wydaje się wykonywanie w pierwszym okresie płytszych odwiertów (rzędu 1500 m), uzyskując wody geotermalne o średnich temperaturach (około 45 stopni C) i stosując pompy ciepła, pozwalające na podwyższenie tych temperatur.

Odwiert w pobliżu zbiornika Malta był w latach osiemdziesiątych - w porozumieniu z Urzędem Miejskim - przeznaczony do celów balneologicznych, za zgodą odpowiednich instytutów.

Należałoby również rozważyć eksploatację wód geotermalnych zakumulowanych w utworach geologicznych w okolicy Poznania (odwierty badawcze: Kobylnica 2, Siekierki 1, Siekierki 3, Siekierki 4).

Rozpoznane wody geotermalne, z jednego odwiertu „Swarzędz IGH-1”, mogą być wykorzystane do celów balneologicznych i rekreacyjnych, a także do celów grzewczych (po zastosowaniu pomp ciepłych). Opinię taką wydał w latach osiemdziesiątych Instytut Balneoklimatyczny, a zamiarem władz miasta Poznania jest pobudowanie w tym miejscu ogólnodostępnych basenów kąpielowych. Do dnia dzisiejszego wody geotermalne z tego otworu nie są wykorzystane. Odwiert „Swarzędz IGH-1” raz jeszcze potwierdza możliwości eksploatacyjne wód geotermalnych z utworów jury dolnej ze wschodnich terenów Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego.

Możliwości wykorzystania energii wiatru.

Wykorzystanie energii wiatru w elektrowniach wiatrowych w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym jest problematyczne. Jak wykazały badania Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, na tym obszarze średnie prędkości wiatru (wg pomiarów w latach 95/96 wynosiły około 2,9 m/sek) są za małe do uruchomienia turbin generatorów elektrowni wiatrowych (rozruchowa prędkość wiatru powinna być nie mniejsza niż 4 m/sek).

Nie można wykluczyć, że po dokładnych badaniach meteorologicznych będzie można w niektórych punktach Obszaru instalować elektrownie wiatrowe, głównie dla potrzeb indywidualnych.

Na polski rynek wchodzi obecnie firma duńska, której nowoczesne elektrownie wiatrowe pozwalają wykorzystać mniejsze prędkości średnie wiatru.

Koszty instalowania takich elektrowni są jednak bardzo duże, a ich realizacja będzie możliwa tylko przy pomocy udziału funduszy przeznaczonych na cele ekologiczne.

W związku z powyższym byłoby celowe wykonanie badań umożliwiających określenie rzeczywistych średnich prędkości wiatru w Poznaniu i jego okolicy.

III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI GŁÓWNEGO CELU

(tj. wykorzystywania źródeł energii „czystej”: konwencjonalnej i niekonwencjonalnej)

SZANSE:

Poznań posiada wystarczający potencjał w zakresie realizacji głównego celu (wykorzystywanie źródeł energii niekonwencjonalnej):

- stopniowa poprawa sposobów wykorzystywania konwencjonalnych źródeł i nośników energii umożliwiająca rozważne przygotowanie oraz wdrażanie sposobów wykorzystywania energii niekonwencjonalnej,
- doświadczenia w zakresie wykorzystywania lokalnych, drobnych źródeł energii niekonwencjonalnej (oczyszczalnia, wysypisko),
- sprzyjające warunki naturalne dla wykorzystywania energii geotermalnej, wiatrowej, wodnej a także słonecznej.

ZAGROŻENIA:

- brak zainteresowania wykorzystaniem energii niekonwencjonalnej w dużej skali (odwiert „Swarzędz” nad Malta),
- brak prac badawczych dla Poznania i terenów otaczających w zakresie praktycznych możliwości wykorzystania energii geotermalnej i energii wiatru,
- brak całościowego programu wykorzystania energii niekonwencjonalnej dla zaopatrzenia miasta Poznania.

IV. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

Zgodnie z obowiązującą ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym w studium określa się „kierunki rozwoju infrastruktury technicznej” (art. 6 p.5). W związku z powyższym zawarte poniżej zapisy mają przede wszystkim znaczenie dotyczące „rezerwowania” przestrzeni. Zapisy dotyczące szczegółowych rozwiązań związanych z realizacją mediów preferowanych w danej, rezerwowanej przestrzeni, a także parametrów technicznych mogą ulegać zmianom w zależności od obowiązujących w danym okresie przepisów oraz w zależności od preferencji przyjętych w polityce miasta w tym zakresie.

Wyjątkowo, pod warunkiem uzyskania zgody dysponentów terenów „rezerwowanych” w niniejszym „Studium...” na cele infrastruktury w granicach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dopuszcza się korekty przebiegu tras liniowych elementów zasilania, w zależności od priorytetu przestrzennego na danym obszarze, wynikającego ze szczegółowych analiz.

1. DOTYCZĄCE ENERGII KONWENCJONALNEJ

Elementy o znaczeniu ponadkrajowym i krajowym dla Poznania (oraz Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego)

Elektroenergetyka

Uznaje się za konieczne:

- dalsze zasilanie miasta przez Zespół Elektrociepłowni Karolin - Garbary; docelowo przewiduje się likwidację funkcji elektrociepłowni Garbary, zminimalizowanie wielkości pozostałych urządzeń oraz estetyzacja obiektu i jego otoczenia z uwzględnieniem kulturowo - historycznych wartości budynku elektrociepłowni,
- utrzymanie istniejących powiązań POM liniami najwyższych napięć - z krajowym systemem energetycznym (połączonym z europejskim systemem energetycznym),
- utrzymanie w POM istniejących stacji najwyższych napięć,
- budowę linii 400 kV Ostrów Wlkp. - Garaszewo - Plewiska,
- budowę linii 400 kV Bydgoszcz - Poznań Północ - Plewiska,
- budowę stacji 400/110 kV Garaszewo (lub stacji odpowiedniej) i stacji 400/110 kV Poznań Północ.

Powyższe elementy układu elektroenergetycznego posiadają strefy ochronne, określone przepisami, z których wynikają ograniczenia zabudowy w tych strefach (patrz rozdz. 4.3, pkt II.1, w którym przedstawiono wielkości tych stref wynikających z obowiązujących przepisów).

Gaz

Uznaje się za konieczne:

- utrzymanie gazociągu Krobia - Szczecin Ø 500 (zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń nie związanych z funkcją obowiązuje w strefie 45 m od osi w obie strony) oraz gazociągów prowadzących z odwiertów istniejących na obszarze Wielkopolski,
- budowę połączenia z gazociągiem Jamal - Europa Zachodnia,
(+ ograniczenia wynikające z istnienia stref ochronnych).

Elementy o znaczeniu lokalnym

Energia ciepła

Uznaje się za konieczną realizację:

- magistrali zachodniej Dn 1000 I i II o długości 2500 m,
- powiązanie źródeł EC I i EC II Dn 800 o długości 5125 m,
- połączenie pierścienia na magistrali W3 (Dębiec) Dn 600 o długości 400 m,
- połączenie EC Karolin z EC Garbary,
- do czasu lokalizacji bloku gazowo - parowego w miejscu kotłowni przy ulicy Bułgarskiej, na Kopaninie lub w ich rejonie, zachowuje się obie kotłownie; w przypadku realizacji ww. bloku likwidacji ulegną kotłownie: przy ulicy Bułgarskiej, na Kopaninie i w Strzeszynie.

Elektroenergetyka

Uznaje się za niezbędną budowę stacji 110/15 kV Jeżyce i stacji 110/15 kV Towarowa oraz linii kablowej 110 kV Pogodno - Jeżyce - Towarowa - Droga Dębińska, w zależności od potrzeb i możliwości finansowych.

Sieć gazowa

Uznaje się za konieczne:

- realizację stacji redukcyjnych w elektrociepłowni Karolin oraz w Rokietnicy i Swadzimiu,
- ukończenie zachodniego gazociągu wysokiego ciśnienia Chomęcice - Sobota,
- budowę gazociągu EC Karolin jako wyprowadzenie magistrali gazowej Szczecin - Krobia,
- w związku z ewentualną budową bloku gazowo - parowego w południowo-zachodniej części miasta, konieczna staje się budowa nowego, niezależnego gazociągu z rejonu Kościana (przebieg nie został jeszcze określony); w tym rejonie jest możliwa również lokalizacja innego, nieuciążliwego i nieszkodliwego źródła energii.

Uwaga:

Na nowych terenach, oraz na pozostałych terenach, na których działanie takie jest technicznie możliwe (szczególnie wzdłuż dróg), należy lokalizować sieci uzbrojenia podziemnego w zbiorczych kanałach technicznych.

2. DOTYCZĄCE ENERGII NIEKONWENCJONALNEJ

Elementy o znaczeniu lokalnym dla Poznania i Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego

Biogaz

Uznaje się za konieczne:

- zachowanie lokalizacji wysypiska odpadów w Suchym Lesie i dalszy jakościowy rozwój umożliwiający wykorzystywanie energii z wysypiska (dla dalszego funkcjonowania wysypiska odpadów komunalnych w Suchym Lesie czynione są starania o poszerzenie terenów wysypiska w kierunku na południe od obecnej jego granicy, na terenach Poznania (pismo WI/I-1/953/97 z dnia 29.04.97),
- zachowanie lokalizacji i dalszy jakościowy rozwój oczyszczalni ścieków w Czerwonaku, umożliwiający pozyskiwanie energii elektrycznej i ciepłej z biogazu i ścieków,
- kontynuację zapisów zawartych w MPOZP m.Poznań, dotyczących możliwości lokalizacji stacji utylizacji odpadów w rejonie Franowa i na południe od EC Karolin, m.in. jako źródła pozyskiwania energii ciepłej.

Możliwości wykorzystania energii geotermalnej

Uznaje się za celowe wykorzystanie odwiertu „Swarzędz IGH-1”, zlokalizowanego w Poznaniu przy ul. Wileńskiej, oraz podjęcie dalszych badań określających możliwości eksploatacji wód geotermalnych zakumulowanych w utworach geologicznych w okolicy Poznania (odwierty badawcze: Kobylnica 2, Siekierki 1, Siekierki 3, Siekierki 4).

Możliwości wykorzystania zasobów wodnych do produkcji energii elektrycznej

Uznaje się za niezbędną budowę małych elektrowni wodnych na rzekach:

- Cybinie (Jaz Browarna, Jaz Małański)
- Główniej (Jaz Nadolnik).

Możliwości wykorzystania energii promieniowania słonecznego

Przewiduje się stopniowe dostosowywanie architektury i materiałów budowlanych do wykorzystania energii promieniowania słonecznego w układach pasywnych. Realizacja wykorzystywania energii słonecznej będzie głównie następowała w wyniku indywidualnych przedsięwzięć.

4.4. ZAOPATRZENIE W WODĘ

I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU

PRZESŁANKI:

HABITAT II

„Użytkowanie terenów ściśle wiąże się z zarządzaniem zasobami wodnymi ze względu na krytyczną potrzebę ochrony terenów wodonośnych i innych zasobów świeżej wody przed szkodliwymi oddziaływaniami osiedli ludzkich. Specjalną uwagę należy zwrócić na oddalanie potencjalnie szkodliwych form działalności od obszarów podatnych na zagrożenia”. (...) „Zapewnić możliwie szybko wszystkim osiedlom ludzkim dostęp do czystej wody (...)”.

CELE:

**OCHRONA WODONOŚNYCH OBSZARÓW ZASOBOWYCH ORAZ FRAGMENTÓW KRAJOWEJ
SIECI ECONET,
POKRYCIE ZAPOTRZEBOWANIA NA WODĘ ZWIĄZANEGO Z JAKOŚCIOWYM ROZWOJEM
MIASTA,
PEŁNE ZWODOCIĄGOWANIE TERENÓW OBECNIE ZAINWESTOWANYCH,**

poprzez:

- szczególną ochronę obszarów najwyższej ochrony i wysokiej ochrony (ONO i OWO),
- wskazanie priorytetów dla ochrony powierzchniowych wód płynących jako docelowego źródła zaopatrzenia w wodę,
- realizację systemu zbiorników infiltracyjnych i „kanału wysokiego napełniania” w Mosinie - Krajkowie,
- realizację nowych ujęć wody i stacji uzdatniania w Mosinie - Sowiniec I,II i Żalasewo - Garby,
- realizację magistral wodociągowych dosyłowych i sieci uzupełniającej,
- realizację rozbudowy zbiorników wodociągowych Morasko, ujęcia i stacji uzdatniania „Żalasewo - Garby” o wydajności 7080 m³/dobę.

II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW

Merytoryczną podstawę uwarunkowań stanowią następujące materiały:

PROGRAM ROZWOJU WODOCIĄGÓW AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ, AQUA OPRACOWANIE W 1996R

WYTYCZNE „STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO” PRZEKAZANE PRZEZ WYDZIAŁ GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W POZNANIU, NR GP - II 7322/51/98/2453 Z DNIA 12.10.1998R

UWAGI I WNIOSKI PRZEKAZANE PRZEZ „POZNAŃSKIE WODOCIĄGI I KANALIZACJĘ SP. Z O.O.” PISMEM IP/2/260/98 Z DNIA 20.08.1998R

MIEJSCOWY PLAN OGÓLNY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA, MPU 1994 ROKU, WSKAZUJĄCY NA KONIECZNOŚĆ OPRACOWANIA PROGRAMÓW BRANŻOWYCH W ZAKRESIE WODOCIĄGÓW I KANALIZACJI

„UWARUNKOWANIA POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO. DIAGNOZA STANU. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW. SYNTEZA”, MPU 1998

„OCENA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W POZNANIU”, LESZEK KUREK, WOŚ UM, 1998

USTALENIA MIĘDZYWYDZIAŁOWE URZĘDU MIEJSKIEGO W POZNANIU

WNIOSKI GMIN OBJĘTYCH POZNAŃSKIM OBSZAREM METROPOLITALNYM

1. OCHRONA WÓD PODZIEMNYCH STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ ZAOPATRZENIA POZNANIA W WODĘ

Warunki hydrogeologiczne i hydrograficzne w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym sprawiają, że konieczne jest przedsięwzięcie działań zmierzających do ich szczególnej ochrony.

W podłożu POM zalegają dwa użytkowe piętra wodonośne: czwartorzędowe i trzeciorzędowe.

W utworach czwartorzędowych wody podziemne tworzą układ piętrowy, składający się z następujących poziomów: przypowierzchniowo - gruntowego i poziomów wgłębnych: międzyglinowego górnego i dolnego (Wielkopolska Dolina Kopalna - WDK) oraz podglinowego.

Wody poziomu gruntowego obecne są w osadach aluwialnych pradolin i dolin rzecznych, osadach sandrów oraz spiaszczonych, stropowych partiach glin zwałowych. Wody tego poziomu występują średnio na głębokości do 5 m ppt. Największe głębokości odnotowano w północnej części omawianego terenu w strefie czołowomorenowej oraz w strefach krawędziowych dolin: Warty, Cybiny i Główniej.

Wody gruntowe są w większości bez izolacji od powierzchni terenu, stąd też niebezpieczeństwo ich szybkiej degradacji poprzez infiltrację zanieczyszczeń, będących głównie wynikiem działalności człowieka.

Do głównych jednostek zasobowych wód podziemnych tego poziomu w POM należą:

Pradolina Warszawsko - Berlińska (PWB) oraz Przełomowa Dolina Warty (PDW).

Do obszarów o mniejszym znaczeniu zasobowym należą: dolina Cybiny oraz sandry: Sierosławski, Ławicki, Naramowicki, rzeki Główniej i Kopli.

Na południu omawianego obszaru fragment Pradoliny Warszawsko - Berlińskiej nazywany Basenem Mosińskim wraz z częścią Przełomowej Doliny Warty w rejonie Puszczykowa oraz towarzysząca im w podłożu Wielkopolska Dolina Kopalna, stanowią zasoby wód podziemnych o uprzywilejowanych warunkach hydrogeologicznych i należą do głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP). **Pradolina Warszawsko - Berlińska to obszar o najwyższej ochronie, zarejestrowany pod numerem 150 wg „Mapy obszarów głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce wymagających szczególnej ochrony”.**

Poziomy wgłębne tworzą wodonośne warstwy piasków i żwirów występujące wśród glin zwałowych. Warstwy te na ogół nie występują w sposób ciągły oraz wykazują zróżnicowaną miąższość. Regionalny zasięg ma tylko WDK. WDK biegnie we wschodniej części POM, oś doliny przebiega w kierunku południowym przez Swarzędz, Garby i Mosinę a następnie zmienia swój przebieg w kierunku zachodnim.

WDK tworzą piaski i żwiry o miąższości ok. 20,5 m, zalegające pod glinami zwałowymi.

W obszarze metropolitalnym występują dwa typy granic Wielkopolskiej Doliny Kopalnej w stosunku do jej otoczenia geologicznego. Granica pierwszego typu jest słabo przepuszczalna lub bardzo słabo przepuszczalna i jest charakterystyczna dla większej części omawianego obszaru, zaś granica przepuszczalna występuje na

odcinku od Rynny Zaniemysko - Kórnickiej do północnej krawędzi PWB oraz we fragmencie przechodzącym przez gminę Dopiewo.

Wielkopolska Dolina Kopalna należy do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce, wymagających szczególnej ochrony i identyfikowana jest pod numerem 144. Poziom WDK stanowi podstawę zaopatrzenia w wodę wielu miast i wsi.

Utwory trzeciorzędowe występują na całym omawianym obszarze i związane są z seriami piasków drobnoziarnistych miocenu i oligocenu, poprzedzielanych warstwami mułkowo - ilastymi i węglowymi. Tworzą one dwa poziomy wodonośne: mioceński i oligoceński. Wody poziomu mioceńskiego są powszechnie eksploatowane w Wielkopolsce, a w POM głównie przez zakładowe i awaryjne ujęcia wody. Poziom ten to regionalny zbiornik wód podziemnych, składający się z trzech warstw wodonośnych: nadwęglowej, śródwęglowej i podwęglowej. Poziom oligoceński tworzy na ogół warstwa piasków drobnoziarnistych, która łączy się z poziomem mioceńskim tworząc jeden poziom pod względem hydrostrukturalnym. Wodonośne osady piętra trzeciorzędowego zalegają najczęściej na głębokości 85 m, 150 m, lokalnie do 180 m. W nadkładzie znajdują się gliny zwałowe i zwarty kompleks bardzo słabo przepuszczalnych i nieprzepuszczalnych pstrych iłów górnego miocenu i pliocenu.

2. OCENA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH M. POZNANIA

„Jakość wód podziemnych, obejmujących na terenie miasta zbiorniki wodonośne czwartorzędowe i trzeciorzędowe, oceniona została jako obciążona występowaniem długotrwałego przekroczenia dopuszczalnych norm o średnim zasięgu i natężeniu.

Utwory czwartorzędowe obejmują przeciętnie zasięg głębokości do 30 - 40 m i składają się w większości z glin zwałowych, a lokalne zbiorniki wód podziemnych związane są piaskami i żwirami polodowcowymi oraz przepuszczalnymi utworami aluwialnymi. Zasobność tych zbiorników jest niewielka i wykorzystywane są jako ujęcia wody dla niektórych zakładów przemysłowych, indywidualne ujęcia wody na terenach niez wodociągowanych oraz jako awaryjne ujęcia wody (studnie publiczne).

Na terenie miasta ok. 90% studni zasilanych wodą czwartorzędowną jest zanieczyszczonych przez oddziaływanie antropogeniczne. Największy wpływ na degradację wód tego piętra mają wpływ takie czynniki jak: dopływ ścieków, składowanie odpadów, nieodpowiednie stosowanie nawozów, środki stosowane do zimowego utrzymania dróg oraz wymywalne zanieczyszczenia powietrza i powierzchni ziemi. Dla wody pitnej pochodzącej z ujęć czwartorzędowych we wszystkich istniejących studniach występują przekroczenia stężeń substancji zanieczyszczających. Najwyższe stężenia stwierdza się na nieskanalizowanych terenach miasta.

Wody piętra trzeciorzędowego występują na poziomie 60 -70 m n.p.m. i poziomy tych wód związane są z piaszczystymi formacjami miocenu i oligocenu. Jakość tych wód jest zmienna, przy czym parametrem zmieniającym się w bardzo szerokich granicach jest barwa wody związana z obecnością substancji humusowych, wylugowywanych z zalegających na tym poziomie węgla brunatnych. Pozostałe parametry nie wskazują na bieżący dopływ zanieczyszczeń z powierzchni terenu, a stwierdzone sporadycznie lokalne zmiany jakości wód wynikają jedynie z nieprawidłowo eksploatowanych lub zlikwidowanych studzien.

Ze względu na pobór do celów zasilania sieci wodociągowej miasta gospodarowanie wodami podziemnymi na terenie aglomeracji poznańskiej wymaga utrzymywania odpowiedniego reżimu poboru wody, ponieważ bilans wód zaplecza wodnego Poznańskiego Systemu Wodociągowego wykazuje, że jego całkowite zasoby dyspozycyjne wynoszą ok. 175 tys. m³/dobę, natomiast pobór osiąga 107 tys. m³/dobę.

Jako rezerwa pozostaje tylko 39% zasobów, co wskazuje na konieczność pozyskiwania coraz większej ilości wód pochodzących z infiltracji rzecznej”.

3. UJĘCIA WÓD I STREFY OCHRONNE

Charakterystyka ujęć wód podziemnych i ich stref ochronnych

Istniejące ujęcia pobierają wodę z utworów czwartorzędowych i trzeciorzędowych.

Najważniejsze ujęcia znajdujące się na obszarze **Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego** to: Mosina, Dębina i Gruszczyń. Tworzą one tzw. Poznański System Wodociągowy (PSW), z którego korzystają następujące miasta i gminy: Poznań, Luboń, Puszczykowo, część gminy Czerwonak (Karolin, Koziegłowy), m. Mosina oraz znaczna liczba wsi w gminie oraz Swarzędz i wsie Kobylnica, Gruszczyń, Jasin i Zalasewo.

Głównym ujęciem jest ujęcie w rejonie Mosiny - Krajkowa, z tego ujęcia pozyskiwana jest największa ilość wody, tj. 64,3% ogółu wody w PSW.

Ujęcie to składa się z dwóch barier:

- na tarasie nadzalewowym ma długość 6450 m (na tym odcinku rozmieszczonych jest 55 studni),
- na tarasie zalewowym w rejonie wsi Krajkowo, ma długość 1 950 (na tym odcinku rozmieszczonych jest 29 studni),
- studnia promienista przy barierze brzegowej w Krajkowie, posiada 8 drenów ułożonych na głębokości ca 5.0 m pod dnem rzeki.

Ujęcia i strefy ochronne ujęć

Ujęcie wody w Mosinie

W związku z Rozporządzeniem Ministra Ochrony środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 roku w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody, PWiK w Poznaniu opracowało uwarunkowania terenowo - przestrzenne na terenie stref ochronnych ujęć wodnych dla aglomeracji poznańskiej. W marcu 1997 roku PWiK wystąpiło do MPU z prośbą o określenie wspólnie z gospodarzami gmin obszaru metropolitalnego, zasad zalegalizowania wyżej wspomnianych uwarunkowań. Wynika to z braku innych możliwości formalnego uwzględnienia przez zainteresowane tym zagadnieniem gminy, wspomnianych uwarunkowań. Jest to problem formalny jednak pewne możliwości jego rozwiązania daje ustawa o ochronie przyrody z 1991 roku.

Bardzo ważnym zadaniem jest prawna ochrona tego ujęcia zgodnie z obowiązującymi obecnie przepisami (rozporządzenie MOŚZNiL z dnia 5 listopada 1991 roku w sprawie ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody, Dz.U. Nr 116, poz. 504). Ujęcie wody w Mosinie ma wyznaczone następujące strefy ochronne: bezpośrednią, pośrednią wewnętrzną i zewnętrzną (decyzja Wojewody Poznańskiego z dnia 27 listopada 1996, zatwierdzająca dokumentację hydrogeologiczną stref ochronnych ujęć Mosina - Krajkowo). Bezpośrednia strefa ochrony sanitarnej obejmuje ujęcie wody na tarasie nadzalewowym (Mosina - Krajkowo) oraz na tarasie zalewowym tzw. teren „wyspy krajkowskiej” pomiędzy Wartą a kanałem ochronnym. Tereny te są własnością PWiK.

Pośrednia strefa ochrony sanitarnej obejmuje obszar wyznaczony 5, 10, 15, 20, i 25 letnim czasem przepływu wody w warstwie wodonośnej do ujęcia wody: tarasowego od strony rzeki do obszaru zasilania podziemnego i brzegowego od strony dopływu podziemnego.

Granice strefy ochrony pośredniej wewnętrznej stanowią: od zachodu - linia PKP, od wschodu - linia starorzeczy Warty między Radzewicami a Rogalinkiem, od południa - południowa granica WDK (Wielkopolskiej Doliny Kopalnej), od północy - Kanał Mosiński na odcinku ujściowym.

Granice strefy ochrony pośredniej zewnętrznej stanowią: od zachodu - Kanał Mosiński i Kanał Olszynka, od południa - południowa granica Pradoliny Warszawsko - Berlińskiej (PWB), od wschodu - teren PWB między Esterpołem a Radzewicami, krawędź PWB i szosa Radzewice - Rogalin - Rogalinek, od północy - szosa Rogalinek - Mosina.

Największy problem stanowi zachowanie równowagi między szczególną, wodochronną funkcją PWB i strefy ochrony pośredniej ujęcia wody a funkcjami związanymi z aktywnością gospodarczą. W obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego zaproponowano na tym obszarze tereny pod aktywizację gospodarczą, w tym - Swarzędzkie Fabryki Mebli. W rejonie Mosiny, łącznie, powierzchnia terenów przeznaczonych pod aktywizację gospodarczą w strefie ochrony pośredniej wewnętrznej zajmuje około 58 ha. W strefie ochrony pośredniej zewnętrznej (Mosina, Krosno, Pecna), w planie zagospodarowania pod aktywizację gospodarczą przeznaczono ok. 97,5 ha.

Ujęcie wody w Dębinie

Z ujęcia w Dębinie pochodzi 31% wody pozyskiwanej dla PSW. Jest to drugie ujęcie pod względem produkcji wody w omawianym systemie. Dębina jest ujęciem typu infiltracyjnego. Studnie wiercone, rozmieszczone w trzech barierach są podłączone do poszczególnych lewarów (łącznie - 378 studni). Woda z lewarów dopływa do trzech studni zbiorowych i z nich jest podawana do stacji uzdatniania wody przy ul. Wiśniowej.

W 1997 roku opracowano projekt nowych stref ochronnych ujęcia w Dębinie, w odniesieniu do projektowanej autostrady A-2.

W kwietniu 1998 roku decyzją Wojewody Poznańskiego zatwierdzono dokumentację hydrogeologiczną określającą strefy ochronne ujęcia w Dębinie.

W projekcie proponuje się ustanowienie następujących stref:

- teren ochrony bezpośredniej, obejmować będzie 2 odrębne obszary, dla części płn. i pld. ujęcia, które zostaną rozcięte projektowaną autostradą. Korekta strefy ochrony bezpośredniej dotyczyć będzie tylko odcinka na wysokości projektowanej autostrady.
- teren ochrony pośredniej, wewnętrznej wód podziemnych i powierzchniowych; teren ten obejmować będzie 3 podobszary:
 1. obszar lasu dębińskiego, ze stawami Grundela i Borusa, do linii kolejowej,
 2. niewielki obszar na zakolu Warty, między rzeką a terenem ochrony bezpośredniej,

3. fragment tarasu zalewowego Warty na NE od węzła „Dębina”, położony poza terenem wodociągów w sąsiedztwie stawu 19.

- teren ochrony pośredniej, zewnętrznej wód podziemnych i powierzchniowych, teren ten obejmuje holoceniński taras zalewowy Warty na zewnątrz terenu ochrony bezpośredniej lub pośredniej - wewnętrznej. Na prawym brzegu Warty dotyczy to tarasu zalewowego na wysokości Starołęki i Minikowa oraz zakola Warty w rejonie Marlewa do ujścia Czapnicy oraz koryta Warty na tym odcinku; na lewym brzegu - terenu na płn. od linii kolejowej do granic dawnego obszaru ochrony bezpośredniej, terenu węzła „Dębina” i trasy autostrady do stawów osłonowych oraz obszaru płn. części Lubonia.
- teren ochrony pośredniej, zewnętrznej wód powierzchniowych; teren ten obejmuje koryto Warty aż do ujścia Wirynki.

Do dnia dzisiejszego obowiązują bezterminowo strefy bezpośrednia i pośrednia z 1978 roku.

Następnym problemem jest fakt, że przez Dębinę będzie przechodziła autostrada A-2. W wyniku tej inwestycji ujęcie może utracić 23% zdolności produkcyjnej. Zrekompensowanie utraconych zdolności produkcyjnych ujęcia Dębina wymagałoby wybudowania nowego ujęcia wody położonego w niedalekiej odległości od stacji uzdatniania wody przy ul. Wiśniowej w Poznaniu, położonego w dolinie Warty, na południe od Poznania (najprawdopodobniej w Sowińcu).

Ujęcie wody podziemnej w Gruszczynie położone w kierunku północnym od m. Swarzędza jest trzecim ujęciem zasilającym.

W 1997 roku, decyzją Wojewody Poznańskiego wyznaczono strefy ochronne dla ujęcia Wysogotowo (gm. Tarnowo Podgórne) i Dąbrówka (gm. Dopiewo). Obszar ochronny dla ujęcia wód podziemnych Wysogotowo o powierzchni 1,16 km² obejmuje 4 studnie o numerach 1, 2, 3 i 4. Teren strefy ochrony bezpośredniej wyznaczony jest w granicach opłotowania stacji uzdatniania wody. Teren ochrony pośredniej wewnętrznej jest to obszar gruntu w formie elipsy o średnicach: dłuższej 220 m i krótszej 100 m, licząc od studni (studnie 1 i 2). Strefa zewnętrzna - z 25 letnim czasem dopływu w warstwie wodonośnej.

Obszar ochrony dla ujęcia w Dąbrówce o powierzchni 1,72 km² obejmuje strefę ochrony bezpośredniej dla studni nr 5 i 6 w granicach opłotowania oraz obszar ochrony pośredniej: wewnętrznej, o promieniu 51,4 m od osi studni, zewnętrznej, z 25 letnim czasem dopływu w warstwie wodonośnej w granicach eemskiej doliny kopalnej.

4. W DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCYM MIEJSCOWYM PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA

zapisano:

„Zaopatrzenie w wodę.

Ustala się stosowanie rozwiązań wynikłych z przyjętego przez UM Poznania „programu w zakresie zaopatrzenia” w wodę pod warunkiem niesprzeczności z ustaleniami obowiązującego miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego m. Poznania”.

Program ma szansę być przyjęty w ramach niniejszego opracowania w zakresie wymaganym w „Studium...”.

5. OCENA STANU ZAOPATRZENIA W WODĘ

A) ZASIĘG POZNAŃSKIEGO SYSTEMU WODOCIAĞOWEGO (PSW) ORAZ ŹRÓDŁA ZAOPATRZENIA W WODĘ

Teren m. Poznania jest podstawowym elementem tzw. Poznańskiego Systemu Wodociągowego (PSW), w skład którego wchodzi również:

- część południowa gminy Czerwonak - Karolin, Kozięgłowy,
- miasto Luboń,
- miasto Mosina oraz wsie w gminie,
- miasto Puszczykowo,
- miasto Swarzędz oraz wsie Gruszczyn, Kobylnica i inne.

Poznański System Wodociągowy (PSW) zaopatrywany jest w wodę z następujących źródeł:

- ujęcie wody „Dębina” ze stacją uzdatniania „Wiśniowa”, o średniej wydajności 80000 m³/dobę
- ujęć i stacji uzdatniania wody w Mosinie, o średniej wydajności 130 000 - 140 000 m³/dobę,
- ujęcia i stacji uzdatniania „Gruszczyn” położonych na północ od Swarzędza, o średniej wydajności 12000 m³/dobę,
- ujęcia i stacji uzdatniania w Swarzędzu o wydajności 4800 m³/dobę,
- ujęcia i stacji uzdatniania we wsi Zalasewo o wydajności do około 1500 m³/dobę.

Wskaźnik jednostkowy zużycia wody w gospodarstwach domowych w Poznaniu wynosi:

- w budownictwie wielorodzinnym 230 - 250 dm³/mk/d,
- w budownictwie jednorodinnym 110 - 130 dm³/mk/d.

B) PODSTAWOWE ELEMENTY POZNAŃSKIEGO SYSTEMU WODOCIĄGOWEGO

a) magistrale dosyłowe z Mosiny do Poznania:

- „zachodnia” $\varnothing$ 1000 mm,
- „wschodnia” $\varnothing$ 1000 mm i $\varnothing$ 1200 mm - na prawym brzegu Warty,
- „centralna” 2 x $\varnothing$ 1400 mm doprowadzona z Mosiny do stacji PKP Puszczykowo (realizacja przerwana),

b) zbiorniki wody czystej „Pożegowo” o pojemności 50000m³,

c) sieć magistralna i rozdzielcza: sieć w granicach miasta Poznania, podzielona jest na tzw. strefy ciśnień:

- I. Strefa ciśnień obejmująca całość systemu z wyjątkiem północnych terenów miasta Poznania,
- II. Strefa ciśnień obejmująca tereny miasta Poznania od ulicy Słowiańskiej do Północnych granic. Sieć strefy II zasilana jest przez pompownię „Koronna”, zlokalizowaną przy ulicy Koronna - Obornicka i zasilana z magistrali „zachodniej” i „wschodniej”. Pompownia sieciowa II strefy ciśnień, „Koronna”, tłocząca obecnie wodę bezpośrednio do sieci, mająca współpracować z zrealizowanymi zbiornikami „Morasko” o pojemności 30000 m³.

Przyjmuje się, że w chwili obecnej pozbawionych wody z wodociągów jest około 5% mieszkańców zamieszkałych na terenach zaopatrywanych z Poznańskiego Systemu Wodociągowego:

- częściowo Kiekrz,
- częściowo Strzeszynek,
- częściowo Psarskie,
- rejon wzdłuż ul. Obornickiej, w kierunku płn. od ul. Kurpińskiego,
- rejon ul. Bałtyckiej,
- część Naramowic,
- rejon Główniniec,
- rejon Kotowa,
- część Krzesin, Garaszewa, Pokrzywna,
- częściowo Głuszyna, Piotrowo, Sypniewo,
- Kobyle Pole,
- tereny Moraska, Hub Moraskich,
- Nowej Wsi Dolnej,
- Nowej Wsi Górnej,
- Radojewo,
- częściowo Umultowo,
- częściowo rejon ul. Złotowskiej,

część z ww. rejonów posiada sieć wodociągową zakładową przewidywaną docelowo do włączenia do PSW.

C) ZAPOTRZEBOWANIE NA WODĘ W POZNANIU

Stan obecny dla ok. 559,0 tys. mk. korzystających z wody

$$Q_{d \text{ sred}} = 214\,239 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{d \text{ max}} = 274\,897 \text{ m}^3/\text{d}$$

Wydajność ujęć 239 360 m³/d

Stan 100% zwodociągowania przewidywany za 10 lat = ok. 583,0 tys. mk.

$$Q_{d \text{ sred}} = 218\,993 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{d \text{ max}} = 284\,685 \text{ m}^3/\text{d}$$

Perspektywa = wg chłonność terenu przyjęto ok. 700 tys. mk.

$$Q_{d \text{ sred}} = 250\,154 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{d \text{ max}} = 318\,176 \text{ m}^3/\text{d}$$

Jak wynika z danych PWiK oraz analiz przeprowadzonych w „Programie Rozwoju Wodociągowego Aglomeracji Poznańskiej” **obecne zapotrzebowanie wody pokrywane jest z istniejących ujęć w stopniu dostatecznym - tzn. w przypadku maksymalnego wzrostu dobowego zapotrzebowania mogą wystąpić niedobory w sieci.** Uwzględniając konieczność zaspokojenia potrzeb wodnych wszystkich mieszkańców i to zarówno w stanie obecnym jak i perspektywicznym (700 000 mk) **istnieje potrzeba rozbudowy i przebudowy istniejących ujęć i sieci magistralnych.**

Począwszy od roku 1990 obserwuje się stopniowy spadek zużycia wody. Ma to prawdopodobnie charakter przejściowy i nie powinno mieć wpływu na docelowe rozwiązania systemu.

D) ZAOPATRZENIE W WODĘ POZOSTAŁYCH GMIN POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO

LUBOŃ

Luboń zasilany jest w wodę z PSW rurociągiem Ø 300 mm ułożonym w ul. Kotowo i podłączonym do „zachodniej” magistrali wodociągowej Ø 1000 mm Mosina - Poznań.

Jest to jednostronne zasilanie. Istnieje pilna potrzeba zasilanie drugostronnego.

Sieci wodociągowo-komunalnej nie posiadają tereny między torami kolejowymi Poznań - Wrocław a rzeką Wartą oraz częściowo Lasek.

PUSZCZYKOWO

Uzbrojenie Puszczykowa, Puszczykówka i Niwki w sieć wodociągową w 100%.

Sieć Puszczykowa podłączona jest do PSW poprzez „wschodnią” magistralę wodociągową z reduktorem ciśnienia w połączeniu z siecią wodociągową Mosiny.

CZERWONAK - KOZIEGŁOWY

Obszar na północ od obwodnicy kolejowej do ul. Szkolnej zaopatrywany jest w wodę z PSW z tzn. ujęcia w Gruszczyńcu i posiada pełne zwodociągowanie.

Obszar pozostały zaopatrywany jest z lokalnych ujęć wody:

- ujęcie Kicin,
- ujęcie przy ul. Okrężnej,

Sieć wymaga uzupełnienia.

DOPIEWO

Obszar zaopatrywany jest w wodę z:

- ujęcia Dopiewo - Fiałkowo - Zborowo - Więckowice,
- ujęcie Trzcielina,
- ujęcie Konarzewo,
- ujęcie Dopiewiec,
- ujęcie Dąbrówka,
- ujęcie Skórzewo,
- rozbudowa ujęcia i stacji w Zakrzewie.

Sieć wymaga uzupełnienia.

KOMORNIKI

Obszar zaopatrywany jest z istniejących ujęć:

- ujęcie Komorniki,
- ujęcie Szreniawa,
- ujęcie Wiry.

Sieć wymaga uzupełnienia.

Przez teren przebiega magistrala „zachodnia” Ø 1000 mm element PSW.

KÓRNIK

Istniejące ujęcia wody:

- Błażejewko,
- Biernatki - Prusinowo,
- Szczodrzykowo - Dachowa,
- Dębice,
- Dziećmierowo,
- Gądky,
- Kamionki - Borówiec,
- Koninko - Szczytniki,
- Kromolice,
- Pierzchno,
- Prusinowo,
- Radzewo - Czmoniec,
- Runowo,
- Żerniki,
- Dworzyska,
- Kórnik,
- realizowane jest nowe ujęcie dla Kórnika, Bnina, Błażejewka.

Sieć wymaga uzupełnienia.

KLESZCZEWO

Obszar zwodociągowany i zaopatrywany z:

- wodociąg grupowy Gowarzewo - Szewce - Tanibórz,
- ujęcie Tulce,
- ujęcie Kleszczewo obejmuje Poklatki - Lipowice,

- ujęcie Komorniki - Bylin,
- ujęcie Nagradowice,
- ujęcie Krerowo - Zimin - Śródka,
- ujęcie Markowice,
- ujęcie Zadęby.

Sieć wymaga uzupełnienia.

MOSINA

Miasto Mosina zwodociągowana w 100%. Obszar zaopatrzony jest w wodę z PSW poprzez tzw. wodociąg mosiński i magistralę „wschodnią” Ø 1200 mm.

Do ww. wodociągu podłączone zostały następujące miejscowości w gminie:

- Baranówko,
- Baranowo,
- Krajkowo,
- Sowiniec,
- Sowinki,
- Żabinko,
- Krosinko - Ludwikowo,
- Nowinki - Drużyna,

w gminie Brodnica:

- Brodniczka,
- Żabno,
- Esterpole.

Do zwodociągowania, ze „wschodniej” magistrali są wsie w gminie Mosina:

- Czapury,
- Wiórek.

Pozostałe miejscowości zaopatrywane są w wodę z lokalnych ujęć:

- ujęcie Rogalin,
- ujęcie Będziewo (gm. Stęszew) dla Dymaczewa Starego i Nowego,
- ujęcie Pecna,
- ujęcie Daszewice,
- ujęcie Mieczewo.

Na terenie gminy usytuowane jest ujęcie + stacja wodociągowa + zbiorniki wodociągowe Pożegowo elementy PSW.

ROKIETNICA

Gmina zaopatrywana jest w wodę z lokalnych ujęć:

- ujęcie Napachanie,
- ujęcie Mrowino,
- ujęcie Kiekrz,
- ujęcie Roztworowo - Żydowo.

Sieć wymaga uzupełnienia.

SUCHY LAS

Gmina zaopatrywana jest w wodę z:

- ujęcie Złotniki,
- ujęcie Chludowo,
- ujęcie Zielątkowo,
- ujęcie Gołęczewo.

Poszczególne wsie są zwodociągowane. Niedobory występują w Suchym Lesie, Złotkowie i Złotnikach - będą pokryte z PSW po uruchomieniu zbiorników Morasko.

SWARZĘDZ

Zaopatrzenie z PSW tj.:

- ujęcie Swarzędz,
- ujęcie Zalasewo,
- ujęcie Gruszczyń,

oraz lokalne ujęcia:

- ujęcie Uzarzewo,
- ujęcie Kruszewnia, Karłowice, Wierzonka, Wierzenica, Janikowo,
- ujęcie Jasin,
- ujęcie Gortatowo.

TARNOWO PODGÓRNE

Gmina zaopatrywana jest w wodę z:

- ujęcia Kiączyn gmina Kaźmierz,
- ujęcia Lusowo,
- ujęcia Wysogotowo - Baranowo - Przeźmierowo - Chyby,
- ujęcia Sady.

Pozostałe miejscowości zaopatrywane będą z:

- ujęcia Kiączyn,
- ujęcia Lusowo,
- ujęcia Gaj Wielki,
- ujęcia Wysogotowo.

III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI CELÓW

SZANSE:

- występowanie w sąsiedztwie Poznania wysokiej jakości wód podziemnych,
- niemal pełne zwodociągowanie miasta.

ZAGROŻENIA:

- stopniowe obniżanie się jakości wód podziemnych, szczególnie na terenie miasta,
- stopniowe zmniejszanie się zasobów wód podziemnych,
- stosunkowo daleka perspektywa możliwości korzystania w pełni z powierzchniowych wód płynących,
- stopniowe „kurczenie się” terenów przewidzianych pod planowe magistrale wodociągowe i inne elementy (np. zbiorniki retencyjne) związane z PSW.

IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Zgodnie z obowiązującą ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym w studium określa się „kierunki rozwoju infrastruktury technicznej” (art. 6 p.5). W związku z powyższym zawarte poniżej zapisy mają przede wszystkim znaczenie dotyczące „rezerwowania” przestrzeni. Zapisy dotyczące szczegółowych rozwiązań związanych z realizacją mediów preferowanych w danej, rezerwowanej przestrzeni, a także parametrów technicznych, mogą ulegać zmianom w zależności od obowiązujących w danym okresie przepisów oraz w zależności od preferencji przyjętych w polityce miasta w tym zakresie.

Wyjątkowo, pod warunkiem uzyskania zgody dysponentów terenów „rezerwowanych” w niniejszym „Studium...” na cele infrastruktury w granicach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dopuszcza się korekty przebiegu tras kolektorów, w zależności od priorytetu przestrzennego na danym obszarze, wynikające ze szczegółowych analiz.

Jako konieczne uznaje się następujące przedsięwzięcia związane z PSW:

UJĘCIA WODY I STACJE UZDATNIANIA

- System zbiorników infiltracyjnych na ujęciu wody na tarasie zalewowym w Krajkowie (Mosina) łącznie z „kanałem wysokiego napełnienia” w celu utrzymania zatwierdzonej wydajności ujęć w tym rejonie przy zatwierdzonej depresji regionalnej oraz realizacja dalszego ujęcia „KRAJKOWO II”.
- Nowe ujęcie wody i stacja uzdatniania 'ZALASEWO - GARBY' o wydajności 7 080 m³/d.
- Zbiorniki infiltracyjne „SOWINIEC I” i „SOWINIEC II” w Mosinie w celu ograniczenia leja depresyjnego do obszaru zasobowego.
- Realizacja zbiornika „SOWINIEC II” łącznie z nowym ujęciem wody i stacji uzdatniania „SOWINIEC” dla wydajności 40 800 m³/d.

W ramach ww. przedsięwzięcia planowana jest realizacja ujęcia zastępczego w miejsce utraconych terenów ujęć w Dębinie związanych z budową autostrady A-2.

MAGISTRALNE WODOCIĄGOWE I SIECI

- Sieci wodociągowe na terenach PSW w zakresie zwodociągowania terenów niezwodociągowanych.
- „Centralna” magistrala wodociągowa Ø 1400 mm z Mosiny do Poznania:
 - I etap - odcinek Ø 1400 mm z Puszczykowa (odcinek Mosina - Puszczykowo 2 x Ø 1400 mm jest już zrealizowany) do połączenia w ul. Kotowo z „zachodnią” magistralą wodociągową - długość ok. 10 750m.
 - II etap - przedłużenie magistrali centralnej od Kotowa do pompowni ul. Koronna i dalej do zbiorników „MORASKO” - długość 18 750 m.
- Magistrala Ø 1000 mm stanowiąca połączenie ww. z istniejącą zachodnią w rejonie ul. Hetmańska - Reymonta - długość 1 900 m.
- Sieci wodociągowe PWS w perspektywie.

OBIEKTY SIECIOWE

- Modernizacja pompowni II° dla m. Mosiny.
- Modernizacja istniejącej stacji uzdatniania wody w Swarzędzu.
- Wymiana pomp II° w S.U.W. WIŚNIOWA.
- Rozbudowa zbiorników „MORASKO” do pojemności 50 000 m³.
- Modernizacja stacji uzdatniania w Mosinie celem dostosowania technologii uzdatniania do wymogów w Unii Europejskiej.

4.5. ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW

I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU

PRZESŁANKI:

HABITAT II

„(...) potrzebę ochrony terenów wodonośnych i innych zasobów świeżej wody przed szkodliwymi oddziaływaniami osiedli ludzkich. Specjalną uwagę należy zwrócić na oddalanie potencjalnie szkodliwych form działalności od obszarów podatnych na zagrożenia (...)”.

CEL:

**OCHRONA WÓD RZEKI WARTY I JEJ DORZECZA PRZED ZANIECZYSZCZENIAMI
SPOWODOWANYMI ŚCIEKAMI SANITARNYMI Z POZNAŃSKIEGO OBSZARU
METROPOLITALNEGO**

poprzez:

- przebudowę, modernizację i rozbudowę Poznańskiego Systemu Kanalizacyjnego celem przystosowania go do aktualnych i przyszłych zadań w zakresie odprowadzenia i oczyszczania ścieków, zgodnie z wymogami zawartymi w Rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5.11.1991 roku w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi (Dz.U. Nr 116 poz. 503 z 1991 roku).

II. UWARUNKOWANIA

MIEJSCOWY PLAN OGÓLNY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA POZNANIA, MPU ZATWIERDZONY UCHWAŁĄ RADY MIEJSKIEJ POZNANIA NR X/58/II/94 z dnia 6 grudnia 1994 r.

WYTYCZNE „STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO” PRZEKAZANE PRZEZ WYDZIAŁ GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W POZNANIU NR GP-II 7322/51/982453 z dnia 12.10.1998 r.

„UWARUNKOWANIA POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO. DIAGNOZA STANU. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW. SYNTEZA”, MPU 1998

OCENA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W POZNANIU, LESZEK KUREK, WOŚ UM, 1998

PROGRAM ROZWOJU KANALIZACJI SANITARNEJ I OGÓLNOSPŁAWNEJ AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ, „AQUA” Przedsiębiorstwo Projektowania i Usług Spółka z o.o. opracowanie z 1996 r.

UWAGI I WNIOSKI PRZEKAZANE PRZEZ POZNAŃSKIE WODOCIĄGI I KANALIZACJE SPÓŁKA z o.o. pismem IP/2/260/98 z dnia 20.08.1998 r.

USTALENIA MIĘDZY WYDZIAŁOWE URZĘDU MIEJSKIEGO W POZNANIU

WNIOSKI GMIN OBJĘTYCH POZNAŃSKIM OBSZAREM METROPOLITALNYM.

1. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH W POZNANIU

„Dla wód powierzchniowych miasta uzyskiwany jest najbardziej niekorzystny poziom zanieczyszczenia, gdzie występują ciągle przekroczenia dopuszczalnych norm o znacznym zasięgu i natężeniu i są one spowodowane głównie stanem czystości rzeki Warty.

O jakości wód Warty decydują punktowe zrzuty ścieków z dużych miast położonych nad Wartą powyżej Poznania (m. in. Częstochowa, Sieradz, Konin, Koło) oraz dochodzące dopływami (Łódź poprzez rzekę Ner, Kalisz przez rz. Prosnę), a także spływy obszarowe pochodzenia rolniczego. **Do granic Poznania Warta prowadzi wody pozaklasowe**, głównie ze względu na miano Coli oraz stężenie azotynów. Pozostałe parametry utrzymują się na poziomie III klasy czystości wód.

Agglomeracja poznańska, poprzez odprowadzenie dużego ładunku zanieczyszczeń pochodzących z odprowadzanych ścieków w ilości ok. 260 tys. m³/dobę (komunalnych, przemysłowych i deszczowych) oraz doprowadzanych licznymi dopływami naturalnymi, podwyższa stężenia głównych wskaźników zanieczyszczeń. Pod względem zawartości substancji organicznych oraz substancji biogennych (azot azotynowy, fosforany, fosfor ogólny), Warta ulega degradacji z III klasy czystości przed miastem do wód pozaklasowych na ujściu z miasta.

Dla zmniejszenia oddziaływania Poznania na stan czystości wody rzeki **Warty prowadzona jest budowa Centralnej Oczyszczalni Ścieków**, która kontynuowana od ponad 25 lat dopiero od roku 1995 przybrała formę realizacji na poziomie odpowiadającym standardom europejskim i spełniającym współczesne wymagania w zakresie możliwego do osiągnięcia stopnia redukcji doprowadzanych ładunków zanieczyszczeń. **Docelowa przepustowość** zaprojektowana została (po weryfikacji) na **200 tys. m³/dobę** i obejmuje wyposażenie w pełni mechaniczno - biologiczną oczyszczalnię, dodatkowo usuwającą nadmiar biogenów wspomaganie chemicznym.

Planowane zakończenie budowy oczyszczalni przewidywane jest w 2000 roku, przy koszcie szacowanym na poziomie ok. 300 mln PLN. Podstawowym problemem związanym z jej terminową realizacją (obwarowaną bardzo dużymi karami za zrzut ścieków po roku 2000 oraz koniecznością dotrzymania terminów realizacji ze względu na uzyskany duży kredyt preferencyjny, w wysokości 100 mln PLN, z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) jest - z powodu zmiany deklarowanej wcześniej wielkości kwoty zapisanej w budżecie państwa - brak pełnej kwoty, gwarantującej planowe zakończenie inwestycji. Dlatego też niezbędne jest podjęcie wszelkich działań konsekwentnie zmierzających do skoncentrowania wydatków inwestycyjnych (nawet kosztem innych zadań) na rzecz, terminowego ukończenia budowy COŚ.

Planowana, docelowa jakość wody na odpływie z oczyszczalni winna odpowiadać parametrom II klasy czystości wód powierzchniowych, co jednakże nie nastąpi zaraz po zakończeniu budowy oczyszczalni, lecz będzie rozłożone na kilka - kilkanaście lat, a wynika także z konieczności przebudowy obiektów wprowadzających ścieki w górnej części rzeki (niezależne od miasta Poznania) oraz potrzeby (w drugiej

kolejności po zakończeniu budowy oczyszczalni) przebudowy i dalszego rozwinięcia sieci kanalizacji sanitarnej w mieście.

Centralna Oczyszczalnia Ścieków odciążać będzie również Wartę od dopływów zanieczyszczeń wprowadzanych drobniejszymi ciekami naturalnymi, co ulegnie poprawie szczególnie po przebudowie systemu kanalizacji w mieście. Podstawowym problemem z tym związanym jest wyposażenie ok. 1/3 miasta w system kanalizacji ogólnospławnej, prowadzącej ścieki socjalno - bytowe i deszczowe. Z tego powodu m. in. płynąca na terenie miasta rzeka Bogdanka, stanowiąca jeden z dopływów Warty o najwyższym stopniu zanieczyszczenia wód w mieście i bardzo dużym stopniu degradacji, wymaga konsekwentnej realizacji programu naprawczego, zmierzającego do odciążenia dopływających zanieczyszczeń i przejęcia ścieków przez system kanalizacji sanitarnej.

Dla poprawy stanu czystości wód rzek przepływających przez miasto (Bogdanka, Cybina) realizowane są i wymagają kontynuacji programy ochronne dla tych cieków. Zasadnicze cele działania sprowadzają się do: odcinania dopływu ścieków w zlewni, usuwania z nagromadzonych na dnie zbiorników wodnych osadów ze skumulowanymi ładunkami zanieczyszczeń, zwiększania zdolności retencjonowania wody poprzez remonty i odtwarzanie dawnych układów wodnych oraz budowę nowych zbiorników, zwiększanie bioróżnorodności, tworzenia elementów doczyszczających lub buforujących dla prowadzonych zanieczyszczonych wód”.

2. MIEJSCOWY PLAN OGÓLNY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA

Teren miasta został podzielony na strefy:

STREFA I - śródmiejska - objęta kanalizacją ogólnospławną przepełnioną, wymagającą przebudowy.

STREFA II - brak jest kanalizacji w rejonie:

- ul. Obornickiej (na ptn. od ul. Kurpińskiego),
- część osiedla Podolany,
- część osiedla Strzeszyn,
- część Marcelina - Ławicy,
- Starołęka Mała.

W budowie jest sieć kanalizacyjna:

- osiedle Smochowice - Krzyżowniki,
- osiedle Podolany,
- osiedle Strzeszyn ptn. - wsch.,
- osiedle Minikowo,
- Franowo,
- osiedle Kobylepole.

STREFA III - peryferyjna o zabudowie ekstensywnej z terenami o przewadze funkcji osadnictwa rolniczego, zabudowy jednorodzinnej niskiej oraz różnych form aktywizacji gospodarczej.

W strefie III kanalizacji sanitarnej nie posiadają:

Kiekrz, Rudnicze, Fabianowo, część Plewisk, Umultowo, Morasko, Janikowo, Krzesiny, Krzesinki, Pokrzywno.

W budowie kanalizacja:

- Szczepankowo,
- Marlewo.

3. ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW - OCENA STANU

A) LUDNOŚĆ - STAN ISTNIEJĄCY

W zasięgu obsługi Poznańskiego Systemu Kanalizacyjnego mieszka ok. 688 000 osób, w tym na terenie:

- m. Poznań	588 000 mk,
- części gm. Czerwonak	15 000 mk,
- miasta Lubonia	20 000 mk,
- miasta i gminy Swarzędz	35 000 mk,
- części gminy Tarnowo Podgórne	7 000 mk,
- części gminy Suchy Las	3 000 mk.

B) ODBIORNIKI ŚCIEKÓW Z TERENU M. POZNANIA

Położenie i rzeźba terenu

Odbiornikiem ścieków z terenu m. Poznań i przyległych gmin jest rz. Warta.

Najważniejszymi dopływami są:

Prawostronne:

- strumień Koźlanka,

- rzeka Główna,
- strumień Zawadka,
- rzeka Cybina,
- strumień Piaśnica i Chartynia,
- strumień Obrzyca,
- rów Bystry,
- strumień Starynka,
- rzeka Głuszynka ze strumieniem Michałówka.

Lewostronne:

- strumień Moraski,
- Różany Potok,
- strumień Naramowicki,
- strumień Bogdanka i Wierzbak,
- strumień Górczynka,
- strumień Junikowski.

Większość strumieni na terenie zurbanizowanym jest skanalizowana. Wody w pozostałych ciekach są zanieczyszczone i nie odpowiadają żadnej klasie czystości z wyjątkiem górnego odcinka strumienia Bogdanka powyżej ul. Lutyckiej i Różanego Potoku, posiadających II klasę czystości (stan 1998). Górny odcinek strumienia Junikowskiego w rejonie Ławicy, rz. Cybina powyżej Uzarzewa i rzeka Michałówka z Koplą posiadają III klasę czystości.

C) OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW

Centralna Oczyszczalnia Ścieków COŚ zlokalizowana została w Koziegłowach, w gminie Czerwonak.

Ścieki odprowadzane są grawitacyjnym Kolektorem Górnej Strefy w ilości 102 000 m³/dobę; w tym:

- 56 000 m³/d kolektorami: Czerwonak, Koziegłowy, Prawobrzeżnym I, obsługującymi Poznań i Swarzędz,
- 46 000 m³/d z lewobrzeżnego Poznania, poprzez rurociąg tłoczny Ø 800 mm z pompowni GARBARY do Prawobrzeżnego I;

COŚ obecnie jest oczyszczalnią mechaniczną, przebudowywaną na biologiczno - mechaniczną o przepustowości 140 000 m³/d.

Lewobrzeżna Oczyszczalnia Ścieków - doprowadzane są ścieki z lewobrzeżnego Poznania w ilości 60 000 m³/d, poprzez:

- kolektor ul. Serbskiej ok. 15 000 m³/d (obsługuje osiedle Winogrody),
- rurociąg tłoczny Ø 1 000 mm z pompowni GARBARY ok. 45 000 m³/d (obsługuje pozostałą część miasta);

ŁOŚ jest oczyszczalnią mechaniczną. **Do rzeki Warty dopływa obecnie bez oczyszczenia ok. 88 000 m³/d, poprzez przelewy burzowe z przepełnionych kolektorów bezpośrednio do rzeki Warty.**

Długość sieci kanalizacyjnej:

Kanalizacji ogólnospławnej:	159,4 km
Kanalizacji sanitarnej:	453,8 km
Razem	613,2 km

D) SIEĆ KANALIZACYJNA W POZNANIU - STAN ISTNIEJĄCY

a) Kanalizacja ogólnospławna

Centrum m. Poznania, tzw. Śródmieście, stanowi część miasta najwcześniej skanalizowaną (lata 1888 - 1918). Na tym obszarze istnieje kanalizacja ogólnospławna. Centralnym, najniższym punktem sieci jest skrzyżowanie ul. Garbary z torami PKP Warszawa - Słubice. W tym miejscu zlokalizowana jest pompownia GARBARY o przepustowości 91 000 m³/d. Przekrój rurociągu tłoczego z przepompowni GARBARY do Lewobrzeżnej Oczyszczalni Ścieków przy ul. Serbskiej wynosi Ø 1200 - 1000 mm.

KOLEKTOR GŁÓWNY (K.G.) m. Poznania biegnie ulicami: Garbary, Plac Bernardyński, Długa, Strzałowa, Rybaki, Królowej Jadwigi (pod budynkami), Dolna Wilda, Jerzego, Sikorskiego, Robocza, pod torami PKP Poznań-Główny, Kolejową, Kanałową, Berwińskiego, Wyspiańskiego, Wojskową, Grunwaldzką, Przybyszewskiego.

Przekrój kolektora w ul. Garbary paszczowy 250/200 cm.

Na kolektorze są 3 przelewy burzowe:

- przed pompownią Garbary,
- w ul. Królowej Jadwigi,
- w ul. Św. Jerzego.

Na odcinku od Pl. Bernardyńskiego do ul. Św. Jerzego, K.G. posiada II-gą nitkę zwaną Kolektorem Ulgi, która przebiega Drogą Dębińską i terenami sportowymi (Ø 180/135 - 130 - 120 cm). W rejonie ul. Królowej Jadwigi znajduje się przelew burzowy.

Do K.G. włączone są następujące kanały:

- Kolektor GÓRCZYŃSKI - w rej. ul. Kolejowej,
 - Kolektor ul. PÓŁNOCNEJ - w rej. ul. Garbary,
 - Kolektor ul. SZYPERSKIEJ - w rej. ul. Garbary,
 - Kolektor ul. NOWOWIEJSKIEGO - GRUDZIENIEC - ul. Garbary,
 - Kolektor ul. KRÓLOWEJ JADWIGI i ul. KOŚCIUSZKI,
 - Kolektor ul. DOLNA WILDA,
 - Kolektor ul. CZECHOSŁOWACKIEJ,
 - Kolektor DĘBIECKI,
 - Kolektor JUNIKOWSKI,
- do końcówki K.G. włączone są:
- Kolektor ul. Chłapowskiego,
 - Kolektor ul. ul. KLAUDYNY POTOCKIEJ - POTWOROWSKIEGO (do jego końcówki włączony jest Kolektor ul. RYCERSKIEJ).
- BURZOWCE**
- od przelewu przed przepompownią GARBARY do Kolektora BOGDANKA biegnie BURZOWIEC o przekroju paszczowym 2,1/1,8 m,
 - od trzech przelewów w ul. Królowej Jadwigi do rzeki Warty - BURZOWIEC KRÓLOWEJ JADWIGI Ø 135 cm,
 - z przelewu na K.G. w ul. Św. Jerzego - Powstańcza - BURZOWIEC JERZEGO Ø1,5 m,
 - z przelewu w ul. Chłapowskiego odgałęzieniem - BURZOWCA JERZEGO Ø 0,9/1,35 m,
 - z przelewu w Al. Niepodległości ścieki kierowane są do Kolektora BOGDANKA,
 - z przelewów umieszczonych w górnych głowicach syfonu Tumskiego i Cybińskiego ścieki odpływają BURZOWCAMI do rzeki Warty i rz. Cybiny,
 - z przelewu na Kolektora Nowowiejskiego - Grudzieniec w węźle Małe Garbary-ul. Bóżnicza - BURZOWIEC ul. BÓŻNICZEJ Ø 1,5 m skierowany do Kol. BOGDANKA,
 - z przelewu w węźle Kościelna - Grudzieniec na kolektorze Nowowiejskiego - Grudzieniec - BURZOWIEC NAD WIERZBAKIEM skierowany do otwartego koryta Bogdanki.

b) Kanalizacja sanitarna

Kanalizacja sanitarna miasta Poznania jest podzielona na dwa zasadnicze układy:

- układ kanalizacji lewobrzeżnej,
- układ kanalizacji prawobrzeżnej.

Ukształtowanie terenu Poznania i najbliższej okolicy wynika z faktu, że na północ od miasta istnieją dwa najwyższe wzniesienia terenu:

- Góra Moraska (155 m. n.p.m.) - lewy brzeg Warty,
- Góra Dziewicza (142 m. n.p.m.) - prawy brzeg Warty,

między którymi rzeka tworzy przełom.

W związku z powyższym, wszystkie ciekі powierzchniowe płyną w kierunku głównej rzeki WARTY:

- na lewym brzegu: z północnego - zachodu na południowy - wschód,
- na prawym brzegu: z północnego - wschodu na południowy - zachód.

Takie też kierunki przebiegu ma większość istniejących i proponowanych Kolektorów grawitacyjnych kanalizacji miasta Poznania.

- KANALIZACJA LEWOBRZEŻNA SANITARNA

Istniejąca kanalizacja lewobrzeżna włączona jest do systemu ogólnospławnego z wyjątkiem Kolektora ul. Serbskiej, kierującego ścieki na LOŚ:

- Kolektor MORASKI - jest kanałem zbiorczym dla płn. części Poznania; przebiega on od ul. Karpię na północ wzdłuż Warty; do Kolektora Moraskiego podłączony jest Kolektor Naramowicki.
- Kolektor NARAMOWICKI odprowadza ścieki z Naramowic - Piątkowa.
- Kolektor ul. SERBSKIEJ odprowadza ścieki z os. Winogrody do LOŚ.
- Kolektor WINOGRADZKI WSCHODNI - w ul. Winogrody - Serbska - do kolektora w ul. Północnej.
- Kolektor PODOLAŃSKI - Ø 1,0 m włączony do ogólnospławnego Kolektora w ul. Północnej obsługuje Podolany, część osiedli Strzeszyn, Suchy Las, Sołacz, zach. część os. Winogrody i Piątkowa.
- Kolektor PIĄTKOWSKI - boczny Kolektor Podolańskiego, biegnie ulicami: Obornicką, Piątkowską, Wojciechowskiego.
- Kolektor STRZESZYŃSKI - włączony jest do Kolektora ul. Północnej.
- Kolektor PRZEŻMIEROWSKI - Ø 2,5 m stanowi przedłużenie kolektora ogólnospławnego w ul. Nowowiejskiego; obsługuje: Wolę, Smochowice, Krzyżowniki - planowane podłączenie Kiekrza i Tarnowa Podgórnego.
- Kolektor ul. RYCERSKIEJ obsługuje ul. Orężną, Rycerską, Bułgarską.
- Kolektor GÓRCZYŃSKI włączony do K.G. w rejonie ul. Kolejowej; obsługuje Górczyn - Grunwaldzką - Ściegiennego - Bułgarską.
- Kolektor DOLNA WILDA - do niego podłączone są:

- * Kolektor DĘBIECKI,
- * Kolektor ul. CZECHOSŁOWACKIEJ,
- * Kolektor JUNIKOWSKI.
- Kolektor DĘBIECKI i ul. CZECHOSŁOWACKIEJ obsługuje rejon Dębca.
- Kolektor JUNIKOWSKI - obsługuje pld. część Dębca, Świerczewo, Kopaninę, Junikowo, os. Kopernika, Ławicę, Plewiska.
- Kolektor ŻABIKOWSKI odbiera ścieki z niewielkiej części Lubonia.
- **KANALIZACJA PRAWOBRZEŻNA - SANITARNA**
- Ścieki z prawobrzeżnej części miasta odprowadzane są poprzez:
- Kolektor CZERWONAK - obsługujący pld. część gminy Czerwonak, os. Koziegłowy i miejscowość Czerwonak w niewielkim stopniu; przebiega ul. Gdyńską $\varnothing$ 1,40 - 1,20 m.
- Kolektor KOZIEGŁOWY - obsługuje pld. skraj gminy Czerwonak, osiedle Karolin i tereny przemysłowe - $\varnothing$ 0,80 - 0,50 m.
- Kolektor PRAWOBRZEŻNY - obsługuje całą prawobrzeżną część m. Poznania oraz m. Swarzędz; jest kolektorem zbiorczym do którego dochodzą:
 - * Kolektor NADOLNIK,
 - * Kolektor ul. WARSZAWSKA,
 - * Kolektor SWARZĘDZKI,
 - * Kolektor SZCZEPANKOWSKI.
- W związku z rozbudową Minikowa Kolektor Prawobrzeżny jest przedłużony poza tory kolejowe na pld.
- Kolektor NADOLNIK obsługuje tereny przemysłowe przy ul. Krańcowej.
- Kolektor ul. WARSZAWSKA - obsługuje Komandorię i os. Warszawskie.
- Kolektor SWARZĘDZKI - obsługuje, os. Antoninek, Zieliniec i m. Swarzędz.
- Kolektor ul. PRZYBYLSKIEGO - RABOWICKI - obejmuje pld. część m. Swarzędza: Nową Wieś, Rabowice, Jasin - Zalasewo.
- Kolektor SZCZEPANKOWSKI - obejmuje Rataje, Franowo, Żegrze, os. 1000-lecia, Lecha, Czecha.
- Kolektor „gd” - obejmuje pld. część Żegrza, os. Żegrze, os. Orła Białego.
- Kolektor KOBYLEPOLE - obejmuje Kobylepole, os. Zodiak i os. Orła Białego.

E) KONCEPCJA ODPROWADZENIA ŚCIEKÓW W PROGRAMIE ROZWOJU KANALIZACJI SANITARNEJ I OGÓLNOSPŁAWNEJ AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ

W „Studium...” wykorzystano opracowanie pt. „Program Rozwoju Kanalizacji Sanitarnej i Ogólnospławnej Aglomeracji Poznańskiej”, wykonane przez Przedsiębiorstwo „AQUA” Sp. z o.o. w 1996 roku. Ogólna koncepcja rozwoju kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej na terenie Aglomeracji Poznańskiej wiąże się z przyjętym podziałem omawianego obszaru na trzy zasadnicze systemy kanalizacyjne:

System kanalizacyjny I - tzw. Poznański System Kanalizacyjny - PSK związany z dwoma oczyszczalnią ścieków m. Poznania:

- Centralną Oczyszczalnią Ścieków (COŚ),
- Lewobrzeżną Oczyszczalnią Ścieków (LOŚ).

System kanalizacyjny II - tzw. „Mosiński system kanalizacyjny” - MSK związany z oczyszczalnią ścieków w Mosinie.

System kanalizacyjny III - tzw. „Gośliński System Kanalizacyjny” - GSK związany z oczyszczalnią ścieków w Szlachęcinie, położoną na terenie gminy Czerwonak.

Poznański System Kanalizacyjny, PSK, obejmuje miasta: Poznań, Luboń, Swarzędz,

część gmin: Czerwonak, Suchy Las, Tarnowo Podgórne, Rokietnica.

Zasadniczą częścią opracowania jest koncepcja przebudowy i modernizacji najstarszej części PSK - kanalizacji ogólnospławnej m. Poznania, obejmującej swym zasięgiem ŚRÓDMIEŚCIE, do której jest włączona większość peryferyjnych zbiorczych kolektorów sanitarnych.

W koncepcji programowej przedstawiono rozwiązania dotyczące:

- Doprowadzenia ścieków sanitarnych do:
 - COŚ - $Q_{d\ sr} = 200\ 000\ m^3/d$ do 2000 roku a po przebudowie $Q_{d\ c} = 260\ 000\ m^3/d$
 - LOŚ - $Q_d = 60\ 000\ m^3/d$

F) PRZETRANSPORTOWANIE ŚCIEKÓW PRZEZ CENTRUM M. POZNANIA.

Centrum m. Poznania posiada kanalizację ogólnospławną. Na pozostałym obszarze istnieje sieć rozdzielcza. Prawie wszystkie ścieki z lewobrzeżnego Poznania docierają do sieci ogólnospławnej i ciążą do pompowni GARBARY.

Wyjątek stanowi Kolektor Moraski z Kolektorem Naramowickim i Kolektor w ul. Serbskiej.

Dociążenie kanalizacji ogólnospławnej następuje:

- z kierunku półn. - zach. Kolektorami: Przeźmierowskim, Strzeszyńskim, Podolańskim.
- z kierunku półd. - zach. - Kolektorami: ul. Rycerskiej, Górczyńskim, Dolna Wilda z Junikowskim i Żabikowskim.

Docelowa ilość ścieków: $Q_{d.śc.} = 320000 \text{ m}^3/\text{d.}$

COŚ - max. po rozbudowie - $Q_{d.śc.} = 260000 \text{ m}^3/\text{d.}$; a $200000 \text{ m}^3/\text{d.}$ - do 2000 roku;

LOŚ - musi przejąć - $Q_{d.śc.} = 60000 \text{ m}^3/\text{d.}$

Przeanalizowano cztery warianty przetransportowania ścieków dla okresu docelowego.

G) ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW Z TERENÓW NIE SKANALIZOWANYCH M. POZNANIA ORAZ Z PRZYLEGŁYCH GMIN DO UKŁADU CENTRALNEGO

Rozbudowa m. Poznania i przyległych gmin postępuje znacznie szybciej niż budowa kanalizacji. Realizacja sieci wodociągowej również wyprzedza skanalizowanie terenu. Dla odbioru ścieków z szamb organizowane są punkty zlewu nieczystości.

Brak sieci kanalizacji sanitarnej powoduje degradację środowiska naturalnego, część ścieków trafia do rowów, strumieni i jezior.

H) ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW W POZOSTAŁYCH GMINACH POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO

GINA CZERWONAK

Południowa część gminy, miejscowości: Koziegłowy, Czerwonak, Miękówko, Kicin, leżą w zlewni COŚ. Ścieki doprowadzane są Kolektorami: Koziegłowy, Czerwonak. Kanalizacja znajduje się w rozbudowie. Na terenie gminy zlokalizowana jest Centralna Oczyszczalnia Ścieków - podstawowy element PSK.

Północna część gminy obejmuje teren na północ od Owińsk. Planowane doprowadzenie ścieków - do oczyszczalni w Szlachęcinie.

GINA SWARZĘDZ

Miasto Swarzędz odprowadza ścieki do Kolektora Swarzędzkiego. Kanalizacja znajduje się w rozbudowie.

GINA MOSINA

Zrealizowana jest oczyszczalnia ścieków w rejonie Niwka Stara w Puszczykowie dla Mosiny i Puszczykowa. Sieć kanalizacyjna jest w trakcie realizacji.

MASTO LUBOŃ

Tylko część miasta odprowadza ścieki do zrealizowanego na krótkim odcinku Kolektora Żabikowskiego bocznego od Kolektora Junikowskiego.

GINA KOMORNIKI

Brak kanalizacji. W realizacji jest oczyszczalnia ścieków w Łęczycy i główny kolektor doprowadzający ścieki do oczyszczalni.

GINA DOPIEWO

Brak kanalizacji na terenie gminy.

Istniejąca oczyszczalnia Zakładowa w Skórzewie na $120 \text{ m}^3/\text{d.}$

GINA ROKIETNICA

Na terenie gminy istnieje jedna oczyszczalnia w Przybrodzie (zakładowa).

W trakcie realizacji jest oczyszczalnia ścieków w Bytkowie - ul. Topolowa; skanalizowane jest osiedle domków jednorodzinnych.

GINA SUCHY LAS

Tymczasowo część miejscowości jest włączona do Kolektora Podolańskiego.

Wybudowano krótki odcinek Kolektora Sucholeskiego.

GINA KLESZCZEWO

Istniejąca oczyszczalnia w Tulcach, do której podłączonych jest 200 domków jednorodzinnych.

GINA TARNOWO PODGÓRNE

Działa obecnie oczyszczalnia w Tarnowie Podgórnym o przepustowości $800 \text{ m}^3/\text{d.}$, odprowadzająca ścieki przez system rowów do jeziora Kierskiego.

Analizowany jest problem skierowania ścieków do Samy, poniżej zbiornika Radzyna.

Jest na etapie uzgodnień w Urzędzie Wojewódzkim - WOŚ.

W trakcie realizacji jest oczyszczalnia w Swadzimiu.

MASTO KÓRNIK

Brak oczyszczalni. Dwie oczyszczalnie i kanalizacja w budowie:

Borówiec - rozbudowa do $2000 \text{ m}^3/\text{d.}$,

Błażejewko.

Reasumując - wszystkie gminy są niedoinwestowane w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków, co powoduje dalszą degradację środowiska naturalnego. W celu ochrony wód rzeki Warty, jeziora Kierskiego, rz. Bogdanki, rz. Główniki, rz. Cybiny, należy w maksymalnym stopniu włączyć te obszary do Poznańskiego Systemu Kanalizacyjnego.

III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI CELU

SZANSE:

- zaawansowana budowa Centralnej Oczyszczalni Ścieków,
- zakończony Program Rozwoju Kanalizacji Sanitarnej i Ogólnospławnej,
- stopniowe włączanie się sąsiednich miast i gmin w proces realizacji Poznańskiego Systemu Kanalizacji.

ZAGROŻENIA:

- „kurczenie się” terenów pod realizację inwestycji sieci kanalizacyjnej (szczególnie dla elementów systemowych),
- realizacje rozwiązań doraźnych, nie sprzyjających realizacji celu głównego.

IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Zgodnie z obowiązującą ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym w studium określa się „kierunki rozwoju infrastruktury technicznej” (art. 6 p.5). W związku z powyższym, zawarte poniżej zapisy mają przede wszystkim znaczenie dotyczące „rezerwowania” przestrzeni. Zapisy dotyczące szczegółowych rozwiązań, związanych z realizacją mediów preferowanych w danej rezerwowanej przestrzeni, a także parametrów technicznych, mogą ulegać zmianom w zależności od obowiązujących w danym okresie przepisów oraz w zależności od preferencji przyjętych w polityce miasta w tym zakresie.

Wyjątkowo, pod warunkiem uzyskania zgody dysponentów terenów „rezerwowanych” w niniejszym „Studium...” na cele infrastruktury w granicach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dopuszcza się korekty przebiegu tras kolektorów, w zależności od priorytetu przestrzennego na danym obszarze, wynikającego ze szczegółowych analiz.

POZNAŃ

Za konieczne uznaje się:

- Utrzymanie dotychczasowego układu głównych kolektorów zbiorczych, doprowadzających ścieki do dwóch oczyszczalni poznańskich:
 - COŚ w Koziegłowach,
 - LOŚ w Poznaniu.
- Przebudowę, modernizację i rozbudowę istniejącego układu kolektorów kanalizacyjnych oraz istniejących oczyszczalni ścieków, w celu przystosowania ww. urządzeń kanalizacyjnych do obecnych i przyszłych zadań w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków.
- Przetransportowanie ścieków przez centrum m. Poznania, z likwidacją zrzutów nierozcieńczonych ścieków sanitarnych, przez przelewy do rz. Warty i Bogdanki.
- Doprowadzenia ścieków z terenów peryferyjnych m. Poznania oraz przyległych gmin, nie posiadających kanalizacji, do układu centralnego.
- Uporządkowania istniejącego układu kanalizacyjnego obejmującego:
 - budowę 2-gich nitek dla kolektorów przeciążonych,
 - budowę kolektorów odcciążających istniejący system,
 - ochronę kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków przed dopływem wód deszczowych,
 - ochronę kanalizacji deszczowej i odbiorników od dopływu ścieków sanitarnych.
- W celu poprawy sytuacji spowodowanej zbyt małą przepustowością kanałów oraz doprowadzaniem ścieków deszczowych (spowodowanym brakiem kanalizacji deszczowej) a także przeciążeniem kanalizacji, uznaje się za konieczne:
 - budowę nowych nitek dla kolektorów przeciążonych,
 - budowę kolektorów odcciążających istniejący system,
 - ochronę kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków przed dopływem wód deszczowych poprzez kontrolę i likwidację nieprawidłowo podłączonych ścieków deszczowych do przyłączy sanitarnych na terenach poszczególnych posesji,
 - budowę brakującej kanalizacji deszczowej szczególnie tam, gdzie jest już wybudowana kanalizacja sanitarna,
 - powołanie odpowiednich służb miejskich z udziałem dysponenta sieci mających prawo kontroli i wymuszanie likwidacji nieprawidłowo wykonanych podłączeń na terenach posesji.
- W zakresie rozbudowy **kanalizacji lewobrzeżnej** uznaje się za konieczne zachowanie istniejących zasobów infrastruktury oraz ich rozbudowę, w zakresie jak poniżej:
 - KOLEKTOR GÓRNEJ STREFY - jest zbiorczym kolektorem przesyłowym ścieków z lewobrzeżnej kanalizacji m. Poznania. Trasa istniejącego Kolektora 2 x Ø 2,5 m i 2 x 3,2 / 2,6 m, długość 1,3 km przebiega od COŚ do Kolektora Prawobrzeżnego I. Dalej jest Kolektorem projektowanym o następującym przebiegu:
 - * przejście przez rz. Wartę syfonem 4 x Ø 1,2 m, długość 265 m,
 - * od syfonu do LOŚ Ø 2,4 m (przez tereny zielone),
 - * od LOŚ do pompowni Garbary 2 x Ø 2,2 m (tereny zielone, ul. Szelałowska, wzdłuż ul. Armii Poznań),
 - * ulicą Armii Poznań, Aleją Niepodległości do ul. Nowowiejskiego o Ø 2,2 m; ten odcinek kolektora przejmie ścieki z pñ. - zach. części miasta sprowadzane Kolektorami: Przeźmierowskim, Podolańskim i Kolektorem „A” Grudzieniec -Nowowiejskiego. Proponowane rozwiązanie powoduje odciążenie istniejącego układu ogólnospławnego śródmieścia i pompowni Garbary o ok. 40%.

Dla odciążenia istniejącego KOLEKTORA GŁÓWNEGO przejmującego ścieki z pozostałej części miasta i ograniczenia zrzutu ścieków przez przelewy burzowe do rz. Warty proponuje się przebudowę głównego układu kanalizacyjnego centrum miasta w dwóch wariantach:

- * **wariant 1** - budowa KOLEKTORA DOLNEJ STREFY $\varnothing$ 2,2 m przebiegającego ulicami: Szyperską, Mostową, Kazimierza Wielkiego, Droga Dębińską, terenami sportowymi do ul. Św. Jerzego,
- * **wariant 2** - budowa KOLEKTORA DOLNEJ STREFY po trasie jw. o zmniejszonej średnicy $\varnothing$ 1,8 m oraz budowę przepompowni ścieków przy zbiegu ulic: Hetmańska, Dolna Wilda i rurociągów tłocznych długości ok. 2,0 km przebiegających wzdłuż ul. Hetmańskiej w kierunku wschodnim pod rz. Wartą do projektowanego KOLEKTORA PRAWOBRZEŻNEGO II. Wymaga to zwiększenia średnicy ww. kolektora z $\varnothing$ 1,4 m na 1,8 m oraz z $\varnothing$ 2,2 m na 2,4 m. Proponowana przepompownia będzie przejmowała ścieki dopływające z pld. zach. części miasta istniejącym KOLEKTOREM DOLNA WILDA i tłoczyła rurociągami tłocznymi na prawą stronę miasta do projektowanego KOLEKTORA PRAWOBRZEŻNEGO II.

Por. pkt F p.t. PRZETRANSPORTOWANIE ŚCIEKÓW PRZEZ CENTRUM M. POZNANIA.

Uwaga: W wyniku ustaleń podjętych przez Zarząd Miasta Poznania przyjmuje się wariant 2 i 4 przebiegu Kolektora Górnej Strefy (na mapie „Poznański system wodociągowo - kanalizacyjny” oznaczone literami A i B). Wybór ostatecznego wariantu powinien nastąpić w wyniku opracowania mpzp na terenie śródmieścia.

- KOLEKTOR MORASKI - zostanie włączony do K.G.S. w obrębie głowicy górnej syfonu. Dolny odcinek $\varnothing$ 2,0 - 1,8 m, długość 1,3 km został wykonany. Trasa przebiega wzdłuż Warty w kierunku ptn. Zgodnie z „Programem” przewiduje się przedłużenie go do Umultowa. Trasa przebiega przez tereny upraw rolnych. Teren Moraska położony jest w strefie peryferyjnej o przewadze funkcji osadnictwa rolniczego. Odprowadzenie ścieków sanitarnych z Moraska, Radojewa, Nowej Wsi Górnej i Hub Moraskich przewiduje się poprzez przepompownie do końcówki Kolektora Umultowskiego. Głębokość Kolektora 3,0-5,0 m, długość ok. 3,8 km. Kolektor ma obsługiwać tereny zabudowane i wskazane do zabudowy w „Studium...”.
- KOLEKTOR NARAMOWICKI - istniejący, boczny Kolektora Moraskiego $\varnothing$ 1,0-0,6 m, głębokość 3,0-6,5 m. Przebiega przez teren gospodarstwa ogrodniczego następnie ul. Naramowicką do Umultowskiej. W ostatnich latach przedłużono go do Piątkowa. Nowy odcinek $\varnothing$ 0,8 m tzw. przerzutowy Piątkowo - Naramowice. Zadaniem jego jest odciążenie istniejącego układu kanalizacyjnego ciężącego do pompowni GARBARY. Kolektor przejął ścieki górnego odcinka KOLEKTORA PODOLAŃSKIEGO z osiedli: Marysieńki, Jana III Sobieskiego, Władysława Jagiełły, Zygmunta Starego. Trasa biegnie terenami zielonymi, przechodzi pod PST. Głębokość ułożenia 4,5 - 7,0 m. W „Programie” wykazano możliwość przedłużenia go poza ul. Obornicką. Długość Kol. 6,7 km. Istnieje potrzeba budowy II-giej nitki Kolektora w ul. Łużyckiej $\varnothing$ 0,6 m.
- KOLEKTOR UMULTOWSKI - jest projektowanym kanałem bocznym Kolektora Moraskiego. Trasa biegnie wzdłuż doliny Różanego Potoku. Kolektor przejmie ścieki z terenów UAM oraz z Suchego Lasu. Długość Kolektora 5,5 km $\varnothing$ 0,8 - 0,3 m. Kolektor ma obsługiwać tereny zabudowane i wskazane do zabudowy w „Studium...”.
- KOLEKTOR SUCHOLESKI - jest Kolektorem projektowanym dla odbioru ścieków z terenu Suchego Lasu i Złotnik. Ma charakter Kol. Odciążającego sieć kanalizacji m. Poznania ciężącą do pompowni GARBARY. Odcinek Kol. Został zrealizowany na terenie Suchego Lasu w ul. Powstańców Wlkp. Jagodowej, Promienistej na długość 1,2 km. Do Kolektora zostaną skierowane ścieki z pompowni Suchy Las. Zlewnia ciężająca do Kolektora Podolańskiego zostanie ograniczona do minimum. Długość Kolektora 5,3 km $\varnothing$ 0,8 - 0,4 m.
- KOLEKTOR PODOLAŃSKI - jest kolektorem istniejącym długość 8,0 km $\varnothing$ 1,0-0,4 m, głębokość ułożenia 3,0-5,0 m. Włączony jest do Kolektora ogólnospławnego w ul. Północnej $\varnothing$ 1,0 m i w ul. Pułaskiego. Trasa: ul. Urbanowska, dolina Wierzbaka, ul. Szczawnicka, ul. Druskiennicka, ul. Strzeszyńska, ul. Sucholeska, po przekroczenie torów obwodnicy PKP wchodzi na teren Suchego Lasu i tymczasowo przejmując ścieki z górnego, zrealizowanego odcinka Kol. Sucholeskiego oraz z pompowni Suchy Las. Docelowo Kol. Podolański zostanie przełączony do Kol. GÓRNEJ STREFY. Wymaga to przedłużenia Kolektora wzdłuż ul. Armii Poznań długości 0,8 km, $\varnothing$ 1,2 m, głębokość ułożenia 3,5 m. Przejmując ścieki z Podolan, Winiar, Strzeszyna, pld. części os. Piątkowo, zach. części Winograd, północnej części Sołacza.
- KOLEKTOR PIĄTKOWSKI - jest kolektorem istniejącym długości 2,7 km o przekroju $\varnothing$ 0,6 m. Włączony jest do Kol. Podolańskiego w rejonie ul. Urbanowskiej. Obsługuje osiedle Winogrady i Piątkowo. W górnej części na terenie osiedla Piątkowo kolektor został przełączony do kanału przerzutowego Piątkowo - Naramowice a z nim do Kol. Naramowickiego. Trasa biegnie ulicami Obornicką, Piątkowską, Wojciechowskiego. Przepustowość Kolektora jest wystarczająca.
- NOWY KOLEKTOR STRZESZYŃSKI - jest projektowanym Kolektorem bocznym Kolektora Podolańskiego. W „Programie” przedstawiono 2 warianty. W „Studium...” przyjmuje się wariant II-gi z przebiegiem ul. Koszalińską na obrzeżu istniejącego i projektowanego osiedla Strzeszyn aż do ul. Biskupińskiej.

- W rejonie ul. Lutyckiej przewiduje się przepompownię, która tłoczyć będzie ścieki do Kolektora Podolańskiego. Długość Kolektora 4,0 km, o przekroju $\varnothing$ 0,8 - 0,6 m. Długość rurociągu tłocznego ok. 1,0 km. Istniejąca oczyszczalnia w Strzeszynie tzw. „Multireaktor” o przepustowości 500 m³/d, po zrealizowaniu Kolektora zostanie wyłączony z eksploatacji.
- KOLEKTOR STRZESZYŃSKI - jest istniejącym kanałem odprowadzającym ścieki z Sołacza, częściowo Gołęcina do ogólnospławnego Kolektora ul. Północnej. Trasa Kolektora biegnie doliną Bogdanki, ul. Litewską, pod trasą Niestachowską, terenami zielonymi do torów PKP Poznań - Koszalin. Końcówka znajduje się przy Technikum Mechanizacji Rolnictwa. Przekrój kolektora $\varnothing$ 0,40/0,60 - 0,25 m, długość 3,6 km. Kolektor wymaga wzmocnienia na odcinku dolnym od ul. Pułaskiego do ul. Niestachowskiej, II-ga nitka $\varnothing$ 0,6 - 0,5 m.
 - KOLEKTOR PRZEŻMIEROWSKI - włączony jest do Kolektora ogólnospławnego Nowowiejskiego - Grudzieniec, w ul. Żeromskiego. Trasa istniejącego Kolektora przebiega ul. św. Wawrzyńca, Sytkowską, Sianowską, Dąbrowskiego do ul. Przygranicznej. Na odcinku między ul. Św. Wawrzyńca a ul. Przelot, ścieki prowizorycznie włączono do Kolektora $\varnothing$ 0,6 w ul. Dąbrowskiego. Projektowany KOLEKTOR PRZEŻMIEROWSKI $\varnothing$ 1,2 m długości 1,5 km przebiegać będzie ul. Żarnowiecką. Omawiany Kolektor przejmie ścieki z Jeżyc Zachodnich, Woli, Smochowic, Krzyżownik i Kiekrza oraz z terenów gminy Tarnowo Podgórne ciężących do jez. Kierskiego. Docelowo będzie można przejąć ścieki z terenu lotniska, w przypadku zmiany sposobu zainwestowania. Przy takich założeniach przepustowość Kolektora w ulicach Sytkowskiej i Sianowskiej ($\varnothing$ 1,0 m i $\varnothing$ 0,8 m) jest za mała. Przewiduje się budowę II-giej nitki w ww. ulicach o średnicy $\varnothing$ 0,8 - 0,6 m, długości 2,0 km.
 - KOLEKTOR PRZEŻMIEROWSKI GÓRNY - jest kolektorem projektowanym, którego przebieg jest po terenie gminy Tarnowo Podgórne. Jedynie jego dolny odcinek wraz z centralną pompownią rejonową KRZYŻOWNIKI zlokalizowany jest na terenie m. Poznania. Jest to rozwiązanie postulowane, wariantowe w stosunku do programu jaki posiada Urząd Gminy w Tarnowie Podgórny. Rozwiązanie to pozwala zrezygnować z licznych pompowni przewidzianych programem. Długość Kolektora od przepompowni Krzyżowniki do miejscowości Sady - 8,0 km, głębokość ułożenia 3,0-5,0 m, przekrój $\varnothing$ 1,0-0,6 m. Dla ochrony przed zanieczyszczeniami wód jeziora Kierskiego odprowadzenie ścieków z miejscowości Wielkie powinno być kierowane do Osiedla Chyby na terenie gminy Tarnowo Podgórne a następnie do kanalizacji m. Poznania.
 - KOLEKTOR ULICY PRZELOT - jest kanałem projektowanym, który docelowo należałoby przedłużyć dla włączenia terenów z lotniska w przypadku zmiany jego użytkowania. Głębokość ułożenia w ul. Przelot 7,0 m, $\varnothing$ 0,5 m. Kanał włączono do projektowanego Kolektora Przeźmierowskiego $\varnothing$ 1,2 m.
 - KOLEKTOR ODCIĄŻAJĄCY „f” - jest projektowanym Kolektorem. Stanowi wariant Kolektora w ul. Przelot i odciążenia Kolektora Przeźmierowskiego dla okresu docelowego. Wstępna koncepcja została opracowana w PWiK. Projektowany Kolektor posiada średnicę $\varnothing$ 1,0-0,8 m.
 - KOLEKTOR KIERSKI - jest projektowanym Kolektorem na terenie Kiekrza z Psarskim oraz miejscowości Kiekrz i Chwaliszewo na terenie gminy Rokietnica. Trasa Kolektora z uwagi na potrzebę omijania lokalnych wysokich wzniesień biegnie częściowo przez teren Sanatorium. Głębokość ułożenia 1,5 - 5,0 m, przekrój $\varnothing$ 0,6 - 0,3 m, długość 2,5 km. Kolektorem będą odprowadzone ścieki do pompowni głównej zlokalizowanej w rejonie skrzyżowania ul. Chojnickiej i ul. Nad Jeziorem a z przepompowni tłoczone będą do kanalizacji m. Poznania do Kolektora Przeźmierowskiego. Długość rurociągu tłocznego ok. 5,0 km do końcówki kanału sanitarnego w ul. Słupskiej.
 - KOLEKTOR DOLNA WILDA - są dwa istniejące Kolektory $\varnothing$ 1,4 m i $\varnothing$ 0,8 / 1,2 m-0,4 / 0,6 m. Na odcinku od ul. Jerzego do ul. Chłapowskiego mają charakter ogólnospławny, na pozostałej długości ok. 2,3 km sanitarny. Kolektory doprowadzają ścieki sanitarne z południowej części miasta do ogólnospławnego Kolektora Głównego $\varnothing$ 0,8 / 1,2 m i Kolektora Ulgi $\varnothing$ 1,2 m. Do Kolektora ul. Dolna Wilda podłączone są Kolektory: Dębiecki, Junikowski $\varnothing$ 1,0 m, kanał z ul. Czechosłowackiej $\varnothing$ 0,4/0,6 m. Zgodnie z omawianym w poprzedniej części problemem transportu ścieków przez centrum miasta, przy wybraniu do realizacji wariantu 1-go, KOLEKTORY DOLNA WILDA zostaną skierowane do projektowanego KOLEKTORA DOLNEJ STREFY, którego trasa planowana jest wzdłuż istniejącego Kolektora Ulgi i dalej ul. Kazimierza Wielkiego i ul. Mostowej do pompowni GARBARY, natomiast przyjęcia wariantu 2 kolektory zostaną skierowane do przepompowni przy ul. Hetmańskiej. Przepustowość KOLEKTORÓW DOLNA WILDA jest wystarczająca na przyjęcie ścieków z terenów południowych.
 - KOLEKTOR JUNIKOWSKI - jest kanałem istniejącym o średnicy $\varnothing$ 1,0 - 0,8 m długości 10,5 km. Odprowadza ścieki z rejonu Dębca, Świerczewa, Junikowa, Ławicy (Perzycka - Miastkowska). Planowane przedłużenie do ul. Bukowskiej $\varnothing$ 0,5 m, długości 1,3 km z możliwością docelowego przejęcia ścieków z części lotniska. Do Kolektora Junikowskiego podłączony jest Kolektor Żabikowski w rej. ul. Opolskiej $\varnothing$ 0,8 m doprowadzającej ścieki z Lubonia. W tym rejonie planowane jest również doprowadzenie nowego Kolektora Junikowskiego Południowego $\varnothing$ 1,0 m. Na odcinku od włączenia Kolektora Żabikowskiego do

Kolektor Dolna Wilda, docelowo Kolektor Junikowski wymaga 2-giej nitki $\varnothing$ 1,2 m - 1,0 m. Wyżej wymieniony istniejący odcinek Kolektora jest kolizyjny z planowaną autostradą i wymaga przełożenia. W rejonie skrzyżowania z ul. 28 czerwca 56 zostanie doprowadzony rurociąg tłoczny z pompowni „LUBOŃ” do której ścieki dopływać będą z Lubonia i Wir Kolektorem Wirskim.

- KOLEKTOR ŻABIKOWSKI - jest częściowo Kolektorem istniejącym:

$\varnothing$ 0,80 m - 831 mb,

$\varnothing$ 0,60 m - 220 mb,

$\varnothing$ 0,50 m - 128 mb.

Obsługiwać ma docelowo zachodnią część miasta Lubonia do linii ulic Żabikowska - Sobieskiego.

Wybudowany jest odcinek od Kolektora Junikowskiego do ul. Kościuszki. Dalszy jego przebieg przewidywany jest ulicami: Kilińskiego, 11-go Listopada, Poniatowskiego, Cmentarną i wzdłuż planowanej autostrady.

Długość odcinka projektowanego - $\varnothing$ 0,5 m - 1610 m,

$\varnothing$ 0,3 m - 1320 m.

Odbiornikiem ścieków jest Kolektor Junikowski. W związku z planowaną autostradą, Kolektor Junikowski wymaga przełożenia, a to z kolei spowoduje konieczność przedłużenia dolnego odcinka Kolektora Żabikowskiego o ok. 100 m.

- KOLEKTOR WIRSKI - jest kolektorem projektowanym dla części Lubonia na wschód od ulic Żabikowska - Sobieskiego do torów PKP Poznań - Wrocław. Doprowadzać będzie ścieki do planowanej pompowni zlokalizowanej u zbiegu ulic: 28 czerwca 56 i Dolnej Wildy skąd będą tłoczone do projektowanej II-giej nitki Kolektora Junikowskiego $\varnothing$ 1,20 m, rurociągiem tłocznym 2 $\varnothing$ 400 długość 350,0 m.

Alternatywnie przewidziano lokalizację pompowni na terenie Lubonia, po zachodniej stronie skrzyżowania autostrady z ul. Armii Poznań.

Teren położony między torami PKP a rz. Wartą włączony będzie poprzez lokalne przepompownie.

Z Wielkopolskich Zakładów Przemysłu Ziemniaczanego i Poznańskich Zakładów Chemicznych do kanalizacji trafiają tylko ścieki bytowe od załogi. W Kolektorze Wirskim przewidziano rezerwę w przepustowości dla włączenia ścieków z terenu planowanego osiedla mieszkaniowego wzdłuż południowo - zachodniej granicy Lubonia, częściowo na terenie Komornik. Większa część osiedla Nowe Wiry leży w zlewni Kolektora Wirskiego. Trasa Kolektora rozpoczyna się od projektowanej przepompowni zlokalizowanej u zbiegu ulic 28 czerwca 56 i Dolnej Wildy na terenie Poznania, przecina projektowaną autostradę i biegnie wzdłuż ul. Armii Poznań, krzyżuje się z torami PKP i wzdłuż nich dochodzi do ul. Polnej, następnie przechodzi na teren gminy Komorniki: ulicami Łęczycką i Komornicką, równolegle do rz. Wiryńki. Długość i średnice wynoszą:

na terenie Poznania $\varnothing$ 0,80 m - długość 440,0 m,

w granicach Lubonia $\varnothing$ 0,80 m - długość 3000,0 m oraz $\varnothing$ 0,60 m - 1630,0 m

w granicach Komornik $\varnothing$ 0,50 m - 3510,0 m oraz $\varnothing$ 0,40 m - 300,0 m.

Realizacja Kolektora Wirskiego jest jednym z ważniejszych przedsięwzięć w celu ochrony wód rz. Warty w rejonie ujęcia wody w Dębinie.

- KOLEKTOR JUNIKOWSKI POŁUDNIOWY - jest kanałem projektowanym, który zostanie podłączony do Kolektora Junikowskiego w rejonie ul. Opolskiej. Pierwszy odcinek przebiega wzdłuż autostrady, dalej wchodzi na teren Kotowa i doliną rowu Kotówki dochodzi do ul. Głogowskiej, potem biegnie w kierunku zachodnim na tyłach parcel ul. Fabianowo, na terenie Rudnicza przechodzi ulicami: Wołowską, Oleśnicką, przecina tory PKP i wchodzi w teren osiedla Plewiska, przejmuje ścieki z kanalizacji osiedlowej włączone do Kolektora Junikowskiego, dalej biegnie wzdłuż rowu Skórzyńki, ul. Paczkowską, ul. Małwową, wchodzi na teren gminy Dopiewo, przez wieś Skórzewo dochodzi do Wysogotowa w gminie Tarnowo Podgórne. Na wysokości ul. Głogowskiej przewiduje się włączenie ścieków z terenów aktywizacji gospodarczej. Swoim zasięgiem grawitacyjnym projektowany Kolektor Junikowski Południowy obejmuje tereny pld. - zach. na pograniczu m. Poznania, Lubonia, gminy Komorniki, gminy Dopiewo i gminy Tarnowo Podgórne. Długość Kolektora - 13,0 km, przekrój $\varnothing$ 1,0-0,25 m, głębokość ułożenia 2,0-6,0 m.

- KOLEKTOR GÓRCZYŃSKI - jest istniejącym Kolektorem włączonym do ogólnospławnego Kolektora Głównego w ul. Kolejowej. Obecnie trwa przebudowa starego kanału na nowy. Został zrealizowany odcinek od ul. Kolejowej wzdłuż ul. Hetmańskiej po terenie ogródków działkowych (strona południowa) ulicami: Dmowskiego, ul. Górki - Knapowskiego do ul. Głogowskiej. Średnica $\varnothing$ 1,0 m, długość 1,6 km.

W budowie znajduje się odcinek do ul. Pogodno. Długość odcinka projektowanego 1,7 km o przekroju $\varnothing$ 0,80-0,60 m, głębokość ułożenia 3,0-6,0 m.

W programie rozważono możliwość włączenia terenów Marcelina do Kolektora Górczyńskiego. Zwiększa to jego długość o 2,8 km.

- KOLEKTOR ULICY RYCERSKIEJ - istniejący Kolektor włączony do Kolektora ogólnospławnego w ul. Potworowskiego - Klaudyny Potockiej, w rejonie ul. Reymonta. Trasa kanału biegnie ulicami:

Promienistą, Orężną, Rycerską, Bułgarską. Obliczenia hydrauliczne „Programu” wykonano przy założeniu włączenia terenów usługowych Marcelina.

Wymagana jest II-ga nitka kolektora zastępczego w ul. Rycerskiej o przekroju $\varnothing 0,8-0,5$ m, na długości 1,6 km i głębokości 3,0-5,5 m.

- W zakresie rozbudowy **kanalizacji prawobrzeżnej** uznaje się za konieczne zachowanie istniejących zasobów infrastruktury oraz ich rozbudowę, w zakresie jak poniżej:

- KOLEKTOR CZERWONAK - istniejący wymaga przedłużenia do Miękowa.

Długość 3715 m, przekrój $\varnothing 0,80 - 0,40$ m.

Przejmuję ścieki z miejscowości Koziegłowy, Czerwonak, Kicin. Istniejąca część nie wymaga przebudowy.

- KOLEKTOR KOZIEGŁOWY - istniejący, wymaga przedłużenia do m. Poznania.

Do Kolektora poza ściekami z oś. Karolin i terenów przemysłowych gminy Czerwonak proponuje się odprowadzenie ścieków z miejscowości Janikowo, Karłowice, Wierzonka, Wierzenica - dla ochrony wód doliny rz. Głównienki.

Długość Kolektora projektowanego 1510 m, przekrój $\varnothing 0,50$ m- $0,40$ m, głębokość ułożenia 4,5-2,5 m.

Istniejący odcinek Kolektora nie wymaga przebudowy.

- KOLEKTOR PRAWOBRZEŻNY I - istniejący Kolektor przejmujący ścieki z prawobrzeżnej części Poznania łącznie z m. Swarzędz. Przebiega równolegle do rzeki Warty, częściowo ulicami, częściowo w skarpie rz. Warty (os. Rataje).

Kolektor Prawobrzeżny jest obecnie przedłużony poza tory kolejowe do Minikowa. Po ukończeniu rozbudowy jego końcówka znajdzie się na wysokości skrzyżowania ul. Głuszyna z ul. Klimontowską.

Do ww. odcinka zostaną włączone tereny dotychczas nieskanalizowane: Minikowo, Marlewo, Głuszyna.

Kolektor wymaga zwiększenia przepustowości na odcinku od torów kolejowych w Starołęce do Kolektora o przekroju $\varnothing 3,20 / 2,60$ m, praktycznie na całej długości.

W związku z powyższym przewiduje się wykonanie drugiego Kolektora oznaczonego jako

- KOLEKTOR PRAWOBRZEŻNY II oraz przepompowywanie do niego ścieków z górnego odcinka kolektora istniejącego, z lokalizacją pompowni w rejonie ul. Św. Antoniego. Projektuje się wykorzystanie zrealizowanego w poprzednich latach odcinka Kolektora „gd” o średnicy $\varnothing 2,50$ m.

Trasa nowego kolektora przebiegać będzie równolegle do istniejącego kolektora na odcinku od kolektora $\varnothing 3,20/2,60$ m do ul. Piotrowo, z wyjątkiem fragmentu w ul. Bałtyckiej i Ronda Śródką z uwagi na brak miejsca.

W tym rejonie Kolektor Prawobrzeżny II przesunięto w sąsiednie ulice.

Trasę na dolnym odcinku do istniejącego Kolektora „gd” proponuje się prowadzić ulicami: Kaliską, Sowią, Pleszewską, Bolesława Krzywoustego. Końcowy fragment Kolektora od Kolektora „gd” w kierunku południowym zlokalizowano u podnóża, pomiędzy dolnym a górnym Tarasem Rataj, a po przekroczeniu torów kolejowych P-ń - Ostrów Wlkp. równolegle do doliny Starynka.

Kolektor Prawobrzeżny II został zaproponowany w „Programie” w 3-ch wersjach:

wersja 1 - przy założeniu doprowadzenia do niego ścieków ze zlewni grawitacyjnej. Przekroje $\varnothing 2,2 - 1,00$ m, długość 11272 m.

wersja 2 - przy skierowaniu do niego dodatkowo ścieków z oczyszczalni „Łęczycza” gm. Komorniki (na wypadek jej likwidacji w przyszłości), z osiedla Nowe Wiry, z Lubonia, częściowo z Puszczykowa (w zakresie przewidzianym do włączenia do oczyszczalni „Łęczycza”). Przekroje $\varnothing 2,2 - 1,2$ m długości 11272 m.

wersja 3 - przy założeniu skierowania do niego ścieków z wersji 2, przewiduje się dodatkowe obciążenie ściekami z lewobrzeżnej części miasta (wg wariantu 2). Przekroje $\varnothing 2,4 - 1,2$ m, długości 11272 m.

Z uwagi na fakt, że Kolektor Prawobrzeżny II będzie głównym Kolektorem przesyłowym na prawym brzegu rz. Warty i winien zabezpieczyć docelowo odbiór ścieków w przedziale czasowym 100 lat, winien być realizowany wg Wersji 3 tj. o przekroju $\varnothing 2,40 - 1,20$ m.

Do Kolektora Prawobrzeżnego II zostaną włączone:

- Kolektor Kobylnicki,
- Kolektor ul. Warszawskiej,
- Kolektor Swarzędzki,
- Kolektor Szczepankowski.

- KOLEKTOR KOBYLNICKI - jest Kolektorem projektowanym do którego zostaną skierowane ścieki z Kolektora Nadolnik, miejscowości: Bogucin, Gruszczyn i Kobylnica oraz wsi: Uzarzewo i Katarzynki. Długość projektowanego Kolektora 6910 m, przekrój $\varnothing 0,80 - 0,50$ m, głębokość ułożenia 5,5 - 3,0 m. Ścieki z miejscowości Bogucin będą odprowadzone grawitacyjnie, a z Gruszczyna i Kobylnicy przez pompownie lokalne. Pompownie i ciężące do nich kanały są w trakcie realizacji. Do czasu wykonania kolektora ścieki z miejscowości Gruszczyn i Kobylnica miały być oczyszczone w budowanej w Gruszczynie

oczyszczalni. Ponieważ przyjęta technologia nie gwarantuje uzyskania wymaganego dzisiaj stopnia oczyszczenia, władze gminy zrezygnowały z jej dokończenia i zaproponowały Poznańskim Wodociągom i Kanalizacji przetłaczanie ścieków do Kolektora Swarzędzkiego. Jednak z uwagi na przeciążenie Kolektora Swarzędzkiego, ścieki należy tymczasowo skierować do Kolektora Koziegłowy, który w chwili obecnej ma dużą rezerwę przepustowości.

- KOLEKTOR SWARZĘDZKI - istniejący, wymaga przedłużenia do Jasina w gminie Swarzędz. Do Kolektora poza ściekami z miasta Poznania, Swarzędza zostaną doprowadzone ścieki z miejscowości Paczkowo oraz wsi Łowęcín, Sarbinowo, Sokolniki. Długość Kolektora do wykonania 1815 m, przekrój $\varnothing$ 0,50 m, głębokość ułożenia 4,0 - 3, m.

Istniejący Kolektor nie wymaga przebudowy.

Ścieki z m. Swarzędza doprowadzane będą grawitacyjnie, wyjątek stanowi osiedle przy ul. Cieszkowskiego i tereny zabudowy nad jeziorem. Zostanie wykorzystana istniejąca pompownia przy ul. Św. Marcin (z osiedla Cieszkowskiego).

Dla pozostałych terenów wymagane jest wykonanie 2-3 pompowni lokalnych.

Do Kolektora Swarzędzkiego będą włączone:

- * Kolektor ul. Przybylskiego,
- * Kolektor Rabowicki.

- KOLEKTOR ul. PRZYBYLSKIEGO - istniejący, wymaga przedłużenia do Zalasewa.

- KOLEKTOR RABOWICKI - wymaga przedłużenia do Rabowic

- KOLEKTOR SZCZEPANKOWSKI - istniejący, wymaga przedłużenia do Szczepankowa. Trasa Kolektora przebiega: ulicami: Ostrowską, Gardowską, Wieprawską, Glebową. Długość części projektowanej 2010 m, przekrój $\varnothing$ 0,80 - 0,50m, głębokość ułożenia 5,75 - 2,30 m.

Istniejący Kolektor nie wymaga przebudowy.

Ścieki z terenów położonych pomiędzy stacją Franowo a ul. Michałowo, w przypadku decyzji o ich zabudowie, musiałyby być przetransportowywane do Kolektora Kobylepole.

Z pozostałych terenów Szczepankowa, Sławia i Pokrzywna ścieki muszą być odprowadzane pompowo.

Opracowany dla Szczepankowa - Sławie „Program...” przewiduje budowę 4 pompowni. Do Kolektora Szczepankowskiego włączony jest Kolektor Kobylepole - istniejący, nie wymagający przebudowy.

- W zakresie rozbudowy **przepompowni** uznaje się za konieczne zachowanie istniejących zasobów infrastruktury oraz ich rozbudowę, w zakresie jak poniżej:

Przepompownię ścieków GARBARY - jest i pozostanie główną przepompownią ścieków centralnej części Poznańskiego Systemu Kanalizacyjnego (PSK) i zadanie jej polega na przepompowywaniu ścieków sanitarnych i deszczowych z układu ogólnospławnego.

Ilość przepompowywanych ścieków będzie się zmieniała w zależności od przyjętego wariantu przebudowy układu Kolektorów głównych kanalizacji ogólnospławnej oraz odbiornika pompowanych ścieków.

Dla wariantów 1 i 2 przewidziano budowę dodatkowej nowej hali krat.

Dla wariantu 2-go przewiduje się budowę nowej pompowni HETMAŃSKA.

Akceptuje się utrzymanie przepompowni przewidywanych we wcześniejszych opracowaniach:

- przepompowni z Suchego Lasu,
- przepompowni z części z pñ. Swarzędza,
- przepompowni ze wschodniej części Lubonia.

Przewiduje się przepompowywanie ścieków do centralnej kanalizacji m. Poznania:

- części Tarnowo Podgórne: Baranowo, Przeźmierowo, Chyby,
- części miejscowości położonych na terenie gmin sąsiednich:
 - gminy Czerwonak,
 - gminy Swarzędz,
 - gminy Mosina.

Przewiduje się również szereg rejonowych przepompowni ścieków oraz lokalnych punktów podnoszenia np.: Kiekrz, Smochowice, Kobylepole, Szczepankowo, Sławie, Krzesiny, Pokrzywno.

- W zakresie odprowadzania **wód deszczowych** uznaje się za konieczne:

- nie ingerowanie kanalizacją deszczową na obszarach otwartych, a szczególnie na obszarach o dużych wartościach przyrodniczych,
- budowę sieci kolektorów głównych w poszczególnych zlewniach z wykorzystaniem sieci istniejącej,
- budowę kanalizacji deszczowej odciążającej dla zlewni kanalizacji ogólnospławnej, obejmującej centrum lewobrzeżnego Poznania,
- budowę zbiorników retencyjnych na poszczególnych ciekach usytuowanych w zlewni rz. Warty, w zależności od możliwości terenowych,
- realizację zbiorników i urządzeń do podczyszczenia ścieków,

- wprowadzenie zasady oczyszczania wód opadowych u źródeł powstawania zanieczyszczeń, ograniczając tym samym zakres budowy urządzeń do podczyszczania na wylotach kolektorów do zbiorników;
 - * zasadę tę najlepiej wprowadzać na nowych terenach zurbanizowanych, wymaga ona już na etapie prac planistycznych współdziałania inżynierii sanitarnej, urbanistyki, architektury krajobrazu i hydrologii; należy realizować: stawy suche, mokre, baseny infiltracyjne itp.; wykorzystując istniejące zagłębienia terenowe dla ograniczenia kosztów budowy,
 - * na terenach o dużym zanieczyszczeniu: zakładach przemysłowych, stacjach benzynowych, parkingach itp., montować urządzenia sedymentacyjno-flotujące, osadniki, separatory oleju itp.,
 - * wszędzie tam, gdzie to jest możliwe ścieki deszczowe odprowadzać powierzchniowo, na terenach zielonych trasy komunikacyjne odwadniać rowami, zmniejszać uszczelnienie podłoża zlewni, stosując np. płyty perforowane na parkingach;
 - zwrócenie szczególnej uwagi na skuteczną ochronę wód, na których znajdują się kąpieliska publiczne; dotyczy to zwłaszcza: Jeziora Kierskiego, Jeziora Maltańskiego, Jeziora Strzeszyńskiego, Jeziora Swarzędzkiego itp. w trakcie opracowywania szczegółowych koncepcji programowo-przestrzennych kanalizacji deszczowej poszczególnych zlewni,
 - wyprzedzając budowę kolektorów deszczowych dla odwodnienia tych tras komunikacyjnych (przy realizacji nowych i modernizacji istniejących tras ; taka sama zasada dotyczy odwodnienia nowych osiedli mieszkaniowych i terenów aktywizacji gospodarczej,
 - aby realizacja kanalizacji deszczowej dla odwodnienia tras komunikacyjnych i innych terenów przewidzianych do zabudowy była poprzedzona opracowaniem odpowiednich koncepcji programowo-przestrzennych.
- Do zadań przewidzianych w pierwszym etapie należy zaliczyć:
 - budowę kanalizacji deszczowej w rejonie, gdzie obecnie realizowana jest kanalizacja sanitarna (np. Szczepankowo, Minikowo, Marlewo, Starołęka Mała),
 - projektowanie i budowę kanalizacji deszczowej łącznie z realizacją nowych tras, względnie modernizację istniejących ulic (np. Głogowska, III rama),
 - ochronę Stawów Sołackich przed zanieczyszczeniami, m.in. poprzez realizację kanałów odciążających, budowę zbiornika retencyjno-podczyszczającego.

Uwaga:

Na nowych terenach oraz na pozostałych terenach, na których działanie takie jest technicznie możliwe (szczególnie wzdłuż dróg), należy lokalizować sieci uzbrojenia podziemnego w zbiorczych kanałach technicznych.

4.6. TRANSPORT

I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU

PRZESŁANKI

HABITAT II

„Systemy transportu i łączności zgodne z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju...

(...) Sektor transportowy jest największym użytkownikiem nieodnawialnej energii oraz terenów i najbardziej przyczynia się do zanieczyszczenia środowiska, zatorów ulicznych i wypadków. Zintegrowana polityka transportowa i gospodarki terenami oraz planowanie mogą zmniejszyć szkodliwe skutki obecnych systemów transportowych.(...)

Priorytetami dla systemów transportu są: zmniejszenie zbędnych przemieszczeń poprzez odpowiednie polityki użytkowania terenów i łączności; rozwijanie polityki transportowej kładącej nacisk na alternatywne środki transportu, różne od samochodów, alternatywne paliwa i pojazdy na alternatywne paliwa, przystosowanie istniejących środków transportu do wymogów środowiska (...)

Popierać i wdrażać środki zniechęcające do wzrostu użytkowania samochodów prywatnych (...) poprzez planowanie parkingów i użytkowania terenów (...)

Zapewniać lub popierać skuteczny, tani, dostępny i przyjazny środowisku publiczny system transportu (...), dając priorytet masowym środkom transportu o odpowiedniej pojemności i częstotliwości, które zaspokajają podstawowe potrzeby na głównych kierunkach”

„(...) Inspirować stosowanie optymalnych kombinacji środków transportu, w tym pieszego, rowerowego oraz prywatnych i publicznych środków transportu, poprzez (...) politykę planowania przestrzennego osiedli...”

„(...) W celu popierania sprawnego oraz zgodnego z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju używania energii, rządy odpowiednich szczebli, w partnerskiej współpracy z sektorem prywatnym, organizacjami pozarządowymi (...) powinny: (...)

- inspirować badania, rozwój i użytkowanie nie zmotoryzowanych lub niskoenergetycznych systemów transportowych (...)

CELE:

ZWIĘKSZANIE EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU TRANSPORTOWEGO MIASTA, ZE WSKAZANIEM PRIORYTETU DLA GRUP SPOŁECZEŃSTWA KORZYSTAJĄCYCH Z TRANSPORTU PUBLICZNEGO ORAZ WSPIERANIA RUCHU ROWEROWEGO I PIESZEGO.

SKUTECZNE I EFEKTYWNE HAMOWANIE WZROSTU ZATŁOCZENIA MOTORYZACYJNEGO POPRZEZ DZIAŁANIA SYSTEMOWE

UTRZYMANIE I REKONSTRUKCJA INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ PRZY JEDNOCZESNYM POZYSKIWANIU TERENÓW NA POTRZEBY TRANSPORTU W REJONACH MIASTA OBSŁUGIWANYCH W SPOSÓB NIEDOSTATECZNY LUB NIEEFEKTYWNY

WZROST DOSTĘPNOŚCI DO KONTYNETALNEGO I MIĘDZYKONTYNETALNEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO.

II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW

Podstawę dla określenia uwarunkowań stanowią następujące materiały:

STAN ZAINWESTOWANIA TRANSPORTOWEGO

„UWARUNKOWANIA TRANSPORTOWE Z USTALEŃ ORAZ FUNKCJONOWANIA PLANU OGÓLNEGO I INNYCH OPRACOWAŃ”, ALEKSANDER DESKUR, MPU 1999

OCENA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO M. POZNANIA, LESZEK KUREK, 1998

„UWARUNKOWANIA POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO. DIAGNOZA STANU. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW. SYNTEZA”, MPU 1998

PROGRAM ETAPOWEGO ROZWOJU UKŁADU DROGOWO - ULICZNEGO POZNANIA DO R. 2010, BIT S.C., 1998

WYTYCZNE ZE "STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO" PRZEKAZANE PRZEZ WYDZIAŁ GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W POZNANIU NR GP-II 7322/51/98/2453 Z DNIA 12.10.1998R;

„MIASTO POZNAŃ. PROBLEMY, CELE I PRIORYTETY W ZAKRESIE TRANSPORTU DLA POTRZEB STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA POZNANIA”, DR ANDREAS BILLERT (GSW), EDZARD HILDEBRANDT (PGV), DETLEV GUNDEL(PGV), BERLIN, 1999.

1. DOTYCHCZAS PLANOWANY ROZWÓJ TRANSPORTU

(na podstawie uchwały nr X/58/II/94 Rady Miejskiej Poznania z 6 grudnia 1994 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania).

Sieć drogowo uliczną miasta oparto o modernizację istniejących traktów, uzupełnionych o niezbędne dla zapobieżenia paraliżowi komunikacyjnemu nowe trasy. Te ostatnie usytuowano, zgodnie z zasadami strefowania, przede wszystkim w obszarze zewnętrznym. Układ miejski opiera się o trzy „ramy” uliczne, o kolejno wzrastającej klasie:

- rama I - wokół centrum miasta - ulica klasy głównej, istniejąca (F. Roosevelta - Królowej Jadwigi - L. Zamenhofs - S. Wyszyńskiego - Solna, z założonym przesunięciem tzw. tangenty północnej w pobliżu linii kolejowej od Zawad do Przepadku),
- rama II - wokół śródmieścia - ulica główna o ruchu przyspieszonym, istniejąca (Serbska - Niestachowska - W. Reymonta - Hetmańska - L. Zamenhofs) z planowanym „domknięciem” między Zawadami i Mostem Lecha,
- rama III, tzw. obwodnica miejska - ulica ekspresowa, w większości nieistniejąca, w północnej części adaptująca ulice Lutycką, Lechicką i część Bałtyckiej.

Do ramy III (a do czasu jej wykonania do ramy II) doprowadzone będą wyloty dróg zewnętrznych, powiązań dalekich i bliskich, - z Katowic (istniejąca ul. B. Krzywoustego), Mosiny (planowana do rozbudowy ul. Dolna Wilda), Stęszewa (planowana do rozbudowy ul. Głogowska), Nowego Tomysła (planowana do rozbudowy ul. Bukowska), Szczecina (istniejąca ul. J.H. Dąbrowskiego), Piły (planowana ulica „Nowa Obornicka”), Wągrowca (planowana do rozbudowy ul. Gdyńska lub nowa ulica w rejonie Janikowa), Pobiedzisk (istniejąca ul. Gnieźnieńska), Swarzędza i Kostrzyna (istniejąca ul. Warszawska). Trzy pierwsze z wymienionych wyżej ulic połączą układ miejski z budowaną autostradą, którą przez Poznań przebiegać będą drogi międzynarodowe: z Berlina do Warszawy i z Wrocławia do Gdańska. Ta ostatnia, po włączeniu się w autostradę na węźle z ul. Głogowską lub wcześniejszym - w rejonie Głuchowa, skieruje się do Gniezna nową trasą - od Kleszczewa przez Kostrzyn i Łubowo. Nowe przebiegi, z wyjątkiem autostrady, wystąpią poza granicami Poznania. W śródmieściu proponuje się podnoszenie standardów ulic obwodowych (modernizacje i rozbudowy I i II ramy oraz domknięcie tzw. „ringu śródmiejskiego” - układu dwóch jednokierunkowych ulic zbiorczych, ograniczających nieprzejezdne dla tranzytu samochodowego centrum), a także wykształcenie nowych ulic radialnych (Św. Wawrzyńca, „Dolna Głogowska”, rozbudowa ul. Dolna Wilda), zdecydowanie ograniczając ruch samochodowy na śródmiejskich trasach ulic Dąbrowskiego, Głogowskiej i 28 Czerwca 1956 oraz w ich otoczeniu, zachowując ich główne funkcje handlowo - mieszkaniowe oraz obsługi ruchu pieszego i tramwajowego.

Na obszarze całego miasta w większości zrezygnowano z prowadzenia równoległych do tras wyższej klasy, ulic zbiorczych. Pozwoli to z jednej strony skoncentrować uciążliwości i niezbędny, ogromny wysiłek inwestycyjny na

najważniejszych traktach, z drugiej umożliwi wyciszenie i uspokojenie ruchu we wnętrzach wielu rejonów mieszkaniowych, w tym Sołacza z Winiarami, Smochowic, Jeżyc, Os. J. Popiełuszki, Os. M. Kopernika, Łazarza, Świerczewa, Dębca, Wildy oraz planowanego do zabudowy obszaru Rataj - Łaciny. Nie będzie to w pełni możliwe w największych dzielnicach mieszkaniowych - Ratajach, a zwłaszcza Winogradach i Piątkowie, gdzie zbudowana lub przesądzona wykonanymi wcześniej inwestycjami „kratowa” sieć ulic zbiorczych, pozwala na przejazdy tranzytowe względem całych zespołów mieszkaniowych osiedli, a uspokojenie ruchu w pełni realizować można jedynie we wnętrzach poszczególnych osiedli.

Planowaną sieć transportu publicznego oparto o modernizowane układy kolejowe i tramwajowe.

Przewidziano m.in. wszechstronną modernizację stacji Poznań Główny, dostosowanie szlaku Berlin - Warszawa do prowadzenia pociągów z prędkością 160 km/h, eliminację przejazdu pociągów towarowych przez śródmieście, zwolnienie dla funkcji miejskich terenów tzw. „wolnych torów” i części stacji Poznań Garbary, dobudowę par torów na wszystkich kierunkach wjazdowych do stacji Poznań Główny oraz możliwość przeprowadzenia przez Poznań linii kolei superszybkiej (prędkości do 300 km/h).

W układzie tramwajowym przyjęto maksymalne wykorzystanie zalet zrealizowanego odcinka szybkiego tramwaju oraz przebudowę istniejącej sieci w celu uzyskania układu szybszego (podniesienie prędkości komunikacyjnych, głównie poprzez preferencyjne sterowanie ruchem) i tańszego w eksploatacji (poza centrum budowy tras na kierunkach pozwalających ograniczyć droższą i wolniejszą komunikację autobusową, a w centrum miasta - zastąpienie tras zawiłych, dublujących się i w inny sposób nieefektywnych, odcinkami prostszymi, krótszymi, pozwalającymi poprawić standardy podróży przy użyciu mniejszej ilości taboru). Doświadczenia w eksploatacji PST pozwalają sugerować, że przyspieszenie całej komunikacji tramwajowej do prędkości porównywalnych z osiąganymi na wydzielonym odcinku PST, może zapewnić podróżującym transportem publicznym warunki lepsze lub porównywalne z jazdą samochodem. Włączenie trasy PST w sieć tramwaju tradycyjnego nie wyklucza (w przypadku uzyskania środków i potwierdzenia efektywności przedsięwzięcia) możliwości dalszej rozbudowy trasy bezkolizyjnej - do Dworca Głównego i ul. Głogowskiej. Wszystkie uwagi dotyczące efektywności proponowanych rozwiązań tramwajowych posiadają swoją podbudowę w wykonanych na zlecenie Urzędu Miejskiego opracowaniach projektowo - ekonomicznych.

W planowanym układzie transportowym ważną funkcję miały pełnić sprawne główne węzły przesiadkowe, czyli przewidziany do rozbudowy system dworców miejskich, zlokalizowanych przy peryferyjnych stacjach kolejowych i niektórych końcówkach tramwajowo - autobusowych (Starołęka, Górczyn, Poznań Wschód, Ogrody) oraz na obrzeżu ścisłego centrum miasta, w tym przy „narożnikach” I ramy (Dw. Główny, Rataje, Śródka, Garbary i planowany dworzec „Grudzieniec”). Usprawnienie ruchu pasażerów oraz organizacja w pobliżu dworców miejskich parkingów samochodowych, pozwoliłaby na mniej konfliktowe wdrażanie wspomnianych wcześniej zasad strefowania preferencji w ruchu, tj.. zachęcałaby do korzystania z komunikacji publicznej, zwłaszcza w podróżach do centrum.

Dla obsługi wzrastającego ruchu lotniczego przewidziano rozwój lotniska na Ławicy, nie wykluczając - w przypadku radykalnego wzrostu zapotrzebowania na komunikację samolotową - możliwości przeniesienia portu cywilnego na lotnisko Krzesiny.

W ruchu wodnym przewidziano likwidację istniejącego portu towarowego, dopuszczając (w razie wystąpienia uzasadnionych potrzeb) nową lokalizację w Karolinie, a także możliwość zorganizowania w centrum i ewentualnie innych miejscach miasta przystani pasażerskich.

Dla obiektów zaplecza, parkingów, miejsc postojowych, stacji paliw, napraw oraz baz transportowych, a także dla komunikacji autobusowej, ulic lokalnych, organizacji ruchu, przestrzeni dla pieszych i bocznic kolejowych, dotychczasowy (zatwierdzony MPOZP) program przestrzenny określał jedynie zasady i wymagania lokalizacyjne, postulując szczegółowe ich uregulowanie drogą odrębnych uchwał samorządu Miasta. Ten sam postulat odnosi się. do programu inwestycyjnego. Do czasu jego uchwalenia, MPOZP wskazywał listę niezbędnych (dla choćby częściowej jego realizacji) przedsięwzięć priorytetowych.

2. PRZESĄDZENIA

A) W ZAKRESIE TRANSPORTU KOLEJOWEGO, TRAMWAJOWEGO, DROGOWEGO (ULICZNEGO) I LOTNICZEGO

Uchwalony w 1994 roku Miejsowy Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego m. Poznania poprzedzony został wielowątkowymi studiami transportowymi, które stały się podstawą do sformułowania spójnych ustaleń planistycznych. W latach 1995 - 99 wykonano opracowania uszczegóławiające, służące przede wszystkim sformułowaniu szeroko rozumianego programu działań (inwestycje, remonty, zmiany w organizacji ruchu) jak i niezbędnego w bieżącej praktyce urbanistycznej i geodezyjnej doprecyzowania koncepcji planowanych elementów systemu transportowego.

Równocześnie rozpoczęto realizację ustaleń MPOZP. Z bogatego zakresu niezbędnych inwestycji wykonano lub rozpoczęto przede wszystkim przedsięwzięcia wskazane przez MPOZP na czele listy priorytetów:

w układzie kolejowym:

- kontynuacja modernizacji stacji Poznań Główny,
- modernizacja linii E-20 (Kunowice - Warszawa) do prowadzenia pociągów z szybkością 160km/h;

w zakresie dróg o przeważającej funkcji zamiejskiej:

- kontynuacja modernizacji drogi nr 2 (ul. Bałtycka, budowa Mostu Lecha),
- dokumentacja techniczna i rozpoczęcie realizacji miejskiego odcinka autostrady A-2;

w zakresie ulic o przeważającej funkcji miejskiej:

- rozbudowa wiaduktu „Traugutta” i przyległego fragmentu II ramy,
- modernizacja „starego” wiaduktu Dworcowego na I ramie,
- modernizacja fragmentów II ramy (m.in. skrzyżowania z ul. Bukowską i Kruczą, rozpoczęcie budowy drugiej jezdni ul. Serbskiej i Mostu Lecha),
- dokumentacja techniczna dla budowy trasy „Nowe Zawady” (brakujący fragment II ramy);

w zakresie sieci tramwajowej

- zakończenie budowy PST na Piątkowo,
- modernizacja fragmentu trasy w ul. Głogowskiej;

w zakresie ruchu lotniczego

- rozbudowa portu lotniczego „Ławica”, wzrost połączeń lotniczych, działania polityczne

w zakresie organizacji ruchu:

- rozpoczęcie wdrażania kompleksowego systemu sterowania ruchem ulicznym,
- przygotowanie programu komputerowego do monitorowania i prognozowania ruchu,
- opracowanie projektów uspokojenia ruchu w centrum miasta;

Także inne większe inwestycje komunikacyjne (dokończenie budowy tzw. trasy Średnicowej; fragment III ramy i ul. Szwajcarska na Franowie, przebudowa dworców Śródką, Rataje i Górczyn, dotyczyły podstawowych elementów infrastruktury transportowej przewidzianej MPOZP.

Równoległe do modernizacji układu transportowego trwały inwestycje o innych funkcjach, dla których warunki brzegowe (przede wszystkim linie rozgraniczenia oraz sposób obsługi transportowej) ustalano w oparciu o MPOZP lub inne aktualne plany miejscowe. Nastąpił **szereg podziałów własnościowych** „wynoszących w teren” granice pasów drogowych planowanych tras. Wszystkie inwestycje infrastrukturalne realizowane w pasach ulicznych „utrwały” układ zapisany w MPOZP.

W świadomości mieszkańców i potencjalnych inwestorów zaistniały liczne **fakty odmowy realizowania innych funkcji na terenach przewidzianych MPOZP pod transport**. Równocześnie, po 1994 roku bez przeszkód można **efektywnie zagospodarować tereny, rezerwowane w poprzednich planach na trasy komunikacyjne, a w ostatnim planie uznane za zbędne** (dotyczy to zarówno całych fragmentów tras, jak w szczególności nadmiernej szerokości niektórych pasów ulicznych, które zweryfikowano wykonując koncepcje projektowe dla niemal wszystkich elementów rozwojowych układu transportowego).

Opracowania analityczne wykonane w trakcie obowiązywania planu nie podważyły żadnego z fundamentalnych zapisów MPOZP, w szczególności zakresu niezbędnych (w układzie docelowym) inwestycji. Wykazano za to pilną potrzebę hierarchizacji i koordynacji poszczególnych przedsięwzięć oraz zatwierdzenia (bądź zweryfikowania) gotowych programów (rozwoju sieci tramwajowej, ulicznej i rowerowej).

W porównaniu do stabilnych i pozytywnie zweryfikowanych elementów sieciowych przewidzianych MPOZP, stosunkowo niejasna sytuacja dotyczy tzw. punktowych elementów infrastruktury transportowej. MPOZP ustalił normatyw parkingowy, który dość konsekwentnie był egzekwowany przy nowych realizacjach (konieczność wybudowania przy każdym obiekcie odpowiedniej ilości miejsc postojowych). MPOZP nie definiował jednak lokalizacji parkingów, nawet tzw. strategicznych. Opracowane w 1995 roku dwa projekty polityki parkingowej nie zastały zatwierdzone (nie doczekały się nawet dyskusji), stąd odczuwalny jest brak decyzji co do usytuowania i zasad funkcjonowania parkingów „miejskich” - w tym ewentualnych „park & ride” i niezbędnych parkingów wielopoziomowych. MPOZP definiował natomiast lokalizacje głównych węzłów przesiadkowych (tzw. dworców miejskich) oraz usytuowanie zaplecza dla miejskiego transportu publicznego. **Ostatnio, zgodnie z MPOZP, przebudowano dworzec Rataje i rozpoczęto modernizację dworca Górczyn**, przygotowano dokumentację dla nowego dworca „Piątkowo” i dworca „Ogrody” (ten ostatni nie doczekał się przewidzianej MPOZP analizy porównawczej dwóch potencjalnych lokalizacji). Kilkakrotnie zmieniały się natomiast postulaty odnośnie zaplecza (zajezdni i baz transportu publicznego). Zapisy MPOZP odpowiadały programowi rozwoju MPK z 1994 roku. Od tego czasu kilkakrotnie ulegał on zmianom.

B) W ZAKRESIE REALIZACJI DRÓG ROWEROWYCH

Ruch rowerowy szczególnie sprawdza się jako element łańcucha transportowego (system przesiadkowy w węzłach) w powiązaniu z tramwajami i autobusami miejskimi, szczególnie na ich końcowych przystankach. Bardzo skuteczną formą transportu miejskiego na znaczniejsze odległości może być łączenie ruchu rowerowego z lekką koleją (miejską i regionalną komunikacją szynową wykorzystującą istniejącą infrastrukturę kolejową) przy zastosowaniu przewożenia rowerów razem z pasażerami.

Właściwy rozwój ruchu rowerowego i wykorzystanie wszystkich jego walorów zależy od jego systemowego wprowadzania.

Ruch rowerowy jest również optymalną formą transportu w ruchu miejskim na odległość do 6 km (w niektórych przypadkach odległość ta może dochodzić nawet do 10 km). Wskazane jest takie kształtowanie infrastruktury obsługującej ruch rowerowy i prowadzenie akcji promocyjnej, aby ruch rowerowy mógł mieć 10% udział w strukturze transportu.

Zgodnie z ustaleniami zawartymi w tej Uchwale Rady Miejskiej w sprawie dróg rowerowych z marca 1991 roku, w 1992 r. rozpoczęto budowę pierwszej trasy rowerowej z Rataj do centrum miasta, przez ulicę Kórnicką i Most Świętego Rocha na Plac Kolegiacki, gdzie przed Urzędem Miejskim ustawiono stojaki dla rowerów. W kolejnych latach kontynuowano realizację dróg rowerowych w ulicach Starego Miasta, przez Wzgórze Świętego Wojciecha do Placu Niepodległości i dalej w kierunku Cytadeli oraz od Placu Niepodległości przez Przepadek na Sołacz. Rozszerzenie tego układu stanowią drogi rowerowe odremontowane i zbudowane w ulicach Kazimierza Wielkiego, Krakowskiej i Jana Pawła II. W 1998 roku została zbudowana droga rowerowa wzdłuż ulicy Szelągowskiej, która stanowi kontynuację tradycji starej drogi rowerowej istniejącej tam do początku lat dziewięćdziesiątych, kiedy to została zniszczona w czasie wykopów instalacyjnych.

W 1999 roku planuje się udostępnienie dla ruchu rowerowego szerokich chodników wzdłuż Trasy Średnicowej (ulice Ks. Mieszka I i Tadeusza Szeligowskiego) specjalnie zbudowanych wg parametrów przewidzianych dla prowadzenia ruchu pieszo rowerowego.

Fragment planowanego głównego połączenia rowerowego Starego Miasta z Jeźycami i Grunwaldem stanowi droga rowerowa w ul. Fredry, na moście Teatralnym i dalej na skrzyżowaniu ulic Dąbrowskiego i Roosevelta, zrealizowana w ramach prowadzonych tam mostowo - drogowych prac budowlanych.

Oprócz tego istnieje w Poznaniu jeszcze kilka odcinków dróg rowerowych jak np. wzdłuż ulicy Dolna Wilda (od Czechosłowackiej do Lubonia) Bukowskiej, Brzechwy, Dąbrowskiego, które w przyszłości zostaną włączone do spójnego ogólnomiejskiego systemu dróg rowerowych. W sumie daje to około 15 km miejskich dróg rowerowych służących komunikacji codziennej.

W Poznaniu nie są prowadzone systematyczne badania ruchu rowerowego jednak na podstawie ogólnych badań komunikacyjnych można przyjąć, że ruch rowerowy w mieście kształtuje się na poziomie około 2% i wykazuje tendencję rosnącą. Szczególnie warto zwrócić uwagę, że nastąpił znaczny wzrost ruchu rowerowego na drodze rowerowej w ulicy Kórnickiej, która należy do najwcześniejszych inwestycji rowerowych wykonanych w ostatnich latach. Dowodzi to między innymi, że budowa dróg rowerowych jest wielkim stimulatorem rozwoju ruchu rowerowego.

3. SYTUACJA TRANSPORTOWA W MIEŚCIE, UWARUNKOWANIA W OBSZARZE METROPOLITALNYM STAN ISTNIEJĄCY

Jednym ze skutków szybkiego rozwoju gospodarczego następującego w wyniku liberalizacji gospodarki i przekształceń ustrojowych jest m.in. ponadprzeciętny rozwój motoryzacji. Szczególnie duże znaczenie ma znaczny ilościowy wzrost prywatnych środków lokomocji, jak również ich wysoki, realny udział w ruchu. Obok ruchu samochodowego, tramwaj stanowi w Poznaniu drugi istotny środek transportu. Autobusy początkowo obsługiwały wyłącznie rejony peryferyjne, dziś są głównym środkiem transportu zbiorowego dla części nowszych dzielnic. Mało znaczącą rolę w obsłudze aglomeracji spełnia kolej. Jest ona jednak podstawowym środkiem komunikacji dalekobieżnej, choć podobnie jak tramwaje i autobusy coraz częściej zastępowana jest samochodami. Marginalne znaczenie w Poznaniu obecnie odgrywiają transport rowerowy i rzeczny oraz lotniczy. Ten ostatni tłumiony jest - mimo dużego popytu i jednoznacznego poparcia władz lokalnych - przez centralistyczną politykę Państwa.

Do szczególnie negatywnych czynników dla stanu i rozwoju transportu w mieście należy zaliczyć m.in.:

- ruch kołowy ciężki, głównie o charakterze ponadregionalnym, przebiegający drogami o niewystarczającym stopniu rozbudowy oraz prowadzony praktycznie przez obszar miasta; odciążenie może nastąpić w przyszłości przez autostradę A-2,

- skutki transportowe wynikające z usytuowania Międzynarodowych Targów Poznańskich w centrum miasta; ruch tramwajowy jest uwikłany w intensywny i stale „korkujący się” ruch samochodowy,
- ciągle braki w zakresie ilości i jakości transportu publicznego, mimo dotychczasowych osiągnięć,
- ciągle, dotkliwe braki w zakresie ilości i dostępności odpowiednich miejsc parkowania,
- brak lokalizacji i realizacji tzw. parkingów przesiadkowych wpływających zdecydowanie na zmniejszenie zatłoczenia centrum,
- niemal kompletny brak systemów transportowych dla codziennego ruchu rowerowego w celu osiągnięcia miejsc pracy, szkół, sklepów,
- nieobyście mieszkańców, zaskoczonych nagle zaistniałym i szybko wzrastającym, codziennym ruchem ulicznym i wynikające z tego faktu stresujące skutki dla wszystkich uczestników ruchu ulicznego,
- brak skutecznych, prawnych i finansowych instrumentów pozwalających „miastu” skutecznie sterować procesami związanymi z transportem, dla uniknięcia negatywnych skutków.

Z ogólnej sytuacji ekonomicznej i występujących trendów oraz prognoz wynika, że nie należy spodziewać się w przyszłości zahamowania czy choćby złagodzenia problemów, deficytów i konfliktów.

Stopień zmotoryzowania społeczeństwa będzie się nadal zwiększał, prowadząc do wzrastającej zależności mieszkańców od prywatnych i publicznych środków transportu i lawinowego wzrostu ruchu drogowego.

UWARUNKOWANIA W OBSZARZE METROPOLITALNYM

Rozwój gmin sąsiadujących z Poznaniem ma istotny wpływ na warunki ruchu w Poznaniu. Co czwarty pojazd, poruszający się na ulicach miasta przekracza jego granice a dynamika wzrostu na wlotach jest o 15% większa od wzrostu ruchu miejskiego. Wiąże się to również ze znacznym spadkiem atrakcyjności publicznego transportu podmiejskiego w ostatnich latach.

Polityka przestrzenna, w tym - transportowa, w całym obszarze winna w znacznym stopniu wspierać się na zintegrowanych dokumentach dotyczących zagospodarowania przestrzennego w oparciu o koncepcję zagospodarowania obszaru metropolitalnego, oraz wspólne przedsięwzięcia organizacyjne i rozwojowe.

Wspólnych rozwiązań wymagają w szczególności następujące problemy:

- realizacji uzgodnionych przedsięwzięć w zakresie podstawowego układu ulic (w tym zgłoszonych do Programu stanowisk gmin Suchy Las, Swarzędz, Tarnowo Podgórne, a także istotnych dla układu dróg miejskich rozwiązań w strefie południowo - wschodniej),
- powiązań sieci ulic i dróg drugorzędnych, poza układem podstawowym ulic, odciążających podstawowe wloty drogowe,
- integracji miejskiego i podmiejskiego transportu publicznego w oparciu o współpracę komunikacji szynowej, autobusowej, systemu park & ride i miejskich węzłów przesiadkowych,
- koncentracji inwestycji w zasięgu stacji kolei regionalnej i stacji wyładunkowych, w tym również innych przedsięwzięć ograniczających przewozy ładunków w ruchu ciężarowym,
- ograniczeń dla ekstensywnej zabudowy mieszkaniowej i usługowej, z preferencjami dla rozwoju historycznie oraz współcześnie ukształtowanych ośrodków centralnych,
- wykształcenia form współpracy w zakresie zarządzania, organizacji i współfinansowania wspólnych przedsięwzięć rozwojowych w transporcie.

Współpraca w zakresie uruchomienia i rozwoju kolei regionalnej wymaga większego zasięgu, tworzącego podstawę dla zawiązania odpowiedniego związku transportowego gmin. Określonych studiów i projektów wymagają w tym względzie przedsięwzięcia o najwyższej skuteczności i efektywności. Rekomenduje się powiązania na osi Mosina - Piątkowo (PST), wzmocnione systemem P&R i synchronizacją z krótkimi poprzecznymi liniami autobusowymi.

4. OCENA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO M. POZNANIA

A) HAŁAS

Na podstawie posiadanych materiałów badawczych należy stwierdzić, że w środowisku Poznania hałas jako niepożądane, dokuczliwe i szkodliwe zjawiska dźwiękowe, jest najpowszechniej i najczęściej spotykanym problemem życia ludzi w środowisku aglomeracji miejskiej, przy znacznym przekraczaniu wartości normatywnych. Obejmuje on zazwyczaj liczne rzesze społeczeństwa i ze względu na swój kontrowersyjny charakter powoduje silne emocje i reakcje społeczne. Do niedawna jeszcze hałas uważano za mniej szkodliwy dla zdrowia ludzi niż pozostałe czynniki antropopresyjne, jednakże w efekcie najnowszych badań stwierdzono,

że organizm człowieka potrafi kumulować i utrzymywać skutki obciążenia hałasem, który oddziałuje destrukcyjnie zarówno na narządy słuchu, ale i na sprawność działania człowieka oraz jego sferę psychiczną. Istnieją zależności między hałasem, a sprawnością uczenia się, myślenia, emocjami, motywacjami, a także zachorowalnością na choroby o podłożu nerwowym oraz układu krążenia i pokarmowego.

W wyniku przeprowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu w roku 1995 kompleksowych badań, mających na celu weryfikację (prowadzoną na terenie całego kraju) istniejących wcześniej 27 obszarów ekologicznego zagrożenia dokonano oceny dla poszczególnych gmin i komponentów środowiska, w tym także dla miasta Poznania, gdzie dla zagrożenia hałasem uzyskano najniekorzystniejszy wynik, tj. występowanie ciągłych przekroczeń dopuszczalnych norm o znacznym zasięgu i natężeniu.

Równocześnie szczególnie niekorzystnym czynnikiem jest powszechność występowania ponadnormatywnych wartości poziomu hałasu, obejmująca w porze dziennej 57% powierzchni miasta, zamieszkiwanej przez ok. 330 tys. mieszkańców (57% populacji miasta), natomiast w porze nocnej 50% powierzchni i ok. 290 tys. mieszkańców (50% populacji). Najpoważniejszą przyczyną przekraczania norm o największym zasięgu w Poznaniu jest hałas komunikacyjny, pochodzący w szczególności od ruchu drogowego, ale także od kolejowego i lotniczego, a wynika zasadniczo z dużej liczby pojazdów, głównie samochodowych oraz ich dynamicznego przyrostu na przestrzeni ostatnich 6 lat.

Zazwyczaj odcinki dróg z dużym udziałem pojazdów ciężkich oraz o niekorzystnych parametrach akustycznych geometrii drogi (bliskość budynków mieszkalnych, elementy odbijające), charakteryzują się najwyższymi poziomami ponadnormatywnego hałasu. Na głównych ciągach drogowych o znaczeniu tranzytowym (ul. Obornicka, Lechicka, Bukowska, Polska, Bułgarska, Hetmańska, Przybyszewskiego, Żeromskiego, Zamenhofa) oraz promieniowych, prowadzących do centrum (ul. Głogowska, Dąbrowskiego, Pułaskiego, Warszawska, B. Krzywoustego), a także wewnątrzmiastowych, o znaczeniu podstawowym w centrum miasta (ul. Roosevelta, Garbary, Niepodległości, Kraszewskiego), występują znaczne przekroczenia wartości dopuszczalnych w porze dziennej. Zamiast wartości normowej 55 ÷ 65 dB (zależnej od funkcji użytkowej) osiągany jest poziom 75 ÷ 80 dB. Dla następnych kilkudziesięciu odcinków ulic, głównie wewnątrzmiastowych, o zwartej zabudowie, poziom hałasu wynosi 70 ÷ 75 dB. Wartości niższe, w przedziale 65 ÷ 70 dB notowane są na nielicznych spośród przebadanych ulic. Powyższe wartości równoważnego poziomu dźwięku mają odniesienie do obciążenia hałasem w porze dziennej, jednakże ze względu na niekompletność materiału badawczego nt. obciążenia w porze nocnej, należy stwierdzić, że wówczas poziom dźwięku przyjmują wartości niższe niż w dzień o ok. 5 dB, przy równoczesnym zaokrągleniu wartości normowych o 10 dB, co powiększa wielkość przekroczenia wartości normowych. Wniosek wynikający z powyższego potwierdza - często spotykany w przypadkach szczegółowych - fakt, iż zazwyczaj warunki akustyczne w porze nocnej jeszcze bardziej odbiegają od wymagań przepisami wartości równoważnego poziomu dźwięku w środowisku zewnętrznym.

Niemalą udział powodują też środki komunikacji szynowej, przyczyniając się do pogłębienia uciążliwości. Przyczyna tkwi zazwyczaj w starych, nieodpowiednio amortyzowanych i pozbawionych zdolności tłumienia torowiskach tramwajowych oraz zużytych, o przestarzałej konstrukcji wózków tramwajowych. Ze względu na wprowadzoną przed kilku laty (w 1991 roku) likwidację kursów tramwajowych w porze nocnej, powodujących szczególnie duże kontrowersje społeczne wynikające z wysokiego poziomu hałasu, potęgowanego przez dużą prędkość jazdy tramwaju nocnego i z powodu obniżenia poziomu tła pozostałego - praktycznie problem przestał istnieć, z wyjątkiem nielicznych przypadków na niektórych trasach tramwajowych, gdzie występuje nakładanie się jazd rozpoczynających i kończących dzień w godz. 5÷6 rano i 22÷23 w nocy na porę nocną.

Przy rozważaniach na temat uciążliwości i przekraczania norm dopuszczalnych hałasu zadziwiający jest równocześnie fakt, iż normy te dla tras komunikacyjnych w Polsce są bardziej rygorystyczne w porównaniu do krajów o znacznie lepszym uporządkowaniu problemu, natomiast projekt nowelizacji, łagodzącej obecnie przyjęte kryteria mimo przygotowania od kilku lat nie nabrał charakteru obowiązującego oficjalnie normatywu. Przy istniejącej obecnie intensywności przyrostu zarówno natężenia ruchu drogowego jak i hałasu przez niego powodowanego, **uciążliwość akustyczna linii kolejowych jest relatywnie mniejsza w ciągu dnia, natomiast szczególnie słyszalna w porze nocnej, a ich uciążliwość w dużym stopniu zależy od częstotliwości przejazdu pociągów.** Niemniej charakterystyczne jest, że hałas kolejowy, niezależnie od potwierdzonych jego wartości w drodze pomiarów oraz występowania niekiedy dodatkowo wibracji dla obiektów blisko zlokalizowanych, przez społeczeństwo jest przyjmowany bardziej liberalnie w stosunku do hałasu drogowego o takich samych wartościach.

Dla hałasu lotniczego, powodowanego przez samoloty z dwóch lotnisk Poznania, większe obciążenie powoduje lotnisko w Krzesinach (pd.-wsch. część miasta), gdzie dla rejonu osiedla Marlewo osiągany jest poziom dźwięku większy niż 65 dB. Lotnisko Ławica (zach. fragment Poznania) generuje mniejsze natężenie hałasu, które dla rejonu ul. Bukowskiej, Bułgarskiej, Polskiej osiąga wartości ponad 60 dB, a obniżenie natężenia jest wynikiem zastosowania lżejszych i nowocześniejszych samolotów nowej generacji. **Ze względu na zakaz lotów nocnych problem hałasu lotniczego w Poznaniu dotyczy tylko pory dziennej.** W związku z tym, że najskuteczniejsze działania ochronne można podejmować przed powstaniem inwestycji, dlatego też tak ważnym czynnikiem jest właściwa lokalizacja obiektów generujących hałas. Mimo obowiązującej

od ponad 2 lat konieczności wykonywania ocen oddziaływania na środowisko dla wyszczególnionych obiektów uciążliwych lub mogących pogorszyć stan środowiska, gdzie w wypadku niemożności zmiany lokalizacji obiektu uciążliwego inwestor zobowiązany jest zastosować środki techniczne, które spowodują obniżenie hałasu do standardów wymaganych dla zdrowia ludzi i określonych dla terenów wymagających ochrony akustycznej - zdarzają się przypadki wydawania pozwoleń na budowę obiektów uciążliwych bez wymaganych prawem ocen lub też oceny te wykonywane są niewłaściwie lub nierzetelnie. Taki tryb postępowania i brak odpowiedzialności, szczególnie w odniesieniu do narastającego z roku na rok natężenia ruchu drogowego, a w ślad za nim także natężenia hałasu komunikacyjnego, postrzeganego jako największe i najbardziej wszechobecne zagrożenie, powoduje pogorszenie sytuacji, skazując duże grupy społeczeństwa na konieczność znoszenia nadmiernego hałasu, a w najlepszym przypadku na zwiększone nakłady finansowe związane z naprawą powstałej sytuacji po latach, której koszty realizacji są znacznie większe niż na etapie lokalizacji całej inwestycji.

Reasumując, podkreślić należy, że największe znaczenie ma hałas, zarówno za względu na poziom natężenia jak i powszechność występowania na terenie miasta, zarówno w porze dziennej, pochodzący od środków komunikacji drogowej i szynowej - szczególnie przy dużej i stałej tendencji wzrostu ilości pojazdów pozostających w ruchu na ulicach miasta.

Opracowanie dotyczące kształtowania klimatu akustycznego zawarto części nr 4.7.

B) POWIETRZE

Dla Poznania szacuje się, że **udział w emisji tlenków azotu mają źródła stacjonarne w 50% oraz komunikacja w 50%. Dla dużych miast Europy Zachodniej udział emisji NO₂ od komunikacji dochodzi do 70-80%.** W świetle powyższego, a także ze względu na fakt bardzo dużego przyrostu ilości pojazdów samochodowych w kraju, dochodzącego ostatnio do 0,5 mln nowych pojazdów samochodowych rocznie (w 1997 roku około 470 tys., szacunki na rok 1998 mówią o liczbie 510 - 530 tys. pojazdów) należałoby się spodziewać znacznego pogorszenia zanieczyszczania powietrza atmosferycznego miasta Poznania przez tlenki azotu. Jednakże osiągnięte wyniki pomiarów NO₂ w Poznaniu wskazują na bardzo istotną obniżkę poziomu stężeń tego zanieczyszczenia. Wartość około 50 µg/m³ w roku 1992 obniżała się systematycznie do wartości około 30 µg/m³ w 1997 roku, co stanowi 60% „starej” normy i 75% „nowej” wartości dopuszczalnej. Powyższego stanu rzeczy należy upatrywać w fakcie, iż wszystkie pojazdy nowo-rejestrowane (a właściwie tylko takie przybywają) były, od 1 lipca 1996 roku, (Fiat 126p z opóźnieniem) wyposażone w reaktor katalityczny, co przyczynia się średnio do około 10-krotnego spadku emisji tlenków azotu, tlenku węgla i węglowodorów, przy równoczesnym wycofywaniu pojazdów starych i zużytych, o najgorszych właściwościach zanieczyszczających powietrze atmosferyczne. W ujęciu globalnym 10-krotny spadek emisji NO₂, mimo olbrzymiego przyrostu pojazdów o nowoczesnej konstrukcji silnika oraz niekorzystnych parametrów ruchu drogowego (jazda w korkach ulicznych, duży udział jazd wewnątrzmiastowych przy nie rozgrzanym silniku na „ssaniu”), nie jest niwelowany i przyczynia się do łącznego spadku emisji tlenków azotu - przynajmniej obecnie. Tendencja spadkowa zanieczyszczenia NO₂ powietrza atmosferycznego dla miasta Poznania nie znajduje odzwierciedlenia w wynikach z innych miast byłego województwa poznańskiego, gdzie w większości przypadków występuje trend odwrotny, ukazujący wyraźny wzrost stężeń NO₂ (Gniezno, Września, Śrem, Środa). Problemem stają się zanieczyszczenia powietrza substancjami kancerogennymi emitowanymi przez środki transportu.

Mimo, iż dane podawane przez WSSE w Poznaniu ujmują dokładnie dla poszczególnych punktów pomiarowych różne zanieczyszczenia z możliwością ich odnoszenia do wartości normowych, to zestawienie uśrednianych ze wszystkich punktów pomiarowych wartości stężeń średniorocznych za ostatnie 11 lat przedstawia znacznie większą wartość ze względu na uchwycenie dynamiki i kierunku zmian zachodzących w zanieczyszczaniu powietrza atmosferycznego zarówno dla miasta Poznania jak i dla innych miast województwa poznańskiego, a pochodzącego głównie od procesów energetycznych. Poza tym należy uznać powyższe dane dla Poznania za bardzo wiarygodne, gdyż obejmują one relatywnie dużą liczbę punktów pomiarowych (8-7 w zależności od rodzaju zanieczyszczenia). Dane dla innych miast województwa poznańskiego mogą być obciążone dużym błędem w stosunku do danych Poznania, ponieważ zazwyczaj bazują na wynikach pomiarowych z jednego punktu pomiarowego, co może powodować szczególne uzależnienie od warunków meteorologicznych lub pojedynczych, przypadkowych zdarzeń lub działań.

Powyższa analiza długookresowa nie służy stwierdzeniu o doskonałej jakości „poznańskiego powietrza”, lecz jest potwierdzeniem na to, iż podjęte działania i przyjęte rozwiązania przez wszystkich uczestników procesu przekształcania źródeł emisji są prawidłowe i należy je konsekwentnie realizować, szukając najsłabszych ogniw w zakresie ochrony powietrza tak, aby dotychczasowe osiągnięcia można było dalej kontynuować i pogłębiać.

Niebagatelne znaczenie ma także świadomość, iż rola zanieczyszczeń powietrza ze źródeł stacjonarnych będzie stale malała, natomiast coraz bardziej narastać będzie wpływ źródeł emisji pochodzących od komunikacji (zarówno w ujęciu względnym jak i bezwzględnym).

5. ANALIZY DOTYCZĄCE KONCEPCJI DALSZEGO ROZWOJU TRANSPORTU W MIEŚCIE

Szczegółowe analizy dotyczące stanu „wejściowego” dla dalszych rozważań dotyczących koncepcji rozwoju transportu w mieście objęły m.in. następujące czynniki:

Elementy istniejącej infrastruktury sprzyjające rozwiązywaniu problemów transportowych

Mimo obciążeń historycznych, poznańska infrastruktura komunikacyjna w wielu elementach stwarza duże możliwości usprawnienia komunikacji w Poznaniu; należy tu wymienić:

- rozwinięty układ sieci transportu tramwajowego, w dużym stopniu pozwalającego na radykalne przyspieszenie tego transportu,
- w połowie nowoczesny tabor autobusowy z nowoczesną obsługą techniczną i dwoma dworcami autobusowymi dobrej klasy,
- w zasadzie wykrystalizowany układ dwóch ram komunikacyjnych i występujące jeszcze rezerwy terenu dla III ramy z istniejącymi jej fragmentami, także zaawansowany i rozwijany system komputerowego sterowania ruchem i wspomagania nadzoru ruchu w MPK,
- rozpoczęta budowa miejskiego odcinka autostrady A-2
- węzeł kolejowy, kształtujące się centrum wymiany towarowej Franowo - Krzesiny - Gądky,
- znaczące możliwości rozwoju ruchu lotniczego posiada lotnisko Ławica, w odwodzie pozostaje możliwość cywilnego wykorzystania lotniska Krzesiny.

Rezerwy przestrzenne

- wszystkie planowane trasy unikają znaczących kolizji z zabudową (niezbędne rozbiórki dotyczą z reguły zabudowy substandardowej);
- prowadząc planowane trasy w istniejących szwach strukturalnych (najczęściej przy kolei lub rozszerzając istniejące przecięcia kompleksów zieleni) zminimalizowano kolizje środowiskowe;
- mimo z reguły negatywnego odbioru „mrożenia” na długie lata terenów pod przyszłe główne trasy komunikacyjne, praktyka poznańska (np. trasa Hetmańska wybudowana po ponad 30 latach od pierwszego planu, autostrada, której budowę wznowiono po 55 latach; PST wybudowany w pasie rezerwowanym od lat pięćdziesiątych pod kolej), wskazuje, że konsekwentne utrzymywanie w kolejnych planach rezerw terenowych w ogóle umożliwia poważne realizacje na obszarze miasta;
- brak konsekwencji w rezerwowaniu pasów komunikacyjnych (przykład: autostrada w Warszawie) doprowadza do drastycznych kolizji, mnożenia kosztów i protestów, a w efekcie kolejne odkładanie inwestycji „na lepsze czasy” lub nawet definitywne jej zaniechanie;

Uzgodniona koncepcja przestrzenna (uzyskany w 1994 roku konsensus)

- MPOZP zawiera koncepcję uzgodnioną we wszystkich organach miejskich, a także z „zewnętrznymi” gestorami (kolej, drogowa administracja zamiejska, z jednym wyjątkiem gminy sąsiednie), zatwierdzoną bez radykalnych protestów ze strony grup mieszkańców czy grup interesu; kontynuacja programu zawartego w MPOZP pozwoli na płynną jego realizację, bez konieczności wracania do podstaw;

Koniunktura inwestycyjna

- napływ kapitału inwestycyjnego do Poznania powoduje wzmożone potrzeby transportowe, ale, czego dowodzi praktyka całego okresu lat dziewięćdziesiątych, umożliwia znaczące partycypacje kapitału prywatnego w rozbudowę miejskiej infrastruktury w okolicach powstających budowli (przykłady: dworzec Śródka, dworzec Rataje, III rama przy centrum M1);
- jasna i spójna koncepcja planowanego układu transportowego oraz wypracowanie procedur współpracy i uzależniania możliwości inwestowania od adekwatnego rozwoju infrastruktury transportowej może stanowić podstawę rozwiązywania wielu (szczególnie lokalnych) problemów komunikacyjnych miasta;

Brak środków i metod finansowania

- w przeciwieństwie do innych rodzajów infrastruktury obsługa transportowa miasta (za wyjątkiem wpływów z biletów MPK) nie posiada bezpośredniego źródła finansowania swego rozwoju i wobec ogromu potrzeb konieczne jest wypracowanie metod pozwalających na radykalne pomnożenie środków wydatkowanych na system transportowy; opracowania BIT wskazują na tego typu możliwości, nie uzyskały jednak zatwierdzenia, czy choćby akceptacji metodologii;

- ryzykownym lecz logicznym wnioskiem z sytuacji, w której strumień pieniędzy nie wystarcza nawet na utrzymanie istniejącego majątku transportowego może być zaakceptowanie stale postępujących uciążliwości komunikacyjnych, bez perspektyw poprawy, a w konsekwencji rezygnacja z planowania niemal wszystkich zamierzeń rozwojowych;
- brak środków na inwestycje rozwojowe wymusza (przekraczające często potrzeby docelowe) etapowe modernizacje istniejącej infrastruktury (np. remont ul. Głogowskiej przy braku planowanych tras Dolna Głogowska - Nowa Opolska i Nowa Arciszewskiego; etapowa rozbudowa ronda Obornickiego w miejscu planowanego dwupoziomowego węzła III ramy), co z kolei podraża i przesuwą w czasie realizację układu „docelowego”

Radykalna zmiana wizji rozwoju

- w przypadku zmiany koncepcji rozwoju niezwykle trudno, a w każdym razie długotrwale odbudowywany będzie osiągnięty 5 lat temu kompromis - każda (!) inwestycja komunikacyjna wzbudza emocje, wyznaczenie nowych korytarzy komunikacyjnych musi spotkać się z oporem użytkowników terenów przewidzianych do zajęcia, często dotyczyć to będzie także terenów przyległych;
- ewentualne wyznaczenie strategii defensywnej, rezygnującej z „mniej realnych” lub „budzących protesty” (p. niżej) inwestycji, może uzyskać początkową akceptacją niezadowolonych z obecnej wizji, ale w dalszych latach oznaczać może lawinowe pogarszanie standardów, przy braku perspektyw poprawy; (uwagi te dotyczą przede wszystkim użytkowników samochodów; w świetle większości doświadczeń poznańskich z uspokajaniem ruchu i radykalnymi priorytetami dla komunikacji publicznej ewentualna wizja „miasta bez samochodu” ma niewielkie szanse powodzenia);
- pewne ryzyko niesie także lansowanie (bez wszechstronnej weryfikacji) nowych, efektywnych, ale kosztownych propozycji, skutkujących często efektem domina („jeżeli można zastosować takie rozwiązanie w jednym miejscu, to czemu nie w innym”); ta sama uwaga dotyczy (wywołanych lokalnymi protestami lub wysokimi kosztami przedsięwzięcia) postulatów znaczących zmian w przebiegach lub parametrach najważniejszych planowanych tras komunikacyjnych, w szczególności III ramy; którą wielu jej „sąsiadów” chciałoby odsunąć „trochę dalej”, w praktyce do innego „sąsiada;”
- przykład zagrożenia: propozycja tunelu pod Małą, wbrew woli pomysłodawców, odczytana została jako alternatywa dla odcinka III ramy;
- pozytywny przykład konsekwencji: odrzucanie protestów co do trasy autostrady w praktyce w ogóle umożliwiło rozpoczęcie tej budowy;

Powyższe uwagi w żadnym wypadku nie oznaczają postulatów sztywnego utrzymywania wszystkich dotychczasowych ustaleń; wnioskuję się jednak o bardzo ostrożne kreowanie i wszechstronne weryfikowanie nowych pomysłów. Sukcesywnych uzupełnień wymagają braki w pełnej wizji rozwoju (brak pomysłów na rozwiązanie niektórych problemów czy konfliktów).

Oslabienie ochrony prawnej terenów infrastruktury transportowej

- brak wymaganych Ustawą transportowych programów inwestycji krajowych i wojewódzkich, zmusza do planowania elementów tych sieci przez samorząd miasta, bez gwarancji zabezpieczenia środków na wdrożenia;
- w sytuacji braku innych planów miejscowych, zastąpienie MPOZP przez „Studium...”, skutkuje formalnym brakiem:
 - * zabezpieczenia terenów nie należących do miasta, a niezbędnych pod rozbudowę infrastruktury transportowej (i każdej innej);
 - * ochrony parametrów technicznych i funkcjonalnych (w tym dostępności) poszczególnych tras;
 - * podstaw do stosowania wymogów parkingowych przy wszelkich inwestycjach;
- zarówno MPOZP, jak i „Studium...” nie precyzują przebiegu ulic lokalnych i dojazdowych, w efekcie, na terenach pozbawionych planu miejscowego brak formalnych podstaw do warunkowania inwestycji adekwatną rozbudową ulicznego układu obsługującego, co grozi zabudową pozbawioną sensownej komunikacji (przykład: Junikowo);
- brak uregulowań własnościowych dla części istniejących i większości rozwojowych terenów komunikacji; brak środków na wykupy i regulacje oraz rozbiórki obiektów kolidujących z rozwojem infrastruktury transportowej;
- nie zatwierdzenie planów rozwoju sieci tramwajowej i rowerowej w MPOZP skutkuje do chwili obecnej brakiem oficjalnego programu w tym zakresie;

Rozległość potrzeb

- wobec oczywistej dysproporcji między występującymi w Poznaniu potrzebami komunikacyjnymi i możliwościami finansowymi miasta, czy administracji rządowej (np. koszt realizacji pełnego obwodu III ramy szacuje się na 2-3 mld zł), realizacja przewidzianego zakresu inwestycji transportowych musi rozciągać się na wiele lat;

- występują przypadki lekceważenie rezerw terenowych pod „odległe” inwestycje - dopuszczanie do tymczasowej, nielegalnej, lub legalnej zabudowy, powodującej dodatkowe koszty późniejszych rozbiórek i przebudów, przy czym po wielu latach następuje swoiste zasiedzenie - trudny do stwierdzenia charakter kolidującej z przyszłą ulicą zabudowy lub zadrzewienia i w praktyce niemożliwy obowiązek wyegzekwowania kosztów rozbiórki od „tymczasowego” inwestora;
- rozróżnienie dzisiejszych możliwości i potrzeb prowokuje do rezygnacji z uwzględniania niektórych „docelowych” projektów w bieżącej rozbudowie układu komunikacyjnego;

Przestarzała infrastruktura

- sieć ulic z czasów „przed samochodem” (zwłaszcza w śródmieściu) nie pozwala na rozbudowę w sposób nadążający za popytem samochodowym, niemal każda próba takich modernizacji odbywa się kosztem innych użytkowników ulic;
- zły (czasem wręcz awaryjny) stan techniczny torowisk, jezdni i obiektów mostowych w praktyce decyduje o kolejności remontów (o skali niemal inwestycyjnej - np. wiadukty Teatralny czy Dworcowy, ul. Głogowska, wiadukt Górczyński; droga nr 2), spychając na „lepsze czasy” budowę nawet najbardziej efektywnych nowych elementów (przykład: rekonstrukcja torowisk w miejscach, z których mogłyby być usunięte - np. ulica Strzelecka);

Problemy inwestycyjne

- ewentualny brak zatwierdzenia programu inwestycyjnego wymusza woluntaryzm podejmowania najważniejszych decyzji, najczęściej dyskryminuje się nie posiadające odpowiedniego lobbingu przedsięwzięcia większe, obliczone na dalszy, ale bardzo znaczący efekt;
- większość z proponowanych w dotychczasowym MPOZP przedsięwzięć rozwojowych niesie znaczące wyzwania techniczne (minimalizację kolizji z zabudową i środowiskiem okupiono koniecznością realizacji wielu skomplikowanych obiektów technicznych), co prowokuje próby „odpuszczenia” parametrów albo wręcz odsuwania przygotowań do podjęcia zadania;
- nieuchronne kolizje z uzbrojeniem, zabudową i zielenią skutkują zwolnieniem realizacji, a czasem ograniczaniem zakresu, a tym samym efektywności inwestycji;
- wolne tempo realizacji inwestycji transportowych powoduje (zamiast poprawy) nowe perturbacje w podróży, blokuje rozpoczęcie innych równie ważnych przedsięwzięć, może przyczyniać się do deprecjacji otoczenia (przykład: regres handlu na ul. Głogowskiej);
- trwa nadal praktyka „załapania się na tytuł inwestycyjny” - większość inwestycji komunikacyjnych obrasta bogatym programem zabezpieczeń, przebrojeń i dozbrojeń, które z natury wykonywane jako pierwsze przedłużają i podrażniają uzyskanie efektów komunikacyjnych; czasem brakuje środków na decydujące o funkcjonalności wykończenie; proces ten ma niekiedy jednak odwrotne skutki - kosztowne projekty pozbawione są relatywnie niewielkich środków, które mają kapitalne znaczenie dla wzrostu ich efektywności; wynika to stąd, że projekty te nie są dostatecznie przygotowane w fazie studialnej, nie mają dostatecznie określonego zakresu projektu; przykładem niedostatecznego zakresu zdefiniowania projektów są lokalizacje zaplecza MPK w MPOZP z 1994 roku, które nie wytrzymały próby czasu.

Zawirowania prawne i organizacyjne

- praktyczne wycofanie „zamięskiej” administracji drogowej z powiatów grodzkich może skutkować brakiem jej zainteresowania rozbudową węzła dróg krajowych w mieście;
- przemiany organizacyjne na kolei skutkują brakiem definitywnego programu jej rozwoju; nasila się brak zainteresowania obsługą ruchu podmiejskiego;
- mimo obiecujących perspektyw, w tym bezkonkurencyjnych szybkości i potencjalnie dużego popytu (opracowanie „Kolej w mieście”) nie podjęto działań organizacyjnych i technicznych (małogabarytowy tabor, maksymalnie dostępne przystanki, adekwatne dla obsługi „codziennej” taryfy i rozkłady jazdy, itp.) znacząco włączających kolej do obsługi miasta i okolic;
- brak regularności i priorytet dla komunikacji dalekobieżnej jest jedną z przyczyn gwałtownego obniżenia udziału kolei w regionalnym podziale zadań przewozowych;
- brak business - planów dla komunikacji regionalnej; brak porozumienia międzygminnego dla autobusowej komunikacji publicznej.

Partykularna polityka grup nacisku

- blokowanie przez zarząd „PLL LOT” rozwoju ruchu lotniczego na Ławicy;
- wymuszanie przez inwestujących przy głównych ulicach bezpośrednich wjazdów do ich obiektów, brak partycypacji w odtworzeniu zmniejszonej inwestycją przepustowości układu miejskiego;
- brak akceptacji lobby motoryzacyjnego dla sterowania przez miasto podziałem zadań przewozowych, w tym brak zainteresowania alternatywnymi do samochodu środkami transportu.

Brak kultury i przestrzegania prawa o ruchu drogowym

- „zdziczenie” obyczajów na ulicach (przy niskiej karalności wykroczeń) radykalnie osłabia efekty najtańszego środka poprawy standardów transportowych - stosowania nowoczesnych metod sterowania ruchem; przyczynia się do wrażenia ogólnego bałaganu na ulicach, często uniemożliwia wyznaczanie dróg pieszych i rowerowych bez kosztownych zabezpieczeń; blokuje najprostsze możliwości przyspieszenia ruchu tramwajowego.

Wobec wszystkich wyżej omówionych uwarunkowań, analizie poddano dwie możliwości dalszego rozwoju transportu w mieście poprzez zapis w „Studium...”:

- **za podstawę przestrzennego rozwoju systemu transportu przyjmuje się dotychczasową koncepcję, zawartą w Miejscowym Planie Ogólnym Zagospodarowania Przestrzennego m.Poznania z 1994 roku ze zmianami wynikającymi z dotychczasowych uwarunkowań (w tym - przesądzeń)**
- **za podstawę przestrzennego rozwoju systemu transportu przyjmuje się dotychczasową koncepcję, zawartą w Miejscowym Planie Ogólnym Zagospodarowania Przestrzennego m.Poznania z 1994 roku ze zmianami wynikającymi z dotychczasowych uwarunkowań (w tym - przesądzeń) i jednocześnie prowadzi się badania nad możliwościami zastosowania w Poznaniu systemu podziemnych tuneli dla szybkiego transportu samochodowego.**

W pierwszym przypadku, określanym jako „przestrzenie ekonomiczne”, wykorzystuje się obiektywnie istniejące zasoby i walory umożliwiające dokonanie ułatwień w systemie transportowym miasta.

Ocena drugiej możliwości (być może także „przestrzenie ekonomiczne”) sprowadza się do stwierdzeń natury ogólnej. Skutki rozwiązań „tunelowych” odczuwane są dopiero po długim czasie, ponieważ czas planowania i realizacji takich inwestycji jest bardzo długi, a koszty bardzo wysokie. Z powodu stosunkowo małej przepustowości dla ruchu samochodowego przy jednoczesnym, dużym zapotrzebowaniu na teren pod jego budowę, tunele nadają się przede wszystkim dla transportu szynowego. Dla ruchu samochodowego tunele i estakady wchodzi w zasadzie w rachubę tylko dla odcinków bezkolizyjnych, w ważnych punktach skrzyżowań. Przepustowość trasy może w ten sposób ulec znacznemu zwiększeniu (ponieważ wydajność tras zależy od przepustowości skrzyżowań, tym samym poprawi się wydajność dłuższych tras).

Dla Poznania tunele i estakady mogą wchodzić w rachubę jako pojedyncze rozwiązania pojedynczych problemów.

W efekcie powyższych rozważań przyjęto, że pod względem przestrzennym w „Studium...” będzie kontynuowana „rezerwa” terenów dla rozwoju transportu zawarta w dotychczasowym MPOZP. Stopień i sposób wykorzystywania tych „rezerw” będzie zależał od realizowanej przez „Miasto” polityki transportowej.

III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI CELÓW

SZANSE:

- Poznań miastem krótkich odległości,
- elementy istniejącej infrastruktury sprzyjające rozwiązywaniu problemów transportowych,
- rezerwy przestrzenne, zagrożenie środowiska,
- tradycja korzystania z transportu publicznego i - w pewnym stopniu - rowerowego,
- rower jako konkurencyjny środek transportu w aspekcie czasu przejazdu,
- koniunktura inwestycyjna.

ZAGROŻENIA:

- rozległość potrzeb,
- przestarzała infrastruktura,
- brak środków i metod finansowania,
- brak kultury i przestrzegania prawa o ruchu drogowym,
- bariera psychologiczna - traktowanie transportu publicznego i roweru jako środka komunikacji dla ubogich, ewentualnie tylko dla młodzieży,
- partykularna polityka grup nacisku; brak dróg rowerowych i rozwiązań z zakresu organizacji ruchu zapewniających bezpieczeństwo rowerzystom,
- osłabienie ochrony prawnej terenów infrastruktury transportowej.

IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Zgodnie z obowiązującą ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym w „Studium...” określa się „kierunki rozwoju komunikacji” (Art. 6 p.5). W związku z powyższym zawarte poniżej zapisy mają przede wszystkim znaczenie dotyczące „rezerwowania” przestrzeni. Zapisy dotyczące rodzajów transportu preferowanych w danej, rezerwowanej przestrzeni, a także parametrów technicznych mogą ulegać zmianom w zależności od obowiązujących w danym okresie przepisów oraz w zależności od preferencji przyjętych w polityce transportowej miasta.

Wyjątkowo, pod warunkiem uzyskania zgody dysponentów terenów „rezerwowanych” w niniejszym „Studium...” na cele infrastruktury transportowej w granicach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dopuszcza się korekty przebiegu tras komunikacyjnych w zależności od priorytetu przestrzennego na danym obszarze, wynikającego ze szczegółowych analiz.

Przyjmuje się obszarowo - korytarzowy podział miasta na tereny o odmiennych preferencjach w polityce transportowej:

OBSZAR ŚRÓDMIEJSKI - obejmuje rejony o bardzo wysokiej gęstości celów podróży. Za podstawowy środek transportu w obszarze uznaje się komunikację publiczną (tramwaj wspomagany przez autobus), dla której należy zapewnić maksymalne priorytety w ruchu. Struktura sieci ulicznej oraz polityka parkingowa w obszarze winny sprzyjać ograniczeniu ruchu samochodów, przy zapewnieniu swobody dojazdu pojazdom alarmowym. Granicę obszaru wyznacza „II rama uliczna”. W obszarze wyznacza się, ograniczone „I ramą uliczną”, rejony centralne o szczególnie ostrych ograniczeniach dla ruchu samochodowego i bezwzględnych priorytetach dla pieszych i transportu publicznego. Zasady dotyczące rejonów centralnych mogą być zastosowane w innych rejonach obszaru śródmiejskiego, w drodze specjalnego projektu.

OBSZAR POŚREDNI - obejmuje intensywnie zagospodarowane rejony o średniej gęstości celów podróży tj. dzielnice przemysłowe i duże zespoły mieszkaniowe. Obsługę transportową w obszarze zapewni wysoko wydajna komunikacja publiczna i odpowiadający popytowi układ ulic głównych. W planowaniu ulic niższej klasy wprowadza się ograniczenia zmierzające do uspokojenia ruchu w rejonach mieszkaniowych i wykluczenia tranzytu przez tereny pomiędzy ulicami głównymi. Granice obszaru od wewnątrz, wyznacza „II rama uliczna”, od zewnątrz ulice: Polska, Bułgarska, Jugosłowiańska, Grunwaldzka, planowana „III rama uliczna”, W. Majakowskiego, L. Zamenhofs, Warszawska, Krańcowa, linia kolejowa Poznań Wschód - Wągrowiec, ulice: Bałtycka, Serbska, Naramowicka, planowana Nowa Naramowicka, linia kolejowa Zieliniec - Kiekrz, planowana ulica Nowa Obornicka, ul. Lutycka, linia kolejowa Poznań Jeżyce - Piła, ul. Św. Wawrzyńca.

OBSZAR ZEWNĘTRZNY (PERYFERYJNY) - obejmuje tereny o niskiej gęstości celów ruchu, tj. rejony rolnicze, leśne, osiedla jednorodzinne oraz peryferyjne tereny przemysłowe i osiedla wielorodzinne. Poza wnętrzami zespołów mieszkaniowych, układ drogowo - uliczny powinien być dostosowywany do swobodnego korzystania z samochodu, w tym przeprowadzenia tranzytu, rozprowadzenia ruchu docelowo - źródłowego i dalekich przejazdów międzydzielnicowych. Transport publiczny należy dostosowywać do poziomu popytu i socjalnych ustaleń polityki komunikacyjnej. Granice obszaru stanowią: granica miasta i zewnętrzna granica obszaru pośredniego.

Uwaga: zasady planowania systemu transportowego w poszczególnych strefach zestawiono w tabeli nr 1. Tabela objaśnia zasady zastosowane w niniejszym „Studium...” i stanowi wytyczne do opracowań szczegółowych.

Tab.1 STRELOWANIE PLANOWANIA SYSTEMU TRANSPORTOWEGO MIASTA POZNANIA - CZ. I

L.p.	Elementy strefowania preferencji komunikacyjnych	OBSZAR MIASTA				
		ś r ó d m i e ś c i e		obszar pośredni	obszar zewnętrzny	
		rejon centralne	rejon zewnętrzne		w zagospodarowaniu	
					intensywnym	ekstensywnym
1		2	3	4	5	6
1	Zasady budowy sieci transportowej	podstawowa funkcja transportu publicznego, prowadzonego środkiem struktur przestrzennych. Ulice samochodowe prowadzone obrzeżnie; ograniczanie swobody ruchu samochodowego, przepustowość ulic głównych dostosowywana do chłonności parkingowej obszaru;		sieci transportu publicznego i indywidualnego rozwijane równorzędnie; zalecana segregacja przestrzenna lub czasowa; ulice główne o przepustowości wg popytu	transport publiczny zgodny z popytem.	transport publiczny o charakterze socjalnym
					sieć drogowo - uliczna wysokoprzepustowa, prowadzona obrzeżami struktur przestrzennych, dostosowana do swobodnego korzystania z samochodu	
2	Rozwój sieci tramwajowej	konieczny		celowy na kierunkach koncentracji celów podróży (efektywnych)		niecelowy
3	Funkcje transportu publicznego: - tramwaj	podstawowa		podstawowa	podstawowa	nie występuje
	- autobus	uzupełniająca		uzupełniająca	podstawowa	socjalna
	- kolej	pomocnicza		pomocnicza	pomocnicza	podstawowa w obsłudze regionu
4	Priorytet w ruchu dla transportu publicznego	konieczny		celowy dla tramwajów zalecany dla autobusów		nie zalecany
5	Ulice ruchu szybkiego (S, GP)	wykluczone		celowe na kierunkach wlotów zewnętrznych i głównych potoków miejskich	konieczne, jako podsystem związany z siecią dróg krajowych, w tym obwodnica miejska („III rama”)	
6	Ograniczenia tranzytowego ruchu samochodowego na ulicach głównych	wszelki tranzyt wykluczony	tranzyt międzydzielnicowy ograniczony; zamiejski wykluczony	ograniczony tranzyt zamiejski	obszar koncentracji tranzytu międzydzielnicowego i przeprowadzenia tranzytu zamiejskiego (bez ograniczeń)	

Tab.1 STREFOWANIE PLANOWANIA SYSTEMU TRANSPORTOWEGO MIASTA POZNANIA - CZ. II

L.p.	Elementy strefowania preferencji komunikacyjnych	OBSZAR MIASTA				
		śródmieście		obszar pośredni	obszar zewnętrzny	
		rejon centralne	rejon zewnętrzne		w zagospodarowaniu	
					intensywnym	ekstensywnym
1		2	3	4	5	6
7	Reglamentacja ruchu samochodowego	ograniczenie tonażu do 10t dostępność do obszaru ograniczona pojemnością parkingową		ograniczenia tonażu we wnętrzach terenów mieszkaniowych		bez reglamentacji
8	Zakres i metody uspokajania ruchu na obszarach pomiędzy ulicami głównymi	konieczne (ruch jednokierunkowy; strefy 30km/h strefy ruchu pieszego układy typu „pricinkt”, „pawiment” itp.	konieczne (ruch jednokierunkowy; strefy 30km/h wyjątkowo - inne)	w zespołach mieszkaniowych: - strefy zamieszkania; zalecana forma: „woonerf”; - ew. strefy 30 km/h w obszarach przemysłowych: - nie stosuje się		zakazy ruchu w obszarach chronionych
9	Polityka parkingowa	Tworzenie nowych miejsc parkingowych zgodnie z przyjętymi standardami				
	- generalne ograniczanie parkowania	konieczne		niecelowe	niecelowe	
	- opłaty za parkowanie	konieczne	w wybranych przypadkach i rejonach		tylko na parkingach strzeżonych	
	- ograniczenia czasu parkowania	celowe	w wybranych przypadkach		niecelowe	
	- zakazy parkowania	na ulicach głównych, w strefach ruchu pieszego, poza wyznaczonymi miejscami w strefach chronionych				
10	Priorytet dla ruchu pieszych	na całym obszarze wewnątrz „ringu”	w rejonach rynków i głównych ulic handlowych	w strefach zamieszkania; zalecane metody typu „woonerf”		niecelowy
11	Wielofunkcyjne węzły przesiadkowe (dworce miejskie)	niecelowe	na stykach komunikacji kolejowej i miejskiej oraz sieci tramwajowej z autobusową, przy I i II ramie oraz dworcach kolejowych			niecelowe
12	Komunikacja rowerowa	pełna dostępność ulic; służy rowerowe w miejscach zakazu przejazdów samochodów	wykształcenie sieci dróg „wiodących”; sieć uzupełniająca w ulicach zbiorczych i lokalnych; pełna dostępność stref ruchu uspokojonego; służy rowerowe w miejscach zakazu przejazdów samochodów			rozwój podsystemu dróg rekreacyjnych

1. PRZESTRZENIE RUCHU PIESZEGO

- Każde opracowanie projektowe, architektoniczne i komunikacyjne w obszarze miasta winno ustosunkować się do problemu ruchu pieszego i jego infrastruktury. Przyjmuje się, że wszelkie modernizacje i inwestycje minimalizować będą potencjalne kolizje pieszych z innymi użytkownikami ulic oraz wyznaczać przestrzenie przeznaczone wyłącznie dla pieszych i ograniczać agresję samochodów na chodniki.
- Projekty dla obszarów śródmiejskiego i pośredniego winny uwzględniać priorytet ruchu pieszego względem samochodowego na wszystkich ulicach układu obsługującego. Zaleca się organizację stref ruchu pieszego w obszarach chronionych ze względów historycznych lub przyrodniczych oraz na ciągach komunikacyjnych ze szczególną koncentracją funkcji handlowej.
- Ze szczególną uwagą dla wygody ruchu pieszego powinny być wykonywane przedsięwzięcia związane z dworcami miejskimi i innymi miejscami styku ruchu pieszego z komunikacją publiczną.

Celem uatrakcyjnienia poruszania się po mieście, w tym - szczególnie - uczestnikom ruchu pieszego, przewiduje się m.in. następujące działania.:

A) KSZTAŁTOWANIE BULWARÓW

a) bulwaru wschodniego

obejmującego istniejące zagospodarowanie rekreacyjne, istniejącego parku i stanic wodnych między osiedlem Piastowskim a Wartą, nieuporządkowane zagospodarowanie obrzeża św. Rocha, tereny sportowe i przemysłowe (ewentualna rezerwa przeznaczona na rozwój przestrzenny Politechniki) Berdychowa, nieuporządkowane obrzeże (wzdłuż Warty) Śródkę oraz styk wymagającego zrewaloryzowania zagospodarowania Głównej do wału ziemnego (przeciwpowodziowego).

- Realizacja bulwaru wymaga:
 - zabezpieczenia związku komunikacyjnego i funkcjonalnego obszarów stykowych poprzez realizację traktu komunikacyjnego wzdłuż skarpy związanej z zielenią i różnymi formami zagospodarowania,
 - zabezpieczenia szerokich widoków na panoramę zachodnią miasta z jednoczesnym definiowaniem atrakcyjnych form zagospodarowania funkcjonalnego i architektonicznego w zakresie drobnych form,
 - doprowadzenie na obszarze Berdychowa oraz Zawad (poprzez etap planu miejscowego oraz drogą indywidualnych studiów) do zdefiniowania koncepcji form zabudowy architekturą w zieleni,
 - nadania bulwarowi indywidualnego charakteru poprzez zdefiniowanie charakterystycznych niepowtarzalnych cech nawierzchni, oprawy małą architekturą, oświetlenia itp.,
 - preferencji dla ruchu pieszego, rowerowego i transportu publicznego,

b) bulwaru zachodniego - Grunwaldzkiego

Szczególne formy rozwiniętego układu ulicznego (w stosunku do istniejącego) obejmującego ul. ul.: Arciszewskiego, Reymonta, Przybyszewskiego (do ul. Bukowskiej), związanego z układem alejowym, szpalerowym zieleni przyulicznej z indywidualną całościową formą architektury z zieleni zlokalizowanej w obszarze istniejących ogrodów działkowych.

c) bulwaru na obszarze objętym mpzp Łacina

proponuje się poprowadzenie bulwaru wzdłuż ul. Majakowskiego (po południowej stronie ulicy) i przekształcenie istniejącej zabudowy w zabudowę atrakcyjną architektonicznie, z dużą ilością zieleni

B) BUDOWĘ NOWYCH MOSTÓW I KŁADEK DLA RUCHU LOKALNEGO

- mostu łączącego Śródkę z Ostrowem Tumskim,
- mostu łączącego Małą przez Ostrów Tumski z obszarem nowych funkcji w obrębie zabudowań gazowni,
- mostu łączącego północną, wymagającą kształtowania struktury część Ostrowa Tumskiego (rejon Prefabetu i EC),
- mostu łączącego „skarpe piastowską” wschodniego Poznania z rejonem stadionu Warty,
- połączenia Łazarza z Wildą, poprzez przekształcone obszary „Wolnych Torów” i ZNTK; most jest rozwiązaniem przestrzennym atrakcyjniejszym i właściwym dla utworzenia wyrazistej krawędzi zamykającej widokową „dziurę” w obszarze terenów kolejowych w śródmieściu Poznania.

C) OKREŚLENIE ZASAD DZIAŁAŃ WPŁYWAJĄCYCH NA WYGLĄD PRZESTRZENI PUBLICZNYCH (ULIC, PLACÓW, PARKÓW, DRÓG I PRZESTRZENI OSIEDLOWYCH)

- ulice, place miejskie, parki, aleje, drogi traktować należy z założenia jako spójne urbanistycznie, architektonicznie i wizualnie układy wnętrza, widoków, sekwencji widokowych i panoram miasta, których zmiany

wyglądu mogą być dokonywane jedynie z istotnych powodów użytkowych, technicznych i estetycznych z uwzględnieniem cech urbanistycznych układu, tożsamości kulturowej miejsca, z poszanowaniem wartości zastanych, w tym - ważnych obiektów i elementów charakteryzujących te wnętrza czy układy.

- niedopuszczalne są zmiany w układzie i materiałach tworzących nawierzchnie ulic, placów czy chodników - zwłaszcza fragmentaryczne - podyktowane doraźnymi potrzebami ich użytkowników. Wykopy podyktowane wymianą czy naprawą instalacji podziemnych muszą zakończyć się przywróceniem pierwotnej nawierzchni, o ile ta, z technicznego i estetycznego punktu widzenia, nie wymaga wymiany. Zmiana rysunku nawierzchni oraz wymiana materiałów ją tworzących jest możliwa jedynie po opracowaniu uszczegóławiających rysunków i to w skali całego układu przestrzennego np. ulicy czy placu. Najmniejszym fragmentem dającym się wyodrębnić do prac realizacyjnych będzie chodnik między dwiema przecznicami.

Uwaga: szczegóły zostały określone w rozdziale 4.9 „Studium...” pt. „Polityka przestrzenna promująca kulturę miasta Poznania”.

2. PRZESTRZENIE RUCHU ROWEROWEGO

- Każde opracowanie projektowe, architektoniczne i komunikacyjne miasta winno ustosunkować się do problemu ruchu rowerowego i jego infrastruktury z uwzględnieniem segregacji ruchu rowerowego od pieszego.
- Ewentualne prowadzenie dróg rowerowych przy ulicach głównych ruchu przyspieszonego i głównych oraz w strefach uspokojenia ruchu samochodowego, wymaga bardzo szczegółowych analiz związanych m.in. ze względami bezpieczeństwa, możliwościami technicznymi itp.
- Przyjmuje się hierarchię dróg rowerowych stosownie do ich funkcji pełnionych w ruchu miejskim:
 - drogi rowerowe łączące główne zespoły mieszkaniowe z centrum miasta (drogi promieniste), oraz zapewniające połączenia między głównymi zespołami mieszkaniowymi (ringi rowerowe)
 - drogi rowerowe obsługujące większe obszary miejskie, doprowadzające ruch rowerowy do głównych dróg rowerowych.
 - drogi rowerowe obsługujące ruch rowerowy na małych odległościach, stanowiące uzupełnienie sieci dróg głównych i zbiorczych.

W „Studium...” zdefiniowane zostały tylko kierunki dwóch pierwszych grup dróg rowerowych, które mają podstawowe znaczenie dla ogólnomiejskiego ruchu rowerowego. Wskazanie przebiegu dróg rowerowych w konkretnych ulicach należy na etapie „Studium...” traktować jako wskazanie kierunku przebiegu trasy rowerowej i oznacza teren ulicy i obszarów z nią sąsiadujących, natomiast szczegółowe określenie czy dana droga rowerowa zostanie zbudowana dokładnie w danej ulicy czy np. w ulicy sąsiedniej, będzie zależało od aktualnej sytuacji transportowej miasta, możliwości terenowych i konsultacji społecznych z różnymi użytkownikami ulicy. Należy zwrócić uwagę na możliwość „wymalowania” drogi rowerowej na wielu ulicach Poznania gdzie pasy ruchu są zbyt szerokie. System dróg rowerowych musi być uzupełniony o sieć parkingów rowerowych, należy również prawidłowo rozwiązać sposób przechowywania rowerów.

A) DROGI ROWEROWE ŁĄCZĄCE GŁÓWNE ZESPOŁY MIESZKANIOWE Z CENTRUM MIASTA (DROGI PROMIENISTE), ORAZ ZAPEWNIAJĄCE POŁĄCZENIA MIĘDZY GŁÓWNYMI ZESPOŁAMI MIESZKANIOWYMI (RINGI ROWEROWE)

- Uznaje się za niezbędny rozwój promienistego systemu transportu rowerowego na kierunkach:
 - Piątkowo-Centrum - drogi rowerowe w ulicach: T. Szelińskiego, Ks. Mieszka , Al. Armii Poznań, wewnętrzny ring rowerowy,
 - Radojewo-Centrum - drogi rowerowe w ulicach: Radojewo, Naramowicka, Szelińska, zewnętrzny ring rowerowy,
 - Antoninek-Centrum - drogi rowerowe w ulicy Warszawskiej, zewnętrzny ring rowerowy,
 - Rataje-Centrum - drogi rowerowe w ulicach: Piaśnicka, droga wzdłuż tramwaju, Kórnicka, Mostowa, wewnętrzny ring rowerowy,
 - Rataje -Centrum - drogi rowerowe w ulicach: Ostrowska (odcinek między Inflancką a Bobrzańską), Marszałka Piłsudskiego, zewnętrzny ring rowerowy,
 - Starołęka-Centrum - drogi rowerowe w ulicach: Ożarowska, Minikowo, Św. Antoniego, Książęca, Starołęka, zewnętrzny ring rowerowy,
 - Dębiec, Świerczewo-Centrum - drogi rowerowe w ulicach: Opolska, 28 Czerwca 1956, Rynek Wildecki, Wierzbicice, wewnętrzny ring rowerowy,

- Górczyn, Świerczewo-Centrum - drogi rowerowe w ulicach: Głogowska, Most Dworcowy, Powstańców Wielkopolskich, wewnętrzny ring rowerowy,
- Plewiska-Centrum - drogi rowerowe w ulicach: Grunwaldzka, Szylinga, Kraszewskiego, Sienkiewicz, Mickiewicza, Dąbrowskiego, Most Teatralny, ulica Fredry, wewnętrzny ring rowerowy,
- Ławica-Centrum - drogi rowerowe w ulicach: Złotowska, Bukowska, Szpitalna, Szamarzewskiego Sienkiewicz, Mickiewicza, Dąbrowskiego, Most Teatralny, Fredry, wewnętrzny ring rowerowy,
- Krzyżowniki-Centrum - drogi rowerowe w ulicach: Dąbrowskiego, Most Teatralny, Fredry, wewnętrzny ring rowerowy,
- Podolany-Centrum - drogi rowerowe w ulicach: Strzeszyńska, Juraszów, Piątkowska, zewnętrzny ring rowerowy.
- Uznaje się za niezbędny rozwój wewnętrznego ringu rowerowego - drogi rowerowe: Garbary, Mostowa, Kazimierza Wielkiego, Krakowska, Aleja Niepodległości, Aleja Armii Poznań,
- Uznaje się za niezbędny rozwój zewnętrznego ringu rowerowego - drogi rowerowe: Jana Pawła II, Zamenhofa, Hetmańska, Głogowska, Berwińskiego, Matejki, Szylinga, Kraszewskiego, Kościelna, Nad Wierzbakiem, Gen. Maczka, Sokoła, Koronna, Piątkowska, Wyłom, Hercena, Aleja Pod Lipami, Szelałowska, Garbary, Estkowskiego, Most Bolesława Chrobrego, Kardynała Wyszyńskiego.

B) DROGI ROWEROWE OBSŁUGUJĄCE WIĘKSZE OBSZARY MIEJSKIE DOPROWADZAJĄCE RUCH ROWEROWY DO GŁÓWNYCH DRÓG ROWEROWYCH.

- Uznaje się za niezbędne uzupełnienie wewnętrznego ringu rowerowego („mały ring rowerowy”) o drogi rowerowe: Solna, Wolnica, Małe Garbary, Garbary (między Groblą a Kazimierza Wielkiego),
- Uznaje się za niezbędny rozwój:
 - dróg rowerowych zbiorczych na Starym Mieście
 - dróg rowerowych: Szymanowskiego, Opieńskiego, Kurpińskiego, Wiechowicza, Stroińskiego (między Łużycką a Umultowską), Łużycka (między Stroińskiego a Naramowicką), Murawa, Winogrody.
 - dróg rowerowych na Nowym Mieście
 - dróg rowerowych: ulica wewnątrzosiedlowa przechodząca przez osiedla Czecha i Rusa (od Wiatracznej do Kurlandzkiej), Inflancka (od Piłsudskiego do Pawiej), Pawia, droga między Wiankową (Malta) a Majakowskiego), Inflancka (od Majakowskiego do osiedla Tysiąclecia, droga po dawnym torze linii kolejowej Poznań Wschód - Poznań Starołęka (od Fabryki Papieru Malta do kościoła Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny), w ulicy Kruczej
 - dróg rowerowych na Wildzie
 - dróg rowerowych: Leszczyńska, Ostatnia, Bohaterów Westerplatte (między Opolską a Szubińską), Krajewskiego, Sosnowa, Czechosłowacka, Piastowska, Droga Dębińska, Górna Wilda.
 - dróg rowerowych na Grunwaldzie
 - dróg rowerowych: Promienista, Pałacza, Brzechwy, Strzegomska, Wałbrzyska (między Strzegomską a Marcelińską), Marcelińska, Bułgarska, Grochowska (między Bukowską a Grunwaldzką), Wojskowa, Polan (między Bukowską a Marcelińską).
 - dróg rowerowych na Jeźyczach
 - dróg rowerowych: Polska, Szpitalna, Polna (między Bukowską a Dąbrowskiego).

C) MIEJSKIE TURYSTYCZNE I REKREACYJNE DROGI ROWEROWE

- Uznaje się za niezbędne utworzenie poznańskiego, turystycznego pierścienia rowerowego (PRZEBIEG MIEJSKICH TURYSTYCZNYCH DRÓG ROWEROWYCH):
Radojewo (droga rowerowa ul. Piołunową prowadzi do planowanej do przywrócenia przeprawy promowej przez Wartę Radojewo-Owińska), ul. Halszki, Nadwarciańska, Nowa Wieś Dolna, Nadwarciańska, Bożywoja, Różany Młyn, Rubież, przejazd pod torami kolejowymi, droga wzdłuż torów kolejowych obwodnicy północnej, Wilczy Młyn, droga na łąkach nadwarciańskich, przejazd przez most Lecha (od mostu Lecha odchodzi droga rowerowa do Puszczy Zielonki, ulicami Chemiczną, Gdyńską, Poznańską), droga po wale przeciwpowodziowym nad Wartą, Śródką, rondo Śródką, droga rowerowa nad Małą wzdłuż ul. Jana Pawła II, droga rowerowa żółto-czarno-żółtym szlakiem do ul. Browarnej (od ul. Browarnej prowadzi żółto-czarno-żółty szlak rowerowy do Pobiedzisk i Gniezna, droga wzdłuż ul. Browarnej, droga nad Młyńskim Stawem, ul. Radziwoja, przejazd pod torami kolejowymi linii Poznań-Warszawa i drogą E30, ul. Warszawska, Sośnicka, Strzałkowska, Zieliniec, droga nad Jeziołem Swarzędzkim, Darniowa)), Kobylepole, droga nad Cybiną, ul. Wczasowa, Majakowskiego, Rysia, ul. Kobylepole, Borówki (ul. Borówki w kierunku gminy Swarzędz prowadzi droga rowerowa do Gieczy), ul. Darzyborska, Borecka Szczepankowo (ul. Szczepankowo prowadzi droga rowerowa do Tulec i Środy), ul. Gospodarska, Spławie, Przemyska, Krzesinki, Ostrowska (odcinek między Przemyską a Tarnowską), Krzesiny, Jarosławska, przecięcie torów kolejowych linii Poznań-Ostrów Wlkp., droga do Koninka, Koninko (od Koninka prowadzi droga rowerowa do Kórnik), Droga Koninko-Sypniewo, Sypniewo, Kobylnik, Daszewice (od Daszewic prowadzi droga rowerowa do Rogalina), droga nad Głuszynką, ul. Ożarowska, Minikowo, Św. Antoniego, Książęca, most Dębiński, droga wzdłuż torów

kolejowych Poznań Dębina-Poznań Starołęka, Dębina (od Dębiny prowadzi droga rowerowa do Wielkopolskiego Parku Narodowego znakowana żółto-czarno-żółtym szlakiem w ul. Dolna Wilda, 28 Czerwca 1956r.), ul. Czechosłowacka, Opolska, Sosnowa, Krajewskiego, Bohaterów Westerplatte, Leszczyńska (ul. Leszczyńska prowadzi droga rowerowa do Lubonia-Żabikowa i WPN, ul. Kocha), ul. Komornicka, Wykopy, droga nad stawem Stara Baba, ul. Legnicka, Miśnieńska, Wieruszowska, Ziębicka, przecięcie ul. Grunwaldzkiej (ul. Grunwaldzką prowadzi droga rowerowa do Konarzewa i Tomic), ul. Małoszyńska, droga nad strumieniem Junikowskim, Skrzatów Leśnych (ul. Skrzatów leśnych, Cmentarna, drogami leśnymi do ul. Malwowej i drogą wzdłuż ul. Malwowej, żółto-czarno-żółtym szlakiem wytyczona jest droga rowerowa do Sierosławia), ul. Bukowska, droga wokół strzelnicy wojskowej przy ul. Polskiej, droga przy forcie VII, ul. Polska, Żarnowiecka, przejazd przez tory kolejowe linii Poznań-Szczecin, droga leśna w stronę Jeziora Rusałka, droga nad Bogdanką, Strzeszynek (od Strzeszynka prowadzi droga rowerowa w kierunku Psarskiego i dalej na Szamotuły, Frankfurt, droga rowerowa prowadzona jest ulicami Żłotnicką i Słodyńską), droga wzdłuż torów kolejowych linii Poznań-Szczecin, ul. Nad Jeziorem, Polanowska, Beskidzka, Biskupińska, Zakopiańska, Krynicka, Strzeszyńska, Omańkowskiej, Mateckiego, Morasko, droga obok góry Moraskiej, Rezerwat Meteoryt Morasko, Meteorytowa, Morasko, Polygonowa, Radojewo (ul. Radojewo droga rowerowa prowadzi do Biedruska).

- Uznaje się za niezbędne utworzenie dróg rowerowych wewnątrz turystycznego pierścienia rowerowego:
 - „Północna”: ul. Jasna Rola, Bronisława, Umultowska, Maków Polnych, Mlecza, Umultowska, Rumiankowa, Lewandowskiego, Jaszewskiego, Morasko.
 - „Malta-Rusałka”: Rondo Śródką, Śródką, Rynek Śródecki, Ostrówek, most nad Cybiną (planowana odbudowa mostu, który przez kilkadziesiąt lat łączył Ostrów Tumski z Ostrówkiem i Śródką), Ostrów Tumski, ul. Panny Marii, Przejazd nad Wartą po starym moście kolejowym obok mostu kolejowego linii Poznań-Warszawa, ul. Garbary, Al. Armii Poznań (droga rowerową pod Cytadelą), Al. Niepodległości, Przepadek, północna droga nad Bogdanką, Al. Wielkopolska, ul. Małopolska, przejazd pod ul. Niestachowską, Warmińska, drogi w Lasku Gołęcińskim
 - „Nad Wartą”: Śródką, Przejazd pod ul. Kard. Wyszyńskiego, wał przeciwpowodziowy nad Cybiną, Most Św. Rocha, droga nad Wartą, przejazd po mostem Królowej Jadwigi, ul. Piastowska, Droga Dębińska (między ul. Piastowską a wiaduktem kolejowym), Dębina.

D) MIĘDZYNARODOWE DROGI ROWEROWE

Przez Poznań przebiegają dwie międzynarodowe drogi rowerowe sieci EuroVelo określone przez Międzynarodową Federację Cyklistów: Trasa Stolic nr 8 od Dublina do Moskwy i Trasa Bałtyk - Adriatyk nr 9 od Gdańska do Puli.

- Uznaje się za niezbędne utworzenie dróg rowerowych:
 - „Trasy nr 8”
prowadzącej od Psarskiego nad Bogdanką do ulicy Pułaskiego a dalej ulicami: Przepadek, Ks. Józefa, Św. Wojciech, Małe Garbary, Wroniecka, Stary Rynek, Wielka, Ostrów Tumski, Śródką, Komandoria, droga nad Małtą i dalej żółto-czarno-żółtym turystycznym szlakiem rowerowym przez Antoninek, Zieliniec, Gruszczyn, Pobiedziska, Lednicę do Gniezna.
 - „Trasy nr 9”
prowadzącej wspólnie z trasą nr 8 na odcinku Poznań - Gniezno, to znaczy - na najważniejszym odcinku Szlaku Piastowskiego. W Gnieźnie trasa nr 9 skręca na północ - przez Biskupin, Żnin kieruje się na Gdańsk, a trasa nr 8 prowadzi przez Strzelno, Kruszwicę, Włocławek, Płock na Warszawę. W związku z tym trasy nr 8 i nr 9 pokrywają się na terenie Poznania na odcinku Stary Rynek - Zieliniec. Północny odcinek trasy nr 9 prowadzi od Starego Rynku przez ulice Świętosławska, Za Bramką, Wszystkich Świętych, Mostową, Most Św. Rocha i dalej żółto-czarno-żółtym szlakiem nad Wartą do Lubonia, Puszczykowa, Śremu, Wrocławia.

3. PRZESTRZENIE TRANSPORTU PUBLICZNEGO

A) UKŁAD KOLEJOWY

- Uznaje się potrzebę modernizacji istniejącej sieci kolejowej, na którą składają się linie magistralne, pierwszorzędne i drugorzędne wraz ze stacjami i przystankami.
- Uznaje się celowość rezerwowania pasa terenu pod kolej dużych szybkości (rzędu 300km/h - np. typu TGV)

Przewiduje się

w granicach miasta odcinki następujących linii i łącznic kolejowych:

- planowana linia kolei szybkiej (np. typu TGV); postulowana dwutorowa trasa: od granicy miasta w Plewiskach, wzdłuż torów linii Kunowice - Poznań do południowej głowicy dworca Poznań Główny oraz w kierunku wschodnim od stacji Poznań Gł., wzdłuż torów linii Poznań - Kluczbork; po czym po nowej trasie, wzdłuż autostrady A-2 (po południowej stronie) do granicy z gminą Kleszczewo (na odcinku między

- stacjami Górczyn i Starołęka trasa wykorzystywałaby tory ogólne dobudowane do linii E-20 i Poznań - Kluczbork
- E-20 Warszawa - Poznań - Kunowice - Berlin; linia magistralna dwutorowa;
 - * realizowana modernizacja do prowadzenia pociągów z szybkością 160 km/h;
 - * postulowana dobudowa dwóch torów między stacjami Górczyn i Wschód;
 - * planowana przebudowa stacji Górczyn (w kierunku zachodnim) wraz z likwidacją bocznicy na terenie przewidywanym pod III ramę uliczną (kS.3);
 - * projektowane przeniesienie przystanku Poznań - Junikowo w rejon przecięcia z ul. Grunwaldzką (kG.9);
 - * postulowana budowa przystanku w rejonie planowanego dworca „Grudzieniec” (kd.5);
 - * przewidywana likwidacja stacji Poznań Garbary, jako stacji technicznej, z zamianą na przystanek osobowy; likwidacja bocznicy tej stacji i stacji kontenerowej na warunkach uzgodnionych z zarządzającymi tymi urządzeniami i terenami;
 - * planowana przebudowa stacji Poznań Wschód - z zapewnieniem jej ukierunkowania na wylot warszawski;
 - * postulowana budowa przystanku „Miłostowo”;
 - * utrzymanie stacji Antoninek;
 - E-59 Wrocław - Poznań - Szczecin; linia magistralna, dwutorowa
 - * projektowana modernizacja do prowadzenia pociągów z szybkością 160 km/h;
 - * postulowana rozbudowa do 4 torów od stacji Luboń do prz. odg. Poznań Jeżyce;
 - * utrzymanie stacji Dębiec, Wola i Kiekrz;
 - * postulowana budowa przystanku w rejonie planowanego dworca „Grudzieniec” (kd.5);
 - * zalecana budowa przystanku „Jeżyce” na przecięciu z „II ramą” (kGP.2);
 - Kluczbork - Poznań; linia pierwszorzędna, dwutorowa
 - * postulowana rozbudowa do 4 torów na odcinku od stacji Poznań Główny do stacji Poznań Starołęka;
 - * planowana przebudowa stacji Starołęka uwzględniająca ewentualną linię kolei szybkiej (TGV) i likwidację bocznicy na terenie przewidywanym pod III ramę uliczną (kS.3);
 - * utrzymanie przystanku Poznań Dębina;
 - * planowana przebudowa stacji Poznań Krzesiny wynikająca z rozbudowy linii Poznań Krzesiny - Kobylnica;
 - Poznań Wsch. - Inowrocław - Skandawa; linia pierwszorzędna, dwutorowa
 - * utrzymanie istniejącej linii;
 - Poznań Jeżyce - Piła linia pierwszorzędna, dwutorowa;
 - * utrzymanie istniejącej linii i przystanku Poznań Strzeszyn;
 - * planowane reaktywowanie przystanku Poznań Podolany;
 - Poznań Wsch. - Wągrowiec - Bydgoszcz; linia drugorzędna, jednotorowa;
 - * utrzymanie istniejącej linii i przystanku Poznań Karolin;
 - Zieliniec - Kiekrz; linia magistralna, dwutorowa;
 - * utrzymanie istniejącej linii oraz towarowych stacji Poznań Piątkowo i Poznań Koziegłowy;
 - * w przypadku realizacji wylotu drogowego na Piłę (kGP.3) - likwidacja bocznicy przy stacji Piątkowo, z jej odtworzeniem przez inwestora drogi po nie kolidującej trasie, gdy zaistnieje taka potrzeba;
 - Swarzędz - Starołęka; linia magistralna, dwutorowa;
 - * planowana rozbudowa stacji Poznań - Franowo (główna, towarowo - rozrządowa stacja węzła kolejowego) - doprowadzenie do symetrycznego układu torów rozrządowych;
 - * przewidywana budowa „Suchego Portu” po północno - zachodniej części stacji Franowo;
 - Krzesiny - Kobylnica; linia pierwszorzędna; planowana dobudowa drugiego toru między stacjami Krzesiny i Franowo;
 - łącznica Starołęka - Górczyn; magistralna, dwutorowa; planowana rozbudowa do 4 torów;
 - łącznica Starołęka - Luboń; magistralna, dwutorowa;
 - łącznica Pokrzywno - Franowo; pierwszorzędna, jednotorowa;
 - łącznica Franowo - Stary Młyn; pierwszorzędna, dwutorowa;
 - łącznica Swarzędz - Stary Młyn; pierwszorzędna, jednotorowa;
 - łącznica Franowo - Nowa Wieś Poznańska; pierwszorzędna, jednotorowa;
 - łącznica Antoninek - Nowa Wieś Poznańska; magistralna, dwutorowa;
 - łącznica Piątkowo - Suchy Las; pierwszorzędna, jednotorowa, planowana dobudowa drugiego toru;
 - planowana łącznica Strzeszyn - Piątkowo; jednotorowa; do obsługi bocznicy w rejonie Podolan;

Ponadto; w rejonie stacji Poznań Główny (centralny dworzec pasażerski węzła kolejowego) przewiduje się następujące przedsięwzięcia:

- rozbudowa układu torowego do łącznie 12 torów na głowicy południowej stacji i 8 na północnej;
- wydzielenie ruchu regionalnego; łącznie z budową przystanku Poznań - Centrum przy Moście Uniwersyteckim;

- dobudowa dodatkowych peronów i budynku dworcowego po stronie wschodniej oraz ewentualną budowę terminalu kolei szybkiej;
- likwidacja bocznicy do MTP oraz innych urządzeń w południowo - zachodniej części stacji, kolidujących z planowaną budową ulicy Dolnej Głogowskiej (kG.4), na warunkach uzgodnionych z zarządzającymi tymi urządzeniami i z administracją kolejową;
- ewentualna budowa przystanku osobowego w rejonie ul. Hetmańskiej (kGP.2);
- przeniesienie obrządzania składów pasażerskich w rejon obecnego boiska KKS „Lech” na Dębcu lub na przyszłą stację postojową między stacjami Dąbiec i Luboń.

Przyjmuje się, że nie będą organizowane nowe przejazdy lub przejścia w jednym poziomie z koleją. Na liniach magistralnych o podwyższonych szybkościach prowadzenia pociągów (ponad 160km/h), w miejscach obowiązywania prędkości ponad 160km/h, konieczne będzie zastępowanie istniejących przecięć kolizyjnych dwupoziomowymi. W stosunku do pozostałych tras kolejowych zaleca się analogiczne postępowanie.

Przyjmuje się, że bocznice kolejowe są integralnie związane z obsługiwanyymi przez siebie terenami aktywności gospodarczej, a uzasadnienie ich budowy, utrzymania lub ewentualnej likwidacji wynikać winno z priorytetów kolejowych związanych z koniecznością ich wykorzystywania, a także z możliwości spełnienia wszystkich zasad określonych ustawami, niniejszym „Studium...” i wytycznymi resortowymi. Pod tymi warunkami, możliwe są lokalizacje nowych bocznic kolejowych. Bocznic wymagające likwidacji w związku z rozwojem sieci ulicznej wymieniono przy odpowiednich trasach kolejowych.

Dla obsługi związanej z transportem ładunków przewiduje się podstawowy terminal Poznań - Franowo, potencjalne terminale satelitarne: Poznań Wola, Poznań Gołęcin, Poznań Antoninek oraz inne terminale: Poznań Wschód, Poznań Starołęka, Poznań Krzesiny, Poznań Górczyn, Poznań Strzeszyn.

Uznaje się za wskazane wykorzystywanie przestrzeni kolejowych dla prowadzenia innych środków transportu szynowego, w tym ewentualności wprowadzenie pojazdu dwusystemowego (kolej - tramwaj) z uwzględnieniem powiązania stref podmiejskich z centrum miasta:

- połączenie trasy PST z Piątkowa z miastami na szlaku południowym do Mosiny lub dalej (stacje P&R i B&R, w weekendy do Osowej Góry);
- połączenie trasy kolejowej z Murowanej Gośliny (stacje P&R oraz B&R) z doprowadzoną do stacji Poznań Wschód trasą tramwajową z Zawad.

Linie autobusowe podmiejskie winny być doprowadzone do stacji kolejowych w sposób zsynchronizowany - najlepiej w układzie „peron w peron”.

W miarę możliwości wprowadzać komunikację zbiorową, autobusową i szynową, w tunele podziemne.

B) SIEĆ TRAMWAJOWA.

Przyjmuje się, że sieć tramwajowa podlegać będzie przekształceniom wg specjalnie opracowanego programu. Uznaje się potrzebę budowy nowych i modernizacji wszystkich przewidzianych do utrzymania tras do parametrów tramwaju „szybszego”, pozwalających osiągać w całej sieci szybkość komunikacyjną przekraczającą 20 km/h. Przystanki należy lokalizować w miejscach koncentracji ruchu pieszego, w sposób ułatwiający szybkie i bezpieczne dotarcie pasażera do tramwaju. Wszystkie przystanki powinny być sytuowane na chodnikach, bezpośrednio przy torowisku lub na wydzielonych wysepkach. Te ostatnie zaleca się lokalizować pomiędzy zapewniającymi dojeżdżenie do obu końców wysepki przejściami dla pieszych. Uznaje się potrzebę zapewnienia maksymalnych priorytetów przestrzennych i ruchowych na dojeżdżaniach pieszych do przystanków.

Przewiduje się następujące przekształcenia układu tras tramwajowych (w nawiasach - symbole tras wg „Studium...”):

- (kt.1) - „Poznański Szybki Tramwaj” - całkowicie wydzielona dwutorowa linia tramwajowa wraz z pętlą „Piątkowo”; potrzeba budowy dodatkowych przystanków w rejonie dworca Grudzieniec i - ewentualnie - na Piątkowie; włączenie w sieć tradycyjną na ul. F. Roosevelta (kG.1); uważa się za możliwe połączenie trasy kt.1 z trasą kt.18; celowość i przebieg takiego połączenia zostanie zbadana na etapie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, który uwzględni wszystkie uwarunkowania;
- (kt.2) - „Głogowska” - dwutorowa trasa istniejąca wraz z pętlą „Górczyn” - do dalszej modernizacji jako trasy dla linii PST;
- (kt.3.) - „Jeżyce” - przewidziane do modernizacji dwutorowe trasy w ulicach Zwierzynieckiej i J.H. Dąbrowskiego (odcinek ul. F. Roosevelta - Rynek Jeżycki) oraz przewidziana do wyłączenia z ruchu, z możliwością pozostawienia, jako połączenie technologiczne - trasa w ul. I. Kraszewskiego;
- (kt.4) - „Centrum”:

- * ul. Św. Marcin - istniejąca trasa dwu i jednotorowa - do modernizacji;
- * Al. Marcinkowskiego - Pl. Wolności - ul. 27 Grudnia - istniejąca trasa jednotorowa do modernizacji;
- * ul. Gwarna - istniejąca trasa dwutorowa;
- * ul. S. Mielżyńskiego - istniejąca trasa dwutorowa;
- * ul. A. Fredry - istniejąca trasa dwutorowa do modernizacji;
- * ul. F. Ratajczaka - trasa planowana (odc. Królowej Jadwigi - Św. Marcin - dwutorowy, odc. Św. Marcin - 27 Grudnia - jednotorowy), umożliwi likwidację trasy w ul. Górna Wilda;
- * ul. Towarowa - istniejąca dwutorowa trasa techniczna;
- (kt.5) - „Falista” - planowana dwutorowa trasa przy ul. Unii Lubelskiej wraz z pętlą „Falista”;
- (kt.6) - „Most Św. Rocha”:
 - * planowana dwutorowa trasa: ul. Kórnicka - Most Św. Rocha - Pl. Bernardyński - Podgórna - Pl. Wiosny Ludów; umożliwiająca likwidację trasy w ul. Strzeleckiej;
 - * przewidziana do przebudowy dwutorowa trasa w ul. Podgórnej;
- (kt.7) - „A. Szylinga” - planowana dwutorowa trasa w ul. A. Szylinga i ul. I. Kraszewskiego (odcinek od ul. Bukowskiej do Zwierzynieckiej); pozwala na likwidację torowisk w ul. Grunwaldzkiej i Bukowskiej, na odcinku od ul. J. Matejki do ul. F. Roosevelta;
- (kt.8) - „ul. Solna”:
 - * istniejąca trasa w ulicach S. Wyszyńskiego, E. Estkowskiego, Małe Garbary do pl. Wielkopolskiego, z możliwością korekty położenia torowiska;
 - * planowana dwutorowa trasa w ul. Solnej - F. Nowowiejskiego;
 - * planowana dwutorowa trasa w ul. Młyńskiej;
 - * likwidacja trasy w ul. 23 Lutego i na placu Wielkopolskim;
 - * ewentualna likwidacja trasy w ul. Wilczak - Winogrody (odc. do ul. Murawa);
- (kt.9) - „ul. Grochowska” - planowana dwutorowa trasa w ul. Grochowskiej i Szpitalnej; powiązana z likwidacją torowiska w ul. S. Przybyszewskiego;
- (kt.10) - „Os. Kopernika” - planowana dwutorowa trasa od ul. K. Arciszewskiego do os. M. Kopernika wraz z pętlą „Os. M. Kopernika”;
- (kt.11) - „Zawady” - planowana dwutorowa trasa w ul. Zawady - Główna do dworca kolejowego Poznań - Wschód, z pętlą „P-ń Wschód”;
- (kt.12) - „Klin Dębiecki” - planowana dwutorowa trasa w ul. 28 Czerwca 1956, od istniejącej pętli do ul. Dolna Wilda, z pętlą „Klin Dębiecki”;
- (kt.13) - „Chartowo - Franowo”:
 - * istniejąca dwutorowa trasa od ul. L. Zamenhofska do pętli „Os. Lecha”;
 - * planowana dwutorowa trasa od pętli na Os. Lecha do planowanej pętli „Franowo”;
- (kt.14) - „Al. Polska” - planowana dwutorowa trasa w ul. J.H. Dąbrowskiego, od ul. Szpitalnej do planowanej pętli przy dworcu „Al. Polska”; celowość realizacji (alternatywa - p. kt.16), winna wykazać szczegółową analizę funkcjonalną, finansową i ekologiczną;
- (kt.15) - „Wilda” - istniejąca, dwutorowa, przewidziana do modernizacji trasa w ul. 28 Czerwca 1956 - Wierzbicice wraz z pętlą „Dębiec”; pełna modernizacja powinna nastąpić po rozbudowie ul. Dolna Wilda (KG.7);
- (kt.16) - „ul. J.H. Dąbrowskiego” - istniejąca, dwutorowa, przewidziana do modernizacji trasa w ul. J.H. Dąbrowskiego (odc. Rynek Jeżycki - ul. Szpitalna) wraz z istniejącą pętlą „Ogrody” - przewidzianą do likwidacji lub przebudowy na dworzec, alternatywnie do kt.14; pełna modernizacja trasy ulicznej powinna nastąpić po wykonaniu ul. Św. Wawrzyńca (KG.5);
- (kt.17) - „PST do dworca głównego” planowana, całkowicie wydzielona, dwutorowa trasa tramwajowa od wiaduktu PST nad ul. Poznańską (kt.1) do ul. Głogowskiej (kt.2) (trasa w poziomie stacji kolejowej) z przystankami „Kaponiera” i „Dw. Główny”, wyposażonymi w bezkolizyjne dojeżdżanie; ewentualna pętla przy Dworcu Głównym; realizacja powinna być uzasadniona analizą efektywnościową;
- (kt.18) - „Winiary” - istniejąca trasa w Al. Wielkopolskiej, ul. Wołyńskiej i do pętli „Piątkowska”; (por. zapis dla kt.1)
- (kt.19) - „Winogrody” - istniejąca trasa w ulicach Winogrody, Murawa i Serbska wraz z pętlą „Połabska”;
- (kt.20) - „Starołęka” - istniejąca trasa w ul. Starołęckiej wraz z pętlami „Stomil” i „Starołęka”;
- (kt.21) - „II rama” (KG.2) - istniejące trasy dwutorowe w ulicach W. Reymonta, Hetmańskiej, L. Zamenhofska, Jana Pawła II i Podwale oraz pętla „Zawady”; realizowana modernizacja trasy w ul. Hetmańskiej (w ramach przebudowy wiaduktu „Traugutta”) i przewidywana modernizacja trasy w ul. L. Zamenhofska i Jana Pawła II (w ramach przebudowy „II ramy ulicznej”); zalecane modernizacje przystanków - w tym bezkolizyjne dojeżdżanie;
- (kt.22) - „I rama” (KG.1) - istniejące trasy dwutorowe w ulicach: K. Pułaskiego, F. Roosevelta, Towarowa, Królowej Jadwigi, Bolesława Krzywoustego; przewidywana przebudowa trasy w ul. K. Pułaskiego na odcinku od Al. Wielkopolskiej do ul. Armii Poznań (w ramach modernizacji „I ramy ulicznej”); zalecane modernizacje przystanków - w tym bezkolizyjne dojeżdżanie;

- (kt.23) - „ul. Grunwaldzka” - istniejąca trasa tramwajowa w ul. Grunwaldzkiej (kG.9 - odcinek od ul. A. Szylinga do Junikowa) wraz z pętlami „Junikowo” i „Budziszyńska” oraz torami odstawczymi; przewidywana przebudowa trasy od ul. Jawornickiej do Junikowa (w ramach dobudowy drugiej jezdni);
- (kt.24) - „ul. Warszawska” - istniejąca trasa tramwajowa w ul. Warszawskiej (kGP.4) z pętlą „Miłostowo” - bez zmian;
- (kt.25) - „Żegrze - Chartowo” - istniejąca trasa tramwajowa w ul. Hetmańskiej (kG.15) od „II ramy” do ronda Żegrze i w ulicach Żegrze - Chartowo (kG.14) - bez zmian.

C) ZAPLECZE TRANSPORTU PUBLICZNEGO

Zaplecze dla kolei należy lokalizować na terenach przeznaczonych na układ kolejowy oraz w rejonie stacji rozrządowej Poznań Franowo.

Dla potrzeb dotychczasowego przewoźnika (Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego) należy uznać potrzebę utrzymania istniejących zajezdni tramwajowych i autobusowych: „Głogowska”, „Forteczna”, „Madalińskiego”, „Mogileńska” i „Kacza”. Zakłada się likwidację bazy tramwajowej „Gajowa” i rozbudowę o część tramwajową zajezdni autobusowej „Mogileńska”.

Lokalizację zaplecza transportu publicznego wymagają bieżącej weryfikacji w porozumieniu z zainteresowanymi przewoźnikami.

Lokalizację zaplecza dla ewentualnych innych przewoźników określają odrębne opracowania.

D) TRANSPORT AUTOBUSOWY.

Sieć komunikacji miejskiej, podmiejskiej, regionalnej i dalekobieżnej wraz z lokalizacjami przystanków i pętli nie znajdujących się w obrębach dworców miejskich wyznaczać powinny odrębne opracowania.

Linie komunikacji autobusowej należy prowadzić ulicami układu podstawowego, a linie komunikacji miejskiej, także po przystosowanych do tego torowiskach tramwajowych. Dopuszcza się prowadzenie linii autobusowych ulicami lokalnymi ze wskazaniem na tabor typu mini - busy.

W strefach ruchu uspokojonego przebieg tras i lokalizacje przystanków powinny być określone w specjalnym projekcie strefy.

Przystanki autobusowe należy lokalizować w miejscach koncentracji ruchu pieszego, w sposób ułatwiający szybkie i bezpieczne dotarcie pasażera do autobusu. O ile nie wyznacza się specjalnego pasa ruchu dla autobusów, na ulicach głównych, głównych ruchu przyspieszonego i ekspresowych, przystanki mogą znajdować się wyłącznie w zatokach. Na ulicach zbiorczych poza strefami ruchu uspokojonego, zatoki są zalecane. Zaleca się umieszczanie przystanków w zatokach „otwartych”, bezpośrednio za skrzyżowaniami i przejściami dla pieszych. Na jezdniach głównych ulic ekspresowych, przy zatokach autobusowych wymagane są pasy włączenia i wyłączenia. Powyższe zaleca się także dla ulic głównych ruchu przyspieszonego. Określenie potrzeby realizacji zatok należy traktować indywidualnie, z wykorzystaniem udziału społecznego grup zainteresowanych. Powyższe zaleca się także dla ulic głównych ruchu przyspieszonego. (por. rozdz. „Działania wdrożeniowe ...”). Zalecenia dotyczące zatok nie dotyczą ulic, na których zostały wydzielone specjalne pasy dla autobusów.

4. PRZESTRZENIE RUCHU I OBSŁUGI SAMOCHODÓW

A) UKŁAD ULIC UKŁADU PODSTAWOWEGO

• W „Studium...” wyznacza się przestrzeń umożliwiającą realizację podstawowego układu komunikacyjnego, który stanowią: autostrada, ulice ekspresowe, główne ruchu przyspieszonego, główne i zbiorcze, w tym przebiegające przez miasto drogi krajowe. Nie definiuje się układu obsługującego, tj. ulic lokalnych i dojazdowych. Szkielet układu ulicznego opiera się o trzy „ramy” uliczne:

- I - wokół centrum (symbol w studium: kG.1);
- II - wokół szeroko rozumianego śródmieścia (kGP.2);
- III - peryferyjna obwodnica miejska (kS.3);

W celu wykształcenia klasycznej II ramy nie wyklucza się prowadzenia dalszych analiz nad przebiegiem wschodniego ramienia ramy pod Małą, w tzw. Tunelu Maltańskim. Celem tych rozważań jest optymalne wykorzystanie pojemności komunikacyjnej układu drogowego miasta (np. poprzez umożliwienie zwiększenia płynności ruchu z uwzględnieniem przepraw mostowych).

- W ramach układu podstawowego wyróżnia się przebieg dróg zewnętrznych (krajowych i wojewódzkich). Docelowo tzw. Poznański Węzeł Drogowy (PWD) stanowią będą następujące ulice i trasy:
 - (kA) - miejski odcinek budowanej autostrady A-2 Berlin - Mińsk (międzynarodowa trasa E-30), stanowiący także docelowy przebieg drogi ekspresowej S-5 Gdańsk - Wrocław (międzynarodowa trasa E-261);
 - (kS.3) - „III rama” - planowana ulica ekspresowa, m.in. adaptująca fragmenty ulic Lutyckiej, Lechickiej, Bałtyckiej i Szwedzkiej - docelowe połączenie wszystkich dróg zewnętrznych w mieście, stanowiące fragmenty miejskich odcinków dróg krajowych nr 2 (Świecko - Terespol), nr 5 (Świecie - Bolków), nr 11 (Koło - Poznań), nr 42 (Poznań - Sieradz);
 - (kS.2) - ulica Jana Henryka Dąbrowskiego, istniejąca ulica ekspresowa od granicy miasta do III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi krajowej nr 2;
 - (kGP.4) - ulica Warszawska, od granicy miasta do III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi krajowej nr 2 (ulica główna ruchu przyspieszonego);
 - (kS.4) - ulica Głogowska, i planowana ul. Nowa Arciszewskiego, ulica ekspresowa od granicy miasta do III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi krajowej nr 5;
 - (kGP.3) - ulica Obornicka (od III ramy do ul. K. Kurpińskiego) oraz planowana ulica Nowa Obornicka i planowane obejście Suchego Lasu -- fragment miejskiego odcinka drogi krajowej nr 11 (ulica główna ruchu przyspieszonego);
 - (kS.1) - ulica Bolesława Krzywoustego - istniejąca ulica ekspresowa od granicy miasta do III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi krajowej nr 42 (fragment postulowanej drogi ekspresowej S-42);
 - (kG.22) - fragment drogi wojewódzkiej nr 184 (Wronki - Przeźmierowo) w Wielkim (droga klasy G);
 - (kG.3) - ulica Bukowska, od granicy miasta do III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi wojewódzkiej nr 307 Poznań - Buk - Bukowiec (ulica główna);
 - (kGP.1) - ulica Dolna Wilda, od granicy miasta do III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi wojewódzkiej nr 430 Poznań - Mosina (ulica główna ruchu przyspieszonego).

Opisany powyżej układ PWD może zostać zmieniony w przypadku przesądzenia przebiegającej przez ościenną gminy tzw. zewnętrznej obwodnicy Poznania, dla której niezbędne jest wykonanie studium wykonalności.

- Układ PWD, oprócz istniejących odcinków tras wymienionych wyżej, ponadto (etapowo) tworzą:
 - etapowa ulica główna ruchu przyspieszonego - nie adaptowane pod III ramę fragmenty ulic Lechickiej (docelowo: zbiorcza - kZ.1) i Bałtyckiej (docelowo: główna - kG.17) oraz Most Lecha (docelowo: fragment II ramy - kGP.2) - do czasu realizacji III ramy - fragmenty miejskiego odcinka drogi krajowej nr 2;
 - (kGP.2) - zachodnia, południowa i wschodnia część II ramy tj. ulice W. Witosa (od Serbskiej do Św. Wawrzyńca), Niestachowska, S. Żeromskiego, S. Przybyszewskiego, W. Reymonta, Hetmańska (od W. Reymonta do L. Zamenhofa), L. Zamenhofa, Jana Pawła II, Podwałe, planowana ulica Nowe Zawady - do czasu realizacji III ramy - fragmenty miejskich odcinków dróg krajowych nr 5 i 11 (ulica główna ruchu przyspieszonego);
 - (kGP.3) - ulica Wincentego Witosa (od Serbskiej do Lutyckiej) - do czasu realizacji III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi krajowej nr 11 (ulica główna ruchu przyspieszonego);
 - ulice: Krzysztofa Arciszewskiego (ulica główna ruchu przyspieszonego - kGP.7) oraz etapowo, jako ulice główne: Piotra Ściegiennego (kZ.2 - od ul. K. Arciszewskiego do Głogowskiej) i Głogowska (kZ.3 - od ul. P. Ściegiennego do planowanej ulicy Nowej Arciszewskiego) - do czasu realizacji III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi krajowej nr 5;
 - ulice: Zawady oraz Główna i Gnieźnieńska (kZ.4) - do czasu budowy trasy Nowe Zawady - fragment miejskiego odcinka drogi krajowej nr 5 (etapowo - ulica główna);
 - (kG.19) - ulica: Obornicka - od ul. K. Kurpińskiego do granicy miasta - do czasu realizacji nowego wylotu - fragment miejskiego odcinka drogi krajowej nr 11 (ulica główna, na odcinku między ulicami K. Kurpińskiego i K. Szymanowskiego - etapowo);
 - (kGP.6) - ulica Bolesława Krzywoustego, od II do III ramy - do czasu realizacji III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi krajowej nr 42 (ulica główna ruchu przyspieszonego);
 - (kZ.5) - ulica Gdyńska - do czasu realizacji III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi wojewódzkiej nr 196 Poznań - Wągrowiec (etapowo - ulica główna);
 - (kG.3) - ulica Bukowska, od III do II ramy - do czasu realizacji III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi wojewódzkiej nr 307 (ulica główna);
 - (kG.7) - ulica Dolna Wilda, od III do II ramy - do czasu realizacji III ramy - fragment miejskiego odcinka drogi wojewódzkiej nr 430 (ulica główna).

Oprócz ulic zaliczonych do węzła dróg zewnętrznych (PWD), układ podstawowy ulic tworzą:

Ulice główne ruchu przyspieszonego:

- (kGP.2) - północny fragment II ramy - ul. Serbska od Mostu Lecha do ul. W. Witosa;

- (kGP.5) - ulica Jana Henryka Dąbrowskiego, od III ramy do al. Polskiej i ul. Św. Wawrzyńca, od al. Polskiej do II ramy;
- (kGP.7) - planowana ulica Nowa Arciszewskiego, od III ramy do ul. P. Ściegiennego;

Ulice główne:

- (kG.1) - I rama, tj. ulice Przepadek, K. Pułaskiego, F. Roosevelta, Wiadukt Dworcowy, Towarowa, Królowej Jadwigi, Bolesława Krzywoustego (od Królowej Jadwigi do Ronda Rataje) oraz planowana tzw. północna tangenta, od ul. Podwale do ul. Przepadek; (uwaga: wschodni odcinek I ramy pokrywa się z przebiegiem II ramy po ulicach Jana Pawła II i Podwale);
- (kG.2) - planowana ulica do Kozichgłów, od ul. Bałtyckiej do granicy miasta;
- (kG.3) - ulica Bukowska, od II do I ramy;
- (kG.4) - planowana ulica Dolna Głogowska i ul. Głogowska, od ul. Hetmańskiej do I ramy;
- (kG.5) - planowana ulica Św. Wawrzyńca, od II do I ramy;
- (kG.6) - ulica Mieszka I, od II do I ramy;
- (kG.7) - ulica Dolna Wilda, od II do I ramy;
- (kG.8) - aleje Polska i Bułgarska, ulice Jugosłowiańska i E. Taczanowskiego oraz fragment ul. P. Ściegiennego (od E. Taczanowskiego do K. Arciszewskiego);
- (kG.9) - ulice Grunwaldzka - J. Zeylanda i fragment ul. Zwierzynieckiej (od ul. J. Zeylanda do I ramy);
- (kG.10) - planowana ulica „Nowe Kotowo” (od ul. Grunwaldzkiej; z wykorzystaniem fragmentu ul. Wołczyńskiej, do granicy Poznania z Luboniem);
- (kG.11) - ulica Opolska i planowana ulica „Nowa Opolska” (od granicy miasta do II ramy);
- (kG.12) - planowany odcinek ul. Serbskiej, od II do III ramy;
- (kG.13) - planowana ulica Romana Maya (od II ramy do ul. Minikowo);
- (kG.14) - ulice Żegrze i Chartowo;
- (kG.15) - ulica Hetmańska (od Ronda Starołęka do Ronda Żegrze i planowany odcinek do III ramy);
- (kG.16) - ulica Włodzimierza Majakowskiego (od II ramy do ul. Szwajcarskiej) i ul. Szwajcarska;
- (kG.18) - ulice Szelągowska, Naramowicka, planowana Nowa Naramowicka i Radojewo;
- (kG.20) - ulice Połabska i Umultowska (od II ramy do ul. H. Opieńskiego);
- (kG.21) - ulica „Nowa Maya” - planowana do obsługi ewentualnych terenów aktywności gospodarczej przy lotnisku „Krzyszyny” (od ul. Minikowo do ul. B. Krzywoustego);
- (kG.23) - ulice H. Opieńskiego i K. Szymanowskiego z planowanym wydłużeniem do ul. Obornickiej.

Tymczasowo (do czasu docelowej przebudowy ulic kS.3; kGP.3 i kG.20) funkcje ulicy głównej pełnić będzie ciąg ulic T. Szeligowskiego - Mieszka I (docelowo - ulica zbiorcza - symbol w „Studium...”: kZ.8). Inne ciągi pełniące tymczasowo funkcje ulic wyższej klasy wymieniono w tab. 2.

Ulice zbiorcze

Zasady kształtowania ulic zbiorczych powinny uwzględniać: ochronę przestrzeni, ochronę i obsługę funkcji terenów otaczających, bezpieczeństwo wszystkich pozostałych użytkowników ulicy, „bramkowanie” na wlotach do układu podstawowego.

Przebieg ulic zbiorczych nie powinien stanowić alternatywy dla ulic wyższych klas. Podane na rysunku planu przebiegi ulic projektowanych klasy zbiorczej należy traktować, jako orientacyjne, z możliwymi daleko idącymi korektami w opracowaniach uszczegóławiających i realizacyjnych. Podobne zmiany dopuszcza się także w stosunku do hierarchizacji ulic istniejących.

W obszarze opracowania planu miejscowego „Śródmieście”, z wyjątkiem tzw. Ringu Śródmiejskiego nie przewiduje się klasycznych (zgodnych z warunkami technicznymi) ulic zbiorczych. Przewiduje się natomiast wyznaczenie ulic z tzw. pasami ruchu płynnego. Rysunek „Studium...” ilustruje wstępną sieć takich ulic.

Pełną sieć ulic układu podstawowego wraz z ich klasyfikacją; postulowanymi przekrojami (ilości jezdni i pasów ruchu); orientacyjny zakres rozbudowy i większe obiekty inżynierskie definiuje tabela nr 2.

Tab.2 - WYKAZ ULIC UKŁADU PODSTAWOWEGO;

klasyfikacja; przekroje; zakres rozbudowy; większe obiekty inżynierskie

symbolika zastosowana w „Studium...”:

- kA - autostrada
- kS. - ulice ekspresowe
- kGP. - ulice główne ruchu przyspieszonego;
- kG. - ulice główne
- kZ. ulice zbiorcze
- kt. - trasy tramwajowe
- kd. - dworce miejskie

(oprócz klasy symbole zawierają numer identyfikujący ciąg komunikacyjny)

Symbole przekroji: 2/3 - dwie jezdnie po 3 pasy ruchu
 2/2 - dwie jezdnie po 2 pasy ruchu
 1/4 - jedna jezdnia czteropasowa
 1/2 - jedna jezdnia dwupasowa

Istniejące i projektowane węzły i obiekty wymienia się tylko przy ulicy wyższej klasy.

a)AUTOSTRADA

nazwa; odcinek	sym bol	przekrój	zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
A-2; odc. granica miasta - węzeł „Komorniki”	kA	2/2 (rezerwa pod 2/3)	w budowie węzeł „Komorniki” z ul. Głogowską (kS.4)
A-2; odc. węzeł „Komorniki” - węzeł „Dębina”	kA	2/2 (rezerwa pod 2/3)	w budowie lub projektowaniu: węzeł „Dębina” z ul. Dolna Wilda (kGP.1) oraz wiadukt pod ul. Opłotki (kZ.91); fragment odcinka - w granicach miasta Luboń
A-2; odc. węzeł „Dębina” - węzeł „Krzesiny”	kA	2/2 (rezerwa pod 2/3)	bud. i proj: most nad Wartą, wiadukty pod ul. Starołęcką (kZ.109), Ożarowską (kZ.108) i Pokrzywno (kZ.111) oraz wiadukt nad linią kol. P-ń - Kluczbork; planowany wiadukt pod proj. ul. Nowa Maya (kG.21)
A-2; odc. węzeł „Krzesiny” - gr. miasta	kA	2/2 (rezerwa pod 2/3)	w budowie: węzeł „Krzesiny” z ul. B. Krzywoustego (kS.1-kGP.8); projektowany wiadukt pod ul. Ostrowską (kZ.116) oraz estakada nad dol. Michałówki i ul. Gospodarską

b)ULICE EKSPRESOWE

nazwa; odcinek	sym bol	prze krój	zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
Krzywoustego B. odc. III rama - Szczepankowo	kS.1	2/3	istniejący wiadukt nad stacją P-ń Franowo oraz węzły „Szczepankowo” z ul. Ługańską (kZ.117) i Torową (kZ.111); „Franowo” z ul. kZ.103 oraz „Krzywoustego” (z III ramą - kS.3) - do rozbudowy
Krzywoustego B. odc. Szczepankowo - Krzesiny.	kS.1	2/2	projektowane węzły „Splawie” z ul. kZ.114 i kZ.113 oraz „Krzesiny” (z A-2)
Krzywoustego B. odc.Krzesiny - granica miasta; Dąbrowskiego J.H.	kS.1	2/2	proj. węzeł „Tarnowska” z ulicami kG.21 i kZ.116
	kS.2	2/2	odc. Lutycka - gr. miasta; z istniejącymi. węzłami „Krzyżowniki” z ul. Słupską - Wichrową (kZ.76; kZ.77) i „Smochowice” z ul. Santocką (kZ.74) oraz projektowaną rozbudową węzła „Lutycka” (z III ramą - kS.3)
III rama; odc. Obornicka - Naramowicka (ul. Lechicka)	kS.3	2/3	etapowo rozbudowa do 4 pasów ruchu; docelowo dobudowa drugiej jezdni; węzłów „Obornicka” (z ul. kGP.3); „Połabska” (z ul. kG.20) oraz wiaduktu nad ul. Piątkowską (kZ.26) i rozbudowa wiaduktu nad PST i ul. Mieszka i (kt.1+kZ.8).
III rama; odc. Naramowicka - Karolin	kS.3	2/2	nowa ulica z węzłem „Naramowicka” (z ul. kG.18) i mostem nad rz. Wartą i koleją Poznań Wsch.- Wągrowiec
III rama; odc. Karolin - Bogucin	kS.3	2/2	nowa ulica z węzłami „Gdyńska” (z ul.kZ.5) i „Janikowo” (z projektowaną ulicą do Kozichgłów - kG.2); projektowane wiadukty nad bocznica Karolin i ul. Janikowską oraz most nad rz. Główną
III rama; odc. Bogucin - Antoninek (ul. Bałtycka)	kS.3	2/2	proj. dobudowa drugiej jezdni; węzłów „Bogucin” z ul. Nową Bałtycką (kG.17) i „Antoninek1” z ul. Warszawską (kGP.4) oraz wiaduktów pod koleją (linie Poznań Wsch.- Inowrocław i Warszawa - Poznań)
III rama; odc. Antoninek - Kobylepole	kS.3	2/2	nowa ulica z węzłami „Antoninek2” (z ul. Radziwoja) i „Kobylepole” (z ul. W. Majakowskiego - kZ.20) oraz estakadami nad stawem Młyńskim i rz. Cybiną

nazwa; odcinek	sym bol	prze krój	zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
III rama; odc. Kobylepole - Browar	kS.3	2/2	nowa ulica z węzłem „Browar” (z ul. Szwajcarską - kG.16) i wiaduktem pod bocznkami kolejowymi i terenem byłego ZNTK
III rama; odc. Browar - Krzywoustego (ul. Szwedzka)	kS.3	2/2	proj. dobudowa drugiej jezdni; budowa wiaduktu nad proj. trasą tramwajową kt.13 i rozbudowa węzła „Krzywoustego” (z ul.KS.1 - KGP.6)
III rama; odc. Krzywoustego - Starołęka	kS.3	2/2	nowa ulica z węzłami „Hetmańska” (proj. ulica kG.15) i „Maya” (proj. ulica kG.13) oraz wiaduktem pod ul. Dziadoszańską i Warowną
III rama; odc. Starołęka - Dolna Wilda	kS.3	2/3	nowa ulica z wiaduktem pod boczniką Starołęka i ul. Starołęcką oraz mostem nad rz. Wartą i węzłem „Dolna Wilda” (z ul.kGP.1 - kG.11); wymaga likwidacji bocznicy od stacji P-ń Starołęka
III rama; odc. Dolna Wilda - Zatorze	kS.3	2/3	nowa ulica z węzłem „Zatorze” z planowaną ul. Nową Opolską (kG.11); wiaduktem nad i pod koleją (linie P-ń - Kluczbork; P-ń - Wrocław) oraz pod ulicą 28 VI 1956; z trasą tramwajową (kt.12)
III rama; odc. Zatorze - Górczyn	kS.3	2/3	nowa ulica z węzłem „Górczyn” z planowaną ul. Nową Arciszewskiego (kS4-kGP.7); wiaduktem pod koleją (linia P-ń - Kunowice) i ul. Głogowską (kZ.3); wymaga likwidacji bocznicy (tzw. torów staroberlińskich)
III rama; odc. Górczyn - Grunwaldzka	kS.3	2/3	nowa ulica z węzłami „Promienista” (z ul.kZ.84) i „Grunwaldzka” (kG.9 i trasą tramwajową kt.23) oraz wiaduktem pod ul. Bełchatowską; wymaga likwidacji bocznicy wzdłuż ul. Górniczej
III rama; odc. Grunwaldzka - Wola	kS.3	2/3	nowa ulica z węzłami „Edwardowo” z ul. Bukowską (kG.3) i „Lutycka” z ul. J.H. Dąbrowskiego (kS.2 - kGP.5) oraz wiaduktem pod ul. Kamiennogórską; Wałbrzyską; Strzegomską, proj. Przełot (kZ.70) i ew. pod elementami drogowymi lotniska „Ławica”
III rama; odc. Wola - Strzeszyn (ul. Lutycka)	kS.3	2/3	etapowo rozbudowa do 4 pasów ruchu; docelowo dobudowa drugiej jezdni; rozbudowa węzła „Koszalińska” (z ul.kZ.61); budowa wiaduktu pod ul. Sytkowską (kZ.71), koleją P-ń - Szczecin i ul. Karpacką i mostku nad rz. Bogdanką
III rama; odc. Strzeszyn - Obornicka (ul. Lutycka)	kS.3	2/3	etapowo rozbudowa do 4 pasów ruchu; docelowo dobudowa drugiej jezdni; budowa węzła „Serbska” (z ul.kG.12); oraz wiaduktu nad koleją P-ń - Piła; przyległą boczniką i ul. Szczawnicką (kZ.53)
Nowa Arciszewskiego; odc. węz. Górczyn - Głogowska	kS.4	2/2	proj. połączenie ul. Głogowskiej z proj. III ramą; z wiaduktem pod koleją P-ń - Kunowice i projektowanym odcinkiem ul. J. Hallera (kZ.96)
Głogowska; odc. Nowa Arciszewskiego - Ostatnia	kS.4	2/2	proj. rozbudowa jezdni do trzech pasów ruchu i budowa jezdni zbiorczych
Głogowska odc. Ostatnia - gr. miasta	kS.4	2/2	proj. dobudowa drugiej jezdni oraz budowa węzłów „Kopanina” z ul. Ostatnią (kZ.95), „Kotowo” z planowaną ul. Nowe Kotowo (kG.10) oraz „Komorniki” (z A-2 i proj. ul. Oplotki - kZ.91); możliwość rezygnacji z dobudowy pasów awaryjnych

Uwaga: Dla wschodniego i zachodniego odcinka III ramy w pierwszej kolejności należy przystąpić do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W szczególności dla obszarów konfliktowych należy przeanalizować alternatywny przebieg trasy.

Uwaga: szczegółowe, techniczne rozwiązania sposobów przebiegów III, II i I ramy powinny uwzględniać maksymalną ochronę terenów (funkcji) wymagających ochrony.

c) ULICE GŁÓWNE RUCHU PRZYSPIESZONEGO

nazwa	sym- bol	prze- krój	odcinek; zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
Dolna Wilda	kGP.1	2/2(2/3)	odc.A-2 - III rama (kS.3) - projektowana dobudowa drugiej jezdni; zalecana rezerwa pod trzecie pasy ruchu na obu jezdniach
II rama; Rondo Starołęka	kGP.2		proj. rozbudowa do minimum 3 pasów ruchu na obwodzie i 4 na wlotach; ew. przebudowa na „pararondo”
II rama; Zamenhofa L.	kGP.2	2/3	proj. rozbudowa obu jezdni do trzech pasów ruchu
II rama; Rondo Rataje	kGP.2		proj. rozbudowa do minimum 3 pasów ruchu na obwodzie i 4 na wlotach
II rama; Jana Pawła II	kGP.2	2/3	proj. rozbudowa obu jezdni do trzech pasów ruchu
II rama; Rondo Śródka	kGP.2		proj. rozbudowa do minimum 4 pasów ruchu na kierunku II ramy
II rama; Podwale	kGP.2	2/3	proj. rozbudowa obu jezdni do trzech pasów ruchu; proj. budowa węzła „Zawady” (z I ramą)
II rama; Nowe Zawady	kGP.2	2/3	proj. połączenie ul. Podwale z Mostem Lecha i wiadukt pod koleją P-ń - Warszawa oraz most nad rz. Główną; do czasu realizacji funkcję ulicy G pełnić będzie istniejąca ulica Zawady
II rama; Most Lecha	kGP.2	2/3(2/2)	istniejące mosty nad rz. Wartą
II rama; Serbska	kGP.2	2/3(2/2)	istniejący wiadukt nad PST (kt1); ew. rozbudowa jezdni do trzech pasów ruchu
II rama; rondo Serbska - Murawa	kGP.2		proj. rozbudowa do minimum 3 pasów ruchu na obwodzie i 4 na wlotach
II rama; Witosa W.	kGP.2	2/3	odc. od węz. „Winiary” z ul. Serbską (kGP.2 - kG.12) do węz. „Gołęcin” z ul. Wojska Polskiego (kZ.63); wraz z wymienionymi węzłami
II rama; Niestachowska	kGP.2	2/3(2/2)	istniejące wiadukty pod koleją P-ń - Szczecin i P-ń - Piła
II rama; Żeromskiego S.	kGP.2	2/3(2/2)	proj. rozbudowa obu jezdni do trzech pasów ruchu
II rama; Przybyszewskiego St.	kGP.2	2/3(2/2)	proj. rozbudowa jezdni do trzech pasów ruchu (po likwidacji trasy tramwajowej, z zachowaniem istniejącej alei)
II rama; Rondo S. Przybyszewskiego	kGP.2		proj. rozbudowa do minimum 3 pasów ruchu na obwodzie
II rama; Reymonta Wł.	kGP.2	2/3(2/2)	proj. rozbudowa jezdni do trzech pasów ruchu
II rama; Hetmańska	kGP.2	2/3(2/2)	istniejące obiekty: „Traugutta” pod koleją, „Przemysła” nad rz. Wartą; „Wilda” - węzeł z ul. Dolna Wilda (kG.7); wiadukt nad ul. Droga Dębińska
Witosa W.	kGP.3	2/3	istniejący odcinek od węz. „Serbska” (z kGP.2 - kG.12) do proj. węz. „Obornicka” (z III ramą - kS.3)
Obornicka	kGP.3	2/3	odc. Lechicka (kS.3) - ul. K. Kurpińskiego (kZ.31) - proj. rozbudowa do przekroju 2/3
Nowa Obornicka	kGP.3	2/3	proj. nowe połączenie wraz z ew. węzłami „Kurpińskiego” (z kZ.31) i „Szymanowskiego” (z kG.23) i wiaduktem pod ul. M. Jaroczyńskiego
Wylot do Piły	kGP.3	2/2	ew. nowy wylot - obejście Suchego Lasu; z wiaduktem pod i nad koleją w rejonie stacji P-ń Piątkowo
Warszawska	kGP.4	2/2	istniejący wiadukt nad koleją P-ń - Warszawa
Dąbrowskiego J.H.	kGP.5	2/2	istniejące węzły „Przelot” (z ulicą kZ.70) i „Ogrody” (z al. Polską - kG.8.)
Św. Wawrzyńca	kGP.5	2/2	istniejący odc. al. Polska (kG.8) - ul. Niestachowska (kGP.2)
Krzywoustego B.	kGP.6	2/3	odc. Rondo Rataje (kGP.2) - węzeł „Krzywoustego” (z III ramą - kS.3); istniejąca estakada i węzeł „Żegrze” z ul. Żegrze - Chartowo (kG.14)

nazwa	sym- bol	prze- krój	odcinek; zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
Arciszewskiego K.	kGP.7	2/2	ulica istniejąca
Nowa Arciszewskiego	kGP.7	2/2	proj. przedłużenie od ul. P. Ściegiennego (kG.8 - kZ.2) do węzła „Górczyn” z III ramą (kS.3)

d) ULICE GŁÓWNE

nazwa	sym- bol	prze- krój	odcinek; zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
I rama; Krzywoustego B.	kG.1	2/3(2/2)	odc. R. Rataje (kGP.3) - Most Królowej. Jadwigi; proj. rozbudowa jezdni do 3 pasów ruchu
I rama; Królowej Jadwigi	kG.1	2/3(2/2)	fragmentami rozbudowa jezdni do 3 pasów ruchu; istniejący most nad rz. Wartą
I rama; Towarowa	kG.1	2/3(2/2)	ewentualna rozbudowa jezdni do 3 pasów ruchu
I rama; Most Dworcowy	kG.1	2/3(2/2)	istniejące wiadukty nad stacją kolejową P-ń Główny
I rama; Roosevelta F.	kG.1	2/3(2/2)	ewentualna rozbudowa jezdni do 3 pasów ruchu
I rama; Rondo Kaponiera	kG.1		skrzyżowanie istniejące
I rama; Pułaskiego K.	kG.1	2/3(2/2)	proj. rozbudowa do minimum 4 pasów ruchu; istniejący wiadukt pod koleją P-ń - Szczecin (do ew. rozbudowy)
I rama; Przepadek	kG.1	2/3(2/2)	proj. rozbudowa wiaduktu pod koleją P-ń - Warszawa
I rama; tangenta północna	kG.1	2/3(2/2)	proj. fragment I ramy w tym mosty i wiadukty: nad rz. Cybiną, kanałem ulgi rz. Warty; rz. Wartą; ul. Garbary (kZ.9), i al. Niepodległości; likwidacja funkcji technicznych stacji Garbary
Projektowana	kG.2	2/2	nowa ulica do Kozichgłów z wiaduktem nad linią kolejową Zieliniec - Kiekrz
Bukowska	kG.3	2/2	odc. gr. miasta - ul. S. Przybyszewskiego (kGP.2); proj. dobudowa drugiej jezdni
Bukowska	kG.3	1/2	odc. ul. S. Przybyszewskiego (kGP.2) - ul. J. Zeylanda (kG.9); proj. rozbudowa między ul. S. Przybyszewskiego i Polną
Bukowska	kG.3	2/2	odc. ul. J. Zeylanda (kG.9) - ul. F. Roosevelta (kG.1)
Głogowska	kG.4	2/2	odc. Most Dworcowy(kG.1) - proj. ul. Dolna Głogowska(kG.4)
Dolna Głogowska	kG.4	2/2	proj. nowa ulica z wiaduktem nad przedłużeniem ul. Kanałowej; zalecana likwidacja bocznicy do MTP; do czasu realizacji funkcję ulicy G pełnić będzie ul. Głogowska, odcinek od MTP do ul. Hetmańskiej (kGP.2)
Św. Wawrzyńca	kG.5	2/2	odc. ul. Niestachowska - ul. K. Pułaskiego - proj. nowa ulica z wiaduktami pod koleją P-ń - Szczecin i PST (kt.1);
Księcia Mieszka I	kG.6	2/2(1/4)	odc. Serbska (kGP.2) - ul. K. Pułaskiego (kG.1); proj. dobudowa drugiej jezdni przy połączeniu z I ramą (kG.1)
Dolna Wilda	kG.7	2/2	odc. ul. Królowej Jadwigi (kG.1) - ul. Piastowska; proj. dobudowa drugiej jezdni
Polska	kG.8	2/2	proj. dobudowa drugiej jezdni
Bułgarska	kG.8	2/2	projektowana dobudowa drugiej jezdni
Jugosłowiańska	kG.8	2/2	ulica istniejąca
Taczanowskiego E.	kG.8	2/2(1/4)	ulica istniejąca; ew. rozbudowa wlotu na skrzyżowanie z ul. Promienistą (kZ.84)
Ściegiennego P.	kG.8	2/2(1/4)	odc. ul. Promienista (kZ.84) - ul. K. Arciszewskiego (kGP.7); proj. rozbudowa do 4 pasów ruchu
Grunwaldzka	kG.9	2/2	proj. druga jezdnia na odc. od III ramy (kS.3) do granicy miasta; proj. połączenie z ul. Wołczyńską (kG.10) wiaduktem nad koleją (Kunowice - P-ń) i proj. ul. Szarotkową (kZ.78)
Zeylanda J.	kG.9	1/4	proj. przebudowa skrzyżowania z ul. Bukowską (kG.3)

nazwa	sym- bol	prze- krój	odcinek; zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
			i Grunwaldzką (kG.9)
Zwierzyniecka	kG.9	2/2	odc. ul. J. Zeylanda (kG.9) - Rondo Kaponiera (kG.1)
Wołczyńska	kG.10	2/2(1/4)	proj. rozbudowa i połączenie z ul. Grunwaldzką (kG.9) wiaduktem nad koleją (Kunowice - P-ń)
Nowe Kotowo	kG.10	2/2	proj. połączenie od ul. Wołczyńskiej (kG.10) do Lubonia poprzez węzeł „Kotowo” z ul. Głogowską (kS.4)
Opolska	kG.11	2/2	proj. dobudowa drugiej jezdni i wiadukt nad proj. wykopem ul. Czechosłowackiej (kZ.101)
Nowa Opolska	kG.11	2/2(1/4)	proj. połączenie ul. Hetmańskiej (kGP.2) z Czechosłowacką (kZ.101); wiadukt pod linią kolejową Kunowice - Pń (do poszerzenia) i nad łącznicą Górczyn - Starołęka (istniejący); do czasu realizacji funkcję ulicy G pełnić będzie ul. Głogowska, odcinek od ul. Hetmańskiej (kGP.2) do ul. Krzywej (kZ.100)
Serbska	kG.12	2/2	proj. połączenie ul. W. Witosa (kGP.2 - kGP.3) z ul. Lutycką (III ramą - kS.3)
Maya R.	kG.13	2/2	proj. rozbudowa i wydłużenie do ul. Minikowo (kZ.107), z wiaduktem nad koleją P-ń - Kluczbork
Chartowo	kG.14	2/2	istniejące wiadukty nad trasami tramwajowymi (kt.13 i kt.25)
Żegrze	kG.14	2/2	
Hetmańska	kG.15	2/2	odc. R. Starołęka (kGP.2) - III rama (kS.3); istniejąca estakada i projektowane przedłużenie do III ramy (kS.3)
Majakowskiego W.	kG.16	1/4	odc. ul. Jana Pawła II (kGP.2)- Chartowo (kG.14); proj. modernizacja
Majakowskiego W.	kG.16	2/2	odc. Chartowo (kG.14) - Szwajcarska (kG.16)
Szwajcarska	kG.16	2/2	
Bałtycka	kG.17	1/4	odc. Most Lecha (kGP.2) - proj.ul.kG.2 do Kozichgłów
Nowa Bałtycka	kG.17	2/2	proj. przeniesienie fragmentu ul. Bałtyckiej przy węźle z III ramą (kS.3); proj. most nad rz. Główną
Szelągowska	kG.18	2/2(1/4)	proj. rozbudowa do 4 pasów ruchu
Naramowicka	kG.18	2/2	odc. Lechicka (kS.3) - Serbska (kGP.2); proj. dobudowa drugiej jezdni
Nowa Naramowicka	kG.18	2/2	proj. odc. Lechicka (kS.3) - Miętowa (kZ.39); fragmentami wykorzystujący istniejącą ulicę; proj. wiadukt pod koleją Zieliniec - Kiekrz
Naramowicka	kG.18	1/2	odc. ul. Miętowa (kZ.39)- ul. F. Jaśkowiaka (kZ.40)
Radojewo	kG.18	1/2	w ciągu ulicy projektowane obejście zabudowy Radojewo
Obornicka	kG.19	1/2	odc. od projektowanego. przedłużenia. ul. K. Szymanowskiego (kG.23) do granicy miasta; ew. rozbudowa do 4 pasów ruchu i drugi wiadukt nad koleją Zieliniec - Kiekrz
Połabska	kG.20	2/2	dobudowa drugiej jezdni na brakującym odcinku
Umultowska	kG.20	2/2	odc. Lechicka (kS.3) - ul. H. Opieńskiego (kG.23); proj. dobudowa drugiej jezdni
Nowa Maya	kG.21	2/2	ulica projektowana; potrzebna wyłącznie w przypadku aktywizacji terenów między A-2 i lotniskiem Krzesiny
dr. nr 184	kG.22	1/2	odcinek miejski drogi wojewódzkiej Wronki - Przeźmierowo
Szymanowskiego K.	kG.23	2/2	istniejący wiadukt nad PST (kt1); projektowana dobudowa drugiej jezdni i przedłużenie do ul.Obornickiej (kG.19)
Opieńskiego H.	kG.23	2/2	ulica istniejąca

e) ULICE ZBIORCZE

Uwaga: w obszarze opracowywanego planu „Śródmieście” z wyjątkiem tzw. „RINGU”, nie wyznacza się ulic zbiorczych; natomiast rysunek „Studium...” ilustruje wstępną sieć tzw. ulic ruchu płynnego

nazwa	sym-bol	prze-krój	odcinek; zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
Lechicka	kZ.1	1/4	odc. Serbska (kGP.2) - Naramowicka (kG.18); etapowo - klasa GP
Ściegiennego P.	kZ.2	2/2	odc. ul. K. Arciszewskiego (kGP.7) - ul. Głogowska (kZ.3); etapowo - klasa G
Głogowska	kZ.3	2/2	odc. Krzywa (kZ.100) - ul. J. Hallera (kZ.96); istniejący wiadukt nad koleją (Kunowice - P-ń); etapowo - klasa G
Główna	kZ.4	1/2	etapowo - klasa G; projektowane przedłużenie do Nowych Zawad (kGP.2)
Gnieźnieńska	kZ.4	1/2	etapowo - klasa G
Gdyńska	kZ.5	1/2	etapowo - klasa G; proj. wiadukt nad linia kolejową Pń Wschód - Wągrowiec
Niepodległości Al.	kZ.6	1/2; 1/4	RING - j. zewnętrzna, docelowo - jednokierunkowa
Na Podgórniku	kZ.6	1/2	RING - proj. j. zewnętrzna; jednokierunkowa
Szyperska	kZ.6	1/2	RING - proj. j. zewnętrzna; odc. Garbary (kZ.6) - ul. E. Estkowskiego (kZ.10); jednokierunkowa
Projektowana	kZ.6	1/2	RING - proj. j. zewnętrzna; jednokierunkowa; druga jezdnia ul. Ewangelickiej (kZ.7)
Projektowana	kZ.6	1/2	RING - proj. j. zewnętrzna; jednokierunkowa; druga jezdnia ul. Kazimierza W. (kZ.7)
T. Kościuszki	kZ.7	1/2	RING - j. wewnętrzna; jednokierunkowa
Północna	kZ.7	1/2	RING - j. wewnętrzna; jednokierunkowa
Garbary	kZ.7	1/2; 1/4	odc. ul. Północna (kZ.7) - ul. Woźna; RING - j. wewnętrzna; docelowo jednokierunkowa; etapowo - klasa G
Ewangelicka	kZ.7	1/2	RING - .proj. j. wewnętrzna; jednokierunkowa
Kazimierza Wielkiego	kZ.7	1/2	RING - j. wewnętrzna; jednokierunkowa
Krakowska	kZ.7	1/2	RING - j. wewnętrzna; jednokierunkowa
Szeligowskiego T.	kZ.8	1/2; 2/2	odc. ul. K. Szymanowskiego (kG.23) - ul. K. Kurpińskiego (kZ.31); etapowo - klasa G
Księcia Mieszka I	kZ.8	1/2; 2/2	odc. ul. K. Kurpińskiego (kZ.31) - Serbska (kGP.2); etapowo - klasa G
Garbary	kZ.9	1/4	odc. Armii Poznań - Północna (kZ.7); etapowo - klasa G; proj. rozbudowa do 4 pasów ruchu
Estkowskiego E.	kZ.10	2/2	etapowo - klasa G
Wyszyńskiego Prymasa S.	kZ.10	2/2	etapowo - klasa G; istniejące mosty B.Chrobrego i Mieszka I nad Wartą i Cybiną.
Piłsudskiego J.	kZ.11	2/2	
Kurlandzka	kZ.12	1/2	istn. wiadukt nad ul. B. Krzywoustego (kGP.6)
Bobrzańska	kZ.13	1/2	
Wiatraczna	kZ.14	1/2	
Inflancka	kZ.15	1/2; 2/2	jezdnie jak w stanie istniejącym
Piaśnicka	kZ.16	1/2	
„Pierścień Łaciny”	kZ.17	1/2	projektowana ulica w obszarze „Łacina”
Kaliska	kZ.17a	1/2	docelowo - jednokierunkowa
Projektowana	kZ.17b	1/2	projektowana ulica w obszarze „Łacina”
Projektowana	kZ.17c	1/2	projektowana ulica w obszarze „Łacina”
Katowicka	kZ.17d	1/2	projektowana ulica w obszarze „Łacina”
Milczańska	kZ.18	1/2	projektowana ulica w obszarze „Łacina”
Piaseckiego E.	kZ.19	1/2	łącznik Kurlandzka (kZ.12) - Szwajcarska (kG.16)
Majakowskiego W.	kZ.20	1/2	odc. Szwajcarska (kG.16) - Nowa Piwna (kZ.121)
Winogrody	kZ.21	1/2	

nazwa	sym- bol	prze- krój	odcinek; zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
Murawa	kZ.22	2/2; 1/2	
Słowiańska	kZ.23	1/2	istniejący wiadukt nad PST (kt1);
Szydłowska	kZ.24	1/2	proj. połączenie z ul. Wojska Polskiego (kZ.63)
Maczka S.	kZ.25	1/2	
Piątkowska	kZ.26	1/2	proj. tunel pod III ramą (kS.3)
Wojciechowskiego Z.	kZ.27	1/2	
Jaroczyńskiego M.	kZ.28	1/2	
Stróżyńskiego F.	kZ.29	1/2	
Projektowana	kZ.30	1/2	projektowane przedłużenie ul. F. Stróżyńskiego (kZ.30) do Umultowskiej (kZ.34)
Kurpińskiego K.	kZ.31	1/2; 2/2	istniejący wiadukt nad PST (kt1); projektowane przedłużenie do ul. Strzeszyńskiej (kZ.52)
Wiechowicza S.	kZ.32	2/2	
Stroińskiego B.	kZ.33	2/2; 1/2	proj. przedłużenie do Naramowickiej (kG.18)
Umultowska	kZ.34	2/2	odc. ul. H. Opieńskiego (kG.23) - Dzięgielowa (kZ.35); proj. dobudowa drugiej jezdni
Dzięgielowa	kZ.35	1/2	
Mateckiego T.	kZ.36	1/2	proj. wiadukt nad koleją (Zieliniec - Kiekrz) i dojazd do ul. Morasko
Morasko	kZ.36	1/2	
Rubież	kZ.37	1/2	istn. wiadukt pod koleją (Zieliniec - Kiekrz)
Nadwarciańska	kZ.38	1/2	odcinkami - projektowana
Miętowa	kZ.39	1/2	
Jaśkowiaka F.	kZ.40	1/2	
Meteorytowa	kZ.41	1/2	
Czekalskie	kZ.45	1/2	odc. ul. Mogileńska (kZ.46) - Krańcowa (kZ.47)
Mogileńska	kZ.46	1/2	odc. Warszawska (kGP.4) - Czekalskie (kZ.45)
Krańcowa	kZ.47	1/2	proj. wiadukt nad stacją kolejową Poznań Wschód
Jasielska	kZ.51	1/2	
Strzeszyńska	kZ.52	1/2	odc. od ul. Sucholeskiej (kZ.62) do proj. przedłużenia ul. K. Kurpińskiego (kZ.31); ew. przedłużenie ulicy do nowego wylotu do Piły (kGP.3)
Szczawnicka	kZ.53	1/2	
Druskienicka	kZ.53	1/2	
Projektowana	kZ.54	1/2	projektowane połączenie III ramy (węz. Serbska - kS.3) z ul. Strzeszyńską (kZ.52)
Szarych Szeregów	kZ.55	1/2	
Koszalińska	kZ.61	1/2	projektowana korekta przebiegu w Psarskiem
Psarskie	kZ.61	1/2	
Biskupińska	kZ.62	1/2	odc. Koszalińska (kZ.61) - ul. Sucholeska (kZ.62)
Sucholeska	kZ.62	1/2	nowy przebieg; proj. wiadukty nad liniami kolejowymi P-ń - Piła i Zieliniec - Kiekrz
Wojska Polskiego	kZ.63	1/2; 2/2	
Podolańska	kZ.64	1/2	
Literacka	kZ.65	1/2	projektowane przedłużenie do Biskupińskiej (kZ.62)
Dąbrowskiego J.H.	kZ.69	1/2	odc. al. Polska (kG.8) - ul. S. Żeromskiego (kGP.2)
Przełot	kZ.70	1/2	projektowane przedłużenie do ul. Bukowskiej (kG.3)
Sianowska	kZ.71	1/2	odc. ul. Santocka (kZ.74) - ul. Słupska (kZ.76)
Sytkowska	kZ.72	1/2	
Chodzieska	kZ.73	1/2	
Santocka	kZ.74	1/2	
Człuchowska	kZ.74	1/2	
Polanowska	kZ.74	1/2	odc. Człuchowska (kZ.74) - Santocka (kZ.74)
Chojnicka	kZ.75	1/2	
Słupska	kZ.76	1/2	
Wichrowa	kZ.77	1/2	

nazwa	sym- bol	prze- krój	odcinek; zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
Szarotkowa	kZ.78	1/2	proj. połączenia z Miśnieńską (kZ.90) i Malwową (kZ.79)
Malwowa	kZ.79	1/2	
Złotowska	kZ.80	1/2	
Brzechwy J.	kZ.81	1/2	
Leśnych Skrzatów	kZ.82	1/2	
Projektowana	kZ.83	1/2	projektowane połączenie ul.J.Brzechwy (kZ.81) z ul.Bukowską (kG.3)
Promienista	kZ.84	1/2; 2/2	
Marcelińska	kZ.85	1/2	odc. ul. Bułgarska (kG.8) - ul. S. Przybyszewskiego (kGP.3)
Grochowska	kZ.86	1/2; 2/2	odc. ul. Grunwaldzka (kG.9) - ul. W. Reymonta (kGP.2)
Krauthoffera J.	kZ.87	1/2	
Palacza M.	kZ.87	1/2	
Dmowskiego R.	kZ.88	1/2	odc. na pld. od ul. Hetmańskiej (kGP.2); proj. przedłużenie do ul. Drużynowej (kZ.100)
Kasprzaka M.	kZ.89	1/2	odc. ul. Hetmańska (kGP.2) - ul M.Palacza (kZ.87)
Wieruszowska	kZ.90	1/2	
Miśnieńska	kZ.90	1/2	proj. przesunięcie ulicy ze względu na rozbudowę linii kolejowej (tory dla kolei szybkiej)
Oplotki	kZ.91	1/2	projektowane wiadukty nad A-2 i ul. Głogowską (kS.4)
Projektowana	kZ.92	1/2	projektowane połączenie od ul. Głogowskiej (kS.4) do ul. Sycowskiej (kZ.93)
Sycowska	kZ.93	1/2	
Wołowska	kZ.94	1/2	
Rybnicka	kZ.94	1/2	
Opawska	kZ.94	1/2	
Nowosolska	kZ.94	1/2	
Ostatnia	kZ.95	1/2	
Bohaterów Westerplatte	kZ.95	1/2	
Jesionowa	kZ.95	1/2	
Hallera J.	kZ.96	1/2	projektowane połączenie do ul. Czechosłowackiej (kZ.101)
Kołtąja H.	kZ.97	1/2	
Górecka	kZ.98	1/2	odc. Czechosłowacka (kZ.101) - Jesionowa (kZ.95)
28 Czerwca 1956	kZ.99	1/2	odc. Czechosłowacka (kZ.101) - Dolna Wilda (kGP.1)
Krzywa	kZ.100	1/2; 1/4	projektowane przedłużenie do ul. Drużynowej (kZ.100)
Drużynowa	kZ.100	1/2; 2/2	proj. połączenie z ul. Nową Opolską (kG.11)
Czechosłowacka	kZ.101	1/2	proj. wiadukt (tunel) pod ul (kG.11), linią kolejową P-ń - Wrocław;, ul.28 VI 1956 (kZ.99) i proj. trasą tramwajową (kt.12)
Unii Lubelskiej	kZ.102	1/2	proj. połączenie z ul (kZ.105)
Projektowana	kZ.103		projektowane połączenie węzła Franowo (kS.1) ze Starołęka Małą
Hetmańska	kZ.104	2/2	projektowane przedłużenie do kZ.103
Obodrzycka	kZ.105	1/2	odc. od ul.Fortecznej (kZ.105) do proj. wydłużenia ul. Unii Lubelskiej (kZ.102)
Forteczna	kZ.105	1/2	odc. od ul. R. Maya (kG.13) do ul. Obodrzyckiej (kZ.105)
Św. Antoniego	kZ.106	1/2	
Minikowo	kZ.107	1/2	
Ożarowska	kZ.108	1/2	projektowane przedłużenie do ul. Głuszyna; bud. wiadukt nad A-2 (kA)
Starołęcka	kZ.109	1/2	odc. ul. Św. Antoniego (kZ.106) - gr. miasta
Głuszyna	kZ.110	1/2	
Torowa	kZ.111	1/2	

nazwa	sym-bol	prze-krój	odcinek; zakres rozbudowy; węzły i większe obiekty inżynierskie
Pokrzywno	kZ.111	1/2	
Jarosławska	kZ.111	1/2	
Gospodarska	kZ.112	1/2	odc. ul. Szczepankowo (kZ.117) - ul. Spławie (kZ.113)
Spławie	kZ.113	1/2	
Sanocka	kZ.114	1/2	projektowane przedłużenie do ul. Spławie (kZ.113), poprzez węzeł z ul. B. Krzywoustego (kS.1)
Michałowo	kZ.115	1/2	
Ostrowska	kZ.116	1/2	odc. Ługańska (kZ.17) - Tarnowska(kZ.116)
Tarnowska	kZ.116	1/2	istn. wiadukt nad ul. B. Krzywoustego (kGP.8) i projektowane połączenie do ul. Nowa Maya (kG.21)
Ługańska	kZ.117	1/2	
Szczepankowo	kZ.117	1/2	
Bobrownicka	kZ.118	1/2	
Darżyńska	kZ.118	1/2	projektowane nowe połączenie do ul. Kobylepole (kZ.105)
Projektowana	kZ.119	1/2	projektowane połączenie od węzła .Szczepankowo (kS.1) do - Darzyboru
Kobylepole	kZ.120	1/2	
Nowa Piwna	kZ.121	1/2	projektowane nowe połączenie ul. W. Majakowskiego (kZ.20) - ul. Kobylepole (kZ.120)

B) ULICE UKŁADU OBSŁUGUJĄCEGO

Układ obsługujący stanowią ulice lokalne i dojazdowe. Ich sieć powinny określać odrębne opracowania. Wyklucza się wyznaczanie ulic dojazdowych w sposób umożliwiający przejazdy tranzytowe względem obszaru ograniczonego przez najbliższe ulice układu podstawowego. Na ulicach lokalnych taki tranzyt dopuszczalny jest w wyjątkowo uzasadnionych przypadkach. Przebieg ulic lokalnych nie powinien stanowić alternatywy dla przejazdów samochodowych po ulicach układu podstawowego.

C) SKRZYŻOWANIA.

Skrzyżowania należy organizować w sposób zwarty i czytelny dla użytkowników ruchu, z organizacją ruchu zgodną z przyjętymi niniejszym „Studium...” zasadami kształtowania systemu i strefowania polityki komunikacyjnej. O ile warunki terenowe na to pozwalają, skrzyżowania na ulicach głównych i głównych ruchu przyspieszonego powinny być organizowane w sposób maksymalnie dostosowany do występującego i ewentualnie prognozowanego popytu. Nie dotyczy to skrzyżowań ulic głównych doprowadzających ruch do „I ramy” (kG.1), których parametry powinny wynikać z zachowania równowagi między ich przepustowością, a przepustowościami ulic wewnętrznych i liczbą miejsc parkingowych w obszarze centralnym strefy śródmiejskiej.

D) ORGANIZACJA RUCHU. STREFY RUCHU USPOKOJONEGO.

Przyjmuje się, że zasady organizacji ruchu, przyjęte zostaną odrębnymi uchwałami, zgodnie z przyjętymi niniejszym „Studium...” zasadami kształtowania systemu i strefowania polityki komunikacyjnej. Organizacja ruchu w obszarze śródmiejskim powinna być podporządkowana zasadzie zachowania równowagi między liczbą miejsc parkingowych w rejonie oraz akceptowanymi przepustowościami ulic wewnętrznych i doprowadzających ruch do rejonu. Organizacja ruchu w pozostałych obszarach miasta powinna w maksymalnym stopniu być dostosowywana do występującego i ewentualnie prognozowanego popytu, z zachowaniem priorytetów dla transportu publicznego i ograniczeń w strefach ruchu uspokojonego. Przyjmuje się, że w mieście zostaną wdrożone systemy monitorowania, sterowania i prognozowania, uwzględniające przyjmowane niniejszym „Studium...” preferencje w ruchu ulicznym.

Przyjmuje się, że strefy ruchu uspokojonego zostaną zorganizowane w centrum miasta (wewnątrz „ringu”) oraz w śródmiejskich częściach Jeżyc, Grunwaldu i Wildy (w rejonach pomiędzy ulicami głównymi, I i II ramą. Granice i formy organizacyjne uspokojenia określone zostaną specjalnymi projektami zatwierdzanymi przez organ wskazany przez Zarząd Miasta. Zaleca się uspokajanie ruchu poprzez ruch jednokierunkowy oraz metody „30km/h”, „pawiment”, „pricinkt” oraz administracyjne wyznaczanie „stref zamieszkania” i odpłatności za parkowanie samochodów na ulicach.

Reguły ruchu uspokojonego w obszarach pośrednim i zewnętrznym postuluje się wprowadzać pomiędzy ulicami układu podstawowego, we wszystkich rejonach zabudowy mieszkaniowej. Zalecane metody: „30km/h” i „woonerf” oraz administracyjne wyznaczanie „stref zamieszkania”.

E) PARKINGI I MIEJSCA POSTOJOWE

Jako generalne wytyczne dla planowania i projektowania parkowania pojazdów samochodowych przyjmuje się zasady wymienione poz. 9 tabeli strefowania systemu transportowego miasta (tab.1)

Miejsca postojowe dla samochodów mogą być lokalizowane i urządzone tylko w sposób nie uciążliwy dla mieszkańców oraz użytkowników budynków istniejących i planowanych w ich otoczeniu. Przyjmuje się, że niezależnie od poniższych ustaleń, szczegółowe zasady wyznaczania i dysponowania miejscami postojowymi określą odrębne uchwały dotyczące polityki parkingowej w mieście. Należy preferować, w miejscach gdzie to jest racjonalnie uzasadnione, realizację parkingów wielopoziomowych. Sposób projektowania parkingów podziemnych powinien umożliwiać ich realizację na całej powierzchni działki, aż do granic sąsiednich nieruchomości.

Dla wszystkich projektów inwestycyjnych i modernizacyjnych w obszarze centralnym, wymagana jest, analiza parkowania w rejonie. Przedsięwzięcia nie mogą naruszać tzw. motoryzacyjnej pojemności środowiskowej poszczególnych rejonów urbanistycznych. Pożądane jest zachowanie równowagi między liczbą miejsc parkingowych w rejonie oraz przepustowościami ulic wewnętrznych i doprowadzających ruch do rejonu.

Przyjmuje się, że parkowanie stałe samochodów ciężarowych i autobusów odbywać się będzie na terenach baz transportowych i innych, wyznaczonych do tego celu miejsc.

Przyjmuje się, że przeładunek i parkowanie czasowe samochodów ciężarowych i autobusów odbywać się będzie na działkach obiektów generujących ruch takich pojazdów. W stosunku do obiektów nowych ustalenie to jest obligatoryjne; w stosunku do obiektów istniejących przyjmuje się, że wymóg ten będzie realizowany w drodze modernizacji obiektu, względnie ograniczenia potrzeb parkowania.

Ogólnodostępne miejsca postojowe dla autobusów, ciężarówek i pojazdów dostawczych można lokalizować na położonych wyłącznie przy ulicach układu podstawowego, oddzielonych od jezdni, zorganizowanych parkingach. Wjazdy i wyjazdy z takich parkingów powinny spełnić wymagania stawiane skrzyżowaniom. Nie dopuszcza się stałego wyznaczania miejsc postojowych dla autobusów i ciężarówek na jezdniach lub bezpośrednio przy jezdniach ulic układu podstawowego.

Przyjmuje się, że parkowanie stałe samochodów osobowych przy nowych obiektach odbywać się będzie na miejscach postojowych wyznaczonych na działkach użytkowników pojazdów, w ilościach zgodnych z wymaganiami zawartymi w normatywie parkingowym (pkt IV.7.A). W stosunku do obiektów istniejących dopuszcza się parkowanie stałe na stanowiskach ogólnodostępnych i zaleca modernizację, w celu maksymalnego zaspokojenia potrzeb postojowych na działkach użytkowników pojazdów.

Przyjmuje się, że parkowanie czasowe samochodów osobowych odbywać się będzie na stanowiskach ogólnodostępnych - na terenach publicznych, w tym w pasach drogowych ulic oraz na terenach prywatnych - w miejscach wyznaczonych w tym celu przez użytkownika, pod warunkiem spełnienia poniższych wymogów:

Ogólnodostępne, placowe i kubaturowe parkingi dla samochodów osobowych:

Parkingi duże (ponad 100 stanowisk) należy lokalizować przy ulicach układu podstawowego, a w uzasadnionych przypadkach przy ulicach lokalnych. Wjazdy i wyjazdy na ulice układu podstawowego powinny spełnić wymagania stawiane skrzyżowaniom, a ich organizacja powinna minimalizować liczbę punktów kolizji z ruchem ulicznym. Parkingi średnie (20 -100 stanowisk) należy lokalizować przy ulicach zbiorczych i lokalnych, z zaleceniem respektowania wymogów, jak dla parkingu dużego. W stosunku do parkingów małych (poniżej 20 stanowisk) wymagania ogranicza się do ogólnych zasad organizacji posesji.

Parkowanie samochodów osobowych na ulicach.

Parkowanie na jezdniach dopuszcza się na ulicach układu obsługującego oraz, pod warunkiem wydzielenia pasów postojowych, na ulicach zbiorczych, głównych i wyjątkowo głównych ruchu przyspieszonego (GP). Na ulicach głównych i GP, przy pasach postojowych wymagany jest pas manewrowy. Wyjątkowo, w uzasadnionych przypadkach, na ulicach istniejących dopuszcza się rezygnację z pasa manewrowego na ulicach głównych i parkowanie bez pasa postojowego na ulicach zbiorczych. Parkowanie na chodnikach należy traktować analogicznie do parkowania na pasach postojowych, przy czym przyjmuje się stopniowe ograniczanie takiego typu parkowania wyłącznie do miejsc wyznaczonych i zaleca trwałe oddzielenie powierzchni przeznaczonych dla pieszych i pojazdów.

Przyjmuje się, że w centrum miasta (wewnątrz „I ramy”) oraz w innych strefach ruchu uspokojonego, obowiązywać będą zasady odpłatnego korzystania z ogólnodostępnych miejsc parkingowych (Strefy Parkowania). Dla tych rejonów, wymagane są specjalne projekty organizacji parkowania.

Uznaje się za niewłaściwe tworzenie nowych parkingów w strefie ścisłego centrum jako elementów ruchotwórczych a wszelkie potrzeby parkingowe powinny zostać zrealizowane poza centrum w tzw. parkingach buforowych. Sprawa lokalizacji i wielkości parkingów buforowych zostanie rozwiązana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego śródmieścia.

Kierunki rozwoju parkowania w systemie „park & ride” zawarto w punkcie IV.6.

F) STACJE PALIW

Dla istniejących stacji benzynowych - istnieje możliwość zachowania funkcji, pod warunkiem uzyskania ekspertyz dotyczących wpływu obiektu na środowisko przyrodnicze i wprowadzenia rozwiązań likwidujących ewentualny, negatywny wpływ.

Publiczne stacje paliw należy lokalizować przy ulicach układu podstawowego, w pasach ich uciążliwości, najlepiej przy łącznicach węzłów tras bezkolizyjnych i przy ulicach głównych, z organizacją ruchu minimalizującą ilość wjazdów i wyjazdów. Dla stacji istniejących i z planowaną ograniczoną obsługą wyłącznie samochodów osobowych (maksimum 4 dystrybutory), nie wyklucza się lokalizacji odmiennych. W szczególności dotyczy to stacji wbudowanych w duże parkingi.

5. LOTNISKA I PORTY WODNE

Uznaje się potrzebę utrzymania lotniska cywilno - wojskowego na Ławicy, przewidując intensyfikację ruchu pasażerskiego i rozbudowę istniejącego portu lotniczego, z ewentualnym wykorzystaniem na ten cel północnej (wojskowej) części lotniska.

W przypadku uzasadnionym radykalnym wzrostem ruchu lotniczego, rozważa się ewentualność rozbudowy lotniska „Krzesiny”, w tym przeniesienia lotniska cywilnego i portu pasażerskiego. W tym przypadku, obsługa lotniska, podobnie jak ewentualnych przyległych terenów aktywizacji gospodarczej, wymagać będzie rozbudowy układu ulicznego (głównie przez budowę nowej ulicy głównej (kG.21) oraz nowych tras komunikacji publicznej (zaleca się wykorzystanie trasy kolejowej i stacji Krzesiny). Niezależnie od powyższego, pozostawia się wojskową funkcję lotniska. Wymagania techniczne dla lotnisk określają aktualne przepisy państwowe i resortowe.

Lotniska: „Ławica” i „Krzesiny” mogą pełnić funkcję lotnisk - cargo.

Uznaje się potrzebę stopniowej likwidacji istniejącego wodnego portu towarowego na Garbarach, dopuszczając jego przekształcenie na przystań pasażerską. Pod warunkiem uzyskania zgody właściwych służb wodnych i ochrony środowiska, nie wyklucza się organizowania przystani w innych miejscach. W przypadku uzasadnionym udokumentowanymi potrzebami i możliwościami przewozowymi, rozważa się lokalizację portu towarowego w północnej części Ostrowa Tumskiego lub na prawym brzegu Warty, w rejonie Karolina. Przewiduje się także lokalizację portu pasażerskiego w rejonie Ostrowa Tumskiego.

6. WĘZŁY INTEGRACJI PODSYSTEMÓW TRANSPORTOWYCH

Uznaje się potrzebę rozbudowy istniejących i budowy nowych dworców komunikacyjnych, tj. zintegrowanych przystanków (stacji), na których następuje intensywna wymiana ruchu (przesiadki) pomiędzy różnymi środkami transportu pasażerskiego (w nawiasach - symbole dworców):

- (kd.1) Dworzec Główny - istniejący, do radykalnej przebudowy o część wschodnią, przewiduje się przystanki, perony i miejsca zatrzymań kolei dalekobieżnej, regionalnej i ewentualnie szybkiej; przystanki tramwajów, autobusów miejskich, autobusów regionalnych i dalekobieżnych oraz parkingi;
- (kd.2) Dworzec Garbary - istniejący, obejmuje przystanki, perony i miejsca zatrzymań kolei regionalnej, autobusów miejskich i podmiejskich; zalecana budowa parkingu;
- (kd.3) Dworzec Rataje - istniejący, obejmuje przystanki, perony i miejsca zatrzymań tramwajów, autobusów miejskich, podmiejskich i regionalnych;
- (kd.4) Dworzec Śródka - istniejący, obejmuje przystanki, perony i miejsca zatrzymań tramwajów, autobusów miejskich i podmiejskich; po realizacji tzw. północnej tangenty I ramy (kG.1), nie wyklucza się przebudowy dworca w ramach rewitalizacji zabudowy na Śródcę;
- (kd.5) Dworzec Grudzieniec - projektowany, przewiduje się przystanki, perony i miejsca zatrzymań tramwajów, autobusów miejskich i podmiejskich oraz (ewentualnie) kolei regionalnej;
- (kd.6) Dworzec Starołęka - istniejący, do modernizacji; obejmuje przystanki, perony i miejsca zatrzymań kolei regionalnej, tramwajów, autobusów miejskich i podmiejskich; zalecana budowa parkingu;
- (kd.7) Dworzec Górczyn - istniejący, do modernizacji; obejmuje przystanki, perony i miejsca zatrzymań kolei regionalnej, tramwajów, autobusów miejskich i podmiejskich; celowa budowa parkingu P&R po południowej stronie torów kolejowych;
- (kd.8) Dworzec Ogrody lub „Al. Polska”; istniejący do modernizacji lub projektowany; obejmuje przystanki, perony i miejsca zatrzymań tramwajów, autobusów miejskich i podmiejskich; rozstrzygnięcie lokalizacji wymaga szczegółowej analizy funkcjonalnej, finansowej i ekologicznej;
- (kd.9) Dworzec Wschodni - planowany w oparciu o istniejącą stację kolejową, obejmuje przystanki, perony i miejsca zatrzymań kolei regionalnej, tramwajów, autobusów miejskich i podmiejskich;
- (kd.10) Dworzec Piątkowo - planowany w oparciu o istniejącą pętlę PST; obejmuje przystanki, perony i miejsca zatrzymań, tramwajów, autobusów miejskich i podmiejskich.

Organizacja dworców wymaga maksymalnego skrócenia drogi dla przesiadających, zagospodarowania samego dworca, wyjść i terenów przyległych w sposób zachęcający do korzystania z transportu zbiorowego. Na wszystkich dworcach powinien być zorganizowany punkt kontrolno - informacyjny komunikacji miejskiej i postój taksówek; przy dworcach zaleca się organizację parkingów dla rowerów i samochodów. Pod warunkiem zapewnienia pełnej funkcjonalności komunikacyjnej, nie wyklucza się na terenach dworców lokalizowania obiektów o funkcji nie związanej z transportem. Obiekty te winny spełniać wymagania dla zabudowy ustalone dla przyległych terenów.

Nie definiuje się lokalizacji przystanków komunikacji miejskiej i mniejszych węzłów przesiadkowych. Nie wyklucza się organizacji dworców komunikacyjnych nie przewidzianych „Studium...”. Ustalenia w tym zakresie powinny być przedmiotem odrębnych uchwał.

Uznaje się potrzebę wprowadzenia w Poznaniu systemu „park & ride” tj. układu tanich lub bezpłatnych parkingów zlokalizowanych w pobliżu peryferyjnych przystanków sprawnego transportu publicznego, na których następowałyby przesiadki na pojazd publiczny z samochodu dojeżdżającego spoza miasta lub z jego przedmieść. Proponuje się następujące (orientacyjne) lokalizacje parkingów P&R:

- przy przystanku PST „Szymanowskiego”;
- przy przystanku PST „Lechicka”;
- przy dworcu miejskim „Ogrody” (alternatywnie „Al. Polska”);
- przy dworcu miejskim „Górczyn” (po południowej stronie torów kolejowych);
- przy pętli tramwajowej „Dębiec”; (po południowej stronie torów kolejowych);
docelowo - przy pętli „Klin Dębiecki”;
- przy Rondzie Starołęka;
- przy pętli tramwajowej „Miłostowo” (między ul. Warszawską i torami kolejowymi - zalecana budowa przystanku kolejowego);
- przy dworcu „Wschodnim” (konieczność uruchomienia miejskich połączeń kolejowych lub przedłużenia trasy tramwajowej kt.11);
- docelowo (po przedłużeniu tras tramwajowych) - na Franowie i os. M. Kopernika;

7. WYMAGANIA TRANSPORTOWE W STOSUNKU DO TERENÓW I OBIEKTÓW O INNYM PRZEZNACZENIU (WYTYCZNE DO MPZP)

A) NORMATYW PARKINGOWY.

O ile uchwały Rady Miejskiej w sprawie polityki parkingowej nie stanowią inaczej, w stosunku do nowych i modernizowanych obiektów budowlanych, przyjmuje się potrzebę zorganizowania następujących ilości miejsc do parkowania samochodów osobowych, związanych z obsługą tych obiektów:

Lp	Rodzaj obiektu	jednostka odniesienia	obszar komunikacyjny miasta	
			śródmiejski	pośredni i zewnętrzny
1	biura urzędy	1000 m ² pow. uż.	11 - 24	15 - 30
2	zakłady produkcyjne	100 zatrudnionych	8 - 14	15 - 32
3	obiekty handlowe	1000 m ² pow. uż.	7 - 20	10 - 45
4	obiekty gastronomiczne	100 miejsc	12 - 20	15 - 36
5	teatry, kina	100 miejsc	12 - 23	15 - 37
6	miejsca zgromadzeń	100 miejsc	6 - 12	10 - 20
7	szpitale	10 łóżek	2 - 3	10 - 20
8	hotele	100 łóżek	20 - 30	20 - 50
9	bud. mieszk. intensywne	1000 mieszkańców	220 - 260	330
10	bud. mieszk. ekstensywne	1 dom	1 - 1.5	1.25 - 2

Podane wyżej dolne granice ilości miejsc należy traktować jako wymagane, granice górne - jako zalecane. W przypadku obiektów wielofunkcyjnych, wymagana jest sumaryczna liczba miejsc dla równoczesnego użytkowania. Niezależnie od powyższych ustaleń, w obszarze centralnym każdorazowo wymagana jest analiza, o której mowa w pkt. IV.4.E) części transportowej „Studium...”. Wymagane miejsca postojowe powinny być zlokalizowane na działce zajmowanej przez obiekt, lub za zgodą użytkownika, na działce sąsiedniej. Inwestor, który nie może spełnić określonych wyżej wymogów na własnej działce, na warunkach określonych odrębną uchwałą, może uzyskać zgodę organu wskazanego przez Zarząd Miasta na wykorzystywanie miejsc postojowych w liniach rozgraniczenia ulic lub innych terenów miejskich.

Nowe i modernizowane obiekty wymagające obsługi pojazdami ciężarowymi, powinny być wyposażone w zorganizowane na własnej działce, w ilości odpowiadającej potrzebom obiektu, miejsca przeładunku. W stosunku do obiektów istniejących, zaleca się modernizację, w celu spełnienia powyższego wymogu.

B) LOKALIZOWANIE OBIEKTÓW RUCHOTWÓRCZYCH

Projekty terenów nowo zagospodarowywanych powinny zawierać opracowanie i analizę kosztów obsługi transportem publicznym.

Obiekty, bądź zespoły obiektów o potencjalnych źródłach i celach ruchu w komunikacji publicznej, powinny być możliwie najlepiej zintegrowane z przystankami tej komunikacji.

Poza stacjami paliw, dla nowych obiektów ruchotwórczych, wymaga się, a w stosunku do obiektów istniejących, zaleca się następujące zasady:

- Wyklucza się lokalizowanie w strefach ruchu pieszego obiektów generujących ruch więcej niż jednego samochodu ciężarowego lub 20 samochodów osobowych w ciągu godziny, chyba, że organ wskazany przez Zarząd Miasta ustali wymiennosc czasową użytkowania ulic w strefie przez pieszych i pojazdy dostawcze.
- Wjazdy i wyjazdy ze wszystkich obiektów powinny spełniać wymagania wynikające z dopuszczanej na poszczególnych klasach ulic dostępności.
- Obiekty generujące ruch przekraczający 20 samochodów ciężarowych lub 50 samochodów osobowych w ciągu godziny, powinny posiadać, spełniające wymagania stawiane skrzyżowaniom, wjazdy i wyjazdy na ulice zbiorcze. Dopuszcza się takie lokalizacje także przy ulicach głównych i lokalnych; wjazdy na ulice GP dopuszczalne są wyłącznie dla obiektów istniejących. Organizacja wjazdów i wyjazdów powinna minimalizować kolizje z ruchem ulicznym. Nie zaleca się lokalizowania takich obiektów w strefach ruchu uspokojonego.
- Obiekty generujące ruch przekraczający 5 samochodów ciężarowych lub 20 osobowych w ciągu godziny, powinny posiadać wjazdy na ulice zbiorcze lub lokalne, a w wyjątkowo uzasadnionych przypadkach na ulice główne. Zaleca się spełnienie pozostałych wymogów wymienionych w poprzednim akapicie.
- Obiekty generujące ruch pojedynczych pojazdów nie powinny posiadać bezpośrednich wjazdów lub wyjazdów na ulice układu podstawowego, wyjątkowo dopuszcza się wjazdy - wyjazdy na ulice zbiorcze.
- Realizację każdego nowego obiektu powinna poprzedzać pozytywna opinia Zarządcy dróg i ruchu o zapewnieniu dojazdu gwarantującego wytrzymałość nawierzchni i przepustowość jezdni adekwatną do potrzeb ruchowych prognozowanych dla budowy i eksploatacji obiektu.

Uznaje się pilną potrzebę sporządzenia dla terenów Międzynarodowych Targów Poznańskich specjalnego projektu obsługi komunikacyjnej, uwzględniającego ograniczenia swobody ruchu samochodowego w strefie śródmiejskiej. Zaleca się, by projekt ten uwzględniał dowóz klientów targów komunikacją miejską (po pozostawieniu autobusu czy samochodu na parkingach w strefie pośredniej lub peryferyjnej) oraz organizację, na położonych przy wlotach drogowych do miasta terenach aktywności gospodarczej, miejsc oczekiwania (terminali) dla dowożących eksponaty ciężarówek, które łączone w konwój, w porze zmniejszonego ruchu przemieszczałyby się na tereny targowe.

C) ODLEGŁOŚCI ZABUDOWY OD INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ.

- O ile obowiązujące przepisy wyższego rzędu nie stanowią inaczej, ustala się następujące minimalne odległości dla nowo stawianych budynków, położonych w pobliżu ciągów komunikacyjnych:

od zewnętrznej krawędzi pasa jezdni	- autostrady	- 30m
	- ulicy ekspresowej	- 20m
	- ulicy głównej ruchu przyspieszonego	- 10m
	- ulicy głównej	- 8m
	- ulicy zbiorczej	- 8m
	- pozostałych ulic	- 6m

po uwzględnieniu przebiegu istniejącego i projektowanego uzbrojenia podziemnego

W uzasadnionych przypadkach, w szczególności w przypadku konieczności zachowania istniejącej linii zabudowy, dopuszcza się zmniejszenie powyższych odległości.

- Minimalne odległości zabudowy i robót ziemnych od granicy obszaru kolejowego - zgodnie z obowiązującymi przepisami resortowymi.
- Uwaga: wszystkie odległości podane powyżej wynikają z wymogów stawianych infrastrukturze transportowej i nie obejmują wymogów wynikających z funkcji budynku.

4.7. KSZTAŁTOWANIE KLIMATU AKUSTYCZNEGO

I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU

PRZESŁANKI:

HABITAT II

„Ludność i trwałość oraz zrównoważony rozwój osiedli ludzkich.

Jakość życia oraz działalność wszystkich istot ludzkich jest ściśle powiązana (...) z takimi zmiennymi rozwojowymi jak edukacja, zdrowie, poziomy wykorzystania zasobów naturalnych, stan środowiska naturalnego oraz tempo i jakość rozwoju gospodarczego i społecznego. (...)

W celu poprawy stanu zdrowia i samopoczucia wszystkich ludzi w ciągu całego ich życia (...) władze samorządowe, w partnerskiej współpracy z innymi zainteresowanymi stronami, powinny: poprawiać warunki mieszkaniowe (...).”

CEL: POPRAWA KOMFORTU AKUSTYCZNEGO W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA, PRACY I WYPOCZYNKU, W TYM:

ZAPEWNIENIE MIESZKAŃCOM PRZYJAZNYCH WARUNKÓW ŻYCIA, SPRZYJAJĄCYCH ICH ZDROWIU, ROZWOJOWI, NAUCE I WYPOCZYNKOWI

poprzez:

- odpowiednie zagospodarowanie i kształtowanie przestrzenne terenów,
- odpowiednie kształtowanie wnętrz urbanistycznych i brył budynków,
- zapewnienie mieszkańcom terenów o funkcjach wyłącznie mieszkaniowych komfortu zamieszkania, m.in. poprzez rozdzielenie funkcji mieszkalnej od funkcji generujących uciążliwość,
- zapewnienie wymaganych przepisami dopuszczalnych poziomów dźwięku w środowisku zewnętrznym, w porze dziennej i nocnej,
- stosowanie rozwiązań przeciwhałasowych (stosowanie i wymiana okien na dźwiękoszczelne, wprowadzanie ekranów przeciwhałasowych - spełniających wymagania percepcji psychoakustycznej, stosowanie zieleni dźwiękoizolacyjnej).

II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW

Merytoryczną podstawę do określenia uwarunkowań stanowią następujące materiały:

STUDIA I PROJEKTY AKUSTYCZNE WYKONYWANE DO PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

STUDIA I PROJEKTY AKUSTYCZNE WYKONYWANE DLA RÓŻNYCH RODZAJÓW ŹRÓDEŁ HAŁASU

USTALENIA W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA KLIMATU AKUSTYCZNEGO W ŚRODOWISKU ZEWNĘTRZNYM, MPOZP M. POZNANIA, 1994

ŚRODOWISKO NATURALNE MIASTA POZNANIA, CZĘŚĆ II, WOŚ UM, 1997

RAPORTY O STANIE ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POZNAŃSKIM W LATACH 1994, 1995, 1997, PIOŚ-WIOŚ W POZNANIU

PRZEPISY USTAW I ROZPORZĄDZEŃ, OBOWIĄZUJĄCYCH W DZIEDZINIE OCHRONY ŚRODOWISKA PRZED HAŁASEM

1. ODDZIAŁYWANIE HAŁASU NA ZDROWIE LUDZI

Dążenie do ciągłego rozwoju, będące nieodłączną cechą naszej cywilizacji, powoduje stały wzrost rozwoju techniki i uprzemysłowienia. Doprowadziło to w minionych latach, m.in. do znacznego zanieczyszczenia środowiska hałasem, wraz z jego szkodliwymi skutkami.

Hałas, jako wszelkie niepożądane, nieprzyjemne, dokuczliwe i szkodliwe zjawisko dźwiękowe, jest najpowszechniejszym i najczęściej spotykanym problemem życia ludzi w środowisku aglomeracji miejsko-przemysłowej. Ze względu na cechy i charakter oddziaływania, obejmuje zwykle liczne grupy ludności, powoduje silne emocje i reakcje społeczne. Do niedawna hałas uważany był za czynnik znacznie mniej niebezpieczny dla zdrowia człowieka niż zanieczyszczenie chemiczne wody, gleby i powietrza, gdyż analizowano głównie wpływ hałasu na narząd słuchu.

Mechanizmy i konsekwencje oddziaływania wrażeń dźwiękowych na organizm człowieka nie są jeszcze w pełni poznane. Wiadomo jednak, że organizm ludzki kumuluje i utrzuca skutki narażenia na nadmierny hałas, który oddziałuje niekorzystnie przede wszystkim na sprawność działania człowieka i całą jego sferę psychiczną, począwszy od procesów percepcyjnych, czynności uczenia się i myślenia, aż po emocje i motywację. Ostatnie osiągnięcia naukowe wykazują też dużą korelację pomiędzy odczuciem dyskomfortu akustycznego a zapadalnością na choroby układu nerwowego, naczyniowo-sercowego i pokarmowego.

Efekty oddziaływania hałasu na organizm człowieka można rozważać w trzech kategoriach. Są to:

- oddziaływanie hałasu na zdrowie człowieka,
- wpływ hałasu na aktywność człowieka z uwzględnieniem zakłóceń snu,
- dokuczliwość hałasu.

W każdej z wymienionych kategorii istnieją niezależne zalecenia dotyczące dopuszczalnych wartości odpowiednich wskaźników oceny hałasu. W Polsce obowiązującym wskaźnikiem oceny hałasu jest „równoważny poziom dźwięku”, L_{AT} , określający dopuszczalną „dawkę” hałasu w porze dziennej i nocnej.

Rozważając efekt oddziaływania hałasu w kategorii zdrowia, należy stwierdzić że hałas może spowodować krótkotrwale (czasowe podwyższenia progu słyszalności) oraz długoterminowe uszkodzenie układu słuchowego (stałe podwyższenie progu słyszalności). Może również negatywnie oddziaływać na zdrowie człowieka, w sposób nie związany z układem słuchowym.

Stopień wielkości uszkodzenia układu słuchowego zależy od wartości poziomu hałasu oraz od czasu ekspozycji na hałas. Wartości dopuszczalne, wyznaczające ryzyko uszkodzenia słuchu, odnosi się zwykle do wartości poziomu hałasu i czasu ekspozycji 8 godzin. Przyjęto, że ryzyko czasowego uszkodzenia słuchu występuje, gdy L_{AT} przekracza 75 dB.

Spośród niesłuchowych, negatywnych efektów oddziaływania hałasu na organizm człowieka, najczęściej wymienia się choroby układu krążenia.

Rozważając efekt oddziaływania hałasu w kategorii jego wpływu na aktywność człowieka, rozpatruje się zwykle dwa kryteria liczbowe dotyczące - zrozumiałości mowy i zakłóceń w czasie snu.

Przyjmując, że rozmowa odbywa się na średnim poziomie dźwięku, czyli w zakresie 50 - 55 dB (zakres związany jest z odległością pomiędzy rozmówcami; 55 dB przyjmuje się w odległości 1 m), dopuszczalny poziom hałasu w pomieszczeniu musi wynosić 40 - 45 dB, przy założeniu 100% zrozumiałości mowy i 60 - 65 dB przy założonej 95% zrozumiałości mowy. Oznacza to, że poziom dźwięku 60 - 65 dB w środowisku zewnętrznym, ograniczający zrozumiałość mowy do 95%, umożliwia porozumiewanie się ze 100% zrozumiałością mowy tylko w pomieszczeniach zamkniętych (wyposażonych w okna o standardowej izolacyjności akustycznej - 25 dB). Kryteria dotyczące warunków akustycznych podczas snu wynoszą, według rekomendacji Światowej Organizacji Zdrowia, odpowiednio 30 dB dla hałasu ciągłego oraz dopuszcza się 45 dB, dla hałasu o charakterze zmiennym (stąd, hałas o poziomie 50 dB w nocy w środowisku zewnętrznym jest dopuszczalny, gdy zamknięte pomieszczenia sypialne wyposażone są w okna o standardowej izolacyjności akustycznej).

Dopuszczalne poziomy dźwięku, które nie powinny być przekroczone ze względu na kryterium związane z dokuczliwością hałasu, wynikają z analizy zależności pomiędzy tzw. „dzienno-nocnym uśrednionym poziomem dźwięku”, L_{dn} , a procentem ludzi, dla których dana wartość L_{dn} wywołuje wrażenie „dużej dokuczliwości hałasu”. Bazując na zależności pomiędzy L_{dn} i L_{AT} można stwierdzić, że procent ludzi odczuwających dokuczliwość hałasu zaczyna znacząco rosnąć począwszy od wartości poziomu $L_{dn} = 60 - 65$ dB. Odpowiada to wartości L_{AT} równej 60 dB w czasie dnia i 50 dB w czasie nocy. Tak ustalone kryteria dokuczliwości hałasu mówią, że tylko 15% ludzi będzie odczuwać hałas, o tych właśnie parametrach, jako wysoce dokuczliwych.

Efekty oddziaływania hałasu na organizm człowieka można rozważać również w zależności od czasu trwania danego efektu (mówimy wtedy o krótkotrwałym i długotrwałym efekcie działania hałasu), a także w zależności od tego, czy dany efekt jest odwracalny czy też nie.

Typowym przykładem krótkotrwałego i odwracalnego efektu oddziaływania hałasu na organizm ludzki jest czasowe podwyższenie progu słyszalności. Efekt taki może wystąpić w trakcie przejazdu bardzo hałaśliwego pojazdu, pociągu lub przelotu samolotu. Jest to efekt krótkotrwały, gdyż występuje w czasie trwania danego hałasu. Z kolei długotrwały i nieodwracalny skutek oddziaływania hałasu występuje w przypadku stałego podwyższenia progu słyszalności. Najczęściej trwałe przesunięcie progu słyszalności powstaje w wyniku powtarzających się czasowych przesunięć progu słyszalności i wiąże się z długotrwałym działaniem hałasu na organizm człowieka. Efekt taki wystąpi w przypadku bliskiego sąsiedztwa bardzo ruchliwej ulicy lub w pobliżu lotniska, na którym często lądują i startują samoloty, gdzie hałas praktycznie oddziałuje nieprzerwanie na organizm ludzki.

Inne efekty oddziaływania hałasu na organizm ludzki można zaliczyć do efektów, które trwają tak długo jak trwa ekspozycja hałasu (przeszkadzanie hałasu w czasie snu, komunikacji słownej, itp.). Czasami występuje wręcz proces adaptacji do warunków hałasowych, panujących w danym środowisku akustycznym. Znany jest fakt, że ludzie mieszkający w hałaśliwej dzielnicy miasta w mniejszym stopniu będą odczuwali negatywne skutki oddziaływania hałasu, aniżeli ludzie mieszkający w cichej dzielnicy. Proces adaptacji człowieka do hałasu nie występuje jednak w każdych warunkach, np. okazuje się, że nie potrafimy zaadaptować się do hałasu w czasie snu. Zatem, kryteria związane z dopuszczalnymi poziomami hałasu, które zapewniają ludziom spokojny sen powinny być szczególnie chronione, poprzez odpowiednie działania przeciwhałasowe.

Efekty oddziaływania hałasu na organizm ludzki można również podzielić na bezpośrednie oraz pośrednie (o efektach oddziaływania hałasu wnioskujemy na podstawie relacji dotyczących negatywnych skutków hałasu). Typowymi przykładami bezpośredniego oddziaływania hałasu na organizm człowieka są: przeszkadzanie hałasu w czasie snu i zakłócanie komunikacji słownej. W pierwszym z wymienionych przypadków miarą efektu oddziaływania hałasu jest liczba przebudzeń. W przypadku komunikacji słownej miarą efektu oddziaływania hałasu na organizm człowieka jest procent niezrozumiałych słów.

Natomiast wszelkie dolegliwości chorobowe, niekoniecznie związane z układem słuchowym, które ludzie sami interpretują jako negatywny skutek oddziaływania hałasu są typowymi pośrednimi efektami oddziaływania hałasu.

2. SKAŻENIE ŚRODOWISKA HAŁASEM

Ogół wrażeń dźwiękowych, odbieranych przez człowieka w swoim otoczeniu - w środowisku, w którym żyje - nazywamy klimatem akustycznym. Natomiast hałas to wszelkie niepożądane, dokuczliwe i szkodliwe zjawiska dźwiękowe, współtworzące klimat akustyczny. Hałas jest najpowszechniej i najczęściej spotykanym problemem życia ludzi w środowisku aglomeracji miejskiej.

Na podstawie wyników prac prowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (a wcześniej Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska) w Poznaniu oraz Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Poznaniu można stwierdzić że, warunki akustyczne w mieście są szczególnie niekorzystne z uwagi na występowanie ciągłych przekroczeń dopuszczalnych norm hałasu w środowisku - o znacznym zasięgu i poziomie. Równocześnie,

szczególnie niekorzystnym zjawiskiem jest powszechność występowania ponadnormatywnych wartości poziomu hałasu, obejmująca w porze dziennej 57% powierzchni miasta - zamieszkiwanej przez ok. 330 tys. mieszkańców, natomiast w porze nocnej - 50% powierzchni i ok. 290 tys. mieszkańców.

Najpoważniejszą przyczyną przekraczania norm o największym zasięgu w m. Poznaniu jest hałas komunikacyjny.

A) HAŁAS KOMUNIKACYJNY

Hałas komunikacyjny towarzyszy ruchowi drogowemu, kolejowemu i lotniczemu, obejmuje swym zasięgiem największą liczbę ludności i generuje najwyższe poziomy dźwięku, obserwowane w środowisku człowieka. Hałas ten jest skutkiem olbrzymiej ilości pojazdów, które pojawiły się w wyniku rozwoju cywilizacyjnego. Przedstawione poniżej dane (Rysunek 1 i Rysunek 2) ilustrują poważną degradację klimatu akustycznego m. Poznania. Dla przeważającej części mieszkańców jest ona związana z oddziaływaniem hałasu komunikacyjnego, w szczególności drogowego. W związku ze wzrostem liczby pojazdów i rozbudową sieci komunikacyjnej, hałas drogowy obejmuje swym zasięgiem coraz większe obszary. Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku w środowisku przekraczane są z reguły przy większości ruchliwych ulic, a często również w znacznej od nich odległości. W ostatnich latach rysuje się bardzo dynamiczna tendencja wzrostu natężenia ruchu pojazdów, która jednak nie jest równoznaczna z pogarszaniem się warunków akustycznych. Jest to związane z ze zmniejszeniem się udziału pojazdów ciężkich w ruchu miejskim, poprawą stanu nawierzchni, zmianą stanu technicznego pojazdów, a także z ograniczeniem prędkości ruchu pojazdów. W niektórych przypadkach zaobserwowano nawet korzystne zmiany klimatu akustycznego. W większości przypadków jednak, poziomy dźwięku hałasu nie odpowiadają kryteriom poprawności klimatu akustycznego, sformułowanym w obowiązujących przepisach prawnych.

a) Hałas samochodowy

Badania klimatu akustycznego m. Poznania, w aspekcie zagrożenia środowiska zewnętrznego hałasem samochodowym, zostały zapoczątkowane w latach 1966-70 przez Katedrę Akustyki Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Kontynuacją tych badań były aktualizacje planu akustycznego miasta, wykonywane w latach 1977 i 1985 przez Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska w Poznaniu. Potrzebę wzbogacania informacji akustycznych o nowe dane, jak również konieczność bieżącej weryfikacji wyników badań, realizuje obecnie - na podstawie wykonywanych pomiarów - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu i Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Poznania.

Wykonuje się także szereg opracowań i ekspertyz akustycznych - w ramach działalności projektowej biur i instytucji. Istniejąca (a także prognozowana) uciążliwość akustyczna ruchu samochodowego jest też każdorazowo uwzględniana przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego poszczególnych fragmentów miasta przez Miejską Pracownię Urbanistyczną w Poznaniu oraz niektóre urbanistyczno-akustyczne zespoły projektowe.

Ocena uciążliwości akustycznej źródeł hałasu samochodowego, obejmująca sformułowanie ustaleń w zakresie kształtowania właściwego komfortu akustycznego w środowisku zewnętrznym, była wykonana do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego m.in.: Piątkowa, Podolan, Strzeszyna, różnych części Śródmieścia, Jeżyc, Wildy, Trójpola, Sołacza, Ławicy, Edwardowa, Smochowic, Łaciny, Niestachowa, Górczyna, Świerczewa, Szczepankowa, osiedli: Za Fortem, Wilczy Młyn, a także MPOZP m. Poznania. Dzięki temu zgromadzono bogaty materiał umożliwiający obecnie podjęcie tematu dotyczącego oceny uciążliwości akustycznej hałasu samochodowego w m. Poznaniu.

Przedstawione w tym opracowaniu wyniki pomiarów i obliczeń akustycznych dotyczą porównywalnej do oceny akustycznej sytuacji odniesienia, tj. lokalizacji obserwatora bezpośrednio przy krawężniku jezdni. Ilustrację graficzną zagrożenia środowiska hałasem samochodowym przedstawia Rysunek 1, na którym czterema kolorami wyrażono poziomy hałasów w przedziale $L_{AT}^{(D/N)} = 60 \div 80$ dB w porze dziennej, a więc wartości poziomów hałasu przekraczające dopuszczalny równoważny poziom dźwięku w środowisku zewnętrznym. Dla ulic, które pozostawiono bez kolorowych oznaczeń, brak jest danych pomiarowych lub obliczeniowych, dotyczących uciążliwości akustycznej ruchu samochodowego.

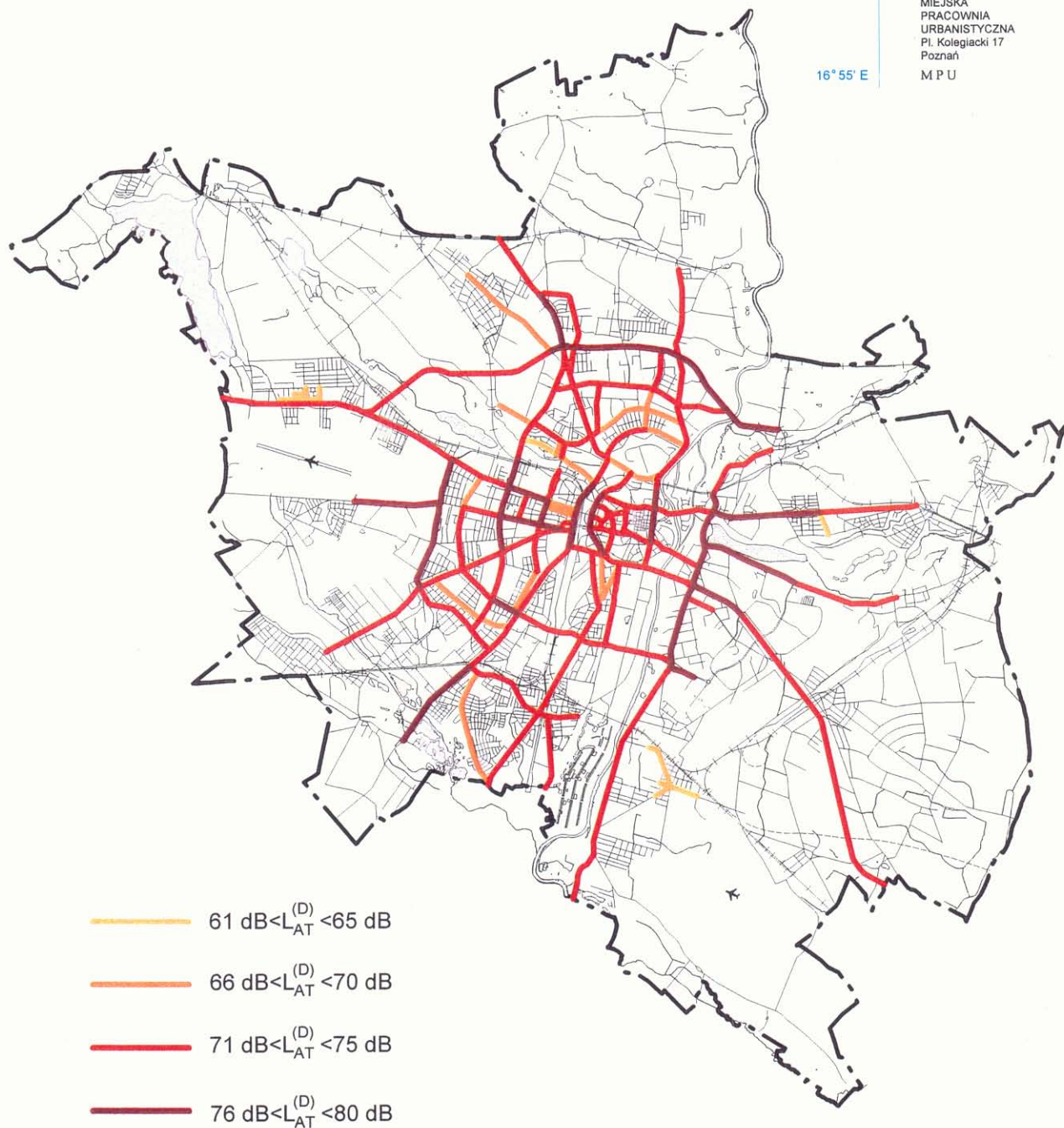
Najbardziej skażone hałasem samochodowym otoczenie ulic występuje na odcinkach charakteryzujących się największym potokiem ruchu oraz niekorzystnym przekrojem (z punktu widzenia akustyki), czyli bliskim sąsiedztwem budynków i innych elementów powodujących dodatkowe odbicia.

52° 24' N

16° 55' E

MIEJSKA
PRACOWNIA
URBANISTYCZNA
Pl. Kolegiacki 17
Poznań
M P U

Rys. 1 : Hałas samochodowy. Równoważny poziom dźwięku w porze dziennej.

Na podstawie Rysunku 1, równoważny poziom dźwięku przekraczający w porze dziennej wartość $L_{AT}^{(D)} = 75\text{dB}$, występuje wzdłuż odcinków ulic: Obornicka, Lechicka, Bałtycka, Bukowska, Polska, Bułgarska, Głogowska, Hetmańska, Przybyszewskiego, Żeromskiego, Dąbrowskiego, Kraszewskiego, Roosevelta, Pułaskiego, Niepodległości, Garbary, Zawady, Jana Pawła II, Zamenhofs, Warszawska, Majakowskiego, Krzywoustego. Równoważny poziom dźwięku, kształtujący się w porze dziennej w przedziale $L_{AT}^{(D)} = 75 \div 70\text{ dB}$, charakteryzuje najbliższe otoczenie większości ulic m. Poznania, biorąc pod uwagę długość analizowanych odcinków ulic. Z Rysunku 1 widać, że są to następujące ulice: Obornicka, Jaroczyńskiego, Wojciechowskiego, Piątkowska, Naramowicka, Umultowska, Łużycka, Naramowicka, Szelałowska, Winogrody, Murawa, Serbska, Księcia Mieszka I, Witosa, Wojska Polskiego, Słowiańska, Przepadek, Niepodległości, Nad Wierzbakiem, Kościelna, Dąbrowskiego, Lutycka, Grochowska, Bukowska, Polna, Grunwaldzka, Taczanowskiego, Ściegiennego, Reymonta, Arciszewskiego, Matejki, Szylinga, Zeylanda, Głogowska, Hetmańska, Czechosłowacka, Opolska, 28 czerwca 1956, Starołęcka, Dolna Wilda, Przemysłowa, Towarowa, Królowej Jadwigi, Ratajczaka, Św. Marcin, Fredry, Libelta, Mielżyńskiego, 23 Lutego, Solna, Garbary, Kórnicka, Mostowa, Zielona, Podgórna, Marcinkowskiego, Estkowskiego, Główna, Warszawska, Majakowskiego, Krzywoustego, Wioślarska.

Na nielicznych tylko ulicach zmierzono lub obliczono hałas niższy od $L_{AT}^{(D)} = 70\text{ dB}$. Równoważny poziom dźwięku, kształtujący się w porze dziennej w przedziale $L_{AT}^{(D)} = 70 \div 65\text{ dB}$, charakteryzuje badane odcinki ulic: Strzeszyńska, Murawa, Słowiańska, Winogrody, Armii Poznań, Śląska, Wojska Polskiego, Dąbrowskiego, Słowackiego, Szpitalna, Kasprzaka, Pałacza, Leszczyńska, Wierzbicice, Górna Wilda.

Hałas w przedziale $L_{AT}^{(D)} = 65 \div 60\text{ dB}$ zmierzono w rejonie Smochowic, Minikowa oraz ulic: Małopolska i Mogileńska.

Istniejąca dokumentacja pomiarowa w dziedzinie skażenia środowiska hałasem samochodowym nie zawiera tak bogatej informacji na temat uciążliwości tego hałasu w porze nocnej. Można jednak stwierdzić, szczególnie na podstawie prac studialnych, prowadzonych do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, że równoważny poziom hałasu samochodowego nocą przyjmuje wartości niższe o ok. $5 \div 8\text{ dB}$ od wartości dziennych, a nie 10 dB - jak przewidują przepisy. Wynika stąd, iż warunki akustyczne w porze nocnej, w pobliżu większości analizowanych ulic, znacznie odbiegają od wymaganych dla nocy dopuszczalnych wartości równoważnego poziomu dźwięku w środowisku zewnętrznym.

Prowadzone prace studialne i badania wykazują, że najbardziej narażone na hałas są tereny położone w bezpośrednim sąsiedztwie tras komunikacyjnych. W przypadku zabudowy zlokalizowanej w niewielkiej odległości od źródeł tych hałasu, równoważny poziom dźwięku nieco zmniejsza się, ale także występują przekroczenia wartości dopuszczalnych. Dla terenów położonych dalej od ruchliwych tras komunikacyjnych, hałas drogowy dociera jako element tła akustycznego miasta. Również w tej postaci bywa często przyczyną degradacji klimatu akustycznego miasta, szczególnie w porze nocnej.

b) Hałas kolejowy

Hałas kolejowy stanowi równie ważne akustyczne zagrożenie dla środowiska jak hałas drogowy czy lotniczy. Zasięg słyszalności linii kolejowej przekracza niejednokrotnie 1000 m (szczególnie w przypadku dużej częstotliwości przejazdów pociągów) i jest szczególnie słyszalny w porze nocnej. Uciążliwość akustyczna linii kolejowych, wyrażana przez zmierzone lub obliczone wartości równoważnego poziomu dźwięku L_{AT} w środowisku zewnętrznym, nie jest jednoznacznie negatywnie oceniana przez większość mieszkańców. Ogólnie, obserwuje się większą tolerancję hałasu kolejowego - w porównaniu do hałasu samochodowego - dla takich samych wartości równoważnego poziomu dźwięku w środowisku zewnętrznym.

Badania hałasu kolejowego prowadzone były dotąd wyrywkowo - w przypadku interwencji mieszkańców osiedli Piątkowa, czy też na zlecenie Polskich Kolei Państwowych - Dyrekcji Okręgu Infrastruktury Kolejowej w Poznaniu, w związku z prowadzoną modernizacją stacji rozrządowej Poznań-Franowo.

Ocenę uciążliwości akustycznej linii kolejowych przeprowadzano też każdorazowo przy opracowywaniu ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Piątkowa, Podolan i Strzeszyna, Sołacza, Górczyna, Świerczewa oraz Szczepankowa, a także MPOZP m. Poznania. W otoczeniu wszystkich badanych odcinków linii kolejowych występuje przekroczenie dopuszczalnych wartości równoważnego poziomu dźwięku w środowisku. U ustaleniach planów zapisano wymagania dotyczące konieczności podejmowania działań inwestycyjnych, polegających na sukcesywnej modernizacji torowisk i taboru oraz budowie ekranów przeciwhałasowych.

Brak ilustracji graficznej zagrożenia hałasem kolejowym w tym opracowaniu wynika z niekompatybilności wyników ocen akustycznych, które nie dotyczą - jak w przypadku ulic, informacji w porównywalnych odległościach od źródła hałasu.

c) Hałas lotniczy

Zagadnienie hałasu lotniczego w m. Poznaniu dotyczy dwu lotnisk: cywilnego na Ławicy i wojskowego w Krzesinach. Obecnie nie jest możliwa ilustracja graficzna zagrożenia środowiska hałasem lotniczym. Opracowane w latach: 1989 - dla lotniska cywilnego oraz w 1992 - dla lotniska wojskowego dokumentacje, przedstawiające linie równego poziomu dźwięku hałasu lotniczego i opisujące zasięg oddziaływania hałasu związanego z realizacją operacji startu i lądowania, są - w myśl obowiązujących obecnie przepisów wykonawczych (rozporządzenie MOŚZNiL „w sprawie dopuszczalnych hałasów w środowisku”, Dz.U. Nr 66, 1998 r.) oraz nowej sytuacji gospodarczej i politycznej kraju - nieaktualne.

Port Lotniczy Poznań-Ławica jest lotniskiem międzynarodowym, cywilnym (współużytkowanym przez lotnictwo sanitarne), czynnym całą dobę i jest lotniskiem zapasowym dla Portu Lotniczego Warszawa-Okęcie. Obecnie, Port Lotniczy Poznań-Ławica - pod względem liczby obsługiwanych samolotów - plasuje się na pierwszym po Warszawie miejscu w Polsce.

Opracowanie ilustrujące zasięg lotniska cywilnego pochodzi z 1989 r. i wymaga już dziś zaktualizowania mimo, że obejmuje perspektywiczny rozwój przewozów i usług lotniczych do 2000 r. Obecnie, najbardziej hałaśliwe samoloty, używane do niedawna (TU 134, TU 154, Ił 18, Ił 62), zastąpiły lżejsze samoloty turbośmigłowe nowej generacji (ATR 72 i ATR 42) oraz inne samoloty turbośmigłowe. Nastąpił znaczny wzrost przewozów nie tylko w zakresie przewozów rozkładowych, ale również czarterowych - w okresie letnim, a zwłaszcza w czasie trwania imprez międzynarodowych i międzynarodowych targowych - w okresie całego roku, kiedy lotnisko obsługuje największą ilość samolotów tzw. general aviation. Ponadto, lotnisko to pracuje również w nocy (czego nie uwzględnia opracowanie z 1989 roku).

Na podstawie opracowania z 1989 roku, zasięg uciążliwego akustycznie oddziaływania hałasu lotniczego w porze dziennej obejmował izolinia $L_{AT}^{(D)} = 60$ dB jedynie nieduży fragment terenu z zabudową jednorodzinną i wielorodzinną przy zbiegu ulic: Bukowska, Bułgarska i Polska. Obecnie przystąpiono do opracowania oceny oddziaływania na środowisko, która pozwoli określić aktualny i przewidywany zasięg lotniska - według obowiązujących kryteriów, uwzględniający nowoczesne wyposażenie w urządzenia nawigacyjne (system naprowadzania radarowego ILS), umożliwiające przyjęcie każdego typu samolotu operującego w Polsce. Port Lotniczy Poznań-Ławica, po latach zastoju (1991-92), notuje bardzo dynamiczny wzrost przewozów od 1993 r. Związane jest to z prowadzoną polityką przewozową a dalej z podażą miejsc w samolotach, szczególnie w ruchu międzynarodowym. Pierwsze połączenia międzynarodowe Port Lotniczy Poznań-Ławica uzyskał w 1993 roku. Znaczne otwarcie nastąpiło jednak w 1995 roku, kiedy otwarto pierwsze połączenia międzynarodowe, wykonywane przez obcych przewoźników. W 1996 r. nastąpił dalszy znaczny wzrost przewozów pasażerskich oraz otwarcie nowych połączeń, realizowanych przez obcych przewoźników, oraz zmiany tras samolotów w ruchu krajowym.

Planuje się, że Port Lotniczy Poznań-Ławica obsłuży powyżej 300 tys. pasażerów w 2000 roku. Aby zapewnić obsługę na światowym poziomie realizuje się plan „Rozbudowy i modernizacji Dworca Lotniczego w Poznaniu”, który przewiduje budowę nowych obiektów portu: łącznik A, zespół pomieszczeń Granicznego Punktu Kontroli, wejście dla przylotów zagranicznych w istniejącym budynku głównym, sortownia bagażu oraz wiele innych robót poprawiających funkcjonalność całego Portu Lotniczego Poznań-Ławica.

Zagrożenia klimatu akustycznego w środowisku zewnętrznym, w otoczeniu lotniska wojskowego w Krzesinach, jest większe niż w przypadku lotniska na Ławicy. Na podstawie dokumentacji oceny oddziaływania na środowisko (wykonanej w 1992 r.), w obszarze objętym izolinia $L_{AT}^{(D)} = 70$ dB znajduje się północno-wschodni fragment osiedla Marlewo, a izolinia $L_{AT}^{(D)} = 65$ dB obejmuje prawie cały teren tego osiedla (z wyłączeniem rejonu ulic południowo-zachodnich). Izolinia $L_{AT}^{(D)} = 60$ dB sięga osiedla Minikowo i Świerczewo.

Tereny, na których hałas lotniczy przekracza poziom $L_{AT}^{(D)} = 65$ dB (Marlewo) uznano za szczególnie narażone na hałas i na podstawie ustaleń podjętych przez WOŚ UW w 1992 r., objęto strefą wykluczającą możliwość uzupełniania go nową zabudową mieszkaniową.

Zapis taki zastosowano także w MPOZP m. Poznania z 1994 r. oraz stosowano w postępowaniu administracyjnym.

Obowiązujące dotąd przepisy ustawy „o ochronie i kształtowaniu środowiska” (1980 r.), z późniejszymi zmianami, oraz przepisy wykonawcze (1980 r.), nie definiowały odrębnych kryteriów dla hałasu lotniczego.

Obecnie, nowe przepisy wykonawcze (1998 r.) definiują kryteria oceny dopuszczalnego poziomu dźwięku dla hałasów lotniczych: od operacji powietrznych, startów i lądowań. W związku z tym, a także w związku z nową sytuacją polityczną kraju oraz przyjęciem Polski do struktur NATO, wcześniejsze ustalenia uznano za nieaktualne i przystąpiono do procedury opracowania ocen oddziaływania na środowisko, które pozwolą też określić obszary ograniczonego użytkowania dla obu lotnisk.

W tej sprawie MPU w Poznaniu wystąpiła w 1998 r. do WOŚ UW w Poznaniu, wg kompetencji, o spowodowanie sporządzenia dokumentacji ocen oddziaływania na środowisko dla tzw. inwestycji szkodliwych (na mocy rozporządzenia MOŚNiL, Dz.U. Nr 93, poz. 589, 1998 r. – por. podrozdział 4.7. pkt II.3.A.b), do których zalicza się oba lotniska. Otrzymane we wrześniu 1999 r. dokumentacje są obecnie przedmiotem prac umożliwiających ilustrację graficzną zasięgu uciążliwego oddziaływania hałasu z obu lotnisk, za pomocą jednolitego kryterium. Jednak oba opracowania nie spełniają w całości procedury ocen i określają zagrożenia komfortu akustycznego w środowisku zewnętrznym – tylko w stanie istniejącym. W wyniku prowadzonych dalszych prac uzyskano wyjaśnienia, mówiące o aktualności przekazanego opracowania akustycznego dla lotniska cywilnego na Ławicy – do roku 2003. Natomiast, w przypadku lotniska wojskowego w Krzesinach, nie występują obecnie przesłanki umożliwiające określenie zasięgu oddziaływania hałasu tego lotniska, w związku z jego funkcjonowaniem w strukturach NATO. Niemniej, zgromadzony materiał stanowi niezbędną podstawę dalszych prac w tym zakresie. MPU będzie nadal dążyła do uzupełnienia dokumentacji ocen oddziaływania na środowisko i ustanowienia przez Wojewodę Wielkopolskiego (wg kompetencji) obszarów ograniczonego użytkowania dla obu lotnisk (na które składają się też inne rodzaje oddziaływania, np.: w dziedzinie skażenia wód i gleby, czy zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego), łącznie z innymi hałasującymi w sąsiedztwie użytkownikami przestrzeni (np. toru wyścigowego Automobilklubu, zlokalizowanego w sąsiedztwie lotniska cywilnego), tak jak konsekwentnie wywołała temat i doprowadziła do opracowania ocen oddziaływania na środowisko tych inwestycji.

B) HAŁAS PRZEMYSŁOWY

Istotnym elementem kształtującym klimat akustyczny w środowisku zewnętrznym są również zakłady przemysłowe i rzemieślnicze, obiekty handlowe, sportowe i rozrywkowe. Ich wpływ ogranicza się jednak na ogół do najbliższego otoczenia. Stopień uciążliwości akustycznej zależy w tym przypadku od rodzaju produkcji i działalności, przyjętych technologii, stanu technicznego, wyposażenia, rozmieszczenia i zabezpieczenia akustycznego dominujących źródeł hałasu, zastosowanych rozwiązań budowlanych i izolacyjności akustycznej przegród, systemu pracy oraz funkcji otaczających terenów.

Najbardziej uciążliwymi dla otoczenia są zwykle elementy instalacji wentylacyjnej (ogólnej, odpylania, odwirowania), takie jak wentylatory zainstalowane na zewnątrz budynków, czerpnie, wyrzutnie, spusty stolarskie, a także transport wewnątrz zakładowy. Nie można wyprowadzić jednak żadnej zależności pomiędzy wielkością danego zakładu produkcyjnego a jego uciążliwością. Tę samą degradację klimatu akustycznego może powodować zakład położony na dużym obszarze ze znaczną liczbą źródeł, jak i zakład z małą liczbą źródeł emisji hałasu.

O uciążliwości obiektu nie zawsze decyduje bezwzględna wielkość emisji hałasu poza jego granice, a obecność terenów podlegających ochronie akustycznej w jego sąsiedztwie. Generalnie jednak, hałas emitowany przez obiekty i tereny przemysłowe wywiera silny wpływ na obszarze znacznych części m. Poznania, podwyższając tło akustyczne miasta.

Rysunek 2 przedstawia obszary o funkcji przemysłowej, charakteryzujące się największym skupiskiem obiektów produkcyjnych, usługowych oraz baz i składów.

Dokumentację hałasu przemysłowego, tworzoną w oparciu o rezultaty kontroli podmiotów gospodarczych i inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska, prowadzi dla Poznania Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego i Urzędu Miasta. Instytucje te współpracują za sobą i informują się wzajemnie o wynikach prowadzonego postępowania administracyjnego. Każda z wymienionych instytucji, zgodnie ze swoimi kompetencjami, wykorzystuje wyniki tych kontroli do realizacji polityki ochrony środowiska przed hałasem.

Z uwagi na fakt, że wyniki pomiarów akustycznych, stwierdzających odstępstwa od wielkości dopuszczalnych emisji hałasu do środowiska, są elementem postępowania administracyjnego, dotyczącego uciążliwości akustycznej podmiotów gospodarczych, niniejsze opracowanie nie może zawierać szczegółów dotyczących wielkości przekroczeń powodowanych przez kontrolowane jednostki.

W latach 1992-94 skontrolowano 69 obiektów przemysłowych, z których 56 było uciążliwych akustycznie.

W porze dziennej najwięcej przekroczeń (30) zaobserwowano w przedziale $1 \div 10$ dB, natomiast w porze nocnej (14) - przekroczeń powyżej 15 dB.

W latach 1995-96 przeprowadzono 83 kontrole. Działalnością kontrolną objęto 72 zakłady. W rezultacie przeprowadzonych kontroli wydano 40 zarządzeń pokontrolnych - w 1995 r. oraz 38 - w 1996 r.

Całkowitej likwidacji przekroczeń dokonały następujące zakłady w m. Poznaniu:

- w 1995 r.:
 - Zakład Wyrobów Metalowych Ogrolmet,
 - Exide Europe Centra SA Zakład Nr 1,

- w 1996 r.:
 - Poznańskie Zakłady Zielarskie Herbapol SA,
 - Fabryka Papieru Maltadekor,
 - Lech Browary Wielkopolski SA, Browar i Słodownia.

Inwestycje zmierzające do wyeliminowania uciążliwości akustycznej prowadzą w m. Poznaniu: Spółdzielnia Pracy Arwimont i Poznańska Spółdzielnia Mleczarska, Mleczarnia Dębiec.

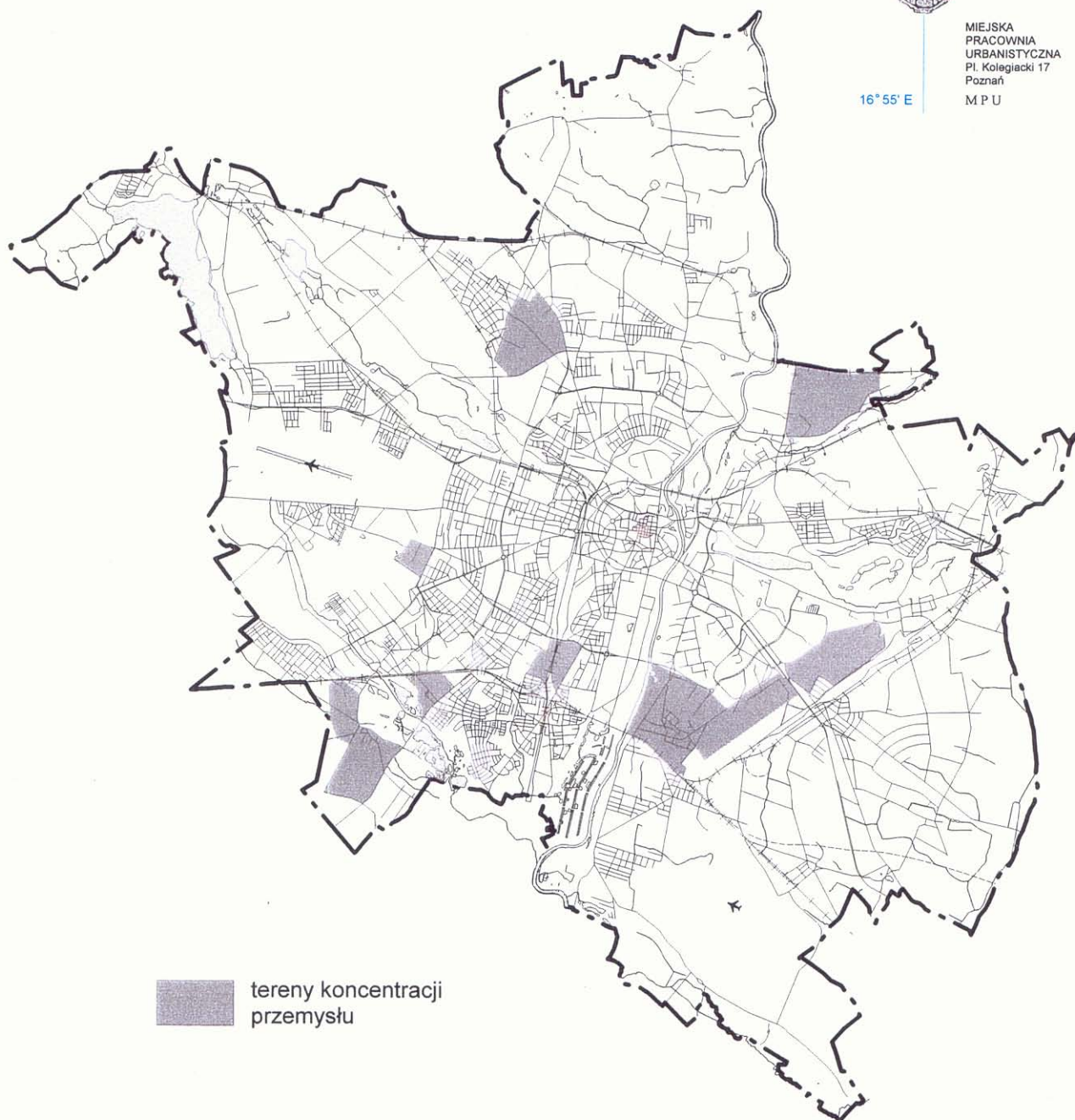
Zmniejszenie lub likwidację uciążliwości akustycznej dla środowiska w wymienionych zakładach osiągnięto poprzez wykonanie zabezpieczeń akustycznych, obudów dźwiękochłonna-izolacyjnych i tłumików, zwiększenie izolacyjności akustycznej przegród budowlanych, poprawę stanu technicznego maszyn i urządzeń, a w nielicznych przypadkach - przez działania organizacyjne (ograniczenie czasu pracy głównych źródeł hałasu).

52° 24' N

MIEJSKA
PRACOWNIA
URBANISTYCZNA
Pl. Kolegiacki 17
Poznań
M P U

16° 55' E

 tereny koncentracji
przemysłu

Rys. 2 : Tereny m. Poznania z największą koncentracją przemysłu.

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z OBOWIĄZUJĄCYCH PLANÓW I PRZEPISÓW

A) ZASADY KSZTAŁTOWANIA WARUNKÓW AKUSTYCZNYCH W ŚRODOWISKU

Generalną zasadą kształtowania klimatu akustycznego jest poprawa istniejących warunków akustycznych w środowisku zewnętrznym miasta.

W celu poprawnego kształtowania warunków akustycznych w środowisku zewnętrznym, w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego m. Poznania, który Rada Miasta uchwaliła w grudniu 1994 roku, zdefiniowano m.in. ustalenia akustyczne dotyczące:

- wartości zalecanych (do czasu uchwalenia nowych przepisów wykonawczych) poziomów dźwięku hałasu komunikacyjnego (samochodowego, tramwajowego, kolejowego i lotniczego) w terenach o różnym przeznaczeniu i poziomy emisji dźwięku dla obiektów i innych grup źródeł hałasu,
- działań przeciwhałasowych.

Ogólna zasada kształtowania poziomu dźwięku w środowisku zewnętrznym miasta wiązała wymagania akustyczne dla terenów z przewagą funkcji użytkowej w analizowanym rejonie, tzn. np. funkcji mieszkalnej, mieszkalno-usługowej, aktywności gospodarczej, osadnictwa rolniczego.

Wymagania akustyczne dla każdego wyodrębnionego terenu zabudowy mieszkaniowej, terenów uczelni i szkół, szpitali, parków, ośrodków rekreacji i sportu, ogródków działkowych oraz innych, np. terenów szczególnie chronionych ze względu na wartości przyrodnicze, zapisano w postaci zalecanych (na podstawie opiniowanych projektów zmian dotychczasowych przepisów - do czasu ich uchwalenia) dopuszczalnych wartości równoważnego poziomu dźwięku w środowisku, zdefiniowanych w przedziale wartości $L_{AT}^{(D/N)} = 65/50/55/40$ dB, odpowiednio w porze dziennej i nocnej.

Zasady ustalania wartości równoważnego poziomu dźwięku uwzględniały podział miasta na trzy strefy i przewidywały:

- strefa I - poziom dźwięku w środowisku zewnętrznym powinien kształtować się na poziomie $L_{AT}^{(D/N)} = 60/50$ dB (odpowiednio w porze dziennej i nocnej); należy jednak dążyć do uzyskania lepszego komfortu akustycznego wewnątrz terenów, dopuszczając jednocześnie słabsze kryterium $L_{AT}^{(D/N)} = 65/55$ dB w zabudowie i na terenach zlokalizowanych bezpośrednio wzdłuż źródeł hałasu kolejowego oraz ulic głównych i głównych ruchu przyspieszonego,
- strefa II - zapis jw. uzupełniony o klasę ulic ekspresowych i wymagania dla terenów zabudowy jednorodzinnej; należy jednak dążyć do uzyskania lepszego komfortu akustycznego na poziomie $L_{AT}^{(D/N)} = 55/45$ dB, w wyłączeniu terenów wzdłuż ulic, dla których zaproponowano poziom $L_{AT}^{(D/N)} = 60/50$ dB,
- strefa III - podstawowy dopuszczalny poziom dźwięku w środowisku zewnętrznym powinien kształtować się na poziomie $L_{AT}^{(D/N)} = 55/45$ dB; należy jednak dążyć do uzyskania lepszego komfortu akustycznego wewnątrz terenów, dopuszczając jednocześnie słabsze wymagania akustyczne - na poziomie $L_{AT}^{(D/N)} = 60/50$ dB - w zabudowie i terenach zlokalizowanych wzdłuż wszystkich komunikacyjnych źródeł hałasu.

Ponadto, zapisano wymagania dla hałasu przemysłowego, który powinien spełniać relatywnie ostrzejsze kryteria, oraz dla hałasu lotniczego - dla którego wymagania były odpowiednio łagodniejsze.

Przyjęte kryteria były nieco łagodniejsze niż obowiązujące wówczas poziomy dopuszczalne w środowisku, zawarte w rozporządzeniu RM Nr 90 z dnia 30 września 1980 r. (Dz.U. Nr 24, 1980 r.), tj. przepisach wykonawczych do ustawy „o ochronie i kształtowaniu środowiska” (Dz.U. Nr 3, 1980 r.), ale zgodne z obowiązującym obecnie rozporządzeniem MOŚNiL z dnia 13 maja 1998 r. „w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku”. W ten sposób ustalenia dotyczące zasad kształtowania klimatu akustycznego w środowisku zewnętrznym, zawarte w MPOZP m.Poznania z 1994 roku, zachowały swą aktualność.

a) Dopuszczalny poziom dźwięku w środowisku

Dopuszczalne poziomy dźwięku w środowisku zewnętrznym określa obecnie rozporządzenie MOŚNiL z dnia 13 maja 1998 r. „w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku” (Dz.U. Nr 66, poz. 436, 1998 r.).

Na podstawie tego rozporządzenia, dopuszczalne wartości równoważnego poziomu dźwięku, $L_{AT}^{*(D/N)}$, w zależności od przeznaczenia terenu definiują, dla pory dziennej i nocnej, odpowiednio Tabele 1 i 2, dla hałasów komunikacyjnych oraz pozostałych obiektów i grup źródeł hałasu, a także dla hałasów powodowanych przez linie energetyczne oraz starty, lądowania i przeloty statków powietrznych.

Rozporządzenie to, w stosunku do poprzedniego (Dz.U. Nr 24, 1980 r.), zmieniło nie tylko wartości dopuszczalnych poziomów dźwięku w środowisku zewnętrznym, podwyższając dopuszczalny poziom emisji hałasu i rozróżniając źródła hałasu, ale zmieniło także długość czasu oceny hałasu, w zależności od jego rodzaju, przybliżając te wymagania do standardów europejskich. Po raz pierwszy też pojawiły się prawne wymagania dotyczące dopuszczalnych poziomów dźwięku dla hałasów lotniczych.

Tabela 1: Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez linie energetyczne oraz starty, lądowania i przeloty statków powietrznych.

Lp.	Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A w dB			
		drogi i linie kolejowe*		pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu	
		pora dnia - przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom (od 6 ⁰⁰ do 22 ⁰⁰)	pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom (od 22 ⁰⁰ do 6 ⁰⁰)	pora dnia - przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia	pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	a. Obszary A ochrony uzdrowiskowej b. Tereny szpitali poza miastem	50	40	40	35
2	a. Tereny wypoczynkowo-rekreacyjne poza miastem b. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej c. Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży d. Tereny domów opieki e. Tereny szpitali w miastach	55	45	45	40
3	a. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi c. Tereny zabudowy zagrodowej	60	50	50	40
4	a. Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ze zwartą zabudową mieszkaniową i koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych	65	55	55	45

* Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym.

Tabela 2: Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez linie energetyczne oraz starty, lądowania i przeloty statków powietrznych.

Lp.	Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym długotrwałym, średnim poziomem dźwięku A w dB, ekspozycyjnym poziomem dźwięku A w dB i równoważnym poziomem dźwięku A w dB				
		starty, lądowania i przeloty statków powietrznych			linie energetyczne	
		długotrwały, średni poziom dźwięku A w dB		ekspozycyjny poziom dźwięku	równoważny poziom dźwięku A w dB	
		pora dnia - przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom (6 ⁰⁰ do 22 ⁰⁰)	pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom (22 ⁰⁰ do 6 ⁰⁰)	pora nocy	pora dnia - przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom (6 ⁰⁰ do 22 ⁰⁰)	pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom (22 ⁰⁰ do 6 ⁰⁰)
1	a. Obszary A ochrony uzdrowiskowej b. Tereny szpitali, domów opieki, zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży	55	45	83	45	40
2	a. Tereny zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej oraz zabudowy zagrodowej b. Tereny wypoczynkowo-rekreacyjne poza miastem	60	50	83	50	45

Dla terenów nie wyszczególnionych w załączniku do rozporządzenia (Tabela 1 i 2), dopuszczalny poziom hałasu określa się, przyjmując wartości dopuszczalne dla rodzaju terenu o zbliżonym przeznaczeniu.

b) Oceny oddziaływania na środowisko

Na mocy rozporządzenia MOŚZNiL z dnia 14 lipca 1998 r. „w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji” (Dz.U. Nr 93, poz. 589, 1998 r.), wiele uciążliwych źródeł hałasu podlega procedurze wykonywania tzw. ocen oddziaływania na środowisko, zarówno na etapie występowania z wnioskiem o decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jak i w procedurze wydawania pozwolenia na budowę.

Do inwestycji szkodliwych dla środowiska zaliczane są m.in. lotniska o długości pasa startowego co najmniej 2100 m oraz autostrady i drogi ekspresowe, natomiast do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska - drogi krajowe i wojewódzkie, linie tramwajowe, linie kolejowe przystosowane do prędkości co najmniej 200 km/h, stacje rozładunkowe, terminale, zajezdnie tramwajowe i autobusowe oraz bazy transportowe, linie energetyczne o napięciu 110-220 kV.

Pozostałe obiekty i inwestycje powinny podlegać tej procedurze na etapie poprzedzającym opracowanie projektu budowlanego, na podstawie rozporządzenia MOŚZNiL z dnia 14 lipca 1998 r. „w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko inwestycji nie zaliczonych do inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska, obiektów oraz robót zmieniających stosunki wodne” (Dz.U. Nr 93, poz. 590, 1998 r.).

B) OCHRONA PRZED HAŁASEM NA ETAPIE INWESTYCYJNYM

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, inwestorzy podejmując i prowadząc działalność mogącą powodować uciążliwość dla środowiska winni stosować takie rozwiązania techniczne i technologiczne oraz taką organizację pracy, aby zapewnić ograniczenie hałasu przenikającego do środowiska - do wartości dopuszczalnych. Najskuteczniejsze działania można podejmować zanim jeszcze inwestycja powstanie. Należy zaznaczyć, że jedną z istotniejszych przyczyn występowania problemów związanych z uciążliwością akustyczną jest właściwa lokalizacja uciążliwych obiektów, takich jak: drogi szybkiego ruchu, linie kolejowe, zakłady przemysłowe lub rzemieślnicze itp. na terenach zabudowy mieszkaniowej, szpitalnej, wypoczynkowej lub innych wymagających komfortu akustycznego. Wobec tego jedną z najprostszych, choć nie zawsze możliwych do zastosowania, metod uniknięcia problemów związanych z hałasem jest oddzielenie od siebie terenów o kolidujących funkcjach.

Jeżeli jest to niemożliwe, inwestor zobowiązany jest zastosować środki techniczne, które spowodują obniżenie hałasu do standardów wymaganych dla zdrowia ludzi i określonych dla terenów wymagających ochrony akustycznej.

Obowiązujące obecnie przepisy budowlane coraz więcej miejsca poświęcają problemom ochrony środowiska. Pozwala to na respektowanie ochrony środowiska przed hałasem od początku procesu inwestycyjnego.

Obligatoryjne stało się uzgadnianie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jak i rozwiązań projektowych inwestycji szkodliwych lub mogących pogorszyć stan środowiska. W efekcie tego ponad dwukrotnie - z 112 w 1994 r. do 240 w 1995 r. - wzrosła ilość inwestycji, które podlegają dodatkowym uzgodnieniom w zakresie ochrony środowiska, w tym obiektów w zakresie ochrony przed hałasem. Pozwala to też niejednokrotnie uniknąć lokalizacji nowych obiektów - niezgodnie z obowiązującym miejscowym planem ogólnym zagospodarowania przestrzennego m. Poznania lub miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Można przyjąć, że około 5% lokalizacji niezgodnych z planem ogólnym otrzymuje negatywne opinie Wydziałów Ochrony Środowiska Urzędów Miejskiego i Wojewódzkiego oraz Powiatowej i Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej.

W szczególności, zobowiązuje się inwestorów do realizowania, a projektantów specjalistów, rzeczoznawców i biegłych w dziedzinie ochrony środowiska do projektowania, rozwiązań umożliwiających ograniczenie generacji i propagacji hałasu.

Nie wszystkie obiekty, których działalność może być przyczyną ponadnormatywnego hałasu, znajdują się na liście inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska, a tym samym wymagających uzgodnień w zakresie ochrony środowiska przed hałasem. Nie są na niej ujęte na przykład linie kolejowe, po których pociągi poruszają się z prędkościami do 200 km/h oraz kolejowe stacje rozrządowe.

Poważny problem w ostatnich latach stanowi również żywiołowy wzrost liczby małych zakładów produkcyjnych, rzemieślniczych i usługowych, co jest negatywnym skutkiem, z punktu widzenia ochrony środowiska przed hałasem, działania ustawy o działalności gospodarczej. Jest to szczególnie uciążliwe w sytuacji kiedy obiekty tego typu powstają się na terenach o dominującej funkcji mieszkaniowej, ponieważ ich powstawanie wymyka się często spod kontroli służb ochrony środowiska, gdyż nie wymagają szczegółowych uzgodnień w tej dziedzinie. Nie zwalnia to jednak inwestorów i projektantów od konieczności przestrzegania dopuszczalnych norm akustycznych, określonych w odpowiednich przepisach i aktach prawnych.

4. PSYCHOAKUSTYCZNA PERCEPCJA EKRANÓW PRZECIWHŁASOWYCH

W „Studium...” przedstawiono propozycję realizacji ekranów w celu ograniczenia hałasu komunikacyjnego, w zależności od rodzaju źródła oraz zaawansowania procesu inwestycyjnego. Przedstawione lokalizacje poprzedzone były pracami projektowymi, prowadzonymi w Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Poznaniu oraz w specjalistycznych projektowych zespołach akustyczno-urbanistycznych, od początku lat 90-tych.

Trasa komunikacyjna, czyli droga, ulica lub autostrada, która pojawi się w przestrzeni jako nowy obiekt, może mieć głęboki wpływ na jakość życia mieszkańców w jej otoczeniu, nie tylko z powodu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, kurzu i hałasu. Zmienia bowiem jakość wizualną terenu przez który przebiega. Bariery przeciwhałasowe, które pojawiają się w związku z uciążliwym hałasem, zwykle nie zwiększają jakości wizualnej przestrzeni oraz otoczenia drogi, ulicy czy autostrady. W rzeczywistości trzeba zapobiegać, żeby nie były one postrzegane negatywnie.

Projektując ekran przeciwhałasowy należy uwzględnić jego „psychologiczny” odbiór, gdyż ekran źle zaprojektowany może być postrzegany jako element nie wkomponowany w otoczenie fragmentu terenu zabudowanego. Negatywna percepcja wizualna ekranu przez ludzi zamieszkujących w sąsiedztwie - za ekranem, może znacznie pogorszyć jego „psychologiczną” skuteczność, tzn. nawet wtedy kiedy ekran zapewnia wymagany przepisami poziom dźwięku, ludzie odczuwają dyskomfort akustyczny. Z kolei, przy pozytywnym nastawieniu zwiększa się „psychologiczna” skuteczność ekranu. Dlatego należy zwrócić szczególną uwagę na dobór materiałów, kolorystyki, tekstury, kształtu, tak żeby ekran nie przyciągał na siebie specjalnej uwagi i stanowił element nie kolidujący z otoczeniem. Przegrody przeciwhałasowe powinny harmonizować i integrować się z otoczeniem źródła hałasu.

O wyglądzie zewnętrznym (estetyce) ekranu i jego percepcji w przestrzeni decydują także walory krajobrazowo-przestrzenne otoczenia. Uznając, że estetyka jest równie ważna, a może nawet ważniejsza niż skuteczność akustyczna sztucznego ekranu przeciwhałasowego, należy kłaść duży nacisk na walory przestrzeni, jej charakter, sposób zagospodarowania terenu oraz odpowiedni dobór materiałów, z których ekrany będą wykonane.

Najłatwiej akceptowane, w kategoriach ingerencji wizualnej, są przegrody naturalne, czyli wykopy, wały ziemne i ich kombinacje z przegrodami wykonanymi z materiałów naturalnych. Ekrany drewniane, trocinobetonowe i z betonu drzewnego, wykończone cegłą, lub inne skomponowane z elementów naturalnych znajdują się w tej ocenie na następnym miejscu. Drewno preferowane jest przy drogach usytuowanych w terenach zazielenionych. W zurbanizowanych terenach miejskich i podmiejskich akceptowane mogą też być sztuczne ekrany betonowe, szklane lub wykonane z elementów prefabrykowanych - wypełnionych roślinnością (ze względu na mnogość obiektów wykonanych z tych samych materiałów), ale pożądana jest bogata zieleń dekoracyjna w ich otoczeniu. Ekrany metalowe uznawane są za najmniej akceptowane z punktu widzenia wizualnego odbioru, pomimo stosowania szerokiej gamy różnych kolorów. Główną przyczyną tego jest fakt, że materiał ten nie jest materiałem naturalnym w przestrzeni.

Płyty przezroczyste są pożądane w celu pozornego zmniejszenia wysokości ekranów, poprzez ustawianie ich na nasypach lub innych ekranach pełnych, np. trocinobetonowych. Bardzo pozytywne w odbiorze wizualnym jest wplatanie płyt przezroczystych jako wizjery w sztucznych ekranach z betonu, cegły lub drewna.

Z kolei użytkownik trasy komunikacyjnej postrzega zwykle ogólny wygląd ekranu, jego wzór i kolor. Ekrany nie powinny być monotonne, by nie nużyć kierowców, a zmiany powinny być wprowadzane w zależności od prędkości jazdy. Zmiany rodzaju ekranów, ich profilu podłużnego, przezroczyste płyty na konstrukcjach są pożądane, gdyż działają jak wizualne znaki ułatwiające orientację kierowcom, gdzie są na trasie.

III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI CELU

SZANSE:

- Kształtowanie klimatu akustycznego w środowisku zewnętrznym poprzez wykonywanie studiów zagrożeń klimatu akustycznego od komunikacyjnych źródeł hałasu i formułowanie ustaleń akustycznych, definiujących m.in. zakres działań przeciwhałasowych na etapie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Wystarczająca powierzchnia terenów pod budownictwo mieszkaniowe, wyznaczonych na podstawie dotychczas obowiązującego MPOZP m. Poznania, pozwalająca na odizolowanie od uciążliwych źródeł hałasu.
- Dbłość, w planowaniu przestrzennym, o separację funkcji uciążliwych od wymagających komfortu akustycznego.
- Wykonywanie studiów zagrożeń klimatu akustycznego i ocen oddziaływania na środowisko dla projektowanych i modernizowanych źródeł hałasu komunikacyjnego.
- Wszechstronna i skuteczna działalność służb ochrony środowiska w dziedzinie ochrony przed hałasem.
- Modernizacja linii i taboru tramwajowego i kolejowego, nawierzchni jezdni i parku pojazdów samochodowych oraz samolotów, a także parku maszynowego i procesów technologicznych w zakładach przemysłowych, przyczyniająca się do likwidacji i zmniejszania uciążliwości akustycznej źródeł hałasu w środowisku.
- Zrozumienie niektórych inwestorów budownictwa mieszkaniowego dla potrzeb kształtowania wymaganego komfortu akustycznego w zabudowie mieszkaniowej.
- Realizacja urządzeń przeciwhałasowych: budowa ekranów przeciwhałasowych, stosowanie zieleni dźwiękoizolacyjnej, instalowanie i wymiana okien na dźwiękoszczelne.

ZAGROŻENIA:

- Brak środków finansowych na realizację rozwiązań przeciwhałasowych.
- Trudności związane z gospodarowaniem terenami (zainteresowanie inwestorów maksymalnym wykorzystaniem terenu pod zabudowę mieszkaniową, bez zachowania buforowych odległości od uciążliwych źródeł hałasu lub maksymalizowanie wysokości projektowanej zabudowy, w trudnych do „zaekranowania” tej zabudowy warunkach przestrzennych).
- Tendencja do dalszego różnicowania jakości i rodzajów budownictwa mieszkaniowego, prowadząca do wyraźnego różnicowania grup społecznych.
- Brak zainteresowania administracji i właścicieli budynków potrzebą wymiany okien na dźwiękoszczelne.
- Relatywnie niskie standardy zamieszkania (mieszkania z oknami tylko od strony uciążliwego źródła hałasu, okna stare - nie spełniające wymagań normy budowlanej).

IV. KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE, UWZGLĘDNIAJĄCE ZASADY AKUSTYKI URBANISTYCZNEJ I ARCHITEKTONICZNEJ

Uznaje się za celowe:

- W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w odniesieniu do terenów zabudowy mieszkaniowej - stosowanie zasad akustyki urbanistycznej i architektonicznej, które polegają na:
 - kształtowaniu wnętrza urbanistycznego lub bryły budynku w taki sposób, aby uciążliwy hałas komunikacyjny zewnętrzny nie docierał do wnętrza struktury zabudowanej,
 - stosowaniu rozwiązań alternatywnych ograniczających wysokości budynków (ostatnia dopuszczalna kondygnacja cofnięta lub z oknami połaciowymi),
 - stosowaniu na elewacjach budynków rozwiązań architektonicznych o charakterze rozpraszającym,
 - wykorzystanie kształtu balkonów loggii jako elementu ekranującego,
 - projektowaniu wnętrza urbanistycznych o geometrii i zagospodarowaniu, eliminujących odbicia fal akustycznych,
 - projektowaniu rozkładów pomieszczeń w budynkach, uwzględniającym najkorzystniejsze położenie tych pomieszczeń w stosunku do źródeł hałasu.
- W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w odniesieniu do terenów zabudowy mieszkaniowej - zachowywanie odległości linii zabudowy od źródeł hałasu, niezbędnej dla kształtowania wymaganych warunków akustycznych.
- W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego - przekształcanie zabudowy o funkcji mieszkalnej lub innej wymagającej komfortu akustycznego w środowisku zewnętrznym, szczególnie zlokalizowanej wzdłuż Ringu, w zabudowę usługową - nie posiadającą wymagań akustycznych bądź spełniającą wymagania akustyki budowlanej środkami technicznymi.
- W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w odniesieniu do terenów zabudowy mieszkaniowej i innej wymagających komfortu akustycznego - stosowanie rozdzielania tych funkcji od funkcji uciążliwych akustycznie, w tym włączanie z rozważą usług do zabudowy mieszkaniowej.
- Nie dopuszczanie, w działalności administracyjnej, do wprowadzania na tereny o dominującej funkcji mieszkaniowej lub innej wymagającej komfortu akustycznego, funkcji uciążliwych dla środowiska.
- Wymaganie wykonywania ocen oddziaływania na środowisko w postępowaniu administracyjnym, na etapie wydawania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu oraz przy wydawaniu pozwoleń na budowę - w przypadku inwestycji szkodliwych lub mogących pogorszyć stan środowiska.
- W planowaniu przestrzennym - uwzględnianie wyznaczonych obszarów ograniczonego użytkowania dla obiektów i obszarów uciążliwych akustycznie (i nie tylko), ustanowionych przez Wojewodę i Starostę, odpowiednio dla inwestycji szkodliwych i mogących pogorszyć stan środowiska.
- W planowaniu przestrzennym i postępowaniu administracyjnym - stosowanie zakazów lokalizacji terenów zabudowy oraz pojedynczych obiektów, wymagających komfortu akustycznego, na obszarach objętych ponadnormatywnym hałasem komunikacyjnym.
- W planowaniu przestrzennym - dążenie do zachowywania bezpiecznych odległości przy lokalizowaniu przemysłowych i usługowych źródeł hałasu, nawet na terenach aktywizacji gospodarczej oraz źródeł hałasu komunikacyjnego, w stosunku do terenów wymagających komfortu akustycznego.

2. DZIAŁANIA ORGANIZACYJNE, ZWIĄZANE ZE ŹRÓDŁEM HAŁASU

Inwestorzy, zarządzający i właściciele uciążliwych akustycznie terenów, obiektów i innych źródeł hałasu powinni podejmować zadania mające na celu zmniejszenie lub likwidację uciążliwości poprzez ich modernizację, przebudowę, wymianę, zmianę organizacji ruchu lub pracy urządzeń.

A) TRASY KOMUNIKACYJNE DROGOWE I LINIE TRAMWAJOWE

Uznaje się za celowe:

- Przyjęcie strategii miasta polegającej na stopniowym eliminowaniu transportu uciążliwego akustycznie.
- Dążenie do przekształcenia struktury i układu komunikacyjnego miasta, szczególnie jednak jego części centralnej, celem zapewnienia priorytetu komunikacji publicznej (struktura sieci ulicznej oraz polityka parkingowa w tym obszarze powinny sprzyjać ograniczaniu ruchu samochodów).
- Przebudowanie układu komunikacyjnego, w celu uzyskania większej płynności ruchu (ale przy ograniczeniu prędkości ruchu pojazdów w warunkach miejskich).

- Uporządkowanie ograniczenia prędkości ruchu pojazdów w mieście i dostosowanie jej do wymagań europejskich oraz egzekwowanie tych ograniczeń. Należy wprowadzać systemy organizacji ruchu drogowego poprawiające płynność ruchu pojazdów.
- Realizowanie wszystkich planowanych nowych odcinków dróg i ulic oraz połączeń komunikacyjnych drogowych, usprawniających obsługę komunikacyjną w mieście.
- Ograniczanie użytkowania pojazdów starych typów, nie spełniających obecnych norm emisji hałasu.
- Ograniczanie ruchu i parkowania pojazdów ciężkich w terenach zabudowy mieszkaniowej i innej wymagającej komfortu akustycznego, poprzez organizowanie wydzielonych parkingów.
- Modernizowanie nawierzchni jezdni oraz, w miarę możliwości (tam gdzie nie występują ograniczenia konserwatorskie), zastępowanie brukowanej nawierzchni ulic - nawierzchnią z asfaltobetonu.
- Modernizowanie linii tramwajowych, jak dotychczas, poprzez stosowanie nowoczesnych technologii, w tym szyn bezстыkowych, szlifowania szyn, dylatacji podtorza oraz nowoczesnego taboru tramwajowego.

B) ZAJEJDNIIE TRAMWAJOWE I AUTOBUSOWE, BAZY SPRZĘTU, ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE

Uznaje się za celowe:

- Ograniczanie emisji hałasu do wartości dopuszczalnych, wymaganych dla terenów o określonym przeznaczeniu.
- Modernizowanie oraz stosowanie urządzeń i technologii ograniczających uciążliwość akustyczną do granic obiektów, terenów lokalizacji innych źródeł hałasu i terenów przemysłowych.
- W razie konieczności - stosowanie rozwiązań przestrzennych w postaci ekranów przeciwhałasowych.

C) LINIE KOLEJOWE

Uznaje się za celowe:

- Modernizowanie linii kolejowych, jak dotychczas, stosując nowoczesne technologie, w tym szyny bezстыkowe, szlifowanie szyn, dylatacje podtorza oraz nowoczesny tabor kolejowy.
- Zastępowanie jednopoziomowych skrzyżowań z układem komunikacyjnym drogowym - skrzyżowaniami dwupoziomowymi; dzięki temu oprócz poprawy płynności i bezpieczeństwa ruchu samochodowego i kolejowego będzie można wyeliminować konieczność stosowania uciążliwych akustycznie kolejowych ostrzegawczych sygnałów dźwiękowych.
- Mimo braku formalnych podstaw do opracowywania ocen oddziaływania na środowisko - wykonywanie podobnych opracowań, m.in. w celu określenia zasięgu uciążliwego oddziaływania na środowisko i możliwości ustalania w ten sposób potrzeby ustanawiania obszarów ograniczonego użytkowania.

D) LOTNISKA

Uznaje się za celowe:

- Rozwijanie zastosowań technicznych rozwiązań nawigacyjnych, umożliwiających zwiększenie lądowań z kierunku zachodniego na Ławicy oraz startów w kierunku wschodnim na Krzesinach.
- Stosowanie nowoczesnego taboru latającego, pozwalającego na ograniczenie uciążliwego hałasu nad miastem.
- Zakończenie procedury rozpoczętych opracowań ocen oddziaływania na środowisko i stosowanie się do zawartych w nich wniosków, w tym m.in. przewidywane ustanowienie tzw. obszarów ograniczonego użytkowania.

3. STOSOWANIE ROZWIĄZAŃ PRZECIWHŁASOWYCH

W przypadku braku możliwości zastosowania lub nie uzyskania wystarczającej skuteczności działań organizacyjnych i rozwiązań technicznych opisanych wyżej, należy podejmować - w przypadku wszystkich typów źródeł hałasu - działania mające lokalnie ograniczać uciążliwość akustyczną tych źródeł dla środowiska, do których należą:

- stosowanie i wymiana okien na dźwiękoszczelne w budynkach z pomieszczeniami wymagającymi komfortu akustycznego (wg wymagań norm z dziedziny akustyki budowlanej),
- wprowadzanie przegród z zieleni dźwiękoizolacyjnej,
- wprowadzanie ekranów przeciwhałasowych.

A) OKNA DŹWIĘKOSZCZELNE

W przypadku niekorzystnej akustycznie lokalizacji budynków oraz sytuacji przestrzennych wykluczających stosowanie ekranów przeciwhałasowych, a także braku możliwości zastosowania innych wyżej wymienionych działań i rozwiązań przeciwhałasowych, należy stosować okna dźwiękoszczelne w nowych i projektowanych budynkach z pomieszczeniami wymagającymi komfortu akustycznego, a także wymieniać okna na dźwiękoszczelne w budynkach istniejących.

Wymaganą izolacyjność akustyczną okien określa się na podstawie hałasu występującego w porze dziennej i nocnej przed elewacją budynku, według normy polskiej PN-87/B-02151/01÷03 „Akustyka budowlana. Ochrona przed hałasem pomieszczeń w budynkach. ...” (PKN MiJ, 1988 r.).

B) ZIELEŃ DŹWIĘKOIZOLACYJNA

Należy stosować powszechnie zieleni, która tylko w nielicznych sytuacjach będzie spełniać rolę bariery dźwiękoizolacyjnej. Niemniej, urządzenie i stosowanie przegród z zieleni, w tym profesjonalnie ukształtowanych barier z zieleni dźwiękoizolacyjnej - gęstych żywopłotów, pasów zieleni posiadających odpowiednią gęstość (głębokość penetracji wzrokowej) i wysokość, liściastych i iglastych w zmieszaniu, zimozielonych i odpornych na niszczące skażenia drogowe i przemysłowe, jest pożądane głównie ze względu na jej pozytywne psychoakustyczne oddziaływanie na ludzi.

W projektowaniu zieleni należy zachowywać i adaptować w przegrodach dźwiękoizolacyjnych istniejący drzewostan.

C) EKRANY PRZECIWHŁASOWE

W przypadku braku możliwości spełnienia wymagań kryteriów akustycznych przy pomocy opisanych wyżej działań organizacyjnych i rozwiązań technicznych, należy stosować sztuczne ekrany przeciwhałasowe. Przyjęto koncepcję, że ekrany przeciwhałasowe nie powinny być budowane wzdłuż dróg i ulic, sklasyfikowanych poniżej kategorii ulicy głównej. Ekrany przeciwhałasowe nie powinny pojawiać się wewnątrz obszaru strefy wewnętrznej i pośredniej, ograniczonej ulicami układu II ramy komunikacyjnej m. Poznania. Ekrany należy realizować w liniach rozgraniczających inwestycji hałasujących. Nie wyklucza się możliwości projektowania i realizacji ekranów w pasach terenu z istniejącą lub projektowaną zielenią i uzbrojeniem.

Należy przewidzieć lokalizacje ekranów przeciwhałasowych dla zadań drogowych, kolejowych i Poznańskiego Szybkiego Tramwaju, co kolorami ilustruje Rysunek 3. Przedstawiona kolejność realizacji ekranów zależy od etapu realizacji inwestycji powodującej hałas lub związana jest z budową czy rozbudową osiedla mieszkaniowego, co zilustrowano różnymi znakami graficznymi na Rysunku 3:

- w pierwszej kolejności należy przewidywać ekrany wzdłuż istniejących ulic i dróg, trasy Poznańskiego Szybkiego Tramwaju oraz linii kolejowych, powodujących w istniejącej zabudowie mieszkaniowej duże przekroczenia dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku zewnętrznym,
- w drugiej kolejności należy przewidywać ekrany przeciwhałasowe związane z modernizacją i rozbudową tych źródeł hałasu,
- w trzeciej kolejności - w związku z budową nowego obiektu drogowego, przede wszystkim III ramy komunikacyjnej m. Poznania oraz budową lub rozbudową przylegających osiedli mieszkaniowych.

Wskazane lokalizacje ekranów przeciwhałasowych dotyczą ich budowy (niejednokrotnie kilku odcinków, a przy III ramie komunikacyjnej m. Poznania - wielu odcinków) wzdłuż:

- ulic i dróg:
 - w pierwszej kolejności: Witosa, Żeromskiego, Dąbrowskiego, Św. Wawrzyńca, Krzywoustego, Warszawska,
 - w drugiej kolejności: Lutycka, Lechicka, Obornicka, Nowa Majakowskiego, Dolna Wilda, Opolska, Głogowska, Bukowska, Bułgarska, Polska, Warszawska,
 - w trzeciej kolejności: Obornicka, Nowa Naramowicka, Warszawska, Maya, III rama komunikacyjna m. Poznania,
- linii kolejowych:
 - w pierwszej kolejności: na wysokości osiedli Piątkowskich,
 - w drugiej kolejności: na wysokości Jeżyc, Rudnicze, Świerczewo, Szczepankowo oraz rejonu ulic: Norwida i Grudzieniec,
 - w trzeciej kolejności: na wysokości rozbudowujących się osiedli: Strzeszyn, Zieliniec, Antoninek, a także planowanego Niestachowa oraz na wysokości Świerczewa i rejonu ulic: Fiołkowa i Floriana, tudzież na wysokości sanatorium w Kiekrzu,
- Poznańskiego Szybkiego Tramwaju:
 - w pierwszej kolejności: na wysokości ulic: Norwida, Słowiańska, Szydlowska, Nasienna, Wyłom, Lechicka, Kurpińskiego, os. Bolesława Chrobrego i os. Jana III Sobieskiego.

Na Rysunku 3 zaznaczono też odcinki ekranów już zrealizowanych.

Realizacja rozwiązań przeciwhałasowych wzdłuż autostrady - na odcinku miejskim, bezpłatnym, od węzła „Komorniki” do węzła „Kzesiny” będzie odbywała się według projektu budowlanego urządzeń do ochrony przed hałasem samochodowym branży: Akustyka, wykonanego w „Transprojekcie” w Poznaniu, w 1998 r. (aktualizacja tego projektu z 1999 roku).

W projektowaniu ekranów przeciwhałasowych należy zwrócić szczególną uwagę na następujące zagadnienia:

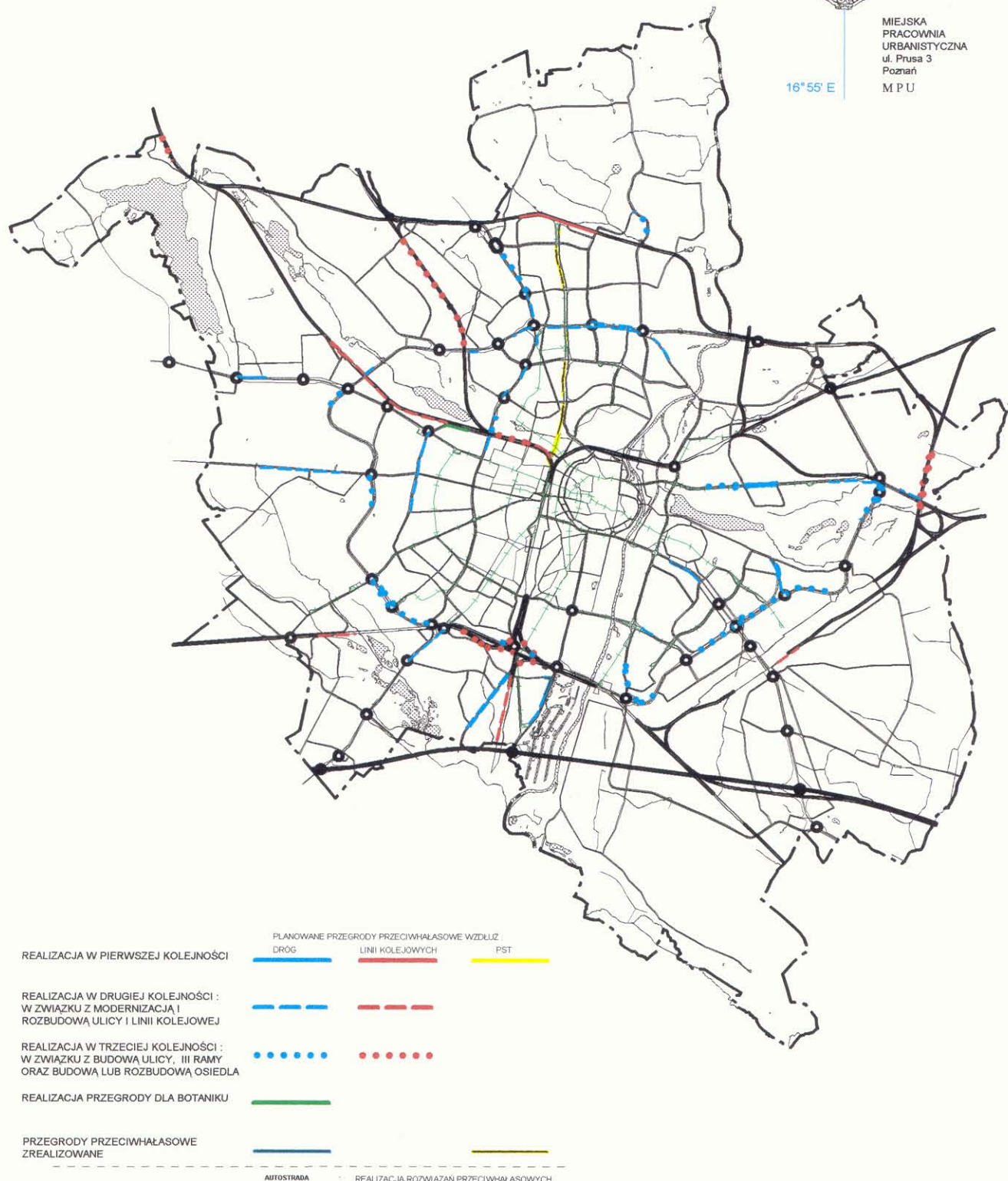
- architekturę obiektu i dobór materiałów dźwiękoizolacyjnych oraz psychoakustyczną percepcję ekranu w otaczającej go przestrzeni, uwzględniając także walory krajobrazowo-przestrzenne otaczającego terenu (por. pkt II.4),
- istniejące zadrzewienia, które należy zachowywać, komponując odpowiednio rozwiązania architektoniczne przegrody przeciwhałasowej.

52° 24' N

MIEJSKA
PRACOWNIA
URBANISTYCZNA
ul. Prusa 3
Poznań
M P U

16° 55' E

Rys. 3 : Rozmieszczenie ekranów przeciwhałasowych

4.8. ZASPOKOJENIE PODSTAWOWYCH POTRZEB MIESZKAŃCÓW

I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU

PRZESŁANKI:

HABITAT II

„W wielu miastach używa się terenów peryferyjnych do celów związanych z istnieniem miasta w sposób marnotrawny, a równocześnie nie wykorzystuje się w pełni istniejącej infrastruktury i terenów uzbrojonych. Warunkiem eliminacji nie zrównoważonego i niezdrowego rozwoju osiedli ludzkich jest wspieranie takich modeli użytkowania terenów, które minimalizują potrzeby transportowe, oszczędzają energię i chronią obszary otwarte i zielone. Pierwszorzędne znaczenie dla rozwoju miast ma odpowiednia intensywność zagospodarowania terenów i przemieszanie funkcji.”

HABITAT II

Zapis „Ulepszyć planowanie i projektowanie osiedli ludzkich, tak aby odpowiadało specyficznym potrzebom ludzi nieodpornych na przeciwności i doświadczanych przez los, a zwłaszcza osób niepełnosprawnych (...)” wydaje się być m.in. przesłanką dla realizacji obiektów pomocy społecznej.

“ W celu stworzenia możliwości dla produktywnego zatrudnienia i dla inwestycji (...) z uwzględnieniem planowania urbanistycznego (...) rządy odpowiednich szczebli, w tym władze samorządowe (...) powinny m.in. ułatwić dostęp do wszystkich szczebli edukacji i szkolenia (...)”

HABITAT II

„W celu poprawy stanu zdrowia i samopoczucia wszystkich ludzi w ciągu całego ich życia (...) władze samorządowe, w partnerskiej współpracy z innymi zainteresowanymi stronami, powinny: poprawiać warunki mieszkaniowe(...)

(...) formułować i wdrażać zintegrowaną politykę rozwoju osiedli ludzkich zapewniającą równy dostęp do podstawowych usług, w tym związanych z zapewnieniem edukacji; (...) odpowiedniego mieszkania (...) (...) zabronić praktyk dyskryminacyjnych w mieszkalnictwie (...)”

HABITAT II

„Aby usprawnić zapobieganie klęskom żywiołowym i katastrofom spowodowanym przez człowieka oraz poprawić systemy gotowości, łagodzenia i reagowania na ich skutki (...) władze samorządowe powinny m.in. ustalić, przyjąć i wdrożyć odpowiednie przepisy lokalne w zakresie użytkowania terenu (...) i standardy urbanistyczne oparte na ocenie stopnia zagrożenia i podatności na zagrożenie, dokonanej przez specjalistów (...)”

CEL: POPRAWA JAKOŚCI ZAMIESZKIWANIA, PRACY I WYPOCZYNKU, W TYM:

- **ZAPEWNIENIE WSZYSTKIM MIESZKAŃCOM, TAKŻE OSOBOM NIEODPORNYM NA PRZECIWNOCI I DOŚWIADCZONYM PRZEZ LOS (W TYM NIEPEŁNOSPRAWNYCH), PRZYJAZNYCH WARUNKÓW ŻYCIA, KTÓRE SPRZYJAŁYBY OGRANICZENIU EMIGRACJI Z MIASTA,**

poprzez:

- podnoszenie standardu zamieszkiwania z uwzględnieniem rozgęszczenia a także wyposażenia terenów mieszkaniowych w infrastrukturę techniczną,
- zapewnienie mieszkańcom terenów o funkcjach wyłącznie mieszkaniowych, komfortu zamieszkiwania, m.in. poprzez rozdzielenie funkcji mieszkalnej od funkcji generujących uciążliwości,
- zapewnienie mieszkańcom codziennego, łatwego i bezpiecznego dostępu do podstawowych funkcji:
 - * szkół podstawowych i gimnazjów,
 - * wypoczynku, sportu i turystyki,
 - * usług zdrowia.

- **STOPNIOWE WYPEŁNIANIE ZNISZCZONEJ TKANKI MIASTA DROGĄ REALIZACJI WSZYSTKICH RODZAJÓW ZABUDOWY, O WYSOKIEJ JAKOŚCI URBANISTYCZNEJ, ARCHITEKTONICZNEJ I MATERIAŁOWEJ, W NAWIĄZANIU DO WARTOŚCI HISTORYCZNYCH.**
- **RÓWNOUPRAWNIENIE INWESTORÓW REALIZUJĄCYCH ZABUDOWĘ MIESZKANIOWĄ WIELORODZINNĄ I JEDNORODZINNĄ.**
- **UMOŻLIWIENIE ROZWOJU MIEJSC PRACY, ATRAKCYJNYCH DLA INWESTOWANIA.**

II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW

Podstawę dla określenia uwarunkowań stanowią następujące materiały:

MIEJSCOWY PLAN OGÓLNY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA, MPU 1994,
(ze względu na zaistniałe na skutek jego 4,5 letniego funkcjonowania rezerwy terenu pod strategiczne elementy rozwojowe i ochronne miasta; także dla zachowania niezbędnej ciągłości myśli urbanistycznej i polityki przestrzennej).

ZASOBY TERENÓW POD BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE M. POZNANIA (NA PODSTAWIE MPOZP M. POZNANIA)

„UWARUNKOWANIA POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO. DIAGNOZA STANU. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW. SYNTEZA”, MPU 1998

WYTYCZNE ZE „STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO” PRZEKAZANE PRZEZ WYDZIAŁ GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W POZNANIU NR GP - II 7322/51/98/2453 Z DNIA 12.10.1998

WSTĘPNA OCENA REALIZACJI MPOZP M. POZNANIA W ZAKRESIE MIESZKALNICTWA I WYBRANYCH USŁUG OGÓLNOGOSPODARSTWA, MPU 1998

OCENA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO M. POZNANIA, LESZEK KUREK, 1998

MATERIAŁY WYDZIAŁU KOORDYNACJI ROZWOJU UMP

DANE Z OPRACOWAŃ STATYSTYCZNYCH

1. MIESZKANIE - PRACA, USŁUGI - WYPOCZYNEK

Wg dotychczasowego, Miejscowego Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego m.Poznań miasto zostało podzielone na:

„STREFĘ I WEWNĘTRZNĄ

Poza usługami centrotwórczymi zachowana została funkcja mieszkaniowa z możliwością uzupełnienia programu mieszkaniowego na terenach nie zagospodarowanych, po likwidowanych obecnych funkcjach itp. W istniejącej zabudowie przewidziano podnoszenie standardu zamieszkania z jednoczesnym dalszym rozgęszczeniem.(...)

STREFĘ II POŚREDNIĄ

Ustalono, że w tej strefie, w rejonach oznaczonych symbolami MA i MB, powinien w pierwszej kolejności następować przyrost mieszkańców.

Zakładany przyrost możliwy był w różnych formach zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej. Przyjęto, że tereny mieszkaniowe będą terenami wielofunkcyjnymi pod warunkiem niekolizyjności wzajemnej różnych funkcji. (...)

STREFĘ III PERYFERYJNĄ

W strefie tej założono relatywnie niewielki rozwój funkcji mieszkaniowej. Przewidziano przyrost ludności w zależności od możliwości w zakresie budowy infrastruktury technicznej i uwarunkowań środowiska przyrodniczego.

Główny przyrost mieszkańców w tej strefie założono na terenach oznaczonych symbolem m4. (...)

W „Studium...” zachowuje się podział na ww. strefy jako obszary przestrzennie definiujące miasto.

A) MIESZKANIE

Główny przyrost budownictwa mieszkaniowego w dotychczasowym MPOZP przewidywano w strefie II, poprzez uzupełnienie dużych osiedli mieszkaniowych wielorodzinnych (Rataje, Piątkowo, Winogrody, Grunwald), jak i jednorodzinnych (Podolany, Strzeszyn, Smochowice, Ławica, Junikowo, Antoninek), a także, w mniejszym stopniu, w strefie III poprzez jakościowy rozwój struktur małych jednostek osiedleńczych jak: Szczepankowo, Sławie, Krzesiny, Głuszyna, Umultowo, Nowa Wieś, Morasko, Radojewo (budownictwo ekstensywne, jednorodzinne).

Tereny pod zabudowę mieszkaniową wg MPOZP m. Poznania

Rodzaj zabudowy	Brutto w ha	Netto w ha	Zasoby wolnych terenów w ha	Szacunkowa liczba mieszkań
mu - zabudowa śródmiejska mieszkaniowo - usługowa	940	x	x	7300
m1 - zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna wysoka	1090	860	x	2300
m2 - zabudowa mieszkaniowa mieszana wielorodzinna i jednorodzinna	910	820	190	8200
m3 - zabudowa mieszkaniowa niska jednorodzinna	3910	3440	460	15800
m4 - zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna ekstensywna	310	280	520	400
suma	7160	5400¹⁾	1260²⁾	34000

x) - niemożliwe do określenia

1) - bez mu

2) - bez mu i m1

B) PRACA, USŁUGI

a) Praca

W zakresie rozmieszczenia nowych miejsc pracy w MPOZP przewidywano wzrost procentu udziału grupy mieszkańców zawodowo - czynnych w usługach. Rozmieszczenie funkcji produkcyjnych tzw. „aktywizacji gospodarczej” polegało na wykorzystywaniu istniejących możliwości intensyfikacji terenów dotychczas na ten cel wykorzystywanych (Franowo, Starołęka, Górczyn, Podolany); nowe tereny zaplanowano w rejonach powstających węzłów transportowych, zwłaszcza takich jak skrzyżowanie wylotów dróg z autostradą (ulic Głogowskiej i Krzywoustego).

b) Usługi

Wg dotychczasowego MPOZP usługi podstawowe (szkoły, przedszkola, żłobki, ośrodki zdrowia itp.) mogą być lokalizowane w terenach mieszkaniowych.

W MPOZP rozmieszczono obszary wskazane m.in. pod rozwój funkcji wystawienniczych (Międzynarodowe Targi Poznańskie i obiekty towarzyszące).

C) WYPOCZYNEK

Możliwości rozwoju funkcji wypoczynku zwłaszcza w zieleni, dają istniejące i projektowane kliny zieleni, z uwzględnieniem uwarunkowań z zakresu środowiska przyrodniczego.

W dotychczasowym MPOZP funkcje wypoczynku zostały określone jak niżej:

- Ustala się możliwość wykorzystania dla celów wypoczynkowych istniejących i nowotworzonych terenów zieleni, pod warunkiem spełnienia ustalonych w MPOZP wymogów zakresu środowiska przyrodniczego.
- Sugeruje się aby lokalizacja obiektów rekreacyjnych ogólnodostępnych uwzględniała atrakcyjność terenu oraz bliskość terenów mieszkaniowych - najbliższej miejsc zamieszkania - obszary i obiekty sportowe - rekreacyjne dla dzieci i młodzieży oraz wypoczynku „rodzinnego”, strefy dalej położone - przeznaczyć dla obiektów specjalistycznych, „klubowych” nawet o charakterze elitarnym.
- Obiekty usług rekreacyjnych o maksymalnej „przepustowości” i maksymalnym nasyceniu infrastrukturą rekreacyjną powinny być lokalizowane na obrzeżu, w miejscach głównych „wejść” z terenów mieszkaniowych do strefy rekreacyjnej.
- Kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej stref wypoczynkowych powinno uwzględniać różne w swych założeniach aspekty, i populistyczny, i snobistyczny; istotne jest tu wyważenie proporcji pomiędzy przestrzenią publiczną a prywatną (np. „klubową”) zamkniętą oraz społecznym a komercyjnym traktowaniem przestrzeni i funkcji wypoczynkowej (...).

W „Studium...” kontynuuje się dotychczasowe, generalne kierunki rozwoju wyżej omówionych funkcji ze wskazaniem przestrzennych możliwości rozwoju funkcji. W zakresie rozwoju terenów mieszkaniowych większy nacisk położono jednak na uaktywnienie terenów wymagających rehabilitacji itp., współtworzących podstawową tkankę starszych części miasta.

„W celu stworzenia możliwości aktywnego wypoczynku dzieci i młodzieży w Poznaniu uruchomiono m.in. Szkolne Centra Rekreacyjne (26 w 1995 roku), Klubowe Centra Rekreacyjne (5 w 1995 roku) i Młodzieżowe Centra Sportu.

Od 1993 roku działa w Poznaniu sztuczny stok narciarski (jedyne tego typu obiekty w środkowowschodniej Europie). Uczniowie szkół poznańskich, dzięki pomocy miasta pobierają naukę jazdy na nartach - organizowaną przez Całoroczne Centrum Narciarstwa „Mała Ski”.

Poznań należy do miast o najwyższym wskaźniku zieleni. Niezależnie od korzystnych warunków przyrodniczych, niezbędne jest jednak posiadanie odpowiednio zagospodarowanej bazy urządzeń rekreacyjno-sportowych i wypoczynkowych.

W porównaniu z innymi miastami liczba obiektów sportowych w Poznaniu jest znaczna, jednakże obok bazy sportowo-rekreacyjnej o wysokim standardzie na terenie miasta są obiekty o złym stanie technicznym, a nawet takie, którym grozi wyłączenie z eksploatacji. Niektóre szkoły pozbawione są boisk lub sal gimnastycznych.”*

*"Raport zdrowotny miasta Poznań - 1996" Biuro Programu „Zdrowe Miasta”, Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych, Urząd Miejski

W „Studium...” zostają określone tereny, które mają służyć szeroko pojętej rekreacji tzn. sportowi, turystyce i imprezom o charakterze edukacyjno-kulturalnym.

Zagospodarowanie sportowe i rekreacyjne w dużej mierze świadczy o jakości życia mieszkańców Poznania, służy mieszkańcom województwa wielkopolskiego i stanowi bardzo ważny element promocji Poznania w skali krajowej i międzynarodowej.

2. WSTĘPNA OCENA REALIZACJI MPOZP M. POZNANIA W ZAKRESIE MIESZKALNICTWA I WYBRANYCH USŁUG OGÓLNOGOSPODARSTWA, MPU 1998

1. Informacja ogólna

1.1. Rejestry w latach 1995 - 1998r:

L.p.	Rok	Liczba wniosków o wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę
1	1995	1889
2	1996	2290
3	1997	2054
4	1998 (czerwiec)	942
Poznań		7175

Do Wydziału Urbanistyki, Architektury i Nadzoru Budowlanego w ww. okresie wpłynęło - 7175 wniosków o wydanie decyzji o pozwolenie na budowę (bez decyzji dot. Nadzoru Budowlanego i liniowych - wod.- kan., gaz, prąd).

1.2. Rejestry ogółem w latach 1995 - 98r wg dzielnic miasta Poznania:

L.p.	Dzielnica	Liczba wniosków o wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę
1	Stare Miasto	1656
2	Nowe Miasto	1481
3	Grunwald	1396
4	Jeżyce	2046
5	Wilda	596
Poznań		7175

- Wg dzielnic najwięcej wniosków o wydanie decyzji o pozwolenie na budowę wpłynęło na Jeżycach tj. 2046, a najmniej na Wildzie tj. 596.

2. Wykazy tj. decyzje wybrane:

„Wykazy” decyzji pogrupowano na:

- decyzje mieszkaniowe:
o niskiej intensywności - MN, o wysokiej intensywności - MW
- decyzje pozamieszkaniowe:
garaże (zespoły), hale, biura, magazyny, wiaty, zakłady, salony samochodowe, hurtownie - handel, gastronomia, kultura, sport, rekreacja, oświata, zdrowie, stacje paliw, gazu, g.s.m. i inne.

2.1. Udział decyzji wybranych z „rejestrów”:

Lp.	Dzielnica	Liczba wniosków o wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę		w tym „wykazy” wybrane z ogółu (decyzje wydane lub w załatwianiu)	
		Liczba	%	Liczba	%
1.	Stare Miasto	1656	100	792	47,8
2.	Nowe Miasto	1481	100	852	57,5
3.	Grunwald	1396	100	758	54,3
4.	Jeżyce	2046	100	1242	60,7
5.	Wilda	596	100	246	41,3
Poznań		7175	100%	3890	54,2

Z ogólnej liczby 7175 wniosków o wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę znaczących dla miasta obiektów, wydano 3890 pozwoleń co stanowi 54,2% ogółu.

3. Struktura decyzji wybranych:

Stare Miasto

Rok	Decyzje	w tym		
		MN	MW	Pozostałe
1995	215	165	21	29
1996	316	246	12	58
1997	177	98	25	54
1998	84	57	9	18
Suma	792	566	67	159
%	100%	71,5%	8,5%	20%

Nowe Miasto

Rok	Decyzje	w tym		
		MN	MW	Pozostałe
1995	193	120	4	69
1996	279	187	4	88
1997	237	150	17	70
1998	143	85	5	53
Suma	852	542	30	280
%	100%	63,6%	3,5%	32,9%

Grunwald

Rok	Decyzje	w tym		
		MN	MW	Pozostałe
1995	222	137	5	80
1996	245	146	4	95
1997	183	103	4	76
1998	108	62	14	32
Suma	758	448	27	283
%	100%	59%	3,6%	37,4%

Jeżyce

Rok	Decyzje	w tym		
		MN	MW	Pozostałe
1995	372	315	10	47
1996	427	363	7	57
1997	296	258	6	32
1998	147	128	1	18
Suma	1242	1064	24	154
%	100%	85,7%	1,9%	12,4%

Wilda

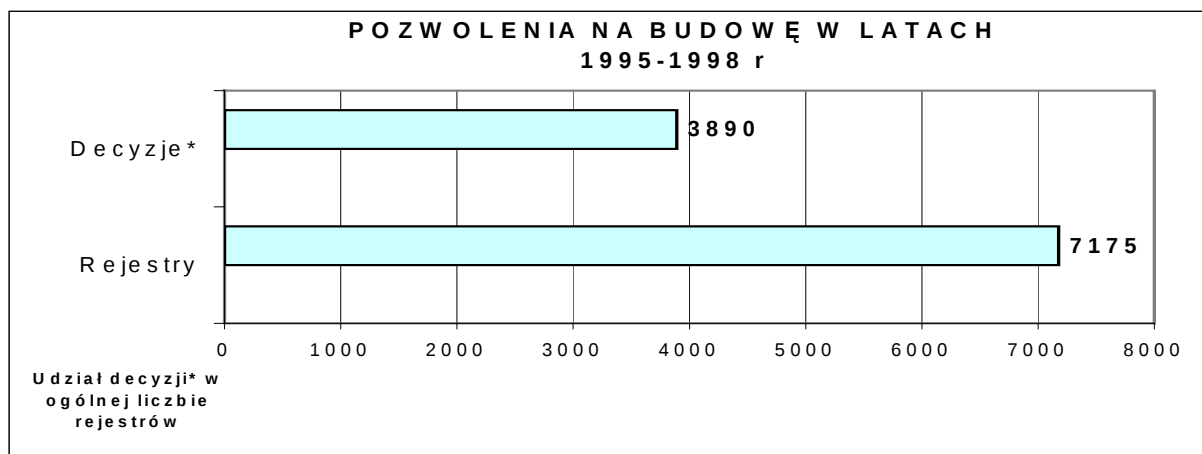
Rok	Decyzje	w tym		
		MN	MW	Pozostałe
1995	82	45	8	29
1996	97	39	10	48
1997	49	19	7	23
1998	18	9	0	9
Suma	246	112	25	109
%	100%	45,5%	10,2%	44,3%

4. Wnioski:

Z ogólnej liczby „rejestrów”, tj. materiałów otrzymanych z Wydziału Urbanistyki, Architektury, i Nadzoru, Budowlanego - 54,2% stanowią „wykazy” tj. decyzje o pozwolenie na budowę znaczących dla miasta obiektów;

4.1. Miasto Poznań ogółem:

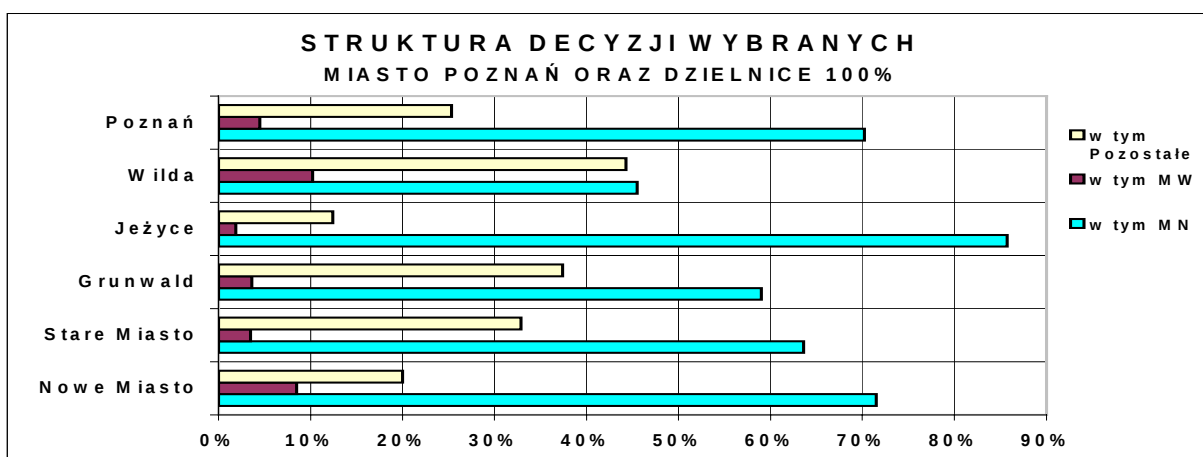
Rejestry	Wykazy tj. decyzje wybrane	w tym		
		MN	MW	Pozostałe
7175	3890	2732	173	985
100%	54,2%	-	-	-
-	100%	70,2%	4,5%	25,3%

- W strukturze decyzji wybranych - 74,7% to decyzje mieszkaniowe, w których 70,2% to mieszkalnictwo o niskiej intensywności MN, a 4,5% o wysokiej MW,
- pozostałe 25,3% to decyzje pozamieszkaniowe.

4.2. Poznań - struktura decyzji wybranych:

Decyzje wybrane wg dzielnic	w tym		
	MN	MW	Pozostałe
Nowe Miasto	71,5%	8,5%	20,0%
Stare Miasto	63,6%	3,5%	32,9%
Grunwald	59,0%	3,6%	37,4%
Jeżyce	85,7%	1,9%	12,4%
Wilda	45,5%	10,2%	44,3%
Poznań	70,2%	4,5%	25,3%

- wg dzielnic miasta Poznania, najwięcej decyzji dotyczących pozwolenia na budowę mieszkalnictwa MN zostało wydanych w dzielnicy Jeżyce tj. 85,7%; najmniej na Wildzie tj. 45,5%;
- w zakresie mieszkalnictwa o wysokiej intensywności MW najwięcej tj. 10,2% w dzielnicy Wilda; najmniej na Jeżycach tj. 1,9%.

Konieczna jest kontynuacja dalszych prac uściślających i uaktualniających niniejsze opracowanie.

3. MATERIAŁY WYDZIAŁU KOORDYNACJI ROZWOJU UMP ORAZ DANE Z OPRACOWAŃ STATYSTYCZNYCH

A) MIESZKALNICTWO

Ludność, mieszkanie i gospodarstwa domowe

Rok	Ludność	Ludność w mieszkaniach	Mieszkania	Izby	Pow. użytk. mieszkań	Gospodarstwa domowe
1945	268000	*	56000	160700	*	*
1950	320700	*	66000	187100	*	*
1955	374900	*	*	*	*	*
1960	414600	392600	87900	253000	*	127600
1965	438200	*	*	*	*	*
1966	442500	424000	98600	294500	*	*
1967	453300	433100	102000	304400	*	*
1968	457400	435800	104600	312600	*	*
1969	462100	440400	108000	324200	*	*
1970	469600	454700	114000	350500	6118000	155400
1971	478600	458400	119400	368900	6386400	*
1972	485800	465300	123700	384100	6599200	*
1973	499000	476500	128700	401200	6850600	*
1974	506200	483100	133000	416800	7074200	*
1975	515900	492200	137900	435000	7327000	*
1976	527000	502800	142800	454000	7594200	*
1977	534400	509800	147600	473000	7864100	*
1978	536400	514100	145000	476300	7793000	186700
1979	544000	520700	150900	500400	8177400	*
1980	552900	529200	155100	513000	8380600	*
1981	558000	534000	158700	526300	8594900	*
1982	563000	538800	162400	539700	8812600	*
1983	570900	546300	165500	551500	9008900	*
1984	574100	549400	168500	562800	9195300	*
1985	575100	550400	171600	574900	9398700	*
1986	578000	553200	174800	587100	9603200	*
1987	585900	560700	179500	605900	9927000	*
1988	586500	567200	178600	607800	10166400	206424
1989	588700	566200	181200	618400	10359700	*
1990	590101	569400	182800	625100	10483100	*
1991	589685	569000	184500	632300	10609700	*
1992	582919	562500	185800	637700	10707700	*
1993	582813	563500	187400	644000	10819100	*
1994	582357	562000	189300	651600	10973900	*
1995	581171	560800	190600	656800	11075600	214000
1996	580831	560500	192100	662400	11184800	*
1997	580046					

* brak danych
wg Roczników Statystycznych

Standardy mieszkaniowe

Rok	osób na mieszkanie	osób na izbę	m ² p.uż. na mieszkanie	m ² p.uż. na izbę	m ² p.uż. na osobę	gos. dom. na 100 osób	osób na gosp. dom.
1945	*	*	*	*	*	*	*
1950	4,72	*	*	*	*	*	*
1955	*	*	*	*	*	*	*
1960	4,46	1,55	*	*	*	145,1	3,25
1965	*	*	*	*	*	*	*
1966	4,30	1,44	*	*	*	*	*
1967	4,25	1,42	*	*	*	*	*
1968	4,17	1,39	*	*	*	*	*
1969	4,08	1,36	*	*	*	*	*
1970	3,99	1,30	53,7	17,5	13,5	137,0	3,02
1971	3,84	1,24	53,5	17,3	13,9	*	*
1972	3,76	1,21	53,3	17,2	14,2	*	*
1973	3,70	1,19	53,2	17,1	14,4	*	*
1974	3,63	1,16	53,2	17,0	14,6	*	*
1975	3,57	1,13	53,1	16,8	14,9	*	*
1976	3,52	1,11	53,2	16,7	15,1	*	*
1977	3,45	1,08	53,3	16,6	15,4	*	*
1978	3,53	1,08	53,5	16,3	15,1	128,6	2,87
1979	3,46	1,05	53,9	16,3	15,6	*	*
1980	3,41	1,03	54,0	16,3	15,8	*	*
1981	3,36	1,01	54,2	16,3	16,1	*	*
1982	3,32	1,00	54,2	16,3	16,4	*	*
1983	3,30	0,99	54,4	16,3	16,5	*	*
1984	3,26	0,98	54,6	16,3	16,7	*	*
1985	3,21	0,96	54,8	16,3	17,1	*	*
1986	3,17	0,94	54,9	16,4	17,4	*	*
1987	3,12	0,93	55,3	16,4	17,7	*	*
1988	3,18	0,93	56,9	16,7	17,9	115,6	2,84
1989	3,12	0,91	57,2	16,8	18,3	*	*
1990	3,12	0,91	57,3	16,8	18,4	*	*
1991	3,08	0,90	57,5	16,8	18,6	*	*
1992	3,03	0,88	57,6	16,8	19,0	*	*
1993	3,00	0,87	57,7	16,8	19,2	*	*
1994	2,97	0,86	58,0	16,8	19,5	*	*
1995	2,94	0,85	58,1	16,9	19,7	112,3	2,72
1996	2,92	0,85	58,2	16,9	20,0	*	*

* brak danych
wg Roczników Statystycznych

Mieszkania oddane do użytku

Rok	Oddane do użytku			Średnia wielkość mieszkania w m ²
	mieszkania	pow. użyt.-m ²	izby	
1945	nowe 48	*	*	*
1950	1170	*	*	*
1955	1307	*	*	*
1960	2650	153000	8128	57,7
1965	3427	156000	10561	45,5
1966	3307	148000	9673	44,8
1967	3276	149000	9771	45,5
1968	3524	161000	10629	45,7
1969	3869	180000	12358	46,5
1970	4162	214000	14858	51,4
1971	3985	201000	14186	50,4
1972	4618	227000	15895	49,2
1973	4837	238000	16534	49,2
1974	5139	253000	17670	49,2
1975	5462	280000	19449	51,3
1976	5434	295000	20395	54,3
1977	5173	295000	20150	57,0
1978	4728	275200	17966	58,2
1979	5701	328500	20537	57,6
1980	4363	253000	15735	58,0
1981	3823	220800	13681	57,8
1982	3845	222400	13756	57,8
1983	3147	197700	11932	62,8
1984	3009	189200	11447	62,9
1985	3213	206600	12206	64,3
1986	3362	211800	12757	63,0
1987	3342	222800	13166	66,7
1988	2840	199200	11605	70,1
1989	1729	131500	6920	76,1
1990	1649	131700	7034	79,9
1991	1856	132500	7508	71,4
1992	1344	103000	5701	76,6
1993	1585	114370	6412	72,2
1994	1939	158100	7747	81,5
1995	1372	102100	5285	74,4
1996	1469	109500	5620	74,5
1997	1552	129519	6192	83,5
1998	1945	163109	7532	83,9

* brak danych

wg Roczników Statystycznych

Stan 1996 rok

Zasoby mieszkaniowe w Poznaniu
Spółdzielnie zasoby mieszkaniowe
Spółdzielcze zasoby stanowią prawie

192100 mieszkań
93100 mieszkań
50% ogólnych zasobów.

Standardy mieszkaniowe 1996 rok

Liczba izb w mieszkaniu 3,45
Powierzchnia użytkowa w m² na mieszkanie 58,20
Powierzchnia użytkowa w m² na izbę 16,90
Powierzchnia użytkowa w m² na osobę 20,00
Liczba osób na mieszkanie 2,92
Liczba osób na izbę 0,85

Standardy w mieszkaniach spółdzielczych

Liczba izb w mieszkaniu 3,42
 Powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m² 51,40

Mieszkania oddane do użytku w latach 1995-1998 (wg inwestorów)

Rodzaj zabudowy	1995	1996	1997	1998	1995-1998
spółdzielcza	755	1072	709	729	3255
komunalna	155	28	7	9	199
społeczno-czynszowa				33	33
zakładów pracy	24	3	30	56	113
innych inwestorów	203	138	314	600	1255
indywidualna	245	228	492	518	1483
ogółem	1372	1469	1552	1945	6338

Stan 1978-1995

Rok	Ludność	Gospodarstwa domowe	Mieszkania	Liczba osób na gospodarstwo domowe	Samodzielność zamieszkania
1978	514000	186700	145000	2,75	78%
1988	567000	206400	178570	2,75	86%
1995	568400	214000	186250	2,66	87%

BEZDOMNI 1998

- 809 - liczba określona na podstawie świadczeń różnych form pomocy środowiskowej (Biuletyn Statystyczny, IV kwartał 1997)
- 1873 - liczba określona na podstawie świadczeń różnych form pomocy środowiskowej (Biuletyn Statystyczny, IV kwartał 1998)

SZACUNKOWE POTRZEBY MIESZKANIOWE

	Ludność wg prognozy na 2020 rok	Szacunkowa ilość gospodarstw domowych w 2020 roku	Szacunkowa liczba osób na gospodarstwo domowe w 2020 roku	Przyjęty wskaźnik samodzielności i zamieszkania	Szacunek liczby mieszkań w 2020 roku	Liczba mieszkań w 1998 roku	Szacunkowe potrzeby mieszkaniowe
Wariant 1	603000	235000	2,57	90%	212000	196000	16000
Wariant 1	603000	235000	2,57	95%	223000	196000	27000
Wariant 2	572000	223000	2,57	90%	201000	196000	5000
Wariant 2	572000	223000	2,57	95%	212000	196000	16000

WARIANT 1

Szacunkowo do 2020 roku może zaistnieć potrzeba wybudowania około przy uwzględnieniu samodzielności zamieszkiwania od 90% do 95%

16 000 - 27 000 mieszkań

WARIANT 2

Szacunkowo do 2020 roku może zaistnieć potrzeba wybudowania około przy uwzględnieniu samodzielności zamieszkiwania od 90% do 95%

5 000 - 16 000 mieszkań

ROK 2020

wariant 1. - ok. 620 000 osób z zameldowanymi czasowo

wariant 2. - ok. 588 000 osób z zameldowanymi czasowo

SZACUNKOWE POTRZEBY W ZAKRESIE SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I GIMNAZJÓW:

- wg prognozy demograficznej - wariant 1 pomigracyjny

Rok	Ludność Poznania wg prognozy	Szacunkowa liczba dzieci w wieku 7-15	% dzieci z ogólnej liczby ludności	Szacunkowa liczba wymaganych pomieszczeń do nauki *	Potrzebna szacunkowa liczba pomieszczeń do nauki (przy istniejących w 1996/97 - 2290)
2000	566300	60320	10,7	2410	-120
2005	579600	50120	8,6	2000	290
2010	591700	54160	9,2	2170	120
2015	599400	61520	10,3	2460	-170
2020	602900	61480	10,2	2460	-170

- wg prognozy demograficznej - wariant 2 pomigracyjny

Rok	Ludność Poznania wg prognozy	Szacunkowa liczba dzieci w wieku 7-15	% dzieci z ogólnej liczby ludności	Szacunkowa liczba wymaganych pomieszczeń do nauki *	Potrzebna szacunkowa liczba pomieszczeń do nauki (przy istniejących w 1996/97 - 2290)
2000	56270	59950	10,7	2400	-110
2005	569600	48950	8,6	1960	330
2010	574800	51770	9,0	2070	220
2015	575500	57840	10,0	2310	-20
2020	572000	56790	9,9	2270	20

* Na pomieszczenie do nauki przyjęto średnio 25 dzieci i założono zmianowość 1

Przy założeniu nie zmienionej sytuacji dotyczącej obiektów (stan dla rocznika 1996/97) w szkołach podstawowych i gimnazjach, w okresie 2000-2020 przy zmianowości 1 potrzebnych byłoby **od 20 do 170** pomieszczeń do nauki.

Zmianowość bez uwzględnienia potrzeb wynosiłaby **od 1,01 do 1,07**

B) MIEJSCA PRACY. BEZROBOCIE

Na przestrzeni lat 1994-1998 zwiększył się procent zatrudnionych w usługach z 54,4% do 57,3%, zmniejszył się natomiast procent zatrudnionych w przemyśle z 29,1% do 26,0%.

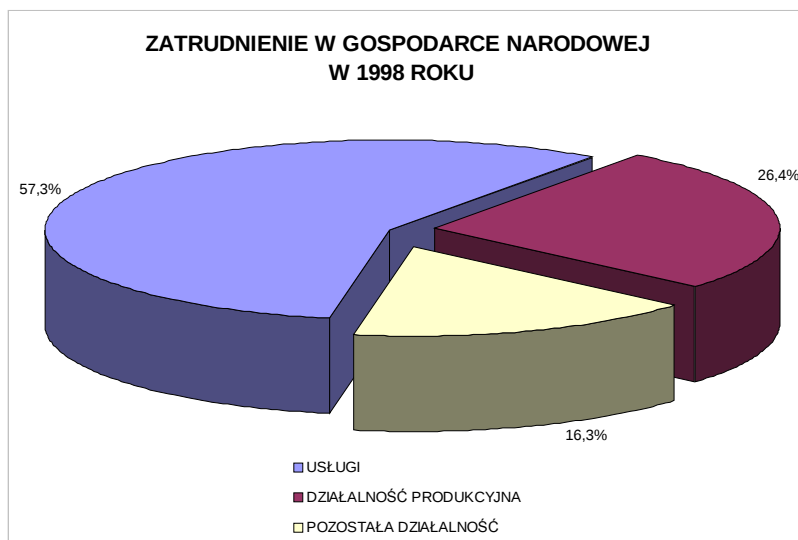
Pracujący w Gospodarce Narodowej w latach 1994-1998

Wyszczególnienie	1994		1995		1996		1997		1998	
	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%
USŁUGI	123201	54,38	125282	53,62	125916	55,65	130712	55,67	136013	57,33
Handel i naprawy	28897	12,76	31216	13,36	32012	14,15	34839	14,84	38076	16,05
Hotele i restauracje	4036	1,78	4156	1,78	4322	1,91	4607	1,96	4872	2,05
Pośrednictwo finansowe	9541	4,21	9183	3,93	9747	4,31	10735	4,57	11261	4,75
Obsługa nieruchomości i firm	16469	7,27	18266	7,82	18539	8,19	20672	8,80	21582	9,10
Admin. publiczna i obrona narodowa	6533	2,88	8575	3,67	7527	3,33	7681	3,27	8049	3,39
Edukacja	24062	10,62	23749	10,16	22803	10,08	22920	9,76	22922	9,66
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	24152	10,66	23281	9,96	24133	10,67	24223	10,32	24079	10,15
Pozostała działalność usługowa	9511	4,20	6856	2,93	6833	3,02	5035	2,14	5172	2,18
DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	67414	29,76	71183	30,47	64439	28,48	65831	28,04	62558	26,37
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	1411	0,62	1339	0,57	1223	0,54	1095	0,47	1015	0,43
Rybołówstwo i rybactwo	39	0,02	37	0,02	16	0,01	26	0,01	25	0,01
Przemysł	65964	29,12	69807	29,88	63200	27,93	64710	27,56	61518	25,93
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ	35929	15,86	37183	15,91	35926	15,88	38272	16,30	38686	16,31
Budownictwo	17954	7,93	19187	8,21	17714	7,83	20035	8,53	20049	8,45
Transport, składowanie i łączność	17975	7,93	17996	7,70	18212	8,05	18237	7,77	18637	7,86
OGÓŁEM	226544	100,00	233648	100,00	226281	100,00	234815	100,00	237257	100,00

W roku 1998 zatrudnieni w gospodarce narodowej stanowili - 41% ogólnej liczby ludności.

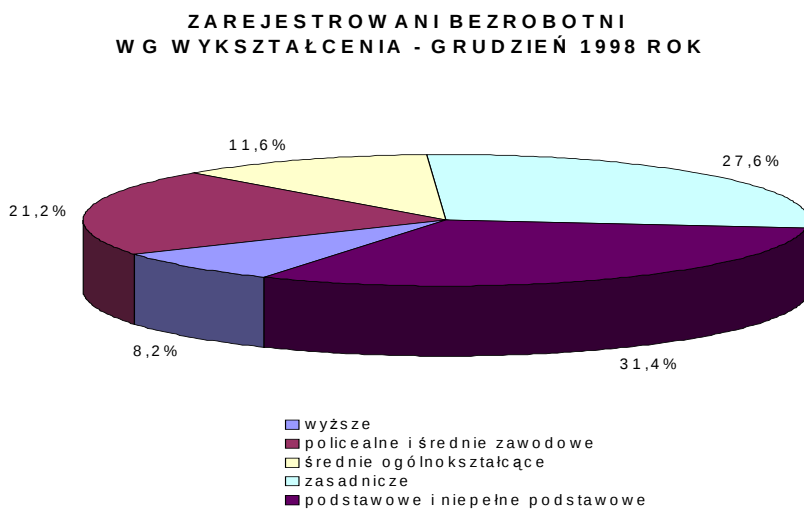
Zatrudnieni w gospodarce narodowej w 1998 roku
 Zarejestrowani bezrobotni w grudniu 1998 roku
 stanowi to

- 237 260 osób
 - 4 780 osób
 - 2% ogółu zatrudnionych w gospodarce narodowej.

Zarejestrowani bezrobotni w grudniu 1998 roku

BEZROBOTNI WG WYKSZTAŁCENIA	OGÓŁEM	%
wyższe	391	8,2
policealne i średnie zawodowe	1015	21,2
średnie ogólnokształcące	553	11,6
zasadnicze	1321	27,6
podstawowe i niepełne podstawowe	1502	31,4
SUMA	4782	100,0

III. SZANSE I ZAGROŻENIA DLA REALIZACJI CELU

1. MIESZKALNICTWO

SZANSE:

- Wystarczająca powierzchnia terenów pod budownictwo mieszkaniowe, wyznaczonych na podstawie dotychczas obowiązującego MPOZPm.Poznania; tereny są relatywnie dobrze obsługiwane elementami infrastruktury technicznej.
- Możliwość realizacji różnorodnych przestrzennie i funkcjonalnie form mieszkalnictwa (wielorodzinne i jednorodzinne).
- Istnienie rezerw przestrzennych wynikających z konieczności rewaloryzacji i restrukturyzacji niektórych części miasta.
- Istnienie rezerw przestrzennych w postaci wolnych terenów na obszarach obsługiwanych istniejącymi elementami infrastruktury technicznej, bądź stosunkowo łatwymi do uzupełnienia.
- Relatywnie wysokie niektóre średnie standardy zamieszkiwania (w skali 10 miast liczących powyżej 300 tys. ludności).

Stan 1996 rok

W zasobach mieszkaniowych:

- przeciętna pow. użyt. w m ² 1 mieszkania	- 1 miejsce,
- przeciętna pow. użyt. w m ² 1 osobę	- 2 miejsce,
Ludność w % korzystająca z kanalizacji	- 1 miejsce,
Ludność w % korzystająca z gazu sieciowego	- 2 miejsce,

(wg rocznika statystycznego miasta Poznania 1997).

ZAGROŻENIA:

- Trudności związane z gospodarowaniem gruntami (niechęć do zbywania gruntów, trudności ze scalaniem gruntów).
- Brak zainteresowania inwestorów rewaloryzacją i restrukturyzacją zniszczonych i zaniedbanych dzielnic miasta.
- Ewentualne praktyki dyskryminacyjne w mieszkalnictwie.
- Obniżanie jakości środowiska zamieszkiwania (m.in. uciążliwości transportowe, relatywnie swobodne lokalizacje obiektów uciążliwych na terenach mieszkaniowych, brak estetyki).
- Realizacja zabudowy na terenach nie uzbrojonych (przede wszystkim bez kanalizacji i dróg) - chaos funkcjonalno - przestrzenny.
- Relatywnie niskie niektóre standardy zamieszkiwania (w skali 10 miast liczących powyżej 300 tys. ludności).

Stan 1996 rok

W mieszkaniach oddanych do użytku:

- przeciętna pow. użyt. w m ² 1 mieszkania	- 5 miejsce,
---	--------------

(wg rocznika statystycznego miasta Poznania 1997).

A) SZKOLNICTWO

SZANSE:

- Istnienie dostatecznej ilości obiektów umożliwiających obsługę edukacyjną.

ZAGROŻENIA:

- Niewłaściwe rozmieszczenie niektórych obiektów w stosunku do funkcji mieszkaniowej (nie można rezygnować z adaptacji istniejących budynków z uwagi na brak środków finansowych na budowę nowych obiektów).

B) SŁUŻBA ZDROWIA

SZANSE:

- Na dzień dzisiejszy (1999) dostateczna ilość obiektów podstawowej opieki zdrowotnej, na wydzielonych działkach.

ZAGROŻENIA:

- Zły stan techniczny obiektów podstawowej opieki zdrowotnej (wieloletni brak renowacji, niedostosowanie do wymogów reformy).
- Przestrzenny rozrzut funkcji służby zdrowia obsługujących daną dzielnicę.

2. MIEJSCA PRACY

SZANSE:

- Istnienie możliwości lokalizacji miejsc pracy, szczególnie na terenach mieszkaniowo - usługowych i terenach aktywności gospodarczej.
- Możliwość uzyskania miejsc pracy na terenach mieszkaniowych w usługach związanych z miejscem zamieszkiwania (szkolnictwo podstawowe i średnie, służba zdrowia, opieka społeczna, inne usługi).
- Funkcja aktywności gospodarczej na terenach powiązanych z miejscem zamieszkiwania rodziny właściciela - na terenach wydzielonych i odpowiednio izolowanych z terenów o wyłącznej funkcji mieszkaniowej. (np. uciążliwe rzemiosło, handel hurtowy).

ZAGROŻENIA:

- Ograniczenie realizacji miejsc pracy blisko miejsc zamieszkiwania (mniej terenów gdzie można lokalizować miejsca pracy z wyjątkiem funkcji ściśle związanych z mieszkalnictwem, por. szanse).

3. SPORT I REKREACJA

SZANSE:

- Historyczne znaczenie miasta oraz zachowane zabytki sprzyjają krajowemu i międzynarodowemu zainteresowaniu turystycznym.
- Poznań członkiem Międzynarodowej Sieci Zdrowych Miast.
- Korzystne położenie komunikacyjne umożliwiające dobry dojazd z kraju i zagranicy.
- Sława miasta jako siedziby Międzynarodowych Targów Poznańskich.
- Istniejące obiekty sportowe, w tym kilka o randze międzynarodowej np. Tor Regatowy Malta.
- Społeczność miasta wykazująca dużą aprobatę dla działań w zakresie sportu i rekreacji.

Zalety rozwoju infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

- Podniesienie stanu zdrowotnego mieszkańców Poznania i terenów przyległych.
- Szeroka edukacja społeczna w zakresie kultury i ekologii.
- Zagospodarowanie i poprawa warunków ekologicznych wartościowych obszarów przyrodniczych, głównie cieków wodnych i terenów leśnych.
- Kształtowanie pozytywnego wizerunku miasta i patriotyzmu lokalnego wśród mieszkańców.
- Aktywizacja gospodarcza miasta związana z obsługą obiektów i imprez sportowych.
- Międzynarodowa promocja miasta.
- Zagospodarowanie pod obiekty sportowo-rekreacyjne nieużytków i terenów o niskiej wartości budowlanej ze względu na niekorzystne warunki gruntowe.

ZAGROŻENIA:

- Brak zainteresowania inwestorów realizacją obiektów wypoczynku, sportu i turystyki.
- Postępująca dewastacja istniejących obiektów wypoczynku, sportu i turystyki.
- Realizacja na potencjalnych terenach rekreacyjnych obiektów nie związanych z funkcją rekreacji w zieleni.
- Nie zrealizowane tereny i obiekty rekreacyjne w zespołach osiedli mieszkaniowych.
- Przeznaczanie terenów korzystnych dla lokalizacji obiektów sportowych pod inwestycje związane z szybkimi zyskami, np. handel.
- Brak środków inwestycyjnych i metod finansowania obiektów sportowych i rekreacyjno-edukacyjnych.
- Brak odpowiedniej infrastruktury obsługującej obiekty sportowe i rekreacyjne: transport, usługi, handel, gastronomia.
- Problemy własnościowe na terenach przeznaczonych pod obiekty sportowe.

IV. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

Zgodnie z obowiązującą ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym w „Studium...” nie określa się przeznaczenia terenów. Przeznaczenie terenów określa się w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (Art. 10 p.1). W „Studium...” określa się jednak „obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową”.

W wytycznych zawartych w piśmie Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu, określono cele i kierunki polityki państwa i województwa, które należy uwzględnić w „Studium...”.

Należą do nich m.in.:

„wzmocnienie roli Poznania jako stolicy nowo powołanego regionu Wielkopolska oraz kształtowanie jego rozwoju w kierunku rangi europejskiego ośrodka wzrostu (potencjalne europole) poprzez rozwój funkcji gospodarczych, infrastruktury biznesu, usług wyższego rzędu, kultury, nauki, szkolnictwa wyższego, zdrowia, handlu, wystawiennictwa. Konieczne jest dalsze harmonizowanie rozwoju wewnętrznego miasta”.

W związku z powyższym, a także z powodu innych uwarunkowań, w celu umożliwienia dalszego rozwoju ww. funkcji na terenie miasta, w „Studium...” określono preferowane funkcje terenów o odpowiednim stopniu zgeneralizowania i zakresie swobody określania ich granic.

1. TERENY, KTÓRE MOGĄ BYĆ PRZEZNACZONE POD FUNKCJĘ MIESZKANIOWĄ (M)

A) ZALECENIA OGÓLNE

Preferuje się:

- koncentrację funkcji mieszkaniowych w obrębie I i II strefy (patrz załączona mapka) wg podziału na:
 - mu - zabudowę śródmiejską mieszkaniowo - usługową,
 - zabudowę mieszkaniową wielorodzinną (np. Rataje, Winogrody, Piątkowo, Osiedle Kopernika),
 - zabudowa mieszkaniowa mieszana wielorodzinną i jednorodzinną (w tym również małe domy mieszkalne do 4 mieszkań), (np. w rejonie ulic: Naramowickiej, Rubież, Boranta),
 - zabudowę mieszkaniową jednorodzinną (np. Minikowo, w rejonie ulic: Sarmackiej, Łużyckiej),
 - zabudowę mieszkaniową jednorodzinną ekstensywną;
- ewentualnie uzupełniającą zabudowę mieszkaniową w III strefie, na podstawie uchwalonych dla nich planów zagospodarowania, względnie wzdłuż istniejących ulic (np. wzdłuż ulic: Głuszyna, Sypniewo, Morasko wieś);
- na terenach mieszkaniowych nie dopuszcza się lokowania obiektów dla działalności gospodarczej, oraz form działalności gospodarczej w istniejących obiektach, powodujących zakłócanie komfortu zamieszkiwania oraz wyklucza się działalność gospodarczą w istniejących obiektach, obciążając dodatkowo transportem dostawczym lokalny ruch drogowy;
- tam, gdzie warunki przestrzenne to umożliwiają, wydziela się z terenów mieszkaniowych skoncentrowane funkcje aktywizacji gospodarczej (AG), połączone z funkcją mieszkalnictwa (np. w pasie po północnej stronie ulic: Dąbrowskiego w Smochowicach i Obornickiej; rejon: ul. Buskiej na Podolanach, ul. Pawłowskiego na Piątkowie, ul. Głazowej na Świerczewie; w pasie: między ul. Malwową i cmentarzem oraz między ul. Szarotkową a strumieniem Plewianka -20 m od strumienia; w pasie między ul. B. Krzywoustego a ul. Ostrowską na Szczepankowie);
- tam gdzie istnieją zasoby mieszkaniowe, na terenach określonych mpzp jako obszary aktywizacji gospodarczej, należy wydzielić tereny mieszkaniowe zapewniając im ochronę poprzez pasy wysokiej zieleni (np. rejon ul. Szarych Szeregów).

Ponadto:

- w zabudowie śródmiejskiej (mu): dopuszczalną wielkość nowego programu usługowego należy skonfrontować ze skutkami generowanego przez te funkcje ruchu; wymagane jest zachowanie proporcji terenów usługowych i mieszkaniowych, uniemożliwiających wypieranie mieszkalnictwa przez usługi; uznaje się za celowe rozmieszczenie usług centrotwórczych:
 - w zespole historycznym Starego Miasta oraz wzdłuż głównych ulic,
 - wzdłuż ulic tworzących ring (ul. Północna, al. Niepodległości, ul. Królowej Jadwigi, rzeka Warta),
 - na terenie tzw. wolnych torów; (ul. Towarowa, ul. Przemysłowa, ul. Magazynowa, tory PKP),
- w projektach planów zagospodarowania przestrzennego terenów mieszkaniowych każdorazowo należy sprawdzić:
 - czy obsługa szkolna jest wystarczająca (utrzymując w miarę możliwości zmianowość 1 do 1,2), czy też potrzebna jest nowa szkoła dla obsługi dodatkowej liczby mieszkańców; bez spełnienia tego warunku

i zapewnienia terenów nie należy dopuszczać do realizacji mieszkalnictwa; podstawę określenia standardu (ilość i rodzaj szkół) będą stanowiły wyniki analiz demograficznych dotyczące grup wiekowych:

- * 7-12 lat - szkoły podstawowe - lokalizacja wg rejonów obsługi aktualnych w momencie opracowywania planu, wskazanych przez odpowiednie instytucje, jednak rejon obsługi powinien się zamykać w obszarze o promieniu około 700 m,
- * 13-15 - gimnazja - lokalizacja wg rejonów obsługi aktualnych w momencie opracowywania planu wskazanych przez odpowiednie instytucje,
- * 16-18-szkoły średnie - lokalizacja nie wymaga rejonizacji, jednak jest wskazane logiczne rozmieszczenie obiektów na terenie miasta, z wykorzystaniem istniejących zasobów; określenie potrzeb w tym zakresie powinno się opierać na wskazaniach odpowiednich instytucji; jednym z kryteriów powinna być prawidłowa obsługa transportem zbiorowym.

Rejony obsługi szkół podstawowych i gimnazjów należy traktować jako jednostki bilansowe dla określenia zapotrzebowania miejsc w tych szkołach.

- czy teren posiada wystarczającą powierzchnię pod aktywne formy wypoczynku oraz zapewnione tereny dla realizacji obiektów sportowych, ogólnodostępnych;

- * w zabudowie wielorodzinnej, (np. os. S. Batorego na Piątkowie, teren mieszkaniowy między ul. Dąbrowskiego i ul. 5 Stycznia), tereny pod aktywne formy wypoczynku powinny wynosić co najmniej 25% powierzchni danego obszaru;
- * na obszarze śródmieścia (strefa I), ze względu na specyfikę funkcjonalno-przestrzenną, niezbędne jest opracowanie odrębnych zasad dotyczących potrzeb terenów pod funkcje wypoczynku i sportu, z uwzględnieniem znaczenia omawianego obszaru dla wszystkich mieszkańców miasta (do wykorzystania przy opracowywaniu planów),

- należy również rozważyć wydzielenie, w miarę potrzeb i możliwości terenowych, ogrodów działkowych o powierzchni ok. 1 ha (na terenach odpowiednich dla tego rodzaju funkcji) na obrzeżach terenów budownictwa wielorodzinnego, w II strefie;

B) PRZESTRZENNE MOŻLIWOŚCI ROZWOJU MIESZKALNICTWA

Poniżej zamieszczono wybór informacji dotyczących przestrzennych możliwości rozwoju mieszkalnictwa w Poznaniu z uwzględnieniem niektórych projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Przedstawiono zarówno rezerwy wynikające z koniecznych, jakościowych zmian przestrzeni miejskiej jak i rezerwy ilościowe. Wybrano tereny, które są pod tym względem najatrakcyjniejsze. Jednym z kryteriów dokonanego wyboru było również zaproponowanie możliwie szerokiego przekroju rodzajów funkcji mieszkaniowej oraz zwrócenie uwagi na tereny znajdujące się w obrębie tzw. „miasta zwartego”. „Ucieczka” od problemów występujących na terenach już zainwestowanych i „porzucanie” tzw. trudnych terenów może spowodować, w niezbyt dalekiej przyszłości, zachwianie struktury miasta a nawet jej zniszczenie.

Literą „P_x” oznaczono tereny częściowo realizowane a także intuicyjnie wskazane jako relatywnie najłatwiejsze „do uruchomienia”, w określonej kolejności (indeks), w dwóch odrębnych grupach zagadnień (powtarzający się indeks, lub jego brak, jest zamierzony). Orientacyjne wartości uszczegóławiające podano dla terenów, dla których opracowuje się miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (mpzp) oraz dla obszarów ze znaczną rezerwą terenów wolnych.

Na terenach występowania funkcji określonych jako „mu” (**mieszkaniowo - usługowe**) i na „Wolnych Torach” tereny mieszkaniowe zajmują tylko część obszarów. Celowe byłoby współdziałanie ewentualnych inwestorów funkcji usługowych z inwestorami funkcji mieszkaniowych (i odwrotnie).

Do terenów, które mogą jedynie uzupełnić najistotniejszą tkankę miastotwórczą i nie stanowią głównego jej elementu, należy m.in.: rejon projektowanej zabudowy mieszkaniowej objęty mpzp „Nowa Naramowicka” (tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej o wysokości 3-5 kondygnacji na powierzchni ok.6,5 ha) czy „Rejon ul. Sarmackiej” (min. tereny budownictwa mieszkaniowego wysokiej intensywności).

Podstawą realizacji funkcji po uchwaleniu „Studium...” będą mpzp. W tekście, przy poszczególnych punktach, zawarto informację, dla których terenów mpzp są w opracowaniu. Dla pozostałych terenów niezbędne będzie opracowanie mpzp po ustaniu obowiązywania Miejsowego Planu Ogólnego Zagospodarowania

Przestrzennego m.Poznań z 1994 roku. W stosunku do obszarów stanowiących rezerwy jakościowe byłoby celowe opracowanie, jako elementu wspomagającego mpzp, kompozycji krajobrazu (w aksonometrii).

Na obszarach o przewadze własności Skarbu Państwa i Miasta może wystąpić, w szczególnych przypadkach, potrzeba dokonania scaleń.

a) Tereny preferowanej funkcji mieszkaniowej na obszarach koniecznych zmian struktury urbanistycznej, form użytkowania, funkcji i formy zabudowy

REZERWY JAKOŚCIOWE

Za przeprowadzeniem rehabilitacji, uporządkowania i rozwinięcia istniejącej struktury zagospodarowania w zakresie istniejących lub wzbogaconych funkcji przemawia:

- fakt istnienia struktury, który znacznie bardziej upraszcza formułę definicji zasad zagospodarowania aniżeli szukanie takiej definicji od poziomu zera,
- rehabilitacja dotyczy obszarów o historycznej tożsamości i prowadzi wprost do pomnożenia najbardziej wartościowych, w tym - najbardziej „miejskich” obszarów Poznania,
- ład przestrzenny nie jest tylko kategorią adresowaną do elitarnego odbiorcy, jest kategorią socjologiczną,
- rehabilitacja dotyczy obszarów zdegradowanych nie tylko w warstwie przestrzennej ale także społecznej prowadząc do upodmiotowienia, „zmarginalizowanych” społeczności,
- rehabilitacja dotyczy m.in. dwóch bardzo istotnych rejonów miasta:
 - *dzielnicę Główną, stanowiącej część Szlaku Piastowskiego, którego roli nie można przecenić w epoce procesu globalizacji kultury,
 - * rejonu dawnej wsi Górczyn, położonego w obszarze głównego wjazdu z południa,
- bierna ochrona konserwatorska nie prowadzi do koncepcji całościowego działania w obszarze; w jej miejsce występuje zbiór kolejnych działań jednostkowych umykających pełnej kontroli nad formami zagospodarowania terenu co owocuje zbiorem faktów dokonanych nieodwracalnie oddalających możliwość działań modelowych na danym terenie;
- rehabilitacja obszarów daje szansę utrzymania lokalnego kolorytu tak istotnego dla przestrzennej i socjologicznej tożsamości miejsca i miasta.

1. Rejon Główny - P₂

(ul.ul.: Zawady, Główna, Koronkarska, Krańcowa, Gnieźnińska, Nadolnik, Nowe Zawady)

Ukształtowany w przeszłości obszar XIX-wiecznej i XX-wiecznej zabudowy (zabudowa zwarta kwartałów ulicznych, zespoły budynków wolnostojących na wydzielonych terenach lub w strukturze innej zabudowy) na ogół w złym stanie technicznym. Znaczne ubytki lub brak ciągłości zabudowy. Teren o znacznej, potencjalnej chłonności inwestycyjnej, o zdegradowanej strukturze urbanistycznej szczególnie w związku z powojenną, wolnostojącą zabudową o niskim standardzie wzdłuż ul. Głównej.

Obszar zabudowy Głównej kształtuje oblicze miasta na głównym kierunku komunikacyjnym z północno-wschodu.

Cechy wymagające zwrócenia szczególnej uwagi:

pozytywne

- zagospodarowanie w rejonie ul. Głównej; relikty zabudowy fachwerkowej przy ul. Zawady. (koloryt nostalgiczny albo piękno utracone),
- zabudowa jw., w bliskim sąsiedztwie ul. Zawady,
- rejon ulicy Głównej - ukształtowana, atrakcyjna i gotowa struktura miejska, specyficzna małomiejska lub podmiejska,
- skala zabudowy ulicy Smolnej,
- styk ulicy Smolnej z obszarem dawnego Rynku Wschodniego; relikty starej zabudowy;

negatywne

- rejon ulicy Głównej - destrukcja struktury miejskiej z zabudową przyuliczną przez wolnostojące pawilony; rewaloryzacja struktury może nastąpić przez kontynuację zabudowy pierzejowej, obszar znacznej rezerwy zabudowy plombowej,
- rejon ulicy Wiejskiej - chaos i bałagan przestrzenny, zdekapitalizowana zabudowa sprzyja wydawaniu wadliwych decyzji lokalizacyjnych.

Uwaga: teren o przewadze własności Skarbu Państwa i Miasta.

2. Centrum miasta - mu P₂

(ul.ul.: Solna, Wolnica, Małe Garbary, Garbary, Chwaliszewo)

Obecnie - zabudowa zdegradowana, „odcięta” ulicą Solną. Stan dramatycznej ruiny, zdekapitalizowanej zabudowy, stan trwający kilkadziesiąt lat. Rejon styku różnych rodzajów zabudowy, upodmiotowionych historycznie ale pozbawionych własnej, architektonicznej tożsamości ze względu na obecność nieuporządkowanych, zrujnowanych, zdewastowanych obrzeży, buduje twarz miasta daleką od zachęcającej dla doświadczania jego historycznej, architektonicznej tożsamości i obyczajowości (przykłady: ulica Garbary - ścisłe centrum miasta, ważna trasa komunikacyjna; wyburzona pierzeja zachodnia ulicy Garbary między

ul. Wielką a ul. Dominikańską - stan rzeczy trwający cały okres powojenny, trudno uznać za uzasadniony nawet jeśli jest związany z obiektywnymi uwarunkowaniami;
narożnik ulic Św. Wojciecha i Małe Garbary - stan rzeczy „akceptowany” od kilkudziesięciu lat;
ruiny zabudowy przemysłowej w rejonie ul. Bóżnicza, stan jak wyżej;
ulica Estkowskiego - obszar na styku Starego Miasta, Chwaliszewa, w bezpośrednim sąsiedztwie Ostrowa Tumskiego - stan sprzed około trzydziestu lat).
Pozostałe tereny wymagające rehabilitacji w obszarze centrum (np. rejon ulicy Półwiejskiej) określi mpzp Śródmieścia
Mpzp „Centrum”- w opracowaniu; dla funkcji mieszkaniowej przewiduje się wybrane fragmenty terenów o określonych uwarunkowaniach realizacji; powierzchnia przeznaczona pod zabudowę mieszkaniową - 10ha (ok.270 000m²).

Uwaga: teren o przewadze własności Skarbu Państwa i Miasta.

3. Łacina -mu - P₁

(ul.ul.: Kaliska, Zabrzańska, Katowicka, Majakowskiego, Jana Pawła II)

Obszar - zwornik w strukturze zuniformizowanej zabudowy, pozbawionej zdefiniowanej, ograniczonej przestrzeni publicznej.

Obszar kontynuacji struktury przestrzennej bazującej na zabudowie kwartałowej o znacznych gabarytach, niezbędnych w konfrontacji z zabudową blokową osiedlową; konieczne powiązanie, ze względu na niskie oddalenie od Starego Miasta, strukturą pieszej przestrzeni publicznej; ostatni obszar, w zurbanizowanej strukturze miasta, zbliżony wielkością do Wildy.

Ostre rygory definicji przestrzeni publicznych - placów, ulic, skwerów, parków powinny zostać powiązane z podziałem sektorów, kwartałów zabudowy na mniejsze działki umożliwiające realizację zabudowy przez jednego inwestora na terenie ograniczonej wielkości, zgodnie z wytyczonymi liniami zabudowy, jej gabarytami i wysokościami.

Mpzp - w opracowaniu; dla funkcji mieszkaniowej przewiduje się wybrane fragmenty terenów o określonych uwarunkowaniach realizacji (ok. 30 ha dla ok. 8000 mieszkańców).

Uwaga: teren o przewadze własności Skarbu Państwa i Miasta.

4. „Wolne Tory” - P₁

(ul. Robocza)

Teren całkowicie zdewastowany, z funkcjami rozcinającymi strukturę miasta i ograniczającymi związki funkcjonalne i komunikacyjne w centrum. W projekcie „Studium...” jest traktowany jako jedna z głównych „bram miasta”, w pobliżu „salonu miasta” jakim ma być rejon ul. Roosevelta.

Mpzp „Wolne Tory”- w opracowaniu; dla funkcji mieszkaniowej przewiduje się wybrane fragmenty terenów o określonych uwarunkowaniach realizacji (ok. 25% terenów jest przewidywana pod funkcję mieszkaniową).

Uwaga: teren o przewadze własności Skarbu Państwa i Miasta (przekształcenia wymagają uzgodnień z zarządzającym terenami kolejowymi).

5. Rejon Górczyna - P₃

(ul. Krauthofera, Palacza, Arciszewskiego, Ściegiennego, Głogowska, Miedziana, Dmowskiego)

Obszar zabudowy Górczyna oparty o zręby dawnej wsi Górczyn z otoczeniem.

Obszar całkowicie zdegradowanej, zdekapitalizowanej i zdehumanizowanej przestrzeni miejskiej wraz z zabudową wzdłuż ul. Głogowskiej, przed wiaduktem, wymaga przede wszystkim przywrócenia właściwych walorów środowiska mieszkaniowego a także zmiany negatywnego oblicza miasta na głównym kierunku komunikacyjnym z południa.

Niezbędne opracowanie koncepcji urbanistyczno - architektonicznej a w konsekwencji - mpzp.

Możliwa koncepcja koegzystencji dwóch formacji urbanistycznych na zasadzie przeciwieństw - „peak experiences”.

Uwaga: teren o przewadze własności prywatnej; możliwość potrzeby dokonania scaleń w wyniku opracowania mpzp.

6. Gospoda Targowa - P₃

(ul. Konfederacka)

Obszar w części zagospodarowany barakami mieszkalnymi z czasów II wojny światowej. W latach osiemdziesiątych objęty konkursem SARP na koncepcję zagospodarowania. Niezbędne opracowanie koncepcji urbanistyczno - architektonicznej a w konsekwencji - mpzp. Powierzchnia - ok. 17 ha.

Uwaga: teren o przewadze własności Skarbu Państwa i Miasta

7. Rejon Kopaniny - P₄

(ul.ul. : Grunwaldzka, Żmigrodzka, Namysłowska, Wieruszowska; ul.ul.: Gubińska, Grunwaldzka; ul.ul.:Grunwaldzka, Sieradzka, Krośnieńska, Jawornicka; ul.ul.: Kopanina, Przepiórcza; ul.ul.: Wołczyńska, Fabianowo; ul.ul.: Oławska, Rybnicka, Opawska, Wołowska).

Obszar chaosu przestrzennego przejawiający się: przemieszaniem funkcji, nazbyt zróżnicowanymi formami zabudowy, jej stanem technicznym, standardem oraz jakością środowiska zamieszkiwania. Znaczny udział w „dewastacji” środowiska miejskiego mają m.in. tereny zabudowy przemysłowej.

Uwaga: teren o przewadze własności prywatnej; możliwość potrzeby dokonania scaleń w wyniku opracowania mpzp..

8. Zabudowa mieszkaniowa wśród terenów przyrodniczo cennych

Jest to pojedyncza zabudowa mieszkaniowa - jednorodzinna o szczególnie wysokim standardzie zamieszkiwania i architektury, parkowym sposobie zagospodarowania terenu. Zabudowa ta w rozumieniu niniejszych zapisów nie wymaga zorganizowanej działalności inwestycyjnej. Zabudowę tę można traktować jako wypełnienie miejsc w strukturze osiedli o odległej metryce historycznej.

Zapis dotyczy osad: **Morasko, Radojewo, Umultowo, Krzesiny, Głuszyna.**

Najcenniejszym sposobem realizacji tego rodzaju zapotrzebowania byłoby wykorzystanie dworów i obiektów podworskich znajdujących się na terenie miasta, min. w niektórych z wymienionych wsi.

Do szczególnego rodzaju tej zabudowy można by także zaliczyć niektóre forty.

Wyjątek od powyższej zasady stanowi teren wskazany w rejonie ulic Jasna Rola i Błażeja - gdzie przewiduje się możliwość realizacji tego rodzaju zabudowy na nowym terenie (por. tekst w p. III 11).

Do omawianych obszarów należy zaliczyć m.in. tereny zespołów zabudowy w chronionej strukturze urbanistycznej, wymagające niezbędnej rewaloryzacji, modernizacji i rozwoju form zabudowy (w niektórych z tych zespołów patologia struktury przestrzennej dotyka obszarów starej struktury osiedlowej, gdzie procesowi starzenia, dekapitalizacji prowadzącej do ruiny starej, zajmowanej przez ubogą ludność zabudowy wiejskiej, towarzyszą równoległe procesy agresywnego inwestowania zarówno przez osoby fizyczne, jak i przez zawodową, dochodową działalność firm inwestycyjnych).

Niezbędna jest szczegółowa inwentaryzacja urbanistyczno-architektoniczna oraz opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących obszary wartościowej struktury urbanistycznej i zabudowy.

Plan musi określać:

- formę niskiej, parterowej zabudowy z poddaszem użytkowym (wskazane dachy dwuspadowe, symetryczne, również łamane polskie), zabudowa ekstensywna na dużych działkach z zabudową towarzyszącą o charakterze zagrodowej,
- formułę lokalizacji prostopadłą lub równoległą, zależnie od miejsca, do drogi,
- możliwość przekształceń, modernizacji istniejącej tkanki,
- inne, wartościowe elementy zagospodarowania lub szczególne czynniki charakterystyczne dla miejsca odniesienia.

Uwaga: tereny o przewadze własności prywatnej; możliwość potrzeby dokonania scaleń w wyniku opracowania mpzp.

b) Tereny preferowanej funkcji mieszkaniowej na obszarach ze znaczącą rezerwą terenów wolnych pod zabudowę

REZERWY I ŁOŚCIOWE

9. Teren między ul. J.H. Dąbrowskiego a 5 Stycznia - P₄

Uwaga: teren o przewadze własności Skarbu Państwa i Miasta; powierzchnia - ok. 40 ha.

10. Strzeszyn - P₁

Uwaga: teren o przewadze własności Skarbu Państwa i Miasta; powierzchnia - ok.200 ha.

11. Mateckiego - P₄

Uwaga: tereny o przewadze własności prywatnej; możliwość potrzeby dokonania scaleń w wyniku opracowania mpzp; powierzchnia - ok. 13 ha.

12. Rejon ulic Jasna Rola i Błażeja - P₁

Przewiduje się możliwość realizacji zabudowy wymienionej w pkt 8 na nowym terenie (teren o przewadze własności prywatnej; w części rozpoczęta realizacja). Obecnie realizowana jest zabudowa jednorodzinna

o wysokiej intensywności, niezgodnie z zapisami w MPOZP (teren znajduje się w projektowanej otulinie rezerwatu „Żurawiniec”); powierzchnia - ok. 13 ha

13. Rejon ul. Opolskiej i ul. Wiązowej - P₂

Obszar zdegradowany, o trudnej do ustalenia obecnie, generalnej funkcji na wysokości dworca kolejowego. Zabudowa małych domów jednorodzinnych z okresu przedwojennego jest zagrożona zapoczątkowanym, nie ukierunkowanym procesem modernizacji i rozbudowy, w efekcie którego należy spodziewać się indywidualizacji typowej dla większości zespołów zabudowy jednorodzinnej. Tożsamość architektury zespołu może uratować jedynie określenie ram i formuły rozbudowy. Możliwość uzupełnień zabudowy mieszkaniowej po opracowaniu koncepcji urbanistyczno - architektonicznej a w konsekwencji - mpzp.

Mpzp „Świerczewo” - w opracowaniu; dla funkcji mieszkaniowej przewiduje się wybrane fragmenty terenów o określonych uwarunkowaniach realizacji (ok. 13 ha, doprecyzowania wymaga intensywność zabudowy).

Uwaga: teren o przewadze własności Skarbu Państwa i Miasta.

14. Fabianowo - P₅

Uwaga: tereny o przewadze własności prywatnej; możliwość potrzeby dokonania scaleń w wyniku opracowania mpzp; powierzchnia - ok. 21ha.

6. Gospoda Targowa - (por. także tekst powyżej) P₃

Uwaga: teren o przewadze własności Skarbu Państwa i Miasta; powierzchnia - ok. 17 ha.

c) Bieżąca działalność inwestycyjna

Możliwości uzupełniania zabudowy mieszkaniowej występują nie tylko na terenach przedstawionych w niniejszym opracowaniu lecz na wszystkich obszarach przeznaczonych pod funkcję mieszkaniową w obowiązującym Miejsowym Planie Ogólnym Zagospodarowania Przestrzennego m. Poznania oraz w mpzp. Funkcje mieszkaniowe są najczęściej realizowane jako pojedyncze budynki lub niewielkie zespoły budynków. Bieżąca realizacja zauważalna jest na obszarze całego miasta, szczególnie jednak obejmuje wybrane rejon: Piątkowa, Naramowic, Wildy, Jeźyc i Rataj. Działalność ta powinna być jednak traktowana jako rodzaj „buforu czasowego” do momentu uruchomienia procesów inwestycyjnych w rejonach wskazanych w punktach II i III niniejszego opracowania.

2. PREFEROWANE TERENY USŁUG WYŻSZEGO RZĘDU

A) OGÓLNOMIEJSKI OŚRODEK USŁUGOWY

a) Centrum miasta (mu)

Obszar ograniczony od zachodu i północy torami kolejowymi, od wschodu rzeką Wartą oraz ulicami Towarową i Królowej Jadwigi.

Wymagania ogólne:

Teren koncentracji pożądaných i preferowanych usług unikatowych promujących m. Poznań, wysoce wyspecjalizowanych, współistniejących z mieszkalnictwem. Zachowuje się funkcje nauki, kultury (szczególnie ogólnomiejskie biblioteki, np. Biblioteka Raczyńskich, teatry, muzea, antykwiariaty itp.) oraz umożliwia ich jakościowy i przestrzenny rozwój w I strefie. Oprócz tzw. usług centrotwórczych akceptuje się zachowanie usług ogólnomiejskich, których obecność w centrum jest niezbędna (np. władze administracyjne, policja itp.) oraz usług towarzyszących wyżej wymienionym oraz restauracje, kawiarnie, kluby. Przewiduje się lokalizację wzdłuż rzeki Warty, zabudowy o charakterze reprezentacyjnym, dla instytucji i organizacji pełniących funkcje międzynarodowe (np. domknięcie ringu Stübena).

b) Łacina

Obszar pomiędzy ulicami Krzywoustego, Jana Pawła II, Majakowskiego, Wołkowyską, Milczańską. Centrum specjalistycznych i dzielnicowych usług ogólnomiejskich (centra firm, terminale towarzystw transportowych, lotniczych, kolejowych, banki, giełdy przedsiębiorstw itp.), podbudowane handlem towarami promowanymi ekspozycjami, targami, restauracjami, itd.; i uzupełnionej w obszarze budownictwa jednorodzinnej, wzbogaconej o wbudowanie funkcji usług a zwłaszcza handlu- usługi z zielenią. Również obsługa mieszkańców w zakresie tzw. usług dzielnicowych (poczta, ośrodki zdrowia, lecznice, biura administracji itp. uzupełnione o inicjatywę i potrzeby, które mogą się ujawnić). Tereny usług ogólnomiejskich w sąsiedztwie centrum miasta (mu) o wysokich standardach (np. restauracje, kawiarnie, kluby).

B) CAŁE MIASTO

UWAGA: Określenie „usługi z zielenią” oznacza co najmniej 25% udział terenów zieleni, określenie „usługi w zieleni” oznacza co najmniej 50% udział terenów zieleni. Zieleń musi tworzyć zwarte kompozycje krajobrazowe.

a) Szkolnictwo wyższe

Jako konieczne uznaje się zachowanie możliwości rozwoju szkolnictwa wyższego poprzez wskazanie preferowanych terenów usług szkolnictwa wyższego:

- w zieleni w następujących rejonach:
 - w rejonie Marcelina (ul. ul. Marcelińska, Bułgarska, Zgorzelecka), w rejonie ulic: Szydłowskiej, Wołyńskiej, Wojska Polskiego, Witosy, (główny teren Akademii Rolniczej); w rejonie ulic: Dojazd, Witosy, (obecnie teren rozwojowy AR); w rejonie ulic: Warmińska, Niestachowska, Wojska Polskiego (z ogrodem dendrologicznym; obecnie AR),
 - w rejonie ulic: Kórnickiej, Piotrowo, Jana Pawła II; (obecnie Politechnika Poznańska),
 - w rejonie Moraska oraz Różanego Potoku między ulicami Umultowska, Huby Moraskie oraz Zagajnikowa, Naramowicka, Bronisława Dziegielowa - (obecnie tereny rozwojowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, budowa kampusu uniwersyteckiego w trakcie realizacji - obszar 307 ha, w tym ponad 140 ha zajmują obszary leśne i inne tereny o walorach przyrodniczych. Teren znajduje się w Zespole przyrodniczo - krajobrazowym „Morasko”, o określonych warunkach użytkowania),
 - w rejonie ulic: Wojska Polskiego, Podolańskiej, Dojazd. (obecnie Wyższa Szkoła Oficerska - czyni się starania o zmianę statusu uczelni na Akademię Wojsk Lądowych),
 - w rejonie ulic: Dolnej Wildy, Jerzego, Królowej Jadwigi, Drogi Dębińskiej (obecnie AWF),
- z zielenią w następujących rejonach:
 - w rejonie ul. ul. Bukowska, Przybyszewskiego, Polna, Marcelińska (obecnie Akademia Medyczna),
 - w rejonie ulicy Grunwaldzkiej, Świąteczkiego, Śniadeckich (obecnie UAM i A. Medyczna),
 - w rejonie Placu Marii Skłodowskiej - Curie. (obecnie PP),
 - w rejonie ulic: Rubież, Juranda.

Uznaje się za niezbędne wykorzystanie, w pierwszej kolejności, wszystkich możliwości intensyfikacji zabudowy na terenach własnych uczelni.

b) Usługi służby zdrowia

Jako konieczne uznaje się zachowanie możliwości rozwoju służby zdrowia poprzez wskazanie preferowanych terenów usług służby zdrowia z co najmniej 50% udziałem terenów zieleni w rejonach np.:

- ul. Kurlandzkiej,
- ulic: Przybyszewskiego, Grunwaldzkiej, Szamarzewskiego, 28 Czerwca 1956,
- ulic: Lutyckiej, Serbskiej, Witosy,
- w pobliżu zjazdu z autostrady A-2

Jako konieczne uznaje się zachowanie możliwości rozwoju służby zdrowia poprzez wskazanie preferowanych terenów usług służby zdrowia z co najmniej 25% udziałem terenów zieleni np. w rejonie ul. Marcelińskiej (projektowane Wielkopolskie Centrum Dydaktyczno - Klinicznego Akademii Medycznej).

c) Usługi kultury ewentualnie z uzupełniającą funkcją mieszkaniową

- Jako konieczne uznaje się zachowanie możliwości rozwoju usług kultury w rejonie Ostrowa Tumskiego:
 - południowa część wyspy - usługi z zielenią; istniejący zespół zabytkowej zabudowy, położony w granicach ścisłej ochrony konserwatorskiej,
 - północna część wyspy - usługi w zieleni oraz port; teren ograniczony od pld. torami PKP.
- Dla rozwoju funkcji kultury w pojedynczych obiektach wskazuje się fortyfikacje (wykorzystanie wnętrz obiektów z uwzględnieniem ochrony nietoperzy) oraz zespoły dworsko-folwarczne i pałacowo-folwarczne traktowane jako usługi w zieleni np.:
 - obiekty zespołów dworskich, folwarcznych i parkowych znajdujące się w zespołach przyrodniczo - krajobrazowych: „Morasko”, „Michałówka” „Głuszyna”.

d) Specjalistyczne usługi handlu

W rejonie ulic Głogowska, Śniadeckich, Świąteczkiego, Grunwaldzka (obecny teren MTP) preferuje się zachowanie funkcji specjalistycznych usług handlu - usługi z zielenią.

e) Usługi administracyjno - handlowe z funkcjami towarzyszącymi

Na przykład w rejonie ulic: Towarowa, Przemysłowa, Magazynowa, tory PKP (tzw. „Wolne Tory”) uznaje się za konieczną realizację funkcji administracyjno - handlowo - mieszkaniowych, z zielenią.

Powinny tu być lokalizowane funkcje towarzyszące specjalistycznym usługom (MTP), a także usługi ogólnomiejskie.

f) Inne usługi o tendencjach ośrodkotwórczych

W następujących rejonach preferuje się zachowanie i rozwój funkcji o znaczeniu ośrodkotwórczym:

Tereny dzielnicowych ośrodków usługowych

Uznaje się za konieczne zachowanie i rozwój dzielnicowych ośrodków usługowych (Ucd) - usługi w zieleni, na przykład:

- w rejonie ulic: Serbskiej, Księcia Mieszka I oraz ulic: Serbskiej, Murawa, Rylejewa;
 - w rejonie ulic: Grunwaldzkiej, Palacza, Sowińskiego, Słonecznej (tzw. „Gospoda Targowa”);
- oraz zachowanie pod funkcje usługowe terenów - usługi z zielenią np.:
- w rejonie ulic: Lechickiej, Obornickiej, Wojciechowskiego;
 - w rejonie Osiedla Bohaterów II Wojny Światowej.

Tereny usług ogólnomiejskich w zabudowie ekstensywnej

Tereny preferencji dla usług ogólnomiejskich w zabudowie ekstensywnej - usługi w zieleni na przykład:

- w rejonie ulic: Lechickiej, Umultowskiej oraz rejon ulic: Lechickiej, Naramowickiej;
- w rejonie ulic: B. Krzywoustego, Ługańska, Bodawska, toru PKP;
- w rejonie ulic: Głogowska, Glinianki, Tyniecka.

Za konieczną uznaje się koncentrację funkcji usługowych na terenie określonym jako I strefa a terenochłonnych usług handlowych na terenach przewidzianych pod aktywność gospodarczą, przede wszystkim na obrzeżu II strefy; realizację terenochłonnych usług należy traktować jako element zorganizowanej działalności inwestycyjnej.

3. PREFEROWANE TERENY ROZWOJU SKONCENTROWANYCH FUNKCJI GOSPODARCZYCH

- Proponuje się podział terenów AG na:

AGp - zakłady produkcyjne, rzemiosło produkcyjne, instytuty badawcze z działalnością gospodarczą,

AGhh - handel hurtowy, giełdy, Targi, instytuty badawcze z działalnością gospodarczą,

AGh - handel półhurtowy i detaliczny (np. „super markety”), instytuty badawcze z działalnością gospodarczą,

AGru - rzemiosło usługowe (naprawcze),

AGs - specjalne (lotnisko, lotnisko cywilne - pasażerskie, cargo),

AGfo - jednostki funkcjonalno - organizacyjne (np. logistyka), instytuty badawcze z działalnością gospodarczą itp.

- Uznaje się za konieczne:

- dla preferowanych funkcji **AGp** (np. HCP na Wildzie, ul. Krańcowa):

w strefie I - zakaz nowych lokalizacji; dopuszcza się zachowanie istniejących funkcji do czasu ich likwidacji,

w strefie II - zachowanie istniejących obiektów pod warunkiem likwidacji uciążliwości, dopuszcza się nowe lokalizacje na obszarach wskazanych w „Studium...”;

w strefie III - dopuszczenie nowych lokalizacji w tej strefie, po wyczerpaniu możliwości terenowych w strefie II;

- dla preferowanych funkcji **AGhh** (np. Franowo, teren między autostradą a lotniskiem w Krzesinach):

w strefie II - dopuszcza się lokalizacje w obszarach peryferyjnych strefy,

w strefie III - dopuszcza się lokalizacje wymagające szczególnych uwarunkowań w zakresie transportu, w sąsiedztwie autostrady;

- dla preferowanych funkcji **AGh** zaleca się wprowadzenie zakazu nowych lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych (handlu hurtowego, półhurtowego i detalicznego) wewnątrz obszaru określonego III ramą komunikacyjną (z wyjątkiem obszarów bezpośrednio do niej przylegających); graniczne wielkości obiektów zostaną określone z uwzględnieniem kontekstu przestrzennego;

- dla preferowanych funkcji **AGru** (np. w pasie po północnej stronie ulic: Dąbrowskiego w Smochowicach i Obornickiej - dotyczy wąskiego pasa terenu, na którym AG stała się faktem; rejon: ul. Buskiej na Podolanach, ul. Pawłowskiego na Piątkowie, ul. Głazowej na Świerczewie; w pasie: między ul. Malwową i cmentarzem oraz między ul. Szarotkową a strumieniem Plewianka -20 m od strumienia; w pasie między ul. B. Krzywoustego a ul. Ostrowską na Szczepankowie). Na terenach oznaczonych symbolem **AGru** istnieje możliwość zamieszkania dla właścicieli warsztatów.

Dla funkcji **AGs** preferuje się lokalizacje na terenie lotniska w Krzesinach,

a dla funkcji **AGfo** lokalizacje na terenach uznanych za właściwe dla tej funkcji.

- Uznaje się za niezbędne:

- koncentrację funkcji gospodarczej w zakresie funkcjonowania wielkopowierzchniowych obiektów handlowych poza obszarem wykreślonym strefą pośrednią komunikacyjną,
- traktowanie nowych terenów dla funkcji AG w III strefie, dla zorganizowanej działalności inwestycyjnej, jako rezerwę pod ww. funkcję.

Na terenach AG obowiązuje nakaz technicznego i technologicznego ograniczenia szkodliwości i uciążliwości do granic własnej działki.

4. FUNKCJE W ZIELENI PUBLICZNEJ

A) TERENY SPORTU I REKREACJI W ZIELENI, ZNACZĄCE W STRUKTURZE MIASTA

- **tereny oznaczone w „Studium...” symbolami KZ, zo, zp + zieleń fortów oraz inne tereny otwarte, traktuje się w większości jako tereny wyłączone z zabudowy;**

- **tereny zieleni publicznej o specjalnym sposobie zabudowy** oznaczają lokalizacje funkcji intensywnego wypoczynku wymagającą zarówno terenów otwartych (z zielenią) jak i obiektów kubaturowych z przewagą zieleni tworzącej system (pow. 50%).

Preferowane tereny usług wypoczynku, sportu i rekreacji w zieleni (**sr**) na przykład:

- teren Parku Wilsona. Program parkowy uzupełniają obiekty Palmiarni i obiektów usługowych na obrzeżu parku,
- w rejonie ulic: Dolnej Wildy, Jerzego, Królowej Jadwigi, Drogi Dębińskiej; traktuje się jako teren o funkcji sportowo - rekreacyjnej; z uwagi na położenie w centrum miasta, wskazany dla obiektów otwartych, ogólnodostępnych (przeznaczony również na cele nauki),
- w rejonie ulic: Dolnej Wildy, Piastowskiej, od północy ogrody działkowe (Łęgi Dębińskie),
- w rejonie ulic: Reymonta, Grochowskiej, Promienistej; teren o dominującej funkcji sportowo - rekreacyjnej; utrzymuje się obiekty znajdujące się w granicach wydzielonego terenu,
- w rejonie między ul. Bukowską, granicą miasta z Gminą Tarnowo Podgórne, lotniskiem Ławica i ogrodami działkowymi; obecnie teren „Toru Poznań” o dominującej funkcji sportowo - rekreacyjnej,
- w rejonie ulic: Majakowskiego, Jana Pawła II, Krańcowej, od północy - kolejka dziecięca; teren kompleksu sportowo - rekreacyjnego „Malta”; niezbędna jest się dalsza realizacja obiektów z preferencją dla obiektów ogólnodostępnych,
- teren Ogrodu Zoologicznego w rejonie ulic: Browarna, Krańcowa, Ziemowita; obowiązuje ekstensywne zainwestowanie kubaturowe; dla istniejącego fortu III ustala się adaptację na potrzeby ekspozycyjne i usługowe ZOO; tereny starego ZOO pozostają terenami zieleni z towarzyszącymi usługami specjalnymi.

B) PROPOZYCJE MOGĄCE STANOWIĆ PODSTAWĘ OPRACOWANIA PROGRAMU ROZWOJU SPORTU I REKREACJI

a) Kierunki zagospodarowania przestrzennego służące sportowi o znaczeniu międzynarodowym i krajowym

- **Preferowane obiekty i tereny ewentualnych dyscyplin olimpijskich:**

- tor regatowy Malta,
- Centrum Wyszkoła Jeździeckiego na Woli - proponuje się rozszerzenie funkcji o organizację wyścigów konnych,
- Hala Arena, Park Kasprowicza, tereny zielone w rejonie ulic Promienista, Reymonta, Jarochońskiego, Pogodna, Arciszewskiego,
- tereny sportowe i tereny otwarte w rejonie określonym rzeką Wartą (Drogą Dębińską), torem kolejowym Poznań Dębina - Poznań Górczyn, oraz ulicami Królowej Jadwigi i Dolną Wildą,
- tereny otwarte nad Jeziołem Kierskim w części północno-zachodniej - sporty wodne, tenis, golf, plac karawangu,
- tereny otwarte w Strzeszynie, między ulicą Koszalińską a linią kolejową Poznań - Piła - sporty wodne, tenis, golf, plac campingowy, stacja rowerowa związana z międzynarodową trasą rowerową nr 8.

Obiekty te, w przypadku zorganizowania w Polsce letnich igrzysk olimpijskich (w Warszawie powstała inicjatywa zorganizowania Olimpiady po 2000 roku), mogłyby służyć rozgrywaniu zawodów w wybranych dyscyplinach sportowych.

Działanie to należy traktować jako realną możliwość współpracy z programami ogólnopolskimi.

- **Tor samochodowy Poznań**

Możliwe jest rozszerzenie zakresu rozgrywanych wyścigów samochodowych.

- **Obiekty poszczególnych dyscyplin sportowych**

Za celowe uznaje się zapewnienie właściwych warunków dla rozwoju następujących dyscyplin sportowych (oprócz wymienionych powyżej związanych z obiektami służącymi rozgrywkom sportowym o charakterze międzynarodowym - olimpijskim):

- lekkoatletyka,
- piłka nożna,
- hokej na trawie,
- żużel,
- tenis,
- łyżwiarstwo i hokej na lodzie - pilna konieczność budowy sztucznego lodowiska wraz z pełnym zapleczem,
- zawody strzeleckie.

b) Kierunki zagospodarowania przestrzennego służące sportowi i rekreacji o znaczeniu regionalnym i miejscowym

- **Specjalistyczne centra sportowe i rekreacyjne - tereny preferowane:**

- centrum rekreacji wodnej i balneoterapii - wskazane wykorzystanie wód geotermalnych nad Malta,
- kręgielnie,
- siłownie,
- centra rekreacyjne.

- **Za celowe uznaje się zachowanie i zapewnienie właściwego standardu istniejącym obiektom Poznańskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji (Zakład Budżetowy Miasta Poznania):**

- hala widowiskowo-sportowa Arena,
- pływalnia letnia w Parku Kasprowicza,
- ośrodek sportowy przy ul. Chwiałkowskiego,
- ośrodek przywodny Rataje,
- tor regatowy Malta,
- Camping Hotel Malta,
- Camping Baranowo,
- Camping Strzeszynek,
- Motel i Ośrodek w Strzeszynie,
- poznański punkt widokowy,
- ośrodek Krzyżownicy,
- ośrodek Rusalka,
- pływalnia kryta Rataje.

W przypadku krytej pływalni przy ul. Wronieckiej możliwa jest rezygnacja z użytkowania dotychczasowego obiektu dawnej bóżnicy, a w zamian realizacja nowej pływalni obsługującej obszar staromiejski.

c) Kierunki zagospodarowania przestrzennego służące sportowi i rekreacji o znaczeniu lokalnym (lokalne centra sportowo-rekreacyjne).

Dla szerokiego, codziennego rozwoju fizycznego i rekreacji podstawowe znaczenie mają obiekty zlokalizowane bezpośrednio przy miejscach zamieszkania. Lokalizacja tych ośrodków powinna wynikać z inicjatywy mieszkańców, wyrażonej np. za pośrednictwem rady osiedli. Lokalne centra sportowo-rekreacyjne mogą mieć bardzo istotne znaczenie w procesie wychowania młodzieży, zapewniające jej warunki właściwego spędzania wolnego czasu.

Funkcje lokalnych (osiedlowych) centrów rekreacyjno-sportowych mogą spełniać następujące obiekty:

- boiska i hale sportowe,
- place zabaw dla dzieci,
- pływalnie,
- lodowiska,
- tory dla łyżwo - rolek,
- tory przeszkód dla rowerów górskich i skoków rowerowych,
- ściany wspinaczkowe.

d) Kierunki zagospodarowania przestrzennego służące rekreacji

Szczególnie atrakcyjne do wykorzystania rekreacyjnego są na terenie miasta zwarte tereny zielone o ciekawych walorach krajobrazowych oraz tereny związane z ciekami i zbiornikami wodnymi.

• Park rekreacyjno - sportowy Malta

Propozycja lokalizacji między ulicami Jana Pawła II, Warszawską, Majakowskiego oraz torem kolejowym obwodnicy kolejowej.

Funkcje:

- Sport - tor regatowy;
- Rekreacja - Malta Ski, tor saneczkowy, tor rowerów górskich, place zabaw dla dzieci, ściana wspinaczkowa;
- Turystyka - szlaki piesze i rowerowe;
- Kultura - kościół św. Jana, sceneria festiwalu teatralnego Malta;
- Edukacja - Ogród Zoologiczny wraz z fortem.

• Rekreacyjne wykorzystanie Warty:

- Uregulowanie poziomu wód rzeki, szczególnie w kanałach przeznaczonych pod wykorzystanie rekreacyjno-sportowe;
- Stworzenie warunków dla szerokiego rozwoju żeglugi pasażerskiej na Warcie - port pasażerski wraz z zapleczem;
- Zapewnienie możliwości dla rozwoju indywidualnej żeglugi na Warcie: porty i przystanie sportowo - rekreacyjne, zaplecze hangarowe, wykorzystanie starego portu barkowego i stoczni rzecznej;
- Zagospodarowanie obszaru nadwarciańskiego między mostami Chrobrego a Przemysła I pod kątem organizacji imprez widowiskowo-rekreacyjnych;
- Przywrócenie przeprawy promowej przez Wartę w Radojewie - Owińskach;
- Wyznaczenie i zagospodarowanie punktów widokowych związanych z brzegami Warty i otaczającymi panoramami.

• Rekreacyjne wykorzystanie strumieni i zbiorników wodnych:

- Trasy spacerowe, joggingu i rowerowe;
- Zagospodarowanie przyrodniczo - rekreacyjne wzdłuż strumieni, stawów i glinianek;
 - * Główna,
 - * Cybina,
 - * Michałówka,
 - * Głuszyna,
 - * Różany Potok,
 - * Bogdanka,
 - * Strumień Junikowski i Plewianka,
 - * Stawy na Rudniczu, Kopaninie i Kotowie.

• Rekreacyjne wykorzystanie lasów komunalnych

- Wyznaczenie i zagospodarowanie elementami małej architektury (ławki, schrony deszczowe, drogowaskazy, punkty i wieże widokowe) tras pieszych, rowerowych oraz ścieżek dydaktycznych.
- Organizacja placów rekreacyjnych, biwakowych i placów zabaw dla dzieci oraz torów dla rowerów górskich.
- Urządzanie okresowych kawiarenek przy leśniczówkach.

• Turystyczno - rekreacyjne trasy rowerowe

- Powiązanie turystycznych tras rowerowych z rezerwatami przyrodniczymi, obszarami krajobrazu chronionego i użytkami ekologicznymi.
- Oznakowanie i zagospodarowanie elementami małej architektury.
- Powiązanie miejskich tras rowerowych z trasami regionalnymi, krajowymi i międzynarodowymi.

• Ogródki letnie plenerowe

- Propozycje ogródków związanych z dawnymi zespołami dworsko-parkowymi:
 - * Chyby (ośrodek PKP),
 - * Piotrowo,
 - * Radojewo,
 - * Marcelin,
 - * Edwardowo (obecnie teren wojskowy),
- Ogródki przy obiektach sportowych;
- Przywrócenie rekreacyjnej funkcji wschodniej stronie Drogi Dębińskiej - powrót do dziewiętnastowiecznej tradycji.

- **Wykorzystanie dawnych folwarków dla celów edukacyjno-ekologicznych**

- Radojewo,
- Krzesiny,
- Morasko,
- Minikowo (ewentualny wykup przez miasto własności prywatnej),
- Umultowo (ewentualny wykup przez miasto własności prywatnej).

- **Kulturalno - rekreacyjne wykorzystanie północnych terenów Cytadeli**

- Ekspozycja muzealna wojskowo-fortyfikacyjna;
- Obiekty rekreacyjne;
- Tereny i obiekty okresowych imprez kulturalnych;
- Punkty widokowe (wieże widokowe).

- **Ośrodki edukacji przyrodniczo-rekreacyjnej**

- Ogrody zoologiczne - stare i nowe ZOO;
- Palmiarnia;
- Ogród botaniczny na Jeżycach (Ogrody);
- Utworzenie ogrodu botanicznego w gminie Rokietnica - wskazana pomoc miasta Poznania w jego powołaniu. Planowany ogród botaniczny stanowi przedłużenie klina zieleni wzdłuż rzeki Bogdanki i może stanowić bardzo atrakcyjny teren rekreacyjny dla mieszkańców miasta;
- Powołanie Poznańskiego Centrum Edukacji Ekologiczno - Przyrodniczej składającego się z budynku dydaktycznego, ogrodu i ścieżek dydaktycznych pieszo-rowerowych. Rolę takiego centrum mógłby spełniać zespół pałacowo-parkowy w Radojewie w powiązaniu z terenami nadwarciańskimi między ul. Naramowicką a Wartą, Rezerwatem Meteority Morasko, wysypiskiem śmieci (edukacja ekologiczna), terenami obrzeża poligonu (dawne wsie Glinno i Chojnica) a poprzez przeprawę promową na Warcie (planowaną do przywrócenia) także z Parkiem Kulturowym Owińska (planowanym do powołania) i Parkiem Krajobrazowym Puszcza Zielonka.

C) CMENTARZE

Cmentarze (cm) traktuje się jako tereny wyłączone z zabudowy; dopuszcza się wyłącznie lokalizację obiektów bezpośrednio związanych z funkcją.

Uznaje się za niezbędne zachowanie:

- miejsc po starych cmentarzach przy kościołach: p.w. Św. Wojciecha, p.w. Św. Małgorzaty, p.w. Św. Marcina; p.w. Bożego Ciała;
- starych cmentarzy lub śladów zieleni dawnych cmentarzy: Św. Stanisława Kostki - przy ul. Łowmiańskiego, przy ul. ul.: Obornickiej, Szelałowskiej, Grunwaldzkiej, Topolowej, Bluszczowej, Rolnej, Lutyckiej, Fortecznej, Samotnej, Parku Świętojańskiego, dwa cmentarze na Górczynie, cmentarz archikatedralny w sąsiedztwie Jeziora Maltańskiego, cmentarza parafii Św. Ducha w Zielińcu, Parku im. Karola Marcinkowskiego przy ul. Niepodległości, Parku im. H. Dąbrowskiego;
- cmentarzy na Cytadeli; (por. zapisy w części „Studium...” dotyczącej kształtowania przestrzeni środowiska przyrodniczego);
- uaktywnienie istniejących cmentarzy poprzez budowę grobowców do urn (kolumbaria); istnieje możliwość poszerzania cmentarzy o sąsiadujące tereny otwarte z wyjątkiem terenów rezerwatów, użytków ekologicznych, parków itp., po uwzględnieniu warunków hydrogeologicznych;
- w rejonie między torami PKP na Oborniki a granicą miasta z Gminą Suchy Las na południe od ul. Waleckiej istnieje możliwość lokalizacji cmentarza.

5. OBSZARY O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU W POLITYCE PRZESTRZENNEJ MIASTA

Obszary o szczególnym znaczeniu w polityce przestrzennej miasta obejmują:

- a) węzły i korytarze aktywności na rzecz przyrodniczych podstaw rozwoju społeczno - gospodarczego współtworzone przez rezerваты przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i kliny zieleni,
- b) węzły i korytarze aktywności na rzecz kulturowych podstaw rozwoju społeczno - gospodarczego:
 - centra miasta,
 - tereny rozwoju usług o znaczeniu ponadlokalnym, w tym - umożliwiające rozwój wyższych uczelni,

- Szlak Piastowski współtworzony przez przestrzeń od zamku Przemysła poprzez Stary Rynek, Chwaliszewo, Ostrów Tumski, Śródkę, a następnie ulicą Główną i Gnieźnieńską,
- c) węzły i korytarze aktywności na rzecz rozwoju aktywności gospodarczej:
 - tereny aktywności gospodarczej wzdłuż odcinków „trzeciej ramy” na obszarach określonych jako tereny, które mogą być przeznaczone pod zabudowę;
- d) obszary i korytarze rozwoju mieszkalnictwa w granicach „miasta zwartego” z wykorzystaniem terenowych rezerw jakościowych i ilościowych oraz z wykorzystaniem sieci tramwaju i „drugiej ramy” ulicznej;
- e) węzły i korytarze aktywności na rzecz wszechstronnego rozwoju miasta:
 - elementy kształtujące przestrzenny obraz miasta określone jako bramy miasta (bramy miasta to hasło związane z koncentracją wielkiego wysiłku miasta mającego poprzez nakreślenie strategii i zdefiniowanie priorytetów prowadzić do realizacji przedsięwzięć, które zdecydują o jakości miasta i jego pozycji):
 - brama miasta - Śródmieście
 - koncentrująca zespoły urbanistyczno-architektoniczne pełniące lub predestynowane do pełnienia szczególnej funkcji w mieście w rejonie kolejowego dworca „Głównego”:
 - * Międzynarodowe Targi Poznańskie,
 - * ulica Roosevelta - „salon miasta”,
 - * „Wolne Tory”,
 - * wschodnia i zachodnia zabudowa na styku z terenami kolejowymi;
 - brama miasta - MALTA,
 - brama miasta - PORT RZECZNY,
 - bramy miasta - obszary kształtowania wizerunku miasta w strefach wzmożonych relacji transportowych: Śródmieście, ZNTK, Komorniki, Krzesiny.
 - lotniska, tereny kolejowe, autostrada A-2, międzynarodowe drogi rowerowe: trasa nr 8, trasa nr 9.

Uwaga:

Schemat rozmieszczenia węzłów i korytarzy wymagających szczególnej aktywności zamieszczono na mapie pt. „Główne przestrzenie kreacji miasta”

6. WYMAGANIA DOTYCZĄCE WSZYSTKICH, POTENCJALNYCH FUNKCJI:

- Uznaje się za celowe intensywne wykorzystywanie nowopowstających parkingów (na terenach wyznaczanych w obowiązujących planach); przestrzenny rozwój istniejących parkingów powinien wiązać się z koniecznością modernizacji polegającej na zintensyfikowaniu wykorzystania powierzchni (parkingi wielopoziomowe).
- Realizację funkcji mieszkaniowych, usługowych i aktywizacji gospodarczej należy przeprowadzać wg zapisów określonych w części „Studium...” pt. „Kształtowanie przestrzeni środowiska kulturowego”.

ORIENTACYJNE ZESTAWIENIE POWIERZCHNI DLA PREFEROWANYCH FUNKCJI

	Powierzchnia w ha	% powierzchni miasta	% terenów pod zabudowę mieszkaniową i aktywność gospodarczą	% terenów pod zabudowę mieszkaniową (brutto)	% terenów pod aktywność gospodarczą
Powierzchnia miasta	26 131	100,0	-	-	-
Tereny pod zabudowę mieszkaniową i aktywność gospodarczą	10 403	39,8	100,0	-	-
Tereny pod zabudowę mieszkaniową (brutto) w tym	7 276	27,8	69,9	100,0	-
mu - zabudowa średniejska mieszkaniowo - usługowa	938	3,6	9,0	12,9	-
Tereny pod aktywność gospodarczą	3 127	12,0	30,1	-	100,0
• tereny pod aktywność gospodarczą w strefie I i II	1 562	6,0	15,0	-	50,0
• tereny pod aktywność gospodarczą w strefie III	1 565	6,0	15,1	-	50,0
Tereny do przebudowy i rehabilitacji	1 713	6,6	16,5	-	-
• tereny do rewaloryzacji, uporządkowania i rozwinięcia istniejącej struktury urbanistycznej i form zabudowy	420	1,6	4,0	-	-
• tereny wymagające odtworzenia struktury lub kreacji nowej struktury urbanistycznej	313	1,2	3,0	-	-
• tereny spodziewanego unowocześnienia albo zmiany struktury urbanistycznej w zakresie zagospodarowania i form zabudowy - utrzymanie zasadniczego przeznaczenia i funkcji terenu	142	0,6	1,4	-	-
• tereny całkowitego chaosu przestrzennego	838	3,2	8,1	-	-

4.9. POLITYKA PRZESTRZENNA PROMUJĄCA KULTURĘ MIASTA POZNANIA

I. CEL „STUDIUM...” WYNIKAJĄCY Z ZAPISÓW KONFERENCJI HABITAT II W ISTAMBULE, W 1996 ROKU

PRZESŁANKI:
1025

HABITAT II

„Miejsca o znaczeniu historycznym, przejawy i obiekty wartości kulturowej i naukowej, symbolicznej, duchowej i religijnej stanowią ważne formy wyrażające kulturę, tożsamość i przekonania religijne społeczeństw. Należy popierać ich rolę i znaczenie, zwłaszcza w świetle potrzeby zaspokojenia identyfikacji kulturowej i ciągłości w szybko zmieniającym się świecie (...). Dostęp do kultury i kulturowy wymiar rozwoju ma ogromne znaczenie (...).

W celu zintegrowania rozwoju z celami konserwacji (...) władze samorządowe powinny:

- uznać, że spuścizna historyczna i kulturalna jest ważnym dobrem i walczyć o utrzymanie społecznej, kulturalnej i ekonomicznej żywotności miejsc i społeczności o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym,
- zachować odziedziczone historyczne formy osiedleńcze i krajobrazowe, chroniąc integralność zabytkowych zespołów urbanistycznych przy wprowadzaniu nowej zabudowy w obszarach historycznych,
- przyjmować polityki planowania osiedli ludzkich, w tym politykę transportową i dotyczącą innych systemów infrastruktury, zapobiegającą degradacji obszarów o znaczeniu historycznym i kulturalnym”.

CELE:

OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE SZCZEGÓLNYCH WARTOŚCI KULTUROWYCH M. POZNANIA W SPOSÓB UMOŻLIWIAJĄCY ZACHOWANIE I WZBOGACANIE TOŻSAMOŚCI MIASTA

poprzez aktywną, ukierunkowaną politykę dotyczącą ukształtowania fragmentów przestrzeni, szczególnie ważnych dla Europy, Polski i Poznania.

WYKORZYSTANIE PRZESTRZENNYCH MOŻLIWOŚCI DLA WZBOGACANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO M. POZNANIA

poprzez ukierunkowaną politykę kształtowania jakościowo nowych fragmentów przestrzeni.

II. UWARUNKOWANIA REALIZACJI CELÓW

Opracowania stanowiące merytoryczną podstawę uwarunkowań:

MIEJSCOWY PLAN OGÓLNY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M. POZNANIA, MPU 1994

ZABUDOWA MIASTA POZNANIA, INWENTARYZACJA, EUGENIUSZ SKRZYPCZAK, ANDRZEJ KUSZTELSKI, TADEUSZ GAŁECKI, POZNAŃ, 1998

ZABUDOWA MIASTA POZNANIA - KIERUNKI KSZTAŁTOWANIA KRAJOBRAZU, EUGENIUSZ SKRZYPCZAK, POZNAŃ, 1998

WYTYCZNE „STUDIUM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO” PRZEKAZANE PRZEZ WYDZIAŁ GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W POZNANIU Nr GP - II 7322/51/98/2453 Z DNIA 12.10.1998

„UWARUNKOWANIA POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO. DIAGNOZA STANU. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW. SYNTEZA”, MPU 1998

WIEŻE CIŚNIEŃ W POZNANIU, BOLESŁAW WOJTNYIAK, 1999

FORTY W POZNANIU, PRZEMYSŁAW WOJCIECHOWSKI, 1996

1. HISTORYCZNY ROZWÓJ STRUKTURY URBANISTYCZNEJ

A) UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO - KULTUROWE

Struktura urbanistyczna miasta Poznania zawiera szereg autonomicznych jednostek przestrzennych o historycznej metryce i czytelnym ukształtowaniu. Największym jest obecne śródmieście, w którym wyróżnia się liczne człony historycznej aglomeracji, głównie o średniowiecznej metryce:

- Ostrów Tumski. Historyczne jądro miasta o niedostatecznie rozpoznanej historii, zapewne związane z jedynym w środkowym odcinku Warty brodem przez rzekę; gród kontrolujący ów punkt na trasie do stołecznego Gniezna. Szybki awans w państwie, w X w., przyniósł wzbogacenie struktury, obronne podgrodzia, budowę katedry.
- Zespół wielu nieobronnych osad służebnych o nieustalonych początkach: Śródka na wsch. brzegu Warty, osada św. Gotarda na brzegu zach. Wszystkie uległy całkowitemu przekształceniu. Do najstarszych śladów organizacji przestrzeni, dziś częściowo zachowanych należy Rynek Śródecki (pocz. XIII w.). Każdy z członów kształtującej się aglomeracji wyposażony był w obiekt sakralny. Obok zwartej grupy wokółgrodowej (XI-XIII w.), po obu stronach rzeki wykształciły się też odleglejsze ośrodki, najczęściej z kościołem: osady św. Michała (obecna Komandoria), św. Marcina, św. Wojciecha, wzgórze Przemysła z zamkiem (którego powstanie wiąże się ostatnio z okresem władzy Henryka Brodatego nad lewobrzeżną Wielkopolską).
- Miasto lokacyjne. Lokowane przez braci Przemysła I i Bolesława Pobożnego (1253 r.) na terenie obszernej terasy pośredniej lewego brzegu Warty, między zamkiem a osadą św. Gotarda z ufundowanym tam wcześniej klasztorem dominikanów.
- Konurbacja poznańska. Po długim okresie dekonstrukcji XIV w., w dwóch następnych stuleciach rozwinął się i ustabilizował zwarty zespół urbanistyczny. Głównym członem było miasto w murach (w tym rynek z ratuszem). Prawnie równorzędne było Chwaliszewo, lokowane na jednej z łach warcianych w 1444 r. Niezależność od jurysdykcji świeckiej posiadała specyficzna osada biskupia na Ostrowie Tumskim. Otoczona od ok. 1500 r. czworobocznym murem, zatraciła cechy układu grodowego.

Pozostałe jednostki przestrzenne to:

- Garbary - przedmieście rzemieślnicze, w czasie drugiej fortyfikacji (XV w.) wchłonięte poniekąd przez miasto w murach, gdy powstały nowe bramy nad brzegiem Warty.
- Grobla - przedmieście na łasze warcianej, sąsiadujące z Chwaliszewem.
- Piaski - obszerne przedmieście na płd. od miasta w murach, obejmujące szereg ulic grupujących różnorodne specjalności rzemieślnicze, nie mieszczące się w mieście.
- Rybaki - sąsiadująca z Piaskami stara wieś służebna.
- Półwieś - przedmieście rozłożone wzdłuż traktu śląskiego (ulice: Półwiejska, Górna Wilda).
- Nowe Ogrody - obszar rozproszony zabudowy rekreacyjnej patrycjatu poznańskiego (obecnie ul. Ogrodowa).

- Kundorf/Glinki - wieś na drodze do Jeżyc (obecnie ul. Libelta).
- Święty Wojciech - jurydyka kościelna obok traktu zachodniopomorskiego, z zachowanymi do dziś słabo czytelnymi pozostałościami czworobocznego układu.
- Winiary - rozległa wieś miejska na zboczu najwyższego wzgórza górującego nad całością od płn. (obecnie teren Cytadeli).
- Ostrówek - mikro miasteczko na wysepce między Ostrowem Tumskim i Śródką.
- Śródką - osada kościelna o statusie miejskim.
- Zawady - wieś rozłożona wzdłuż traktu gnieźnieńskiego.
- Komandoria - osada wokół komandorii joannitów.
- Stanisławowo - nieudana lokacja prywatnego miasteczka na prawym brzegu Warty, po przejęciu przez miasto przedmieście Piotrowo.
- Miasteczko/Łacina - przedmieście przy wylocie mostu przez Wartę z Grobli.

Równocześnie z powstawaniem i kształtowaniem się zespołu miejskiego Poznania, na obecnym obszarze miasta zaistniało szereg wsi wykształcających własne struktury. Są to (lub były): Wierzbice (obecnie Wilda), Jeżyce, Główna, Rataje, Żegrze, Kobylepole, Szczepankowo, Sławie, Starołęka Wielka i Mała, Minikowo, Marlewo, Głuszyna, Piotrowo, Dębiec, Górczyn, Junikowo, Kotowo, Ławica, Gołęcin, Krzyżowniki, Kiekrz, Strzeszyn, Naramowice, Piątkowo, Umultowo, Nowa Wieś Górna, Morasko i Radojewo.

Od poł. XVII w. do ok. poł. XVIII w. miasto dotyka szereg klęsk cofających go w rozwoju. Powstaje wprawdzie szereg monumentalnych zespołów klasztornych, jednak cała aglomeracja się wyludnia. Zamiera rozwój przestrzenny zespołu. Odrabianie strat trwało do zaboru miasta przez Prusy w 1793 roku.

Reformy pruskie (XVIII/XIX w.). Nowe władze zniosły zróżnicowanie własności poszczególnych członów aglomeracji Poznania; zainicjowały likwidację murów miejskich; wytyczyły zespół placu i alei Wilhelma (pl. Wolności, al. Marcinkowskiego) z otoczeniem; przeprowadziły regulację terenów włączonych; powstał plan zagospodarowania, zrealizowany częściowo.

Miasto - twierdza, objęło w latach od 1828 do ok. 1860, prawie całą historyczną aglomerację poznańską. Budowa głównego węzła twierdzy, fortu na wzgórzu winiarskim (tzw. Cytadeli) spowodowała przeniesienie wsi Winiary na płn.-zach. Rychła nieprzydatność twierdzy do stanu ówczesnej techniki wojennej, spowodowała budowę nowej (od 1876 r.) - w formie pasa rozproszonych fortów założonych na zewnątrz w odległości ok. 3 km.

We wnętrzu pierwszej twierdzy, zniesionej częściowo dopiero w 1902 r., zabudowa szybko wypełniła wolne tereny. Rozwój następował przez wymianę tkanki budowlanej. Przyniosło to wymieszanie dawnej zabudowy, z wieków minionych, czy dość oszczędnej zabudowy z 1. poł. XIX w., z monumentalną architekturą eklektyczną 2 poł. XIX w. i secesyjną, tak na terenie miasta lokacyjnego jak i sąsiednich terenach dawnych przedmieść. Utrzymujące się przez dziesięciolecia zakazy lub obostrzenia zabudowy na zewnątrz twierdzy, w miarę wzrostu liczby ludności spowodowały silny napór na zabudowę terenów na krańcach strefy ograniczeń (demolacyjnej). Zurbanizowały się Górczyn i Główna, zwarta zabudowa pojawiła się na pld. od Wildy, przy wsi Jeżyce, wzdłuż traktu glogowskiego.

Defortyfikacja. Nowe dzielnice miasta. Zachodnia część dotychczasowej fortecy przejęła funkcję centrum. Miasto poszerzone zostało o nowe obszary, szybko wypełniające się zabudową. Zaistniała wcześniej sieć kolejowa umocniła podziały między dzielnicami. Na południu, na miejscu starej wsi powstała dzielnica Wilda, na pld. - zach., na gruntach szpitala świętołazarskiego druga dzielnica mieszkaniowa Łazarz. Trzecia, Jeżyce, oddzielona od Łazarza kompleksem koszar, powstała na terenie wsi równie starej jak Wilda, z przesunięciem środka ciężkości poza najstarszą strukturę osadniczą. Nowym elementem była dzielnica willowa o nazwie Sołacz, na krańcach miasta, w dolinie Wierzbaka i Bogdanki. Podobny charakter otrzymała mniejsza kolonia na pld. od Wildy, na gruntach wsi Dębiec.

Gwałtownie przerwana wojną urbanizacja podjęta została na mniejszą skalę w okresie międzywojennym. Kontynuowano wypełnianie przygotowanych wcześniej do zabudowy pól inwestycyjnych. Nowa zabudowa zintegrowała silniej Dębiec i Wildę, Górczyn i Łazarz. Zabudowie uległy obszary na zach. od Łazarza, nazwane Grunwald, powstało też osiedle sąsiadujące od pld. ze starym Górczynom. Z kompleksem zwartej zabudowy łączyć się zaczęły Zawady (osiedle przy Chlebowej). Powstało też kilka założeń całkowicie oddzielnych: Osiedle Warszawskie, kolonia willowa przy Grunwaldzkiej - tzw. Abisynia, wreszcie pałacowo - klasztorne Pokrzywno.

Po wojnie. Okres z niespotykaną dotąd urbanizacją; pokonane zostały dwie bariery: na wsch. rzeki Warty, kierunek zapisany w historii zespołu od początku; na płn. od Cytadeli, powstrzymującej urbanizację od czasu fortyfikacji.

Właściwy Poznaniowi proces rozwoju spowodował, że historyczne jądro, w pełni regularne miasto lokacyjne, otoczone jest przez obszar miasta - dawnej twierdzy pruskiej, zawierający doskonale czytelny układ niegdysiejszych przedmieść, spetryfikowany i tylko nieco zmodyfikowany pruską regulacją z pocz. XIX w. oraz zabudową narosłą w tymże stuleciu. Jego dość chaotyczny układ powstał samorzutnie w średniowieczu, wokół miasta w murach. Teren ten z kolei otoczony jest pasem pofortecznym, tzw. ringiem Stübbena, o niezwykle wyrafinowanej kompozycji przestrzennej. Cztery przyłączone u progu XX w. dzielnice - od pld. i zach. - otrzymały układ regularny (adaptując jednak zastane

zagospodarowanie), dość prosty, za wyjątkiem Sołacza o równie jak ring wybitnym ukształtowaniu. Za tymi jednostkami, w sporej odległości przebiegała linia obronna fortyfikacji.

Opracowana w MPU mapa pt. „Historyczny rozwój miasta” wskazuje na potrzebę umiejętnego wykorzystania i podkreślenia, w kształtowaniu przestrzeni miejskich, poszczególnych, charakterystycznych dla danego okresu, rodzajów zabudowy.

B) CENNE ZESPOŁY URBANISTYCZNE

Na terenie Poznania do **najstarszych zachowanych śladów** świadomej organizacji przestrzeni, zaliczyć należy **Rynek Śródecki** (wytyczony przypuszczalnie w latach trzydziestych XIII w.). Plac zbliżony do prostokąta z kwartałem śródrinkowym i kościołem od płn., zniszczony niedawno trasą w pld. partii.

Wybitnym dziełem urbanistyki jest miasto w murach. Należy ono do najbardziej rozwiniętych zespołów urbanistycznych Europy Środkowej. Wytyczone po poł. XIII w. na kanwie krzyża równoramiennego wpisanego w kwadrat. Z umieszczonego w skrzyżowaniu kwadratowego rynku, wyprowadzono 12 ulic, przeciętych dalej dwiema przecznicami (odstępstwem od reguły jest jedna przecznica od zach., związana z położeniem tej części miasta na zboczu skarpy doliny Warty). W wyniku działań władz zaborczych, zanikła prawie linia obronna. Płn.-wsch. sektor miasta po wielkim pożarze w 1803 r. został wytyczony ponownie, z nowymi parametrami poszczególnych jednostek urbanistycznych. Odbudowa powojenna przyniosła powrót do form sprzed XIX-wiecznej modernizacji (przynajmniej w zakresie fasad) rynku i najbliższych kwartałów czy ulic.

Bardzo słabo zachowany jest zespół jurydyki św. Wojciecha, jak wykazują ostatnie badania pierwotnie założonego regularnie, w czworobok.

Wartościowe urbanistycznie jest założenie placu Wolności i alei Marcinkowskiego (koniec XVIII w.). Uzupełnieniem założenia są ulice: Podgórna oraz 23 Lutego, włączające go w strukturę ulic śródmieścia oraz wytyczony kilka lat później plac Wielkopolski. Aleję wytyczono w nowy, postbarokowy sposób, bez osiowości, starając się poszczególne wyloty zamknąć wyrazistymi widokami.

Prawdziwym dziełem sztuki jest zespół plant na miejscu fortyfikacji twierdzy pruskiej (proj. Josefa Stübbena), nawiązujący do sławnego ringu wiedeńskiego, wytyczony w pocz. XX w. Równoległe z ulicą wydzielającą niegdyś twierdzę (dziś ciąg ulic: Kościuszki - Krakowska - Kazimierza Wielkiego), wytyczono szerokie bulwary (ul. Królowej Jadwigi, al. Niepodległości), o znacznych walorach widokowych, odcinkami kształtowane jako dwujezdniowa aleja. Układ dopełniły ulokowane na zewnątrz zespoły rozległych parków i skwerów, najczęściej na rzucie trójkątów powtarzających narysy czoł dawnych fortów. Kwartały od wnętrza miasta, zostały w zasadzie zabudowane formacjami zwartymi, pozostałe zabudową zróżnicowaną, w przewadze rozproszoną, niską. Szczególnym węzłem stał się zespół pośrodku pasa pofortecznego, zgromadzony przy zamku cesarskim zajmującym jeden z kwartałów zabudowy. Wzniesione wokół obszernego skweru i placu budynki, o formach wielu europejskich stylów historycznych, oprawione bogatą i różnorodną zielenią stworzyły niezwykle, monumentalny zespół o wielkich walorach krajobrazowych.

Dobrze zachowanym zespołem jest pas fortyfikacji otaczających zwartą zabudowę miasta. Składał się on z dziewięciu fortów podstawowych, uzupełniony następną dziewiątką. Całość utworzyła krąg przerwany doliną Warty oraz dolinami Bogdanki i Cybiny. Forty były połączone siecią dróg, tak z miastem jak i między sobą. Prawie wszystkie forty zachowały się do dzisiaj, niektóre w ruinie. Sieć dróg twierdzy włączona została w strukturę komunikacyjną obecnego miasta. Są to ulice: Książęca, Warowna, Obodrzycka, Dziadoszańska, Krańcowa, Wrzesińska, Syrenia, Hawelańska, Lechicka, Lutycka, Podolańska, Polska, Bułgarska, Marcelesińska, Rumuńska, Taczanowskiego, Pogodna, Ściegiennego, Albańska, Czechosłowacka, Skalna.

Trzy wielkie dzielnice otaczające Poznań od pld. i zach. wytyczone zostały z uwzględnieniem istniejącej już tam sieci drożnej, czasem podziałów własnościowych gruntów. Stąd doskonale zachowane układy dawnych wsi Wilda i Jeżyce. Szczególnie cenne jest spetryfikowanie owalnicowego układu Jeżyc, z doskonale zachowanym nawsiem, dziś wypełnionym zieleńcem, pierwotnie stawem na Segance. Nowe ulice wytyczane były najczęściej w odniesieniu do zastanych, z dominacją kąta prostego, choć i w tych dzielnicach wskazać można szereg rozwiązań wskazujących na poszukiwanie malowniczości. Przykładami mogą być na Jeżycach plac Asnyka, na Łazarzu skwer u zbiegu ulic: Małeckiego, Granicznej i Łukaszczyka lub plac Wyspiańskiego, a na Wildzie skwer u skrzyżowania ulic: Górnej Wildy, Chwiańskiego i Doliny.

Bez porównania silniej poszukiwania malowniczości notuje się w zaprojektowanej przez Josefa Stübbena, rozległej **dzielnicy zabudowy jednorodzinnej, Sołacz**, zrealizowanej tylko częściowo. Dostrzec tu można inspirację ideą miasta - ogrodu. Założona w dolinie Bogdanki, częściowo na łagodnym zboczu, zwraca uwagę płynnie, „organicznie” wytyczonymi ulicami, przenikającymi place - esplanady otwierające się do parku rozciągniętego wzdłuż rozległych stawów na rzeczce (angielski styl kompozycji parkowej doskonale współbrzmi z charakterem ukształtowania dzielnicy). Dopełnieniem całości kompozycji jest szeroka aleja, wybiegająca

z jednego z krańców parku. **Zbliżony charakter nadano kolonii willowej na Dębcu, skupionej wokół pl. Lipowego.**

.Znajdujące się w granicach Poznania zespoły osadnicze zachowały w przewodzie swój układ. Spośród nich wyróżnić należy te, które zwracają uwagę regularnością. Najczęściej są to owalnice, wsie skupione wokół tzw. nawsia, rozdzielającego główną drogę osady. Powstanie nawsia wiąże się z reguły z ciekim wodnym, nie zawsze zachowanym. W Poznaniu, poza wzmiankowaną **wsią Jeżyce**, dziś wtopioną w większą strukturę, można wskazać tak ukształtowane: **Górczyn, Sławie i Głuszynę**. W przypadku tej ostatniej - nawsie wytworzyło się wokół szczególnie cennego XIII-w. kościoła. Podobna nieco sytuacja zachodzi w Sławiu.

Ławica i zach. część Krzesin mają prosty, regularny układ, wytyczony w XIX w.

Wiele jednostek osadniczych jest sprzężonych z zespołami dworsko-rezydencjonalnymi bądź folwarcznymi, jak: Morasko, Radojewo, Nowa Wieś Górna, Naramowice, Kobylepole, Sławie, Piotrowo, Ławica, Chyby, Wielkie, Kiekrz. Wart uwzględnienia jest także zespół willowo-parkowy w Rudniczem.

C) ZABYTKOWE ZESPOŁY BUDYNKÓW I PIERŚCIEN FORTÓW

a) Zabytkowe zespoły budynków

Zarówno w jądrze zwartej zabudowy miasta jak i w otaczającej ją strefie zabudowy rozproszonej wyróżnić można szereg zespołów połączonych wspólną funkcją, wspólną kompozycją, wspólnym autorstwem lub innymi okolicznościami pozwalającymi określić jakiś zbiór budynków jako zespół.

Zespołami takimi są w zasadzie klasztory, obejmujące obok budynku mieszkalnego zakonników kościół lub kaplicę, czasem też budynki pomocnicze. Zgrupowane są głównie w obszarze miasta lokacyjnego, na jego płn. i pld. przedmieściach oraz na Śródcie.

Na miano zespołów zasługuje zabudowa krótkich ulic wytyczanych w XIX w. na terenie obecnego śródmieścia, dla intensyfikacji zabudowy. Są to ulice: Kantaka, Szymańskiego, Taczaka, Kopernika, Działyńskich, Grochowe Łąki, Kwiatowa oraz naroże Fredry i Kościuszki. Zwykle zabudowa ulicy jest jednolita, w związku z krótkim okresem realizacji a często jednym architektem.

Najważniejszym zespołem śródmieścia jest omawiany już kompleks forum zamkowego. Wokół dawnej siedziby władcy, obecnego Centrum Kultury „Zamek”, w ciągu parunastu lat powstało szereg budowli reprezentacyjnych.

Szczególnymi zespołami są **zabudowania przemysłowe**. Na terenie śródmieścia należy wyróżnić bezwzględnie trzy zespoły: zabudowania **gazowni na Grobli**, będący w istocie kompleksem zakładów obsługujących niegdyś miasto - wodociągów, gazowni i elektrowni; drugim, wyróżniającym się osiową, symetryczną zabudową jest **rzeźnia**, na płn. krańcu Garbar; trzecim **kompleks browaru przy ul. Krakowskiej**.

Ważnym komponentem miasta są **koszary**. Istnieją one w kilku zespołach. Do najstarszych należą pozostałości zabudowań wojskowych uchwytne wśród innej zabudowy wzdłuż ulic: Kościuszki i Krakowskiej. Znacznie lepiej zachowany jest ogromny kompleks koszarowy rozłożony wzdłuż Grunwaldzkiej i Bukowskiej. Stanowi on strefę pośrednią między Jeżycami i Łazarzem, wypełniającą w przewodzie tereny od Wyspiańskiego, przez Ułańską, Wojskową, między Polną a Szylinga oraz Wawrzyniaka, Jackowskiego i Kraszewskiego. Koszary zakładane były najczęściej w układach symetrycznych, regularnych. Rozległe kompleksy koszar znajdują się także na Gołęczynie i Dębcu.

W trzech nowych dzielnicach zachowała się **zabudowa realizowana w krótkim okresie, gdy obowiązujące od 1. poł. XIX w. przepisy demolacyjne wokół twierdzy zostały złagodzone**. Zabudowa ta, najczęściej skromna, ma też przykłady realizacji z bogatym wystrojem. Nie tworzy wprawdzie zespołu, w kilku miejscach tworzy jednak skupiska nadające miejscu szczególny klimat, niespotykany w innych połaciach miasta. Najwięcej przykładów znaleźć można na Jeżycach, na ulicach: Kraszewskiego, Dąbrowskiego, Mickiewicza, nieco mniej na Wildzie, najsłabiej na Łazarzu.

Absolutnym unikatem w śródmieściu są zachowane tylko na Jeżycach domy chłopskie, zwykle z zabudowaniami gospodarskimi. Występują na ulicach Kościelnej i Dąbrowskiego.

Zabudowa dzielnic zewnętrznych prowadzona była często zespołami, wynik inwestowania spółdzielczego, a także przez wielkich inwestorów - właścicieli firm budowlanych czy architektów.

Na Jeżycach wymienić należy:

- trójkątny blok zabudowy w widłach ulic Poznańskiej i Jeżyckiej,
- zespół kilku wolnostojących domów spółdzielczych przy ul. Roosevelta, jeden z najlepszych przykładów architektury secesyjnej w Polsce (dzieło zespołu Böhmer & Preul),
- niewielka kolonia willowa na tyłach powyższego zespołu,
- zespół zabudowań przy ulicach: Mickiewicza, Słowackiego i Sienkiewicza; wolnostojące, kilkumieszkaniowe, otoczone zielenią (dzieło głównie spółki Lindner & Roskam),
- nawiązaniem do powyższej zabudowy wydaje się zespół budynków tramwajarskich przy ul. Słowackiego z okresu międzywojennego.

Na Łazarzu:

- zespół willowy na ulicach: Konopnickiej - Orzeszkowej, najstarszy w Poznaniu, jeden z najstarszych na ziemiach polskich, formuła domów kilku, najczęściej dwumieszkaniowych,
- zespół kamienic na ul. Matejki, róg ul. Grunwaldzkiej (proj. P. Pitta),
- zabudowania spółdzielcze przy ul. Śniadeckich, w formie zabudowy wstęgowej wzdłuż ulicy,
- zespół zabudowy spółdzielczej przy ul. Skrytej,
- kompleks Johowa, między ulicami: Matejki, Ułańską i Wyspiańskiego, operujący odmienną formą kamienicy, bez oficyn bocznych; zespół nieukończony, zabudowany w okresie międzywojennym i w czasie okupacji obrzeżnie,
- zespół zabudowy spółdzielczej przy ul. Mottego,
- zespół budynków zakładowych kolei przy ul. Kolejowej, powiększany w kilku etapach,
- z okresu międzywojennego należy wymienić zespół mieszkaniowy Głogowska-Stablewskiego-Potworowskiego-Kasprzaka,
- zespół Targów kształtowany od początku lat 20. XX w.

Na Wildzie:

- zespół zabudowy spółdzielczej przy Wierzbicicach, róg ul. Św. Jerzego,
- zespół zabudowy spółdzielczej przy ulicach: Czajczej i Powstańczej,
- zespół zabudowy spółdzielczej przy ulicach: Hutniczej, 28 Czerwca,
- kolonia willowa przy pl. Lipowym,
- zespół przy ul. Wspólnej (z okresu międzywojennego).

b) Pierścień fortów

Wspominany już, XIX-wieczny system fortyfikacji Poznania powstał na polecenie pruskiego ministerstwa wojny, z konieczności zastąpienia dotychczasowych fortyfikacji wokół miejskich nowymi, według tzw. standaryzacji twierdz pruskich. Zasadnicze prace podjęto po 1875 roku, wytyczając zarys pierścienia fortów wraz z łączącą je drogą rakadową i drogami prowadzącymi z fortów do centrum twierdzy. Ostatecznie miasto otoczono pierścieniem (o średnicy ok. 4,5 km) 18 fortów: 9 fortów głównych zbudowanych na planie pięciokąta oraz 9 fortów pośrednich w kształcie trapezu, zlokalizowanych pomiędzy fortami głównymi. Budowa i modernizacja fortyfikacji trwała aż do 1896 roku.

Zarys systemu twierdzy z fortami zachował się niemal w całości do dziś i wpłynął w istotny sposób na istniejący układ komunikacyjny miasta. Utworzenie pasma fortów przesądziło o rozwoju miasta wzdłuż promieniście wychodzących ze starego rdzenia twierdzy dróg, łączonych nowymi drogami okrężnymi.

Pierścień fortów podlega ochronie konserwatorskiej - wpisano je w rejestr zabytków jako obiekty architektury militarnej. Ochronie krajobrazowej powinien podlegać nie tylko teren przylegający bezpośrednio do poszczególnych fortów w tzw. granicach ochrony. Istotne jest zharmonizowanie fortów z ich dalszym otoczeniem.

Forty oznaczone są numerami rzymskimi od I do IX. Obecnie wykorzystuje się je głównie jako magazyny, trzy z nich użytkuje wojsko. We wszystkich fortach znajdują się zimowiska nietoperzy, jedno z największych w Polsce. Niektóre z fortów Rada Miasta Poznania ustanowiła w 1994 roku użytkami ekologicznymi (fort I, IIIa, V, VIIIa). „Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody Salamandra” powołało Grupę Roboczą Ochrony Fortyfikacji Poznańskich, która działa od 1996 roku. **Do podstawowych problemów związanych z odpowiednim użytkowaniem, a przez to i z ochroną fortów, zaliczyć należy brak inwestorów zainteresowanych wykorzystywaniem fortów dla funkcji ogólnomiejskich, publicznych (kluby, galerie, hotele, itp.).**

Na terenie Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego istnieją również inne obiekty o charakterze militarno - historycznym. Stopień rozpoznania ich wartości nie jest jednak tak zaawansowany, aby można je było objąć specjalną ochroną.

D) SZLAK PIASTOWSKI

Pojęcie Szlaku Piastowskiego narodziło się w latach międzywojennych. Szczególnego znaczenia nabrało w okresie obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego. Wówczas to rozpoczęły się prace nad wytyczeniem, oznakowaniem i rozpropagowaniem szlaku. Kolejne działania podjęto w 1975 roku, lecz ze względów finansowych większości zaplanowanych wówczas prac nie wykonano.

Szlak Piastowski daje możliwość zapoznania się z miejscami i pamiątkami związanymi z początkami państwowości Polski. Stąd też symbolem Szlaku Piastowskiego jest, znaleziony na Ostrowie Lednickim, orzeł Piastowski z XII w., który widnieje na znakach drogowych. Trasa Szlaku Piastowskiego biegnie z Poznania przez Gniezno, Trzemeszno, Strzelno, do Kruszwicy i liczy 115 km. Obok tego głównego traktu istnieje kilka odgałęzień bocznych. Są to trasy wariantowe, wstępnie zaproponowane w trakcie prac nad „Studium...”, prowadzące do ciekawych miejscowości. W Poznańskim Obszarze Metropolitalnym do grupy o kapitalnym znaczeniu należy fragment Poznania, a w grupie o najwyższych wartościach kulturowych znalazł się fragment

gminy Swarzędz (z miejscowościami: Swarzędz, Uzarzewo, Sarbinowo, Ligowiec, Bogucin, Kobylnica, Wierzenica, Karłowice) oraz fragment gminy Kleszczewo (Kleszczewo, Tulce).

Początek Szlaku Piastowskiego znajduje się w Poznaniu, które to miasto w X w. - obok Gniezna było stołecznym grodem państwa piastowskiego. Opierając się na przesłankach historycznych Szlak Piastowski przeprowadzono od zamku Przemysła poprzez Stary Rynek, Chwaliszewo, Ostrów Tumski, Śródkę, a następnie ulicami Główną i Gnieźnieńską.

Walory wymagające zwrócenia uwagi:

Pozytywne

- zagospodarowanie w rejonie ul. Główniej; relikty zabudowy fachwerkowej przy ul. Zawady (koloryt nostalgiczny albo piękno utracone),
- zabudowa jw., w bliskim sąsiedztwie ul. Zawady,
- rejon ul. Główniej - ukształtowana, atrakcyjna i gotowa struktura miejska, specyficzna małomiejska lub podmiejska,
- skala zabudowy ul. Smolnej,
- styk ulicy Smolnej z obszarem dawnego Rynku Wschodniego; relikty starej zabudowy.

Negatywne

- rejon ul. Główniej - destrukcja struktury miejskiej z zabudową przyuliczną przez wolnostojące pawilony; rewaloryzacja struktury może nastąpić przez kontynuację zabudowy pierzejowej, obszar znacznej rezerwy zabudowy plombowej,
- ul. Wiejska - chaos i bałagan przestrzenny, zdekapitalizowana zabudowa sprzyja wydawaniu wadliwych decyzji lokalizacyjnych.

Do chwili obecnej Szlak Piastowski nie ma pełnej koncepcji zagospodarowania przestrzennego na obszarze m. Poznania. W MPU w Poznaniu wykonuje się prace studialne dotyczące omawianego tematu.

E) MIEJSCA EKSPOZYCJI, PANORAMY

Panoramy miasta Poznania tworzą sylwety budynków i zespołów budynków historycznych oraz współczesnych z okresu powojennego. W znacznej części, w kształtowaniu panoram uczestniczą wysokie budynki mieszkalne zuniformizowanych osiedli.

Lokalizacja wysokich budynków mieszkalnych wskazuje na przypadkowość, lokalne powody ich sytuowania lub brak świadomości skutków przestrzennych ich lokalizacji.

Najbardziej wartościowe panoramy obejmują rejon Śródmieścia i Starego Miasta; specjalnie atrakcyjne są: zachodnia ekspozycja Starego Miasta i Wildy, wschodnia ekspozycja Ostrowa Tumskiego, ekspozycja Śródmieścia z Winograd, a w szczególności ekspozycja panoram z rejonu mostów nad Wartą, także ekspozycja osiedla Piastowskiego definiowana przez rytm horyzontalnych budynków wysokich - „desek”.

W zasadzie nie zachowały się panoramy starej części miasta, w które nie ingerowałyby wysokie budynki okresu powojennego.

Pierwszoplanową rolę odgrywają wieże obiektów historycznych, oglądanych znad Warty w rejonie Starego Miasta, w tym - z mostów. Z tego powodu należy je uznać za bardzo wartościowe, sformowane z piętrzących się sylwet dachów i hełmów wież, na skarpie zachodniej oraz na Ostrowie Tumskim.

Ze względu na niskie położenie terenów Starego Miasta, w panoramach oglądanych z większych dystansów silną obecność zaznaczają wysokie budynki powojenne lokalizowane w wyższych partiach ścisłego Śródmieścia. W panoramach oglądanych z Winograd wysokie budynki powojenne odgrywają pierwszorzędną rolę, uzupełniane sylwetami wież kościołów i Zamku oraz dachami zabudowy kwartałowej.

Panoramy wykreowane

Mimo niezbyt urozmaiconego ukształtowania terenu, na którym leży Poznań, od dawna są ustalone punkty widokowe (szerzej mówiąc miejsca), szczególnie dogodnej ekspozycji poszczególnych członów miasta. Wiążą się one najczęściej z klinami zieleni. Widoki z krawędzi owych klinów oraz widoki wzdłuż ich biegu są najlepszymi przykładami panoram miasta. Wykryształowany układ klinów i obszarów zwartej zabudowy, o wyraźnie określonych krawędziach poszczególnych części miasta, ułatwia ich ekspozycję.

Najważniejszym wydaje się widok od wschodu na historyczne centrum miasta, zarówno z wałów przeciwpowodziowych Warty jak i poprzez dolinę Cybiny, wypełnioną jeziorem Maltańskim. Podobnie eksponowana jest Wilda, rozciągnięta na skarpie wzdłuż klina południowego. Dogodne warunki widokowe znajdują się również na północnej krawędzi klina zachodniego, z ekspozycją Jeżyc oraz zach. krańca centrum. Posiada ono również ekspozycję od zachodu.

W przeciwieństwie do poprzednich, widok na centrum miasta od zachodu jest całkowicie wykreowany, począwszy od przedpola uzyskany przez wykop średnicy kolejowej, do rozbudowanej sylwetki zespołu skupionego wokół zamku cesarskiego. Doskonałymi punktami widokowymi są mosty przez Wartę oraz wiadukty przez wykop kolejowy. Szczególnie most Królowej Jadwigi (widok na centrum i Wildę), most Bolesława Chrobrego (widok na centrum), most Dworcowy (widok na centrum i Wildę) i most Teatralny (widok na Winogrody).

Najważniejszą jest panorama centrum, od wschodu zdominowana wieżami kościołów starego Poznania i ratusza, od zachodu zespołu zamkowego. Widok obu wież został zakłócony po wojnie przez lokalizację kilku wieżowców, agresywnie kontrastujących z pozostałymi dominantami i akcentami.

Są to wieżowce centrum „Alfa” na ul. Św. Marcin, hotel wojskowy na ul. Solnej, jeszcze silniej oddziałujące wieżowce na ul. Piekary oraz nowy gmach Akademii Ekonomicznej.

Niezależnie od tego w jakim stopniu, w poszczególnych okresach historii, architektoniczne zamknięcia ulic były świadomie komponowane, stanowią one charakterystyczny i stale obecny element staromiejskiej części miasta.

Ulica Garbary zamknięta wieżami kościoła Franciszkanów - Bernardynów z zabudową o bardzo zróżnicowanych gabarytach - to świadectwo długotrwałego procesu kształtowania pierzei i wymiany tkanki architektonicznej. Modernizacji zabudowy przyulicznej towarzyszy koncepcja utrwalania charakteru ulicy, poprzez utrzymywanie zróżnicowanych wysokości zabudowy.

Perspektywa ul. Św. Wojciecha. Nowy budynek na zamknięciu ulicy ograniczył ekspozycję kościoła Św. Józefa, jednakże utrzymał jego obecność w architekturze ulicy i funkcję dominującą głównego obiektu w perspektywie.

Widok ze Śródki na zespół katedralny na Ostrowie Tumskim. Skądinąd ciekawie zlokalizowany wieżowiec Akademii Ekonomicznej, zamykający perspektywę z różnych punktów widzenia, postrzegany na zamknięciu ul. Mieszka I wydaje się dość dużą niespodzianką.

Atrakcyjny Widok na znaczne fragmenty miasta rozciąga się z południowo - zachodniego stoku Góry Moraskiej (skraj lasu). Nowych doznań przysparzają widoki z kładek przewieszonych nad wykopem Poznańskiego Szybkiego Tramwaju oraz z tarasu widokowego Akademii Ekonomicznej.

Panoramy wymagające kreacji

- Wycinek zachodniej panoramy obszaru Śródmieścia z widokiem na Wzgórze Św. Wojciecha, poprzez substandardową zabudowę portu rzeczno-jezernego. Wysoki budynek przy Grochowych Łąkach przesłania zabudowę Wzgórza, ale wpisuje się w klimat ogólny zabudowy. Lokalizacja prefabrykowanej bryły hotelu Polonez jest rodzajem ignoracji wobec najwartościowszej historyczno-architektonicznej spuścizny miasta. Decydujące jest jednak pytanie o stosunek przyszłej zrewaloryzowanej i nowej zrestrukturalizowanej zabudowy portu do Kościołów - świadków.

- Panoramy z dawnego, nie istniejącego mostu.

Zerwany most, spinający Śródkę i Ostrów Tumski stał się przyczyną „śmierci” Śródki i Ostrowa. Odcięta od mostu - strugi życia - Śródka pogrążyła się w beładzie i odrętwieniu. Spójne i przyjazne wobec siebie zespoły urbanistyczne odwróciły się do siebie plecami.

- Mosty na Warcie są miejscami szczególnej ekspozycji panoram. Nie zmieniają tego faktu nawet komin elektrociepłowni i bloki Winograd, w środkowej części kadru. Niewielka ilość mostów, ich mała atrakcyjność, brak nadrzecznych bulwarów są przyczyną braku możliwości obcowania i doświadczania uroków rzeki w mieście.

Obiektami charakterystycznymi w sylwetach panoram są kościoły.

Obiektami charakterystycznymi w sylwetach niektórych panoram mogą być m.in. **wieże ciśnień**

Wieże ciśnień powstawały w większości na początku XX w. Budowane były zwykle na wzniesieniach, na planie koła lub wielokąta foremnego, przeważnie z cegły klinkierowej. Stanowiły zawsze bardzo dobry punkt orientacyjny na terenie (ze względu na wysokość były widoczne z daleka).

Generalnie istniały dwa niezależne od siebie systemy zaopatrzenia w wodę, zaopatrujące w wodę miasta i kolej. Miejskie wieże ciśnień stały w różnych miejscach, natomiast wieże ciśnień kolejowe - zawsze w sąsiedztwie torów kolejowych, urozmaiając pejzaż prawie każdej większej stacji kolejowej. Ich wysokość była różna, od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów.

W Poznaniu istnieje pięć wież ciśnień, cztery „o rodowodzie kolejowym” oraz jedna, która była własnością prywatną, nie związaną z siecią miejską. Cztery z nich są widoczne, a jedna, mieszcząca się wewnątrz zabudowy Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego przy ul. Roboczej, jest z zewnątrz niewidoczna:

- Franowo - kolejowa wieża ciśnień przy ul. Klenowskiej o wys. 35 m, nieczynna, ośmiokątna, zbudowana z czerwonej cegły w 1942 r. Wieża obecnie mieści bar-bistro na I piętrze. Na szczycie zamontowano w 1998 r. anteny telefonii komórkowej. Wieża jest bardzo dobrze widoczna z wiaduktu nad torami kolejowymi, wylotu z Poznania w kierunku Ostrowa Wlkp. i Kalisza (droga nr 42).

- Kobylepole - kolejowa wieża ciśnień przy ul. Reknickiej, zbudowana w 1950 r. z żelazobetonu o wys. 30 m, czynna. Wieża jest widoczna z ul. Kobylepole oraz z torów kolejowych stacji Poznań-Franowo. Na wieży widoczne są anteny łączności radiowo-telefonicznej oraz syrena alarmowa.

- Wilda - kolejowa wieża ciśnień przy ul. Roboczej, w sąsiedztwie zakładów zbożowo-młynarskich o wys. 32 m, okrągła, zbudowana w 1910 r. z cegły, otynkowana; od 1993 r. należy do Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego jako przemysłowa wieża ciśnień, obecnie nieczynna. Wieża jest widoczna z ul. Hetmańskiej, świetnie widoczna z ul. Roboczej oraz z torów kolejowych w sąsiedztwie wiaduktu kolejowego (przy lokomotywni).
- Wilda - kolejowa wieża ciśnień przy ul. Roboczej 4, okrągła, zbudowana z cegły, mieści się wewnątrz zabudowy Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego jako zbiornik wieżowy wody dla kotłowni, z zewnątrz niewidoczna.
- Rataje - „prywatna” wieża ciśnień, u zbiegu ulic: Milczańskiej i Katowickiej, zbudowana z cegły ok. 1910 r. o wysokości kilkunastu metrów, okrągła. Na szczycie wieży znajdowały się śmigła wiatraka, który pompował wodę do środka jeszcze po II Wojnie Światowej do czasu, kiedy huragany zniszczyły mechanizm wiatraka. Budowla (wpisana do rejestru zabytków) - a raczej straszące jej pozostałości - jest bardzo dobrze widoczna z ul. Krzywoustego (przy wjeździe do Poznania od strony Kórnik) oraz z linii tramwajowej w kierunku górnego tarasu Rataj.

Analiza panoram wskazuje na konieczność:

- całkowitej eliminacji wysokich nowych budynków z rejonu Starego Miasta, jego obrzeży oraz ścisłego Śródmieścia w jego północno-wschodniej części,
- bardzo szczegółowej analizy gabarytów form i wysokości zabudowy w obszarze restrukturalizowanego w przyszłości portu rzecznego i rzeźni dla zachowania widoczności i obecności w panoramie nadwarciańskiej kościołów Św. Józefa i Św. Wojciecha oraz zachowania przestrzennego dialogu kościołów na lewym i prawym brzegu Warty,
- szczegółowej analizy zabudowy Łaciny, dla zdefiniowania zachowania w przestrzeni przyszłościowej zabudowy tego obszaru korytarzy i osi widokowych, utrzymujących pewną formę obecności obiektów zabytkowych w środowisku zurbanizowanym tej dzielnicy. Wydaje się celowym wprowadzenie ale także ograniczenie obecności wysokiej formy zabudowy do obszaru wzdłuż ul. Bolesława Krzywoustego,
- ograniczenie ewentualnej lokalizacji zespołów wysokiej zabudowy do obszaru Wolnych Torów i zachodniego obrzeża terenów kolejowych,
- eliminacji pojedynczych, występujących w oddaleniu, wysokich obiektów jako niekontrolowanych w kształtowaniu przestrzennych kulminacji w sylwetkach miasta także przez fakt optycznego skracania przestrzeni miejskiej,
- dokonywania ewentualnych możliwych przekształceń *stricte* użytkowych wysokich form, np. kominów przemysłowych.

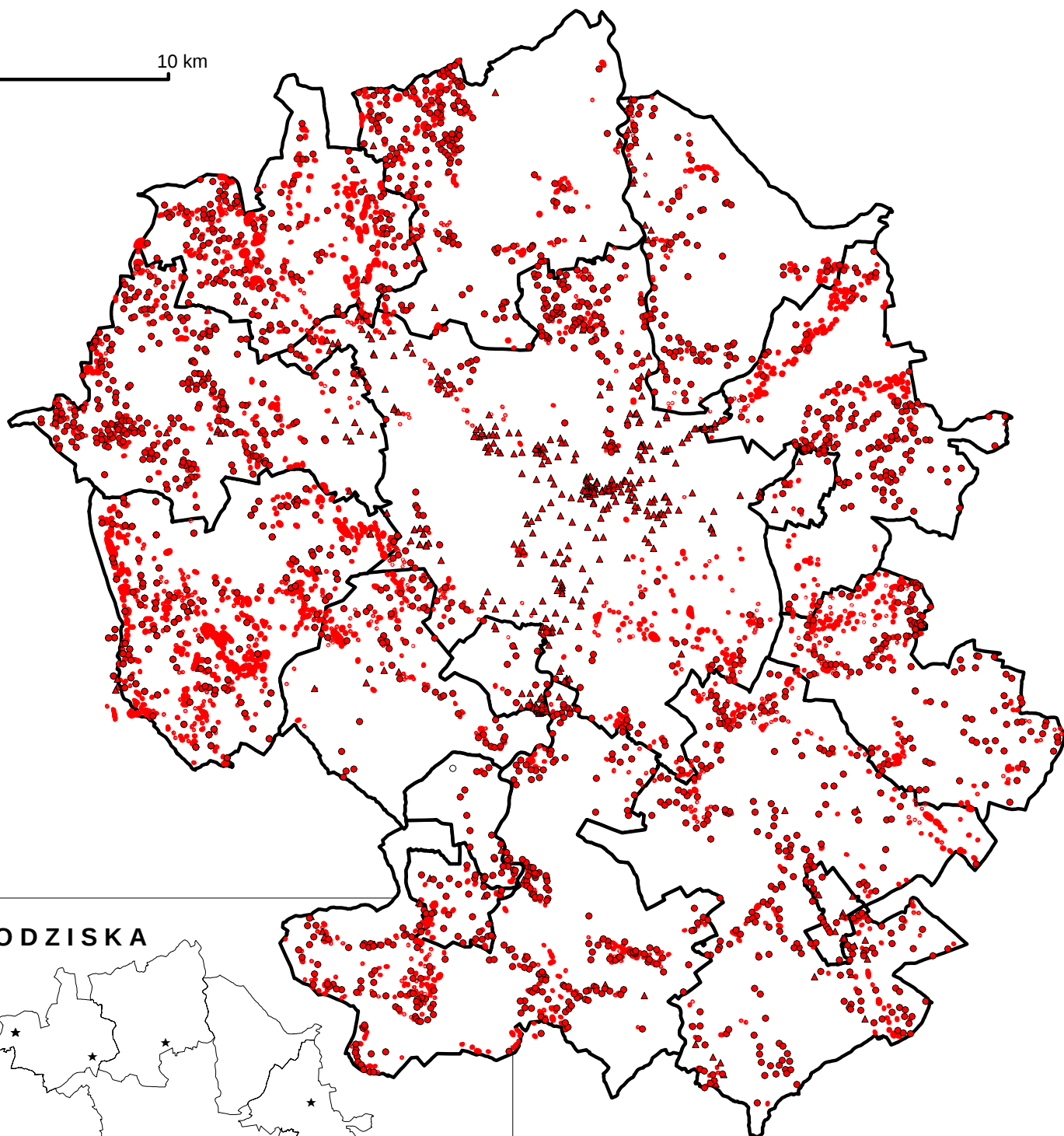
F) ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Na terenie POM zanotowano ponad 3900 stanowisk archeologicznych, które mogą służyć promowaniu różnorodności kulturowej POM, poprzez odpowiednie zagospodarowywanie przestrzeni wokół szczególnie atrakcyjnych, stopniowo odsłanianych obiektów, napotyka to na problem własności terenów, na których występują obiekty dziedzictwa archeologicznego oraz problem udostępniania informacji szerokiemu ogółowi odbiorców (poszukiwacze skarbów). Na terenie m. Poznania stwierdzono występowanie ok. 806 stanowisk (por. mapa).

Oczywiste jest, że wszelkie działania inwestycyjne itp., prowadzone w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z Archeologiem Wojewódzkim. Rozmieszczenie stanowisk zilustrowano na załączniku graficznym. Inwestorzy zobowiązani są zlecić: wyprzedzające badania sondażowe stanowisk archeologicznych, położonych w najbardziej zagrożonych strefach inwestycji. Na podstawie ich wyników, konserwator zadecyduje o sposobie dalszej ochrony potencjalnie niszczonej przez wykopiska obiektów zabytkowych poprzez wyprzedzające badania wykopaliskowe lub stały nadzór archeologiczno - konserwatorski nad całością prac ziemnych. Inwestorzy winni w trybie pilnym nawiązać kontakt z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych w celu ustalenia sposobu realizacji warunków konserwatorskich.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE I GRODZISKA NA TERENIE POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO

0 10 km

GRODZISKA

● stanowisko archeologiczne o szerszym zasięgu, przedstawione w skali mapy

stanowiska archeologiczne przedstawione symbolem:

- punkt osadniczy (stanowisko o powierzchni do 0,5 ha)
- ▲ stanowisko znane ze źródeł archiwalnych, nie potwierdzone w trakcie późniejszych weryfikacji, o nieznanym zasięgu

Zespół d/s Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego
opracowanie mapy w programie MapInfo: M. Lisiecka

MIEJSKA
PRACOWNIA
URBANISTYCZNA
Pl. Kolegiacki 17
Poznań
M P U

16° 55' E

52° 24' N

G) DROBNE ELEMENTY KULTUROWE, ISTOTNE W KRAJOBRAZIE MIASTA I NAJBLIŻSZYCH OKOLIC

a) Zespoły dworsko - folwarczne i pałacowo - folwarczne

Uzyskanie różnorodności i wzajemnego uzupełniania się rodzajów funkcji turystyczno - wypoczynkowo - poznawczych występujących w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym (i np. dążenie do utworzenia atrakcyjnych połączeń umożliwiających wyprawy „od dworu do dworu”), wykorzystujących zespoły dworsko - folwarczne i pałacowo - folwarczne natrafia na barierę związaną ze stanem zespołów dworsko - folwarcznych i pałaców, a także ich funkcjami oraz obecnym sposobem zagospodarowania ich otoczenia. W POM znajduje się 138 zachowanych zespołów dworsko - folwarcznych i 44 ślady po folwarkach. **Większość z zachowanych obiektów wymaga bieżącego lub kapitalnego remontu.** Wykaz zespołów dworsko-folwarcznych wraz z ich krótką charakterystyką przedstawiono w rozdziale dotyczącym obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Właścicielami zespołów lub obiektów je współtworzących są (1997): Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa (46), osoby prywatne (26), RSP (13), Urzędy miast i gmin (20) oraz uczelnie i in. Ze wspomnianymi obiektami wiąże się występowanie parków o historycznych funkcjach. W POM znajduje się 129 parków zabytkowych lub kwalifikujących się do objęcia ochroną, w tym 66 wpisanych jest do rejestru zabytków. Parki są w różnym stanie. Problemem jest nie tylko zachowanie i ewentualna rekonstrukcja parków lecz także sposób zagospodarowania ich otoczenia. Zdarza się, że sąsiedztwo parku powoduje przestrzenny dysonans z ideą parku. **Na terenie Poznania znajduje się 56 parków zabytkowych a 25 jest wskazanych do uznania za zabytkowe** (por. podrozdział 4.1. dotyczący środowiska przyrodniczego).

b) Kościoły zabytkowe

Stanowią jedno ze znaczących ogniw dziedzictwa kulturowego. Obserwowany w POM problem stanowi potrzeba ich fachowej konserwacji i dbałości o jakość zagospodarowania terenów otaczających. W POM znajduje się 68 kościołów dla wiernych **wyznania katolickiego**, najwięcej, bo **36 - w Poznaniu**. Inne gminy z większą ilością kościołów to: Dopiewo, Rokietnica, Tarnowo Podgórne (po 4). Ponadto, w POM jest **1 kościół prawosławny p.w. Św. Mikołaja (1915), przy ul. Marcelesińskiej 20 w Poznaniu; zbór starołuterański, obecnie kościół ewangelicko - metodystyczny p.w. Św. Krzyża znajduje się przy ul. Ogrodowej 6, kaplica ewangelicko - augsburska (1896) przy ul. Grunwaldzkiej 48.** Dawna kaplica baptystów (1910) przy ul. Przemysłowej 46 pełni obecnie funkcję auli i sali widowiskowej Szkoły ZNTK. Przy ul. Grunwaldzkiej znajduje się kaplica chrześcijan - baptystów (1909 - 1911), odgródzona od terenu szpitala. **Budynek dawnej synagogi,** przekształconej przez okupanta w pływalnię, znajduje się **przy ul. Wronieckiej.** Do najstarszych obiektów z początków dziejów Państwa Polskiego zalicza się Kościół Katedralny i Kościół Najświętszej Marii Panny wzniesiony pierwotnie jako kaplica ogrodowa w stylu późnogotyckim. Po dawnej Komandorii Joanitów pozostał późnoromański Kościół Jana Jerozolimskiego, zbudowany w pierwszej połowie XII wieku; jest on najstarszym kościołem ceglanym w Poznaniu. W bezpośrednim sąsiedztwie, na Śródce, położony jest kościół pw. Św. Małgorzaty zbudowany w stylu gotyckim w pierwszej połowie XIII wieku. Z okresu powstawania osadnictwa lewobrzeżnego pochodzą kościoły: Św. Marcina, Św. Wojciecha oraz Kościół Jezuitów przy ul. Szewskiej, wybudowany w latach 1244 -53, a także Kościół Salezjanów wybudowany w pierwszej połowie XIV wieku. Wśród budowli gotyckich wyróżnia się Kościół Bożego Ciała jako obiekt poklasztorny, usytuowany poza zwartym zespołem średniowiecznego miasta, a także zlokalizowany niedaleko Starego Rynku Kościół Najświętszej Krwi Pana Jezusa przy ul. Żydowskiej. Również na obrzeżach obecnego miasta zachowały się budowle sakralne sięgające swymi początkami średniowiecza. Należy do nich zaliczyć kościoły: w Głuszynie - p.w. Św. Jakuba Większego, w Kiekrzu - p.w. Św. Michała Archanioła, w Sławiu - p.w. Św. Andrzeja Apostoła (podczas niedawnego remontu zamalowano polichromie). Architekturę sakralną wzbogacają założenia klasztorne i poklasztorne. W pierwszym rzędzie Kościół Jezuitów wraz z przyległą Kolegiatą (obecnie Kościół Farny i budynek Urzędu Miejskiego, fundacja z 1263 roku, obecny - zbudowany w latach 1651 - 1705) oraz położone na wzgórzach klasztory: Franciszkanów (Wzgórze Przemysła II), Karmelitów Bosych (Wzgórze Św. Wojciecha przy ul. Działowej) i Reformatorów (przy ul. Bydgoskiej). Do świątyń z końca XIX wieku należy zaliczyć Kościół Św. Anny, Matki Boskiej Bolesnej (o romańsko - gotyckich formach), Kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa (ul. Szewska), Kościół Podwyższenia Krzyża Św. oraz, starszy o pół wieku, poewangelicki neogotycki Kościół Najświętszego Zbawiciela przy ul. Fredry. W okresie międzywojennym wybudowano kościoły pw.: Św. Jana Vianney, Św. Stanisława Kostki i Zmartwychwstania Pańskiego. W miastach i gminach sąsiadujących z Poznaniem znajdują się 32 zabytkowe kościoły. Do najstarszych należy kościół p.w. Wszystkich Świętych w Kórniku, fundowany przed 1365 rokiem (obecny, gotycko - barokowy, został zbudowany w 1495 roku). Jednym z najstarszych, niestety popadających w ruinę jest nieznan i zapomniany kościół w Chojnicy, położonej na terenie poligonu w Biedrusku. Wzmianka o kościele pojawiła się w 1388 roku. Kościół w okresie wojny nie uległ zniszczeniu, ale od 1947 roku do momentu przeniesienia parafii do Moraska popada w ruinę. Do bardzo urokliwych i dobrze zachowanych należą kościoły drewniane w Kicinie, Kleszczewie, Rogalinie i Chludowie. Oprócz drewnianych są kościoły szachulcowe lub halowe, wybudowane na przełomie XVII i XVIII wieku w Krośnie, Uzarzewie, Wierzenicy i Tulcach. W POM wiele

kościółów wybudowano w stylu gotyckim. Należą do tej grupy kościoły w Ceradzu Kościelnym, Konarzewie, Kórniku, Krerowie. Z okresu gotyku pochodzą również kościoły: w Sobocie p.w. Narodzenia NMP (1510-1517) i w Tarnowie Podgórny kościół p.w. Wszystkich Świętych (1464 r.). Na terenie POM znajduje się budynek synagogi w Mosinie - obecnie Muzeum Ziemi Mosińskiej (przy d. ul. Niezłomnych). Budynek dawnej synagogi w Kórniku został rozebrany pod koniec wojny przez Niemców.

c) Zabytkowe cmentarze

Cmentarze różnych wyznań stanowią **świadełstwo różnorodności kulturowej mieszkańców aglomeracji**. W wyniku nieświadomości ich pierwotnego przeznaczenia **ulegają dewastacji**. W POM są zarejestrowane 94 cmentarze zabytkowe, rzymsko-katolickie (45), ewangelickie (34), bezwyznaniowe (4), ewangelicko-rzymsko-katolickie (4), ewangelicko - unijne (3), mojżeszowe (2) prawosławny (1), wielowyznaniowy (1). Wśród nich jest 30 czynnych. W stanie niedostatecznym i złym jest 45 cmentarzy. Na miejscu niektórych cmentarzy są inne funkcje (por. podrozdział 4.1. dotyczący środowiska przyrodniczego).

d) Kapliczki, figury, krzyże przydrożne

W Poznańskim Obszarze Metropolitalnym do tej pory udało się zinwentaryzować 336 obiektów, jest ich jednak z pewnością więcej i opracowanie traktuje się jako „otwarte”. **Na terenie Poznania występuje około 90 obiektów. Obserwuje się wysoce niepokojące zjawiska dotyczące kultury gospodarowania przestrzenią wokół wspomnianych obiektów.** Do zjawisk takich należy zaliczyć swobodę w lokalizacji reklam, niszczenie otoczenia obiektów w wyniku ruchu samochodowego, lokalizację słupów telefonicznych i energetycznych oraz nieestetyczne lampy uliczne.

Pojedyncze obiekty dziedzictwa kulturowego, wzbogacające przestrzenny wizerunek miasta, wymagają bezwzględne zachowania w opracowaniach planistycznych i innych oraz szczególnego uwzględnienia zasad harmonijnego kształtowania ich otoczenia.

2. UKŁADY HISTORYCZNE PRAWNIE CHRONIONE

(strefy ochrony konserwatorskiej historycznych założeń urbanistycznych).

System ochrony konserwatorskiej miasta Poznania w skali urbanistycznej, ale także architektonicznej, opiera się na pojęciu **strefy ochrony konserwatorskiej**. Strefa ta obejmuje cały zwarty zespół śródmieścia (teren mniej więcej z ok. 1918 r.) oraz wszystkie obecne w granicach miasta zespoły osadnicze z zachowanym układem przestrzennym. Działania na tych terenach podlegają opiniowaniu przez czynniki konserwatorskie. W wypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ich bezpośredniego otoczenia, wszelkie działania muszą być uzgadniane z Konserwatorem w fazie wstępnej, jak i projektowej.

Ze względu na szczególną wagę najstarszych dzielnic: Ostrowa Tumskiego, Śródkę, d. miasta lokacyjnego oraz ich otoczenia - jako struktury historycznej, w przypadku dawnego miasta w murach, także unikalnego przestrzennie, oraz wysokiej rangi artystycznej zespołu pasa pofortecznego wprowadzono dodatkowe pojęcie **strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej**. Obejmuje ona miasto w granicach przed defortyfikacją. Rygory obejmujące jej teren pokrywają się rygorami obowiązującymi w przypadku obiektu architektonicznego, wpisanego do rejestru zabytków.

W POM dotychczas ochroną konserwatorską zostały objęte jedynie wartościowe układy urbanistyczne w miastach.

W Poznaniu utrzymuje się:

- **obszar ścisłej ochrony konserwatorskiej** obejmujący centrum miasta w ramach „ringu” oraz Cytadelę, Ostrów Tumski i Śródkę,
- **obszar ochrony konserwatorskiej** ograniczony od wschodu doliną Warty, od południa ul. Hetmańską, od zachodu ulicami: Grochowską, Marcelesińską, Szamotulską Dąbrowskiego, Św. Wawrzyńca i Niestachowską, od północy ul. Wojska Polskiego oraz ul. Urbanowską do ul. Winogrody, gdzie przylega do obszaru ścisłej ochrony konserwatorskiej,
- **obszary ochrony konserwatorskiej obejmujące:**
 - * historyczne układy urbanistyczne starych wsi włączonych do Poznania: Głuszyna, Główna, Górczyn, Junikowo, Kiekrz, Krzesiny, Ławica, Morasko, Radojewo, Sławie i Umultowo,
 - * najwartościowsze układy urbanistyczne osiedli mieszkaniowych z początku XX wieku: rejon ul. Wiśniowej - Lipowej, rej. ul. Cześnikowskiej - Kasztelańskiej, Osiedle Warszawskie Płn.,
 - * oraz forty II-go pierścienia XIX - wiecznych fortyfikacji pruskich.

Proponuje się ponadto:

W Kórniku, Mosinie i Swarzędzu obowiązują strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące najstarsze, śródmiejskie części miast. W Puszczykowie strefą ochrony konserwatorskiej objęto wschodnią część dawnej wsi Puszczykowo (między torem kolejowym a Wartą). Wojewódzki Konserwator Zabytków, w porozumieniu z samorządami lokalnymi Mosiny, Puszczykowa i Lubonia, przewiduje objęcie ochroną konserwatorską dalszych wartościowych fragmentów układów urbanistycznych, np. w Mosinie - rejon zabudowy jednorodzinnej ul. Mickiewicza - ul. Poniatowskiego, a w Puszczykowie m.in., część dawnej wsi Stare Puszczykowo. Informację na temat **historycznych układów wsi** w POM zawarto w podrozdziale 4.2 pt. „Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Ogrody specjalistyczne i działkowe”.

3. WSPÓŁCZESNE UWARUNKOWANIA PLANISTYCZNO - PRZESTRZENNE

Tworzywem urbanistycznym miasta jest struktura ulic, kwartałów i placów z pierzejami zabudowy, parki, aleje oraz zlokalizowane w tej strukturze pojedyncze wartościowe obiekty architektoniczne.

W strukturze zabudowy śródmiejskiej istnieją pojedyncze parcele lub fragmenty ulic wolne od zabudowy, oczekujące zagospodarowania lub pojedyncze parcele koniecznej interwencji architektonicznej, polegającej na zmianie zdekapitalizowanej zabudowy znajdującej się w stanie ruiny lub zabudowy tymczasowej nieadekwatnej, do miejsca i sąsiedztwa. Generalnie wysokie walory urbanistyczno-architektoniczne struktury widocznej przez pryzmat ulic i fasad domów nie są zbieżne z jej jakością techniczną. Stan techniczny zabudowy i jej standard bardzo często wymaga interwencji. Szczególnie substandardową o niskich walorach architektonicznych i technicznych jest zabudowa wewnątrz kwartałów.

Tereny szczególnie wartościowe: ze względów urbanistycznych, architektonicznych i historycznych - formy urbanistyczno-architektonicznego zagospodarowania, stanowią prawie znikomą część struktury urbanistycznej miasta, koncentrują się głównie w jego centrum i tylko sporadycznie dotyczą pojedynczych niewielkich zespołów zabudowy w obszarze szerszym.

W strukturze całego miasta widoczna jest dyspersja przestrzeni, brak przestrzeni publicznej będącej podstawą interakcji międzyludzkich, wielka anonimowość sprzyjająca zachowaniom patologicznym. Jednostajność i szarość, brak tożsamości mieszkania, domu, problemy parkingowe to zdecydowane mankamenty środowiska mieszkaniowego.

Działania zmierzające do humanizacji zespołów zabudowy osiedli zuniformizowanych są problemem ogólnoeuropejskim, jeśli nie światowym.

Jest wiele przykładów działań o charakterze socjologicznym i przestrzennym podejmowanych na razie poza Polską, których celem jest humanizacja takiej przestrzeni zurbanizowanej. Przedsięwzięcia te o randze na razie incydentalnej nie mogą w sposób oczywisty zmienić struktury i koncepcji osiedli opartych o blokową zabudowę, i to zarówno w wymiarze przestrzennym jak i socjologicznym, chociaż mogą w tej kwestii wprowadzić wiele pożądanych zmian. Działalność inwestycyjna na tych terenach jest ograniczona chociaż możliwa często w bezpośrednim sąsiedztwie. Wyraźnymi ograniczeniami działań, które zmierzałyby do interwencji urbanistyczno - architektoniczno - socjologicznej jest szczególnie spóldzielczy charakter norm regulujących działania oraz przez lata - i tego faktu nie należy nie doceniać - ukształtowana świadomość mieszkańców, które stwarzają na razie poważną trudność - na co wykazały niedokończone prace nad planem szczegółowym Piątkowa-Naramowic. Zważywszy chociażby na wspomniany fakt świadomości społecznej nie wydaje się aby problem osiedli - zuniformizowanej, wielkoblokowej i wielkopłytowej technologii - dojrzał do radykalnego postawienia.

W kontekście niezwykle zdekapitalizowanych, zdewastowanych obszarów środowiska miejskiego - w znacznej części mieszkaniowego Śródk, Chwaliszewa, Głównej, Górczyna, Junikowa, Opolskiej, zabudowy śródkwartalnej Starego Miasta i śródmieścia problem humanizacji wielkich osiedli jest jednym z wielu problemów miasta.

Szczególnie dotkliwe dla odbioru przestrzennego miasta ze względu na trwałość w czasie, rozległość, lokalizację i skutki psychologiczne, owocujące i rzutujące na sposoby działań, są obszary chaosu przestrzennego, przejawiającego się zarówno przemieszaniem funkcji, nazbyt zróżnicowanymi formami zabudowy, jej stanem technicznym, standardem oraz jakością środowiska. Znaczny udział w „dewastacji” środowiska miejskiego mają tutaj tereny zabudowy przemysłowej. Dotyczy to obszarów Junikowa, Kopaniny, Rudnicza, Zawad, Głównej. Jednak rejon ul. Obornickiej został zdewastowany przestrzennie głównie za sprawą decyzji planistycznych, dotyczących wydanych lokalizacji dla bardzo różnorodnych form i funkcji zabudowy, jak i wskutek rozwiązań komunikacyjnych (które tak dotkliwie doświadczyły rejon ul. Solnej, zespół zabudowy na Śródcie, rejon Piekara i Alei Marcinkowskiego).

Patologia struktury przestrzennej dotyka również obszarów starej struktury osiedlowej Junikowa, Ławicy, Radojewa - gdzie procesowi starzenia, dekapitalizacji prowadzącej do ruiny starej zajmowanej przez ubogą ludność zabudowy wiejskiej, towarzyszą równoległe procesy agresywnego inwestowania zarówno przez osoby fizyczne, jak i to szczególnie przez zawodową, dochodową działalność firm inwestycyjnych.

Parcie inwestycyjne, szukanie terenu pod intensywną zabudowę, kolonizacja obszarów ekstensywnie zurbanizowanych łatwo przyswajanych dla intensywnej formy zabudowy również jako efekt politycznych

uwarunkowań, widoczne są na przykładzie zabudowy Szeląga. Zabudowana domami jednorodzinnymi ze zlokalizowanym pionierskim na warunki przedwojenne zakładem utylizacji została rozsadzona zlokalizowaną kolonią wysokich budynków wielkopłytowych. W latach osiemdziesiątych uzupełnił ją zespół wielorodzinnej wielkoblokowej zabudowy pięciokondygnacyjnej. Wcześniej i równolegle powstały obiekty o charakterze magazynowym, handlowym, baza sprzętu budowlanego. W latach dziewięćdziesiątych budowie bardzo silnej formy zabudowy wielorodzinnej towarzyszyła równoległa realizacja zespołu niskich budynków szeregowych.

Przedstawione wyżej spostrzeżenia nie podważają zasadności podjętych decyzji, mówią jedynie o fakcie prymatu widzenia funkcjonalnego i politycznego. Kategoria piękna i estetyki nie posiadała wówczas w ówczesnych realiach ustrojowo-politycznych i planistycznych własnej podmiotowości przede wszystkim dlatego, że nie podjęto działań (lub okazały się one nieskuteczne), mających doprowadzić do zbudowania i wdrożenia koncepcji uporządkowania „obciętej” zabudowy Śródk, Małych Garbar i Wolnicy.

4. PRZESTRZENNO - WIZUALNA SFERA MIASTA

Problemem, z którym boryka się administracja gminy jest w pierwszym rzędzie brak regulacji prawem lokalnym ustanowionych, które pozwoliłyby na skoordynowanie poczynąń w sferze przestrzenno - wizualnej miasta, w tym - na eliminowanie rozwiązań złych, niszczących ład wizualny w mieście.

Przejawia to się zwłaszcza:

- w niefrasobliwym przekształcaniu elewacji istniejących budynków, wprowadzaniu fragmentarycznych zmian w ramach wydzierżawianego fragmentu - na miarę swoich gustów i potrzeb,
- agresji reklam, wprowadzaniu chaosu informacyjnego,
- przekształcaniu nawierzchni chodników ulic - w wąskim zakresie, wycinkowo, wg swoich gustów i możliwości,
- niszczeniu tożsamości przyrodniczo - kulturowej miejsc, na co składają się:
 - * zła architektura,
 - * zła kolorystyka,
 - * tymczasowe obiekty dominujące w każdym wolnym miejscu,
- niefrasobliwe, nieodpowiedzialne rozwiązywanie wizualnych cech architektury (detal, materiały, kolorystyka).

III. SZANSE I ZAGROŻENIA

SZANSE:

- zachowane, czytelne historyczne układy urbanistyczne i osadnicze,
- rosnące potrzeby wszechstronnego promowania miasta,
- rosnący, społeczny sprzeciw wobec unifikacji i globalizacji kultury, w tym - kultury materialnej.

ZAGROŻENIA:

- brak powszechnej świadomości o historycznych walorach przestrzeni miasta,
- stopniowa degradacja fragmentów miasta współtworzących dziedzictwo kulturowe,
- realizacja obiektów (szczególnie tymczasowych) o formie i jakości nie odpowiadającej kanonom urbanistyczno - architektonicznym miasta o kilkusetletniej kulturze i tradycji zabudowy,
- podporządkowywanie architektonicznego wizerunku miasta krótkookresowym zyskom stron: inwestora, autora projektu, wykonawcy.

IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. DOTYCZĄCE ISTNIEJĄCYCH I PROJEKTOWANYCH OBSZARÓW CHRONIONYCH

- Za niezbędne uznaje się:
 - zachowanie istniejących stref ochrony konserwatorskiej, wymienionych w uwarunkowaniach a także poszerzenie stref ochrony konserwatorskiej wokół fortów o ich przedpola oraz poszerzenie ochrony konserwatorskiej o dawne domy chłopskie przy ulicy Kościelnej i Dąbrowskiego.
 - poszerzenie form ochrony o:
 - * utworzenie pomnika historii „Ostrów Tumski”
 - * utworzenie parku kulturowego obejmującego Ostrów Tumski, Ostrówek, Śródkę i Komandorię
 - * utworzenie parku kulturowego obejmującego obszar średniowiecznego Poznania ze Starym Rynkiem, Wzgórze Św. Wojciecha ze „Skalką”.
- Przy kształtowaniu przestrzeni „Szlaku Piastowskiego” powinno się uwzględnić:
 - wyraźne zaznaczenie w przestrzeni zamku królewskiego od zawsze integralnie związanego z miastem
 - wyeksponowanie zachowanych dotąd murów miejskich w tym w rejonie ulicy Wronieckiej i od ul. Masztalarskiej do ul. Garbary oraz wyeksponowanie śladów przebiegu murów,
 - wyeksponowanie byłych miast włączonych w granice miasta: Śródkę, Chwaliszewo (zaznaczenie ich historycznej obecności)
 - ewentualną odbudowę historycznego mostu, na którym został m.in. sportretowany generał Henryk Dąbrowski
 - podkreślenie w przestrzeni miejskiej, które upamiętniałyby 400-lecie obecności nieistniejących, rozebranych przez zaborcę obiektów jak: Ratusz Chwaliszewski, szpital, kościoły, straż pożarną,
 - przestrzenne podkreślenie miejsca, w którym znajdował się Ratusz Śródecki,
 - wyeksponowanie zabudowy kościoła św. Małgorzaty na Śródce, a także, odtworzenie historycznych obiektów szczególnie mostu łączącego Śródkę z Ostrowem Tumskim.
 - wykreowanie krajobrazu parkowo - wodnego, w starym korycie Warty krajobrazu parkowo - wodnego,

Ponieważ omawiany obszar leży w strefie ochrony konserwatorskiej wszystkie działania muszą być zgodne z zasadami aktualnej ustawy o ochronie dóbr kultury.

2. DOTYCZĄCE KSZTAŁTOWANIA WSZYSTKICH TERENÓW ZABUDOWANYCH W M. POZNANIU

A) OBSZARY UKSZTAŁTOWANEJ ŚRÓDMIEJSKIEJ STRUKTURY URBANISTYCZNEJ I WARTOŚCIOWYCH FORM ZABUDOWY

- znaczący przestrzennie obszar śródmieścia

Obowiązuje bezwzględne zachowanie historycznej struktury urbanistycznej, wymiana małowartościowej, całkowicie zdekapitalizowanej substancji architektonicznej, przywrócenie dawnych walorów a także, w niektórych przypadkach, unowocześnienie istniejącej, wartościowej, użytkowanej zabudowy, sanacja wnętrza kwartałów zabudowy, podnoszenie standardu ulic, chodników, placów, oświetlenia, stanu zieleni i małej architektury. Wykluczone stosowanie substandardowych pospolitych materiałów, w tym brukarskich, dla realizacji małej architektury, zabudowy pawilonowej, tymczasowej, rozwiązań doraźnych. Wskazane utrwalanie w stosowanych rozwiązaniach elementów tożsamości historycznej - ślady pierwotnych gabarytów zabudowy, lokalizacji, bram itp.

Wprowadzenie form architektury i rozwiązań materiałowych adekwatnych do sąsiedztwa i zgodnych ze współczesnymi rozwiązaniami architektonicznymi w zakresie stylistycznym, konstrukcyjnym, materiałowym i technologicznym.

B) OBSZARY FORM ZABUDOWY W RAMACH ŚRÓDMIEJSKIEJ, HISTORYCZNEJ LUB KONTYNUOWANEJ STRUKTURY URBANISTYCZNEJ

- rejon ulic Umińskiego - Robocza, Sikorskiego - Robocza - Przemysłowa, Gąsiorowskich - Zachodnia, Strzałkowskiego - Poznańska - Kościelna, Kościelna - Mylna, Chwaliszewo, Zagórze.
- Niezbędna szczegółowa inwentaryzacja urbanistyczna-architektoniczna i własnościowa. Wprowadzenie i kontynuacja reguł zabudowy obrzeżnej, pierzejowej, przyulicznej mieszkaniowej, usługowej i obiektów

użyteczności publicznej celem rozszerzenia tkanki istniejącej śródmiejskiej zabudowy dla umożliwienia procesów inwestycyjnych.

- Obowiązuje stosowanie reguł gry planistycznej właściwej dla obszarów Śródmieścia w szczególności zasady kontekstu architektonicznego istniejących lub nowo kształtowanych linii i gabarytów zabudowy, wysokości kondygnacji, kształtu dachów, procentu zabudowy itp.
- Obowiązuje zasada zabudowy plombowej pierzejowej w szczególnych przypadkach ze względów sąsiedztwa i stanu zastanego możliwa lokalizacja budynków wolnostojących tworzących ażurową pierzeję uliczną lub wewnętrzne, wewnątrzblokowe pasaże.

C) OBSZARY ROZSZERZANIA STRUKTUR TOŻSAMOŚCI MIEJSKIEJ

- rejon zabudowy Górczyna w rejonie ulic Górczyńska, Sielska, Górki, Knapowskiego między Jarochońskiego a Dmowskiego,
- rejon zabudowy ul. Główna wzdłuż ulic Zawady, Główna (między Mariacką i Wschodnią), Gnieźnieńska.

- Podstawą rewaloryzacji jest istniejąca struktura urbanistyczna ulic, kwartałów zabudowy, podziałów geodezyjnych, istniejących budynków i zieleni publicznej.
- Obowiązująca winna być zasada utrzymania wszystkich obiektów zabudowy historycznej przywrócenia dawnych walorów dla utrzymania istniejącej skali i klimatu zabudowy jako obowiązujących w obszarze istniejącej struktury a także ewentualnego unowocześnienia rozszerzanej struktury. Celem działania jest porządkowanie obszaru, odzyskanie znacznych terenów dla działalności inwestycyjnej, oraz socjologiczny aspekt humanizacji i upodmiotowienia zmarginalizowanych społeczności lokalnych.
- Obszar zabudowy Górczyna oparty o zręby dawnej wsi Górczyn, winien być rozpatrywany w łączności z obszarem wytyczonym ulicami Ściegiennego, Palacza, Arciszewskiego z przeważającą zuniformizowaną zabudową blokową.
- Obszar zabudowy Główny znajduje się w stanie analogicznym do Górczyna, kształtuje oblicze miasta na głównym kierunku komunikacyjnym, prowadzącym śladem Szlaku Piastowskiego do Gniezna. Warunkiem podstawowym rewaloryzacji Główny jest „kolonizacja” zachodniej części rejonu przez realizację brakującego ogniwa II ramy wiążącego ul. Podwałę z ul. Bałtycką i uwolnienie obszaru zabudowy od ruchu tranzytowego i ciężarowego a także rewaloryzacja terenu między II ramą a wałem przeciwpowodziowym; podstawą wyjściową kształtowania zabudowy są ustalenia planu Śródmieścia rozszerzone o ustalenia szczegółowe w zakresie typów zabudowy, liczby kondygnacji, gabarytów, kształtów domów, linii zabudowy, dominant, elementów charakterystycznych, procentu zabudowy odnoszącego się w szczególności do istniejącego zagospodarowania. Ze względu na lokalizację na Szlaku Piastowskim do zastanowienia przedkłada się propozycje elementu wyróżniającego np. dachów łamanych, szczególnej kolorystyki, elementów detalu itp.

D) OBSZARY ZABUDOWANE O SZCZEGÓLNYM CHARAKTERZE FORM LUB FUNKCJI

- obszary w znacznej części położone w granicach zabudowy śródmiejskiej, na styku z zabudową Starego Miasta, związane z koniecznością przywrócenia struktury niegdyś istniejącej lub zdefiniowanie przestrzennych elementów krystalizujących lub przywrócenie walorów istniejącego zagospodarowania, wymagające właściwego odniesienia do wartościowego, historycznego zagospodarowania istniejącego na obszarze lub w bezpośrednim jego otoczeniu: Łacina, Ostrów Tumski, Rzeźnia, Wzgórze Przemysła, Solna, stadion w rejonie ul Królowej Jadwigi, ul. Kościelna, ul. Wojskowa - Ułańska, Gospoda Targowa, Rynek Łazarski, Górczyn.
- Niezbędne i podstawowe jest nadanie priorytetu zagadnieniom przestrzennego i architektonicznego zagospodarowania rzutującego na jakość przestrzeni miejskiej, standard zamieszkiwania, warunki funkcjonowania i odbiór publiczny dzielnic i miasta.
Szczególnie istotne jest nadanie rangi podstawowej dla definicji jakości przestrzeni publicznej, struktury urbanistycznej i formuły architektonicznej.

a) Łacina

Obszar w centrum Rataj, zwornik w strukturze zuniformizowanej zabudowy, pozbawionej zdefiniowanej, ograniczonej przestrzeni publicznej.

- Obszar kontynuacji struktury przestrzennej bazującej na zabudowie kwartałowej o gabarytach znacznych, niezbędnych w konfrontacji z zabudową blokową osiedlową; konieczne powiązanie ze względu na niki

oddalenie od Starego Miasta strukturą pieszej przestrzeni publicznej; ostatni obszar, w zurbanizowanej strukturze miasta, zbliżony wielkością do Wildy.

- Ostre rygory definicji przestrzeni publicznych - placów, ulic, skwerów, parków powinny zostać powiązane z podziałem sektorów, kwartałów zabudowy na mniejsze działki umożliwiające realizację zabudowy przez jednego inwestora na terenie ograniczonej wielkości, zgodnie z wytyczonymi liniami zabudowy, jej gabarytami i wysokościami.

b) Ostrów Tumski

- Stopniowe eliminowanie funkcji przemysłowej z bezpośredniego otoczenia Katedry i włączenie całej wyspy w strukturę Śródmieścia.

c) Rzeźnia, Wzgórze Przemysła, Solna

Bardzo zróżnicowany pod względem zagospodarowania i struktury obszar obejmujący znaczną część terenów kolejowych.

- Niezbędne jest zdefiniowanie głównych elementów związków przestrzennych tych obszarów i objęcie poszczególnych części poszukiwaniami idei przestrzenno-funkcjonalnego zagospodarowania.

d) Stadion

Obszar wyznaczony ulicami Królowej Jadwigi, Droga Dębińska, św. Jerzego, Dolna Wilda; sportowo-rekreacyjne centrum Poznania winno odzyskać właściwą sobie rangę.

- Jest to obszar niezbędnego przywrócenia struktury przestrzeni istniejącego zagospodarowania.
- Wskazane jest zdefiniowanie całościowej struktury zabudowy z uszanowaniem istniejącego na styku z ul. Królowej Jadwigi zagospodarowania zielenią i obiektami terenowymi.

e) ul. Kościelna

- Obszar przekształceń wobec prawie całkowitego zdekapitalizowania się istniejącej bezwartościowej zabudowy przemysłowej wzdłuż ul. Kościelnej.

f) ul. ul. Wojskowa - Ułańska

Obszar zabudowy pierwotnie użytkowany przez wojsko. Pozostałości czerwonych, charakterystycznych budynków koszarowych i mieszkaniowych.

Niezbędne jest zachowanie tożsamości miejsca poprzez przywrócenie walorów istniejącej tkanki oraz zdefiniowanie szczególnej formuły architektonicznej obszaru - np. bezwzględna zasada realizowania budynków licowanych czerwoną cegłą.

g) Gospoda Targowa

Obszar w części zagospodarowany barakami mieszkalnymi z czasów II wojny światowej, obecnie nie użytkowany.

h) Rynek Łazarski

Niezwykle ważne miejsce w strukturze miasta i Łazarza; obszar chaosu przestrzennego ze względu na stan zabudowy w przyległym od południa kwartale.

- Konieczne ukształtowanie południowej pierzei zabudowy i przywrócenie walorów przyległego kwartału; ze względu na rangę funkcjonalną rynku konieczne poszukiwanie formuły użytkowania i zagospodarowania.

i) Górczyn

Obszar zabudowy wyznaczony ulicami P. Ściegiennego, K. Arciszewskiego, M. Palacza, R. Dmowskiego wokół zabudowy o rodowodzie wiejskim w rejonie ul. Górczyńska, Sielska.

- Niezbędne zdefiniowanie przestrzennych elementów krystalizujących istniejącego zagospodarowania; możliwa koncepcja koegzystencji dwóch formacji urbanistycznych na zasadzie skrajnych przeciwieństw - „*peak experiences*”.

E) POZOSTAŁE OBSZARY HISTORYCZNEJ TOŻSAMOŚCI MIASTA

- obszary zdegradowane wskutek zaniku pierwotnych form użytkowania - tereny zielone na obszarach obiektów systemu XIX wiecznych fortyfikacji.

- Aktualny pozostaje zapis z dotychczasowego MPOZP:

„Teren fortyfikacji objętych ochroną konserwatorską wraz z terenami przyległymi współtworzącymi strefę zieleni i obiektów publicznych (...)

- lokalizacja funkcji usługowych na terenie lub w obiektach fortyfikacyjnych w oparciu o kompleks ustaleń konserwatorskich, budowlanych (ekspertyzy budowlane hydrologiczne itp.) komunikacyjnych przyrodniczych itp.
- uporządkowanie istniejącej zieleni”;
- w obszarze strefy przylegającej do fortu należy przywrócić pierwotny układ dróg, ich nawierzchni i zadrzewienia; należy dążyć do równoległego prowadzenia wzdłuż dróg, stanowiących pierwotne elementy wiążącego fortyfikację systemu komunikacji, dróg pieszych i rowerowych tworzących niezależny układ - system szlaku fortecznego.
- porządkowanie zieleni winno uwzględniać fakt, że w obszarze bezpośredniej lokalizacji fortecznych urządzeń inżynierskich system korzeniowy działa destrukcyjnie w związku z czym winien być ograniczony.

- Aktualny pozostaje zapis dotychczasowego MPOZP w odniesieniu do Parku „Cytadela”:

Park Cytadela;

- lokalizacja obiektów wzbogacających program wypoczynkowy parku nie może naruszać podstaw kompozycji przestrzennej parku i osi widokowych oraz powinna umożliwiać uczynienie układu dawnego fortu Winiary; adaptacja istniejącej zabudowy jednorodzinnej z możliwością uzupełnienia zabudowy na istniejących podziałach.

Ponadto:

- Zakaz budowy obiektów pawilonowych gastronomicznych i innych o niskim standardzie mających charakter tymczasowy.

F) TERENY SZCZEGÓLNIE WARTOŚCIOWYCH FORM URBANISTYCZNO - ARCHITEKTONICZNEGO ZAGOSPODAROWANIA

- zespoły zabudowy, głównie mieszkalnej, w obszarze miasta poza Śródmieściem
 - małe zespoły zabudowy mieszkaniowej średniowysokiej i niskiej o wyrazistej tożsamości w tym małe domy mieszkalne
 - zespoły zabudowy niskiej wolnostojącej willowej o metryce historycznej współczesne wartościowe zespoły urbanistyczno-architektoniczne; niewielkie zespoły zabudowy o szczególnych walorach urbanistycznych lub architektonicznych; zdefiniowana, skończona struktura zabudowy, możliwe lub konieczne podniesienie standardu zagospodarowania i zabudowy. Incydentalnie możliwość ingerencji przez wymianę elementu zespołu, rewaloryzację lub przebudowę. W szczególności możliwość rozbudowy dotyczy zespołów małych domów mieszkalnych (rejon ul. Wiązowej).
- Wyklucza się nadbudowywanie kondygnacji, zabudowywanie przestrzeni między budynkami wolnostojącymi.
 - Możliwa jest rozbudowa w głąb działki nie naruszająca charakteru zabudowy ulicy.

G) TERENY ZESPOŁÓW ZABUDOWY O ODLEGŁEJ METRYCE HISTORYCZNEJ

- tereny niezbędnego przywrócenia walorów istniejącej zabudowy w chronionej strukturze urbanistycznej i, ewentualnie, kształtowania nowych form zabudowy (na pozostałych obszarach w chronionej strukturze urbanistycznej)
- Niezbędne jest określenie:
 - form niskiej parterowej zabudowy z poddaszem użytkowym (wskazane dachy dwuspadowe, symetryczne, również łamane polskie), zabudowa ekstensywna na dużych działkach z zabudową towarzyszącą o charakterze zagrodowej,
 - formuły lokalizacji prostopadłej lub równoległej, zależnie od miejsca, do drogi,
 - możliwość przekształceń, modernizacji istniejącej tkanki,
 - innych wartościowych elementów zagospodarowania lub szczególnych czynników, charakterystycznych dla miejsca odniesienia.

H, I, J) OBSZARY RÓŻNORODNYCH STRUKTUR, FORM I FUNKCJI ZAGOSPODAROWANIA

- różnorodne struktury, formy i funkcje na przeważającym obszarze miasta; struktura urbanistyczna generalnie zdefiniowana; obejmuje obszary, w skład których wchodzi teren zabudowy

o zdefiniowanej urbanistyce i architekturze; możliwa jest kosmetyka urbanistyczna oraz wymiana lub modernizacja istniejącej zabudowy;

H) Tereny zabudowane przez następujące kategorie zabudowy:

- budynki wolnostojące, zespoły budynków wolnostojących na wydzielonych terenach - realizacja w oparciu o opracowania realizacyjne
 - pojedyncze budynki o wysokich walorach architektonicznych i znaczącej skali w strukturze zabudowy
 - małe zespoły zabudowy mieszkaniowej średniowysokiej i niskiej
- Realizacja w oparciu o opracowania realizacyjne.
 - Dominanty lub akcenty mogą zostać dopuszczone pod warunkiem, że ich oddziaływanie będzie lokalne ograniczone.
 - Prowadzone przebudowy, modernizacje muszą odpowiadać obowiązującym przepisom oraz nie mogą naruszać architektury obiektów lub struktury urbanistycznej o określonych wysokich walorach, muszą respektować prawa autorskie ich twórców.

I) Tereny zabudowane przez następujące kategorie zabudowy:

- małe zespoły zabudowy (mieszkaniowej średniowysokiej i niskiej o wyrazistej tożsamości w tym małe domy mieszkalne)
 - zespoły zabudowy zwartej (domy jednorodzinne szeregowe, szeregowo-atrialne, atrialne)
 - zespoły zabudowy niskiej jednorodzinnej (domy wolnostojące, indywidualne, bliźniacze na wydzielonych działkach wzdłuż ulic)
 - zespoły zabudowy niskiej wolnostojącej z zabudową towarzyszącą (tylko na terenach zainwestowanych)
 - zespoły zabudowy spontanicznej indywidualnej
- Akceptuje się generalne ustalenia dla poszczególnych rodzajów zabudowy zawarte w dotychczasowym Planie Ogólnym z zastrzeżeniami dla III strefy wynikającymi ze „Studium...”:
„- **m 3** - formy zabudowy - budynki wolnostojące bliźniacze i szeregowe z możliwością lokalizacji małych domów mieszkalnych (2 - 4 mieszkania) na wydzielonych działkach; wskazana maksymalna wysokość zabudowy 2,5 kondygnacji naziemnych wskazana wielkość działek:
200 - 600 m² w I strefie
200 - 1500 m² w II strefie
200 - 2000 m² w III strefie
dla strefy III można dopuścić do zabudowy na większych działkach na wyraźne życzenie inwestora.
 - **m 4** - zabudowa budynkami wolnostojącymi o wysokości 2,5 kondygnacji naziemnych na wydzielonych działkach.
Na wyraźne życzenie inwestora właściwy organ może dopuścić do zabudowy działki z budynkami bliźniaczymi i małymi domami mieszkalnymi (2 - 4 mieszkania) o tej samej wysokości.
Wskazana wielkość działek:
1000 - 2000 m² w II strefie,
powyżej 2000 m² w III strefie.
Dla wydzielonych wcześniej pojedynczych działek o pow. mniejszej niż ustalone, właściwy organ może dopuścić do zabudowy działki ustalając szczególne warunki zabudowy - powierzchni, wysokości).
 - **tereny istniejące**, historycznie ukształtowanej **zabudowy zagrodowej** (budynek mieszkalny + budynki gospodarcze) i istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej głównie ekstensywnej.
Na terenach tych dopuszcza się dalszy rozwój zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, rozwijającej harmonijnie historyczny układ urbanistyczny; w zależności od położenia, jak dla terenów m 4 (bez małych domów mieszkalnych); w uzasadnionych przypadkach właściwy organ może dopuścić do rozbudowy zagród budynkami gospodarczymi o ile nie spowoduje to uciążliwości dla sąsiednich zabudowań nie zagrodowych i innych działek możliwych do zabudowy.
 - **m... - zabudowa mieszkaniowa w zieleni** - dla wszystkich terenów mieszkaniowych
 - **m 1+m 4**. Przy zabudowie na wydzielonych działkach ustala się minimalny procent zagospodarowania zielenią (systemem zieleni) z możliwie dużym udziałem drzew
25% budownictwo wielorodzinne
40 do 50% budownictwo jednorodzinne i małe domy mieszkalne”
 - W odniesieniu do powyższych ustaleń niezbędne są następujące rozszerzenia:
 - inne ustalenia powinny obowiązywać dla pojedynczych działek w strukturze istniejącej zabudowy, inne dla terenów pod projektowane nowe zespoły zabudowy.
 - w strukturze istniejącej zabudowy kategorią rozstrzygającą ilość kondygnacji jest sąsiedztwo istniejącej zabudowy. Wielkość 2,5 kondygnacji jest ograniczeniem ogólnym maksymalnej wysokości; ograniczenie

podstawowe wysokości polega na jej uzależnieniu od zabudowy sąsiedniej chyba, że jedna z działek sąsiedztwa wyłamuje się negatywnie z obowiązującego standardu.

- W otoczeniu domów jednokondygnacyjnych można budować domy jednokondygnacyjne, dwukondygnacyjnych - dwukondygnacyjne,
 - budynki należy lokalizować w przyjętej dla większej liczby działek linii zabudowy,
 - występowanie dachu stromego w zakresie kątów nachylenia, układu szczytowego lub kalenicowego, dachu kopertowego itp. winno być uzależnione od prawidłowości sąsiedztwa to znaczy winno kontynuować przeważającą zasadę sąsiedztwa bezpośredniego, grupy działek, ulicy itp.
 - zabudowa zwarta nie może pojawiać się w strukturze zabudowy jednorodzinnej tylko dlatego, że wielkość działki na to pozwala
 - małe domy mieszkalne winny być definiowane nie tylko ilością mieszkań ale także i przede wszystkim relacją gabarytów projektowanego i istniejących
 - powierzchnia zabudowy poza regułą generalną musi w strukturze istniejącej uwzględniać stan sąsiedztwa nawet jeśli przekracza on obowiązujący limit
- Wyraźne życzenie inwestora nie musi być formułą wystarczającą dla odstępowania - może nim być szczególna lokalizacja, wolny teren, istniejąca zieleń, sąsiedztwo itp. a w szczególności przekonanie dające się udowodnić, że odstępowanie nie wywoła skutków przestrzennych prowadzących do pogłębienia istniejącego chaosu, kontynuacji nadmiernego zindywidualizowania itp.
- W zespołach projektowanych winny być określone reguły ogólnego nawiązania do otoczenia:
 - wielkości ilości kondygnacji i procentu zabudowy określone w Planie Ogólnym mogą pozostać niekwestionowane
 - w szczególności wskazana byłaby likwidacja bliźniaczej formy zabudowy jako zlepków dwóch różnych architektur, dwóch różnych inwestorów. Model „bliźniaka” winien zostać zastąpiony domem dwurodzinnym projektowanym całościowo z ewentualną możliwością wprowadzenia elementów indywidualizujących.
- Zabudowę uzupełnioną o funkcje rzemieślnicze winno się lokalizować w zespołach do tego przeznaczonych w „Studium...”.
- Plany miejscowe muszą wprowadzać maksymalną ilość elementów restrykcyjnych i unifikujących chyba, że lokalizacja ma na celu efekt zupełnie odwrotny.
- Jako szczególnie cenne i przykładowe należy propagować i polecać zespoły zabudowy jednorodzinnej o historycznej tożsamości w szczególności charakteryzujące się prostą organizacją przestrzenną i umiarkowaną architekturą.

J) Tereny zabudowane przez następujące kategorie zabudowy:

- Zespoły zuniformalizowanej zabudowy blokowej osiedli,
 - Budynki wolnostojące, zespoły budynków wolnostojących na wydzielonych terenach w strukturze osiedli zuniformalizowanych
- W zakresie humanizacji należy wyróżnić etap działań doraźnych oraz prowadzić do zdefiniowania przyszłościowej strategii porządkowania i stopniowego przekształcania struktur przestrzeni zurbanizowanej i architektury osiedli. Świadomość konieczności problemu rewitalizacji osiedli w Polsce jeszcze nie zaistniała. Wobec zdekapitalizowanych całych dzielnic Poznania (Górczyn, Chwaliszewo, Główna) jest on jednym, na razie chyba nie najważniejszym problemem miasta.
 - W zakresie działań doraźnych humanizacja osiedli winna koncentrować się na:
 - modernizacji i podnoszeniu standardu mieszkań i bloków,
 - wprowadzaniu na ogół nieobecnych (lub marginalnych) rozwiązań kolorystycznych,
 - humanizacji przez podnoszenie standardu przestrzeni międzyosiedlowej ulic, parkingów, zielenicy itp.Proces ten sukcesywnie następuje przez wiązanie proekologicznych i ekonomicznych działań polepszających ochronę cieplną budynków z różnicowaniem kolorystycznym ich elewacji.
 - Działania strategiczne porządkowania struktury muszą doprowadzić do wypracowania modelu, który w określonej, chociaż dyskusyjnej jakości, nie wprowadzałby, chaosu, jakości rozwiązań nie prowadzących w efekcie do stworzenia nowych wyraźnie lepszych warunków życia. W szczególności poprawa jakości przestrzeni osiedli zuniformalizowanych winna prowadzić do jej wzbogacenia poprzez wprowadzanie przestrzeni publicznej i przynależnej jej struktury architektonicznej. W drugiej kolejności winien następować proces indywidualizowania zespołów bloków poprzez wiązanie ich strukturą dodaną architektury mieszkaniowej i usługowej, przestrzeni ogólnodostępnej wiążącej ich społeczność. Zmiana architektury, jej indywidualizacja - system transformacji winny być ostatnim ogniwem podjętej strategii restrukturalizacji.
- Sam fakt istnienia zespołu urbanistycznego, osiedlowego, nie musi usprawiedliwiać prób jego przebudowy; decydująca winna być potrzeba podniesienia jakości urbanistycznej i walorów architektonicznych zespołu.

K, L, M) TERENY ISTNIEJĄCEJ ZABUDOWY PRODUKCYJNO - USŁUGOWEJ

K) Zespoły zabudowy przemysłowej, które wskutek zmian własnościowych, technologicznych i innych **przeszły proces modernizacji** i zachowały lub uzyskały wysoką jakość architektoniczną:

- wartościowy zespół produkcyjno-biurowych obiektów „Polfy” przy ul. Grunwaldzkiej, który wskutek modernizacji co prawda całkowicie zmienił elewacje budynków ale nadał im inną architektoniczną, wartą pozytywnego odnotowania jakość,
- zespoły obiektów przemysłowych przy ul. Marcelińskiej.

Zespoły **unikatowej, historycznej zabudowy przemysłowej**

do szczególnie wartościowych zespołów tej zabudowy należą:

- kompleks zabudowy gazowni (częściowo zlikwidowany w latach 70),
 - kompleks budynków browaru przy ul. Półwiejskiej, ul. Krakowskiej,
 - kompleks budynków browaru (prawie całkowicie zrujnowany wskutek użytkowania magazynowego) w Kobylempolu,
 - kompleks zabudowań rzeźni miejskiej przy ul. Garbary,
 - budynki wodociągów przy ul. Garbary,
 - budynki dawnych elektrowni przy pomniku Kościuszki i przy ul. Dolna Wilda
- Przeprowadzane przywracanie struktury lub ewentualne unowocześniania, winny odbywać się całościowo, uwzględniać i zachowywać pierwotne walory urbanistyczno-architektoniczne, techniczne i prawa autorskie; adaptacja historyczna zespołów przemysłowych jest niezwykle atrakcyjną i efektywną formą tworzenia nowej jakości architektonicznej i użytkowej.

L) Inne istniejące zespoły zabudowy produkcyjno-usługowej

- na obszarze całego miasta

- Przeprowadzane modernizacje powinny odbywać się kompleksowo, winny respektować i chronić walory istniejących kompleksów, winny odbywać się w oparciu o wytyczne urbanistyczno-architektoniczne respektujące stan sąsiedztwa w zakresie jakości, gabarytów, formy, linii zabudowy, intensywności zabudowy itp. w części określone w planach miejscowych.

M) Zdekaptalizowane zespoły produkcyjno-usługowe do całkowitych przekształceń form przestrzennych itp. w ramach funkcji produkcyjnych

np. tereny zabudowy przemysłowej przy ul. Michała, Bnińskiej, Koronkarskiej, Gdyńskiej (w rejonie przejazdu kolejowego), na Jeżycach, przy ulicach Ptasiej i Wałbrzyskiej, przy ul. Fabrycznej, kompleksu szklarniowego PGO Naramowice itp.

Tereny zdekaptalizowanych form zagospodarowania oraz tereny zagospodarowania postulowanego do likwidacji lub przeniesienia ze względu na uciążliwość istniejących funkcji lub konfliktową formę zabudowy z funkcją publiczną otoczenia lub sąsiedztwa - zmiana funkcji zespołu

(w szczególności tereny zlokalizowane w Śródmieściu lub w bezpośrednim jego sąsiedztwie)

N, O) ISTNIEJĄCE I PROJEKTOWANE TERENY ZABUDOWY PRZEMYSŁOWO - USŁUGOWEJ AG (AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ)

N) Tereny AG na obszarze całego miasta podlegające bieżącym procesom inwestycyjnym

- szczególnie w strefach II i III a szczególnie obszary AG wzdłuż ulic: Obornickiej, Bolesława Krzywoustego, Kurlandzkiej, Obodrzyckiej, Góreckiej, Głogowskiej, Serbskiej, na obszarze Podolan.

- Konieczne jest określenie porządkujących linii zabudowy, gabarytów, wysokości, elementów unifikacji architektonicznej.
- Niezbędne jest zdefiniowanie i przyjęcie jw. elementów porządkujących stanowiących obligatoryjny zakres wydawanych „Decyzji o warunkach zabudowy ...”.

O) Projektowane tereny aktywności gospodarczej AG jako rezerwa strategiczna

- bardzo duże tereny użytkowane rolniczo w strefie powiązań projektowanej autostrady A-2 z miastem: na południe od Kotowa i Fabianowa oraz obszaru wzdłuż ul. Krzywoustego między Krzesinami, Krzesinkami a Pokrzywnem.

- Ze względu na obecne użytkowanie nikłość zrealizowanych funkcji w ramach AG, strukturę własności, brak możliwości obsługi infrastrukturą techniczną wyklucza się bieżące inwestowanie na podmiotowych obszarach.
- Ze względu na lokalizację obu stref w rejonie węzłów komunikacyjnych głównych wjazdów do Poznania z autostrady A-2 wyznacza się im rolę „**bram miasta**” o określonej funkcjonalno-przestrzennej tożsamości.

P,R) NOWA TOŻSAMOŚĆ MIASTA - OBSZARY WYMAGAJĄCE INDYWIDUALNEGO, SZCZEGÓŁOWEGO PRZYGOTOWANIA WARUNKÓW STRUKTURY I FORM ZABUDOWY

P) Obszary zabudowy w miejscach publicznych struktury istniejącej, o szczególnym znaczeniu dla miasta

a) brama miasta - Śródmieście

- koncentrująca zespoły urbanistyczno-architektoniczne pełniące lub predestynowane do pełnienia szczególnej funkcji w mieście w rejonie kolejowego dworca „Głównego”:
 - * Międzynarodowe Targi Poznańskie,
 - * ulica Roosevelta - „salon miasta”
 - * „Wolne Tory”
 - * wschodnia i zachodnia zabudowa na styku z terenami kolejowymi.

Międzynarodowe Targi Poznańskie - to obszar, wyróżniający się na tle innych targów europejskich ze względu na nagromadzenia i nawarstwienie sentymentalnych form zabudowy związanych z najstarszą historią targów sięgających początków XX wieku, w szczególności zaś Powszechnej Wystawy Krajowej.

Opracowany plan miejscowy dla terenu Targów wyznacza zasady porządkowania struktury przestrzennej głównie za sprawą wiązania poszczególnych obiektów wspólną strukturą przestrzeni użytkowej.

Ulica Roosevelta - „salon miasta” styk zabudowy Śródmieścia z obszarem ścisłego centrum w ramach XIX wiecznych obwarowań. Obszar koncentracji znaczących w skali miasta obiektów w kontekście historycznej zabudowy wzdłuż Ringu Stübena i św. Marcina.

- Niezbędne jest uporządkowanie polegające przede wszystkim na zabudowie wolnych terenów obiektami o wysokim standardzie, przebudowie zabudowy w obszarze kina „Bałtyk”, realizacją zabudowy w sąsiedztwie hotelu „Merkury”, uporządkowaniu terenu, ulic, zieleni poprzez realizację posadzek ze szlachetnych materiałów, zieleni, stworzenie spójnej, charakterystycznej oprawy architektonicznej, systemu komunikacji, oświetlenia itp.

„**Wolne Tory**” - „dziura w mieście” - wobec zaniku funkcji dostaw towarowych wskutek przeniesienia ruchu towarowego na obszar Franowa. Koncepcja zagospodarowania nagrodzona I nagrodą w konkursie ideowo-studyjnym na zagospodarowanie Wolnych Torów jest podstawą opracowywanego planu miejscowego. Kreacja nowego zespołu zabudowy bezpośrednio związanego z Dworcem Głównym PKP wokół odwzorowanej przestrzeni Starego Rynku mająca doprowadzić do powstania nowego centrum skupiającego funkcje biurowe, administracyjne, kulturalno-oświatowe, handlowe w łączności z otwartymi terenami zielonymi. Głównym celem zamierzenia jest stworzenie całkowicie nowej na miarę miejsca i czasu jakości przestrzennej wzbogacającej miasto o formułę nowej tożsamości.

Zabudowa wschodnia - obszar przyszłościowej adaptacji i definiowania przestrzennych elementów krystalizujących zabudowy przemysłowej ZNTK dla funkcji miejskich oraz zabudowa zachodnia związana z koniecznością stworzenia czoła zabudowy Łazarza poprzez wykształcenie pasa inwestycyjnego między projektowaną ulicą „Dolna Głogowska” a istniejącą ulicą Kolejową.

- Niezbędne staje się właściwe zlokalizowanie ulicy Dolna Głogowska, będącej aktualnie przedmiotem opracowania.

b) brama miasta -MALTA

- Obszar transformacji, ukształtowania i zagospodarowania obrzeży Jeziora Maltańskiego poprzez koncentrację funkcji rekreacyjnych, sportowych, hotelowych i kulturowych. Obecnie skoncentrowane zagospodarowanie na obrzeżu południowo-wschodnim, proponuje się poszerzyć o tereny wzdłuż ul. Majakowskiego oraz północne obrzeże w rejonie Parku Tysiąclecia, na których znajdują się wymagające likwidacji zespoły zabudowy przemysłowej. Obszar nowej, głównie kulturowej tożsamości związanej z Międzynarodowym Festiwałem „Malta” i ośrodkiem sportów wodnych.

- Nowa formuła zagospodarowania wymaga uwzględnienia aspektów przestrzennych, funkcjonalnych i musi kreować wysoki standard proponowanych rozwiązań.

c) brama miasta - PORT RZECZNY

- Obszar niezbędnego przywracania walorów przestrzeni zdekapitalizowanych form zabudowy głównie za sprawą wygaśnięcia pierwotnych funkcji. Obszar o znaczącej, wyróżniającej się podmiotowości w strukturze miasta.
- Nowa formuła zabudowy musi w pierwszym rzędzie uwzględniać aspekt przestrzennej podległości gabarytów i wysokości definiowanej zabudowy historycznego sąsiedztwa oraz wytyczać przestrzeń publiczną umożliwiającą dużą czytelność szczególnych relacji przestrzennych. Niezbędna nowa formuła użytkowania. Możliwa formuła portu turystycznego.

Bramy miasta to hasło związane z koncentracją wielkiego wysiłku miasta mającego poprzez nakreślenie strategii i zdefiniowanie priorytetów prowadzić do realizacji przedsięwzięć, które zdecydują o jakości miasta i jego pozycji.

Osiągnięcie tego celu nie jest możliwe bez nadania rangi podstawowej formule publicznych wybitnych kreacji przestrzennych na drodze zawodowych konfrontacji.

R) Bramy miasta - obszary kształtowania wizerunku miasta w strefach wzmożonych relacji transportowych

w szczególności:

Bramy Śródmieścia (jw.)

- nowej lub odtwarzanej tkanki urbanistyczno-architektonicznej w rejonie dworca PKP, stanowiącej element salonu miasta na styku Kaponiery i ul. Roosevelta
- zespołów zabudowy ZNTK (przeniesienie istniejących funkcji), zabudowy wzdłuż ul. Kolejowej oraz zabudowy w obszarze ul. Składowej - Towarowej
- Bramy Komorniki oraz
- Bramy Krzesiny, szczególnie ważnych obszarów w strefach AG, w bezpośrednim otoczeniu węzłów drogowych - głównych wjazdów do miasta z trasy A-2.

S) BULWARY

- Ze względu na percepcję panoram Śródmieścia, szczytkowe, odcinkowe zagospodarowanie lewego brzegu Warty, bardziej równomierne zbliżenie miasta do wschodniej skarpy szczególnego znaczenia nabiera teza przestrzennego zdefiniowania zagospodarowania wzdłuż prawego brzegu Warty od Mostu Przemysła (ul. Hetmańska) poprzez św. Rocha, Śródkę i Zawady do Mostu Lecha (ul. Bałtycka).

a) bulwar wschodni

obejmuje istniejące zagospodarowanie rekreacyjne, istniejącego parku i stanic wodnych między osiedlem Piastowskim a Wartą, nieuporządkowane zagospodarowanie obrzeża św. Rocha, tereny sportowe i przemysłowe (ewentualna rezerwa przeznaczona na rozwój przestrzenny Politechniki) Berdychowa, nieuporządkowane obrzeże (wzdłuż Warty) Śródkę oraz styk wymagającego zrewaloryzowania zagospodarowania Głównej do wału ziemnego (przeciwpowodziowego).

- Realizacja bulwaru wymaga:
 - zabezpieczenia związku komunikacyjnego i funkcjonalnego obszarów stykowych poprzez realizację traktu komunikacyjnego wzdłuż skarpy związanego z zielenią i różnymi formami zagospodarowania,
 - zabezpieczenia szerokich widoków na panoramę zachodnią miasta z jednoczesnym definiowaniem atrakcyjnych form zagospodarowania funkcjonalnego i architektonicznego w zakresie drobnych form,
 - doprowadzenie na obszarze Berdychowa oraz Zawad (poprzez etap planu miejscowego oraz drogą indywidualnych studiów) do zdefiniowania koncepcji form zabudowy architekturą w zieleni,
 - nadania bulwarowi indywidualnego charakteru poprzez zdefiniowanie charakterystycznych niepowtarzalnych cech nawierzchni, oprawy małą architekturą, oświetlenia itp.

b) bulwar zachodni - Grunwaldzki

- Szczególna forma rozwiniętego układu ulicznego (w stosunku do istniejącego) obejmującego ul. ul.: Arciszewskiego, Reymonta, Przybyszewskiego (do ul. Bukowskiej), związanego z układem alejowym, szpalerowym zieleni przyulicznej z indywidualną, przyszłościową, całościową formułą architektury w zieleni zlokalizowanej w obszarze istniejących ogrodów działkowych.

c) bulwar na obszarze objętym mpzp Łacina

W planie proponuje się poprowadzenie bulwaru wzdłuż ul. Majakowskiego (po południowej stronie ulicy) i przekształcenie istniejącej zabudowy w zabudowę atrakcyjną architektonicznie, z dużą ilością zieleni

T) MOSTY

Zarówno jakość jak i ilość mostów wiążących rozdzielone obszary miasta świadczy o poziomie rozwoju cywilizacyjnego miasta. Mosty w Poznaniu załatwiają głównie utylitarną niezbędność połączeń i nie zapewniają szczególnych walorów architektoniczno-inżynierskich. Mosty posiadają wyrazistą wartość kolonizowania, urbanizowania i wiązania odciętych rejonów i społeczności w całościową strukturę miasta, stanowią widoczny znak poziomu sztuki architektoniczno-inżynierskiej.

- Niezbędna jest, dla zapewnienia należytych i wystarczających związków przestrzenno-funkcjonalnych i wzmocnienia bądź ożywienia vitalności i atrakcyjności obszarów, budowa nowych mostów:
 - mostu łączącego Śródkę z Ostrowem Tumskim,
 - mostu łączącego Małą przez Ostrów Tumski z obszarem nowych funkcji w obrębie zabudowań gazowni,
 - mostu łączącego północną, wymagającą kształtowania struktury część Ostrowa Tumskiego (rejon Prefabetu i EC),
 - mostu łączącego „skarpe piastowską” wschodniego Poznania z rejonem stadionu Warty,
 - połączenie Łazarza z Wildą (nad torami kolejowymi), poprzez zrestrukturalizowane obszary „Wolnych Torów” i ZNTK; połączenie takie jest rozwiązaniem przestrzennym atrakcyjniejszym i właściwym dla utworzenia wyrazistej krawędzi zamykającej widokową „dziurę” w obszarze terenów kolejowych w śródmieściu Poznania.
- W obszarze proponowanych lokalizacji - mostu kolejowego a być może także mostów „na skarpie” i na Ostrowie Tumskim - za możliwy można uznać postulat wiązania mostu z architekturą dodanej przestrzeni użytkowej.

U) PANORAMY MIASTA

- Zachowuje się najbardziej wartościowe panoramy obejmujące rejon Śródmieścia i Starego Miasta, w szczególności zachodnią ekspozycję Starego Miasta i Wildy, wschodnią ekspozycję Ostrowa Tumskiego, ekspozycję Śródmieścia z Winograd, ekspozycję panoram z rejonu mostów nad Wartą a także ekspozycję osiedla Piastowskiego definiowaną przez rytm horyzontalnych budynków wysokich - „desek”; pierwszoplanową rolę odgrywają wieże obiektów historycznych oglądanych z Warty w rejonie Starego Miasta w tym - z mostów.
- Analiza panoram wskazuje na konieczność:
 - całkowitej eliminacji możliwości sytuowania wysokich nowych budynków z rejonu Starego Miasta, jego obrzeży oraz ścisłego Śródmieścia w jego północno-wschodniej części;
 - bardzo szczegółowej analizy gabarytów, form i wysokości zabudowy w obszarze restrukturalizowanego w przyszłości portu rzeczno- i rzeczno- dla zachowania widoczności i obecności w panoramie nadwarciańskiej kościołów św. Józefa i św. Wojciecha oraz zachowania przestrzennego dialogu kościołów na lewym i prawym brzegu Warty;
 - szczegółowej analizy zabudowy Łaciny dla zdefiniowania i zachowania w przestrzeni przyszłościowej zabudowy tego obszaru: korytarzy i osi widokowych utrzymujących pewną formę obecności obiektów zabytkowych w środowisku zurbanizowanym tej dzielnicy; jest celowe wprowadzenie ale także ograniczenie obecności wysokiej formy zabudowy do obszaru wzdłuż ul. Bolesława Krzywoustego;
 - ograniczenie ewentualnej lokalizacji zespołów wysokiej zabudowy do obszaru Wolnych Torów i zachodniego obrzeża terenów kolejowych;
 - eliminacji pojedynczych, występujących w oddaleniu, wysokich obiektów jako niekontrolowanych w kształtowaniu przestrzennych kulminacji w sylwetkach miasta także przez fakt optycznego skracania przestrzeni miejskiej;
 - dokonywania ewentualnych możliwych przekształceń *stricte* użytkowych wysokich form, np. kominów przemysłowych.

W) TWARZ MIASTA

Twarz miasta tworzą:

- **obszary peryferyjne i stykowe** - niezbędne opracowanie i wdrożenie porządkowania zdewastowanych obrzeży istniejących zespołów zabudowy dla określenia ich podmiotowości, zakresu niezależności i nowych związków przestrzennych,
- **szczególnie wartościowe dominanty** - elementy składowe panoram - wymagające ochrony lub inne dominanty w obszarze Śródmieścia współtworzące sylwetę (wieże kościołów, zamku, kopuły, powojenne budynki wysokie),
- **strefy chronionych panoram** - wymagane szczegółowe porządkowanie zabudowy w ramach stref, zabezpieczanie właściwej ekspozycji panoram poprzez wystudiowane koncepcje zabudowy w obszarach

prześlaniających (głównie panorama zachodnia miasta, panorama Ostrowa Tumskiego, św. Rocha, Śródk, zabudowa w obszarze portu rzeczno, zabudowa Łaciny),

- **miejsca chronione ekspozycji panoram:**

* w szczególności Bulwar Wschodni

* port rzeczny, mosty na rzece, ul. Roosevelta, ul. Księcia Mieszka (Rakocznego),

- **strefa istniejącego lub projektowanego zurbanizowania rzeki** - dotyczy przede wszystkim utwardzonego, istniejącego nabrzeża portu rzeczno w obszarze ul. Mostowej, nowej koncepcji nabrzeża wzdłuż Gazowni,

- **przestrzenie publiczne** - istniejące i projektowane przestrzenie publiczne wchodzące w skład układu pasaży wiążących główne place miasta w jeden ciągły system ruchu uspokojonego, głównie pieszego; przestrzenie publiczne ulic i dróg wymagają całościowego kształtowania krajobrazów w nawiązaniu do istniejącego i projektowanego użytkowania terenów sąsiednich;

- **ekspozowane krawędzie, obrzeża zespołów zabudowy** - strefa zewnętrzna zrewaloryzowanych zespołów zabudowy o określonej podmiotowości i tożsamości.

3. DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA SFERY PRZESTRZENNO-WIZUALNEJ MIASTA POZNANIA

A) POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Ustanawia się zasady prowadzenia działalności reklamowej i informacyjnej oraz wszelkich innych działań, mających wpływ na estetykę obiektów budowlanych, terenów, ulic i dróg publicznych.

W szczególności ustanawia się:

- zasady plastycznego kształtowania i dopuszczalnych przekształceń istniejących obiektów budowlanych, w tym zasady umieszczania reklam, szyldów, informacji,
- zasady plastycznego kształtowania i dopuszczalnych przekształceń przestrzeni publicznych ulic, placów, targowisk, parków, w tym zasady umieszczania reklam,
- zasady kształtowania cech formalno-wizualnych i kolorystyki obiektów nowoprojektowanych.

2. Ilekroć w niniejszych zapisach tych jest mowa o:

- 2.1. **sferze przestrzenno-wizualnej miasta**, należy przez to rozumieć wszystko to, co tworzy, charakteryzuje, określa oraz wpływa na wygląd ulic, placów, parków, widoków i panoram miasta, w tym zwłaszcza:
 - funkcję, cechy użytkowe,
 - lokalizację, rozplanowanie,
 - formę (kształt), wielkość, proporcje, podziały,
 - detale architektoniczne, kolorystykę, materiały, faktury budynków, budowli, obiektów małej architektury, tymczasowych obiektów budowlanych, urządzeń budowlanych oraz wszelkich innych urządzeń, mających wpływ na ten wygląd, a stanowiących o tożsamości obiektu czy miejsca, o poczuciu ładu i piękna, przestrzennej orientacji, o czytelnej informacji, o komforcie bycia i funkcjonowania ludzi w mieście,
- 2.2. **ładzie przestrzenno-wizualnym w mieście**, należy przez to rozumieć to, że:
 - rozplanowanie, lokalizacja, układ przestrzenny,
 - forma (kształt), wielkości, proporcje,
 - podziały, rytmy, kolorystyka, faktura, detal,
 - cechy użytkowe wszystkich obiektów i urządzeń, tworzących sferę przestrzenno-wizualną miasta są zharmonizowane, tworząc nowy, spójny wizualnie układ,
- 2.3. **przestrzeni publicznej**, należy przez to rozumieć wnętrza ulic, placów, parków, tras dojazdowych w kształcie wydzielonym lub wyznaczonym urbanistycznie czy architektonicznie, niezależnie od funkcji jakie mieszczą, niezależnie od własności terenu, wnętrza stanowiące spójną, dostępną wizualnie, przestrzenną całość,
- 2.4. **reklamach**, należy przez to rozumieć wszelkie urządzenia będące same w sobie formą informacji, promocji lub oferowania towarów czy usług, a także będące nośnikami napisów, grafiki, tekstów, plakatów, megaplatatów, itp. - informujących o lub promujących i oferujących towary lub usługi,
- 2.5. **szyldach**, należy przez to rozumieć prawem określone oznaczenia jednostek organizacyjnych, a w odniesieniu do podmiotów gospodarczych oznaczenia ich siedzib lub miejsc wykonywania działalności gospodarczej, zawierające wyłącznie dane przewidziane w art. 12 ust. 2 ustawy o działalności gospodarczej.
- 2.6. **wyglądzie budynków**, należy przez to rozumieć sferę wizualną ścian zewnętrznych, murów, balustrad, okien i witryn, balkonów, loggi, tarasów oraz dachów, jak również wnętrza obiektów budowlanych użytku publicznego.
- 2.7. **podmioty gospodarcze - inwestorzy** należy przez to rozumieć osoby fizyczne lub prawne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, wnioskujące o lub korzystające z mienia

komunalnego dla celów reklamowych lub komercyjnych i w związku z tym dokonujące zmian w wyglądzie, sposobie zagospodarowania i ukształtowania obiektów, terenów będących własnością komunalną, poprzez reklamy, szyldy, wprowadzanie nowych elementów wystroju, nowych urządzeń, elementów małej architektury, itp.

Organizacja i kształtowanie sfery przestrzenno-wizualnej miasta, w tym zwłaszcza wszelkie działania polegające na kształtowaniu lub przekształcaniu przestrzeni publicznej oraz wszelkie działania wpływające na wygląd budynków, a także wszelkie działania reklamowe winny być przyporządkowane ustanowionym w niniejszych zapisach zasadom.

B) POSTANOWIENIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zasady działań wpływających na wygląd istniejących obiektów budowlanych (budynków, budowli, tymczasowych obiektów budowlanych, obiektów małej architektury), w tym zasady umieszczania reklam, szyldów i informacji.

1.1. Istniejące w mieście obiekty budowlane, a zwłaszcza:

- budynki,
- budowle (mosty, wiadukty, przejścia podziemne dla pieszych, budowle ziemne, itp.)
- tymczasowe obiekty budowlane (pawilony, kioski, wiaty),
- obiekty małej architektury,

traktować należy z założenia jako architektoniczne i plastyczne dzieła, wkomponowane w układ przestrzenny, których zmiana wyglądu może być dokonana jedynie z uwzględnieniem tożsamości kulturowej miejsca, z poszanowaniem wartości zastanych w tych obiektach, z poszanowaniem charakteru budowli i autorskich praw osobistych twórcy.

1.2. Wszelkie działania wpływające na wygląd budynków nie mogą naruszać spójności architektoniczno - plastycznej obiektów istniejących, prowadzić do ich zniekształcenia i zmiany pierwotnego charakteru lub do ich oszpececia.

Oznacza to, że:

- nie dopuszcza się, bez ważnych powodów użytkowych, technicznych lub estetycznych zmiany formy (kształtu) obiektów - poprzez zmiany, likwidowanie lub dodawanie przybudówek, wiat, zadaszeń, wykuszy, mansard, witryn, itp. działalność taka musi być zgodna z przepisami konserwatorskimi,
- niedopuszczalne są, bez ważnych przyczyn, zmiany wielkości, podziałów, proporcji otworów witrzyn, okien, drzwi zwłaszcza zmiany częściowe prowadzące do rozbicia spójności kompozycji architektonicznej obiektu,
- niedopuszczalne są, bez ważnych powodów, zmiany w kompozycjach fasad i elewacji, tj. likwidowanie lub zmiana detali, które kompozycje te charakteryzują (pilastry, belkowania, gzymsy, wnęki, boniowania), zwłaszcza zmiany częściowe - prowadzące do zniekształceń charakteru i stylistyki elewacji,
- niedopuszczalna jest taka zmiana kolorystyki i okładzin obiektu, która jest sprzeczna z charakterem budowli, zwłaszcza częściowe malowanie elewacji, wprowadzanie nowych, częściowych, sprzecznych z pierwotną kompozycją tynków, okładzin, faktur, itp.

O ważności powodów, o których wyżej mowa, winna zaświadczyć opinia dwóch niezależnych ekspertów lub kolegium ekspertów w dziedzinie kształtowania sfery przestrzenno-wizualnej.

Zasady powoływania i odwoływania ekspertów oraz procedura oceniania, zostaną określone przez Zarząd Miasta. Komisja działałaby przy Plastyku Miejskim.

1.3. Obiekty budowlane, a zwłaszcza budynki nie mogą pełnić funkcji nośnika reklam, o ile nie są specjalnie do tej funkcji przystosowane.

Oznacza to, że:

Umieszczanie na budynkach reklam, w tym:

- reklam całościennych - wielkoformatowych,
- plansz z miejscem na ekspozycję, tzw. billboardów,
- gablot tzw. citylightów,
- kasetonów świetlnych,
- emblematów, znaków towarowych lub firmowych,
- neonów,
- liter, napisów,
- kompozycji naściennych, i to zarówno związanych z działalnością podmiotów mieszczących się w danym obiekcie, jak i reklam innych firm czy towarów jest możliwe o ile:
 - a) w architekturze obiektu, w kompozycji fasad przewidziano miejsca na reklamę,
 - b) urządzenia reklamowe lub reklamy naścienne są wkomponowane w układ fasad i elewacji,

- c) urządzenia reklamowe lub kompozycja naścienna swoją lokalizacją, formą, wielkościami, proporcjami, kształtem i kolorystyką harmonizującą z kompozycją fasad i elewacji, zachowując spójność formalno - wizualną obiektu (budynku), ład estetyczny w zastanym układzie lub taki ład wprowadzając.
 - d) autor obiektu wyraża na to zgodę.
- 1.4. W zespole staromiejskim wyklucza się możliwość lokalizowania reklam wielkogabarytowych, billboardów, citylightów na budynkach i innych obiektach budowlanych.
 - 1.5. W ścisłym śródmieściu, a także w zespole zabytkowym Śródki - zakaz lokalizowania reklam wielkogabarytowych, tzw. billboardów i citylightów, gablot, kasetonów świetlnych dotyczy:
 - obiektów zabytkowych,
 - obiektów szczególnie wartościowych jako znaczących dla tożsamości kulturowej miejsca, szczególnie wartościowych architektonicznie takich jak np.:
 - * „Okrągłak”,
 - * hotel „Merkury” ,
 - * budynki sąsiadujące z Teatrem Polskim,
 - 1.6. Podmioty gospodarcze funkcjonujące w danym budynku mają prawo do umieszczania na nim szyldu. Przy lokalizacji, określaniu wielkości i rodzajów szyldów uwzględnić należy układ detali na fasadach. Należy wkomponować się w ten układ, zachowując spójność formalno-wizualną budynku, ład estetyczny w zastanym układzie lub tak ład wprowadzić. Gdy w danym budynku istnieje wiele podmiotów, każdy z nich ma prawo do szyldu - zasadniczo w wymiarze witryny jaką zajmuje. Podmioty funkcjonujące w oficynach mają prawo jedynie do informacji wkomponowanej w portal bramy lub wejścia w oficynę.
 - 1.7. Szyldy i reklamy na budynkach nie mogą przesłaniać numerów posesji, tablic z nazwami ulic, a także tabliczek z informacjami służb technicznych miasta.

2. Zasady działań wpływających na wygląd przestrzeni publicznych, ulic, placów, parków, dróg i przestrzeni osiedlowych, w tym zasady umieszczania reklam.

- 2.1. Ulice, place miejskie, parki, aleje, drogi traktować należy z założenia jako spójne urbanistycznie, architektonicznie i wizualnie układy wnętrza, widoków, sekwencji widokowych i panoram miasta, których zmiany wyglądu mogą być dokonywane jedynie z istotnych powodów użytkowych, technicznych i estetycznych z uwzględnieniem cech urbanistycznych układu, tożsamości kulturowej miejsca, z poszanowaniem wartości zastanych, w tym - ważnych obiektów i elementów charakteryzujących te wnętrza czy układy.
- 2.2. Kształtowanie, a także przekształcanie przestrzeni publicznych (ulic, dróg, placów) poprzez budowę lub ustawianie pawilonów, kiosków, straganów, stoisk, wiat, garaży, wygrodzeń, słupów ogłoszeniowych, ławek, gazonów lub innych obiektów małej architektury lub tymczasowych obiektów budowlanych, poprzez zmiany nawierzchni chodników, tworzenie z nich układów kompozycyjnych, a także rzeźb, pomników, dzieł plastycznych, reklam, urządzeń informacyjnych i reklamowych jest dopuszczalne i możliwe, o ile proponowane elementy wyposażenia danej przestrzeni oraz sposoby jej zagospodarowania i ukształtowania są poprawnie wkomponowane w zastany układ.
Oznacza to, że:
 - a) rozplanowanie, układ przestrzenny, lokalizacja,
 - b) proponowana forma (kształt) tych obiektów, ich wielkości, podziały, proporcje (cechy formalne), a także
 - c) tworzywa, materiały, kolorystyka
 są tak dobrane, że harmonizują z otoczeniem, zachowując ład przestrzenno-wizualny w zastanym układzie lub ład taki wprowadzając.
- 2.3. Działania wyszczególnione w p. 2.2. nie mogą prowadzić do zniekształcenia istotnych cech danego układu (wnętrz, sekwencji widokowych, panoram, itp.) lub do jego osłabienia.
Oznacza to, że:
 - wykluczenie na terenach zieleni miejskiej urządzonej (parki, zieleńce, cmentarze itp.), lokalizacji reklam oraz obiektów typu kioski, kontenery, powłoki i pneumatyczne namioty, stragany, garaże, itp.; tereny zieleni miejskiej urządzonej traktuje się jako tereny niezabudowane;
 - niedopuszczalne jest sytuowanie w przestrzeni publicznej dróg, ulic, placów, zieleńców, zwłaszcza śródmiejskich, takich elementów ich zagospodarowania i wyposażenia (np. reklam, tymczasowych obiektów budowlanych w postaci pawilonów, kiosków, itp.), które swą wielkością, formą, kolorystyką, zmieniają układ przestrzenny, charakter tych wnętrz, które dominują, przesłaniają, osłabiają czy niszczą istotne widoki, sekwencje czy panoramy miasta,
 - niedopuszczalna jest sytuacja, w której układ pawilonów, kiosków, straganów, reklam, czy innych elementów zagospodarowania i wyposażenia przestrzeni publicznej powstaje jako suma lub wypadkowa działań poszczególnych podmiotów, nieskoordynowanych rozwiązań, nieskoordynowanych decyzji,

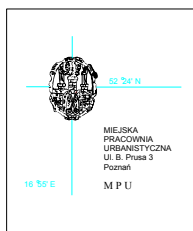
- każdy dający się wyodrębnić układ przestrzenny winien mieć docelowo uszczegółowiony plan zagospodarowania i ukształtowania - wiążący przy podejmowaniu jednostkowych decyzji,
 - plan ten, oprócz lokalizacji winien zawierać dyspozycje określające sposób zorganizowania i ukształtowania w wymiarze przestrzenno - wizualnym (plastycznym); dyspozycje gwarantujące spójność formalno-wizualną danego układu (wielkości, proporcje, kształty, rytmy, odległości, materiały, kolorystyka, itp.).
- 2.4. W obszarze staromiejskim, a także zabytkowym obszarze Śródky lokalizowanie i funkcjonowanie tymczasowych obiektów budowlanych (obiektów kubaturowych) o funkcjach handlowych czy usługowych jest niedopuszczalne za wyjątkiem kiosków z podstawowym asortymentem potrzebnym na ulicy tj. prasą, papierosami, podstawowymi środkami higieny. Obiekty te winny być indywidualnie zaprojektowane dla staromiejskich wnętrz.
- W obszarze staromiejskim, wewnątrz kwartałów wyklucza się możliwość lokalizacji wielokondygnacyjnych, bezokiennych ścian w rozwiązaniach projektowych i już istniejących.
- 2.5. W obszarze śródmiejskim lokalizowanie tymczasowych obiektów budowlanych w postaci kiosków czy pawilonów o funkcjach handlowych jest niedopuszczalne za wyjątkiem kiosków z prasą, papierosami i podstawowymi środkami higieny, a także kiosków z kwiatami. Obiekty te winny być indywidualnie zaprojektowane i wkomponowane w zastany układ przestrzenny. Odstępstwo od tej zasady będzie dopuszczalne jedynie, gdy potrzebę takiej lokalizacji potwierdzi dwóch niezależnych ekspertów lub kolegium ekspertów.
- 2.6. W obszarze staromiejskim, a zwłaszcza na terenie Starego Rynku lokalizowanie ogródków gastronomicznych dopuszczalne jest bezpośrednio przy lokalu lub z odstępem 3 m od lokalu dla umożliwienia przejścia dla pieszych. Odstęp między ogródkami musi wynosić minimum 180 cm. Architektura ogródków winna być sprowadzona do niezbędnego minimum, tj. podestu, stolików, siedzisk i parasoli osłaniających przed wpływami atmosferycznymi.
- 2.7. Handel okolicznościowy na obszarze staromiejskim dopuszczalny jest jedynie na straganach lub urządzeniach specjalnie przystosowanych do handlu tak specyficznym asortymentem jak wata cukrowa, gofry, jadalne kasztany, itp. i to w miejscach wskazanych przez Zarząd Miasta jako miejsca przeznaczone do handlu okolicznościowego. Dopuszczalny jest też wyjątkowo handel okolicznościowy z samochodów przystosowanych do handlu szczególnym dopuszczonym przez Zarząd asortymentem, takim jak ryby święteczne, lody.
- 2.8. W przestrzeni miasta dopuszczalny jest jedynie handel na targowiskach, w miejscach czasowo wyznaczonych do handlowania, a także na stoiskach przed sklepami, w formie handlu promocyjnego, o ile nie będzie to kolidowało z ruchem pieszym (minimum 3 m chodnika winno pozostawać wolne dla przejścia).
- 2.9. Na rynkach zabytkowych jedyną dopuszczalną formą urządzenia do handlowania jest stragan. Wyjątek stanowi kiosk z kwiatami o indywidualnej dostosowanej do zmian por roku architekturze.
- 2.10. Reklama w swoim oddziaływaniu w danym układzie przestrzennym winna być wtórna i zawsze przyporządkowana istotnym komunikatom organizującym ruch i orientujących w przestrzeni, takim jak:
- znaki drogowe i sygnalizacja świetlna,
 - informacja miejska (dzielnice, istotne obiekty użyteczności publicznej, itp.)
- 2.11. Niedopuszczalne jest przesycenie przestrzeni publicznej reklamą. W związku z tym ustala się, że obiekty i urządzenia reklamowe sytuowane w przestrzeni publicznej miasta nie mogą być lokalizowane:
- w przestrzeni pasa drogowego w tym w pasie rozdziału,
 - w odległości mniejszej niż 3 m od granicy pasa drogowego,
 - w miejscach kolidujących z ruchem pieszym,
 - w przestrzeni skrzyżowań dróg i ulic - w promieniu 50 m od środka skrzyżowania,
 - na wiaduktach, mostach, kładkach dla pieszych,
 - w parkach, zieleńcach, alejach i na obrzeżu tych układów,
 - w miejscach kolidujących z interesem osób trzecich,
 - w odległości nie mniejszej jak 50 m od innej reklamy.
- 2.12. Lokalizacja obiektu czy urządzenia reklamowego jest możliwa o ile:
- nie koliduje z zapisem punktu 2.11.,
 - jego odległość od przestrzeni ruchu kołowego lub pieszego odległość od innych obiektów, czy urządzeń będących wyposażeniem ulicy jest większa o 1 m od wysokości zamierzanego obiektu, a jego ewentualne przewrócenie się nie stworzy bezpośredniego zagrożenia dla ludzi czy pojazdów.
- 2.13. Dopuszczalnym odstępstwem od zasad określonych w p. 2.11 i 2.12. jest reklama integralnie związana z wiatami przystankowymi komunikacji miejskiej.
- 2.14. Dopuszczalne jest też w uzasadnionych przypadkach lokalizowanie w przestrzeniach parków i terenów zielonych - kiosków, straganów czy wózków, a zwłaszcza potrzebną w przestrzeniach rekreacyjnych ofertą towarów (lody, napoje, pamiątki, itp.), pod warunkiem, że będą to obiekty i urządzenia o wysokim poziomie estetycznym, z pozytywną opinią Plastyka Miejskiego.

- 2.15. W zespole staromiejskim wyklucza się możliwość lokalizowania w przestrzeni ulic i placów Starego Miasta wolnostojących reklam wielkogabarytowych tzw. billboardów, citylightów czy itp. W tej strefie jedyną dopuszczalną formą reklam jest słup ogłoszeniowy lub tablica ogłoszeniowa, przy czym reklama na nich nie powinna przekraczać 1 m² powierzchni. Wielkogabarytowe reklamy są możliwe jedynie na ogrodzeniach placów budowy. Słup ogłoszeniowy podobnie jak tablica ogłoszeniowa winny być specjalnie dla wnętrza staromiejskich przystosowane lub dobrane.
 - 2.16. W przestrzeni śródmieścia wolnostojące nośniki reklam wielkogabarytowych, billboardy czy citylighty są możliwe o ile wnioskodawca sprostą wymogom punktu 2.10., 2.11, 2.12, a ponadto urządzenie to zostanie wkomponowane w zastany ład przestrzenny.
 - 2.17. Niedopuszczalne są zmiany w układzie i materiałach tworzących nawierzchnie ulic, placów czy chodników - zwłaszcza fragmentaryczne - podyktowane doraźnymi potrzebami ich użytkowników. Wykopy podyktowane wymianą czy naprawą instalacji podziemnych muszą zakończyć się przywróceniem pierwotnej nawierzchni, o ile ta, z technicznego i estetycznego punktu widzenia, nie wymaga wymiany. Zmiana rysunku nawierzchni oraz wymiana materiałów ją tworzących jest możliwa jedynie po opracowaniu uszczegółwiających rysunków i to w skali całego układu przestrzennego np. ulicy czy placu. Najmniejszym fragmentem dającym się wyodrębnić do prac realizacyjnych będzie chodnik między dwiema przecznicami.
3. Zasady kształtowania cech formalno - wizualnych i kolorystyki obiektów nowoprojektowanych.
 - 3.1. Budynki bądź budowle uzupełniające istniejącą tkankę miejską (plomby) winny być wkomponowane w zastany układ przestrzenny, zachowując ład przestrzenno-wizualny w zastanym układzie lub taki ład wprowadzając. Oznacza to, że cechy formalne tych budynków (a więc kształt, wielkości, podziały, proporcje), a także cechy wizualne (takie jak kolorystyka) mają świadomie ukształtowane i dające się zobiektywizować odniesienia do cech formalno-wizualnych zastanego układu, a w nim zastanej architektury, przy tym nie może to być kompilacja czy replika cech zastanych, a twórcze, na miarę współczesnych potrzeb i możliwości (materiałowych, technicznych i technologicznych) formowanie nowych brył, nowych cech wizualnych budynków czy budowli.
 - 3.2. Budynki i budowle tworzące nową tkankę miejską winny być tak kształtowane, by wpisując się w zastane widoki i panoramy miasta nie niszczyć wartości w nich tkwiących. Dotyczy to zwłaszcza takich cech nowych budynków i budowli, jak ich forma, wielkości czy kolorystyka.
 - 3.3. Z uwagi na fakt, że plastyczne cechy nowopowstających budynków i budowli (detale fasad i elewacji, materiały tworzące i kolorystyka) są traktowane zazwyczaj w sposób powierzchowny (marginalny) - w konsekwencji szkodząc nie tylko samemu obiektowi ale działając destrukcyjnie także dla wnętrza, w których są zlokalizowane, dla sekwencji widokowych i panoram miasta, w których występują -ustala się zasadę, że projekt kolorystyki i materiałów wykończeniowych musi poprzedzać studium widokowe:
 - ukazujące relacje między tonacją zastaną i proponowaną projektowanego obiektu,
 - uzasadniające dobór materiałów i kolorystyki, tak, by w efekcie nowy obiekt nie niszczył ładów wizualnego w zastanym układzie bądź też by taki ład wprowadzał.

Uznaje się za celowe kablowanie linii elektroenergetycznych w obszarze tzw. miasta zwarteego.

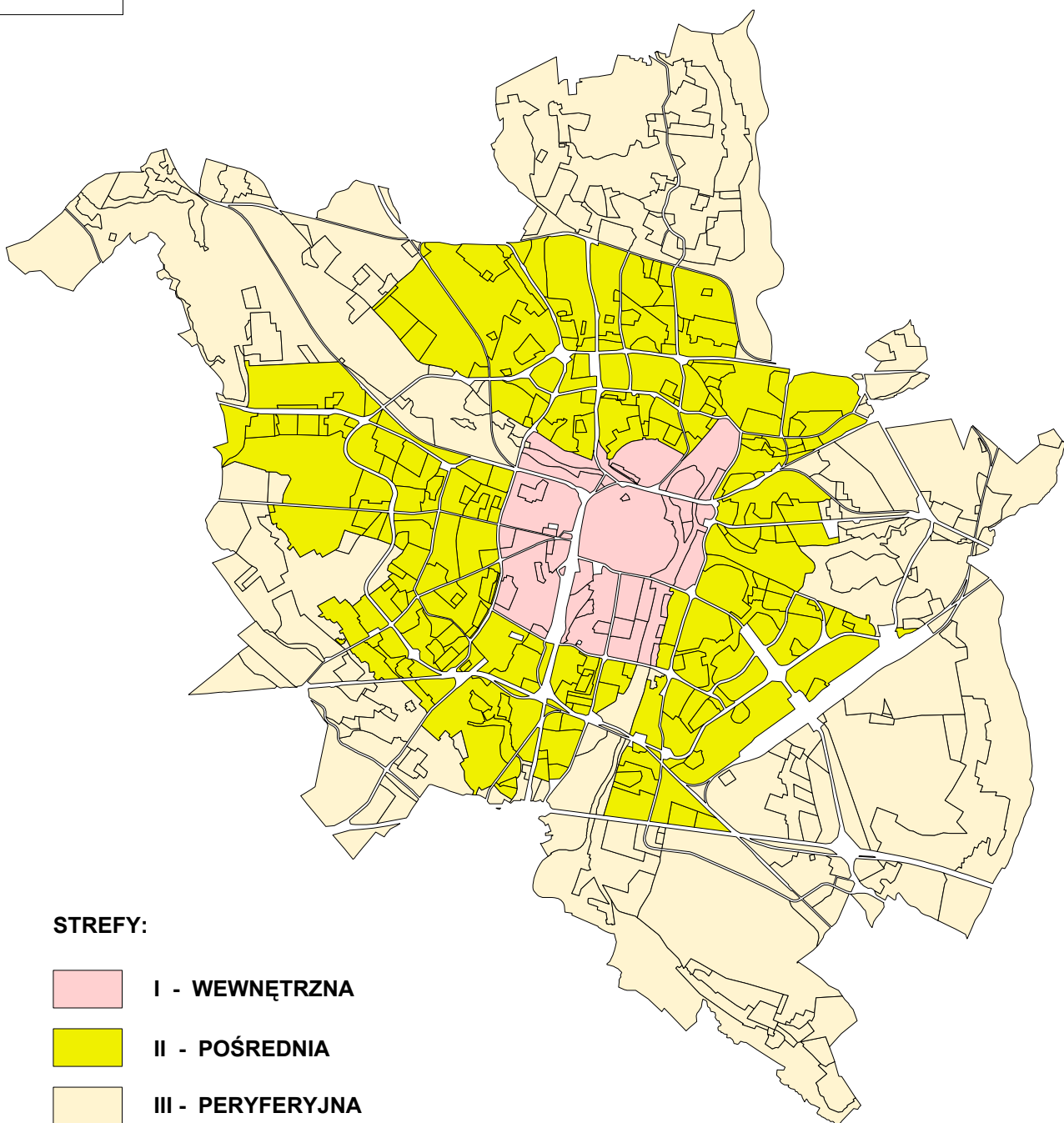
Uwaga:

Dla terenów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę opracowano mapę pt. „Charakterystyka zabudowy terenów - intensywność i sposób wykonania”. Idea mapy zasadza się na wykorzystaniu pojęć z dziedziny muzyki celem uzyskania możliwie najpełniejszego, „wrażliwego” zapisu dotyczącego sposobu zabudowy terenów, w tym - architektury. Zapisane na mapie muzyczne krajobrazy miasta stanowią rodzaj syntezy zapisów zawartych w niniejszym rozdziale.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA POZNANIA

PODZIAŁ MIASTA NA STREFY

STREFY:

- I - WEWNĘTRZNA
- II - POŚREDNIA
- III - PERYFERYJNA

5. TERENY WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY, CZĘŚCIOWO WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY I TERENY, KTÓRE MOGĄ BYĆ PRZEZNACZONE POD ZABUDOWĘ. SYNTEZA.

Na podstawie przeprowadzonych analiz, dotyczących możliwości przestrzennego rozwoju miasta na tle dotychczasowego przeznaczenia terenów w m. Poznaniu, określono:

1. Tereny wyłączone z zabudowy,

2. Tereny częściowo wyłączone z zabudowy:

A. Tereny o ograniczeniach zagospodarowania i zabudowy,

B. Tereny o specjalnych warunkach zagospodarowania i zabudowy

oraz

3. Tereny, które mogą być przeznaczone pod zabudowę.

Wymienione tereny są i mogą być współtworzone przez określone, preferowane funkcje (por. zapis zawarty we wstępie podrozdziału 4.8. pt. „Zaspokojenie podstawowych potrzeb mieszkańców”).

Integralną część niniejszego rozdziału stanowi mapa pt. „Tereny wyłączone z zabudowy, częściowo wyłączone z zabudowy oraz przeznaczone pod zabudowę. Preferowane funkcje”.

1. TERENY WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY

Do terenów wyłączonych z zabudowy zalicza się:

• Tereny przyrodniczo cenne, prawnie chronione i wymagające ochrony prawnej:

- rezerваты istniejące i projektowane, projektowane otuliny: „Meteoryt Morasko” i „Żurawiniec”. Morasko - z propozycją przyłączenia do obecnego Rezerwatu Morasko, znajdującego się na pld. - zach. lasu oraz niewielkiego obszaru w pld.-wsch. części;
- projektowany, eksperymentalny rezerwat zieleni miejskiej (teren znajduje się w granicach ulic Armii Poznań i Przepadek);
- „Kokoryczowe Wzgórze”, wymagające objęcia jedną z form ochrony przyrody, wraz z otuliną;
- istniejące użytki ekologiczne:
 1. „Psarskie”, pow. 77 ha (w granicach miasta 41 ha) - ochrona terenów łęgowych, torfianek i trzcinowiska w dolinie Samicy Kierskiej,
 2. „Nad Jeziorem”, pow. 16 ha - ochrona walorów ornitologicznych i florystycznych,
 3. „Krzyżanka”, pow. 36 ha - ochrona walorów ornitologicznych i florystycznych,
 4. „Strzeszyn”, pow. 114 ha - ochrona biotopów: torfowisko niskie, torfianka, podmokłe łąki, murawy kserotermiczne i okrajki lasów oraz biotopów wodnych,
 5. „Bogdanka”, pow. 165 ha - ochrona roślinności o charakterze łęgowym,
 6. „Jezioro Umultowskie”, pow. 18 ha - ochrona walorów ornitologicznych,
 7. „Różany Młyn”, pow. 14 ha - ochrona siedliska bobra europejskiego i wielu rzadkich gatunków roślinności łęgowej i łąkowej,
 8. „Wilczy Młyn”, pow. 108 ha - ochrona wtórnej ostoi wielu rzadkich roślin ciepłolubnych, fragmentów łęgów nadrzecznych ze starym, naturalnym drzewostanem oraz bogatej roślinności kserotermicznej,
 9. „Główna”, pow. 18 ha - ochrona dobrze zachowanej roślinności leśnej, szczególnie typu łęgowego, a także grądowego,
 10. „Fort IIIa - Miłostowo” - ochrona zimowiska nietoperzy i zieleni przy forcie,
 11. „Olszak I i II”, pow. 280 ha (w granicach miasta 266 ha) - ochrona bogactwa roślinności leśnej, szczególnie typu łęgowego (łągi olszowe), a miejscami także grądowego; szczególna ochrona wód Cybiny i Mały,
 12. „Darzybór”, pow. 330 ha - ochrona dobrze zachowanych fragmentów borów mieszanych; ochrona roślinności łąkowej,
 13. „Strumień Junikowski”, pow. 94 ha - ochrona siedliska zespołu rzadkich w skali Europy gatunków pajaków torfowisk; ochrona różnorodnej flory siedlisk wilgotnych i podmokłych,
 14. „Fort VIIIa - Raszyn” - ochrona zimowiska nietoperzy i zieleni przy forcie,
 15. „Kopanina I i II”, pow. 58 i 68 ha - ochrona siedliska ginących gatunków ptaków, unikatowych w skali rejonu wilgotnych łąk, torfowisk niskich oraz różnorodnej flory siedlisk wilgotnych i podmokłych,
 16. „Dębina”, pow. 133 ha - ochrona lasów dębińskich ze starodrzewem i stawami,
 17. „Fort I - Starołęka” - ochrona czwartego pod względem wielkości zimowiska nietoperzy w Polsce i zieleni przy forcie,

18. „Rów Minikowski”, „Świątnica I i II”, pow.37,39,30 ha - ochrona ostatniego śladu roślinności, która rozpowszechniona była w tej części miasta w okresie poprzedzającym jego intensywny rozwój,
 19. „Dworski Rów”, pow. 109 ha - ochrona roślinności łąkowej,
 20. „Głuszynka”, pow. 92 ha (w granicach miasta 48 ha) - ochrona walorów ornitologicznych, z uwzględnieniem proponowanej zmiany użytku ekologicznego (na północy - wyłączenie istniejącego w granicach obszaru osiedla mieszkaniowego oraz dołączenie na północnym zachodzie fragmentu lasu),
 21. „Fort VIa - Golęcin” - ochrona drugiego pod względem wielkości zimowiska nietoperzy w Poznaniu i zieleni przy forcie,
 22. „Fort V - Lechicka” - ochrona zimowiska nietoperzy i zieleni przy forcie,
- obszar poszerzenia użytku ekologicznego Jezioro Umultowskie o tereny położone na północ i południowy zachód w stosunku do istniejącego zasięgu użytku oraz poszerzenia użytku ekologicznego Głuszynka,
 - projektowane użytki ekologiczne, wzbogacające sieć ECONETU:
 1. „Łęgi Północne” przy Nowej Wsi Górnej
 2. „Oczko Umultowskie”, na płn. od ul.Widłakowej
 3. „Trzciniowisko” w rejonie nowych terenów UAM
 4. „Zbiornik śródlęśny” w rejonie nowych terenów UAM
 5. „Stary Różany Młyn” w rejonie Różanego Potoku
 6. „Strumień Północny” w rejonie Nowej Wsi Dolnej
 7. „Stawki” - stawiki i wyrobiska żwirowe we wsi Morasko
 8. „Stawki śródpolne” na polach wsi Morasko
 9. „Olsy Naramowickie” przy ul Naramowickiej w Umultowie
 10. „Stawek Lewandowskiego” przy ulicy Lewandowskiego we wsi Morasko
 11. „Bagniska Umultowskie” w Umultowie
 12. „Staw Śródpolny” przy ul.Huby Moraskie
 13. „Łęgi Olszowe Hub Moraskich” (I i II)
 14. „Staw Nadwarciański” przy ul. Nadwarciańskiej
 15. „Dębowy Jar” nad brzegiem Warty w rejonie Umultowa
 16. „Bobrowe Łęgi” nad Wartą w rejonie Radojewa
 17. „Murawy Napiaskowe” na terasie zalewowej Nowej Wsi
 18. „Dolina Różanego Potoku”, przy ujściu Różanego Potoku
 19. „Północny Staw Różanego Młyna”, przy ujściu Różanego Potoku
 20. „Murawy Napiaskowe Różanego Młyna” na terasie zalewowej w Różanym Młynie
 21. „Łęgi i Ugory” przy wysypisku odpadów komunalnych miasta Poznania (fragment)
 22. „Fort IA” (ochrona stanowisk nietoperzy)
 23. „Fort IIA” (ochrona stanowisk nietoperzy)
 24. „Fort II” (ochrona stanowisk nietoperzy)
 25. „Dolina Krzyżanki”
- Podrozdział 4.1. pt. „Kształtowanie przestrzeni środowiska przyrodniczego”.

• Pozostałe tereny przyrodniczo cenne

- zo** - lasy, doliny rzek, strumieni, tereny nadjeziorne i jeziora, łąki w rejonie klinów zieleni, - rejon o przewadze strukturalnych klinów zieleni, częściowo nie oznaczone symbolami, w tym - niektóre tereny oznaczone symbolem **sr**,
- uf** - zieleń fortów (wykorzystanie wnętrz obiektów z uwzględnieniem ochrony nietoperzy),
- zp** - tereny parków i zieleni osiedlowej.

Podrozdział 4.1. pt. „Kształtowanie przestrzeni środowiska przyrodniczego”.

• Tereny strefy żywicielskiej

- tr** - tereny rolne do zachowania, znajdujące się poza terenami zabudowanymi i przeznaczonymi do zabudowy,
- tereny rolne do ewentualnych przekształceń, do czasu podjęcia decyzji o zmianie funkcji,
- tereny łąk i pastwisk występujące w klinach zieleni, w dolinach rzek oraz w obszarach objętych ochroną na podstawie odrębnych przepisów prawnych (mapa).

Podrozdział 4.2. pt. „Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Ogrody specjalistyczne i działkowe”.

• Tereny pod liniami wysokich napięć i wokół urządzeń wysokich napięć, wzdłuż gazociągów, magistral wodociągowych i kanalizacyjnych

- strefy określa się zgodnie z odrębnymi przepisami.

Podrozdziały 4.3., 4.4. i 4.5. pt. „Energia”, „Zaopatrzenie w wodę” i „Odprowadzanie ścieków”.

- **Tereny transportu**

- tereny kolejowe, tereny przewidziane pod realizację III ramy oraz realizację bądź modernizację innych dróg przewidzianych w „Studium...” wg obowiązujących linii rozgraniczających, z uwzględnieniem szerokości pasa drogowego, wg obowiązujących przepisów.

Podrozdział 4.6. pt. „Transport”.

- **Wody otwarte stojące i płynące**

- jeziora naturalne i sztuczne zbiorniki: Kierskie, Strzeszyńskie, Rusałka, Malta, stawy na Górczynie oraz oczka wodne,
- ciek: Warta wraz ze starym korytem, Głuszyna, Cybina, Główna, Różany Potok, Bogdanka, Strumień Junikowski z dopływami oraz wszystkie pozostałe ciek.

- **Tereny zagrożone powodzią**

znajdują się w dolinie Warty, w zasięgu powodzi stuletniej (jednoprocentowej):

po prawej stronie Warty, od południa:

- poniżej ul. Starołęckiej, do „stawków” w dolinie strumienia Głuszyna, poniżej ul. Starołęckiej na wysokości Minikowa, poniżej os. Piastowskiego, w dolinie Cybiny i w jej obniżeniu na wysokości Śródky, w dolinie Głównej do ul. Gdyńskiej, wzdłuż wału na wysokości Centralnej Oczyszczalni Ścieków;

po lewej stronie Warty, od południa:

- ujęcie wody w Dębinie, wzdłuż Drogi Dębińskiej i ul. Piastowskiej na wysokości Wildy, wzdłuż wałów przeciwpowodziowych na wysokości Chwaliszewa i Ostrowa Tumskiego oraz stare koryto, w ptn. części Ostrowa Tumskiego, w całej dolinie na wysokości Szeląga, poniżej toru kolejowego w rejonie Naramowic i w dolnej partii Różanego Potoku na wysokości Bożywoja, wzdłuż doliny Warty - wzdłuż lasów, poniżej rzędnej 60 m npm, ku północy - poniżej rzędnej 56 m npm.

W międzywalu istnieje możliwość lokalizowania obiektów służących rekreacji bezpośrednio związanych ze sportami wodnymi i gospodarką wodną.

2. TERENY CZĘŚCIOWO WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY

A) TERENY O OGRANICZENIACH ZAGOSPODAROWANIA I ZABUDOWY

Do obszarów o ograniczeniach zagospodarowania i zabudowy zalicza się:

- **Pola elektromagnetyczne**

- stacji radiolokacyjnych (radary) - związanych z lotniskami cywilnymi i wojskowymi,
- stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych,
- anten telefonii komórkowej i cyfrowej.

- **Obszary pod radioliniami telekomunikacyjnymi i radiowymi.**

Podrozdział 3.2. pt. „Uwarunkowania, w tym - ograniczenia sposobu zagospodarowania przestrzennego dotyczące wszystkich elementów przestrzeni” oraz „Album źródeł pól elektromagnetycznych o częstotliwości powyżej 50 HZ, Poznański Obszar Metropolitalny, Poznań, 1996”.

- **Ograniczenia związane z korzystaniem z lotnisk**

Powierzchnie (powierzchnia podejścia, wznoszenia, stożkowa) wyznaczające obszar wolny od przeszkód związanych z ruchem lotniczym na Ławicy, określono na mapie „Tereny wyłączone z zabudowy, częściowo wyłączone z zabudowy oraz przeznaczone pod zabudowę. Preferowane funkcje”.

Dopuszczalną wysokość zabudowy należy uzgodnić z Portem Lotniczym Poznań-Ławica Sp. z o.o.

- **Stanowiska archeologiczne**

- wszelkie działania inwestycyjne itp., prowadzone w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk archeologicznych wymagają uzgodnienia z Archeologiem Wojewódzkim; rozmieszczenie stanowisk zilustrowano na załączniku graficznym; inwestorzy zobowiązani są zlecić wyprzedzające badania sondażowe stanowisk archeologicznych, położonych w najbardziej zagrożonych strefach inwestycji; na podstawie ich wyników konserwator zadecyduje o sposobie dalszej ochrony potencjalnie niszczonej obiektów zabytkowych poprzez: wyprzedzające badania wykopaliskowe lub stały nadzór archeologiczny - konserwatorski nad całością prac ziemnych. Inwestorzy winni w trybie pilnym nawiązać kontakt z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych, w celu ustalenia sposobu realizacji warunków konserwatorskich.

Stanowiska archeologiczne zostały zebrane w opracowaniu pt. „Stanowiska archeologiczne na terenie aglomeracji poznańskiej”, Poznań, 1996 oraz na mapie POM - „Środowisko kulturowe”.

B) TERENY O SPECJALNYCH WARUNKACH ZAGOSPODAROWANIA I ZABUDOWY

Do terenów o specjalnych warunkach zagospodarowania i zabudowy zalicza się:

• Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe

zagospodarowanie na terenach wyznaczonych pod zabudowę w „Studium...”, musi być podporządkowane ochronie wszystkich składników krajobrazu, a szczególnie składników stanowiących główny przedmiot ochrony,

- w zespole przyrodniczo - krajobrazowym „Morasko”:

- * fragment moreny czołowej, między granicą m.Poznania na zachodzie a Nową Wsią Górną na wschodzie,
- * fragment doliny Warty, od ujścia Różanego Potoku do północnej granicy miasta (obszar zasobowy wód),
- * zlewnię Różanego Potoku, o wodach pierwszej klasy czystości, ze zlewnią Jeziora Umultowskiego,
- * zlewnię tzw. Potoku Naramowickiego (rejon Nowej Wsi Górnej), o wodach pierwszej klasy czystości, oraz układy osadnicze: Morasko, Radojewo, Umultowo, Nowa Wieś Górna, Nowa Wieś Dolna (należy uwzględnić poszerzenie „zespołu” o tereny projektowanych użytków ekologicznych: „Północny Staw Różanego Młyna” i „Stary Różany Młyn”, położone na południu zespołu, w dolinie Warty i ograniczenie „zespołu” od zachodu linią kolejową),

- w zespole przyrodniczo - krajobrazowym „Głuszyna” ochronę doliny rz. Kopel (Kopel = Kopla = Głuszynka) oraz układy osadnicze: Głuszyna i Piotrowo,

- w zespole przyrodniczo - krajobrazowym „Michałówka”: ochronę wód zlewni Michałówki, wody podziemne wielkopolskiej doliny kopalnej oraz układy osadnicze: Krzesiny, Sławie.

• Cmentarze proponowane do zachowania

cm - cmentarze traktuje się jako tereny, na których dopuszcza się wyłącznie lokalizację obiektów bezpośrednio związanych z funkcją; zapis ten dotyczy:

- miejsc po starych cmentarzach przy kościołach: p.w. Św. Wojciecha, p.w. Św. Małgorzaty, p.w. Św. Marcina; p.w. Bożego Ciała,
- starych cmentarzy lub śladów zieleni dawnych cmentarzy: Św. Stanisława Kostki - przy ul. Łowmiańskiego, przy ul. ul.: Obornickiej, Szelańskiej, Grunwaldzkiej, Topolowej, Bluszczowej, Rolnej, Lutyckiej, Fortecznej, Samotnej, Parku Świętojańskiego, dwa cmentarze na Górczynie, cmentarz archikatedralny w sąsiedztwie Jeziora Maltańskiego, Parku im. Karola Marcinkowskiego przy ul. Niepodległości, Parku im. H. Dąbrowskiego,
- cmentarzy na Cytadeli,
- pozostałych cmentarzy,
- projektowanego cmentarza w rejonie między torami PKP na Oborniki a granicą miasta z Gminą Suchy Las, na południe od ul. Wałeckiej.

Podrozdział 4.1. i 4.8. pt. „Kształtowanie przestrzeni środowiska przyrodniczego” i „Zaspokojenie podstawowych potrzeb mieszkańców”.

• Ogrody specjalistyczne proponowane do zachowania

- zs** - ogród botaniczny przy ul. J.H. Dąbrowskiego,
- ogród dendrologiczny przy ul. Niestachowskiej,
- ogród farmakognostyczny przy ul. Niestachowskiej,

Podrozdział 4.2. pt. „Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Ogrody specjalistyczne i działkowe”.

• Ogrody działkowe proponowane do zachowania i przekształceń

do - proponowane do zachowania:

obiekt	nazwa	lokalizacja
ogród działkowy	POD Sypniewo	ul. Sypniewo
ogród działkowy	POD 25 lecia PRL	ul. Głuszyna
ogród działkowy	POD Pod Kasztanami 7	ul. Silniki
ogród działkowy	POD Relax 27	ul. Rymanowska
ogród działkowy	POD Pod Lipami	Krzesiny ul. Jarosławska
ogród działkowy	POD Minikowo	ul. Ożarowska, Sandomierska
ogród działkowy	POD Wilda	ul. Opolska
ogród działkowy	POD Świerczewo	ul. Leszczyńska, Opolska
ogród działkowy	POD Gintrowskiego	ul. Opolska
ogród działkowy	POD Seneka	ul. Opolska, Sulechowska
ogród działkowy	POD HCP IV	ul. Samotna

ogród działkowy	POD P. Skargi	ul. Leszczyńska
ogród działkowy	POD M. Jackowskiego	ul. Wspólna
ogród działkowy	POD A. Mickiewicza	ul. Wspólna
ogród działkowy	POD im. Mazurka	ul. Dolna Wilda, Hetmańska,
ogród działkowy	POD J. Paszkowiaka	ul. Hetmańska, Dolna Wilda, Droga
ogród działkowy	POD T. Kościuszki	ul. Dolna Wilda
ogród działkowy	POD Bielniki	ul. Droga Dębińska, Piastowska
ogród działkowy	POD Palacza	ul. Palacza
ogród działkowy	POD J. Chociszewskiego	ul. Palacza, Arciszewskiego
ogród działkowy	POD W. Reymonta	ul. W. Reymonta
ogród działkowy	POD St. Wyspiańskiego	ul. W. Reymonta
ogród działkowy	POD Ustronie	ul. Ptasia
ogród działkowy	POD Kolejarz Edwardowo	ul. Edwardowo
ogród działkowy	POD Wypoczynek	ul. Edwardowo
ogród działkowy	POD Tysiąclecia	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD Nad Stawem	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD Lotnictwa Polskiego	przy lotnisku
ogród działkowy	POD Kadry WP i prac. cywil.	ul. 5 stycznia, Pilotów
ogród działkowy	POD Nowa Przyroda	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD Ubezpieczeniowiec	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD II Armii Wojska Polskiego	przy lotnisku
ogród działkowy	POD Jutrzenka	ul. Szamarzewskiego
ogród działkowy	POD Przy Lesie	ul. Złotowska
ogród działkowy	POD Złotowska II	ul. Złotowska, Owcza
ogród działkowy	POD Camping	ul. Złotowska
ogród działkowy	POD Leśna Polana	ul. Bukowska
ogród działkowy	POD Wichrowa	ul. Wichrowa
ogród działkowy	POD K. Marcinkowskiego	ul. H. Dąbrowskiego
ogród działkowy	POD Wiepofama	ul. Gorajska
ogród działkowy	POD Szafirek	ul. Gorajska
ogród działkowy	POD Komuny Paryskiej	ul. Gorajska
ogród działkowy	POD Zakątek	ul. Polanowska
ogród działkowy	POD Camping pod lasem	ul. Słupska
ogród działkowy	POD Zagajnik	ul. Stobnicka
ogród działkowy	POD Strzeszyn	ul. Biskupińska, Strzeszyńska
ogród działkowy	POD Cyryla Ratajskiego	ul. Krajenecka, Koszalińska
ogród działkowy	POD Armii Poznań	ul. Krajenecka, Koszalińska
ogród działkowy	POD ST. Strugarka	ul. Biskupińska
ogród działkowy	POD Rusałka	ul. Koszalińska
ogród działkowy	POD Relax	ul. Dojazd
ogród działkowy	POD L. Przytuskiego	ul. Dojazd
ogród działkowy	POD AR II	ul. Dojazd
ogród działkowy	POD Gaj	ul. Dojazd
ogród działkowy	POD Mostostal	ul. Dojazd
ogród działkowy	POD H. Dąbrowskiego	ul. Piątkowska
ogród działkowy	POD Relax	ul. Miętowa
ogród działkowy	POD Urodzaj	ul. Serbska, Wilczak
ogród działkowy	POD Urodzaj	ul. Serbska
ogród działkowy	POD Z. Masłowskiego	ul. Bałtycka, Syrenia
ogród działkowy	POD E. Orzeszkowej	ul. Wrzesińska
ogród działkowy	POD Pomet	ul. Krańcowa
ogród działkowy	POD Międzyzlesie	ul. Wrzesińska
ogród działkowy	POD Cybinka	ul. Pusta
ogród działkowy	POD Kolejarz	ul. Kobylepole
ogród działkowy	POD Darzynka	ul. W. Majakowskiego
ogród działkowy	POD Tramwajarz	ul. Sarmacka
ogród działkowy	POD PPBP nr 1	ul. Umultowska
ogród działkowy	POD Roosevelta	ul. Naramowicka
ogród działkowy	POD im. 23 lutego	ul. Umultowska
ogród działkowy	POD Skłodowskiej	ul. Rugijska
ogród działkowy	POD Kopernika	dr. kolejowa Górczyn
ogród działkowy	POD Zjednoczeni	ul. Dąbrowskiego
ogród działkowy	POD Olszynka	ul. Dąbrowskiego
ogród działkowy	POD POZMEAT	ul. Bukowska, Perzycka
ogród działkowy	POD Stokrotka	ul. Miczurina
ogród działkowy	POD Słonecznik	ul. Obornicka - czasowy
ogród działkowy	POD Nowy Młyn	ul. Browarna

proponowane do przekształceń na ogrody rekreacyjne:

ogród działkowy	POD WPWiK	ul. Droga Dębińska
ogród działkowy	POD Urodzaj	ul. Lechicka

proponowane do ewentualnych przekształceń na inne funkcje:

ogród działkowy	POD Tramwajarz	ul. Sarmacka
ogród działkowy	POD PPBP nr 1	ul. Umultowska

ogród działkowy
ogród działkowy

POD Roosevelta
POD im. 23 lutego

ul. Naramowicka
ul. Umultowska

proponowane do przekształceń na inne funkcje:

ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy
ogród działkowy

POD HCP I
POD Żwirki i Wigury
POD Energetyka II
POD M. Dąbrowskiej
POD Buczka
POD J. III Sobieskiego
POD Św. Marcina
POD Kopczyńskiego
POD Łukaszczyka
POD im. M. C. Skłodowskiej
POD Drzymały
POD Kolejarsz
POD im. H. Sawickiej
POD Moniuszki
POD Bogdanka
POD Energetyk I
POD Górczynka

ul. Kasztanowa
ul. Zgorzelecka
ul. Bukowska
ul. Bukowska
Al. Polska
ul. Hetmańska, Krauthoffera
ul. Findera
ul. Findera
ul. Findera, Rutkowskiego
ul. Hetmańska
ul. Katowicka
ul. Południowa
ul. R. Dmowskiego
ul. Litewska
ul. Puławskiego
Ostrów Tumski
ul. Buczka, Opolska

Podrozdział 4.2. pt. „Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Ogrody specjalistyczne i działkowe”.

• **Proponowane tereny zieleni publicznej o specjalnym sposobie zabudowy**

sr - usługi wypoczynku, sportu i rekreacji w zieleni, na przykład:

- teren Parku Wilsona,
- w rejonie ulic: Dolnej Wildy, Jerzego, Królowej Jadwigi, Drogi Dębińskiej,
- w rejonie ulic: Dolnej Wildy, Piastowskiej, od północy ogrody działkowe (Łęgi Dębińskie),
- w rejonie ulic: Reymonta, Grochowskiej, Promienistej,
- w rejonie między ul. Bukowską, granicą miasta z Gminą Tarnowo Podgórne, lotniskiem Ławica i ogrodami działkowymi - obecnie teren „Toru Poznań”,
- w rejonie ulic: Majakowskiego, Jana Pawła II, Krańcowej, od północy - kolejka dziecięca; teren kompleksu sportowo - rekreacyjnego „Malta”,
- teren Ogrodu Zoologicznego w rejonie ulic: Browarna, Krańcowa, Ziemowita.

Podrozdziały 4.1. i 4.8. pt. „Kształtowanie przestrzeni środowiska przyrodniczego” i „Zaspokojenie podstawowych potrzeb mieszkańców”.

• **Proponowane tereny usług w zieleni**

(określenie „usługi w zieleni” oznacza co najmniej 50% udział terenów zieleni; zieleń musi tworzyć zwarte kompozycje krajobrazowe), w tym:

Un - proponowane, niektóre tereny szkolnictwa wyższego:

- w rejonie Marcelina (ul. ul. Marcelińska, Bułgarska, Zgorzelecka), w rejonie ulic: Szydłowskiej, Wołyńskiej, Wojska Polskiego, Witosa, (główny teren Akademii Rolniczej); w rejonie ulic: Dojazd, Witosa, (obecnie teren rozwojowy AR); w rejonie ulic: Warmińska, Niestachowska, Wojska Polskiego (z ogrodem dendrologicznym; obecnie AR),
- w rejonie ulic: Kórnickiej, Piotrowo, Jana Pawła II (obecnie Politechnika Poznańska),
- w rejonie Moraska oraz Różanego Potoku, między ulicami Umultowska i Huby Moraskie oraz Zagajnikowa, Naramowicka, Bronisława Dziegielowa,
- w rejonie ulic: Wojska Polskiego, Podolańskiej, Dojazd (obecnie Wyższa Szkoła Oficerska - czyni się starania o zmianę statusu uczelni na Akademię Wojsk Lądowych),
- w rejonie ulic: Dolnej Wildy, Jerzego, Królowej Jadwigi, Drogi Dębińskiej (obecnie AWF).

Uz - proponowane usługi służby zdrowia, np. w rejonach:

- ul. Kurlandzkiej (obecnie szpital wojewódzki),
- ulic: Przybyszewskiego, Grunwaldzkiej, Szamarzewskiego, 28 Czerwca,
- ulic: Lutyckiej, Serbskiej, Witosa (obecnie - wojewódzki szpital zespólny i szpital MSW oraz rezerwa terenu pod Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy - alternatywa dotychczasowej lokalizacji przy ulicy Jasna Rola),
- proponowane usługi kultury, ewentualnie z uzupełniającą funkcją mieszkaniową:
- północna część Ostrowa Tumskiego (teren ograniczony od pld. torami PKP),
- obiekty zespołów dworskich, folwarcznych i parkowych znajdujące się w zespołach przyrodniczo - krajobrazowych: „Morasko”, „Michałówka” „Głuszyna”.

Uc - proponowane tereny dzielnicowych ośrodków usługowych, na przykład:

- w rejonie ulic: Serbskiej, Księcia Mieszka I oraz ulic: Serbskiej, Murawa, Rylejewa,
- tereny usług ogólnomiejskich w zabudowie ekstensywnej, na przykład:

- * w rejonie ulic: Lechickiej, Umultowskiej oraz rejon ulic: Lechickiej, Naramowickiej,
- * w rejonie ulic: B. Krzywoustego, Ługańska, Bodawska, toru PKP,
- * w rejonie ulic: Głogowska, Glinianki, Tyniecka.

- **Proponowane tereny do odtworzenia w kierunku zagospodarowania zielenią**
AGz - obecnie - zakłady spirytusowe nad Małą.

- **Proponowana adaptacja zabudowy w klinach zieleni**

M - tereny mieszkalnictwa otoczone zieloną obwodką, na których nie przewiduje się dalszej zabudowy.

- **Proponowana zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, ekstensywna**

M - np. Głuszyna, Sypniewo, Morasko

Podrozdział 4.8. pt. „Zaspokojenie podstawowych potrzeb mieszkańców”.

- **Lotniska**

kl - Ławica,

AGs - Krzesiny.

Podrozdziały 4.6 i 4.8. pt. „Transport” i „Zaspokojenie podstawowych potrzeb mieszkańców”.

- **Tereny specjalne**

ts - przy ul. Bukowskiej,

- przy lotnisku Ławica,

- na Wildzie.

- **Ujęcia wód pitnych wraz ze strefami ochronnymi**

w-1 - Dębina

Podrozdziały 4.4. i 4.5. pt. „Zaopatrzenie w wodę” i „Odprowadzanie ścieków”.

- **Oczyszczalnie i przepompownie ścieków**

o-1 - Lewobrzeżna Oczyszczalnia Ścieków.

Uwaga: nie ma operatu wodno-prawnego dla strefy ochronnej Lewobrzeżnej Oczyszczalni Ścieków.

Podrozdziały 4.4. i 4.5. pt. „Zaopatrzenie w wodę” i „Odprowadzanie ścieków”.

- **Zbiorniki wód pitnych, stacji uzdatniania i przepompownie**

w-2 - ul. Wiśniowa, ul. Morenowa.

Podrozdziały 4.4. i 4.5. pt. „Zaopatrzenie w wodę” i „Odprowadzanie ścieków”.

- **Główne punkty rozdzielcze energii elektrycznej**

ee - stacje elektroenergetyczne 110/15kV np.:

- ul. Lechicka, przy Wilczym Młynie,

- Garaszewo.

Podrozdział 4.3. pt. „Energia”.

3. TERENY, KTÓRE MOGĄ BYĆ PRZEZNACZONE POD ZABUDOWĘ

Do terenów, które mogą być przeznaczonych pod zabudowę, z podziałem na preferowane funkcje, zalicza się:

- Tereny preferowanej funkcji mieszkaniowej na obszarach koniecznych zmian struktury urbanistycznej, form użytkowania, funkcji i formy zabudowy.
- Preferowane tereny usług wyższego rzędu.
- Preferowane tereny rozwoju skoncentrowanych funkcji gospodarczych.

6. TERENY, DLA KTÓRYCH NALEŻY OPRACOWAĆ MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

Mapa pt. „Propozycje opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego” ilustruje większość możliwych i celowych do graficznego przedstawienia terenów do objęcia opracowaniem mpzp; tereny są oznaczone literami, cyframi lub liczbami (pozostałe elementy znajdują się na innych mapach, stanowiących integralną część „Studium...”).

Wyznaczenie do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nie wyklucza możliwości sporządzenia mpzp także dla innych obszarów, o ile wystąpi taka potrzeba w trakcie realizacji rozwoju gminy.

I. STAN ISTNIEJĄCY DOTYCZĄCY MPZP NA TERENIE M. POZNANIA

• **MPZP - już uchwalone** (do 22 listopada 1999)

A - Jeżyce 1

B - Międzynarodowe Targi Poznańskie - cel ponadlokalny

C - Starołęka

X/C1 - przebieg magistrali wodociągowej do granic miasta, ze wsi Czapury do stacji uzdatniania wody przy ul. Dolna Wilda

N/C2 - teren działalności gospodarczej w rejonie ulic: Gnieźnieńskiej i Bałtyckiej.

• **Uchwały sugerujące zmianę MPOZP m.Poznań** (do końca lipca 1999)

- uchwała nr XII/85/III/99 Rady Miasta Poznania z dnia 20 kwietnia 1999 roku w sprawie uchylenia MPOZP m.Poznań w części dotyczącej terenów położonych przy ul. Umultowskiej - Lechickiej - Szeligowskiego - Tymienieckiej w MPOZP oznaczonym symbolem II.MA 12 ue*3,

- uchwała nr XII/116/III/99 Rady Miasta Poznania z dnia 27 kwietnia 1999 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia mpzp terenów działalności gospodarczej Gnieźnieńska - Bałtycka w Poznaniu (por. p. N/ C2, powyżej),

- uchwała nr XII/118/III/99 Rady Miasta Poznania z dnia 27 kwietnia 1999 roku w sprawie uchylenia MPOZP m.Poznań w części dotyczącej terenów położonych przy ul. Darzyborskiej, oznaczonych w MPOZP symbolem III.OR 1 kz*6,

- uchwała nr XVIII/200/III/99 z 30 lipca 1999 dotycząca uchylenia planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego m.Poznań w części dotyczącej terenu położonego w rejonie ulic: Piastowska - Dolna Wilda - Droga Dębińska, oznaczonego symbolem II.Kz.sr*4,

- uchwała nr XVIII/201/III/99 z 30 lipca 1999 w sprawie uchylenia planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego przebiegu m.Poznań w części dotyczącej terenu położonego w rejonie ul. Karpię (strona północna),

- uchwała nr XVIII/202/III/99 z 30 lipca 1999 w sprawie uchylenia planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego przebiegu m.Poznań w części dotyczącej terenu położonego w rejonie ulic Szeligowskiego, Dróżbickiego, Lechickiej, Trójpole, oznaczonego symbolem Kz6.

• **Obszary już objęte opracowywaniem planów miejscowych, na podstawie uchwał podjętych przez Radę Miasta Poznania od początku 1995 roku, tzn. od czasu obowiązywania aktualnej ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym. Obszary, dla których podjęto uchwały Rady Miasta o przystąpieniu do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (do 22 listopada 1999):**

D - Kiekrz

E - Psarskie

F - Podolany (w opracowaniu)

G - ul. Naramowicka
 H - Naramowice
 I - ul. Karpia
 J - Sarmacka - Umultowska
 K - Za Fortem
 L - Wilczy Młyn (w opracowaniu)
 M - Trójkącie (w opracowaniu)
 O O* O** - Śródmieście (w tym m.in. Stare Miasto, „Wolne Tory”) - *cel ponadlokalny*
 P - Edwardowo (w opracowaniu)
 Q - Południowy klin zieleni m.Poznań
 R - Jeżyce 3 (w opracowaniu)
 S - Marcelin (w opracowaniu)
 T - Malta (w opracowaniu) - *cel ponadlokalny*
 U - Łacina (w opracowaniu)
 V - Strzeszyn
 W - Świerczewo
 Y Y* - Szczepankowo - Spławie (w opracowaniu)
 Z - Sypniewo - Baraki (w opracowaniu)
 Z(1) - ul. Św. Leonarda

*, ** oznacza, że mpzp są opracowywane dla mniejszych obszarów.

Uzasadnienia znajdują się w uzasadnieniach uchwał Rady Miasta Poznania o podjęciu prac (prace są w różnym stopniu zaawansowania).

II. PROPOZYCJE OPRACOWANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Jednym z zadań „STUDIUM...” jest wskazanie obszarów, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania.

- **Zgodnie z Ustawą z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym - art. 13, ust. 1, p. 1, 2, 3, 3a, 4 - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządza się obowiązkowo:**

- **ust. 1. p. 1. - jeżeli przepisy szczególne tak stanowią;** w przypadku Poznania należy uwzględnić:

- ustawę o ochronie przyrody, stanowiącą obowiązkowe opracowanie planu miejscowego dla obszaru zespołu przyrodniczo - krajobrazowego (art.34 ust.2 ustawy z dnia 16 października 1991 roku o ochronie przyrody); uchwałami RM m. Poznania z dnia 10.05.1994 roku nr, nr CV/610/94, CV/611/94, CV/612/94 utworzone zostały w Poznaniu 3 zespoły przyrodniczo - krajobrazowe:

- 1 - „Morasko”,
- 2 - „Michałówka”,
- 3 - „Głuszyna”,

dla których powinny zostać opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego po upływie ważności obecnie obowiązującego miejscowego planu ogólnego m. Poznania - por. propozycje opracowania planów wynikające z celów ponadlokalnych; plany powinny być poprzedzone opracowaniem ogólnej koncepcji zagospodarowania przestrzennego;

- ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3.02.1995 roku, art.7.1., dla obszarów:

- 4 - Pokrzywno,
- 5 - rejon ul. Szarotkowej - por. propozycje opracowania planów wynikające z uwarunkowań, oraz
- 6 - dla terenów rolnych w przyszłości przewidywanych pod funkcje nierolnicze i nieleśne (oznaczone na mapie „Tereny wyłączone z zabudowy...”;

- **ust. 1. p. 2. - dla obszarów, na których przewiduje się zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.**

Propozycje zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych zostały przedstawione w piśmie UW cytowanym w rozdziale 2, pkt. „Uwarunkowania o charakterze formalnym”.

Ponadto cele publiczne, z podziałem na: ponadkrajowe, krajowe i regionalne zostały określone na spotkaniach z przedstawicielami firm, instytucji itp., współtworzącymi bezpośrednio lub pośrednio, przestrzenny wizerunek miasta; celem spotkań było uzyskanie stanowiska uczestników w zakresie funkcji i potrzeb terenowych, którymi są zainteresowani. Spotkania odbyły się 18 września 1998 roku oraz 19 marca 1999 roku.

Na podstawie wniosków z ww. spotkań do zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych, wymagających opracowania mpzp zaliczono:

- dla realizacji celów o znaczeniu ponadkrajowym:

- 7- „Szlak Piastowski” (mpzp powinny być poprzedzone koncepcją zagospodarowania całego obszaru i mogą być opracowywane sukcesywnie, dla poszczególnych fragmentów Szlaku; uwaga nie dotyczy mpzp obecnie opracowywanych),
- 8 - Śródmieście, w tym - zabudowa o charakterze reprezentacyjnym, dla instytucji i organizacji pełniących funkcje międzynarodowe (poszczególne mpzp są już opracowywane, por. ppkt „Stan istniejący...” niniejszego rozdziału), częściowo jako fragment „Szlaku Piastowskiego”,
- 9 - obszar „Wolnych Torów” z uwzględnieniem dworców (mpzp jest w opracowaniu, por. ppkt „Stan istniejący...” niniejszego rozdziału),
- 10 - Malta (mpzp jest w opracowaniu, por. ppkt „Stan istniejący...” niniejszego rozdziału),
- 11 - tereny fortów jako tereny wyłączone z zabudowy,
- 12 - obszar rozwoju społeczno - gospodarczego „Franowo” (tereny AG),

- 13 - obszary rozwoju społeczno - gospodarczego związane z projektowaną autostradą A-2, z uwzględnieniem lotniska Krzesiny (tereny AG, w tym, ewentualnie, tereny rozwojowe Międzynarodowych Targów Poznańskich) i lotnisko Ławica oraz węzeł Dębina,
- 14 - korytarz linii kolejowej typu TGV (jeśli znajdzie się w rejestrze zadań rządowych),
- pozostałe korytarze linii kolejowych i kolejowe tereny obsługi,
- korytarze europejskich dróg rowerowych sieci EuroVelo, określone przez Międzynarodową Federację Cyklistów: Trasa Stolic nr 8 od Dublina do Moskwy i Trasa Bałtyk - Adriatyk nr 9 od Gdańska do Puli (zaznaczono na mapie „Transport”) - przebiegi poza istniejącym układem drogowym,
- korytarz drogi ekspresowej S-5,
- korytarz drogi Gniezno - Kleszczewo - węzeł Głuchowo - Stęszew,
- ewent. korytarz postulowanej drogi ekspresowej po kierunku drogi nr 11 i 42 Oborniki - Chludowo - Swadzim - węzeł A-2 - Głuchowo - węzeł A-2 Krzesiny - Kórnik,
- korytarz połączenia z gazociągami Jamal - Europa Zachodnia (przebieg do zdefiniowania w mpzp),
- zespoły siedzib banków, głównych obiektów pocztowych oraz telekomunikacyjnych, jeśli znajdują się poza terenami proponowanymi do objęcia wielotematycznymi mpzp,
- obszary występowania obiektów na potrzeby obronności państwa i bezpieczeństwa publicznego.

Uwaga! - korytarz autostrady A-2 jest projektowany i realizowany wg ustawy o autostradach.

- dla realizacji celów o znaczeniu krajowym

- tereny rozwojowe szkół wyższych i innych funkcji związanych z nauką na poziomie wyższym, w tym:
 - 15 - tereny rozwojowe UAM na Morasku,
 - 16 - tereny rozwojowe Politechniki Poznańskiej na Piotrowie i na Wildzie,
 - 17 - tereny rozwojowe Akademii Rolniczej w rejonie ul. Dojazd,
 - 18 - tereny rozwojowe Akademii Medycznej w rejonie ul.ul. Bukowska - Przybyszewskiego - Polna - Marcelesińska oraz nieruchomości przy ul. Dojazd,
- 19 - korytarz linii 400 kV Ostrów Wlkp. - Garaszewo - Plewiska (oznaczony na mapie „Energia jako element zrównoważonego rozwoju”), teren stacji 400/110 kV Garaszewo (lub stacji odpowiedniej) i stacji 400/110 kV Poznań Północ,
- obszary współtworzące ECONET, wyłączone z zabudowy: przyrodniczo - krajobrazowe „Morasko”, „Michałówka” i „Głuszyna” (por. w niniejszym tekście „ust. 1. p. 1. - jeżeli przepisy szczególne tak stanowią”),
- 20 - kliny zieleni
- obszary wyłączone z zabudowy stanowiące projektowane otuliny istniejących i projektowanych rezerwatów przyrody (oznaczone na mapie pt. „Kształtowanie przestrzeni środowiska przyrodniczego i kulturowego”),
- obszar projektowanych portów rzecznych: towarowych (alternatywnie) i pasażerskiego (w rejonie Ostrowa Tumskiego, do zdefiniowania w mpzp, np. śródmieścia),
- obszar przebiegu Kolektora Górnej Strefy (oznaczony na mapie „Zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie ścieków”), do zdefiniowania w mpzp, np. śródmieścia,
- korytarz tzw. III ramy oraz pozostałych, projektowanych dróg o znaczeniu ponadlokalnym (oznaczonych na mapie „Transport”),

- korytarze tematycznych dróg rowerowych o znaczeniu krajowym, np. Rowerowy Szlak Piastowski, Mickiewiczowski Szlak Rowerowy itp. (oznaczone na mapie „Elementy przestrzeni o znaczeniu ponadkrajowym, krajowym i regionalnym”) - przebiegi poza istniejącym układem drogowym,
- korytarz linii 400 kV Bydgoszcz - Poznań Północ - Plewiska (oznaczony na mapie „Energia jako element zrównoważonego rozwoju”).

- dla realizacji celów o znaczeniu regionalnym

- 21 - projektowana strefa ochrony zlewni jez. Kierskiego w obrębie której konieczna jest najintensywniejsza realizacja zabiegów, sprzyjająca ochronie wód powierzchniowych i podziemnych
 - tereny rozwojowe szpitali o znaczeniu ponadlokalnym, w tym - m.in.
22 - dla alternatywnej lokalizacji Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego przy ul. Jasna Rola lub dla ewentualnej lokalizacji szpitala pourazowego związanego z funkcjonowaniem autostrady (lokalizacja w rejonie węzłów autostradowych, do zdefiniowania w mpzp),
 - obszary wyłączone z zabudowy, stanowiące istniejące i projektowane użytki ekologiczne (oznaczone na mapie „Kształtowanie przestrzeni środowiska przyrodniczego i kulturowego”) i rejonu ich zasilania; do zdefiniowania w mpzp, np. zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, klinów zieleni itp.,
 - Stare ZOO (w przypadku zmiany funkcji),
 - obszary występowania urzędów organów władzy, administracji, sądów i prokuratur itp. w ramach opracowywanych planów wielotematycznych lub mpzp indywidualnych obiektów,
 - korytarz projektowanej trasy lokalnego transportu szynowego (np. Poznańskiego Szybkiego Tramwaju w kierunku południowym (wzdłuż torów kolejowych);
- ust. 1. p. 3, 3a, i 4. - dla obszarów, na których przewiduje się zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych, tzn. takich, które realizowane są w całości lub w części z budżetu gminy, oraz dla obszarów wyznaczonych ze względu na istniejące uwarunkowania:**

- do zadań służących realizacji lokalnych celów publicznych, wymagających opracowania mpzp zalicza się pozostałe, powyżej nie wymienione, przestrzenne elementy zapisane w „Studium...”:

- wszystkie elementy sieciowe (przewody i urządzenia do przesyłania pary, gazu, energii elektrycznej),
- obszary występowania publicznych urządzeń zaopatrujących w wodę, gromadzących, przesyłających i oczyszczających ścieki, utylizujących odpady,
- drogi publiczne,
uwaga: - sporządzenie planów miejscowych dla wszystkich planowanych elementów infrastruktury transportowej, które wymagają zajęcia terenu poza obecnymi pasami drogowymi, o ile dana inwestycja zostanie zaliczona do przedsięwzięć priorytetowych. Przyjmuje się, że po 31 grudnia 2001 roku plan miejscowy, obejmujący całą inwestycję transportową, będzie opracowywany nie później niż na 2 lata przed rozpoczęciem robót budowlanych; elementy planowanej sieci przewidziane w niniejszym „Studium...” powinny być integralną częścią planów miejscowych dla obszarów, dla których potrzeba opracowania planu wynika z innych niż transportowe przesłanki,
- przy opracowywaniu wszystkich planów miejscowych należy uwzględniać zasady, potrzeby i wymagania transportowe zawarte w niniejszym „Studium...” i jego załącznikach,
- dla elementów planowanych, pozostających poza obszarami obowiązujących planów miejscowych, przy wydawaniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu w trybie art.40 ust.1 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, wprowadza się, jako przepis szczególny, obowiązek uwzględnienia zasad, potrzeb i wymagań transportowych, zawartych w niniejszym „Studium...” i jego załącznikach. Dla terenów, na których docelowo (na przykład na podstawie niniejszego „Studium...”) przewiduje się infrastrukturę transportową, do czasu zmiany przeznaczenia przez plan miejscowy należy utrzymać dotychczasową funkcję i zagospodarowanie, bez możliwości jego intensyfikacji.

- obszary występowania urządzeń z zakresu ochrony i utrzymania środowiska,
- obszary występowania obiektów zabytkowych lub innych obiektów stanowiących lokalną wartość historyczną,
- obszary występowania urzędów organów władzy, administracji, sądów i prokuratur, szkół publicznych, publicznych obiektów oświaty, ochrony zdrowia i opieki społecznej o znaczeniu lokalnym,
- obszary cmentarzy i inne,

Uwaga! realizacja zadań związanych z infrastrukturą techniczną prowadzoną w pasie drogowym nie wymaga sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;

- ze względu na istniejące uwarunkowania, opracowania mpzp wymagają w pierwszej kolejności:

- obszary zorganizowanej działalności inwestycyjnej

W „Studium...”, pod pojęciem zorganizowanej działalności inwestycyjnej rozumie się potrzebę koordynacji działań służących realizacji przedsięwzięć przez więcej niż jednego inwestora.

Do obszarów przewidzianych dla zorganizowanej działalności inwestycyjnej zaliczono:

- tereny preferowanej funkcji mieszkaniowej na obszarach koniecznych zmian struktury urbanistycznej, form użytkowania, funkcji i formy zabudowy:

7 - rejon ul. Głównej jako fragment koncepcji „Szlaku Piastowskiego”.

23 - Górczyn - pojedyncze budynki, zespoły budynków o różnych kształtach, gabarytach, wysokościach, realizowane w różnych technologiach dla różnych funkcji, na ogół w oparciu o plany zagospodarowania pojedynczych działek lub terenów objętych inwestycją bez relacji lub o relacjach dowolnych - do zabudowy w sąsiedztwie.

Budynki o bardzo zróżnicowanej metryce. W zabudowie starej często zdekapitalizowanej, podlegającej procesom bieżących adaptacji, nastąpiły liczne samowolne nawarstwienia zabudowy prowadzące do chaosu przestrzennego i substandardowej architektury. W zabudowie będącej efektem uwolnienia wolnego rynku, wskutek procesu przebudowy ustrojowej, dominują lekkie współczesne technologie budowlane prowadzące do wyższego standardu realizowanej zabudowy, sporadycznie o wysokich walorach architektonicznych. Zabudowie o funkcji usługowo-wytwórczej, handlowej.

24 - Rudnicze - Kopanina - zespoły pojedynczych budynków o niewielkich gabarytach realizowanych indywidualnie przez osoby fizyczne na terenach użytków ekologicznych, bez pozwolenia na budowę w zakresie przewidzianym prawem budowlanym lub budynków niestandardowych, mieszkalnych, realizowanych jako samowola budowlana na obszarach nie objętych planami miejscowymi zagospodarowania.

25 - Kotowo - jak p. 24.

26 - Główna - Św. Michała - Krańcowa - pojedyncze budynki, zespoły budynków o różnych kształtach, gabarytach, wysokościach realizowane w różnych technologiach dla różnych funkcji, na ogół w oparciu o plany zagospodarowania pojedynczych działek lub terenów objętych inwestycją bez relacji - o relacjach dowolnych - do zabudowy w sąsiedztwie.

Budynki o bardzo zróżnicowanej metryce. W zabudowie starej często zdekapitalizowanej, podlegającej procesom bieżących adaptacji, nastąpiły liczne samowolne nawarstwienia zabudowy prowadzące do chaosu przestrzennego i substandardowej architektury. W zabudowie będącej efektem uwolnienia wolnego rynku wskutek procesu przebudowy ustrojowej, dominują lekkie współczesne technologie budowlane prowadzące do wyższego standardu realizowanej zabudowy, sporadycznie o wysokich walorach architektonicznych. Zabudowie o funkcji usługowo-wytwórczej, handlowej.

- tereny preferowanej funkcji mieszkaniowej na obszarach ze znaczącą rezerwą terenów wolnych pod zabudowę:

27 - Teren między ul. J.H. Dąbrowskiego a ul. 5 Stycznia - obszar wynikający z potrzeby zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych.

28 - Gospoda Targowa - teren doskonale położony w strukturze miasta, dobrze skomunikowany z centrum ogólnomiejskim (tramwaj), od dawna rezerwowany pod lokalizację budownictwa wielorodzinnego, duże zasoby zieleni, istniejące zagospodarowanie - baraki mieszkalne i prowizoryczne garaże.

- pozostałe obszary

29 - Pokrzywno - ze względu na lokalne cele publiczne, rzemiosło.

30 - Szelaż - zespoły i całe kompleksy obiektów przemysłowych, magazynowych i warsztatowych (z przyległymi terenami składów) o zróżnicowanych - dyktowanych potrzebami procesów technologicznych - kształtach, formach. Na ogół obiekty wielkogabarytowe, zajmujące znaczne tereny w mieście lokalizowane w przeszłości przy liniach kolejowych z bocznkami. W przeważającej części kompleksy będące spuścizną modelu gospodarki minionej formacji ustrojowej, lokalizowane na ekstensywnie, rozrzutnie planowanych terenach. Obiekty i zespoły pochodzące z tego okresu realizowane w ciężkich materiałochłonnych technologiach, w znacznej części zdekapitalizowane, nie odpowiadające potrzebom współczesnych technologii, wymagają modernizacji obiektów, sanacji lub restrukturyzacji funkcjonalno-przestrzennej.

Obowiązujące tendencje są niebezpieczne dla wartościowych architektonicznie lub kulturowo obiektów, zarówno o odległej metryce historycznej (stare browary, cegielnie, spalarnia śmieci na Szelażu), jak i zakładów przemysłowych z okresu po II wojnie światowej (np. zespół wartościowych budynków zakładowych przy ul. Marcelińskiej).

31 - Robocza - tory kolejowe - zespoły i całe kompleksy obiektów przemysłowych, magazynowych i warsztatowych (z przyległymi terenami składów), o zróżnicowanych - dyktowanych potrzebami procesów technologicznych - kształtach, formach. Na ogół obiekty wielkogabarytowe, zajmujące znaczne tereny w mieście, lokalizowane w przeszłości przy liniach kolejowych z bocznkami. W przeważającej części kompleksy będące spuścizną modelu gospodarki minionej formacji ustrojowej lokalizowane na ekstensywnie, rozrzutnie planowanych terenach. Obiekty i zespoły pochodzące z tego okresu realizowane w ciężkich materiałochłonnych technologiach, w znacznej części zdekapitalizowane, nie odpowiadające potrzebom współczesnych technologii, wymagają modernizacji obiektów, sanacji lub restrukturyzacji funkcjonalno-przestrzennej.

Obowiązujące tendencje są niebezpieczne dla wartościowych architektonicznie lub kulturowo obiektów, zarówno o odległej metryce historycznej (stare browary, cegielnie, spalarnia śmieci na Szelażu), jak i zakładów przemysłowych z okresu po II wojnie światowej (np. zespół wartościowych budynków zakładowych przy ul. Marcelińskiej).

32 - Zatorze - obszary na których zanikło pierwotne użytkowanie, a które oczekują restrukturyzacji lub rekultywacji mającej doprowadzić je do naturalnego uporządkowanego stanu.

Obszary zdewastowane przez przekształcenie lub przystosowanie dla potrzeb składów, przeładunków, funkcji magazynowych, wyrobiska zamienione na wysypiska, a także obszary z pozostawioną i całkowicie zdewastowaną, ewentualnie wykorzystywaną w niewielkim procencie, infrastrukturą techniczną budynków, dróg, ogrodzeń itp. Ewentualnie obszary zajmowane w części przez obiekty wartościowe, wykorzystywane doraźnie dla celów gospodarczych w sposób zagrażający ich tożsamości.

33 - Forteczna - pojedyncze budynki, zespoły budynków o różnych kształtach, gabarytach, wysokościach, realizowane w różnych technologiach dla różnych funkcji, na ogół w oparciu o plany zagospodarowania pojedynczych działek lub terenów objętych inwestycją bez relacji lub o relacjach dowolnych - do zabudowy w sąsiedztwie.

Budynki o bardzo zróżnicowanej metryce. W zabudowie starej często zdekapitalizowanej, podlegającej procesom bieżących adaptacji, nastąpiły liczne samowolne nawarstwienia zabudowy prowadzące do chaosu przestrzennego i substandardowej architektury. W zabudowie, będącej efektem uwolnienia wolnego rynku wskutek procesu przebudowy ustrojowej, dominują lekkie współczesne technologie budowlane prowadzące do wyższego standardu realizowanej zabudowy, sporadycznie o wysokich walorach architektonicznych.

Uwaga! Zorganizowaną działalnością inwestycyjną powinny być ponadto niżej wymienione obszary, na których przewiduje się zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych (por. tekst dot. ust.:1p.2): „Szlak Piastowski”, częściowo Śródmieście, w tym - zabudowa o charakterze reprezentacyjnym, dla instytucji i organizacji pełniących funkcje międzynarodowe, „Wolne Tory”, „Malta”, obszar rozwoju społeczno - gospodarczego „Franowo”, obszary rozwoju społeczno - gospodarczego, związane z projektowaną autostradą A-2, z uwzględnieniem lotniska Krzesiny (tereny AG, w tym, ewentualnie, tereny rozwojowe Międzynarodowych Targów Poznańskich), projektowana strefa ochrony zlewni jez. Kierskiego oraz pozostałe, ewentualnie projektowane tereny AG.

34 - Junikowo - zespoły i całe kompleksy obiektów przemysłowych, magazynowych i warsztatowych (z przyległymi terenami składów) o zróżnicowanych dyktowanych potrzebami procesów technologicznych kształtach, formach. Na ogół obiekty wielkogabarytowe zajmujące znaczne tereny w mieście, lokalizowane w przeszłości przy liniach kolejowych z bocznikami.

W przeważającej części kompleksy będące spuścizną modelu gospodarki minionej formacji ustrojowej, lokalizowane na ekstensywnie, rozrzutnie planowanych terenach.

Obiekty i zespoły pochodzące z tego okresu realizowane w ciężkich materiałochłonnych technologiach, w znacznej części zdekapitalizowane, nie odpowiadające potrzebom współczesnych technologii, wymagają modernizacji obiektów, sanacji lub restrukturalizacji funkcjonalno-przestrzennej.

Obecne tendencje są niebezpieczne dla wartościowych architektonicznie lub kulturowo obiektów zarówno o odległej metryce historycznej (stare browary, cegielnie, spalarnia śmieci na Szelągu), jak i zakładów przemysłowych z okresu po II wojnie światowej.

Uwaga!

- * W ramach sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów zawierających cenne walory przyrodnicze, niezbędny jest udział przyrodników wywodzących się ze środowisk naukowych, którzy ustosunkują się do propozycji planistycznych dla tych obszarów - zarówno co do funkcji jak i formy.
- * Wykaz terenów wymagających opracowania koncepcji przestrzenno - architektonicznych, jako podstawy prac nad mpzp, zawarto w rozdziale 4.9. „Studium...” pt. „Polityka przestrzenna promująca kulturę miasta Poznania”.

III. TERENY, DLA KTÓRYCH OPRACOWANIE PLANÓW POWINNO UWZGLĘDNIĆ MERYTORYCZNIE I FORMALNIE SASIEDZTWO Z MIASTAMI I GMINAMI POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO

21 - projektowana strefa ochrony zlewni jez. Kierskiego w obrębie której konieczna jest najintensywniejsza realizacja zabiegów sprzyjająca ochronie wód powierzchniowych i podziemnych,

1,2,3 - zespoły przyrodniczo - krajobrazowe „Morasko”, „Michałówka”, „Głuszyna” (por. tekst powyżej),

7 - „Szlak Piastowski” (por. tekst powyżej),

14 - korytarz linii kolejowej typu TGV (por. tekst powyżej),

- korytarze tranzytowych magistrali przesyłowych oraz linii wysokiego napięcia, oznaczone na mapie pt. „Energia jako element zrównoważonego rozwoju” (por. tekst powyżej).

IV. OBSZARY WSKAZANE DO SCALEŃ

Formalną podstawę prac nad obszarami wskazanymi do scaleń stanowią art. 24 p. 2 i 3 oraz art. 101 i 102 ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Uwaga! numery stanowią oznaczenia z mapy pt. „Propozycje opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego”.

• Informacje wejściowe

W „Studium...”, do obszarów przewidzianych dla zorganizowanej działalności inwestycyjnej zaliczono:

- obszary zorganizowanej działalności inwestycyjnej: 27 - Strzeszyn, 29 - Pokrzywno,
- obszary zorganizowanej działalności inwestycyjnej, wymagające rehabilitacji 30 - Szeląg,
- obszary zorganizowanej działalności inwestycyjnej, wymagające przekształceń terenów zdegradowanych: 31 - Robocza-tory kolejowe, 23 - Górczyn, 32 - Zatorze, 33 - Forteczna, 28 - Gospoda Targowa.

Ponadto, zorganizowaną działalnością inwestycyjną powinny być objęte niżej wymienione obszary, na których przewiduje się zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych (por. tekst dot. ust.1 p.2): 7 - „Szlak Piastowski”, 8 - częściowo Śródmieście, w tym - zabudowa o charakterze reprezentacyjnym, dla instytucji i organizacji pełniących funkcje międzynarodowe, 9 - „Wolne Tory”, 10 - „Malta”, 12 - obszar rozwoju społeczno - gospodarczego „Franowo”, 13 - obszary rozwoju społeczno - gospodarczego związane z projektowaną autostradą A-2, z uwzględnieniem lotniska Krzesiny (tereny AG, w tym, ewentualnie, tereny rozwojowe Międzynarodowych Targów Poznańskich) oraz tereny przy autostradzie, poza liniami rozgraniczającymi, 21 - projektowana strefa ochrony zlewni jez. Kierskiego oraz pozostałe, ewentualnie projektowane tereny AG.

Do objęcia mpzp wyznaczono ponadto:

- obszary wymagające rehabilitacji: 24 - Rudnicze - Kopanina, 25 - Kotowo,
- obszary wymagające przekształceń terenów zdegradowanych: 7 - Główna - Św. Michała - Krańcowa, 34 - Junikowo.

• Wnioski

Za obszary wskazane do scaleń uznano tereny wymagające jednolitego kształtowania przestrzennego przy założeniu, że będą różni inwestorzy.

Wśród ww. obszarów obowiązkiem scalenia, ze względu na stwierdzony stopień występowania gruntów nie znajdujących się we władaniu Skarbu Państwa i Miasta Poznania (mniej niż 50%), powinny być objęte:

- 13 - obszary rozwoju społeczno - gospodarczego związane z projektowaną autostradą A-2, z uwzględnieniem lotniska Krzesiny (tereny AG, w tym, ewentualnie, tereny rozwojowe Międzynarodowych Targów Poznańskich),
- 29 - Pokrzywno,
- 24 - Rudnicze - Kopanina.

Ostateczne decyzje o scalaniu wymagają jednak bieżącej weryfikacji danych na temat stanu władania, na podstawie materiałów GEOPOZ-u.

- Dla pozostałych obszarów, dla których przewiduje się opracowanie mpzp, obowiązek scalenia wynika z art. 102 ustawy o gospodarce nieruchomościami; szczegółowe warunki określa plan miejscowy.

Uwaga! Ponieważ wymóg scalania dotyczy planów miejscowych, każdorazowo przed przystąpieniem do opracowywania planu należy upewnić się co do aktualności danych dotyczących własności.

Do „Studium...” załączono mapę pokazującą w jakim stopniu na ww. terenach występują grunty znajdujące się we władaniu Skarbu Państwa i Miasta Poznania a w jakim stopniu we władaniu prywatnych właścicieli i innych (wg mapy uzyskanej z GEOPOZ-u w sierpniu 1998 roku, dane - z czerwca 1998 roku).

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

M.POZNANIA

KOLEJNOŚĆ OPRACOWAŃ MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

PROPONOWANA KOLEJNOŚĆ OPRACOWAŃ	OBSZARY WYMAGAJĄCE OPRACOWANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	TERENY WYMAGAJĄCE OPRACOWANIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW							UWAGI	
		Ustawy o ochronie przyrody	Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych	Dla obszarów przewidzianych pod realizację celów o znaczeniu ponadkrajowym krajowym i regionalnym	Dla obszarów przewidzianych do zadań służących realizacji lokalnych celów publicznych	Ze względu na istniejące uwarunkowania				
						Obszary przewidziane dla zorganizowanej działalności inwestycyjnej				Inne obszary
						tereny preferowanej funkcji mieszkaniowej na obszarach koniecznych zmian struktury	tereny preferowanej funkcji mieszkaniowej ze znaczącą rezerwą terenów	pozostałe obszary		
	TERENY WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY									
1	Obszary współtworzące ECONET									
1	(1) - „Morasko”	X/R		X/R					• K	
1	(2) - „Michałówka	X/R		X/R					• K	
1	(3) - „Głuszyna”	X/R		X/R					• K	
1	(20) - Kliny zieleni			X/RS					K	
1	Obszary stanowiące proj. otuliny rezerwatów przyrody			X/R					K	
1	Obszar przebiegu Kolektora Górnej Strefy oraz pierwszoplanowe zadania wskazane przez PWiK*			X/RS						
1	Korytarz tzw. III ramy oraz pozostałych, proj. dróg o znaczeniu ponad lokalnym			X/RS						
2	Korytarz połączenia z gazociągiem Jamal - Europa Zachodnia			X/R						
3	Korytarze europejskich dróg rowerowych sieci EuroVelo (poza korytarzami dróg)			X/R						
4	(6) - tereny rolne przewidziane w przyszłości pod inne funkcje		X/RS							
5	(19) - korytarz linii 400 kV Ostrów Wlkp – Garaszewo – Plewiska, teren stacji 400/110 kV Garaszewo (lub stacji odpowiedniej) i stacji 400/110 kV Poznań Płn.			X/RS						
5	Korytarze tematycznych dróg rowerowych o znaczeniu krajowym, np. Szlak Piastowski, Mickiewiczowski itp. (poza korytarzami dróg)			X/RS					• K	
6	Korytarz linii 400 kV Bydgoszcz – Poznań			X/RS					•	
	(11)- Tereny fortów			X/RS						
	(14) - korytarz linii kolejowej TGV			X/R					• K	
	Pozostałe korytarze linii kolejowych			X/R					•	
	Korytarze dróg ponad krajowych - korytarz drogi ekspresowej S-5 - korytarz drogi Gniezno-Kleszczewo- węzeł Głuchowo-Stęszew, - ew. korytarz postulowanej drogi ekspresowej po kierunku drogi nr 11 i 42 Oborniki-Chludowo- Swadzim-węzeł A2- Głuchowo-węzeł A2 Krzesiny-Kórnik			X/R					•	
	Obszary stanowiące użytki ekologiczne			X/S						
	Korytarz proj. trasy lokalnego transportu szynowego				X/?					
	Obszary dróg publicznych				X/?					
	TERENY CZĘŚCIOWO WYŁĄCZONE Z ZABUDOWY									
1	(7) - „Szlak Piastowski”			X/RS					• K	
1	Obszary występowania obiektów obronności państwa			X/R						
2	(21) - projektowana strefa ochrony Jez. Kierskiego			X/RS					• K	
3	Tereny rozwojowe szpitali o znaczeniu ponad lokalnym w tym (22)			X/RS						
4	(15) - UAM na Morasku			X/RS						
4	(16) - PP na Piotrowie, Łacinie i Wildzie			X/RS						
4	(17) - AR rejon ul. Dojazd			X/RS						
4	(18) - AM w rejonie ulic Bukowska, Przybysz., Polna, Marcelińska i Dojazd			X/RS						
5	Obszar proj. portów rzecznych towarowych i pasażerskich			X/RS						
	Tereny rozwojowe szkół wyższych:									
	Wszystkie elementy sieciowe				X/?					
	Obszary urządzeń zaopatrujących w wodę, oczyszczające ścieki, utylizujące odpady				X/?					
	Obszary występowania urządzeń z zakresu ochrony i utrzymania środowiska				X/?					
	Obiekty zabytkowe				X/?					
	Cmentarze i inne				X/?					

	TERENY PRZEZNACZONE POD ZABUDOWĘ									
1	(12) - obszary rozwoju społ-gosp. „Franowo” (tereny AG)			X						K
1	(13) - obszary rozwoju społ-gosp. związanego z autostradą A-2, z uwzg. lotniska Krzesiny (tereny AG, w tym ew. tereny rozwojowe MTP) oraz Ławica i węzeł Dębina			X/RS						K
1	(27) - Teren między ul. J.H. Dąbrowskiego a ul. 5 Stycznia						x			
2	(26) - Główna – Św. Michała – Krańcowa					X				
	Obszary urzędów organów władzy lokalnej				X/S					
2	(23) - Górczyn					X				
2	(24) - Rudnicze – Kopanina					X				♦
2	(25) - Kotowo					X				
2	(28) - Gospoda Targowa						X			
6	(30) - Szelaąg							X		
3	(31) - Robocza – tory kolejowe							X		
4	(32) - Zatorze							X		
5	(33) - Forteczna							X		
6	(34) - Junikowo								X	
	Obszary występowania urzędów organów władzy, administracji, sądów i prokuratur itp.			X/RS						
	(4)(29) - Pokrzywno – rzemiosło		X/RS		??			X		♦
	(5) - Rejon ul. Szarotkowej		X/RS							

(26) - Oznaczenia występujące na mapie „Propozycje opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego”.

* - zadania wskazane w piśmie PWiK nr IP/2/333/99 z dnia 1.09.1999 roku.

K - Zaleca się, aby opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego było poprzedzone opracowaniem ogólnej koncepcji zagospodarowania przestrzennego, mającej na celu wskazanie spójnych zasad zagospodarowania przestrzeni na obszarach o szczególnych wielkoprzestrzennych funkcjach dla miasta.

R - Źródło finansowania - jednostki rządowe (Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z 7 lipca 1994, art. 14; Dz.U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139).

S - Źródło finansowania - jednostki samorządowe (Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z 7 lipca 1994, art. 14; Dz.U. z 1999 r., Nr 15, poz. 139).

♦ - Tereny wskazane do scaleń.

• - Tereny, dla których opracowanie planów powinno uwzględniać, pod względem merytorycznym i formalnym, związki z miastami i gminami sąsiadującymi z Poznaniem.

X - umiejscowienie mpzp w tabeli, w systemie obowiązujących przepisów.

7. DZIAŁANIA WDROŻENIOWE JAKO ELEMENT POLITYKI PRZESTRZENNEJ

WPROWADZENIE

W projekcie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m.Poznania” polityka przestrzenna została określona poprzez kierunki zagospodarowania przestrzennego, tereny wskazane do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz poprzez działania wdrożeniowe. Niniejsze opracowanie stanowi roboczą wersję poprawionego i uzupełnionego zbioru propozycji dotyczących działań wdrożeniowych zawartych w pierwszej wersji projektu „Studium...” (por. zapisy w poszczególnych zeszytach). Działania wdrożeniowe zostały tu pogrupowane w sposób umożliwiający stosunkowo łatwe, tematyczne uporządkowanie działań miasta, podporządkowanych polityce przestrzennej umożliwiającej realizację zrównoważonego rozwoju. Zaproponowano następujący podział:

- **działania umożliwiające ochronę i kształtowanie przyrodniczych podstaw rozwoju społeczno - gospodarczego,**
- **działania umożliwiające zaspokojenie podstawowych potrzeb mieszkańców,**
- **działania promujące kulturową specyfikę m.Poznania,**
- **gospodarowanie gruntami jako element polityki przestrzennej.**

Oczywiste jest, że wymienione działania przenikają się wzajemnie, jednak wyróżnienie głównych wątków działań uznano za celowe.

Opracowanie programów służących realizacji poszczególnych zadań, tam gdzie w tekście o programach jest mowa, będzie wymagało określenia bilansu wydatków i korzyści (dla Miasta) bądź dla całego przedsięwzięcia bądź też dla pierwszego etapu (pierwszych etapów) jego realizacji. Programy te powinny być skoordynowane w nawiązaniu do aktualnej wersji strategicznego programu rozwoju miasta i powinny służyć konstruowaniu kolejnych wersji.

I. POLITYKA PRZESTRZENNA UMOŻLIWIAJĄCA REALIZACJĘ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

1. KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO **DZIAŁANIA WDROŻENIOWE**

- Doprowadzenie do uchwalenia użytków ekologicznych wskazanych w „Studium...” i opracowanie zasad ochrony użytków ekologicznych;
prowadzący - MPU oraz Wydział Ochrony Środowiska UM.
- Doprowadzenie do wyznaczenia otulin rezerwatów;
prowadzący - Wydział Ochrony Środowiska UM.
- Wprowadzenie do map ewidencyjnych oraz ewentualny wykup terenów użytków ekologicznych oraz formalnie uznanych otulin rezerwatów, o ile takie wskazania będzie zawierał plan ochrony;
prowadzący - GEOPOZ.
- Opracowywanie programów realizacji elementów ochrony środowiska wyznaczanych w mpzp;
prowadzący - Wydział Ochrony Środowiska UM, Zarząd Lasów Komunalnych, Wydział Rolnictwa UM.
- Współpraca z sąsiednimi miastami i gminami w celu opracowania programu promocji środowiska przyrodniczego całego obszaru metropolitalnego;
prowadzący - Wydział Ochrony Środowiska UM, Zarząd Lasów Komunalnych, Wydział Rolnictwa UM, MPU.

2. OBSZARY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ. OGRODY SPECJALISTYCZNE I DZIAŁKOWE **DZIAŁANIA WDROŻENIOWE**

- Opracowanie, w porozumieniu z sąsiednimi miastami i gminami, programu rozwoju różnorodnych form działalności rolniczej, ogrodniczej itp. oraz innych rodzajów aktywności związanych z zachowaniem i promocją funkcji rolnych i ogrodniczych;
prowadzący - Wydział Rolnictwa UM.
- Spowodowanie, w porozumieniu z innymi zainteresowanymi podmiotami, rozpoczęcia realizacji Wielkopolskiego Parku Botanicznego;
prowadzący - Wydział Rolnictwa UM.
- Opracowanie programu przekazywania gruntów rolnych pod zalesienie;
prowadzący - Wydział Rolnictwa UM, Zarząd Lasów Komunalnych.

3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA **DZIAŁANIA WDROŻENIOWE**

- Powołanie zespołu koordynującego wszystkie zamierzenia sieciowe na terenie miasta (energia, wod. - kan., transport), bezpośrednio współpracującego z sąsiadującymi z Poznaniem miastami i gminami;
prowadzący - Wydział Koordynacji Rozwoju
Uwaga: po powołaniu ww. zespołu działania wdrożeniowe powinien koordynować powołany zespół.

A) ENERGIA

- W nawiązaniu do obowiązującego prawa energetycznego niezbędne jest egzekwowanie od przedsiębiorstw, przez Zarząd Miasta, prac aktualizujących planowanie i organizowanie zaopatrzenia miasta w różne rodzaje energii, w nawiązaniu do zapisów „Studium...”;
prowadzący - Wydział Gospodarki Komunalnej UM.
- Konieczne jest zainicjowanie przez Zarząd Miasta programu prac badawczych nad praktycznymi możliwościami wykorzystywania niekonwencjonalnych (w tym - odnawialnych) źródeł energii w Poznańskim Obszarze Metropolitalnym;
prowadzący - Wydział Gospodarki Komunalnej UM.

- Konieczne jest powołanie podzespołu (w ramach zespołu, o którym mowa na wstępie punktu 3) dla kojarzenia wszelkich działań związanych z wykorzystywaniem konwencjonalnych źródeł energii oraz stopniowym przekształcaniem istniejących rozwiązań technicznych, celem przystosowania ich do wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii;

prowadzący - Wydział Gospodarki Komunalnej UM.

- Opracowanie programów realizacji poszczególnych zadań;

prowadzący - Wydział Gospodarki Komunalnej UM.

B) ZAOPATRZENIE W WODĘ

- Realizacja magistral wodociągowych i obiektów sieciowych wymaga „przestrzennego” uszczegółowienia, łącznie z opracowaniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zawierającego strefy ochronne poszczególnych elementów. Przebiegi należy ustalać indywidualnie na etapie szczegółowych opracowań;

prowadzący - Poznańskie Wodociągi i Kanalizacja oraz Wydział Gospodarki Komunalnej UM i Wydział Inwestycji UM.

- Opracowanie programów realizacji poszczególnych zadań;

prowadzący - Poznańskie Wodociągi i Kanalizacja.

- Niezbędne jest egzekwowanie przez Zarząd Miasta od przedsiębiorstw prac aktualizujących planowanie i organizowanie zaopatrzenia miasta w wodę, w nawiązaniu do zapisów „Studium...”;

prowadzący - Poznańskie Wodociągi i Kanalizacja oraz Wydział Gospodarki Komunalnej UM i Wydział Inwestycji UM.

- Konieczność opracowania studium możliwości wykorzystania wód głębinowych do celów konsumpcyjnych i ograniczenia ich użytkowania do celów przemysłowych.

prowadzący - Wydział Gospodarki Komunalnej UM.

C) ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW

- Opracowanie:

- koncepcji szczegółowej - studium lokalizacyjnego w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego śródmieścia; dotyczy głównych kolektorów i obiektów,

- koncepcji szczegółowej - studium lokalizacyjnego łącznie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dla pozostałych kolektorów przesyłowych (ograniczyć wybór wariantu do 2 i 4). Koncepcja dotyczyć powinna również pompowni;

prowadzący - Poznańskie Wodociągi i Kanalizacja, Wydział Urbanistyki i Architektury UM.

- Podjęcie następnych etapów projektowania systemu sieci kanalizacyjnej;

prowadzący - Poznańskie Wodociągi i Kanalizacja, Wydział Urbanistyki i Architektury UM, Wydział Gospodarki Komunalnej UM i Wydział Inwestycji UM.

- Opracowanie programów realizacji poszczególnych zadań;

prowadzący - Poznańskie Wodociągi i Kanalizacja, Wydział Urbanistyki i Architektury UM, Wydział Gospodarki Komunalnej UM i Wydział Inwestycji UM.

- Ustalenie jednego użytkownika całości systemów kanalizacyjnych: sanitarnej, ogólnospławnej i deszczowej: rozproszenie działalności pomiędzy:

- przedsiębiorstwa komunalne (kanalizacja sanitarna i ogólnospławna),

- zarząd dróg miejskich (kanalizacja deszczowa), prowadzący do sytuacji, w której niewłaściwa rozbudowa i eksploatacja sieci kanalizacyjnych powoduje stopniową dewastację i dekapitalizację kanalizacji;

prowadzący - Poznańskie Wodociągi i Kanalizacja.

D) TRANSPORT

a) Działania organizacyjne

- Powołanie „**Forum komunikacyjnego Poznania**” w celu uzyskania zgody społecznej dla rozwiązań transportowych w mieście, z udziałem następujących grup:
piesi, rowerzyści, użytkownicy komunikacji publicznej, dzieci, młodzież, studenci, kobiety, seniorzy, mieszkańcy miasta, mieszkańcy terenów przyległych, klienci sklepów, turyści, niepełnosprawni, przedstawiciele pracodawców i pracobiorców, przedstawiciele zawodów związanych z ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego, służbą zdrowia oraz policją itp. (por. opracowanie pt. „Miasto Poznań. Problemy, cele i priorytety w zakresie transportu” dla potrzeb „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania”);
inspirujący - Zarząd Miasta Poznania.

- Opracowywanie polityk transportowych miasta, z udziałem społecznych grup interesów, tj.. „Forum komunikacyjnego Poznania”;

prowadzący - Wydział Gospodarki Komunalnej.

b) Działania projektowe

- Opracowanie studium możliwości i warunków ekonomicznych wykorzystania istniejącej infrastruktury kolejowej dla obsługi miejskiego i podmiejskiego ruchu pasażerskiego. W przypadku pozytywnego wyniku, opracowanie projektów szybkiej kolei miejskiej:
 - projekt wykorzystania istniejącej infrastruktury i przestrzeni kolejowej przez szybką kolej miejską i podmiejską wraz z adaptacją stacji PKP dla obsługi SKM oraz propozycjami nowych przystanków szybkiej kolei miejskiej,
 - projekt powiązania istniejącej linii szybkiego tramwaju z szybką koleją miejską,
 - projekt integracji systemu szybkiej kolei miejskiej z innymi formami transportu (tramwaje, autobusy, indywidualny ruch samochodowy, ruch rowerowy).
- Opracowanie szczegółowych projektów dróg rowerowych wraz z zasadami ich realizacji dotyczących ruchu pieszego i rowerowego, wg następującego programu:
 - warunki ramowe i punkt wyjścia
 - ocena istniejącej infrastruktury pod kątem możliwości jej wykorzystania przez pieszych i rowerzystów,
 - ocena ważnych celów dla rowerzystów i pieszych,
 - ocena potencjalnych możliwości zwiększenia ruchu rowerowego i pieszego,
 - określenie celów i działań
 - oczekiwania pieszych i rowerzystów w stosunku do polityki komunikacyjnej miasta - „Forum komunikacyjne Poznania”,
 - opracowanie modelowego projektu „miasta przyjaznego rowerzystom i pieszym”,
 - ustalenie priorytetów,
 - koncepcja działań
 - kryteria budowy sieci dróg rowerowych,
 - szczegółowa koncepcja głównych dróg rowerowych dla poszczególnych kierunków z uwzględnieniem partycypacji zainteresowanych grup użytkowników („Forum...”) oraz opracowanie zasad ich realizacji,
 - integracja ruchu rowerowego z innymi formami transportu - węzły, transport łączony,
 - możliwości poprawy w krótkim czasie i małym nakładem kosztów, bezpieczeństwa i warunków ruchu rowerzystów i pieszych (opracowanie programów natychmiastowej realizacji),
 - zasady realizacji infrastruktury uzupełniającej: stojaki na rowery, miejsca postojowe i drogowskazy, garażowanie rowerów,
 - popularyzowanie w społeczeństwie idei zawartych w projektach komunikacji rowerowej i pieszej.
- Uwzględnianie, w dalszych pracach dotyczących transportu, potrzeb integracji systemów transportowych. (kształtowanie węzłów przesiadkowych, w tym dworców miejskich, parkingów P&R, tzw. Suchego Portu i innych stacji przeładunkowych oraz powiązań z lotniskiem);

prowadzący - MPU, Wydział Urbanistyki i Architektury UM oraz Wydział Gospodarki Komunalnej UM; inne uprawnione podmioty.

c) Działania dotyczące opracowania programów itp.

- Sformułowanie, bądź zatwierdzenie programów dla:
 - zaplecza technicznego transportu publicznego (w tym - szczególnie - kolejowego),
 - sieci tramwajowej,
 - układu tras rowerowych,
 - systemu parkowania, w szczególności „Park and Ride”,

z uwzględnieniem m.in. współpracy międzygminnej w obsłudze transportowej Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego; por. p. „Wnioski i rekomendacje w stosunku do miast i gmin sąsiadujących z Poznaniem”;
prowadzący - MPK, Zarząd Dróg Miejskich.

- Opracowanie programu integracji komunikacji autobusowej w regionie oraz zasad usprawnienia ruchu autobusowego, m.in. poprzez wskazanie możliwości wydzielenia dla autobusów niezależnych pasów ruchu;
prowadzący - MPK.

- Opracowanie:
 - metodologii tworzenia sprawnych narzędzi wdrożeniowych i politycznych, zatwierdzania i realizacji poprzez uchwalenie polityki transportowej dla Poznania;
 - systemu informacyjnego zawierającego stale aktualizowany rejestr dokumentacji, tworzącego w rezultacie kompletną koncepcję rozwoju sieci transportowej miasta;
 - kompleksowego programu inwestycji transportowych w mieście;**prowadzący - Wydział Gospodarki Komunalnej UM.**

- Opracowanie: studium wykonalności tzw. zewnętrznej obwodnicy Poznania i jej skutków dla Poznańskiego Węzła Drogowego;
prowadzący - Starostwo Powiatu Ziemskiego (we współpracy z gminami i miastami aglomeracji).

- Do czasu uchwalenia stosownych programów czy projektów (np. polityki parkingowej; programu wykupu gruntów pod inwestycje transportowe itp.) - istnieje konieczność stworzenia procedur przejściowych pozwalających stosować po 31 grudnia 1999 roku zawarte w „Studium...” wymagania i rezerwacje, nie wynikające z obowiązujących przepisów;
prowadzący - Miejska Pracownia Urbanistyczna.

E) GOSPODARKA ODPADAMI

- Konieczność sporządzenia wieloletniego programu gospodarki odpadami komunalnymi;
prowadzący - Wydział Gospodarki Komunalnej UM

4. OCHRONA PRZED HAŁASEM DZIAŁANIA WDROŻENIOWE

- Stosowanie zasad akustyki urbanistycznej i architektonicznej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów oraz w projektach obiektów;
prowadzący - Miejska Pracownia Urbanistyczna, specjalistyczne zespoły oraz biura projektów planów i obiektów.

- Wymaganie jakości projektowania i zgodności z aktualnymi przepisami prawa;
prowadzący - Wydział Urbanistyki i Architektury UM oraz Powiatowa lub Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna.

- Przestrzeganie poziomu emisji hałasu, w zgodności z aktualnymi przepisami prawa;
prowadzący - Wydziały Ochrony Środowiska UM i Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz Terenowa i Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna.

- Realizacja działań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, ograniczających uciążliwość akustyczną źródeł;

prowadzący - inwestorzy i zarządzający:

- linii kolejowych:	Polskie Koleje Państwowe ^{*,**}
- komunikacji zbiorowej:	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne ^{*,**}
- dróg i ulic:	Zarząd Dróg Miejskich ^{*,**}
- autostrady:	Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych, „Autostrada Wielkopolska”
- toru wyścigowego:	„Automobilklub Wielkopolski” ^{*,**}
- lotnisk:	Zarząd Portu „Poznań-Ławica”, Jednostka Wojskowa „Krzesiny”
- przemysłowych:	inwestorzy i zarządzający ^{**}
- w określonych przypadkach:	inwestorzy terenów i obiektów mieszkaniowych lub innych wymagających komfortu akustycznego.

- Okna dźwiękoizolacyjne w budownictwie mieszkaniowym^{**};
prowadzący -
 - istniejące - wymiana okien na dźwiękoizolacyjne: spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele budynków i mieszkań oraz zarządzający mieszkaniem komunalnymi,
 - projektowane - stosowanie okien o wymaganych parametrach dźwiękoizolacyjnych: inwestorzy, spółdzielnie mieszkaniowe i właściciele budynków.

Wskazane jest opracowanie finansowych zasad wymiany okien w budownictwie mieszkaniowym na terenie miasta w nawiązaniu do zapisu podrozdział. 4.7, pkt IV.3.A).

- Ekrany przeciwhałasowe - wdrożenia i nadzór;
prowadzący -
 - wdrożenia i nadzór nad projektowaniem: Instytut Akustyki UAM - Zakład Akustyki Środowiska,
 - nadzór inwestycyjny: Wydział Ochrony Środowiska UM.

* w przypadku zmiany nazwy - instytucje o takich kompetencjach,

* możliwość współfinansowania ze środków budżetowych miasta lub funduszy ochrony środowiska.

5. POLITYKA PRZESTRZENNA UMOŻLIWIAJĄCA ZASPOKOJENIE PODSTAWOWYCH POTRZEB MIESZKAŃCÓW

DZIAŁANIA WDROŻENIOWE SŁUŻĄCE ZASPOKOJENIU POTRZEB W ZAKRESIE: MIESZKALNICTWA, EDUKACJI, SPORTU I WYPOCZYNKU.

- Opracowanie programu rozwoju mieszkalnictwa w mieście, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystywania istniejącej tkanki urbanistycznej, wymagającej rehabilitacji oraz obszarów o znacznych rezerwach przestrzennych;

inicjujący - Zarząd Miasta Poznania.

Wariant I

- Wywoływanie, opracowywanie i uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- w zależności od bieżącej sytuacji w tym zakresie;

prowadzący - Wydział Urbanistyki i Architektury UM.

- Opracowanie programu pozyskiwania i przygotowywania gruntów oraz realizacji infrastruktury (w tym - dróg) dla ww. obszarów;
prowadzący - GEOPOZ, Wydział Inwestycji UM, Wydział Gospodarki Komunalnej UM, Wydział Urbanistyki i Architektury UM, PWiK.

- Opracowanie szacunkowej wyceny kosztów realizacji poszczególnych inwestycji oraz ewentualnych, przyszłych zysków Miasta;
opracowanie porównawczej analizy kosztów i zysków i zaproponowanie kolejności realizacji inwestycji na poszczególnych terenach;
prowadzący - GEOPOZ, Wydział Inwestycji UM, Wydział Gospodarki Komunalnej UM, Wydział Koordynacji Rozwoju UM, PWiK.

- Wybór terenów priorytetowych, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystywania istniejącej tkanki urbanistycznej, wymagającej rehabilitacji;

prowadzący - Zarząd Miasta Poznania.

- Promocja terenów;
prowadzący - Biuro Promocji Miasta, prasa, radio, TV.

- Opracowanie programu realizacji inwestycji;
prowadzący - zainteresowani inwestorzy.

- Organizowanie ewentualnych, dodatkowych środków finansowych;
prowadzący - zainteresowani inwestorzy.

wariant II

- Powołanie przez Zarząd Miasta Poznania **Zespołu ds. Realizacji Mieszkalnictwa**, skonstruowanego i prawnie umocowanego w sposób zapewniający dostęp do informacji oraz wystarczające kompetencje.

- Wywołanie, opracowanie i uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przy współudziale ww. Zespołu...(doradztwo) - w zależności od bieżącej sytuacji w tym zakresie.

- Opracowanie programu pozyskania i przygotowania gruntów oraz realizacji infrastruktury dla ww. obszarów;
prowadzący - GEOPOZ, Wydział Inwestycji UM, Wydział Gospodarki Komunalnej UM, PWiK.
- Opracowanie szacunkowej oceny kosztów realizacji poszczególnych inwestycji oraz ewentualnych, przyszłych zysków Miasta;
opracowanie porównawczej analizy kosztów i zysków i ustalenie kolejności realizacji inwestycji na poszczególnych terenach;
prowadzący - GEOPOZ, Wydział Inwestycji UM, Wydział Gospodarki Komunalnej UM, Wydział Koordynacji Rozwoju UM, PWiK.
- Zebranie i podsumowanie wniosków przez ww. Zespół.
- Wybór terenów priorytetowych, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystywania istniejącej tkanki urbanistycznej, wymagającej rehabilitacji
prowadzący - Zarząd Miasta Poznania na podstawie wniosków ww. Zespołu....
- Opracowanie programu realizacji inwestycji;
prowadzący -zainteresowani inwestorzy.
- Organizowanie ewentualnych, dodatkowych środków finansowych;
prowadzący - zainteresowani inwestorzy.
- Promocja terenów;
prowadzący -Biuro Promocji, prasa, radio, TV.

Wybór wariantów nastąpi w chwili podjęcia przez Zarząd Miasta Poznania ww. inicjatywy.

- Określenie potrzeb w zakresie obiektów edukacji do uwzględnienia w mpzp oraz opracowanie programów realizacji obiektów edukacji przewidzianych w mpzp;
prowadzący - Wydział Oświaty UM
- Opracowanie programu dla osób o wydłużającym się okresie aktywności osób starszych;
prowadzący - Wydział Zdrowia UM
- Opracowanie programu rozwoju sportu i rekreacji w mieście, z uwzględnieniem sugestii zawartych w „Studium...” ; opracowanie turystycznej promocji miasta;
prowadzący - Wydział Kultury Fizycznej i Turystyki UM.
- Współpraca z sąsiednimi miastami i gminami w zakresie rozwoju funkcji wypoczynku i sportu, z uwzględnieniem promocji całego obszaru;
prowadzący - Wydział Kultury Fizycznej i Turystyki UM.

6. POLITYKA PRZESTRZENNA PROMUJĄCA SPECYFIKĘ KULTUROWĄ POZNANIA **DZIAŁANIA WDROŻENIOWE DOTYCZĄCE KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENI ŚRODOWISKA KULTUROWEGO**

a) Dotyczące elementów chronionych

- Opracowanie studium historyczno - konserwatorskiego obszarów objętych ochroną konserwatorską, w tym - proponowanego parku kulturowego obejmującego Ostrów Tumski, Ostrówek, Śródkę i Komandorię;
inicjatywa - Zarząd Miasta Poznania,
prowadzący - Wojewódzki Konserwator Zabytków, Miejski Konserwator Zabytków.
- Doprowadzenie do utworzenia pomnika historii „Ostrów Tumski” oraz ww. parków kulturowych;
inicjatywa - Zarząd Miasta Poznania,
prowadzący - Wojewódzki Konserwator Zabytków, Miejski Konserwator Zabytków.
- Opracowanie programu ochrony wartości kulturowych i promocję materialnej kultury Poznania na forum międzynarodowym (np. fragmenty miasta, jako światowe dziedzictwo kulturowe - UNESCO);
inicjatywa - Zarząd Miasta Poznania,
prowadzący - Wydział Kultury UM, Miejski Konserwator Zabytków.

b) Dotyczące kształtowania wszystkich terenów zabudowanych w m. Poznaniu

- Opracowywanie koncepcji architektoniczno - przestrzennych i programów ich wdrażania dla szczególnie wartościowych fragmentów miasta;
prowadzący - Wydział Urbanistyki i Architektury UM oraz MPU; inne uprawnione podmioty.

- Opracowywanie koncepcji i programów realizacji obiektów (zespołów obiektów) o indywidualnym charakterze;
prowadzący - Wydział Urbanistyki i Architektury UM oraz MPU; inne uprawnione podmioty.
- Opracowanie zasad gospodarowania gruntami, korzystnych dla zachowania rozwoju i promocji środowiska kulturowego;
prowadzący - GEOPOZ oraz Wydział Urbanistyki i Architektury UM; zainteresowani właściciele i użytkownicy terenów i obiektów.
- Opracowywanie koncepcji i programów odtwarzania tkanki urbanistycznej;
prowadzący - Wydział Urbanistyki i Architektury UM.
- Inne działania związane z zachowaniem, rozwojem i promocją środowiska kulturowego miasta;
prowadzący - Wydział Urbanistyki i Architektury UM oraz Miejski Konserwator Zabytków i Wojewódzki Konserwator Zabytków; zainteresowani właściciele i użytkownicy terenów i obiektów.

c) Dotyczące Zasad kształtowania sfery przestrzenno-wizualnej miasta Poznania

- Istnieje konieczność doprowadzenia do uchwalenia przez Radę Miasta Poznania „Zasad kształtowania sfery przestrzenno - wizualnej m.Poznania” w trybie umożliwiającym ich egzekwowanie;
prowadzący - Plastyk Miejski.
- Konieczne jest uszczegóławianie zapisów dotyczących kształtowania sfery przestrzenno-wizualnej miasta Poznania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
prowadzący - Plastyk Miejski.

d) Dotyczące działań planistycznych

- Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz koncepcji zagospodarowania przestrzennego;
prowadzący - Miejska Pracownia Urbanistyczna
wykonawca - MPU oraz inne uprawnione podmioty.
- Koordynacja opracowywania mpzp;
prowadzący - Miejska Pracownia Urbanistyczna.
- Na podstawie „Studium...” opracowywanie wytycznych do mpzp oraz koncepcji zagospodarowania przestrzennego, a także merytoryczna koordynacja ww. koncepcji;
prowadzący - Miejska Pracownia Urbanistyczna.
- Prowadzenie dalszych prac w zakresie analiz i studiów dotyczących przestrzennych związków m.Poznania z terenami otaczającymi;
prowadzący - Miejska Pracownia Urbanistyczna.

Uwaga:

Działania wdrożeniowe adresowane do jednostek poza miejskich mają charakter postulatywny.

II. GOSPODAROWANIE GRUNTAMI JAKO ELEMENT POLITYKI PRZESTRZENNEJ

DZIAŁANIA WDROŻENIOWE

- Wykonanie opracowania, w którym zostałaby określona polityka miasta dotycząca:
 - terenów najłatwiejszych „do uruchomienia”,
 - terenów stosunkowo trudnych „do uruchomienia”,
 - terenów trudnych „do uruchomienia”.
- W opracowaniu powinna znaleźć się ponadto polityka tworzenia miejskiego zasobu gruntów;
prowadzący - GEOPOZ.

8. REKOMENDACJE DLA MIAST I GMIN SĄSIADUJĄCYCH Z POZNANIEM

WPROWADZENIE

Poznań, wraz z sąsiadującymi z nim gminami, ze względu na występowanie bezpośrednich powiązań społeczno - funkcjonalno - przestrzennych, współtworzy Poznański Obszar Metropolitalny. Poniżej przedstawiono propozycje służące uzyskaniu odpowiedniej jakości elementów przestrzeni tworzących systemy (wychodzących poza granice poszczególnych gmin). Poniższe propozycje nie stanowią obligatoryjnego elementu „Studium...”.

POLITYKA PRZESTRZENNA UMOŻLIWIAJĄCA REALIZACJĘ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

1. KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Wnioski dla miast i gmin sąsiadujących z Poznaniem, dotyczące funkcji o znaczeniu krajowym:

- uchwalenie projektowanych terenów ochrony współtworzących sieć ECONETU, tj.:
 - * projektowanego, Mosińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,
 - * projektowanego Obszaru Chronionego Krajobrazu Bolechowo - Koziegłowy,
 - * projektowanego Kórnicko - Bnińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,
 - * projektowanych zespołów przyrodniczo - krajobrazowych „Głuszyna” oraz „Michałówka” (tereny poza granicami m. Poznania,
- oraz objęcie ochroną prawną zbiorników wód podziemnych piętra czwartorzędowego PWB i WDK,
- Pradoliny Warszawsko Berlińskiej PWB) - obszaru najwyższej ochrony (ONO),
- Wielkopolskiej Doliny Kopalnej (WDK) - obszaru wysokiej ochrony (OWO),
- poszerzenie użytku ekologicznego „Głuszynka” o teren znajdujący się w gminie Mosina,
- utworzenie użytku ekologicznego „Łęgi i Ugory” przy wysypisku odpadów komunalnych m. Poznania, w gminie Suchy Las,
- utworzenie użytków ekologicznych na obszarach wskazanych na mapie, jako potencjalne tereny szczególnie cenne przyrodniczo, znajdujących się w sieci ECONETU oraz w dolinach rzek zasilających tę sieć.

2. OBSZARY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ. OGRODY SPECJALISTYCZNE I DZIAŁKOWE

• ochrona gleb jako zasobu przyrodniczego

Proponuje się wszechstronną ochronę gruntów rolnych, zarówno pochodzenia mineralnego jak i pochodzenia organicznego.

• umożliwienie zaopatrywania aglomeracji w zdrową żywność, z bliskich odległości

Proponuje się zachowanie i dalszy rozwój funkcji umożliwiających bezpośrednie zaopatrzenie aglomeracji w produkty rolne, ze szczególnym wskazaniem na gminy: Kleszczewo, Komorniki, Rokietnica, Dopiewo i Kórnik.

• zachowanie i rozwój ogrodów specjalistycznych

Proponuje się zachowanie możliwości realizacji Wielkopolskiego Parku Botanicznego w Pawłowicach, w gminie Rokietnica.

• rolnictwo doświadczalne

Proponuje się umożliwienie zachowania i rozwoju zakładów doświadczalnych rolnictwa na terenie Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego.

• agroturystyka

Proponuje się wskazanie terenów predysponowanych dla rozwoju agroturystyki łączonej z innymi funkcjami atrakcyjnymi turystycznie oraz predysponowanych dla rozwoju agroturystyki związanej wyłącznie z funkcją rolniczą w gminie Kleszczewo.

• ogrody działkowe

Proponuje się zachowanie pracowniczych ogrodów działkowych.

3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

A) ENERGIA

a) Elementy o znaczeniu ponadkrajowym i krajowym

Elektroenergetyka

Uznaje się za konieczne:

- utrzymanie istniejących powiązań POM liniami najwyższych napięć z krajowym systemem energetycznym (połączonym z europejskim systemem energetycznym),
- utrzymanie w POM istniejących stacji najwyższych napięć,
- budowę linii 400 kV Ostrów Wlkp. - Garaszewo - Plewiska,
- budowę linii 400 kV Bydgoszcz - Poznań Północ - Plewiska.

Sieć gazowa

Uznaje się za konieczne:

- realizację stacji redukcyjnych w Rokietnicy i Swadzimiu,
- ukończenie zachodniego gazociągu wysokiego ciśnienia Chomęcice - Sobota,
- budowę gazociągu EC Karolin jako wyprowadzenie magistrali gazowej Szczecin - Krobia,
- w związku z ewentualną budową bloku gazowo - parowego w południowo-zachodniej części miasta, konieczna staje się budowa nowego, niezależnego gazociągu z rejonu Kościana (przebieg nie został jeszcze określony).

b) Elementy o znaczeniu lokalnym dla Poznania i Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego

Biogaz

- wykorzystywanie energii z wysypiska odpadów w Suchym Lesie,
- pozyskiwanie energii elektrycznej i ciepłej z biogazu oczyszczalni ścieków w Czerwonaku.

Możliwości wykorzystania energii geotermalnej

- podjęcie dalszych badań określających możliwości eksploatacji wód geotermalnych, zakumulowanych w utworach geologicznych w okolicy Poznania (odwierty badawcze: Kobylnica 2, Siekierki 1, Siekierki 3, Siekierki 4).

Możliwości wykorzystania zasobów wodnych do produkcji energii elektrycznej

- odbudowa i budowa małych elektrowni wodnych na rzekach:
 - * Cybinie (Zbiornik Uzarzewo),
 - * Głównej (Jaz Wierzenica, Jaz Bogucin, Jaz Mechowo),
 - * Głuszynce-Kopli (Jaz Czapury).

Możliwości wykorzystania energii promieniowania słonecznego

- stopniowe dostosowywanie architektury i materiałów budowlanych do wykorzystania energii promieniowania słonecznego w układach pasywnych. Realizacja wykorzystywania energii słonecznej będzie głównie następowała w wyniku indywidualnych przedsięwzięć.

Gaz

Uznaje się za konieczne:

- utrzymanie gazociągu Krobia - Szczecin Ø 500 (zakaz lokalizacji obiektów i urządzeń nie związanych z funkcją obowiązuje w strefie 45 m od osi w obie strony) oraz gazociągów prowadzących z odwiertów istniejących na obszarze Wielkopolski,
 - budowę połączenia z gazociągiem Jamal - Europa Zachodnia,
- (+ ograniczenia wynikające z istnienia stref ochronnych).

Elektroenergetyka

por. podrozdział 4.3.

B) ZAOPATRZENIE W WODĘ

Miasto Luboń

- potrzeba drugostronnego połączenia do sieci wodociągowej m. Poznania rurociągiem Ø 300 mm w ul. 28 Czerwca 1956, ul. Powstańców Wlkp., ul. Poznańskiej,
- docelowo przewiduje się połączenie sieci Lubonia z magistralą „centralną” Ø 1 200 mm, której przebieg planowany jest przez teren Lubonia,
- uzupełnić sieć rozdzielczą.

Miasto i Gmina Mosina

- potrzeba rezerwy miejsca pod planowane docelowo ujęcia + stację uzdatniania + zbiorniki infiltracyjne rozbudowywanego ujęcia w Mosinie (Krajkowo - Sowiniec I - Sowiniec II - Krajkowo II), jako elementu PSW,
- zwodociągowanie wsi Czapury i Wiórek z magistrali „wschodniej” Ø 1200 mm,
- przebudowa pompowni zasilającej sieć wodociagową Mosiny.

Miasto i Gmina Swarzędz

- docelowo przewiduje się połączenie ujęcia Zalasewo - Garby z układem PSW, poprzez magistralę $\varnothing$ 300 mm w ul. Bobrownickiej.

Gmina Czerwonak

- docelowo połączenie ujęcia w Gruszczynie z PSW, poprzez magistralę $\varnothing$ 600 mm - $\varnothing$ 700 mm Gruszczyn - Janikowo - ul. Bałtycka.

Gmina Suchy Las

- po uruchomieniu zbiorników wodociągowych „MORASKO”, zaopatrzenie w wodę miejscowości Suchy Las nastąpi z PSW.

C) ODPROWADZENIE ŚCIEKÓW

Poznański Obszar Metropolitalny swym zasięgiem obejmuje 3 systemy kanalizacyjne:

- System Kanalizacyjny I - tzw. PSK,
- System Kanalizacyjny II - tzw. MSK,
- System Kanalizacyjny III - tzw. GSK.

Ponieważ celem niniejszego opracowania jest ochrona rzeki i dorzecza Warty przed dopływem zanieczyszczeń, postuluje się by w maksymalnym stopniu włączyć istniejącą i planowaną rozbudowę z POM do kompleksowo rozwiązanego systemu kanalizacyjnego. W szczególności dotyczyć to będzie gmin usytuowanych w bezpośrednim sąsiedztwie rz. Warty i cieków dopływających do niej oraz akwenów usytuowanych na pograniczu miasta Poznania i sąsiadujących gmin.

Gmina Czerwonak

Część pld. gminy - zlewnia COŚ. Ścieki doprowadzone są Kolektorami: Koziegłowy, Czerwonak. Kanalizacja jest w budowie i obejmuje: Koziegłowy, Kicin, Czerwonak.

Część pñ. Gminy - powyżej Owińsk - zlewnia oczyszczalni w Szlachęcinie i Goślińskiego Systemu Kanalizacyjnego.

Gmina Swarzędz

Ścieki odprowadzone są z m. Swarzędza do Kolektora Swarzędzkiego. Kanalizacja sanitarna jest w rozbudowie.

Do Kolektora Swarzędzkiego trafią ścieki z miejscowości: Jasin, Rabowice, Zalasewo, Garby, Gortatowo.

Ścieki z Kobylnicy, Gruszczyna, Bogucina proponuje się podłączyć do projektowanego Kolektora Kobylnickiego lub przez przepompownię do Kolektora Koziegłowy. Kolektor Swarzędzki nie może przejąć ścieków z ww. miejscowości z uwagi na pełne wykorzystanie przepustowości ściekami z kanalizacji ogólnospławnej m. Swarzędza. Z miejscowości Janikowo, Wierzenica, Wierzonka, Karłowice proponuje się odprowadzić ścieki poprzez system przepompowni do planowanego przedłużenia Kolektora Koziegłowy. Powyższe przedsięwzięcie uchroni akweny wodne na rz. Głównej przed zanieczyszczeniami.

Gmina Mosina

Ścieki sanitarne z miejscowości Babki, Daszewice, Wiórek i Czapury będzie można włączyć docelowo do PSK poprzez Kolektor Prawobrzeżny I. Wymaga to opracowania szczegółowej koncepcji. W obrębie Mosińskiego Systemu Kanalizacyjnego przewidziano rozbudowę oczyszczalni ścieków w Mosinie oraz budowę głównych kolektorów zbiorczych kanalizacji sanitarnej w Mosinie i Puszczykowie ze względu na położenie tych miejscowości w obrębie strefy pośredniej ochrony sanitarnej ujęć wody Poznańskiego Systemu Wodociągowego.

Miasto Luboń

Część Lubonia na zachód od ul. Żabikowskiej - Sobieskiego odprowadzać będzie ścieki do Kolektora Żabikowskiego. Część Lubonia na wschód od Żabikowskiej - Sobieskiego przewidziana jest do włączenia do planowanego Kolektora Wirskiego.

Teren zawarty między torami PKP a rzeką Wartą planuje się włączyć poprzez przepompownię. Kolektor Żabikowski jest wykonany na dolnym odcinku, z włączeniem do Kolektora Junikowskiego w ul. Opolskiej, natomiast Kolektor Wirski planuje się włączyć do Kolektora Junikowskiego II (drugiej nitki $\varnothing$ 1.2 m) poprzez przepompownię.

Do Kolektora Wirskiego przewidziano możliwość włączenia ścieków z planowanego osiedla „Nowe Wiry” na terenie Lubonia i Wir. Realizacja Kolektora Wirskiego uchroni tereny ujęcia wody w Dębinie przed zanieczyszczeniami.

Gmina Komorniki

Planowana realizacja Kolektora Junikowskiego Południowego stworzy możliwości odbioru ścieków z części Plewisk, leżących na terenie gminy Komorniki i rejonu Skórzewa z gminy Dopiewo.

Gmina Rokietnica

Kiekrz położony jest na terenie gminy Rokietnica i na terenie miasta Poznania. Ścieki z obu części Kiekrza planuje się odprowadzić do poznańskiego Kolektora Przeźmierowskiego poprzez przepompownię i rurociąg tłoczny w ul. Słupskiej. Powyższe rozwiązanie zabezpieczy czystość Jeziora Kierskiego.

Gmina Tarnowo Podgórne

Miejscowości Wysogotowo i Batorowo leżą w zlewni Kolektora Junikowskiego. Miejscowości: Przeźmierowo, Baranowo, Chuby, Swadzim i Sady leżą w zlewni Jeziora Kierskiego. Dla ochrony Jeziora Kierskiego ścieki sanitarne z tych miejscowości planuje się odprowadzać do Kolektora Przeźmierowskiego, poprzez sieć przepompowni lokalnych z budową głównych rurociągów tłocznych wzdłuż ul. Dąbrowskiego.

W programie przedstawiono rozwiązanie wariantowe z budową głównej pompowni nad Jeziorem Kierskim i grawitacyjnego Kolektora Przeźmierowskiego Górnego. Taki układ da lepsze warunki ochrony Jeziora Kierskiego.

Gmina Suchy Las

Odprowadzenie ścieków sanitarnych z miejscowości Suchy Las i Złotniki planuje się do kanalizacji miasta Poznania. Obecnie w realizacji znajduje się kanalizacja obejmująca Złotniki i zachodnią część Suchego Lasu. Ścieki włączone są tymczasowo do Kolektora Podolańskiego.

Docelowo, dla obciążenia centralnego układu kanalizacyjnego ścieki z Suchego Lasu planuje się włączyć do Kolektora Sucholeskiego, którego odcinek na terenie Suchego Lasu jest już wykonany. Docelowo kolektor zostanie włączony do Kolektora Umultowskiego i dalej Kolektorem Moraskim dojdzie do syfonu na Kolektorze Górnej Strefy.

Powyższe rozwiązanie zabezpieczy dolinę Bogdanki w górnym biegu przed zanieczyszczeniami ściekami sanitarnymi z nieszczelnych szamb i nieprawidłowo działających lokalnych oczyszczalni.

D) TRANSPORT**• Proponuje się:**

- wywołanie opracowania, w skali województwa, systemu kolei regionalnej ze szczególnym uwzględnieniem obsługi Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego, zintegrowanego z systemem transportu autobusowego,
- w celu maksymalizacji przewozów ładunków kolejną konieczne jest opracowanie systemu lokalizacji satelitarnych centrów skojarzonych z terenami silnie zboczniciowanymi, dla skrócenia przewozów samochodowych - transferujących kolejną ładunki do stacji rozrządowej na Franowie; niezbędne jest także otoczenie miasta siecią terminali drogowych umożliwiających przeładunki z ciężkich pojazdów na lżejsze; w opracowaniu tym należy także uwzględnić świadome „skanalizowanie” przewozów ładunków, niebezpiecznych,
- uwzględnienie rozwoju sieci dróg rowerowych międzynarodowych i rekreacyjnych,
- rezerwowanie terenów pod szybką kolej typu TGV,
- uwzględnienie poszerzenia „obszaru” działania „Forum komunikacyjnego Poznania”, w celu uzyskania merytorycznej spójności polityki komunikacyjnej w ramach Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego.

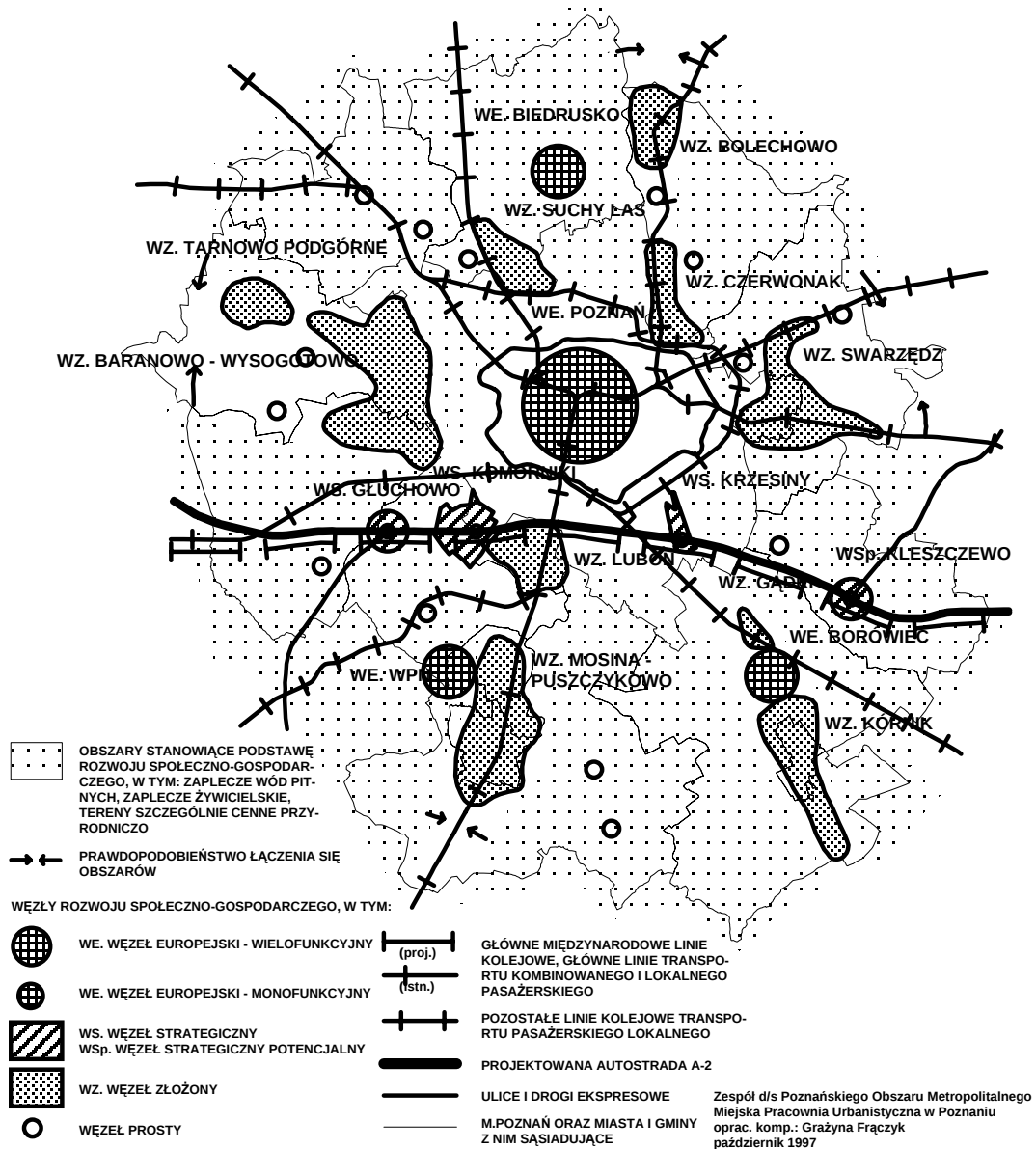
E) ZASPOKOJENIE PODSTAWOWYCH POTRZEB MIESZKAŃCÓW

Proponuje się opracowanie spójnej dla całego obszaru koncepcji rozwoju funkcji wypoczynku i sportu, z uwzględnieniem promocji całego obszaru.

POZNAŃSKI OBSZAR METROPOLITALNY

PRZESTRZENNE PRZESŁANKI DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

(WYBÓR)

WYJAŚNIENIA I INTERPRETACJA ZAPISÓW „STUDIUM...”

1. Ustalenia zawarte w tekście i rysunkach „Studium...” będące przedmiotem uchwalania, wyznaczają kierunki polityki przestrzennej dla miasta Poznania.
 2. W stosunku do tekstu i rysunków „Studium...” przyjmuje się następujące interpretacje:
 - granice wyznaczonych terenów pod różne formy zabudowy traktuje się jako orientacyjne, a więc, że „Studium...” przedstawia zgeneralizowany obraz użytkowania terenów miasta. Zewnętrzne granice terenów zabudowanych i przeznaczonych do zabudowy pozostają bez zmian. Ostateczne ustalenia powinny być podejmowane w trakcie przygotowywania decyzji „o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu” na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
 - przedstawione na rysunku przeznaczenie terenów, które mogą być przeznaczone pod zabudowę oznacza funkcję dominującą a nie wyłączną i może być ona uzupełniona innymi funkcjami z uwzględnieniem zasad określonych w „Studium...”,
 - działalność gospodarcza (różne rodzaje AG) nie może swoją uciążliwością i szkodliwością wykraczać poza granice użytkowanego obszaru i ewentualnie, granic stref wyznaczonych przez właściwe służby,
 - w „Studium...” przyjmuje się, że należy dążyć do poprawy jakości terenów zabudowanych, w tym - mieszkaniowych, przede wszystkim poprzez rehabilitację, przebudowę, humanizację czy też modernizację terenów o niskiej jakości zabudowy,
 - dla ustalenia linii regulacyjnych ulic istnieje potrzeba wykonania opracowań określonych mianem „korytarzy komunikacyjnych”, uwzględnienia zarówno zapisów „Studium...” jak i parametrów technicznych ulicy, warunków lokalizacji liniowych urządzeń komunalnych, zakresu niezbędnych ingerencji w istniejące zainwestowanie obrzeży trasy,
 - przyjmuje się, że kierunki zagospodarowania dotyczące środowiska przyrodniczego, transportu, infrastruktury technicznej stanowiąc będą podstawę do ustalania kolejnych wersji programów rozwoju infrastruktury technicznej,
 - zapisy w „Studium...” w formie rekomendacji wskazują na konieczność koordynacji polityki przestrzennej w ramach Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego, w celu zapobieżenia przeznaczeniom terenów na cele, które mogłyby wywierać negatywny wpływ na funkcję m. Poznania, oraz wprowadzenia wspólnych programów działań (w szczególności dotyczących systemowych elementów przestrzeni i systemowych funkcji).
 3. Pod używanymi w „Studium...” określeniami:
 - rehabilitacja - rozumie się proces przywracania walorów kulturowych;
 - przebudowa - rozumie się proces wymiany zużytej zabudowy zgodnie z oczekiwanym efektem;
 - modernizacja - rozumie się proces podnoszenia standardu zabudowy i zainwestowania, z pełną infrastrukturą techniczną;
 - humanizacja - rozumie się proces podnoszenia jakości architektury, zagospodarowania przestrzeni publicznych, poprawy jakości obiektów i urządzeń z uwzględnieniem codziennych potrzeb człowieka, w tym szczególnie dzieci, kobiet, osób starszych i niepełnosprawnych;
 - restrukturyzacja - rozumie się proces związany ze zmianą lub istotnym uzupełnieniem profilu działalności gospodarczej.
 4. Pojęcie „tereny wyłączone z zabudowy” na obszarze zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oznacza, że:
 - w szczególnie uzasadnionych przypadkach można w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uwzględnić lokalizację, pojedynczego obiektu kubaturowego o funkcji wypoczynkowej lub turystycznej, służącego ogółowi mieszkańców, sprzyjającego podniesieniu walorów przyrodniczych terenu,
 - sposób realizacji ewentualnej zabudowy mieszkaniowej wśród terenów przyrodniczo cennych zostanie określony mpzp pod warunkiem realizacji nadrzędnych celów przyrodniczych tego terenu.
- Powyższe wyjaśnienia dotyczą terenów znajdujących się poza:**
- rezerwatami i ich projektowanymi otulinami,
 - istniejącymi użytkami ekologicznymi,
 - projektowanymi użytkami ekologicznymi.
- Pojęcie „tereny wyłączone z zabudowy” na terenach leśnych oznacza, że decyzję o ewentualnej realizacji obiektów rekreacyjnych podejmują zarządzający lasami.
- Pojęcie „tereny wyłączone z zabudowy”, poza obszarami wyżej wymienionymi, wskazanymi w „Studium...” jako obszary preferowane dla koncentracji funkcji sportu i rekreacji o znaczeniu ponadlokalnym, dla koncentracji funkcji komunalnych o specjalnych wymogach lokalizacyjnych oraz dla rozwoju usług o znaczeniu ponadlokalnym w rejonie lotniska Krzesiny oznacza, że w mpzp służącym realizacji danej funkcji należy uwzględnić konieczność kształtowania terenów otwartych w sposób umożliwiający zwiększanie terenów zieleni wysokiej w mieście.

Na pozostałych terenach pojęcie „tereny wyłączone z zabudowy” oznacza brak możliwości lokalizacji nowych obiektów kubaturowych, natomiast pozostawia się istniejące obiekty kubaturowe. Dopuszcza się wprowadzanie niezbędnych elementów infrastruktury technicznej sprzyjających ochronie środowiska przyrodniczego.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO M POZNANIA

OPRACOWANE W ZESPOLE ds. POZNAŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO
MIEJSKIEJ PRACOWNI URBANISTYCZNEJ W POZNANIU

Dyrektor Miejskiej Pracowni Urbanistycznej - Krzysztof Cesar

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Iwona Ludwiczak - kierownik zespołu, generalny projektant
dr Tadeusz Gałęcki - generalny projektant

Krystyna Berezowska-Apolinarska
Andrzej Billert
Aleksander Deskur - kierownik Zespołu Transportu w MPU
Zygmunt Dolecki
Włodzimierz Figan - Plastyk Miejski
Miroslawa Płażewska
Barbara Priebe
Eugeniusz Skrzypczak
Bogna Tatarkiewicz-Pawuła

dr Andreas Billert (GSV - Berlin)
Edzard Hildebrant (PGV- Hannover)
Dettew Gundel (PGV- Hannover)

ZDJĘCIA, PANORAMY
Miroslawa Lisiecka

KONSULTACJE MERYTORYCZNE
dr Andrzej Krych - Politechnika Poznańska
Barbara Hoffmann - Wydział Ochrony Środowiska UM
Leszek Kurek - dyrektor Wydziału Ochrony Środowiska UM
Maria Marek - kierownik Zespołu Uzbrojenia w MPU
Tadeusz Szafer - Wydział Gospodarki Komunalnej UM

WSPÓŁPRACA:

stała:

Liliana Ciupak
Grażyna Frączyk
Maria Jakubowska
Beata Kwaśna
Jadwiga Lużyńska
Jarosław Postaremczak

okresowa:

uczestnicy spotkań z reprezentantami społeczności miasta i uczestnicy konsultacyjnych zespołów eksperckich
(listy osób - w dokumentacji „Studium...”)

oraz

Jeremi Pudliszak
Eleonora Rybczyńska (do 1.11.1998)
Maciej Siekierski
Bolesław Wojtyński
Zespół ds. Śródmieścia MPU pod kierunkiem Lecha Podbreza.

WSPÓŁPRACA TECHNICZNA:

Adam Dutkiewicz,
Ewa Grabowska,
Bożena Kasior - kierownik Zespołu Obsługi,
Sławomir Paśka - główny specjalista ds. komputeryzacji,
Waldemar Wallas.

OCENA FORMALNA PROJEKTU

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Poznania”, wrzesień 1999
Tomira Łęska-Oleszak